

CENTAR ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA
SLAVONIJE I BARANJE

**GRADA
ZA HISTORIJU**

NARODNOOSLOBODILAČKOG
POKRETA U SLAVONIJI

KNJIGA X

CENTAR ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA
SLAVONIJE I BARANJE — SLAVONSKI BROD

*Štampanje knjige financirao je Međupćinski odbor SUBNOR-a Slavonije
i Baranje, Osijek.*

GRADA ZA HISTORIJU
NARODNOOSLOBODILACKOG POKRETA
U SLAVONIJI

PRIREDIO:
Milan Vranešević

RECENZENTI:
Dr Dušan Čalić
Nada Lazić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
Milan Vranešević

CENTAR ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA
SLAVONIJE I BARANJE

GRAĐA
ZA HISTORIJU
NARODNOOSLOBODILAČKOG
POKRETA U SLAVONIJI

KNJIGA X

(1. I 1944 — 31. I 1944)

SLAVONSKI BROD, 1984.

SKRAĆENICE

AF2 — Antifašistički front žena	NOO — Narodnooslobodilački odbor
AOZ — Antifašistički odbor žena	NOP — Narodnooslobodilački pokret
AVNOJ — Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije	NOPO — Narodnooslobodilački partizanski odred
Bgd. — Beograd	NOR — Narodnooslobodilački rat
br. — broj	NOV — Narodnooslobodilačka vojska
CDISB — Centar za društvena istraživanja Slavonije i Baranje	NOVH — Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske
CK — Centralni komitet	NOV i PO — Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi
CK KPH — Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske	NOVJ — Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije
DM — Deutsche Mannschaft	OK — Okružni komitet
dok. — dokumenat	OK KPH — Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske
ES — Einsatzstaffel	OK SKOJ — Okružni komitet Saveza komunističke omladine Jugoslavije
f. — film	OZ — Operativna zona
ftk. — fotokopija	POC — Pokrajinski obavještajni centar
GSH — Glavni štab NOV i POH	PTS — Poglavnikov tjelesni sdruk
HIS — Historijski institut Slavonije	ROC — Rajonski obavještajni centar
HSS — Hrvatska seljačka stranka	SKOJ — Savez komunističke omladine Jugoslavije
IHRPH — Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske	str. — strana
k. — kutija	SUP — Sekretarijat unutrašnjih poslova
KK — Kotarski komitet	USAOJ — Ujedinjeni savez antifašističke omladine Jugoslavije
KNOO — kotarski narodnooslobodilački odbor	VII — Vojnoistorijski institut
KP — Komunistička partija	VK — Vojni komitet
KPH — Komunistička partija Hrvatske	v. r. — vlastitom rukom
KPJ — Komunistička partija Jugoslavije	Vg — Volksgruppe
MNO — Muzej narodnog oslobođenja	VS — Vrhovni štab
MNOO — Mjesni narodnooslobodilački odbor	ZAVNOH — Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske
NAV — Nacionalni arhiv Vašington	Zgb. — Zagreb
NDH — Nezavisna Država Hrvatska	
NOB — Narodnooslobodilačka borba	
NOF — Narodnooslobodilački front	
NOF — Narodnooslobodilački fond	

1. I 1944.

Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju partijskim i antifašističkim organizacijama u kome se ukazuje na propuste prilikom upoznavanja naroda s odlukama Drugog zasjedanja AVNOJ-a. Zahtijeva se od političkih radnika da prethodno temeljito obrazlože svaku odluku nakon čega treba da slijedi njena primjena.

Dragi drugovi!

O odlukama koje su donesene na drugom zasjedanju AVNOJ-a i o njihovom značenju mi smo Vam pisali u prošlom našem pismu.¹ Ovaj puta ukazaćemo Vam na posljedice, koje treba da povučemo iz gore navedenih odluka.

1.) Drug Tito u svome referatu postavio je da će nacionalni Komitet imati dužnost, da donese **zakon o općoj vojnoj mobilizaciji**. O potrebi i o skorom proglašenju opće mobilizacije pisano je i u Naprijed² broj 33. To je dalekosežna odluka jedno od centralnih pitanja našeg pokreta, jer na taj način moći ćemo da mobilišemo sve pripadnike ove zemlje, t. j. da u veliko povećamo broj boraca, a pošto je nama priznato pravo da kupujemo oružje od savezničkih zemalja³, to ćemo moći u kratkom roku da mobilišemo i naoružamo naše narode, a tim će porasti naša vjerna i politička snaga. Nekoji drugovi već su doznali da se taj zakon treba donesti i počeli su prisilno mobilisati što je dovelo do istih posljedica kao i prije, t. j. da narod se uklanja iz sela i to onaj dio koji je sposoban za vojsku kad naše jedinice ulaze u sela. Tako se ne smije raditi. To nam pokazuje samo jedno, da svaka odluka i najbolja ostaje mrtvo slovo na papiru, ako narod nije upoznat s dotičnim odlukama, ako on nju ne odobrava, ako je ne smatra pravdanom i prema tome, ako nije spreman da se toj odluci pokorava. Zato je dužnost naša, da mi najprije upoznamo narod sa neminovnošću i sa potrebom o općoj mobilizaciji i kada se narod upozna i uvjeri i kada bude odobravao opću mobilizaciju, onda ćemo je moći i sprovesti, jer će sav narod osuđivati one koji će vojnoj obavezi da izbjegavaju. Da narod

¹ Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 106, str. 284-291.

² Organ KP Hrvatske, izlazio tjedno, od 1943. umnožavan je u štampariji Oblasnog NOO-a za Slavoniju.

³ Na Konferenciji u Teheranu (28. XI do 1. XII 1943) državnici SAD, Vel. Britanije i SSSR-a donijeli su odluku da partizani u Jugoslaviji treba da budu pomagani u najvećoj mjeri u snabdijevanju i materijalu. . . . Vrhovni štab NOV i POJ je, na poziv savezničkog komandanta za Sredozemlje, uputio početkom prosinca 1943. svoju vojnu misiju u Kairo radi sporazuma o pomoći. Vidi opširnije: Leksikon NOR-a i revolucije u Jugoslaviji 1941—1945, Narodna knjiga, Beograd 1980 (dalje: Leksikon NOR-a), knj. 2, str. 875.

još nije svagdje usvojio tu misao vidimo po tim slučajevima, a on to nije ni mogao, jer naše organizacije nisu dovoljno se potrudile da upoznaju narod sa odlukama AVNOJ-a i sa zaključcima, koji iz njih slijede.

Zašto mi u ovom momentu treba da pristupimo općoj mobilizaciji? Mi to možemo učiniti zato, jer je danas jasno svima, da je slom fašizma neizbježan. Neizbježan je zato, što su Sovjeti u stanju poduzeti još jače ofanzive nego do sada i što je već donešena odluka⁴ sa strane Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike o zajedničkom napadu na Njemačku i to u napadu koji treba da do- tuče njemački fašizam. Iz toga slijedi da svaki onaj koji još i danas služi oku- patoru jeste svjesna izdajica, jeste onaj, koji hoće da očuva okupatora, a to znači, da će vezati svoju sudbinu uz sudbinu njemačkih fašista, što u ovom momentu kad je slom fašizma očit svima i svakome neće učiniti ni jedan gra- danin naše zemlje u koliko mu mi pravilno rastumačimo vojnu i političku si- tuaciju. Drugi razlog zbog kojega se može pristupiti općoj vojnoj mobilizaciji jeste formiranje Nacionalnog Komiteta⁵ sa pravima privremene vlade. Nacio- nalni Komitet kao narodna vlada ima pravo da donosi odluke kojima se mora da pokorava svaki građanin, koji hoće da bude pripadnik nove Jugoslavije. Jasno je da onaj koji se nebi pokoravao odlukama Nacionalnog Komiteta ne može polagati nikako pravo da bude pripadnik nove Jugoslavije. Dakle da bi mi mogli da sprovedemo opću mobilizaciju kada se donose sa strane Nacional- nog Komiteta odluka mi moramo odmah preći na objašnjavanje narodu nemi- novnosti i potrebe toga koraka, moramo svakome čovjeku objasniti u kakvom se položaju nalazi naša zemlja i kakve su posljedice za svakoga ko nebi ispu- njavao želju naših naroda oličenu u AVNOJ-u. Zato je sada osnovna zadaća ubjediti svakog građanina o ispravnosti i potrebi opće mobilizacije tako, da ju on sam pomaže. Ako to ne učinimo, odluka će se teže sprovoditi i može ve- likim djelom da ostane mrtvo slovo na papiru.

2.) Isto tako je drug Tito u svom govoru iznoseći stanje u kome se nalazi Jugoslavija, a specijalno Hrvatska postavio je daće Nacionalni Komitet morati doneti odluku o stavu NOP prema domobrancima⁶ i svim oficirima koji služe okupatoru. On je izjavio da ćemo mi njih morati smatrati kao izdajnike i pre- ma njima odnositi se kao prema svakom drugom okupatorskom vojniku. Za- što u ovo vrijeme i ovakav stav da poduzimamo? To proizlazi iz same situacije u kojoj se mi danas nalazimo. Svima je poznato, da je u početku oružanog us- tanka u borbu pošao najhrabriji, najsvjesniji, dio našeg naroda. U vrijeme dok je njemački fašizam napredovao na Istočnom bojištu, dok je on još bio u punoj snazi razumljivo je, da nije čitavom narodu bilo jasno, da je slom fašizma u takvoj situaciji bio neizbježan. Osim toga mnogi, koji su mrzili fašizam, ali iz straha videći još i njegovu snagu nisu se usudili ustati protiv istoga, nego su se pokoravali njegovim odredbama i dolazili u domobranstvo. Jasno je da je naša Partija ocjenila pravilno domobranstvo okarakterizirajući ga kao vojsku u kojoj se nalaze velikim dijelom ljudi koji nisu neprijatelji NOP. Na osnovu toga ocjena naše Partije donijela je odluku da se sa domobranima postupa

⁴ Odnosi se također na Teheransku konferenciju, gdje su među ostalim „razmatrana pitanja kordinacije vojnih napora saveznika u cilju uništenja vojne sile hitlerovske Njemač- ke, vidi opširnije: Politička enciklopedija, Savremena administracija, Beograd 1975, str. 1071.

⁵ Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) imenovan je na II zasjedanju AVNOJ-a u Rijeci 30. XI 1943. kao privremena vlada NOP-a i izvršni organ AVNOJ-a. Vidi opširnije: Enciklopedija NOP-a, knj. 2, str. 680.

⁶ Opomenu građanima Jugoslavije koji se nalaze u službi okupatora uputio je 6. I 1944. maršal Josip Broz Tito, vrhovni komandant NOV i POJ. Vidi dok. 56, bilj. 10.

drugačije nego sa ostalim neprijateljskim jedinicama, t. j. domobranstvo se je razoružavalo i puštalo kućama. Takav naš stav urodio je plodom, da se domobranci u velikoj mjeri većina nisu htjeli boriti protiv nas i kao vojska oni ne predstavljaju ništa. Takvo je stanje moglo da bude, ali ne može da ostane i nadalje. Ne može da ostane zato što je danas jasno svakome da je propast fašizma sigurna i prema tome nisu više opravdani razlozi, što bi netko otišao u domobranstvo zbog straha. Danas se mi nalazimo na takvom stepenu borbe, da pristupajući u NOB to više nije tako teško i tako naporno, da se to može zahtijevati samo od nesavjesnih, nego je to nužno, da to učine i svaki građanin naše zemlje. Iz toga razloga tko danas odlazi u domobranstvo, znači, da i ako je on svjestan propasti fašizma i ako je on svjestan fašističkih zločina, on ga podržava i to u momentu kada je pitanje mjeseci o konačnom slomu fašizma — takve mi ne možemo smatrati ničim drugim, nego okupatorskim vojnicima. Ako tome još priključimo činjenicu, da se već veliki dio domobranstva predao i prešao u NOV, onda je ostanak u domobranstvu čista izdaja prema našim narodima. To za sobom povlači teške posljedice, jer prema izdajnicima našeg naroda primjenjuju se oštre kazne. Ali da bi mi imali što manje poteškoće u provođenju takvog stava opet se nameće ista zadaća, a to je prikazati narodu razvoj našeg stava prema domobranima, prikazati narodu ulogu domobranaca danas i uvjeriti ga da njihova uloga je danas uloga okupatorskih vojnika. Ako mi budemo njih izjednačili sa okupatorskim vojnicima i prema njima se tako odnosili a ne budemo uvjerali narod, da je odluka ispravna i pravedna roditelji se za nas nepoželjne posljedice.

3.) Dalje je drug Tito govoreći o Hrvatskoj specijalno naglasio, da je **naša** zadaća očuvati jedinstvo hrvatskog naroda, zatim jedinstvo Hrvata i **Srba** u Hrvatskoj. **On je rekao da moramo nemilosrdno čistiti iz naših redova sve one, koji nam možda i u nečemu pomažu, ali svojim špekulantskim stavom cjepaju jedinstvo u Hrvatskoj.** To se naročito odnosi na one elemente, koji recimo materijalno pomažu naš pokret, a isto tako pokoravaju se odredbama ustaške vlasti. Ima i takovih ljudi, naročito su ti bivši funkcioneri HSS-a, koji se **nalaze** na raznim dužnostima u ustaškoj državi, pa nekoji i u saboru, ali **pomažu** naš pokret i zato ih mi toleriramo. Treba prekinuti sa takovom politikom sjedanja na dvije stolice. Nitko nema pravo da na osnovu svoje političke **prošlosti** danas radi protiv NOP-a. Mi smo razjasnili smisao izvršnog odbora **HSS-a**⁷ i sve što je u HSS-u pošteno pristupilo je našem pokretu, a oni koji to nisu učinili nemaju prava i ne smiju da ičim škode našoj borbi, ili da pomažu neprijatelja, jer u protivnom slučaju prema njima treba primijeniti sve zakone NOP kao i prema svakom drugom čovjeku. Nije potrebno dopuštavati, da neko zbog svoga bivšeg položaja ucjenjuje NOP i tobože dabi ga se privuklo tamo, da mu se dozvoljava ono što se ostalim nedozvoljava. Ima na primjer slučajeva, gdje nekoji bivši funkcioneri HSS-a odlaze u uporišta i mi ne poduzimamo nikakove mjere. U buduću treba da se odnosi prema svakome na isti način u učinjenim prestupima bez obzira dali je taj bivši HSS-ovac ili pripadnik ma koje druge organizacije. **Osnovno mjerilo mora biti ovo: NOP neće nikome napraviti ništa žao zbog njegovog političkog uvjerenja, u koliko se njegovo političko uvjerenje ne kosi sa ciljevima NOP-a, ali svakako tko nanosi štetu NOP treba da bude kažnjen zbog toga što krši odluke NOB-a.**

⁷ Formiran je 12. X 1943. na oslobođenoj teritoriji. Vidi opširnije: „Grada“, knj. IX, dok. 154, bilj. 3, Str. 421-425.

4.) Dalje je u svome izlaganju drug Tito osvrnuo se na nekoje sabotere naše borbe, koji blate i kaljaju komuniste govoreći, da oni danas bore se zbog nekih svojih stranačkih interesa i da oni danas vode nekakve tobože taktičke poteze. Svakomu čovjeku treba da bude jasno, što su komunisti i dokazali, da se oni nesebično bore za interese naroda i da naša Partija nema nikakvih zadnjih namjera i ona je to dokazala. Svakome onom, koji blati komuniste treba da se opomene i u koliko to on svjesno radi za takve postupke treba da i odgovara. Jasno je, da komunisti ne bi dozvolili da u borbi pogine 10.000 članova Partije i oko 30.000 SKOJ-evaca, kad bi se tu radilo o nekim zakulisnim potezima. Naročito razne pristalice Košutića⁸ blate komuniste i pričaju laži i prema njima treba postupiti kao prema neprijateljima naše borbe, koji iznose laži i klevete o našem pokretu.

Dragi drugovi, te su sve posljedice odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a koji će dati nama mogućnosti da još više proširimo našu borbu. Ali i ovdje je osnovna zadaća, da mi moramo svaku našu odluku politički pripremiti, t. j. uvjeriti u ispravnost i neminovnost u dotičnu odluku sam narod tako da je on smatra pravednom, a onda ćemo je vrlo lako sprovesti. Nažalost, moramo konstatovati, da uz sve naše upozorenje i opomene još uvijek mnogi drugovi i organizacije nisu shvatili tu svoju zadaću. Još uvijek poduzimaju se razne vojničke kao i druge mjere, a da se narodima ne objasni zašto je to tako i onda nastaju nepoželjne posljedice. Tako na pr. donešena je odluka o konfiskaciji⁹ imovine narodnih neprijatelja što se i sprovodi, ali se nije objasnilo narodu zašto se to poduzima, nije ga se ni u to ubjedilo i neprijatelj je to iskoristio govoreći kako će mo mi u buduću svima, tko nema nikoga u NOV konfiskovati imovinu i tako izaziva strah i nepovjerenje kod naroda u naše odluke. I ovaj puta upozoravamo sve drugove i organizacije da na sastancima, zborovima, mitinzima, putem usmene i pismene propagande ove stvari kao i ostale druge objasne i da ubjede narod u ispravnost dotičnih odluka. Upozoravamo drugove i organizacije, da ćemo poduzeti oštre mjere protiv onih članova Partije koji hotimično ili iz aljkavosti ne budu učinili ono što se od njih traži. U svim političkim izvještajima treba nas obavještavati kako narod prima potrebu opće narodne vojne mobilizacije, kako prima stav prema domobranstvu i isto tako mnogo više i sa konkretnim podacima izvještavati nas šta je učinjeno za popularizaciju odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a.

Uz drugarski pozdrav.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Oblasni Komitet K. P. H.
za Slavoniju

(M. P.)

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 4/1, ftk. 359-361.

⁸ August, za vrijeme šestojanuarske diktature (1929) u emigraciji postao potpredsjednik HSS-a, a povratkom u zemlju, najduže surađuje s V. Mačekom. Zajedno s njim sastavio Mačekovu izjavu od 15. travnja 1941. o podršci HSS-a ustaskom režimu.

⁹ Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 49, str. 118.

1. I 1944.

Izvještaj Intendanture VI korpusa NOV i POJ Glavnoj intendanturi NOV Hrvatske u kome se detaljno govori o općem stanju ishrane i odjevenosti boraca, rezultatima rada Intendanture, kao i teškoćama otpreme hrane u ekonomski pasivne oslobođene krajeve Hrvatske.

I. OPŠTI PREGLED

Podnosimo izvještaj po ekonomskoj grani od 1. XII. zaključno sa 31. XII. 1943 godine. Naša Intendantura, kao i intendanture u pozadinskim vojnim vlastima u toku ovoga mjeseca bile su aktivnije, nego prošlog mjeseca. Tokom mjeseca decembra nabavljeno je preko 30 vagona hrane.

Naša Intendantura povećala se za par drugova i tako možemo imati sve Komande područja¹ pod kontrolom. U posljednje vreme osjeća se rad i Prehrambenih komisija pri Okružnim, Kotarskim i općinskim NOO-ma, ali još uvijek nema onih rezultata, koji bi morali biti. Razlog je i pomanjkanje sposobnijih ljudi za gospodarstvo.

Kontrola u našim operativnim jedinicama po pitanju ishrane, odjeće i obuće još uvijek izostaje. Drugovi intendanti prosto neće da shvate kako je odgovorna njihova dužnost i da sprovede uputstva i naređenja u djelo, već se uvek drže staroga načina rada. Tako se ne vodi nikakova kontrola kod ishrane, kod odjeće i obuće, a o evakuaciji plijena da i negovorimo.

Ovoga mjeseca održali smo intendantski kurs, koji je trajao 10 dana, a slušača je bilo 17 drugova. Na kursu su bili drugovi iz operativnih jedinica i pozadinskih vojnih vlasti.

Konfiskacija² se provodi još uvijek kod narodnih neprijatelja, samo rezultati nisu onakovi, kako smo očekivali. Konfiskaciju sprovodi Oblasni NOO za Slavoniju sa Komandama područja. Neprijatelji videći da se svakome onome tko služi fašistima, ustašama i četnicima konfiskuje pokretna imovina, počeli su sakrivati živežne namirnice, odjeću i obuću. Iz nekih sela pobjegli su svi oni, koji se osjećaju krivima u neprijateljska uporišta. Još imade dosta veliki broj sela gdje se imade vršiti konfiskacija, pa vjerujemo, da će biti i nekih rezultata.

U toku ovoga mjeseca nije bilo nekih većih akcija ekonomske prirode po operativnim jedinicama kao prošli mjesec.

Tokom ovoga mjeseca proveli smo organizaciju mlinova, odnosno stavili ih pod kontrolu Komandi područja. Na našem oslobođenom i poluoslobođenom teritoriju imademo 176 što velikih što malih mlinova. Prema podacima koje smo dobili o kapacitetu, za 24 sata, koliko sati melju na dan i koliko uzimaju ušura, dobili smo veliku cifru. Ako uzimamo za NOV 50% od ušura kojega oni ubiru, dobivamo mjesečno preko 40 vagona žita, brašna ili kukuruza. Razumije se da je ovo organizaciono postavljeno, ali sada smo poduzeli sve mjere kako

¹ Bilogorsko, Papučko-krdijsko, Daruvarsko, Požeško, Psunjsko i Diljsko područje.

² Konfiskacijom je oduzimana imovina narodnih neprijatelja bez ikakve naknade, kao i onih koji su se na neki način ogriješili o propise organa narodne vlasti (sakrivanje hrane, trgovina s okupatorom itd.) a vršila se na osnovi odluke NOO-a, višeg štaba ili suda. Kao mjera koja se primjenjivala u toku čitavog NOB-a imala je, pored ekonomskog, i politički značaj (Vidi opširnije: „Grada“, knj. IX, dok. 49, str. 118).

bi to sproveli potpuno u djelo. Kada ovo postignemo osigurali smo prehranu naše vojske u Slavoniji samo iz ušura. Samo zbog toga što se nije ovako postavilo pred 5 mjeseci mi smo izgubili 200 vagona žita. Mlinovi su bili pod kontrolom NOO-a, a nekoji pod Komandama područja. U stvari nisu bili pod ničjom kontrolom.

U toku ovoga mjeseca izrađeno je još 4.500 pari čarapa i 500 pari coklji³. Tako sada imademo dovoljno čarapa za 28. Diviziju koja nam je upravo sada stigla, a XII Divizija je već dobila dovoljan broj čarapa. Sada smo pristupili izradi cipela sa drvenim donom, jer donje kože nemamo, a u našim kožarama nemožemo izraditi dobar don.

Osnovali smo jednu veću radionicu konjske salame, koja sada punom parom radi. Osnovane su i ambulate za liječenje konja tako, da svaki konj prođe prije kroz ambulantu, nego dođe u klaonicu.

Prebacivanje pšenice i drugih živežnih narmirnica još nismo otpočeli.⁴ Razlog Vam je poznat, a čim se pročisti situacija, sa prebacivanjem nastavljamo. U posljednjem izveštaju⁵ javio sam koja količina živežnih namirnica čeka za preko.

Kod nas prebacujemo žito i unatoč lošeg puta tako, da nam bude što bliže kada otpočnu transporti za preko. U koliko bi ostala ista situacija u pogledu prebacivanja kao sada, opet je potrebno da žito bude skoncentrisano u sigurnijem prostoru našeg oslobođenog teritorija, jer na mnogim mjestima izloženo je u slučaju veće neprijateljske ofenzive da bude otkriveno i tako pane neprijatelju u ruke. Ujedno će mo tim putem postići da nam hrana bude dekoncentrisana, kako bi mogla služiti za naše ofanzivne i defanzivne namjere.

II. PODNOSIMO BILANS RADA u toku 6 mjeseci t. j. od 1. VII do 31. XII 1943 godine.

U toku 6 mjeseci primljeno je u vojne magacine 2,482.721 kg. raznih živežnih namirnica. Od toga samo pšenice 176 vagona, ostalo kukuruz, zob, raž, ječam, krompir, mast itd.

U toku 6 mjeseci izdano je iz naših magacina 980.813 kg. živežnih namirnica, koje su napred pomenute, osim mesa jer za njega nemamo tačne podatke.

U toku 6 mjeseci po prikupljenim podacima u našim radionicama kod Komandi područja izrađeno je sledeće:

1340 kom. hlača,	3673 pari popravljene odjeće,
752 kom. bluza,	2000 pari novih cipela,
3777 kom. košulja,	53 pari novih čizama,
2090 kom. gaća,	2527 pari novih opanaka,
173 kom. vesta,	198 pari naglavljenih cipela,
1744 pari	podonitih cipela,
10284 "	popravljenih cipela,
1250 "	papuča sa kož. donom (coklji)
65 kom.	torbica,
54 "	tašni za pištolj,
17 "	uprtača,
32 "	remena za pušku i
9 "	opasača.

³ papuče

⁴ Misli se na otpremu hrane u pasivne oslobođene krajeve — Liku, Kordun i Baniju.
⁵ Vidi: "Grada" knj. IX, dok. 64, str. 167 i N. Lazić, "Zetva u Slavoniji i prijevoz žita, 1944, Zbornik br. 17, HHSB, Slav. Brod 1980, 343—347.

Pored toga izrađeno je u našim radionicama i putem Antifašističkih organizacija 8.530 pari vunelih čarapa, i 100 pari rukavica.

III. STANJE NAJVAŽNIJIH ŽIVEŽNIH NAMIRNICA

VRSTA ARTIKALA	Stanje zaliha po prošlom izveštaju	Nabavljeno od 1—31 XII 1943	Utrošeno od 1—31 XII 1943	Stanje na dan 31 XII1943 god.
Pšenice	1,080.202	188.499	126.739	1,141.962
Brašna	39.131	14.026	29.214	23.943
Kukuruz	67.029	30.573	6.839	90.763
Ječma	9.276	4.328	1.932	11.672
Zobi	92.394	29.362	31.452	90.304
Graha	17.823	6.362	5.022	19.163
Krompira	97.183	38.603	53.443	82.343
Graška	2.576	—	789	1.787
Grisa	4.843	60	200	4.703
Masti	1.493	4.220	1.463	4.250
S o l i	2.492	3.025	3.491	2.026
Ulja za začini	8.383	2.657	2.021	9.019
Pekmeza	1.939	—	890	.1049
M e d a	8 8	1 0	1	9 7
Šećera	1.554	5	—	1.559
Salame i suhog mesa	1.467	2.310	312	3.465
Zatopljenog mesa	124	—	—	124
Dvopeka	494	3.416	216	3.694

U bolnicama imademo 10 i pol vagona živežnih namirnica, što ukupno iznaša 159 vagona živežnih namirnica na dan 31 XII 1943 godine. Plus tome imademo 234 komada goveda i 738 komada svinja.

Na sektorima Komandi područja imademo 16 centralnih radionica sa 150 radnika; 27 pomoćnih radionica sa 115 radnika i 8 mlinova sa 30 radnika. Pekarske i mesarske radionice, pored centralnih, imade svako slagalište sa potrebnim brojem radnika za redovne potrebe.

U operativnim jedinicama imademo pokretnih postolarskih i krojačkih radionica 20 sa potrebnim brojem radnika, koji podmiruju sitnije popravke i potrebe drugova boraca. Ovaj broj pokretnih radionica povećao se za 8 radionica od poslednjeg našeg izveštaja, a prema naredbi br. 34 od 18 X 1943 god. izdane po Glavnom Štabu NOV i POH.

IV. OPSTE STANJE

Kako smo u opštem pregledu naveli postoji mogućnost, a i povedena je široka kampanja za sakupljanje svih vrsta živežnih namirnica. Pod konac ovoga mjeseca vide se sve veći rezultati. Najveća poteškoća kod transporta jest loši putevi (blato) i prevozna sredstva, koja dobivamo od naroda. Naš narod je preopterećen sa kirijom. Mi smo osnovali neke naše vozne parkove, ali prošlim napadom neprijatelja izgubili smo 65 konja, a isto tako brzo nam ispadaju konji iz stroja usled preopterećenosti i slabe ishrane. Kamione što imademo svi su na benzin, a benzina nemamo i teško ga dobivamo.

Naši snabdjevni centri rade, ali usljed stroge kontrole koja se sada provodi na našem oslobođenom teritoriju, sa puštanjem ljudi u neprijateljska uporišta, rad je zastao. Najvažniji artikal, koji nam je tako potreban, a to je sol, ne možemo doći ni do tolike količine, koja je potrebna za preradu mesa. Tako će mo od sada i svinjsko meso morati potrošiti odmah poslije klanja, jer sušenje otpada bez soli. Naš plan je bio da sve svinjsko meso otavimo za suhu hranu.

Naše živežne namirnice koje se nalaze u podesnim magacinima u dobrom su stanju i unatoč toga što se cijele jeseni i zime borimo sa kišom i takovim vremenom gde najsavršenijim magacinima (bunkerima) prijeti opasnost. Do sada smo u svim našim magacinima imali štete, usljed odronjavanja zemlje, svega 3.700 kg. pšenice i zobi. I ovo su pojele naše svinje i prema tome potpuno nije propalo.

Prehrana naših operativnih jedinica i pozadine.⁶ Naše operativne jedinice, kako brigade tako i odredi hrane se vrlo dobro. U toku ovoga mjeseca iz vojnih magacina izuzeta je mala količina hrane za operativne jedinice. Vojska se većinom prehranjuje u novo oslobođenim selima, koja su bogata i nisu opšte osjetili terete rata. Dočim kod naše pozadine stvar je sasvim drugačija. Mi smo proveli svuda tablicu sledovanja. Naša pozadina broji 6.500 ljudi, a od toga samo radnika, koji rade podzemne i nadzemne radove imade 1.200. Ako pribrojimo ostale kvalifikovane radnike po svima našim radionicama, onda dobivamo broj od 2.000 ljudi. To su isto drugovi, koji su bili u borbenim jedinicama i usljed bolesti, rana, a nagdje i potrebe došli su u pozadinu. Ti naši drugovi, usljed našeg slabog stanja po pitanju odjeće i obuće, većina ih je slabo obučena i obuvena, a k tome isthrana je po tabeli. Pojavio se opravdan revolt i svaki drugi traži se u operativnu jedinicu, jer tamo se bar drugačije jede. Štab VI Korpusa riješio je da mi u Slavoniji možemo i moramo povećati tabelu sledovanja. Tako smo povećali tabelu masti, brašna, kruha i krompira. Sa tim povećanjem hrane povećati će mo kapacitet rada i otpasti će opravdani prigovori naše pozadine. U operativnim jedinicama pod ovim okolnostima rata nemoguće je provesti tablicu sledovanja, jedno zbog načina ishrane naše vojske, a drugo zbog pomanjkanja stručnog intendantskog kadra, a i mentaliteta naših Slavonsaca, koji su naučili dobro jesti.

Pitanje odjeće i obuće popravlja se. Izrađene cipele sa drvenim donom, opanke i vunene papuče podšivene kožom (coklje) tako se pitanje obuće pop-

⁶ Vojna vlast u pozadini je nerazdvojni dio izgradnje NOV i NOR-a u cjelini. Njene osnovne funkcije mogu se svesti na tri komponente: vojna, politička i ekonomska. U vojnom pogledu ona je bila elemenat teritorijalne vojne organizacije, dok se njena politička funkcija izražavala u izgradnji nove, narodne, vlasti i vezi između naroda, društveno-političkih organizacija i vojske. U ekonomskom smislu vojna pozadina je predstavljala nezamjenljivog organizatora materijalnog snabdijevanja NOV i PO. Opširnije o tome vidi: Ivan Mišković, Vojna pozadina u Slavoniji 1941—1945, Vojnoizdavački zavod, Beograd 1982.

ravlja. Pitanje veša riješavamo iz padobrana. Tako je iz samih padobrana izrađeno 3.000 kom. košulja i 2.000 kom. gaća, što se vidi iz izvještaja o radu naših radionica kroz 6 mjeseci. Za odijela je najgore, jer sam neprijatelj nije obučen kao prije, a nema akcija takove prirode.

U izgradnji imademo 3 velike zgrade kod naših kožarskih radionica i tako će mo moći raditi cijelu zimu. Pristupili smo gulenju hrastove kore, koja će zamijeniti šešaricu i time će mo dobivati stalno toliko kože, koja će pokriti najnužnije potrebe.

Kako smo već spomenuli ishrana je u bolnicama vrlo dobra, a sada će biti još bolja sa povećanjem tabele sledovanja.

Prilažemo izvod iz Dnevnika⁷ blagajne Intendanture VI Korpusa.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

II pomoćnik načel. Štaba
poručnik
Potpis nečitak

Načelnik Intendanture,
poručnik
Rade Pavlović, v. r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDISB, Slav. Brod, K 42/1, 326—328.

3

1. I 1944.

Izvjestaj rukovodioca kursa za aktivistkinje AFŽ-a Oblasnom odboru AFŽ-a za Slavoniju, u kojem se govori o obrađenim temama i uspjehu kursistkinja.

Drage drugarice!

Šaljem vam izvještaj sa našega kursa, koji je održan od **15. XI** do **30. I.**¹ **1943.** godine.

Na kursu je bilo drugarica po nacionalnom sastavu: 6 Srpkinja, 3 Hrvatice, po socijalnom 4 seljanke, 1 radnica i 4 intelektualke.

Tokom kursa proraden je sav predviđen materijal, pored toga članak od druga Đilasa² iz „Zene u borbi”. Kursistkinje su tokom kursa dobro proradivale sve teme, pošto su većinom bile na kursu intelektualke i drugarice sa njih kursa. Najteža je bila I. tema oslobodilački rat na čelu sa SSSR-om, jer se nije imalo za ovu temu materijala za proučavanje. Tokom kursa kursistkinje su pokazale mnogo interesovanja za sve teme, kao i za tekuće događaje kod nas i u svijetu. Tokom kursa naročito se posvetila pažnja proradivanju referata o Narodno-oslobodilačkim odborima i o njihovoj strukturi, kao i učešću i ulozi žena u NOO-ima. Isto tako kursistkinje su tokom kursa upoznale se potpuno sa linijom Narodno-oslobodilačke Borbe, pokazale dovoljno znanja, da

⁷ Nije priložen Izvještaju.

¹ Pogrešno napisano: treba XI.

² Milovan

mogu zaista biti rukovodioci. U toku kursa izrađene su jedne zidne novine, koje su po sadržaju bile dobre, a također i tehnički prilično uređene.

 U toku kursa spremali smo jednu kulturnu priredbu. Ova priredba nije da- ta zbog izvanrednih prilika u Voćinu.

 Naše kursistkinje pokazale su slijedeći uspjeh na kursu:

 1.) Nevenka K r a š i ć - C r n o b r n j a , predavač nižeg kursa AFŽ-a. Na ovo- me se kursu pokazala vrlo marljiva, inteligentna, ima teoretskog znanja, u odnosu prema drugaricama je vrlo dobra i ima uslova da se razvije u vrlo dobrog rukovodioca.

 2.) Stoja S t a m b o l i j a , član Izvršnog okružnog AOŽ-a Gradiška, svršila ni- ži kurs AFŽ-a. Na ovome se kursu pokazala vrijedna, ima vrlo malo teoret- skog znanja, ali se često pokazuje diktatorski. Ima uslova da se može raz- viti.

 3.) Anka G r b i ć , član Izvršnog okružnog AOŽ-a Gradiška. Na kursu je bila vrlo vrijedna i bistra, ali ima dosta malo teoretskog znanja. Inače praktič- nog iskustva ima vrlo mnogo. U odnosu prema drugaricama je jako dobra.

 4.) Zorka L j u b i š i ć , član inicijativnog okružnog odbora Bjelovar, na Kursu se pokazala vrlo vrijedna, bistra, ima malo teoretskog znanja, ali zato ima vrlo dobrih uslova, da se razvije u dobrog rukovodioca, vrlo dobro pamti, u radu je vrlo precizna i savjesna.

 5.) Kat ja Š t r u m b e r g e r , predavač nižeg kursa AFŽ-a na kursu se poka- zala vrlo vrijedna, ima dosta teoretskog znanja, ali 'praktičnog nema uopće. Tokom kursa savladala je prilično materijal i upoznala se sa linijom Narod- no-oslobodilačke Borbe. U odnosu prema drugaricama je jako dobra. Ima uslova za razvitak.

 6.) Kruna K a l o d e r a , radila ranije u zdravstvenom odjelu ZAVNOH-a. Na kursu se pokazala vrlo marljiva, inteligentna, vrlo brzo savladala materijal, upoznala se dobro sa linijom Narodno-oslobodilačke Borbe. U odnosu pre- ma drugaricama je jako dobra. Praktičnog iskustva uopće nema, ali ima uslova da se razvije u vrlo dobrog rukovodioca.

 7.) Ljubica P e j n o v i ć , član izvršnog okružnog AOŽ-a Virovitica, svršila je niži kurs AFŽ-a. Na kursu je bila vrijedna, ali vrlo teško pamti, te nije naj- bolje savladala materijal tokom kursa, inače je imala vrlo malog teoretskog znanja od ranije, a praktičnog iskustva ima dosta. Prema drugaricama se odnosila prilično dobro.

 8.) Nada B a s a r i ć , predavalac nižih kurseva AFŽ-a, na kursu se pokazala vrlo dobro, marljiva, vrijedna, ima teoretskog znanja i praktičnog iskustva. U odnosu prema drugaricama je jako dobra. Ima uslova za razvitak.

 9.) Anica B u l o v i ć , predavalac nižeg kursa AFŽ-a, svršila niži kurs AFŽ-a. Na kursu se pokazala vrlo vrijedna i marljiva. Ima dosta teoretskog znanja i praktičnog iskustva. U odnosu prema drugaricama je dobra, ima uslova da se razvije u vrlo dobrog rukovodioca.

Uz naš drugarski pozdrav

 SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

 Rukovodioc kursa:

 Krajačić Sofija, v. r.

 Original u IHRPH, Zgb.

 Mikrofilm u CDISB, Slav. Brod, K X, f. 1, sn. 93 i 94.

1.I 1944.

Izvrještaj Okružnog komiteta KPH Osijek Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju u kome se analizira politička situacija na okrugu, organizaciono stanje Partije i drugih antifašističkih organizacija, zatim NOO-a i vojnih jedinica koje djeluju na tom terenu.

POLITIČKA SITUACIJA:

Na kotaru Valpovo situacija se znatno poboljšala i radom je sada obuhvaćen Istočni i Sjeverni dio kotara. Uz pomoć čete koja operiše na tom kotaru drže se mitinzi, sastanci i objašnjavaju se odluke sa drugog zasjedanja AVNOJ-a. Hrvatski narod ih dobro prima, dok u odlukama vidi kraj protuhrvatskim vladama i zakonima.

U Srpskim selima oseća se ravnodušnost usled zamorenosti, te će mo kod njih u razjašnjavanju odluka AVNOJ-a održati uže sastanke i razgovore, jer mitinzi nisu bili dovoljni da zainteresuju Srpske mase. U odlukama AVNOJ-a upoznate su sve Antifašističke organizacije, te ih one proraduju i prenose na mase. Jedino na Zapadnom i Sjevernom delu kotara, narod sa njima još nije upoznat, što će se ovoga meseca nadoknaditi.

Neprijatelj u Valpovačkom kotaru, zadržao je manja uporišta koja su se u zadnje vrijeme povećala i iz kojih izlazi i upada i danju i soću u sela, progoni i pljačka po selima i vrši prisilnu mobilizaciju. Osim toga su došla nova pojačanja od jedne Njemačke divizije,¹ koja se nalazi na Osječkom i Valpovačkom kotaru, zbog toga je narod još uvek zaplašen i boji se dolaziti na sastanke.

Dezertera kojih je bilo na ovom kotaru 20, došli su ponovo njih 6. i priključili se četi² koja tu operira, neki od njih koji su oružje predali bandi pohapšeni su za vreme Božićnih praznika i predvedeni vojnom sudu.

Na Osječkom kotaru gdje je reakcija bila najveća,³ narod je jov uvijek zaplašen i ima sela, kao npr., Koprivna gdje odbijaju da prime pisma od svojih sinova i braće, koji se nalaze u Partizanima, dok su neki seljaci iz Bijelog Brda pomogli Udarnoj grupi, da neke od učesnika u ubijstvu druga Đorda⁴ uhapsu i predaju Vojnom sudu. Pojačane aktivnosti četničke djelatnosti nema. Hrvatska sela pomenutog kotara pomažu NOB, ali se još uvijek ne odazivaju mobilizaciji. I na tom kotaru odluke AVNOJ-a nisu svuda prenesene.

Na Južnom dijelu Vinkovačkog kotara, narod je zaplašen i još uvijek odbijaju da prime Partizane. Razlog zato je, što su se 15 Partizana iz čete koja je bila upućena na taj dio kotara predala,⁵ a iste je banda obukla u ustaše i poslala u Našice. Dok su od tih, trojica vodili bandu na centar K. K.⁶ i uništili ga.

Na Sjevernom dijelu kotara gdje su pretežno Srbi, narod je oduševljen i pomaže borbu svim sredstvima. I ako se na tom dijelu kotara nalazi veliki

k 1 Radi se o Jedinicama 173. njemačke rezervne divizije. Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 171.

² Valpovačka.

³ Misli se na teror Nijemaca i Kozaka. (Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 85, str. 320).

⁴ Aleksić

⁵ Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 149, str. 409.

⁶ Odnosi se na tadašnje sjedište Kotarskog komiteta KPH Vinkovci (Vidi u „Gradi”, knj. IX, dok. 149, str. 409).

broj dezertera, koji negativno djeluju i oni često puta dolaze u sukob sa narodom. Dezertere nismo mogli pokupiti na jednostavan način, da ih sa vojskom prisilimo na povratak, jer bi vjerovatno na taj način neke od njih možda oterali u neprijateljski tabor, s toga ćemo poduzeti i druge mjere, a jedna od tih biće, politički rad sa istima da ih uvjerimo da su oni skrenuli sa pravoga puta.

ORGANIZACIONO STANJE PARTIJE:

K.K. Valpovo ima 4 člana, od kojih je jedan na Srednjem Partijskom kursu. Ovaj Komitet i ako nepodpun, sada mnogo bolje radi i sve više postaje rukovodioc Antifašističkih organizacija, te radom obuhvaća čitav Kotar.

Postoje 2 Opć. Komiteta, koja aktivno rade, a jedan Opć. Komitet je raspušten i prilikom čišćenja Komiteta, i Jedinica, jer je u tome Komitetu bio čak i takav, koji je stalno tvrdio da mi hoćemo od njega napraviti Komunistu, al eto mi to nemožemo, jer on to neće. Odlučili smo da neke članove Opć. Komiteta koji nisu u radu zadovoljili i nemaju uslova za razvitak isključimo i popunimo sa novima.

Partijskih jedinica ima 16, sa ukupno 94 člana na čitavom kotaru, uključivši tu i Vojno-pozadinske ustanove. Rad tih jedinica vrlo je slab, a jedinice u vojno-pozadinskim ustanovama nisu do sada ni držale sastanke, pa je sasvim razumljivo da neznaju šta je AVNOJ i ZAVNOH.

K.K. Osijek ima 2 člana, jedan od njih je bolestan, a drugi član novoprimljeni drug Dirko, još neiskusan. S toga ćemo druga Bračka⁷ zadržati dok ne popunimo Komitet.

Na Kotaru postoje 3 P.J. sa 28 članova ukupno, ima članova, koji ne žive Partijskim životom, te smo odlučili da oformimo organizacije i da oni, koji se nisu odazvali mobilizaciji u našu vojsku isključimo. Dve Jedinice redovito održavaju sastanke, ali one još ne djeluju politički u masama.

K.K. Vinkovci ima 5 članova, od toga 3 bolesna, 1 odlazi na Kongres.⁸ P.J. ima 7, sa ukupno 33 člana. Neke Jedinice od ovih su aktivne, ali se u radu ne snalaze, kao napr. Sekretar jedne Jedinice sebe smatra Sekretarom sela, a tako ga zovu u selu, što znači, da su se one potpuno legalizirale u narodu. I na ovom Kotaru ima Partijaca koji ne žive Partijskim životom, jer su neki pohapšeni ili ubijeni, a drugi otišli u našu vojsku. Imamo zadatak da tu organizaciju sredimo, a to važi za čitav Okrug, te da ih upoznamo sa radom i odredimo im konkretne dužnosti koje će vršiti.

SKOJ — USAOH

O.K. Skoj-a ima 4 člana, sa 2 u Plenumu. Komitet se u radu prilično snalao, te ima uvid u rad svojih organizacija.

Na Okrugu ima 3 K.K. SKOJ-a, 2 Općinska i 4 Mjesna. Svi ovi komiteti aktivno rade. Na Okrugu postoji 39 grupa sa 161 članom.

⁷ Miroslav Cvijović
⁸ Odnosi se na pripreme za Drugi kongres Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ) koji je održan od 1. do 4. svibnja 1944. god. u Drvaru. Jedna od najvažnijih točaka Organizacione rezolucije Kongresa je ona koja govori da je potrebno osnivanje širih odbora ili konferencija, koje bi, kao osnovni organizacioni oblik USAOJ-a, obuhvatile svu omladinu određenog mjesta.

U vezi sa direktivnim pismom Obi. Komiteta od 19. XI 1943. g. pristupilo se odmah provjeravanju SKOJ-evskih grupa i pojedinaca, koji su neprovjereno primljeni, te se ustanovilo, da je u tim grupama bilo i čak neprijateljski raspoloženi prema našoj borbi i Partiji. Pristupilo se odmah čišćenju i ukupno je iz organizacije isključeno 27. Ima slučajeva gdje se u čišćenju nije pravilno postupilo, t. j. nisu ih pred čitavom omladinom raskrinkavali kao USAOH-ovce, nego su ih izključivali iz organizacije, a isto tako nisu ih mobilisali, što postoji mogućnost rovarjenja od njihove strane. Nastojaćemo da se slični mobilišu.

Okružni odbor USAOH-a ima 6 člana, od toga su 3 iz O.K.SKOJ-a. Postoje 2 Kotarska USAOH-a Valpovo—Vinkovci. Obuhvaćeno je ukupno 1500 članova. K.K-i SKOJ-a primali su do sada slabu pomoć od K.K. Partije, pravi razlog je u tome, što se drugovi odgovorni po SKOJ-u ne interesuje problemima, a također ne poznaju strukturu omladinskih organizacija kao i zadaće istih.

PRIPREMA ZA KONGRES:

Na čitavom Okrugu objašnjavan je značaj ovoga Kongresa⁹ i do sada prikupljeno je 246 potpisa, a u sledećem izveštaju navešćemo Vam sveukupne izveštaje, jer do sada nisu stigli izveštaji o ukupno prikupljenim potpisima. Na našem Okrugu ukupno je održano 16 konferencija u vezi sa pripremom za Kongres.

N. O. O.

Okružni NOO ima 9 članova, koji do danas nije zadovoljio, a smatramo da to nemože ni u buduće, jer je izbor nepravilno izvršen. 2. ov. mj. održaće se političko savetovanje zajedno sa članovima Kotarskih i Općinskih odbornika i nakon toga savetovanja moći ćemo lakše ustanoviti, koji bi drugovi došli u obzir da se na jednom budućem Plenumu izaberu u NOO. Postoje 2 K.NOO-a i to, Valpovo—Osijek, dok na Vinkovačkom kotaru ima samo 3 člana Kotarskog, koji ćemo u najkorisnije vreme popuniti. Postoje i 2 Općinska NOO-a i 29 seoskih u 25 sela. Svi ovi Odbori sa malim izuzetkom još nisu postali politički rukovodioci naroda. Pravi razlog tome je, da su naši K.K. rukovodeću ulogu Partije pogrešno shvatili, s toga čemu u prvom redu morati popuniti odbore dati im konkretnu pomoć i zadatke. Članovi Okružnog odbora odlaze na teren da provjere postojeće NOO-e i da im dadu konkretne zadatke na terenu. Pred sve naše odbore postavljena je sada jedna od najglavnijih zadaća, prikupljanje žita, jer to kod nas nije političko pitanje, nego pitanje organizacije oko dovoza. Vrš se pripreme kada se put poboljša, doprema istoga.

A. F. Z.

Stanje organizacije A.F.Z. na Okrugu od prošlog sastanka znatno se poboljšalo. Posle reakcije¹⁰ koja je bjesnila, organizacije A.F.Z. pošto su bile samo formirane, a nikako organizacijom učvršćene, u nastupu bande i terora, koji je vršen nad narodom, one su se djelomično raspale.

⁹ Isto kao bilješka 8.

¹⁰ Kao bilješka 3.

Neke članice organizacija su pohapšene. Po obilasku Okruga moglo se zapaziti da su se neke podpuno raspale, dok ima organizacija koje usprkos terora su se održale i aktivno radile. Rad tih organizacija nije bio organizovan, već spontan. Žene u nekim djelovima kotareva kao što je Vukovarski koji je pripojen vinkovačkom bile su te, koje su dizale moral u narodu, to je u Srpskim selima. Dok u Hrvatskim su podpuno pokolebale. U nekim selima žene se interesuju za političke događaje, koji se razvijaju u okviru NOB, a i vanjske kako napreduju Saveznici i slično.

Okružni odbor A.F.2. postoji od 5 članica, 1. Kotarski od 5 članica i 2 nepodpuna kotarska odbora. Postoji 25 Seoskih odbora koji su organizacijom učvršćeni i koji mogu da rade sa ženama u selu. U nekim selima na neoslobodenoj teritoriji održavaju se masovni sastanci žena toga sela. Isto tako žene prodiru u sela u kojima nema naših organizacija, stvaraju iste kao i veze sa gradovima Osjek i Vinkovci u koje unose naš propagandni materijal.

Odlukama drugog zasjedanja AVNOJ-a nisu još upoznate sve organizacije A.F.2-a, što će se u najskorije vreme nastojati da se upoznaju.

VOJSKA:

Brojno stanje Osječkog NOP odreda jeste 649, 3 Bataljona i 3 terenske čete. Od toga imade članova Partije 103, 29 kandidata.' Rad Partije u vojsci do sada je bio slab. Bataljonski biro i nisu se redovno sastajali, a SKOJ-evski rukovodioci u Bataljonu nisu prisustvovali na sastanku Bataljonskih biroa. Partijnost odgovornih Partijaca dosta je niska. Takovo stanje odražavalo se na opće stanje u odredu. To je dovelo do neophodne potrebe da se zamjenik Komesara izmjeni i na njegovo mjesto došao je drug Zima,¹¹ koji je ranije bio sekretar Bataljanskog biroa u Diljskom odredu.

Sa Štabskom ćelijom odreda dobro je proučeno pismo, odnosno direktive Oblasnog Komiteta¹² u vezi sa drugim zasjedanjem AVNOJ-a. Isto se razrađuje po bataljonskim biroima i sada se prenosi na borce i borci po bataljonima već su skoro svi upoznati sa odlukama AVNOJ-a.

19. XII o. g. održan je sastanak sa borcima 1 i 2 bataljona i na tom sastanku, drug Pukovnik Komandant VI. Korpusa¹³ NOV govorio je o odlukama AVNOJ-a i u okviru njih vodila se diskusija sa borcima.

AGITACIJA I PROPAGANDA

Na oslobođenom i poluoslobođenom teritoriju održana su 2 šira sastanka, a 26. XII. proslava u Podgoraču. Na dnevnom redu bile su odluke AVNOJ-a. Prva dva bila su dobro posjećena, a u Podgoraču je posjeta mogla biti bolja, da je petokolonaši nisu pokvarili sa pronošenjem paničarskih vijesti „Banda je u blizini“.

U našoj Tehnici umnožili smo 200 primeraka članak „O SRPSKOM NARODNO-OSLOBODILACKOM KLUBU“ iz „Srpske riječi br. 5“. Također je

¹¹ Mladenko Savljć
¹² Vidi: „Gradiš“, knj. IX, dok. 106, str. 284—291.
¹³ Petar Drapšin

umnoženo u 100 primeraka „PROGLAS SRPSKO-PRAVOSLAVNOG SVEĆEN-STVA“ i u 100 primeraka članak iz „NAPRED“ „VIŠE ORGANIZACIJE I RE-DA“. Odlučeno je da pronademo Stenografa, radi umnožavanja Londonske ra-dio emisije, koje prenosi radio-stanica Slobodna Jugoslavija. Drugovi koji su pozvani na niži Partijski kurs, pošto mi nemamo nastavnika poslali smo na O. K. Brod gdje se održava niži Partijski kurs.

Uz pozdrav:

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
Gedžo,¹⁴ v. r.

M. P.

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 29/1 CK, ftk. 44/308—310.

5

1. I 1944.

Izveštaj partijskog sekretara XII udarne brigade NOVJ Centralnom ko-mitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji na terenu gdje je Brigada djelovala, brojnom stanju partijske i skojevske organizacije u jedinicama Brigade, poli-tičko-prosvjetnom radu i drugim aktuelnim pitanjima.

I. Politička situacija

Lokalna politička situacija na ovom sektoru¹ karakteristična je po utjecaju četnika na ovaj narod. Narod je pošao za četnicima, jer je mislio da su ga čet-nici oslobodili od Švaba i ustaša. Na taj način su četnici pašovali i širili svoju propagandu. Četnici su imali organiziranu svu pozadinu, po selima svoje odbore i vojno pozadinske vlasti. Četnici su utjerivali porez i to svaka familija morala je plaćati mjesečno od 100 do 200 dinara. Ako netko nije platio onda mu se konfiskovala imovina i udare mu 25 na tur. Sa 25 na tur četnici su kažnjavali i za druge stvari. Kada se kupilo voće nekoliko seljaka su izudarali za jedan jedini orah koji je htio zadržati.

Danas su se prilike u mnogome promjenile. Četnici su razbijeni i ne pred-stavljaju nikakvu vojničku snagu. Narod pomaže četnike, jer je s njima rod-

¹⁴ Nikola Jakšić
¹ Misli se na područje južno od Save, na Metajici, kamo je Brigada upućena naredbom
* Mnog štaba NOV i POH da pomogne tamosnjim jedinicama NOV u borbama za uništenje četnika. Dok se nalazila u Bosni, XII brigada je djelovala u sastavu XI srednjobosanske NOV divizije (Vidi opširnije: „Grada“, knj. VII, dok. br. 135, str. 368—370).

binski povezan, a pomaže ih radi toga što ih se boji. Četnici su danas opasni samo u toliko što služe njemcima i čerkezima kao vodiči i informativa.

Mi smo našim radom uspjeli da u nekim selima stvorimo NOO-e, također je stvoren i općinski NOO za općinu Srbac. Time smo udarili temelje N.O. vlasti na ovoj strani Motajice. Taj sav posao bio je u veliko olakšan, jer se u to vrijeme formiralo Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja za Bosnu i Hercegovinu i održalo II. zasjedanje AVNOJ-a, gdje je donešena odluka o formiranju Nacionalnog Komiteta oslobođenja Jugoslavije. Svuda gdje su stigli naši bataljoni održani su mitinzi i sastanci sa narodom na kojima se narodu prikazivao značaj ZAVNOBiH-a i baš za ovaj kraj koji je uvijek bio potlačivan.

U zadnje vrijeme osjeća se da narod sve više napušta četnike i prilazi nama. To se najbolje vidi po tome što iz Korova dolazi seljak i kaže: evo ga došao je noćas kući i moći ćete ga uhvatiti. U Srpcu naš bataljon stalno je obavještavan od seljaka o kretanju četnika, i ako je to još za sada vrlo oskudno ipak se vidi preokret. U nekim četničkim odborima također je došlo do podvojenosti, tako u četničkom odboru najčetničkijeg sela u ovome kraju Smrtići došlo je do podvojenosti u mišljenju o pomoći četnicima.

Sto se tiče poljskog i češkog stanovništva, ono sarađuje s nama dok smo u selu, kada dođu četnici onda sarađuju sa njima. Simpatije toga naroda su na našoj strani, a ipak ih je teško dobiti u vojsku jer s.e boje četnika. Prije 20 dana bili smo napustili ova sela u Posavini (bosanskoj), to su iskoristili čerkezi² i upali su u sela Korovi (srpsko) i Nova Ves (češko) koja su opljačkali što god su stigli. U Korovima su ubili Jovana Markovića i ranili njegovog brata, to su bili najbolji ljudi na cijelom ovom kraju. Jovan Marković bio je veoma utjecajan u svom i svim ostalim selima. Sa njime smo mnogo izgubili. Budući da je bio vrlo poznat i utjecajan, mi smo ga proglasili narodnim mučenikom. Cesi iz Nove Vesi poslije upada čerkeza počeli su iseljavati u Derventu, Bos. ili Slav. Brod i u druga uporišta. Mi smo ih upozorili da to ne čine, ali oni su ipak selili. Takovima smo dopustili da mogu sa sobom uzeti samo ono što mogu nositi, a ostalo smo konfiskovali u korist NOV. Nakon 14 dana svi su se počeli vraćati i molili su nas da ih primimo, jer se kod bande neda živjeti. U tim čerkeskim pohodima četnici služe za vodiče i narod ih zato sve više napušta. Četnički bataljon Petra Nedića koji se nalazio u selu i okolici Trstenci, sada je posve prošao kod ustaša i s njima zajedno piju i bratime se, a po noći su u rovovima i bunkerima, zajedno brane Derventu.

Mi smo sve to uočili i nastojali smo odmah i brzo reagirati na sve događaje koji su se dešavali. Preko mitinga i radio vješti obavještavali smo narod o najnovijoj situaciji. Svaku našu akciju i čin obrazlagali smo narodu na mitinzima i preko letaka. Napisali smo jedan letak selu Smrtići u malo pretećem tonu zbog njihove nepopravljivosti. Jedan letak srpskom narodu ispod Motajice u kojem im obrazlažemo zvjerstva ustaša i nijemaca i pozivamo narod da stupi u redove NOV. Jedan letak hrvatskom narodu Derventskog kotara, jedan letak slavonskoj posavini gdje smo vršili akcije, te letak „Saveznici nam poru-

² Dijelovi I kozačke konjičke divizije, koja je bila potčinjena 69. njemačkom armijskom korpusu. O njenom formacijskom sastavu vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 8, str. 26—27, bilj. 2.

čuju”, poruka generala Vilsona.³ Najvažnija politička pitanja koja se pred nas postavljaju jesu mobilizacija, stvaranje NOO-a i na taj način povezati se sa narodom. Da bi to uspjeli potrebno je raskrinkati četnike i razbiti strah kod naroda. Četnici su u zadnje vrijeme počeli sa represalijama na one familije čiji su sinovi u partizanima. Tako su u selu Sitneš odmah nakon našeg odlaska zaklali 3 domaćina čiji su sinovi kod nas. Poslije toga pobjegli su ljudi iz onih sela koja smo napustili i došli u Prnjavor.

Politički rad u jedinicama sprovodi se po planu. Borci ovdje mnogo više pokazuju interesa za politički rad nego u Slavoniji. Sastanci polit, prosvjetnog karaktera mnogo su češći nego prije, i ako to nisu četni sastanci po grupama, vodovima i desetinama, radi stanbenih prilika. Drugovi se osjećaju u ovome kraju dobro, jer se ne razlikuje mnogo od Slavonije. Do sada su nam dezertirali, odnosno pobjegli u Slavoniju trojica (to je bilo prilikom jedne akcije u slavonskoj posavini). Do sada smo uspjeli da mobilishemo oko 60 boraca sa ovoga terena, od toga ostalo je kod nas 40, a drugi su pobjegli i skrivaju se, a neki su utekli četnicima.

Motajički odred koji se nalazi pod našom komandom broji oko 120 boraca. Prilikom jednog napada četnika bio je razbijen i tada je iz Odreda dezertiralo oko 40 boraca. U prvim borbama koje smo vodili, ti novomobilisani drugovi malo su se nećkali, dok u borbi protiv ustaša i čerkeza pokazali su se dobri. U zadnje vrijeme koji su malo duže u brigadi naučili su mrziti četnike, tako da se mnogo ne razlikuju od starih boraca. Sada mnogi izjavljuju: ako budete išli vi u Slavoniju i mi ćemo sa vama. To je karakteristično, jer se toga najviše boji narod na ovome terenu. To su ubacili četnici, da bi nama onemogućili mobilizaciju, govoreći: Slavonci (rogonje)⁴ došli su ovamo da kupe vojsku i da je odvuču u Slavoniju. Budući da četnici još uvijek imaju veoma jaku petu kolonu i mnoge jatake po selima, nama je vrlo otežana mobilizacija. Pored toga u ovome kraju ima mnogo nacionalnih manjina (Poljaka, Ceha i Talijana). Te manjine je najteže povesti u borbu. Do sada smo uspjeli dići svega 12 Ceha iz Nove Vesi. Kod tih manjina, a naročito kod Poljaka i Talijana karakteristična je pasivnost koju oni obrazlažu ovako: „Mi smo propali, pa je svejedno ili nas potukli vi, Čerkezi ili Četnici”. Ta pasivnost nije spontana, već organizovana. Ta organizacija imade direktnu vezu sa Poljskom izbjegličkom vladom. Na ovom terenu vođa te organizacije je učitelj iz Starih Martinaca. Partijska organizacija na ovome terenu napravila je jednu grešku po pitanju uvlačenja Poljaka u NOP. Oni su imali vezu sa tim učiteljem i preko njega su htjeli mobilizirati narod u NOB, tako su ga na taj način popularizirali, a on je to koristio i po direktivama Poljske izbjegličke vlade propovjedaao pasivnost.

Takva je u kratko politička situacija na crvome terenu i u našoj brigadi.

II. Organizaciono stanje

Brojno stanje kao i kvalitet naših partijskih jedinica stalno raste. Sve više se osjeća utjecaj partije u bataljonima i četama. Naročito se to osjeća u IV. bataljonu u kojem je borbenost, moral i disciplina u stalnom porastu.

³ Wilson Henri (Henry), britanski feldmaršal i lord. Krajem 1943. naimenovan je za komandanta svih savezničkih snaga u Sredozemlju, pa mu je bila potčinjena i anglo-američka vojna misija, koja se od 1943. god. nalazila pri Vrhovnom štabu NOV i POJ.

⁴ Aluzija na partizansku kapu koja je imala na gornjem dijelu tri izbočine u obliku roga.

Brojno stanje Partije u brigadi:					
I. bataljon	57 čl. Part.	19 u rashodu,	8 kandidata,	213 boraca	
II. bataljon	65	22	10 "	229 "	"
III. bataljon	63	18	5 "	230 "	"
IV. bataljon	93	28	12 "	200 "	"
Agitprop	9	"	1 "	17 "	"
Bacački vod	3	"	2 "	17 "	"
Pionerska četa	8	"	— "	40 "	"
Jedinica pri štabu brigade	7	"	— "	7 "	"
Ceta za vezu	14		3 "	44 "	"
Stab brigade	9	"	— "	9 "	"
Svega	328	87	41 ⁵ "	1007 ⁶ "	"

Partijske jedinice sve više se snalaze u radu pod nešto izmjenjenim uslovi-
ma. Veliki dio rada političkih komesara i delegata pada nužno na drugove par-
tijce. To uvjetuju skućene stanbene prilike, s druge strane na taj način osjećaju
se drugovi partiji više odgovorni. Kontrola rada je malo otežana i vrši se na
sastancima preko izvještaja po sektorima rada. Na taj način drugovi mnogo
više osjećaju odgovornosti za rad po sektoru.

III. Političko-prosvjetni rad

Političko-prosvjetni rad u četama i bataljonima bio je ranije zapostavljen,
na račun rada sa narodom. To se je desilo zbog nesnalaženja. Sada je taj rad
krenuo na bolje. Politički rad u jedinicama izrađen je plan po kojemu do 5. I.
1944 treba da se ponovi slijedeći materijal, kako bi borci mogli pravilno pristu-
pati narodu: 1/ o ciljevima naše borbe, 2/ o nacionalnom komitetu AVNOJ-a,
3/ O N. O. O.-ima, 4/ O izdaji četnika, 5/ O pravilnom odnosu vojske prema na-
rodu i narodnoj vlasti. Ovaj materijal se ponavlja, jer je već nekoliko puta
preraden, ali je za ove krajeve najaktuelniji. Na mitinzima i usmenim novina-
ma govori se naročito o Zemaljskom Antifašističkom Vijeću Narodnog oslobo-
đenja Bosne i Hercegovine.⁷

IV. Rad na vojnom Sektoru

Po vojnom pitanju radilo se vrlo malo. Teoretsko kao i praktično izdiza-
nje vojničke sposobnosti sasvim se zapustilo. Pokazalo se da naši borci trebaju
da steknu i praktičnog i teoretskog znanja u manevarskom ratovanju sa četni-
cima. U tom smislu je zamjenik komandanta napisao jedno pismo za borce i

⁵ Pogrešno zbrojeno, treba: 39.

⁶ Isto, treba 1006.

⁷ Osnovano 25. XI 1943. god. u Mrkonjić-Gradu.

vojne rukovodioce iz naših dosadašnjih iskustava, koje se mora proučiti u svim četama, vodovima i desetinama.

Disciplina u jedinicama popravlja se i borci traže samo akcije na uporišta. Borbe sa četnicima su česte i vrlo zamorne. Naši borci koji su došli u Bosnu sa respektom prema četnicima sada su počeli da ih podcjenjuju i radi toga su neoprezni. Desilo se da su se vraćali 4 druga iz Prnjavora u Srbac i na putu ih zadesi noć. Oni su ušli u kuću i bez straže legli. To su četnici iskoristili te se privukli kući, bacili bombu, tako su poginula 2 druga, 3 civila, a 2 druga su uhvaćena živa.

Vojni sastanci se drže sada redovito. Proučava se Učbenik za desetare, vodnike i komandire i pismo o našim iskustvima u borbi sa četnicima. II. bataljon koji je bio malo zaostao dolaskom novog komandanta popravio se, a naročito 2. i 3. četa ovog bataljona.

V. Rad sa omladinom

Brigadni Komitet SKOJ-a uz pomoć Partije raspisao je omladinsko natjecanje po pitanju nepismenih na prosvjetnom sektoru do 1. I 1944. Razvio se veoma živ interes kod omladine. Naročito se razvio interes po pitanju džepnih novina i zidnih novina. Sve čete izdaju zidne novine. Džepne novine do sada su izdali II. četa IV. bataljona i III. četa III. bataljona. Isto tako III. i IV. bataljona izdao je džepne bataljonske novine. U pripremi su četne i bataljonske džepne novine i u ostalim četama i bataljonima. Do sada u takmičenju najbolje se istakao IV. bataljon, od četa III. četa IV. bataljona. Pored toga u svim četama uče se recitacije, skečevi i žive slike. Budući da imademo vrlo mnogo bosih i loše obuvenih SKOJ-evci su odlučili da sprovedu takmičenje koja četa će napraviti više drvenih klinaca za popravak cipela, isto tako i za sakupljanje čaura. Mora se naglasiti da se u tom naročito ističu SKOJ-evci. Pomoć Partije SKOJ-u naročito u ovome takmičenju se opaža.

VI. Brojno stanje SKOJ-a

Brojno stanje SKOJ-a naše brigade je 202 člana, 85 omladinaca nije obuhvaćeno. Prema tome SKOJ se povećao za 34 druga. Iz SKOJ-a primljeno je u Partiju 10 SKOJ-evaca. Za vrijeme natjecanja od 13. XII. do 29. XII. naučilo je čitati i pisati 17 drugova. U natjecanju se pokazao najbolji IV. bataljon, gdje su SKOJ-evci proučili do 29. XII. 1943 I. glavu Historije SKP(b) time su ispunili plan ranije za 3 dana.

VII. Političko-prosvjetni rad u ćelijama

Partijski sastanci se održavaju redovito. Naročito političko-prosvjetni sastanci, ti sastanci se drže mnogo puta po kružocima radi čega je rad malo otežan. Partijci pored toga što proučavaju Historiju SKP(b) treba da ponove i sav materijal koji je naveden za politički rad u ćetama.

Vili. Rad part, biroa i štabskih jedinica

Partijski biro i bataljona održavaju redovne sastanke i rukovode partijskim radom u bataljonima. Biroi od kako su postavili raspodjelu rada na sektore imaju mnogo bolji pregled preko rada na sektore, imaju mnogo bolji pregled preko rada i lakše otklanjaju nedostatke. Održan je sastanak sektora biroa, tu smo napravili plan rada i postavili na princip takmičenja.

Štabske jedinice, što se tiče sastanaka drže se redovito. Malo posvećuju pažnje vlastitoj izgradnji. U štabovima su učinjene neke promjene. U štabu II. bataljona smjenjen je komandant i komesar. Bivši komandant je pozvan u štab Korpusa, a na njegovo mjesto došao je zam. komandanta III. bataljona. Komesar II. bataljona postavljen je za komesara Motajičkog Odreda, a na njegovo mjesto došao je komesar I. čete istog bataljona. Poslije tih izmjena štab II. bataljona se vidno popravio.

Jedinica štaba brigade po svom radu i odnosu zadovoljava. U jedinicu je priključen i drug Lazo Vidović i Bato⁸ Javorski, koji su poslani od štaba Korpusa za pomoć i kao poznavao ci ovoga terena i naroda u ovome kraju.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Sekretar⁹

Original u VII. Bgd.
Prije pis u CDISB, K 7/1, fase. 8.

6

2. I 1944.

**Izveštaj Štaba XVIII NO brigade Štabu XII divizije NOV i POJ o borba-
ma kod Nove Gradiške i Novske te fingiranoni napadu na Okučane i G. Bogi-
čevce.**

Dostavljamo vam operativni izvještaj o borbi koja je vođena sa neprijate-
ljem 31. XII. noću¹ i 1. I. 1944.

Jedinice ove brigade držale su zasjedu kod Medara i Trnave od neprija-
teljskog uporišta Nova Gradiška i zasjedu kod Borovačkog Potoka od Novske,
a jednim bataljonom vršen je fingirani napad na neprijateljsko uporište Oku-
čani i Bogičevci (Sekcija Pakrac 1 : 100.000).

II. bataljon koji je bio u zasjedi prema N. Gradiški, stupio je u borbu sa
neprijateljem u jednom kamionu u kom se nalazilo 15 neprijatelj, vojnika. Ka-
mion je uništen kao i jedan motocikl. 1 bandit je ubijen, a jedan živ uhvaćen,
ostali su se razbježali. Zaplijenjeno je 6 kanti benzina.

1. I. 1944 oko 12 sati naišla je banda- cestom od N. Gradiške sa jednim mo-
torom. 9 tenkova i 20 kamiona. Motor je uništen od nagaznih mina, kao i jedan
tenk, dok je drugi uništen od protutenkovske puške.

⁸ Mihailo
⁹ Čar Petar
¹ Naredbu za napad Štaba XII divizije NOVH vidi u „Gradi“, knj. IX, dok. 174, str. 473.
² Dijelovi 901. oklopnog grenadirskog puka (Arhiv VII, NAV-T-314, r. 1547, s. 1065).

Usljed jačeg pritiska neprijatelja ovaj bataljon se povukao. Gubitci 2 mrt-
va, 6 ranjenih i 5 nestalih, 2 puške nestale, 3 konja.

Jedinice u zasjedi prema Novskoj bile su u sastavu II. bataljona Čehoslo-
vačke brigade, a jedan vod pripuckavao je sa sjeverozapadne strane na nepri-
jateljsko uporište Okučani. Ove jedinice vodile su borbu koja je bila dosta ogor-
čena i kasnije se povukle sa II. bataljonom Cehoslovačke brigade. Imale su 1
ranjenog i 3 nestala, za koje se misli da će se povratiti.

1. bataljon bio je u napadu na pomenuto uporište, koje je bilo branjeno
žestoko od strane neprijatelja. U uporištu Gor. Bogićevci, koje je napadala jed-
na četa, bilo je oko 100 žandarma i ustaša u civilu, a u onom dijelu gdje su na-
padale dvije čete bilo je oko 120 ustaša i Nijemaca. Neprijatelj se zbio u podrum
i nije se mogao likvidirati.

Ljudstvo je bilo izdržljivo za sve vrijeme pored velikih marševa (bosih i
slabo obučenih).

Ovdje je zarobljena jedna puška, 4 opasača i par uniformi.

Gubitci neprijatelja nisu ustanovljeni, ali bilo ih je prema dokazu mrtvih i
ranjenih, a vlastiti gubitci ovog bataljona 2 ranjena.

Ukupni gubitci: mrtvih 2.

ranjenih 9.

nestalih 8. (za 3 se misli da će se vratiti)

Utrošeno municije: 2.800 metaka.

za protu-tenk. pušku 19 „

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit, komesar :

S. O.

Komandant-kapetan:

B.³ Vuković

Dokumenat je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka o NOR-u jugoslovenskih na-
roda, Vojnoistorijski institut, Beograd (dalje: Zbornik dokumenata), tom V, knj. 23, str. 23—24.

7

2. I 1944.

**Pismo političkog komesara Zapadne grupe NOP odreda politkomesarima
podređenih jedinica u kome se kritički osvrće na njihove izvještaje ukazujući
na uopćavanje, površnost i nepreciznost. Na kraju se daju uputstva i obrazac
kako treba sastavljati političke izvještaje.**

Posljednji izvještaji politkomesara bili su dosta oskudni. U izvještajima su
ispuštene mnoge stvari, a koje su neophodno morale unići u izvještaj. Tako na
pr. u tački rad štabova ne može se ništa vidjeti šta je radio pojedini član Štaba,
a šta je opet radio cjelokupan štab kao cjelina. Politkomesar Daruvarskog Od-
reda u svome izvještaju uopšte nije naznačio koliko je on održao sastanaka sa
rukovodiocima, a koliko je održano četnih sastanaka, bataljonskih i kada, te

S Branko

šta je na istim proradivano. Naređenjem politkomesara Zapadne Grupe naznačeno je da svaki politkomesar bataljona ima da održi u 15 dana dva izobrazbena sastanka sa polit, delegatima i komesarima čete, a politkomesar Oreda jedan takav sastanak. Izgleda da svi politkomesari nisu održavali te sastanke, i po tome sudim da se naređenja ovoga Štaba ne izvršuju onako kako je potrebno i kako je naređeno, već da se sva naređenja ovoga Štaba olako shvaćaju. Bitićemo prisiljeni da prema političkim komesarima oštrije postupamo ukoliko i dalje nastave sa ovakovim radom. U izvještajima stoji da se počne razvijati kulturno-prosvjetni rad. Još ni jedan odred nije izdao ni jedan svoj list kao ni džepne bataljonske i četne novine.

U buduću, svi Oredi slatiće redovno ovom Štabu po jedan primjerak zidnih novina, kao i duplikate raznih pjesmica i članaka koje borci pišu, te džepne novine.

U svojim izvještajima niste naznačili koliki je broj novomobilisanih mada u dopisu kojeg je uputio ovaj Štab politkomesarima u vezi sa natjecanjem u mobilizaciji stoji da politkomesari svakih 8 dana izvještavaju kako stoji sa mobilizacijom i kako ista napreduje da bi Vam se mogla ukazati potrebna pomoć. Ne samo da niste izvještavali svakih 8 dana kako stoji sa mobilizacijom, nego čak ni u svojim 15-dnevnim izvještajima niste naznačili koliki je broj novomobilisanih. Po tome se sudi da politkomesari Oreda nisu ozbiljno shvatili tu mobilizaciju, te izgleda da Vam je potpuno svedno da li će mobilizacija uspjeti ili neće. To je strahovita neodgovornost koja za sobom, treba da povuče dostojnu kaznu.

Isto tako u izvještajima niste naznačili koliki je broj dezertera i koji su razlozi da su isti dezertirali iz naših jedinica. Izvještaji trebaju biti vjerna slika političkog rada i stanja u vašim jedinicama. U izvještajima se ponavlja jedno te isto kao na pr. političko stanje je dobro ono se popravilo ili ono se pogoršalo i tome slično. Ni od kuda se ne može vidjeti na osnovu čega se to stanje promijenilo i koji su razlozi da je došlo do te promjene. Dešava se da u izvještaju stoji borci su upoznati sa tim i tim a u stvari to nije tačno, jer u sledećem izvještaju stoji da borci s tim i tim nisu upoznati. Iz toga se vidi da od strane politkomesara nema kontrole kako se odvija politički rad.

U tački rad sa narodom, ne iznosite razne nepravilnosti u odnosu boraca prema narodu, a isto tako ne izvještavate o raznim tuđim i neprijateljskim strujanjima u narodu. Ne iznosite ništa o radu Antifašističkih organizacija i dali ste ukazali kakovu pomoć tim organizacijama.

Ne treba težiti samo zatim da izvještaj bude napisan na nekoliko strana, nego je važno pisati o tome kako borci prihvataju pojedine političke teme, šta govore o njima i kako ih tumače. Na koje se poteškoće nailazi u uklanjanju pojedinih vojno-političkih grešaka i nedostataka. Tako na pr. o mobilizaciji treba pisati koje su metode primjenjene za istu t. j. dali su sve metode za mobilizaciju u svim selima jednake. Treba pisati kako napreduje vojnička izgradnja rukovodioca i boraca i šta po tome pitanju poduzima politički komesar i na kakove poteškoće nailazi pri tome.

Da bi izvještaji politkomesara odgovarali stvarnosti i da bi ti izvještaji bili što potpuniji pisati će te ih od sada sledećim redosledom.

I.) Opći pregled. Pod ovom rubrikom treba napisati u grubim crtama gdje su se kretale jedinice, što je radila i kakove je borbe vodila, isto tako treba pi-

sati sve važnije promjene koje su se desile u jedinici kao i sve probleme koji se postavljaju među boricima.

II.) Politički rad i političko stanje u jedinicama:
a.) (Općenito u čitavoj jedinici) odreda.
(Po pojedinim jedinicama) po bataljonima, kotarskim četama.¹ U toj tački treba iznijeti dali se redovno održavaju politički sastanci i kada. Koje se političke teme obrađuju. Isto tako treba konkretno navesti kako borci reagi-
raju na pojedine političke događaje, navadajući konkretne izjave i primjedbe pojedinih boraca. Karakteristično za njihovo svatanje. Također treba pisati o svim poteškoćama na koje se nailazi u političkom radu kao na pr: strujanje neprijateljskih shvatanja i ostatke neprijateljske propagande.

III.) Kulturno-prosvjetni rad.
IV.) Ishrana, odjeća, obuća i zdravlje boraca.

V.) Rad i zapažanja u narodu.
Ovdje treba govoriti o tome kako narod prima sprovođenje pojedinih direktiva i kakova se shvaćanja primjećuju u narodu. Kako narod pojedinog kraja gleda našu borbu na odbore i tome slično. Kakovi su odbori u pojedinim selima i dali narod u njima gleda pravu vlast, a u koliko ne koji su tome razlozi. Na-
dalje koliko je održano mitinga, kako su uspjeli, te koliko je održano sastanaka sa Antifašističkim organizacijama i koji su nedostaci primjećeni u radu tih organizacija itd.

VI.) O Kadrovima. Ovdje treba pisati o tome sa kakovim rukovodećim kadrovima se raspolaže. Nedostaci pojedinih rukovodioca odnosno njihove dob-
re strane. Rukovodioci koji imaju uslova za daljnje razvijanje i koji bi mogli da odgovore na višim funkcijama, kao i o tome koja dužnost bi najbolje odgo-
varala pojedinom rukovodiocu. Imali rezervnih kadrova i kakova se politika vodi za uzdizanje kadrova.

VII.) Rad Štabova:
a.) Podređeni štabovi.
b.) Vlastitog štaba.

U ovu tačku unijeti šta je radio štab kao cjelina za proteklih 15 dana, a poseb-
no šta su radili pojedini članovi Štaba. Da li su članovi Štaba u potpunosti izvršili zadatke koji su bili pred njih postavljeni na štabskom sastanku. Dali se redovno vode štabski sastanci kao i politički izobrazbeni, i šta se na istima pro-
učava.

VIII.) Razno: U ovu tačku unijeti broj dezertera, broj mobilisanih finansije i sve ono što nije prednjim tačkama obuhvaćeno.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
Stojan Divić

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 4/1, ftk. 363—364.

¹ Jedinice NOV koje su djelovale na užem području; o njihovom formiranju vidi: „Gra-
da", knj. VIII, dok. 155, str. 432.

2. I 1944.

Dopis Prosvjetnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Prosvjetnom odjelu Diljskog okružnog NOO-a u kome se ukazuje na značaj organiziranja i održavanja analfabetskih tečajeva, a nadležne se poziva da prikupe podatke o broju nezbrinute djece za prijem u Dječji dom i posvete više pažnje higijenskim uvjetima u školama.

Dragi drugovi,

S organizacijom analfabetskih tečajeva treba najživljim tempom i nadalje nastaviti. Baš na ovom poslu treba da se ogleda prava koordinacija svih naših Antifašističkih organizacija. Do danas nismo još primili od Vas detaljnih izvještaja o organizovanim analfabetskim tečajevima, pa iz toga zaključujemo da posao ne napreduje onim tempom kako bi trebalo, i da se vi za isti niste do maksimuma založiti. Naš zadatak je velik i veoma važan, treba dnevno raditi i biti uporan u svladavanju postavljenih zadataka. Zato upregnite na posao, a podatke o analfabetskim tečajevima pošaljite nam odmah. Spisak treba biti sastavljen tabelarno i pregledno po selima, ustanovama, općinama, kotarevima i okruzima u kojima se mora unijeti pored toga ime i prezime voditelja tečaja, zanimanje i kojoj organizaciji pripada, zatim broj upisanih u tečaj i cjelokupan broj nepismenih u selu, ustanovi i. t. d. Mi smo se bili postavili u zadatak da ćemo svladati nepismenost u toku ove zime kod nas, koji zahtjeva da se na posao bacimo svim silama. Za slab uspjeh u ovom poslu u prvom redu pašće odgovornost na naše prosvjetne radnike. Shvatite ovo najozbiljnije, posao treba organizovati prema ranijim datim uputstvima i imati uvijek u vidu da je polazak analfabetskih tečaja obavezan za nepismene.¹

Za sadanji učiteljski kurs, koji se održava u Orljavcu², prikupili ste mali broj kandidata, zato vam se ponovno obraćamo da za novi učiteljski kurs koji će početi sa radom **18. 1. 1944.** isto u Orljavcu, nastojte prikupiti veći broj kandidata. Zato nastojte za isti već sada provesti dobru propagandu.

Ujedno se molite, da odmah prikupite podatke od svih naših ustanova sa vašeg okruga o broju nezbrinute djece, koja bi došla u obzir za prijem u Dječji dom. Dolaze u obzir djeca od najmlade do najstarije, djeca bez roditelja, prvenstveno ona čiji su roditelji nastradali u NOB-i i djeca čiji su roditelji u našem Narodnom oslobodilačkom pokretu prezaopsleni, a imaju djecu pokraj sebe pa nisu zbog toga u mogućnosti da se o njima dovoljno staraju. Uz svako dijete poslati potrebne karakteristike njegovih roditelja, navesti točnu adresu djece i roditelja. Nakon primljenih podataka ovaj prosvjetni odbor će razmotriti prijedloge i po njima donijeti rješenje, a nakon toga pozvati primljene.

Zatim što se tiče higijene u našim školama, dosta je slaba. Pri mnogim našim školama nema još nužnika. Kako iz toga proizlazi mogućnost zaraze tifu-

¹ plan i program analfabetskih tečajeva donio je u studenom 1943. Prosvjetni odjel ZAVNOH-a. Vidi u ovoj knjizi dok. 19, bilj. 5.

² Počeo je poslije novogodišnjih praznika a završio 17. siječnja 1944. Spisak polaznika nije sačuvan. Prema podacima iz memoarske građe tečaj su završili: Ankica Biro, Mihajlo Dragojević, Olga Čanić, Danica Čop, Marija Pihler, Radojka Rikanović, Slavko Savić i dr. U Orljavcu je završilo još šest petnaestodnevni tečajeva. Opširnije vidi: Dane Pavlića, Partizanske škole na Papuku, „Školske novine“, 1981, str. 107.

som, upozoravate se da će te se pozvati na odgovornost svi odgovorni za prosvjetni rad kao i aljkavo odnošenje prema svojim dužnostima u koliko se ovaj nedostatak najhitnije neotkloni. Prosvetni referenti prilikom obilaska škole dužni su paziti i na higijenske prilike pojedinih škola i djece.

Priložene tabele najsavjesnije ispunite, popišite sve učitelje i profesore koji danas rade na neoslobodenom dijelu naše zemlje sa svim karakteristikama pa popunjene vratite nam čim prije uz iscrpan izvještaj.

Posebno vas upozoravamo da popunite tabele koje se odnose na naše škole i učitelje. Raniji podatci koje ste nam slali prema ovom vidite da su bili manjkavi, zato nove popunite prema priloženim skrižaljčkama.

Ove podatke traži ZAVNOH, prosvjetni odjel, i treba ih čim prije prikupiti i dostaviti.

Pozivaju se svi Okružni Prosvjetni referenti, da dodu u ovaj prosvjetni odjel dana 10. 1. 1944. u 10 sati prije podne, gdje će se održati sjednica ovog prosvjetnog odjela. Neka drugovi referenti pripreme svoje izvještaje i neka istoj neizostavno prisustvuju.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Original u IHRPH, fond NV-88/3152.

(M. P.)

Pročelnik odjela:
Cazi Josip v. r.

9

3. I 1944.

Pismo Propagandnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju u kome se daju detaljne upute kako treba organizirati proučavanje i objašnjavanje odluka Drugog zasjedanja AVNOJ-a.

Dragi drugovi!

U cilju **što potpunijeg izvršenja** direktiva ZAVNOH-a, a koje vam šaljemo u prijepisu za sve NOO-e, dajemo vam upute u slijedećem:

1.— Kampanji za objašnjavanje i populariziranje odluka AVNOJ-a na drugom zasijedanju¹ potrebno je pristupiti odmah po primitku ovoga pisma najsavjesnije i voditi strogu kontrolu nad ispunjenjem iste. S obzirom na važnost odluka i njihove popularizacije svako neispunjenje povlačit će za sobom odgovornost.

2.— Da bi se zadaci mogli što pravilnije izvršiti potrebno je temeljito proučiti odluke i radu pristupiti planski u suradnji sa svim antifašističkim organi-

¹ Održano 29. XI 1943. u Jajcu. Tada su donijeti: Deklaracija i više odluka, među kojima neke imaju i interni karakter. To su odluke o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu Jugoslavije (AVNOJ-u) i Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije kao privremenim organima vrhovne vlasti za vrijeme NOR-a, o oduzimanju prava zakonite vlade Jugoslavije tzv. Jugosjajevskoj vladi u inozemstvu i o zabrani povratka u zemlju kralja Petra II Karadordevića, o izgradnji Jugoslavije na federativnom principu i druge.

zacijama. Pri proučavanju odluka poslužiti se novinama „Naprijed” br. 33 i 34 Vjesnik br. 33 i Srpska Riječ br. 6 i dobro proučiti:

- a) govor druga Tita,
- b) deklaracija,
- c) odluke.

Proučavanje treba provesti na taj način, da se odmah sazove savjetovanje okružnih odbora NOO-a, AFŽ-a i USAOH-a te proučiti navedeni materijal i priloženo pismo ZAVNOH-a.² O tom sastanku nas obavjestite telefonom kako bi mogli delegirati nekoga iz NOO-a. Tako isto savjetovanje održati u najkraćem roku sa svim nižim rukovodstvima antifašističkih organizacija. Na kotarskim savjetovanjima mora biti prisutan član Okružnog NOO-a i na isti način prenositi na niže direktive i kontrolirati provođenje sve do seoskih NOO-a.

3.— Ovu značajnu kampanju provesti putem sviju mogućih oblika propagande.

a) štampa. Svi Okružni NOO-i koji izdaju radio vijesti u svakom broju donijeti po jednu odluku.

b) letak. Umnožavati letke sa odlukom i kratkim tumačenjem i to rasturiti u svaku kuću na oslobođenom i neoslobođenom teritoriju. Odluke o zabrani povratka izbjegličke vlade i kralja rasturati masovno naročito po hrvatskim selima i ubacivati masovno na neoslobođeni teritorij u banditska uporišta.

c) parole. Priložene parole ispisivati na kuće i umnažati pa naljepljivati po kućama i plotovima sviju sela. Mi ćemo štampati izvjestan broj parola te kada ih primite potrebno je da ih ubacite najviše na neoslobođeni teritorij.

d) plakati. Izraditi dobre crteže i postupiti kao sa letcima.

4.— **Zbor.** Kotarski zborovi pokazali su se dosta nepraktični, zato je bolje organizirati općinske zborove a to radi udaljenosti, zime i prostora. Kod prošlih zborova vidjeli smo ove nedostatke koje treba u buduće odkloniti:

- a) prekratko vrijeme za organiziranje zbora,
 - b) Nije određen priređivački odbor sastavljen od pretstavnika NOO-a, AFŽ-a i USAOH-a,
 - c) Nisu održani prethodno masovni sastanci sela i masovni sastanci pojedinih antifašističkih organizacija na kojima bi se popularizirao zbor.
 - d) Nisu priređene parole.
 - e) Nije organiziran skupni dolazak na zbor sa zastavama i transparentima, sa pjesmom i poklicima.
 - f) Nisu određeni najbolji govornici.
 - g) Govornici nisu dovoljno upoznati sa odlukama AVNOJ-a i nisu se držali određenih tema.
 - h) Zbor se pretvorio u najobičniji miting, a ne u tumačenje historijskog značaja drugog zasjedanja AVNOJ-a i donesenih odluka.
- Slijedeće zborove pripremiti na taj način da se više ne ponove ovi nedostaci.

² Vidi u ZAVNOH/43, IHRPH, Zgb., 1964, dok. 187, str. 599.

5.— **Konferencija.** Gdje nije moguće održati veći zbor pristupiti sazivanju naroda iz nekoliko sela na konferenciju. Konferenciju organizirati kao i **zbor**, s tim što će se poslije svakog govora razviti diskusija. Da bi diskusija uspjela potrebno je unaprijed spremi pitanje i odrediti tko će ih postaviti, tako **da** se uvuku i ostali prisutni u diskusiju.

6.— **Seoski sastanak.** U sporazumu sa svim odborima sela (NOO, AF2, USAOH) sazvati masovni sastanak sela. Za sastanak spremi govornike i tražiti pomoć od viših organa. Nakon svakog govora povesti diskusiju koju unaprijed spremi kao i kod konferencije.

7.— **Javne diskusije.** Organizirati kao i seoski sastanak. Spremiti **kraće referate** o odlukama, tako da oni budu podloga za diskusiju. Pripremljenim **pitanjima** iz mase povući sve prisutne da učestvuju **u** diskusiji i da dadu **svoje** mišljenje. Nakon ovakve diskusije nesmije nitko izaći sa sastanka da nebi **ponav**ao potpuno odluke AVNOJ-a.

8.— **Razgovor sa manjim skupinama ljudi.** Taj **se** razgovor može primjenjivati u svakoj kući i svakom prigodom kad se sastane više lica. Za to **su** pogodne zimske večeri na koje je lako sakupiti ljude iz manjih zaselaka.

9.— **Akademije.** Prirediti zabavne priredbe sa igrokazima, recitacijama, igrama i muzikom i uz svaku takvu priredbu održati 2 do 3 govora u kojima će se narodu objašnjavati odluke.

10.— **Pozdravni brzojavi.** Sa svih zborova i drugih sastanaka treba slati **pozdravne** brzojave Maršalu Titu i Nacionalnom Komitetu. U svakom pozdravu istaknuti potpunu saglasnost sa svim odlukama koje su plod naše teške borbe i izraziti obećanje da će mo u jedinstvu i bratskoj povezanosti ustrajati **do konačne** pobjede.

11.— **Utakmica.** Svaki kotarski NOO mora učestvovati u utakmici:

- 1) tko će više održati zborova, konferencija ... itd.
- 2) tko će više rasturiti letaka, plakata, parola i dr.
- 3) tko će pokupiti više ljudi na svim ovim skupovima.

Takmičenje neka raspiše Okružni NOO za svoje kotarske NOO-e. Orediti rok kada počinje utakmica i dan kada završuje. Prvo takmičenje neka traje za sve kotareve 15 dana. Kotarski NOO će sabrati svoje rezultate i poslati Okružnom NOO-u a ovaj će uputiti Oblasnom NOO-u.

Osim ovog takmičenja u krugu Okružnog NOO-a može svaki kotarski **NOO** postaviti ponudu za utakmicu sa kojim bilo kotarom u Slavoniji — sa jednim ili istovremeno sa više kotareva. Te rezultate također slati višim odborima.

Ovim utakmicama, kao i cijelom kampanjom za upoznavanje naroda sa odlukama AVNOJ-a rukovodi NOO u zajednici sa AF2-om i USAOH-om.

12. Okružni NOO-i će svakih 7 dana slati direktno ZAVNOH-u **iscrpne** izvještaje sa priloženim statističkim listom za svaki kotar, **svaki puta dostaviti** jedan primjerak izvještaja i statističkog lista ovom Oblasnom NOO-u.

Shvatite ovo slanje izvještaja veoma odgovorno da se **nebi moramo nekoga** pozvati na odgovornost.

Ova kampanja je od primarne političke važnosti zato svi na posao, nastojte svuda i na svakom mjestu temeljito provesti ovu kampanju.
Primitak ovoga pisma i priloga³ posebno potvrdite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

M. P.

Pretsjednik:

Za prop. odjel:
Edo Vajnaht

Original u HRRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K. 19/1 CK, 42/583-584.

10

3. I 1944.

Zapovijest Štaba XII divizije VI korpusa NOV Jugoslavije podređenim jedinicama za napad na neprijateljska uporišta i komunikacije na relaciji Novska—Nova Gradiška.

Z A P O V I J E S T
(sekcija Slav. Požege i Pakrac 1 : 100.00)

U cilju potpomaganja naših jedinica, koje se bore za Banju Luku¹, jedinice naše divizije napasti će: neprijatelja, cestu Zagreb—Beograd i tt. liniju.
U cilju izvršenja prednjeg

NAREĐUJEMO:

1.) Brodska brigada, Ako banda bude se nalazila noćas u selu Medari sa svim svojim snagama će istu napasti i nastojati u najkraćem roku da je likvidira. Osiguranje od N. Gradiške i Okučana postavice sama.

Početak napada 3. januara 1944 u 21 čas.

Ako se banda ne bude nalazila u pomenutom uporištu sa svojim snagama će napraviti zasjedu i to:

- a. — s jednim bataljonom napraviti zasjedu od strelišta poprečno.
- b. — s jednim bataljonom napraviti zasjeduu pravcu Okučana uzdužno.
- c. — s jednim bataljonom postaviti zasjedu spram Medarima na zapadnoj ivici šume Vujanovac do Ciglane, koja se nalazi na cesti.
- d. — s jednim bataljonom napraviti zasjedu na putu koji vodi Cernik—Šagovina Katolička, sa zadatkom da spreči eventualni napad neprijatelja u tom pravcu. Taj bataljon mora ostati na tim položajima sve dotle dok se ostale jedinice Brodske brigade ne povuku sa ceste N. Gradiška—Okučani.

³ Nije priložen.

¹ Borbe za Banju Luku vođene su od 31. XII 1943, do 2. I 1944. god. u napadu su sudjelovale jedinice V korpusa NOVJ i dvije brigade I (proleterskog) korpusa.

2.) XVIII. Brigada: Postavlja zasjedu u selu Bodegrajima duž potoka koji vodi istočno od crkve, sa zadatkom da sačeka neprijatelja na cesti koja vodi od Okučana prema Novskoj i obratno i da ga potuče. S jednim dijelom **snaga** osigurati se bočno od Okučana kao i od sela Rajića, koji će ih štititi prilikom povlačenja, ukoliko budu jedinice prisiljene, koje posjednu cestu.

3.) Čehoslovačka brigada „Jan Žižka“

S jednim bataljonom, koji se nalazi u s. Širmcima, rušiće tt. vezu između Bogićevaca i Medara, kao i prekopavanje ceste između tih sela. Taj bataljon podeliti na desetine tako, da svaka desetina poruši najmanje 5—6 bandera, pokida žicu i polupa čašice. Da bi mogli izvršiti prednji zadatak prikupiće potreban broj testerâ, sjekira i čekića u selima Ratkovac i Smrtić.

4.) Zapadna grupa odreda, bez Bilogorskog odreda:

a. — Posavski odred u zajednici sa bataljonom „Hajduk Veljko“ likvidiraće neprijateljsko uporište Novska. Osiguranje od Jasenovca i Banove Jaruge dati će sami.

Početak napada 3. I. 1944 u 23 časa.

Cas povlačenja odrediće sam Štab Grupe prema situaciji.

b. — Daruvarski odred postaviće zasjedu na istom mjestu, gdje je **bio noću** 31. XII. 1943 na 1. I. 1944. sa zadatkom da spriječi pohod neprijatelja cestom Lipik—Okučani.

5.) Previjalište urediće referenti saniteta brigada i odreda svaki za sebe, a evakuaciju ranjenika vršiti u selu Bobarama.

6.) Veza. Telefonsku liniju ne sakupljati. Izvještaj slati svaka dva sata do prvog telefona, odakle će se prenijeti u Štab divizije. Hitne i važne izvještaje slati odmah.

7.) Štabovi brigada i odreda nalaziće se uz same jedinice izuzev **Štaba Čehoslovačke brigade**, koji će ostati na starom mjestu.

Štab divizije nalaziće se u selu Širincima.

8.) Znaci raspoznavanja za noć 3/4. I. 1944 biće akcija u Bosni, **a za dan** 4. I. 1944 važe opći znaci.

9.) Povlačenje:

a.) Posavski odred i bataljon „Hajduk Veljko“ u selo Lovska.

b.) Daruvarski odred u selu D. Čaglić.

c.) XVIII. Brigada u sela Trnakovac i Caprginci. Štab u Trnakovcu.

d.) Brodska brigada u stare baze, štab na starom mjestu.

e.) Jedinice Čehoslovačke brigade povući će se po izvršenju svog **zadatka**.

Jedinice Brodske i XVIII. Brigade povući će se po završetku prve **borbe sa** neprijateljem, u kojoj će nastojati da istog potuku i pokupe plijen.

Napomena:

Sve jedinice koje budu u zasjedi trebaju da prekopaju cestu, a postavljanje mina izvršiće Brodska brigada sa pridodatim ljudstvom Diverzantske čete **štaba** ove divizije. Na samim zasjedama jedinice koje raspolažu sa protivtenkanskim puškama, postaviće iste tako da bi mogle najefikasnije tući neprijateljske tenkove ukoliko se isti pojave. Pri tom treba voditi računa da se ne **troši besmisleno** municija.

Štab Brodske brigade uputiće jednog člana svoga štaba u sastav bataljona koji postavlja zasjedu na putu Cernik—Sagovina Kat. i na zasjedu spram Medarima. Sve bolesne i bese drugove ostaviti u sadanjim svojim bazama.

SMRT FAZIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Zamjenik komandanta:
M.² Bulović

Dokumenat je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka, tom V, knj. 23, str. 30—32.

4. I 1944.

Operativni izvještaj XXVIII udarne divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV 1 POJ o radu podređenih jedinica, izvedenim akcijama, stečenim iskustvima i daljnjim operativnim namjerama.

Dostavljamo Vam operativni izvještaj od 10. XII. 1943 do 31. XII. 1943 god., brojno stanje i naoružanje, nacionalni i socijalni sdstav, te izvadak iz knjige gubitaka; Redovni desetodnevni izvještaj nije mogao biti dostavljen iz razloga što su jedinice vršile operacije baš oko 20-og prošlog mjeseca, a odmah iza toga došao je pokret¹ za Slavoniju.

I. RAD NAŠIH JEDINICA:

Naša se divizija u ovom periodu nalazila na sektoru Turopolje i na putu za Slavoniju. U vremenu dok smo se nalazili na Turopolju neprijatelj je vršio ofenzivu na ističnu Bosnu i Sandžak i naredbom Vrhovnog štaba poduzeli smo nekoliko operacija zajedno sa Turopoljsko—Posavskim Partizanskim Odredom, jer nam je došao i traženi protukolski top od Zumberka.

Dana 24. XII. 1943 dobili smo naređenje od Glavnog Štaba Hrvatske², da se što prije prebacimo preko Save u sastav našega Korpusa, a zbog predstojeće ofenzive na sektor Turopolje, gdje teren nije pogodan za prihvatanje borbe.

Odmah po primitku naređenja izvršen je pokret prema Savi³, koji se je razvijao potpuno po planu tako, da su svladane sve poteškoće. Morali smo praviti 2 mosta, koji su bili porušeni, jer se nije moglo istim putem kojim smo išli na Turopolje zbog močvarnog terena, koga je voda prelila. Na Moslavini smo ostali par dana dok smo sakupili i sortirali teško oružje koje smo bili tamo ostavili.

Na vreme smo izmakli iz Turopolja, što se vidi iz depeše koju smo dobili od Glavnog štaba, kada smo se nalazili na Savi, da je neprjatelj već drugog dana zauzeo Pokupsko i Bučicu⁴, a i sami smo doznali da su odmah po našem prolazu zatvorili prugu Zagreb — Sisak, kod Mraclina (sekcija Zagreb 1 : 100.000).

² Mirko
¹ Naredbu o pokretu vidi u „Gradl“, knj. IX, dok. 168, str. 457.
² Isto.
³ Jedinice Divizije prešle su rijeku Savu 26/27. XII kod sela Oborova. Vidi u ovoj knjizi dok. 45.
⁴ Poslije završenih operacija pod nazivom „Panter“ neprijatelj je planirao i otpočeo nova dejstva u području Turopolja, nazvana „Božić Bata“ (Weinachtmann) sa ciljem da unisti partizanske snage na uskom prostoru i osigura komunikacije Sisak — Zagreb. Ova dejstva su otpočela 25. XII. 1943, ali usljed blagovremenog odlaska snaga XXVIII divizije, 24. prosinca, za Slavoniju preko Moslavine, neprijatelj nije postigao cilj.
U toj operaciji sudjelovale su 371. divizija Wehrmachta i dijelovi I kozačke divizije.

II. IZVEDENE AKCIJE:

14. XII. 1943 Jedinice naše Divizije su toga dana na večer vršile diverziju na prugu Zagreb—Sisak, između Odre i Lekenika, i porušile 3 kim. pruge i 6 kim. t.t. veze. Kako je na tom sektoru uporište do uporišta, nije se moglo više učiniti bez eksploziva, koga nismo imali. Neprijatelj je prilikom same diverzije jurišao iz Turopolja na XXI. Udarnu brigadu, a XVII. Udarnu tukao sa topovima. Tako smo imali 1 mrtvog i 5 ranjenih drugova među kojima i komesar I. bataljona XXI. Udarne brigade drug Kostelac. Pruga na toj liniji nije radila 2 dana.
19. XII. 1943 Dva bataljona XVII. Udarne brigade napala su aerodrom Kurilovec⁵, kraj Velike Gorice, dok su ostale jedinice i Turopoljsko-Posavski Part. Odred bile na zasjedama i diverziji. Sam napad počeo je sa zakašnjenjem od 45 minuta, jer je naišao vlak i jedinice nisu mogle preći prugu. Borba je trajala svega nekoliko sati od 21 h. do 01 h. i već u 01.30 h. izdato je naređenje za povlačenje, jer su naišli tenkovi iz Zagreba. Za to vreme je već aerodrom bio potpuno uništen.
- Zarobljeno je: 1 njem. kapetan, 15 njem. vojnika, 1 vazduhoplovni poručnik (Hrvat) i 150 domobrana. Oslobođeno je 460 talijana.
- Plijen: 14 njm. lakih mitraljeza, 3 protivkolska mitr., 45 pušaka, 8.000 metaka, 1 laki bacač i ostale ratne spreme. Uništeni su hangari i barake, 6 kamiona, 1 tromotorski bombarder, te dosta benzina, ulja i municije, koje se nije moglo izvući. Istu večer izvršena je diverzija na prugama Zagreb — Sisak i Zagreb—Karlovac. Dignut je transportni vlak kod V. Gorice, kao i mostovi na cesti kod Turopolja dug 30 metara i željeznički most Zagreb—Sisak, blizu Zagrebu dug 15 metara. Porušeno je 1.200 metara pruge Zagreb—Karlovac.
- Neprijateljski gubici su blizu 100 mrtvih i veći broj ranjenih.
- Naši gubici bili su 4 mrtva i 16 ranjenih drugova, od kojih 10 lakše.
- Smrću heroja pali su drugovi: Pavić Proko i Vuković Stevo, borci I. čete III. bataljona XVII. Udarne brigade.

III. STEČENA ISKUSTVA:

Prilikom akcije na V. Goricu (aerodrom) izvukli smo ponovo jedno bogato iskustvo o službi veze, kojoj moramo najvećim dijelom zahvaliti, da smo prošli sa minimumom žrtava pored tako velikog uspjeha. No bilo je i u njoj velikih nedostataka.

Kako je akcija vršena u neposrednoj blizini same ustaške metropole⁶, morala se je ista izvesti čim prije, kako bi već u zoru jedinice bile izvan opasnosti od avijacije i tenkova. To je brigadama u naredbi za napad i naglašeno. Prema tome veza je trebala funkcionisati u najboljem redu, naročito sa zasjedama. Sa

⁵ Napad na aerodrom izvršila je XVII NOU brigada u zajednici s Turopoljsko-posavskim odredom. Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 133, 134 i 167, str. 373, 374, 455.

⁶ Odnosi se na Zagreb.

XXI. Udaranom brigadom, koja je bila prema Zagrebu, to je uspjelo u potpunosti i već posle sat i pol od početka napada veza je normalno funkcionisala tako, da je štab divizije znao svaki pokret neprijatelja od strane Zagreba, i kad su tenkovi naišli, t. j. prošli našu zasjedu, obavještena je bila XVII. Udarne brigada, koja je bila u napadu, da se povuče što je i učinjeno na vreme. Međutim kod XVII. Udarne brigade veza od štaba brigade do štabova bataljona nije bila u redu, jer se štab brigade malo trudio da je uspostavi tako, da uopšte nije imao veze sa svoja 2 bataljona koji su vršili napad. Zahvaljujući samoinicijativi samih štabova bataljona u napadu i zamj. komandanta brigade⁷, koji je sa njima bio, kao i znakovima ispaljenih iz raketa za povlačenje, jedinicu su se povukle na vreme, mada su već neprijateljski tenkovi bili u neposrednoj blizini. Tako je uspjelo izvršiti povlačenje bez žrtava, sem jednog druga, koji je poginuo prilikom povlačenja.

Većinom kod naših dosadašnjih akcija jedinice na zasjedama dolazile su do uverenja na neprijatelj nikad ne preuzima slanje pomoći napadnutom uporištu u toku same noći, dok ovoga puta iskusile su da i to hoće uraditi i uvidili smo, da je u toku same noći potrebno postaviti zasjedu najbolje, kao i sve drumove i ceste prekopati i odmah postaviti prepreke i barikade, dok ranije se to nije baš najozbiljnije shvaćalo i obično se sačekivala zora i ovo se ispravljalo u samo svitanje tako, da je zbog ovih činjenica neprijatelj nakon kratkog vremena početka borbe prodro sa tenkovima kroz zasedu do uporišta potpuno neometano i onemogućio dokončanje same akcije.

Jedinice koje su napadale ovoga puta aerodrom, naučile su zauzimanje objekta, koji je oko sebe imao ne samo dobro tučen nego i brisan teren, a iste su probojne pušćanom vatrom.

Za vreme putovanja i marševanja od Turopolja do Podravskog sektora⁸ uvidela se velika potreba isturanja jačih odelenja daleko unapred, koja bi blagovremeno mogla jedinici podneti izveštaj za prelaz preko svih močvara, rijeke, kao i stanje tjesnaca kroz koje mora da prolazi, kao mostove i drugi, tako da se na jednom mestu sa umornom jedinicom moralo izvesno vrijeme čekati, dok se je preko jednog potoka pravio most (tjesnac) preko koga se jedinica morala prebaciti.

IV. DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Naše jedinice po dolasku sa puta kroz Hrvatsku dosta su oslabljene usled velikog broja izbačenih iz stroja, kako boraca tako i rukovodioca, te prema tome ovaj štab za sada nema u vidu nikakvih namjera za veće akcije, nego preduzimati mere za što veću mobilizaciju, za popunu jedinica, za što uspešniji ovaj rad mogao bi se dati koji udarac neprijateljskom uporištu oko sreza Grubišnog Polja, kao Velika Pisanica ili Veliki Grdevac ili Grubišno polje, prije nego što bi se naša Divizija prebacila u Slavoniju.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:

Komandant p. pukovnik:

Grbić Cedo, v. r.

Vinko Antić, v. r.

Original u Vn, Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 574-575.

⁷ Andrija Petković
⁸ O boravku jedinica Divizije u Podravini vidi dok. br. 45 i 62.

4. I 1944.

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava boraca XXVIII divizije VI korpu-
sa NOVJ.

		Socijalni sastav							Nacionalni sastav											Pol. pripad.				PRIMJEDBA		
JEDINICA I SASTAV	Brojno stanje	Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Voj.-polic. lica	Intelektualaca	Đaka	Srba	Hrvata	Čehoslovaka	Muslimana	Mađara	Poljaka	Nijemaca	Slovenaca	Slovaka	Židova	Holandana	Rusa	Talijana	Članova K.P.	Vanpart. komun.		Član. ostai. part.	Bez partijaca
Štab 28 udarne divizije	71	13	46	5	2	-	4	1	52	13	1	4			1	1	-	3	3	-		20	20	-	31	
XVII. Udarne brigada	1238	187	938	60	14	4	31	3	850	281	5	30	3	1		6	-	3	3	-	56	369	292	-	577	
XXI. Udarne brigada	1105	124	826	109	10	7	29	-	633	379	-	19	1	-	5	10	1	1	-	1	55	261	234	-	610	Zajedno sa 2. odelj. I. art. diviziona VI. Korpusa
U K U P N O :	2414	324	1811	174	26	11	64	4	1535	673	6	53	4	1	5	17	1	4	3	1	111	650	546	-	1218	

Politkomesar,
Grbić Čedo

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!
(M. P.)

Komandant, p. pukovnik:
Vinko Antić

4. I 1944.

Dopis Štaba XXVIII udarne divizije NOVJ u kome se naređuje štabovima XVII i XXI brigade da odaberu i upute po 10 boraca za formiranje artiljerijske baterije brdskih topova.

1. — Za formiranje baterije brdskih topova 75 mm koji su zaplijenjeni kod Čazme¹, svaka će brigada uputiti po 10 drugova u Otrovanec, a XVII. Udarne brigada komandira druga Tišma Petra. Treba prvenstveno odabrati one drugove koji su već služili kod artiljerije i kojima je poznato to oružje. U koliko a brigadi ne bude dovoljan broj takovih drugova onda uzeti ostale. Ovde se treba rukovoditi s tim da se uzmu drugovi koji hoće dobrovoljno i koji imaju želju rukovati stakvim oružjem, koji su poverljivi i odani našoj borbi. Jedino na taj način moći ćemo takvo oružje korisno upotrebiti u budućim našim operacijama i sa mnogo manje žrtava. Ti drugovi biti će odmah zajedno sa topovima upućeni u Slavoniju gdje će proći kratak artiljerijski kurs i gde će se u potpunosti formirati baterija. Pred polazak iz brigada štabovi će brigada pregledati da li su zaista dobro odabrani drugovi.

Oni treba da budu u gore označenom mjestu danas do 16 časova.

2. — Voda odeljenja baterije brdskih topova 65 mm spremiće svoje odeljenje i sutra u jutro 5. ov. mj. krenuti za Slavoniju, gdje će opraviti top 65 mm i ostati na kratkom artiljerijskom kursu. Sa sobom će povesti i protivtenkovski 37 mm., koji je neispravan i predati ga Artiljerijskom odsjeku², t.j. njegovoj radionici na popravak.

U zajednici sa komandir drugom Tišmom spremiće i topove 75 mm, kao i granate i sve zajedno otpraviti u Slavoniju.

XVII. Udarne brigada će tokom današnjega dana primiti jedan protivtenkovski top u selu Otrovanec sa 2 karete i 100 granata od kojih 50 pancernih, a 50 udarnih i formirati odeljenje za svoju brigadu.

3. — isto će tako svaka brigada uputiti u selo Otrovanec po 15 drugova talijana³, koji su bili već u artiljeriji i znaju rukovati sa tim oružjem. Oni će zajedno sa ostalim krenuti u jutro za Slavoniju.

Prije polaska voda odeljenja i komandir Tišma javiće se u ovaj štab, gdje će još dobiti daljnje upute. —

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar : Komandant: p-pukovnik:
Grbić Cedo, v. r. Vinko Antić, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 33/1, ftk. 260.

1. Topove su zarobile jedinice XVII NOU brigade koje su vršile osiguranje prema Križu i Ivanić-Gradu prilikom napada na uporište Čazmu. Vidi o tome detaljno u „Gradi“ IX, dok. 53, str. 126 i dok. 104, str. 275.
2. Odnosi se na Artiljerijski odsjek VI korpusa NOVJ. Naredbom gtaba X 1943.sva artiljerijska oruđa njegovih podređenih jedinica objedinjena su u vizion, koji je formiran 17. X 1943. Vidi: „Grada“, knj. VIII, dok. 61, str. 175.
3. Odnosi se na Talijane zarobljenike, koje su borci XVII NOU brigade kom napada na aerodrom Kurlovec 19. XII 1943. Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 134, str. 374, dok. 167, str. 455 i u ovoj knjizi dok. 11.

4. I 1944.

Izvještaj sekretara partijske organizacije XVI (omladinske) brigade „Joža Vlahović” Centralnom komitetu KP Hrvatske... o političkom i kulturno-prosvjetnom radu u Brigadi, političko-propagandnom djelovanju među narodom na terenu,¹ radu i brojnom stanju članova Partije i SKOJ-a, te o vojnim akcijama Brigade.

Politička situacija u svijetu odražava se, pogotovo u zadnje vrijeme uslijed velikih uspjeha Crvene Armije, kao i uspjeha naše Narodno-oslobodilačke Vojске — povoljno na borce ove Brigade. Veliki dio Sremaca u našoj Brigadi govori da su oni bili povučeni u našu NOV naročito obećanjima nekog političkog radnika koji je njima obećavao da će za dva tri mjeseca biti gotov rat, a to je bilo pred svojih pet šest mjeseci. Nadalje postoji jaka težnja za Slavonijom unutar cijele Brigade, pa čak i među članovima Partije. Nadalje borci prigovaraju što mladi ljudi na ovom sektoru nisu partizani, već su kod kuće. Pokazalo se također da je nezgodna ishrana boraca po kućama, jer se time borci nekontrolisano kreću, podliježu utjecajima petokolonaša i nesvjesnog naroda, koji im obično govore „što ste vi slavonski partizani došli ovamo” i slično.

Od 1. o. mj. započela je udarnička utakmica unutar Brigade i baš se postavilo pred političke rukovodioce da prorade na suzbijanju nepravilnih gore navedenih momenata.

Nadalje udarnička utakmica koja je bila prvenstveno zamišljena na jednoj širokoj bazi prebačena je na konkretniji teren, tj. po pitanju političkog rada, da se temeljito prouče odluke AVNOJ-a, organizira kulturno-prosvjetne odbore po svim četama i rad kulture podigne na viši stupanj. I da se obavezatno proučavaju osnovna pitanja iz Narodno-oslobodilačke borbe u vidu pitanja i odgovora.

Vojnički rad za vrijeme utakmice određen je time da se prouči izvjesna teorija i praksa vojničke vještine.

Smatram da će na taj način utakmica prebačena na konkretan kolosjek imati više uspjeha, nego da je na široj bazi.

Inače se političko-prosvjetni rad u ovoj Brigadi vrši redovito kad je god moguće, a u pravilu poslije podne. I to čita se naša redovita štampa i radio-vijesti sa diskusijama, kao i predavanja koja vrše delegati politkomesari o aktuelnim i uobičajenim temama.

¹ Brigada je od 20. X 1943. djelovala na području Zumberka, Opširnije o njenom upućivanju na to područje vidi u „Gradi”, knj. VIII, dok. 140, str. 385.

Vojnički rad vrši se u pravilu prije podne i to teorija i praksa. U tom radu učestvuju svi vojni rukovodioci pa i desetari.

Nakon svake akcije vrši se analiza i uočavaju se iskustva i nedostatci, kao podloga za buduće.

U zadnje vrijeme imali smo dvaputa napad na Lug² kod Samobora i nekoliko zasjeda, kao i napade na neprijateljska uporišta u cilju oslobađanja ruskih zarobljenika i to u sektoru Jaske, na cesti.

Prvi napad na Lug vrlo se lijepo razvijao i u roku od nepuna pola sata gestapovci su bili protjerani u zgradu i bili bi likvidirani da nije neprijatelj uspio iz Samobora prodrijet sa tenkovima. Kod drugog napada na Lug neprijatelj nije uspio probiti zasjedu, ali iako je borba trajala do 4 sata ujutro i neprijatelj bio istjeran u podrum zgrade, jer je naš protivkolski top i teški bacač tukao po zgradi, ipak nije posada likvidirana, jer je neprijatelj imao zazidane prozore i grčevito se branio.

Uspjeli smo da na cesti kod Jaske izbavimo oko 25 Rusa³, ali smo jednom prigodom uslijed nesporazuma izvršili juriš po čistini na borna kola, misleći da je kamion. Tom prilikom imali smo 11 ranjenih i 4 mrtva.

Kod ovih i ostalih zasjeda i akcija pokazali su se razni nedostatci. Osnovni nedostatak slaba borbenost boraca, a naročito Sremaca, kao i slabo snalaženje nižih vojnih rukovodioca, pogotovo u uslovima noćnih borba na nepoznatom terenu. Također posebni problem predstavlja pitanje vodiča, koji su nepouzdati i strašljivi, a sami općinski odbori nisu nam pribavljali dovoljno i dobrih vodiča.

Kulturno-prosvjetni rad nakon formiranja odbora po četama počeo je polako kretati na bolje, a nadamo se da će baš sada za vrijeme utakmice biti podignut na viši stepen. U glavnom pišu se zidne novine, održavaju usmene novine, uvježbavaju pjesme, recitacije i mali igrokazi. Također se podučavaju nepismeni kojih još ima malo. Ipak rad oko kulture dosta slabo napreduje, jer i mnogi rukovodioci smatraju kao nepotrebno, ali su takvi rukovodioci upozoreni i rastumačeno im je značaj i važnost kulture.

Rad sa narodom uglavnom se odvija usmenom propagandom boraca i rukovodioca, kao i održavanjem zborova. Ovaj mjesec naša brigada održala je po raznim selima oko 18 mitinga. Na svakom mitingu bilo je pjesme, glazbe i plesa, kao i političko-propagandnih govora. Govorilo se o prilikama u svijetu, kod nas, značaj NOO-a, a naročito se populariziralo Nacionalni Komitet sa pravima privremene vlade, Maršala druga Tita, odluke AVNOJ-a i ZAVNOH-a itd.

² Prvi napad izvršen je 1. XII 1943, a drugi 18/19. XII 1943. Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 152, str. 418 i Zbornik dokumenata, tom IX, knj. 5, str. 55—60.
³ Odnosi se na pripadnike I kosačke divizije koji su tražili priliku da se predaju jedinici NOV i izrazili želju da se bore u njima.

Naši borci prigodom božićnih blagdana išli su i u crkve, što izgleda da je ostavljalo povoljne utiske na narod ovoga kraja, koji je veoma pobožan.

SKOJ-evaca u ovoj brigadi imade oko 250, a rad SKOJ-a nije na dobroj visini, najviše radi toga, jer sami rukovodioci SKOJ-a predstavljaju mlade i neiskusne rukovodioce, a partijski predstavnici ne polažu ni iz daleka dovoljno pažnje radu SKOJ-a. Ipak SKOJ živi i radi u Brigadi i SKOJ-evci se ističu iznad onih koji su van Partije i SKOJ-a. Pozvani su svi partijski sekretari da pokažu više podrške radu SKOJ-a a imamo namjeru postaviti za sekretara brigadnog SKOJ-a jednog druga koji obećaje mnogo više nego sadašnja drugarica koja uslijed okolnosti njime rukovodi.

Na licu imade 228 partijaca, od toga 18 drugarica. U toku prošlog mjeseca primljeno je u Partiju novih 25 drugova i drugarica, a isključeno 2.

U zadnje vrijeme članovi štaba Brigade izvršili su temeljitiji pregled rada i stanja u cijeloj Brigadi, na taj način što se održalo konferencije posebno sa borcima svake pojedine čete, a posebno sa rukovodiocima četa. Na taj način dobila se slika raspoloženja boraca o svim problemima i dobila se slika o pojedinim rukovodiocima na koje su se borci žalili. Na ovaj način dobilo se uvid rada rukovodioca u našoj Brigadi i kao glavne karakteristike opazilo se prilična birokracija kod svih štabova bataljona, s većim ili manjim iznimkama, a i kod samih komanda četa. Mnoge direktive date partijski, a naglašene i po štabskoj liniji nisu sprovedene u život ili samo djelimično. Na primjer: Štab brigade pošalje izvjestan materijal na proučavanje, a taj dospije do komande čete preko štaba bataljona tek za 2—3 tjedna ili u iznimnim slučajevima i ne dospije, onda ga netko od komande čete srtpa u torbu i zaboravi — tako da se ništa ne napravi. Viši rukovodioci vrlo slabo kontroliraju i potpomažu rad nižih, uslijed toga ne osjećaju se mnogi rukovodioci odgovorni za svoj rad ili se uspavaju, jer nema kontrole rada. Također se zapaža slaba saradnja među komandama četa i štabovima bataljona.

Kao rezultat ove konsultacije obilazi se bataljonske biroe štapske čelije, ili održavaju konferencije sa štabovima bataljona, ukazuje im se na ustanovljene nedostatke i date su upute za rad, a sa strane partijske organizacije brigade proslijeđeno je na bataljonske biroe da se zahtjeva najveća odgovornost za rad i sprovođenje partijskih direktiva u život, jer činjenica je da naša Brigada vrlo slabo stoji iako na broju oko 900 boraca imade 200 partijaca, oko 250 SKOJ-evaca i već na osnovu samog tog broja trebala bi biti najuzornija. Treba dakle da se direktive date u vezi sa momentalnom situacijom u Brigadi po svaku cijenu sprovedu u život, a inače da se partijski kako organizaciono tako i teoretski vrši redovito i čim češće, a za podizanje partijnosti da se proučava najprikladniji materijal, koji sam naveo u prošlom izvještaju.

Činjenica je da je ova Brigada došla u Zumberak jako osakaćena i sa velikim brojem mladih i potpuno neiskusnih rukovodioca, činjenica je da je njezin sastav pretežno Sremaca i Slavonaca, a koji neobično žude sa svojim kra-

jem. Činjenica je također da je ova Brigada vrlo slabo obučena i odjevena (u zadnje vrijeme prilično smo se obuli ali sa odjećom je vrlo loše). Najveći problem ove Brigade jest činjenica da već preko 3 mjeseca ova Brigada nije imala jedne dobre uspješne akcije, a na ovom terenu bar za sada izgleda nema prave mogućnosti za neku lakšu uspješnu akciju, koju bi naša Brigada mogla savladati.

Rad štaba ove Brigade baš u zadnje vrijeme u duhu gore navedenih momenta pojačava se. Štabska čelija Brigade radi redovito i drugovi imaju prilično samokritičnosti, ali nismo pokazali pravovremeno dovoljno budnosti i shvaćanja stanja u našoj Brigadi, nego tek kad je situacija u Brigadi mnogo pogoršana. Ustanovljeno je također da se na redovitim sastancima koji se održavaju po bilo kojoj liniji rada dobiva optimističke i dobre izvještaje, bez kritičnosti i perspektive za budući rad. I baš u tom pravcu poradit će se (da se) naši rukovodioci odgoje u produbljivanju situacije u jedinicama. Inače odnosi u samom štabu na prilično dobroj visini su.

U našim odnosima sa Okružnim NOO-om, isto sa OK⁴ imali smo izvjesnih nesuglasica zasnovanih na obostranim greškama. Imali smo konferenciju sa jednim drugom iz OK, a i sa članovima Okružnog NOO-a i izgleda da će se uspostaviti srdačniji i drugarski odnosi. Smatramo da drugovi sa ovog terena ne pokazuju pažnju koja bi bila potrebna da se ukaže jednoj brigadi koja je tek došla na ovaj teren. Obično se ide linijom da se ogovara i mudrijaši sa jedne i druge strane. NOO-i na ovom terenu vrlo su neiskusni i nerazvijeni, a pomalo i birokratizirani. Ipak mi sa svoje strane dali smo upute svim našim rukovodiocima da se prema drugovima iz svih pozadinskih organizacija itd. odnose najdrugarskije i da stalno uspostavljaju duh trpeljivosti i saradnje, a ne da se ide po liniji nadimanja „mi smo borbena operativna jedinica” i slično. Nije stvar u tome da se natežemo ko je veći ili manji i ko će se kome prije pokloniti, već da drugarski saradujemo na istom cilju zajedničke borbe. Pošto smo na ovom terenu novi i nemamo redovitih veza niti sredstava zamolili smo bili OK da nam kod štampanja jubilarnog broja našeg brigadnog lista „Crvene Zvijezde” ustupi nešto matrica i ciklostil, a tako da naši drugovi odu tamo i obave sav posao. Oni su obećali ali ipak bilo je natezanja sa papirom, lošim matricama, koje nisu vrijedile pa su morale biti nanovo pisane itd. Bilo je također i neumjesnih primjedaba na račun naše Brigade i nedrugarskih gesta. Ovo sve stvara neraspoloženje i zlu krv. Ja sa svoje strane poduzet ću sve da Brigada u svojim odnosima prema svima zadrži stav trpeljivosti i drugarstva.

Obavještajnu službu organizirali smo u duhu novih uputa koje smo dobili od Štaba Sektora⁵ i nadamo se da će biti poboljšana.

Intendantura, kao i sanitet u našoj Brigadi zadovoljavaju.

U zadnjem izvještaju zamolio sam da mi se odgovori na izvjesne upute i to na pitanje kako se formira polit-odjel i kako radi, a mislim da bi baš u ovoj Brigadi bio'od velike koristi, pošto je kadar partijaca na neobično niskom stup-

⁴ Misli se na Okružni NOO i Okružni komitet KPH Pokuplje.
⁵ Zumberačko-posavskog.

nju a drugovi su ipak dobri i ima nade da se mnogi od njih vrlo lijepo razvijaju, nadalje kako stoji sa partijskim forumom u Brigadi, a bilo bi dobro kada bi mi se poslale primjedbe na izvještaje koje šaljem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sekretar:
Drezga Porin

Dokumenat je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka, tom IX, knj. 5, str. 55-60.

4. I 1944.

Dopis Oblasnog NOO-a za Slavoniju okružnim NOO-ima u kome ih upozna je o promjeni naziva PodravskogPsunjskog okružnog NOO-a.

Usljed nekih novih organizacionih izmjena, odlučeno je da se promjeninaziv Podravskog okružnog NOO-a u „Virovitički okružni NOO“, a Psunjskog okružnog NOO-a u „Novogradiški okružni NOO“.

Ovo vam se stavlja do znanja.

Smtr Fašizmu — Sloboda Narodu!

Predsjednik: u. z. Lukić Simo, v. r. Za U.A.¹ Odjel: Crnobrnja Bogdan, v.r.

M. P.

Original u Historijskom arhivu Osijek (dalje: HAO), fond Oblasni NOO za Slavoniju.

4. I 1944.

Izvještaj Industrijske sekcije Tehničkog odsjeka Štaba VI korpusa NOVJ Tehničkom odsjeku Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o rezultatima rada vojnih radionica na oslobođenoj teritoriji Slavonije u prosincu 1943.

U toku mjeseca decembra 1943. radovi su se u industrijskoj sekciji odvijali kako slijedi:

1. POŽEŠKO PODRUČJE

A.) Centralna vojna radionica u Zvečevu, u kojoj je uposlreno 46 drugova stručnih radnika.

¹ Upravno-administrativni.

Pušgarsko odeljenje: popravilo je 145 pušaka, 19 pištolja, 1 šmajser, 3 puško-mitraljeza prerađena od belgijske municije na mauser, 4 laka i 2 teška mitraljeza. Novi delovi napravljeni: 15 izvlakača, 3 prednja nišana, 2 udarne op-ruge i jedna udarna igla.

Bravarsko odeljenje: popravilo je 7 kazana za kuhinju, 1 dezinfektor, 3 am-pera, 15 noževa za operacije, manje opravke na dvima lokomotivama, 1 mašina za meso, 21 vagon uskotračnih, 1 klizar za gater, jedan dio štamarske mašine, 1 turbina, 1 inženjerski nivelator, 3 peći, 290 engleskih aparata, 6 vaga, 10 bra-va, 16 komada mina, varenje delova od štamarije, 4 šivaće mašine, 5 pisaćih mašina i 20 komada raznih akumulatora. Novi delovi: 522 komada čavala, 22 komada šarafa, 7 komada peći, 29 metara cjevi, 1 limeni sanduk, 3 kamada konjskih samara, 2 luka za testere, 1 proteza, 9 nagaznih mina, 2 noža i 1 ležaj.

Automehaničarsko odeljenje: popravilo je 5 bicikla, 3 motora i 1 auto.

Elektrotehničko odeljenje: popravljeno je 3 dinamo stroja i 1 elektromotor. Montirana jedna električna centrala i dignut vod (električni) 2200 metara, **spro**-vedena instalacija u I. i II. odjelu VI. Korpusa, Intendanturi istoga Korpusa i pilani.

Radio-telefonsko odeljenje: popravilo je 6 radio stanica, 1 prijemnik vojnog tipa, 15 radio aparata, 2 nožna generatora 30 W, 1 voltmetar, 2 centrale (tele-fonske) 19 poljskih telefona, 22 baterijske kutije, 1 mikro slušalica, 1 telefonski ključ.

Osim toga održan je 15 dnevni kurs telefonski, na kojem je učestvovalo 25 drugova, gde su se upoznali sa rukovanjem telefonskih aparata.

Tokarsko odeljenje: istokarilo je 1 brojilo za minobacač, 10 komada cijevi za kupatilo, 7 komada glava za kapsle, 1 komad magnet špula za telefon, 11 ko-mada igala za mine, 1 obilježlač, 1 gevint borer, 1 prsten za šmajser, 2 komada šteleringa, 1 remen šajba, 1 gasni voljak za puško-mitraljez i 1 točak za štam-parsku mašinu.

Limarska radionica kod sanitetskog ostsjeka: napravila je oko 120 porcija, 18 komada kramerovih šinja, 10 komada tepsija za gazu, 1 protvan, 1 zdelica za vodu, 1 poklopac i razni sitni limeni predmeti.

B. Kovačka radionica: u kojoj je uposlono 8 drugova i izvršeni su slijedeći radovi: 105 komada podkova pribili, 7 komada peći napravili, 20 ko-mada samara okovali, 99 klanfi napravili, 895 eksera napravili, 4 komada kola popravili, 56 kuka i baglama, 82 komada podkovic, 29 komada šarafa **napra**-vili, 21 sikiru pokovali, 3 komada točkova za kola okovali i mnoge druge **pos**-love, koje radi raznobojnosti i većeg broja ne navadam. Kovačka radionica **radi** samo za vojničke i vojno-pozadinske potrebe.

PSUNJSKO PODRUČJE.

A. Mehanička radionica: uposlono 20 drugova stručnih radnika. Popravlje-no je 30 komada pušaka, 4 puško-mitraljeza, 3 komada pištolja, 1 laki **mitra**-ljez, 12 pisaćih mašina, 3 pogonska motora, 1 bicikl, 1 motocikl, 6 komada **peći**, 3 kamada šivaćih mašina i 1 zdravstvena stanica dovršena i novo napravljeno 100 komada igala za pletenje, 1 mesarski nož, 1 dezinfektor, 16 komada **šarafa**, **8** komada ključeva za brave, 3 ključa za šarafe, 1 komad ležaja novo izliven i

obrađen. Električari su popravili 4 telefona, 2 radio aparata, 2 dinamo stroja i sproveli instalaciju u krojačkoj i pekarskoj radionici. Limari su napravili 41 komad raznog posuda i pokrpili 279 komada raznog posuda.

B. Kovačka radionica

Uposleno je 6 drugova stručnih radnika. Pribili su 133 komada konjskih podkova, napravili su 165 potkovica za cipele, 2100 ekserčića, 18 klanfi te mnogo razno imenih djelova za potrebe vojske i pozadine.

PAPUCKO-KRNDIJSKO PODRUČJE.

A.) Mehaničarska radionica, u kojoj je uposleno 15 drugova stručnih radnika. Popravljen je 20. kom. pušaka, 7 pištolja, 4 puško-mitraljeza, 2 laka mitraljeza i 2 teška mitraljeza, 3 pisane mašine i montiranje u radionici dinamo stroja za svetlo i jednog manjeg za punjenje akumulatora i jednog drejbanka. Popravljen 1 pilana poslije požara i montiranje mlina u bunkeru, 1 dezinfektor napravljen i sprovedena instalacija na svetlo u 3 ustanovama.

B.) Kovačke radionice: u kojima je uposleno 6 drugova stručnih radnika. Pribijeno je 379 konjskih podkova, 7 komada kola okovanih, 22 kom zidarskih čekića pokovano, 177 kom. podkova za cipele, 42 komada sikira, 30 lemeša, 1 plug orači, 2 samara popravljen, novo napravljeno 5 dezinfektora, 18 pantova i 8 točkova za kola novo okovanih. Kovačke redionice kojih imade 3, rade za vojne potrebe i za potrebe sela. Jedna kovačnica koja više radi za selo **pre-**dana je N.O.O.-u.

BILOGORSKO PODRUČJE.

A. Mehanička radionica u kojoj je uposleno 6 drugova stručnih radnika. Popravljen je 40 kom. pušaka, 7 pištolja, 2 šmajsara, 5 civilnih pušaka i 1 mali mino bacač i novo napravljeno 5 dezinfektora, 1 peć za kupatilo, 150 pletaćih igala i 5 komada modela za izradu dvopeka.

B. Kovačka radionica: uposleno 2 druga stručna radnika. Popravili 6 kola, 12 komada potkova, 5 testerà, novo rapravili 1 peć, 3 noža i 8 pantova za vrata. Ista radionica radi i za potrebe sela.

DARUVARSKO PODRUČJE.

A.) Mehanička radionica, uposleno 7 drugova stručnih radnika. Popravljen je 28 pušaka, 2 pištolja i 1 puško-mitraljez. Novo izrađeno je kupatilo i dezinfektor u zdravstvenoj stanici, 16 komada peći, 11 kom. karabit lampi, 1 nož za mesare, 4 noža za sečenje granja, 1 model za pečenje dvopeka, 3 kalema za telefone, 12 metara cijevi za peći, 3 porcije i 3 odvijača. Jedna pumpa za lokobilu popravljen.

DILJSKO PDRUCJE.

Izrađuje se radionica u konspirativnijem mjestu, u kojoj će moći da se vrše manje opravke.

OPŠTE PRILIKE

U svim radionicama na oslobođenom teritoriju rad je bio u zastoju oko 8 dana radi konspirisanja alata i mašina, jer su bili izgledi reakcije.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sef tehničkog ostsjeka:
Potpis nečitak

Šef industrijske sekcije:
Vincetić Nikola

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDISB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 484-485.

17

4. I 1944.

Dopis Sekeije za vezu VI korpusa NOV i POJ štabovima XII i XXVIII divizije,Istočne iZapadne grupe NOPodreda u kome se prenosi naredenjeGlavnog štabaNOV i POHrvatske dase odaberu i upute na kurs telefonskih mehaničara odgovarajući polaznici.

1. januara ove godine primili smo od Glavnog Štaba N.O.V. i P.O. Hrvat-ske depešu sledećeg sadržaja:

„Iz svih Vaših jedinica na kurs rukovodioca za vezu uputite 20 drugova. Na kurs telefonskih mehaničara 10 drugova. Treba da budu u Otočcu (Lika) do 30 januara ove godine. Obratite strogu pažnju na izbor ljudstva. Drugove koje ste ranije poslali nisu baš dobri i neke smo morali izključiti iz kursa. Na kurs ru-kovodioca pošaljite što bolje drugove.”

U vezi gornjeg depešnog naređenja potrebno je odmah učinit sledeće:

- 1) U kurs rukovodioca veze uputiti će XII. Divizija 5 drugova

XXVIII Divizija 5

Zapadna Grupa 5

Istočna Grupa 5

„

„

Ove drugove treba izabrati iz svih Vaših jedinica najbolje, a koji imaju uslove da se razviju u dobre rukovodioce u službi veze. Treba imati u vidu da će ti drugovi biti rukovodioci službe veze u Vašim jedinicama, te prema tome ka-kove drugove izaberete onakve rezultate možete od njih i očekivati.

- 2) U kurs telefonskih mehaničara uputiti će XII divizija 2

XXVIII „

2

Zapadna Grupa 3

Istočna grupa 3

Za ovaj kurs treba prvenstveno uputiti drugove koji su od ranije po zanimanju mehaničari, bravari, kovači itd.

Od ljudstva koje je ranije upućeno na kurseve veze u Liku 10 drugova je isključeno zbog neuspjeha, a to sve zbog toga što se ne vodi računa o izboru ljudstva za te grane službe, te nastaju suvišne šetnje drugova iz Slavonije u Liku a od njih se nema nikakve koristi za sve to vreme jer niti su u borbi, a niti su u kursevima postigli potrebno znanje da se mogu upotrebiti po povratku na predviđena mesta.

Sa upućenim drugovima poslati i njihove tačne karakteristike, a imaju biti na prolaznoj kuhinji u Zvečevu najkasnije 12 januara ove godine u 12000 sati. Ljudstvo će biti pregledano u ovom Štabu, te će se na taj način proveriti da li ikako je postupljeno po gornjem naređenju.

Također treba voditi računa o odjeći i obući ljudstva, tako da putem ne ostaju zbog toga, a i da ne idu u Glavni Štab NOV i POH bosi i pocepani.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

V.D. Načelnika,
major:
Radojica M. Nenezić, v. r

Šef sekcije za vezu,
major:
Bogdan Z. Trgovčević

M. P.

Original u Vn, Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 400.

18

4. I 1944.

**Izveštaj Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju Agitpropu CK KP Hrvatske o organizacionom stanju, rezultatima aktivnosti štamparije i nje-
noj tehničkoj opremljenosti, usmenoj propagandi, dopisničko-suradničkoj službi
i publicističkoj djelatnosti u okviru kulturno-umjetničkog sektora. Daje se na-
glasak sakupljanju historijskih podataka, materijala za proučavanje ekonom-
ske strukture sela i imovinske štete.**

Dragi drugovi!

Podnosimo vam izvještaj za vrijeme od 3. XII. 1943 god. do 3. I. 1944 god.:

Organizaciono stanje i veze.

U toku prošlog mjeseca određen je drug Sarajčić¹ sekretar komisije na dru-
gu dužnost, a u komisiju su stupila 3 nova druga. Tako da sada u komisiji ima
5 članova, rad je raspoređen po sektorima, a jedan drug je na stalnom radu u
propodjelu Oblasnog NOO-a za Slavoniju. Veze sa Oblasnim Komitetom KPH
za Slavoniju i pomoć, koju nam on pruža mnogo nam pomaže u radu i česta
je. — Od vas nismo primili u prošlom mjesecu nikakve direktive ni pisma.

i ivo

štampa.									
U toku proteklog mjeseca u našoj štampariji otštampano je slijedeće:									
„Glas Slavonije” ² br. 18.—19. na 6 strana 5.000primjeraka									
»»		51	20.	»»	4	»»		5.000	»»
»»		»»	21.	»»	4	»»		5.000	»»
„Vijesti”		72	40.	»»	2	>> <		10.000	»»
»»		»»	41.	»»	2	»»		7.000	»»
»»		»»	42.	»»	2	»»		7.000	»»
»»		»»	43.	»»	2	»»		7.000	»»
»»		»»	44.	»»	2	»»		7.000	»»
»»		»»	45.	»»	2	»»		7.000	»»
»»		»»	46.	»»	2	»»		7.500	»»
„Srpska Riječ” ³		»»	5.	»»	4	»»		2.000	»»
„Naprijed” ⁴		»»	33.	»»	6	»»		10.000	»»
„Kulturni Prilozi”		»»	3.	»»	29	»»		2.000	»»

Letke :		
„Napuštajte neprijateljska uporišta	10.000	primjeraka
„Braćo Srbi” 2 strane	5.000	»
„Omladino Slavonije” 1 strana	5.000	»»
Zidni kalendar za 1944 god.	6.500	»»
Ranjeničke karte str. 2	2.180	»»
Dopisni papiri za Obi. Komitet	2.100	»»
» » Intendant. VI. Korpusa	1.700	»»

Plakati:		
„Da mi ostanete živi”	1.500	»»
„Partizani uništavaju fašiste”	1.500	»»
„Omladina Slavonije brani slobodu”	2.200	»»
Parola za Obi. USAOH i NOO-a	44.500	»»
Osim toga izrađeno na rotatoru brošura :		
„Izgledi na razvoj AFZ-a” na 10 str.....	174	»»

U štampariji rade: 9 slagara, 5 naučnika-slagara, 3 pomoćna radnika, 9 ulagačica.
Rade 2 tigla, ali pošto se štampaju listovi velikog formata za koji ovi strojevi nisu osposobljeni, imali smo često kvara na strojevima.
U toku ovog mjeseca dovršena je nova zgrada štamparije, gdje se montira šnelpress, koja će ubrzati rad.

² Glasilo NOF Slavonije. Vidi opširnije u „Gradl”, knj. IX, dok. 41, blj. 8.
³ Glasilo Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a.
⁴ Organ CK KPH; Izlazio je sedmično. Prvi broj štampan je u centralnoj tennici Agitpropa
⁵ knj. 21, travnja, 1943. god. Ukupno je do kraja rata objavljeno 105 brojeva u tiražu od 1.600 do 8.800 primjeraka.

Usmena propaganda.

Da bi se narod upoznao sa odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a, održani su na oslobođenoj teritoriji Slavonije = 26. XII. 1943 g. masovni zborovi. Zborovi su u glavnom slabo uspjeli, a uzroka ima više. Prije svega hladnoća i golotinja, a zatim slaba priprema, organizacija i često slaba aktivnost antifašističkih organizacija bili su glavni uzrok slabog uspjeha.

Također su na nekim zborovima govornici bili slabi, slabo su se pripremili za sam zbor.

Trebat će radi pomenutih razloga objašnjavati i popularizirati odluke AVNOJ-a na masovnim seoskim sastancima. Jedan član komisije običi će okruge da uoči slabosti, nedostatke i dobre strane tih masovnih seoskih sastanaka.

Dopisničko-saradnička služba

U zadnjem izvještaju naveli smo, da se ponovno pristupilo organizaciji dopisničko-saradničke službe preko okružnih komiteta. Međutim ponovno moramo konstatirati, da nisu postignuti gotovo nikakvi rezultati. Ne postoje dopisnici ili ako su negdje određeni pišu neredovito ili se njihovi dopisi ne mogu objavljivati u štampi, jer su slabi i kasno stižu.

Tokom prošlog mjeseca odaslano je:

Propodjelu Oblasnog NOO-a 12 dopisa i 6 pjesama

Agitpropu CK KPH ukupno 26 dopisa i 6 pjesama

ukupno: 38 dopisa i 12 pjesama

Kulturno-umjetnički sektor:

Štampan je 3. broj „Kulturnih Priloga” u 2.000 primjeraka. Razaslan je svim borbenim jedinicama, pozadinskim ustanovama, omladinskim organizacijama i t. d.

Otštampan je plakat pod naslovom: „Sve za front — sve za pobjedu” u 80 primjeraka.

Započelo se je sa izradbom pjesmarice, u kojoj će biti sadržano najbolje gradivo iz dosadašnjih drugih izdanja.

Izdano je preko 50 kom. fotografija druga Tita i isto toliko druga Staljina, formata 17 X 23.

Izdana je foto-montaža u formi dopisnice i to u 1000 primjeraka.

Također je umnožena čestitka za božićne blagdane, također u 1000 primjeraka.

Započelb se sa prikupljanjem igrokaza, aktovki i si. da bi u zajednici s propodjelom Oblasnog NOO-a izdali jednu zbirku takvog gradiva.

Prema Vašem dopisu započelo se je sakupljanjem narodnih pjesama. Do sada je prikupljeno oko 40, a koje ćemo Vam uskoro poslati. Sistematski se

snimaju razna mjesta, koja su značajna za razvitak NOB u Slavoniji, a taj se rad koordinira sa radom Propodjela.

I nadalje se pruža pomoć KPO-u⁵ Oblasnog NOO-a.

Sektor rada oko sakupljanja istorijskih podataka, materijala za proučavanje ekonomske strukture sela i podataka o imovinskoj šteti.

Historijski podatci.

U toku prošlog mjeseca na tom području prikupljeni su članci o teroru vršenom nad našim narodom od ustaša i četnika. Zatim su skupljeni letci iz god. 1942. Također su učinjeni i snimci na području Psunja.

Podatci o ekonomskoj strukturi sela

U vezi s prikupljanjem tih podataka, drug zadužen tim sektorom obišao je pojedine sektore, sakupljajući podatke i istovremeno upoznavajući drugove sa Mažnošću toga rada, a u cilju da im se u tome poslu pomogne. Do sada je iz požeškog kotara dobiveno podataka za 28 sela. U drugim kotarevima rad u tome pravcu nezadovoljava zbog nerazumevanja drugova za tu stvar. Sam rad po tome pitanju bio bi mnogo uspješniji kada bi se raspolagalo sa potrebnom priručnom literaturom za upoznavanje metodike samoga rada.

Podaci o imovinskoj šteti:

Pomenuti podaci su trebali biti sakupljeni do 1. I 1944 god. ali kako je rok bio kratak a i prilično slabo razumevanje drugova, koji su trebali taj posao pomoći, podaci ne će moći biti prikupljeni za određeno vrijeme. Učinjeno je bilo sve, kao što je naznačeno u cirkularu Agitpropa CK. Prikupljanje se nastavlja dalje, tako je prikupljeno podataka iz kotara Požega i Daruvar, dok se u drugim okruzima taj rad nalazi u toku.

Kursevi:

Održan je jedan srednji partijski kurs⁶ sa 19 učesnika. Od toga bilo je 16 drugova i 3 drugarice. Socijalni sastav: 10 radnika, 5 seljaka i 4 intelektualca. Nacionalni sastav: 12 Hrvata i 7 Srba. Kurs je trajao 20 dana a opširnije o njemu izvestit ćemo u slijedećem izvještaju.

Pomoć antifašističkim organizacijama:

Stalnim radom člana komisije u Propodjelu Oblasnog NOO-a, izdavanjem „Glasa Slavonije” i „Vijesti”, sudjelovanjem u redakciji „Glasa Slavonije” i učestvovanjem u Propodboru Oblasnog NOO-a pružena je pomoć NOO-u.

³ Kulturno-prosvjetni odbor.
⁶ Program rada srednjih partijskih kurseva detaljno je opisan u izvještaju Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju u „Gradi”, knj. VI, dok. 113, str. 335.

Štampanjem „Zene danas“ i brošure „Izgledi na razvoj AF2-a“ pružena je pomoć AFZ-U.

USAOH-u pružena je pomoć štampanjem letaka, parola i plakata za pretstojeći omladinski kongres.⁷

Kako se približuje dan proslave Crvene Armije, to Vas molimo, da nam pošaljete direktive u vezi sa organizacijom pomenute proslave.

Šaljemo Vam po 5 primjeraka od svega štampanoga materijala.

Primite drugarski pozdrav.

Smrt fašizmu — sloboda narodu:

**Za Agitprop:
Joco Katona, v. r.**

Original U IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 19/1 CK, 42/585-587.

4. I 1944.

Pismo Prosvjetnog odjela Okružnog NOO-a Nova Gradiška prosvjetnim odjelima svojih kotarskih NOO-a u kome se iznose brojčani podaci polaznika škola i tečajeva, ali se i kritički osvrće na odnos NOO-a prema problemima u prosvjeti kojima se često prilazi potcjenjivački.

Dragi drugovi,

Prema do sada pokupljenim podacima sa kotareva ovoga okruga po radu škola¹ i analf. tečajeva² vidimo da nije niti jedan od kot. NOO-a do danas udovoljio. Kotar Požega na kojemu je otvoreno do danas 18 škola, a upisao 561 učenik, od toga polazi redovito 389 učenika, a 179 uč. ne posjećuju.

Nepismenih na vašem kotaru prema izvještaju ima 587, a analf. tečajem obuhvaćeno je 535 polaznika, dok još uvijek ostaje 52 neobuhvaćeno.

Kotar Pakrac ima do danas otvorenih 12 škola, broj učenika upisanih 454. Od toga broja prolazi školu 281, a 173 učenika ne polaze školu.

U analf. tečaju od 1090 nepismenih, posjećuju tečajeve 506 polaznika dok 584 ne pohađaju.

Kotar Novska ima otvorenih 5 škola, a upisanih obveznika 178 od kojih polazi školu 97 učenika. Broj 81 ne polazi školu.

U analf. tečajevima od 170 nepismenih pohađa tečajeve 72 nepismeno a 98 obveznika tečajeve ne pohađaju.

Kotar Nova Gradiška ima 3 škole sa 74 obveznika, a pohađanje je također neredovno.

¹ Drugi kongres USAOJ-a održan u Drvaru od 2. do 4. svibnja 1944. god.
¹⁰ Posebna 1 razvoju prosvjetne djelatnosti u Slavoniji za vrijeme NOB-a vidi: Milan Lipovac, Školstvo 1 prosvjetno-kulturna djelatnost na oslobođenom teritoriju Slavonije, Školske novine, Zagreb 1981.
² Opširnije o tome vidi: Dane Pavlića: Kad analfabetskih tečajeva u NOB-u na području Požeške kotline i Slavonije („Život 1 škola“, br. 5—6, Osijek 1979).

Broj nepismenih ima 250 od kojih pohađaju tečajeve samo 88 polaznika, a 162 ne pohađaju tečajeve.

Kako se iz naprijed navedenoga vidi, da NOO-i nisu shvatili zadatak koji je postavljen pred nas, a to je, da u toku ove zime savlada nepismenost. Važnost škola i analf. tečajeva za nas su od velikog značaja, prosvjetu ne smijemo podcjenjivati. Odgovornost za neuspjeh snose svi novi NOO-a, a ne samo drug zadužen po prosvjetnom odjelu. Prilikom obilaska opć. i seoskih NOO-a dužni ste posvetiti veću pažnju prosvjeti, a ne da bi se događalo, kao na pr. predsjednik seoskog NOO-a novogradiškog kotara sela Sirinci, koji je na sastanku izjavio, da on u ime naroda svoga sela ne treba škole, a tako isto i mjesni AF2 istoga sela nije pokazao niti najmanje volju i ljubavi za školu.

Također kotarski i ostali NOO-i nisu dovoljno vodili računa o učiteljskom osoblju da bi ih se snabdjelo sa odjećom i obućom, a niti su se pobrinuli u dovoljnoj mjeri za školski materijal da ga nabave sa neoslobodenog teritorija.

Osim toga ne odgovara se na dopise koji su upućivani po pitanju prosvjete. Iz svega toga navedenog vidi se aljkavost i neodgovornost na rad po prosvjetnom odjelu. Ako se to ne popravi, snašat će odgovornost drug zadužen po prosvjetnom odjelu, kao i ostali članovi NOO-a.

Kotarski prosvjetni referent novskog kotara neka odmah popuni tabelu o prosvjetnim radnicima svoga kotara, a tako isto neka pošanje podatke o učiteljima i profesorima sa neoslobodene teritorije. Podatke o učiteljima i profesorima sa neos. teritorije nismo primili također od požeškog i novogradiškog kotara, pa neka i oni iste podatke odmah pošalju, i to tabelarno kao što su slali i za učitelje oslobođene teritorije.

Žalosna je činjenica, da na svaki dopis upućen od strane ovoga odjela mora se čekati po mjesec dana, a nekad i više, što u mnogome otežava rad.

Primjećuje se, da se u analf. tečajevima potpuno zapostavio račun i cijeli rad se kreće samo oko obrade slova, što ne smije biti. Račun se ima preduzimati uporedo sa čitanjem i pisanjem, prema nastavnom planu i programu i „Nacrtu plana i programa za analf. tečajeve”³ koji Vam je poslan.

Oni kotarevi koji raspolažu sa konfiskovanim predmetima, neka istima opskrbe i učitelje svojih kotareva (odjeća, obuća, posude i posteljina).

Primjećeno je da nijedna škola cijelog okruga nema kantu i posude (lončića) iz kojih bi djeca pila vodu, pa ukoliko se raspolaže tim predmetima, t.j. posudem neka se prvenstveno razdijeli školama.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

u. z. Predsjednik:
J.⁴ Vlašić

Pročelnik :
Guberović⁵

M. P.

Original u IHRPH, Zgb.
Mikrofilm u CDISB, Slav. Brod, K XV, f. 1, sn. 122.

³ Plan i program analfabetskih tečajeva donio je početkom studenog 1943. god. Prosvjetni odjel ZAVNOH-a (ZAVNOH I, dok. br. 163a, str. 512).
⁴ Josip
⁵ Nikola

4. I 1944.

**Pismo Ministarstva vanjskih poslova III Reicha Vrhovnoj komandi Ver-
machta u kome ga upoznaje sa sadržajem tajnog sastanka predstavnika Nje-
mačkog poslanstva u Zagrebu i vlade NDH. Na sastanku je zaključeno da se
pristupi osnivanju jedinica mjesne zaštite, koje bi djelovale u sastavu žandar-
merijskih stanica.**

Nach einem Drahtbericht unserer Gesandschaft in Agram hat wegen der Errichtung eines Ortsschutzes in allen kroatischen Orten eine Sitzung in Gegenwart des deutschen Gesandten stattgefunden, bei der ausser General Glaise-Horstenau¹ ein Vertreter des Generals Juppe² und Gruppenführer Kammerhofer³ sowie von kroatischer Seite Ministerpräsident Mandić,⁴ Aussenminister Perić, Innenminister Lorković⁵ und Kriegsminister Navratil⁶ zugegen waren. Es herrschte Einvernehmen über die Notwendigkeit, baldmöglichst in allen geeigneten kroatischen Orten einen Ortsschutz zu errichten. General Glaise-Horstenau erwähnte, da gegenüber ablehnender Stellungnahme einiger militärischer Stellen hierzu eine sehr positive Stellungnahme unseres 15. Korps vorliege.

Es wurde abschließend festgestellt: Die Kroatische Regierung wird den Ortsschutz im Anschluss an die Gendarmerie aufstellen. Bisherige Stosskororganisationen werden eingegliedert. Besprechungen hierüber sollen in den nächsten Tagen zwischen den Sachbearbeitern aller in Frage kommenden Stellen beginnen. General Glaise-Horstenau wird wegen Zurverfügungstellung von Waffen an den Oberbefehlshaber Südost herantreten.

Gesandter Kasche⁷ bat, wegen der Hergabe von Waffen und der Unterstützung des kroatischen Ortsschutzes durch unsere Wehrmacht an das OKW heranzutreten. Bei der kroatischen Bauernbevölkerung sei gegenwärtig eine steigende Ablehnung gegen die Banden festzustellen. Für den Aufbau des Ortsschutzes gestünden daher gute Voraussetzungen. Würde der Ortsschutz aber nicht eingerichtet und die Bevölkerung schutzlos bleiben, so sei ein Widerumachlagen der Stimmung der bäuerlichen Bevölkerung zu erwarten.

Es wird gebeten, zu diesen Ausführungen Stellung zu nehmen.

Im auftrag

Mikrofilm u Arhivu VII, Bgd., N.A.V. - N-T-77 882/2630777-78

5. I 1944.

**Izveštaj Štaba XII divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV i POJ o izvede-
noj akciji na neprijateljsko uporište Okučani.**

Po naredenju Vrhovnog Štaba N.O.V. i P.O. Jugoslavije da jedinice VI. Korpusa izvrše fingirani napad na neprijateljsko uporište Okučani i željezničku

1 Njemački opunomoćeni general u NDH.
2 Hans, vojni inspektor u NDH.
3 Konstantin, opunomoćeni predstavnik Reichsführera SS za NDH — zapovjednik njemač-
kih policijskih snaga.
4 Nikola
5 Mladen
6 Fridrikh
7 Siegfried

М. И. В. Ч. И. В.
12 12 75
12-12-75
12-12-75
12-12-75
12-12-75

STABU VI. KORPUSA N.O.V.1 P.O.J.

Naša Divizija dobila je zadatak od Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, da izvrši napad na neprijateljsko uporište Okučani, Bogičevac (sekcija Pakrac 1:000000), kao i na prugu na tom sektoru.

U neprijateljskom uporištu Okučani i Begičevac nalazile se 650 neprijateljskih vojnika Gorskog Zdruga, gestapa, žandara i ustaša. Njihovo naoružanje: 40 puškomitraljeza, 15 lakih bacača, 2 protivtenkovske topa, ostale puške.

U akciji na neprijateljsko uporište Okučani i željezničku prugu između Dragalića i Rajića (sekcija Pakrac 1:100.000) zarobljeno je: 1-lakotijaljski bacač sa 45 mina, 1 laki njem. mitraljez, 1 puškomitraljez "Brno", 2 puška, 2.150 metaka, nešto sanitetskog materijala i ostala ratna oprema.

Neprijateljski gubitci: oko 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih i 2 živa zarobljena.
Naši gubitci: 7 mrtvih, 11 lakše ranjenih drugova. Izgubljeno: 4 pu

Prilikom maršovanja Bredake Brigade od Odvrača za Babju Geru, na pruži Nova Kapela, Batrina i Pleternica našle su pancer na samu kolonu, pošto diverzanti nisu imali vremena, da ju peruse. Berci te brigade su uspjeli, ukinuti bombama, da isti pancer unište. 29. VII. 1943. godine. U istim panceru

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

Politkomesar: Komendant, p. pukovnik:

1998

Komendant p. pukovnik:

prugu Beograd—Zagreb, u cilju olakšavanja našim jedinicama, koje **se bore** u Banja Luci¹.

Naša Divizija dobila je zadatak od Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, da izvrši napad na neprijateljsko uporište Okučani, Bogićevac (sekcija Pakrac 1:100000), kao i na prugu na tom sektoru.²

U neprijateljskom uporištu Okučani i Bogićevac nalazilo se 650 neprijateljskih vojnika Gorskog Zdruga, gestapa, žandara i ustaša. Njihovo naoružanje: 40 puškomitraljeza, 15 lakih bacača, 2 protivtenkovska topa, ostalo puške.

Jedinice ove Divizije izvršile su napad na gore pomenuta uporišta tačno u 22 časa 31. XII. 1943 godine. Borba je trajala do 6 časova 1. I. 1944. u samom uporištu. U 6 sati i 3,0 minuta 1. I. 1944. godine jedinice ove divizije su se povukle iz samog uporišta, pošto uporište nije bilo u izgledu za likvidaciju, a preko dana bi bilo vrlo teško povlačenje i da bi izbjegli nepotrebnim gubitcima, mi smo jedinice povukli kako je to gore navedeno t.j. XVIII. Brigadu na položaj između sela Bogićevac, Ratkovac, Cehoslovačka Brigada s jednim bataljonom Brodske Brigade na položaj između Medara i Trnave na cesti između Okučana i N. Gradiške. Borba se nastavila na tim položajima oko 9 sati i trajala je sve do 14 sati i 30 minuta. U 14 sati i 30 minuta neprijatelj je nadirao s jakom tenkovskom kolonom, a pošto je na tom sektoru velika ravnica i nisu vredili naši prekopi cesta, te nas je neprijatelj izmanevrisao te smo bili prisiljeni na povlačenje. Usled premorenosti od dugotrajnog marša mi smo smestili naše jedinice za noć između 1/2. I. 1944. Brodsku Brigadu u selo Ratkovac i Smrtić XVIII. Brigadu i Cehoslovačku Brigadu „Jan Žižka” u sela koja su predviđena za povlačenje u zapovjesti za povlačenje br. 242/43 od 31. XII. 1943.

U akciji na neprijateljsko uporište Okučani i željezničku prugu između Dragalića i Rajića (sekcija Pakrac 1:100.000) zarobljeno je: 1 laki talijanski bacač sa 45 mina, 1 laki njem. mitraljez, 1 puškomitraljez „Brno”, 7 pušaka, 2.150 metaka, nešto sanitetskog materijala i ostale ratne spremne. Oštećeno: 2 tenka, od 10—15 tona i pokidana pruga na 5 mjesta.

Uništeno i spaljeno: 5 kamiona, 1 motorcikl, porušeno 20 telefonski stupova, isječena telefonska žica i polupani izolatori.

Neprijateljski gubici: oko 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih i 2 živa zarobljena.

Naši gubici: 7 mrtvih, 11 lakše ranjenih drugova. Izgubljeno: 4 puške. Utrošak municije: 42 mine za lake bacače, 34 metka za protivtenkovsku pušku, 3.400 puščanih i mitraljeskih metaka.

Prilikom maršovanja Brodske Brigade od Odvoraca za Babju Goru, na pruži Nova Kapela Batrina — Pleternica naletio je pancerni voz na samu kolonu, pošto diverzanti nisu imali vremena, da ju poruše borci te brigade su uspjeli ručnim bombama da isti pancerni voz unište, 29. XII. 1943. godine. U istom pancernom vozila-

¹ Borba za oslobođenje Banje Luke vođena je od 31. XII 1943. do 2. I 1944. U napadu su sudjelovale jedinice V korpusa NOV i POJ i dvije divizije I korpusa.

² Naredbu Štaba Divizije za pokret podređenim jedinicama i pripreme za napad vidi u „Gradi” IX, dok. 174, str. 473.

zilo se 20 Njemaca, iskoristivši mrak oni su uspjeli pobjeći. Tom prilikom za-
robljeno je: 1.000 mauzer metaka. Naših gubitaka nije bilo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar: Komandant, p. pukovnik:
Mil.³ Stanivuković, v.r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 580.

22

5. I 1944.

**Izveštaj Zapovjedništva II zbornog područja u Brodu n/S Ministarstvu
oružanih snaga NDH ... u kome se govori o borbama s jedinicama NOV, mo-
ralno-političkom raspoloženju naroda, stanju u vojsci i ekonomskim problemima. Na kraju se naglašava zabrinutost zbog sve jače aktivnosti partizana i opa-
danja morala kod naroda.**

Prema zapoviedi Očev. br. 4143/taj. od 17. XI. 1941. dostavlja se sljedeće
izveštajno izvješće za vrijeme od 15 — 31. prosinca 1943., sastavljeno iz pri-
kupljenih podataka i primljenih dopisa:

I. OPĆA UNUTARNJA SITUACIJA:

1.) Raspoloženje naroda obzirom na unutarnju i vanjsku situaciju:

a) **Hrvati:** Raspoloženje naroda nije se od posljednjeg izvješća mnogo iz-
mjenilo, a u vezi sa teškim stanjem, koje još uvijek vlada.

U prošlom razdoblju vođen je jedan uspješan podhvrat protiv partizana u
istočnoj Bosni¹ našim i njemačkim jedinicama i s time u vezi podigao se opet
moral kod pučanstva i povratilo pouzdanje u našu vlast.

U drugim područjima, ugroženim i- zauzetim od partizana, uslied njihovog
terora i pljačke, kao i jake komunističke promičbe, pod kojim stalno izložen
naš živalj, ostavilo je dubokog traga na njihovom raspoloženju.

Nepobitna je činjenica, da su partizani danas jedna brojčano jaka, vrlo
dobro naoružana i skroz organizirana vojska, podpomognuta moralno i mate-

³ Milan
¹ Radi se o operaciji pod šifrom „Kugelblitz“ (doptasta munja) koja je imala za cilj da
opkoli i uništi 2. 5. 17. i 27. diviziju NOV. U operaciji su sudjelovale neprijateljske jedinice:
dijelovi 187. rezervne divizije i 901. motoriziranog školskog puka, dijelovi 369. legionarske di-
vizije, ojačani 1. stamostalnim rezervnim pukom i 92. motriziranim pukom 1. brdska divizija,
7. SS-divizija „Prinz Eugen“ i 24. bugarska divizija. Vidi opirnije: Slavko F. Odić, Neostva-
reni planovi, Naprijed, Zagreb 1961, str. 188—189.

rijalno od Anglo-amerikanaca. Uspostavom partizanske vlade² u Jajcu, osjeća se još veća aktivnost partizana, a osobito njihova promičba sa ciljem, da u **tom** velikom previranju, pridobiju što više pristalica uz sebe.

Veliki strah i panika nastupila je u našem narodu uslijed sve češćeg bombardiranja naših mjesta po neprijateljskim krilašima, a koji strah još uvećava neprijateljska promičba, koja tendenciozno širi stime u vezi alarmantne glasine, a koje viesti mnogi malodušnici i nesviesno prepričavaju stvarajući na svoj način još veću uznemirenost.

Nezadovoljstvo kod našeg pučanstva vlada još i dalje prema kozačkim jedinicama³, koje unatoč poduzetim koracima i posredovanjima vrše i nadalje razna zlodjela, osobito silovanja, čime pogadaju hrvatsko pučanstvo u njihovo najosjetljivije mjesto, osobito ono islamske vjeroispovjesti. Neprijateljska promičba izkorišćuje i ovu nemilu pojavu u svoje ciljeve, o čemu bi morala naša vlast voditi ozbiljno računa.

Veliko nezadovoljstvo i strah vlada kod pučanstva u onim oblastima gdje partizani vrše sabotažne podhvate, uslijed uzimanja i streljanja taoca od strane njemačkih vojnih vlasti. Kod takovih slučajeva događa se, da nekad strada i nedužan svijet, a ovo iskorišćuje neprijateljska promičba šireći među našim pučanstvom nezadovoljstvo protiv Njemaca. Partizani, poznajući ovaj postupak Niemaca, u mnogim slučajevima čine sabotažna djela u onim oblastima čije pučanstvo nije priklonjeno njima, stvarajući na ovaj način kod istih nerazpoloženje prema našim i njemačkim vlastima.

b) **Pravoslavci:** Velika promjena u razlopoženju pravoslavaca nije se dogodila od posljednjeg izvješća. Isti su još i nadalje nerazpoloženi prema našoj državi i našim vlastima. U vezi sa priznanjem „Titove vlade“ od strane Anglo-amerikanaca osjeća se kod pravoslavaca izvjesno nerazpoloženje protiv partizana, a kritika protiv takovog postupka od strane Anglo-amerikanaca. U **vezi** sa tim događajima za očekivati je, da će se u redovima pravoslavaca dogoditi još krupnije promjene.

c) **Židovi:** Onaj mali broj, koji je još ostao u mješovitim brakovima, u opće se ne osjeća.

d) **Narodnosne skupine:**

Niemci: Moral i politička svijest im je na visokom stupnju i podpuno su privrženi našim vlastima. U vojničkom pogledu u suradnji sa našim vojnim vlastima djeluju zajedno na uništenju odmetnika i uspostavljanju mira i reda u našoj državi.

Mađari: Dosta su nepouzđani i nisu naklonjeni našim vlastima i ako to javno ne ispoljavaju. Mnogi bježe u Mađarsku izbjegavajući na ovaj način vojnu dužnost.

Česi: Također su dosta nepouzđani i neprijateljski raspoloženi prema ovome poredku i našoj državi. Veliki broj podpomaže partizane.

² Odnosi se na Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) imenovan na Drugom zasjedanju AVNOJ-a u Jajcu 30. XI 1943. kao privremena vlada NOP-a i izvršni organ AVNOJ-a.

³ Dijelovi I kozačke konjičke divizije. Vidi opširnije u „Gradi“, knj. IX, dok. 8, bilj. 2.

II. POBUNJENIČKE AKCIJE I PREDUZETE MJERE:

4

Područje sjeverno od Save: (izvan podhvatnog područja II. z. p.)

Slavonija: Od slavonskih partizanskih jedinica nalazi se u trenutno u Slavoniji: XVII., XVIII., XXI., XXV (brodska) i XXVI (češka) brigada, zatim Diljski i Osječki odred, te Mađarski bataljon. Većih masovnih napada nije bilo u ovome razdoblju. Partizanska djelatnost očitovala se jedino u sabotažnim podli vatima, upadima u sela radi pljačke, te jakoj komunističkoj promičbi. Slavonski partizani očekuju navodno dolazak XII. slavonske brigade iz Bosne, te bi u tom slučaju izvršili ponovno napad na Đakovo⁴, radi osvete zbog prvobitno pretrpljenog neuspjeha.

3.) O četnicima: Četnici-suborci uglavnom se pridržavaju sporazuma sklopljenog 1942. g. ali ipak prikvireno pljačkaju hrv. pučanstvo.

4.) O komunistima: O vojničkoj djelatnosti komunista rečeno je u poglavlju „Pobunjeničke akcije“. Osim vojničke djelatnosti komunisti, osobito u vezi sa uzpostavom svoje „Vlade“ su sve više aktivni u organiziranju raznih komunističkih ćelija po gradovima i ostalim mjestima. Cesto se događa, baš u vezi sa organiziranim komunističkim ćelijama, da pri napadu partizana na koje mjesto, komunisti pucaju iz kuća na naše odnosno njemačke vojnike (Tuzla, Banja Luka i dr.) i na ovaj način podpomažu partizanima, a kod naših jedinica stvaraju zabludu.

U Brodu uhićeno je oko 30 osoba, većinom đaka, radi širenja komunističkih letaka. Istragu po ovome vodi župska redarstvena oblast.

5.) O radu, akciji, kretanju tuđinskih elemenata i provokatora: O tome nisu primljeni nikakovi podatci.

6.) O stranoj promičbi u narodu: Neprijateljsku promičbu šire u glavnom samo partizani i to putem krugovala, raznih brošura i novina, te promičbenim letcima.

7.) O prilikama prehrane i prometa: Prehrana je i dalje vrlo teška uslied sve veće nestašice živežnih namirnica, i uslied naglog dizanja ciena istih, što osobito pogađa siromašnije slojeve pučanstva. Glavni razlozi nestašica živežnih namirnica jesu: pljačkanje po selima od strane partizana i uslied zabrane donošenja na prodaju namirnica u gradove, te konačno uslied teških prometnih veza. Ono malo namirnica, što se donša u gradove na prodaju većinom **pre**kupljuju nesavjesni špekulanti, koji izkorišćuju ovo teško stanje preprodavaju dalje po verižnoj trgovini uz vrlo visoke cene. Ovo stvara kod pučanstva veliko nezadovoljstvo.

⁴ Tekst izostavljen jer se ne odnosi na Slavoniju.
⁵ Napad na Đakovo izvršila je XVIII NO brigada 14. XII 1943. Detaljno o tome vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 123, str. 347.

Promet postaje sve teži i nesigurniji. Partizani su u posljednje vrijeme vrlo aktivni u rušenju prometnih veza, a u vezi izdanog naloga od strane „partizanske vlade”. Osobito je ugrožena željeznička veza na glavnim prugama Zagreb — Zemun i Brod — Sarajevo. Unatoč tome promet se za sada odvija i dalje, a nastale štete popravljaju se u najkraćem vremenu, tako da do većeg za- stoja za sada nije došlo.

Cestovni promet također je nesiguran osobito u ugroženim područjima, te partizani vrše često napadaje, osobito na vojničke preselice.

8.) **O odnosima vojske sa ustaškim organizacijama i građanskim vlastima:** Dobri su.

9.) **O odnosima sa savezničkim vojskama, čiji se djelovi nalaze na ovom području:** Dobri su.

II. — STANJE U VOJSKI:

1.) **Raspoloženje, duh i stega:** Moral i borbenost kod naših **jedinica je na** dostojnoj visini, osim manjih iznimaka. Unatoč teških okolnosti (kod mnogih jedinica slabo naoružanje i zimska oprema) pod kojima mnoge naše **jedinice** vrše službu, isti ipak vrše dužnosti na obće zadovoljstvo. Jedino se teškoća os- jeća u popunjavanju borbenih jedinica, budući se velik broj pričuvnih neoda- ziva pozivu za nastup vojne dužnosti, osobito taj iz ugroženih područja. Ovo neodazivanje stvara izvjestno neraspoloženje kod vojnika, koji se nalaze već duže vrijeme neprekidno na položajima. Nadalje, vlada još uvijek u redovima naših vojnika ogorčenje protiv kozaka, koji vrše još uvijek nasilja po selima, te tako na taj način pogadaju i obitelji pripadnika naših oružanih **snaga**.

3.) **Uticaj strane promičbe:** Nije zapažen.

4.) **Ponašanje častnika, dočastnika i domobrana:** Osim malih iznimaka — dolično i u duhu propisa.

5.) **Bjegunstva:**

- iz 4. lov. pukovnije 83 domobrana
- iz 6. lov. pukovnije 15 domobrana
- iz osnutka dokn. bit. VIII. top. sklopa 4 domobrana
- iz zdravstvene sati Dom. bolnice Banja Luka 15 domobrana
- iz II. zbornog obskrbnog skladišta 4 domobrana
- iz osnutka dokn. bojne 6. lov. pukovnije 1 dočastnih i 7 domobrana
- iz II. koturaške bojne 8 djel. domobrana
- iz brodske posadne bojne 5 domobrana
- iz mjestog zapovjedništva (zgradno upraviteljstvo) 2 domobrana

Ostali podatci nisu primljeni usljed teških prometnih prilika, te će pod- nieti izvješće u sljedećem izvješću.

III. — VANJSKA SITUACIJA:

1) O prilikama u pograničnim obastima:

Prema Srbiji: Bez promjene.

Prema Mađarskoj: Mađari se utvrđuju uzduž r. Dunava. Na granici se nalazi mnogo njihove vojske, koja vrši manevre i razne vježbe. Inače je stanje nepromijenjeno i vlada mir.

2) Strani vojni bjegunci: Nisu primjeni nikakovi podatci.

3) O odnosima prema susjednim državama: Sužbeni odnosi izpravni.

IV. — OBCI ZAKLJUČAK:

Usljed vođenih podhvata u istočnoj Bosni, stanje sigurnosti na tome području malo se popravilo, te s tim u vezi osjeća se kod tamošnjeg pučanstva veća smirenost.

U drugim oblastima, stanje je i dalje vrlo teško i kritično usljed sve veće aktivnosti pobunjenika. Kod pučanstva se osjeća opadanje morala, usljed tih teških prilika i velike promičbene djelatnosti komunista.

Nadolaskom zimskih mjeseci i usljed stalne pljačke partizana po selima, prehrana se danomice sve više otežava, što još više pogoršava nesavjesnost raznih špekulanata. Usljed sve težih prehrambenih prilika vlada kod pučanstva sve jače neraspoloženje.

Velika uznemirenost i strah zavladao je u gradovima i većim mjestima usljed sve češćih napadaja iz zraka. Ovu uznemirenost povećava još neprijateljska promičba, koja to iskorišćuje u svoje svrhe.

Stanje kod pripadnika oružanih snaga je zadovoljavajuće, te unatoč sve težih prilika, isti vrše službu na zadovoljstvo, te je borbeni duh i moral još uvijek na dostojnoj visini.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI !

Z A P O V I E D N I K
general Canić⁶

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDŠB, Slav. Brod, K 6/III, ftk. 56—62.

23

5. I 1944.

Pismo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske svim politkomesarima, podređenih jedinica u kome se ističe važnost kulturno-prosvjetnog i agitacionog rada među narodom i borcima dajući uputstva kako ta djelatnost treba da postane najsnažnije oružje u daljnjem jačanju i razvoju NOB-a.

Kulturno-prosvjetni i agitaciono-propagandni rad jeste moćno oružje Narodno-oslobodilačkog Pokreta. To oružje je tim značajnije, što su naši narodi

⁶ Mati Ja

živjeli vjekovima u ropstvu i tami. Prosvjeta je bila pristupačna samo imućnima, tako da u mnogim našim krajevima i pokrajinama ima devedeset procenata nepismenih. Ovakvu prosvjetnu politiku vodili su ne samo bivši vlastodršci Austrougarski, već i kasnije velikosrpski režimi. Njihovi su razlozi isti. Oni su svoju vladavinu zasnivali na političkom zaglupljivanju narodnih masa, na raspirivanju nacionalne mržnje itd., a to je moguće postići, bar po njihovom računu, ako drže narode u mraku. Ne može se reći da nisu imali izvjesnih uspjeha. Iz narodne bijede, političke pasivnosti i neprosvećenosti crpili su svoju snagu i opstanak.

Narodno-oslobodilački Pokret postavio je sebi sasvim suprotne zadatke. Aktivno učešće u političkom životu širokih narodnih masa jeste bitan uslov za ostvarenje ciljeva i programa narodno-oslobodilačke borbe. Zbog toga su pod najtežim uslovima učili čitati i pisati stari i mladi da bi mogli dalje napredovati. Na desetine hljada muškaraca, žena i omladine učestvuje u aktivnom političkom životu kroz razne antifašističke organizacije. U Narodno-oslobodilačkoj Vojsci i Partizanskim Odredima svaki borac svakodnevno raspravlja politička pitanja. Bez toga ne bi bilo moguće postići sve ono što je već danas postignuto. Ono što je za Narodno-oslobodilački Pokret izvor snage to je za velikosrpske i druge nenarodne režime izvor smrti.

Pa i pored svih postignutih uspjeha ipak je rad na prosvjećivanju i političkom uzdizanju pokazao niz slabosti i manjkavosti. Zbog toga su izostajali i rezultati. Narodno-oslobodilačka borba je postigla niz značajnih uspjeha, a oni, nažalost, nisu u cjelosti iskorišćeni. Jer, da su sve tekovine narodno-oslobodilačke borbe u cijelosti i pravilno iskorišćene, polet masa, koje nose terete rata na svojim leđima, morao bi biti stalan i neprekidan bez obzira na teškoće koje nastaju. Priliv novih snaga koje još i danas stoje pod utjecajem raznih klika oko kralja Petra i Mačeka bio bi veći i brži. Na taj bi način bile isključene mogućnosti za one neprijateljske elemente koji pokušavaju pasivizirati narod time, što mu tvrde da će ipak plodovi narodno-oslobodilačke borbe pripasti izbjeglicama iz Kaira.¹

Općenito uzevši agitaciono-propagandni i političko-prosvjetni rad poprimio je šabloniziranu formu, postao je preopćenit. Cesto puta način izlaganja je nepristupačan, obzirom na nivo na kome se nalaze mase, pa je prema tome i neinteresantan. Suština problema sastoji se u tome da treba znati i umjeti prikazati narodnim masama i borcima neposrednu korist od događaja koji su nastali i koji će nastati, a u kojima uzima učešće i ima neposrednu korist svaki pojedinac. Uzmimo jedan primjer. Do nedavno je izbjeglička vlada paradirala kao vlada i na taj način ne samo brenzala širenje ustanka, već je i kočila pomoć koju smo trebali dobiti od Saveznika.² Naši su borci goli i bos uništavali okupatora i pomagali Saveznike. Međutim pomoći od Saveznika nije bilo, izu-

¹ Misli se na izbjegličku vladu Kraljevine Jugoslavije.

² Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država.

zev nekih beznačajnih. Preraštanjem AVNOJ-a u parlament, stvaranjem Nacionalnog Komiteta itd. stvari su se iz osnova izmjenile. Mi smo došli na prvo mjesto po pitanju pomoći koju treba da nam pruže naši Saveznici. Ta pomoć već se i ostvaruje, a ona će biti sve veća i veća. Od te pomoći vidjet će neposrednu korist svaki naš borac i sav naš narod. No treba vidjeti kako je došlo do toga da mi budemo priznati kao jedina snaga u zemlji koja se bori protiv fašizma. Drug Tito u svom referatu na drugom zasjedanju AVNOJ-a veli: „U periodu od šest mjeseci, od siječnja pa sve do srpnja mjeseca 1943 god. mi smo prebrodili dvije velike neprijateljske ofanzive, četvrtu i petu, koje su bile poduzete s ciljem da unište našu Narodno-oslobodilačku Vojsku i ponovno okupiraju naš oslobođeni teritorij. To su bila teška iskušenja za našu Narodno-oslobodilačku Vojsku. Izdržali smo ogromne napore u kojima su sinovi naših naroda pokazali takva nečuvena junaštva i samoodricanje, s kojima će se vjekovima ponositi pokoljenje naših naroda. Bez obzira na ogromnu brojčanu i tehničku nadmoćnost neprijatelja njemu nije uspjelo da uništi jezgro naše Narodno-oslobodilačke Vojske. Naprotiv, on je pretrpio ogromne gubitke, a mi smo tom teškom i krvavom borbom stekli pred čitavim naprednim svijetom velike simpatije i divljenje s jedne strane, a s druge strane, — po prvi put su Saveznici počeli priznavati našu Narodno-oslobodilačku Vojsku³ time, što su poslali u Vrhovni Štab NOV i POJ svoju vojnu misiju.” To znači da su ovo plodovi krvave i teške borbe koju su naši narodi vodili protivu fašističkih zavojevača. Ti plodovi pripadaju narodu zahvaljujući drugu Titu i njegovom genijalnom rukovođenju. Zbog toga mu narod preko AVNOJ-a daje priznanje i proizvodi ga u čin maršala. Dakle sve je to povezano. To treba znati prikazati narodnim masama tako da vide ne samo svoj udio u događajima, već i svoju neposrednu korist.

Da bi se to postiglo ne treba se ograničiti samo na živu i pisanu riječ. Uspjesi mogu biti prikazati na razne načine. Od slike i predavanja do pjesme i muzike. Tada neće izostati željeni rezultati. Naročito posljednji unutarnji i spoljno politički događaji nameću potrebu za boljom popularizacijom i boljim iskorišćavanjem. Oni daju široke mogućnosti za ostvarenje zadataka koji se pred nas postavljaju.

U posljednjim odlukama AVNOJ-a⁴ nalaze se vjekovne težnje naših naroda. Zbog toga one moraju biti moćno mobilizaciono sredstvo za one mase, koje stoje po strani, jer je narodno-oslobodilačka borba ostvarila njihove ideale, boreći se i protivu onih koji su kočili njihovo pristupanje Narodno-oslobodilačkom Pokretu. Onaj dio naroda i boraca koji od početka nosi terete rata na svojim leđima mora u odlukama vidjeti ostvarenje svojih napora i obezbeđenje da tekovine narodno-oslobodilačke borbe pripadaju zaista narodu. Uslovi za ostvarenje tih zadatak postoje svuda, a naročito u vojsci. U vojsci se nalazi sve ono što je najbolje u našim narodima. Način života — stalno na okupu, u stalnom borbenom kontaktu sa neprijateljem, obuzeti jednom mišlju — slomiti neprijatelja — pruža široke mogućnosti za uspješno djelovanje i razjašnjavanje.

³ Bilo je to na konferenciji Saveznikau Teheranu (28. XI do 1. XII 1943). Vidi opširnije u ovoj knjizi dok. br. 1, bilj. 3.

⁴ Misli se na odluke koje su imale ustavni karakter, a to su: o vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu Jugoslavije AVNOJ-u i NKOPJ-u kao privremenom organu vrhovne vlasti za vrijeme NOR-a, o oduzimanju prava zakonite vlade Jugoslavije tzv. jugoslavenskoj vladi u inozemstvu i zabrani povratka u zemlju kralju Petru II. Kadordeviću, o izgradnji Jugoslavije na fededativnom principu i dr.

nje događaja. To tim prije što borci najneposrednije uzimaju učešće u ostvarivanju tih tekovina.

Od toga, kako će se i kojom brzinom popularisati i razjasniti posljednje tekovine narodno-oslobodilačke borbe, ovisi širenje ustanka i novi polet. U krajnjem ovisi brzina konačnog oslobodenja naših naroda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
Rade Zigić, v.r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 29/1, ftk. 519—520.

24

5. I 1944.

Dopis Štaba VI korpusa NOV i POJ štabovima podređenih jedinica u kome se prenosi uputstvo za primjenu naređenja Glavnog štaba NOV i POH o organizaciji kontrole kretanja vojnih i civilnih vlasti na oslobođenoj teritoriji.

Glavni štab Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske, naređenjem svojim A. Broj 535 od 25 decembra 1943 dostavio je slijedeće:

„U vezi sa naređenjem Glavnog Štaba NOV i POH od 25. XII. 1943. broj A. 535/43 o organizaciji kontrole kretanja vojnih i civilnih vlasti na oslobođenom teritoriju izdaje se slijedeće::

U P U T.

1.) Licima, koje zateče gornje naređenje na putu produžavati će se objave i propusnice koje su ispravne, a lica koja imaju sumnjive propusnice treba hap-siti i provjeravati. Produžavanje objava i propusnica vršiti će ustanove koje imaju pravo da ih izdvajaju, a samo produženje može se napisati na poledini objave ili propusnice.

2.) Dosada se kretalo na oslobođenom teritoriju i sa neispravnim propusni-cama, nije bilo jasno određeno tko ima pravo na izdavanje objava ili propus-nica. Sad će izdavati objave Štabovi samostalnih operativnih jedinica (čete i baterije ako su samostalne i daleko od svojih štabova), komande područja i mjesta a propusnice će izdavati samo okružni, kotarski i općinski NOO-i. Os-tale ustanove pa ni seoski NOO-i nemaju pravo izdavanja objava ni propus-nica. Te ustanove (kao na primjer vojne radionice, bolnice, odsjeci G. S. i dru-ge organizacije) tražiti će pismeno kod najbliže komande mjesta izdavanje ob-jave za određeno li¹, za određeni put i vrijeme i snositi će punu odgovornost za izdavanje objave. Komande će mjesta na temelju ovog pismenog traženja dokazati odgovornost ustanove, koja je tražila objavu.

¹ U dokumentu nedovršena riječ, treba: lice.

Objave će potpisivati komandant područja, odnosno mjesta, a u njegovom odsustvu zamjenik odnosno pomoćnik. U operativnim jedinicama samo će potpisivati članovi štabova.

3.) Treba strogo voditi kontrolu dali tko izdaje objavu na dalji rok nego je rok popisana² li dali je istekao rok objave, dali je takova objava zamjenjena novom.

4.) Propusnice koje izdaju NOO-i, za kretanje izvan kotara treba da najbliža komanda ovjeri. S neovjerenom propusnicom može njen vlasnik da putuje sa najkraćim putem od NOO do komande mjesta. Ovu treba da na objavu kod ovjerovljevanja stavi: datum, broj na kojemu je zavedeno u knjigu izdatih objava „Ovjerava, žig komande i podpis.

5.) Knjige izdatih objava, treba voditi točno, da se može kontrolisati tko se kuda i često kreće (putuje), da se može pozivati na odgovornost pojedince i ustanove koje izdavaju i odobravaju izdavanje objava.

6.) Treba voditi spisak sumnjivih lica kojima se ne izdaje objave ni propusnice. Ne treba izdavati objave niti propusnice onima koji često potuju a bez veće potrebe. Strogo će se kažnjavati izdavanje propusnica i objava neprovjerenim sumnjivim licima kao izdavanje propusnica i objava bez opravdani razloga za putovanje.

7.) Treba da se što više objava i propusnica koje su istekle uništi, da ih se ne može falsifikovati, upotrebiti (ukoristiti i da ih neprijatelj ne dobije veći broj iz kojih bi on mogao poznati sistem izdavanja dozvola za putovanje i otkrije slabe strane naše kontrole kretanja i tako pronašao puteve kako da se kreće po našem teritoriju.

Ovo treba objasniti nižim ustanovama i narodu da i neće biti teško da vraćaju propusnice.

8.) U ratnim zonama treba otežavati kretanje u opće i to kretanje strogo kontrolisati u koliko je uopće dozvoljeno.

9.) U kartotekama za stanovnike u većim mjestima treba istaknuti da³ svako lice jeli član porodice ili postanar. Bez takovih popisa i stalnih kontrola vršljat će nam neprijatelj nesmetano po gradovima.

10.) Treba sve poduzeti da stražari zaista kontrolišu sve prolaznike i one koji privremeno borave po mjestima. Prije svega im treba objasniti važno sprečavanje kretanja, špijunima i neprijateljskim elementima. Treba isticati kako smo još 1941. god. organizovali kontrolu kretanja, tako da su selski stražari hapsili i naše najbolje drugove kad nisu bili sigurni i dovodili ih na provjerovljavanje, kako nam se gotovo nesmetano kreće i rovale neprijatelji i agenti. Treba isticati da nema nikakove organizacije koja bi sprečila kretanja špijuna, ako to ne budu činili sami stražari u suradnji sa narodom (ženama omladinom, pa i sa Pionirima). Obaveza je svakoga pojedinca i ustanove, da svaki slučaj sumljivog prolaznika i lica uopće javlja najbližoj straži ili komandi da se što prije spreči kretanje neprijatelja na našem teritoriju.

² Pogrešno u dokumentu napisano, treba: propisan.

³ Radi jasnoće misli treba: za.

Svrha ovoga naređenja je da se onemoguće kretanje neprijatelja agenata, na našem teritoriju i tako treba narodu objasniti poteškoće pri nabavljanju propusnica njihovom vraćanju nakon povratka s puta („Dostavlja se prednji UPUT na tačan postupak.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

Polit, komesar:
si. ot.

M. P.

Komandant pukovnik:
Petar Drapšin v.r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 2/1, ftk. 359—360.

25

5. I 1944.

Izveštaj Štaba Bilogorskog NOP odreda Štabu Zapadne grupe NOP odreda o izvedenim akcijama, vojnoj obuci boraca i razmještau svojih jedinica.

Podnosimo Vam desetodnevni izvještaj o radu po vojnoj liniji za minulih deset dana, sa slijedećim:

1. — OPĆA SITUACIJA NA SEKTORU OVOGA ODREDA: Jedinice ovoga odreda nalazile su se kroz minulih deset dana većim dijelom u Podravini, sa zadatkom mobilizacije. Neprijatelj nije upadao na našu oslobođenu teritoriju, već što je došao u Koriju te opljačkao selo i nešto naroda otjerao. Mi smo žurili na mjesto ali nismo mogli stići na vrijeme jer smo bili dosta daleko. Korija nam je dala primjer ostalima te smo imali uspjeha za novomobilisane. Neprijatelj ima namjeru izgleda narod podravine dignuti prisilno i odvesti u Njemačku na rad i vojsku. Neprijatelj u jačini od 700 gestapovaca i ustaša napustio je uporište Đurđevac. Sa istim su otišli i civili. Mi smo se nalazili u Pito- mač i neprijatelj se je zgleda bojao nas kao i divizije¹ koja je dolazila u tom pravcu i pobjegao u Mađarsku. Mi smo sa borbom ga ispratili preko Drave, i potjerali u Mađarsku, tako da više povratka nemaju.

2. — RAD NAŠIH ŠTABOVA i PODREDENIH JEDINICA. U štabu ovoga odreda radi se dobro. Sva naređenja rešavaju se i primaju u suglasnosti. Sa štabovima bataljona održavaju se vojni sastanci te im se daje pravac rada. Sve gradivo koje se treba preći sa drugovima prije se oni na sastanku upoz- naju te potom prenosi se na drugove. Članovi štabova bataljona su novi šta- bovi i sa mnogo truda i rada dovesti ćemo ih na visinu. Još za sada naročito inicijativni nisu. Što se tiče obuke izvodi se po planu rada koji je dostavljen od strane štaba Korpusa. Da bi se rad što detaljnije sproveo mi smo umnožili glavne točke iz podsjetnika i podjeliili drugovima.

3. — DISCIPLINA i MORAL JEDINICE: U odredu pljačke nema. Samovo- lje ima i to kod III. podravskog bataljona, ali to se leči što ovakove predajemo

¹ U Pjtomaci se tada nalazila XVII NOU brigada XVIII divizije koja se upravo vratila iz Turopolja. Vidi dok. 45.

diziviji. Disciplina obična je se popravila u posljednje vrijeme tako da smo od komandanta Korpusa² dobili čak i pohvalu. Kod III. Podravskog bataljona još ne klapa onako kako bi to trebalo. Strojeva disciplina isto se je popravila i to sa jutarnjim radom svakog dana t.j. s egzerciom. Borbena disciplina je odlična. Moral je na visini.

4. — STANJE UNUTAR JEDINICE: U borbi sa neprijateljem³ koja je bila teška i krvava koju je vodio II. bataljon ovoga odreda sa 400 neprijateljskih vojnika iz Slatine, a koja je pošla skroz do Cabune sa namjerom da pljačka izbačeno je iz stroja dva druga dok neprijatelj je ostavio na bojnopolju dva mrtva, a do 30 mrtvih odveo je sa sobom. II. bataljon natjerao je isto u bijeg. Pridošlih boraca ima 76. Uхваćeno u toj borbi 2 karabina koji su neispravni jer metci od naših boraca pogodili su jednog u zatvarač, a jednog u cijev. U Madarskoj zarobili smo bez i malo žrtava jedan šmajser i 4 karabina te 3 Madara graničara.

5.— SLUŽBA VEZE U JEDINICI: Veza sa predpostavljenim i podčinjenim štabovima dobra je. Jedino pošta koju nam šalje Štab Zapadne grupe neka se upućuje direktno sa kurirom jer preko pošte ima zakašnjenja po 5—10 dana tako da na rok nikako se nemože odgovoriti. Veza se održava uglavnom kuririma pješke i ponekad i na konju. Da bi se veza između nas i Štaba Zapadne grupe popravila poslali smo Vam kurire koji će donositi poštu direktno.—

6.— IZVEDENE AKCIJE: Dana 3-1-1944 godine jedinice našeg I. bataljona napale su neprijatelja iz Durdevca te istog sa pucnjavom otpratile u Madarsku. Plijena nije bilo jer su plijen prebacili preko Drave prije negoli smo mi doznali da se oni prebacuju preko. Dana 5-1-1944 godine jedinice t. j. 1. četa I. bataljona ušla je u Madarsku sa Z. komandanta i Komesarom Odreda i tom prilikom zarobila tri Madara, 1 šmajser i 4 karabina manliher sve novo oružje, 6 konja i 12 komada marve rogatke. Neprijatelj je imao dva mrtva na mjestu jer se isti nisu htjeli predati već u bijegu su poginuli. Zarobljene smo svukli te ih pustili u civilnom odijelu. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

7.— STEČENO ISKUSTVO: Po izvođenju akcija nebi bilo primjedbe, već kada predamo dovoljan broj boraca XXVIII diviziji onda ćemo se baciti na više akcija t. j. više se tući. Obuka sa drugovima izvodi se po planu rada i to svakog (dana).

8.— RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE: Jedinice ovoga odreda nalaze se i to: I. bataljon u Marofu sa zadatkom mobilizacije a potom da se baci u pravcu Grubišnog Polja jer banda ima namjeru upadati sa one strane na našu oslobođenu teritoriju. II. bataljon nalazi se u Pčeliću sa zadatkom mobilizacije, i čuvanje naše teritorije od strane Virovitice i Slatine. III. bataljon nalazi se u Bukovici na osiguranju jer se u istom selu vrši konfiskacija imovine švapskih simpatizera, a koje je osudio vojni sud Komande Bilogorskog Područja. Odjeća i obuća kod drugova dobra je uglavnom u svima bataljonima bosih nema. Ishrana i zdravlje dobro je.

² Petar Drapáln

³ Radi se o pripadnicima 15. ustaške bojne koja je tada u P. Slatini sačinjavala veći dio posade. Vidi o tome u arhivi CDISB, K 16/1, ffk. 512—518.

9.— DALJNE OPERATIVNE NAMJERE: U toku idućih deset dana uglavnom je predviđena mobilizacija pošto za istu priprema je potpuno izvršena. Kao i potući se sa neprijateljem ako iz uporišta bude izlazio van.

P. S. U brojno stanje nisu unete dvije puške koje su dobite 5-1-44 u borbi jer su iste nesposobne za daljnju upotrebu.

Dana 27-XII-1943 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to: I. bataljon sa jednom četom nalazio se je u Pitomači, a sa jednom četom na pratnji papira za Slavoniju.

II. Bataljon nalazio se je na putu iz Borove prema Pitomači te istog dana stigao je u Pitomaču.

III. bataljon nalazio se je u Pitomači.

Sa svima bataljonima bio je čas t. j. održano je dva puta sata egzercir a zatim čas iz naoružanja opis puške, puškomitraljeza i bombe. Sa rukovodiocima održan je vojni sastanak na kom sastanku dat je pravac rada kao i koje gradivo treba da se pređe za deset dana budućih.

Dana 28-XII-1943 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se u Pitomači i to sva tri bataljona. Sa drugovima izvodili su se časovi i to: iz naoružanja, čitanja karata i planova i iz službe veze. Drugovi su pravilno svatili nastavu te je na njih povoljno utjecalo. Prikazan je šaljivi komad u kinu drugovima.

Dana 29-XII-1943 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se u Pitomači. Ujutro sa drugovima izvodilo se je u svima bataljonima jedan sat iz gimnastike, zatim tri sata praktično borbena obuka na terenu. Jedan čas teorni o disciplini. Drugovi su pravilno shvatili obuku. Izvršena je dezinfekcija odijela.

Dana 30-XII-1943 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se u Pitomači. Ujutro sa drugovima izvodila se je gimnastika prije doručka a zatim Praktično ratna služba. Drugovi su nastavu pravilno svatili. Posle nastave (rada) bila je kritika te je pretrešen rad. U 11.30 sati neprijatelj je pljačkao u selu Koriji i II. X i III. bataljon išao je neprijatelja napasti. Dok su bataljoni došli isti neprijatelj se je izvukao. Bataljoni su ostali u Špišić Bukovici jer je to narod tražio.

Dana 31-XII-1943 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to II. i III. bataljon u Špišić Bukovici sa istima izvođen je egzercir i nastava gađanja zatim zauzeće položaja jer je došla vijest da neprijatelj kreće iz Virovitice međutim nije kretao. I. bataljon nalazio se je u Pitomači i sa istim bataljonom izvodila se je obuka iz službe veze. Drugovi su shvatili pravilno nastavu.

Dana 1. I. 1944 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to:

I. bataljon u Pitomači izvodio pješadijski egzercir a zatim krenuo za Marof sa zadatkom mobilizacije. Održan miting. II. bataljon u Lozanu sa zadatkom mobilizacije a III. bataljon u Špišić Bukovici sa zadatkom mobilizacije.

Sa bataljonima održani su vojni časovi. Kod II. i III. bataljona održan je vojni sastanak sa rukovodiocima vojnim i političkim po vojnoj liniji.

Dana 2-1-1944 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to:

I. bataljon u selu Bušetini sa zadatkom mobilizacije. II. bataljon u Koriji, a III. bataljon u Špišić Bukovici. Zadatak bataljona mobilizacija, pomoću mi-

tinga. Preko dana održani su časovi praktični iz borbene obuke i teorni časovi o naoružanju. Drugovi su pravilno shvatili zadatak, nastave.

Dana 3-1-1944 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to:

I. bataljon krenuo je za sela Pčelić, Borovu, Suho Polje i dr. sela s onu stranu Virovitice sa zadatkom mobilizacije. II. bataljon krenuo je u Đurđevac, a III. bataljon u Špišić Bukovici vršio je konfiskaciju švapskih simpatizera t. j. njihovu imovinu. Sa drugovima održani su časovi egzercira i inžinjerije o izradi zaklona.

Dana 4-1-1944 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to:

II. bataljon u Borovi i Rezovcu. I. bataljon u Pitomači gdje je krenuo za Mađarsku granicu napasti neprijatelja koji je napustio Đurđevac, a III. bataljon u Špišić Bukovici na konfiskaciji imovine od Švaba u Bukovici.

Sa bataljonima II. i III. bili su časovi iz službe veze i nastave gađanja te četni i vodni sastanci, dok sa I. bataljonom nije se izvodila obuka već je isti primio borbu na granici to jest u samoj Mađarskoj sa neprijateljem gestapovcima koji su napustili Đurđevac. Uspjeha naročitog nije bilo jer je banda bila preko nove Drave dalje u Mađarskoj dok mi smo bili preko Stare drave u Mađarskoj.

Dana 5-1-1944 godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to: I. bataljon u pokretu za Marof te sa jednom četom Z. komandanta i komesarom odreda upalo se je u Mađarsku preko granice nekoliko km. i tom prilikom zarobili 3 Mađara Graničara 2 ubili. Od oružja zarobili 1 šmajser i 4 nova karabina manliher. Od blaga zarobljeno sa grofovske pustare 6 konja i 12 komada rogata marve.

II. bataljon tukao se sa bojnomo neprijateljskih volnika⁵ iz Slatine kod sela Cabune. Neprijatelja natjerao u bijeg tako da je na bojnomo polju ostavio 2 mrtva i dvije puške koje su od naše vatre nesposobne za upotrebu, a odvukao je do 30 mrtvih sa sobom. Borba je trajala 3 sata. Sopstveni gubitaka imamo dva mrtva i to: Uskoković Mladen iz Pivnice i Malbaša Spaso iz V. Peratovice.

III. bataljon nalazi se na konfiskaciji imovine od Švaba u Bukovici i mobilizaciji po okolnim bližnjim selima.

Dana 6-1-1944. godine. Jedinice ovoga odreda nalazile su se i to:

I. bataljon u Marofu zadatak mobilizacije i potom pravac ka Grubišnom Polju pošto sa one strane banda ima namjeru ulazili na našu oslobođenu teritoriju. Sa ovim bataljonom izvodili su se časovi praktični iz gimnastike, egzercira i teorni iz stražarske službe i patrolne službe.

II. bataljon nalazi se u Pčeliću zadatak mobilizacije. Sa ovim bataljonom. Nije poznato šta danas radi iz obuke.

III. bataljon nalazi se u Bukovici na konfiskaciji imovine 14 Švaba koji su neprijateljski raspoloženi prema našoj N. O. B. Sa ovim bataljonom izvodili su se časovi praktični iz gimnastike i teorni iz službe veze i nastave gađanja.

⁴ Opširnije o konfiskaciji vidi u „Gradi” IX, dok. 49, i u ovoj knjizi dok. 2, bili. 2.
⁵ Isto kao 3.

GRUBIŠNO POLJSKA CETA: Nalazila se je u pratnji Engleskog kapetana i komandanta Korpusa. Sa istom četom radilo se je teorno i praktično te se stanje u toj četi popravlja i ide na bolje. Akcija nije imala jer je stalno u pokretu. Razvija se dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar: Z. Komandanta (Podporučnik)
Potpis nečital

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDIŠB, Slav. Brod, K 2/1, ftk. 593—595.

26

5. I 1944.

Izvještaj Građevinske sekcije Tehničkog odsjeka Štaba VI korpusa NOVJ Tehničkom odsjeku Glavnog štaba NOV Hrvatske o brojnom stanju ljudstva zaposlenog u građevinskim sekcijama pri komandama područja i rezultatima njihova rada.

U mjesecu prosincu 1943. došlo je do zastoja na građevnim radovima. Očekivalo se je u prvoj polovici mjeseca prosinca upad neprijatelja. Drugove se prebacivalo sa gradnja na završavanje zemunica, spremanje materijala, rušenje mostova, opravku bolesničkih zemunica a na nekim područjima se čak odpuštalo kućama. Kasnije se je opet gubilo vreme na okupljanju ljudstva i sređenju radova. Mobilizaciju ljudstva se također nije provadalo, tek se sada vrši, pa nisu ni izvršeni svi postavljeni zadatci.

Ukupno je bilo uposlono 1150 drugova te izgrađeno kako sledi.

1. PSUNJSKO PODRUČJE:

Uposlono je 298 drugova i izgrađeno:

10 zgrada do 10 m dužine	2 zemunice za hranu
5 zgrada do 20 m dužine	2 zemunice za robu
	2 zemunice za bolesnike.

Nadalje izgrađeno 466 metara šumske pruge 0,76 m kolosjeka, sve u svrhu olakšanja prevoza. Na tom području rade dve pilane koje su izrezale 44 m³ dasaka i 2 stolarske radionice koje rade sve što je potrebno za bolnice i područje. Naročitu pažnju se posvećuje održavaju pruge Cikočka Rijeka—Mijači.

2. POŽEŠKO PODRUČJE:

Uposlono je 371 drugova te izrađeno:

5 zgrada do 10 metara dužine	1 zemunica za hranu
7 zgrada do 20 metara dužine	1 zemunica za robu
	1 zemunica za bolesnike.

Na dvema pilanama izrezano 40 m³ dasaka te postoji jedna stolarska radiona koja snabdjeva sve potrebe tog područja. Rade stalno na održavanju pruge Zvečevo—Mijači, na kojoj imade mnogo trulih pragova.

3. PAPUCKO-KRNDIJSKO PODRUČJE:

Radi 216 drugova a izradilo:

4 zgrade	do 10 m	dužine	2 zemunice	za hranu
2 zgrade	do 20 m	dužine	1 zemunicu	za robu.
1 zgrada	do 46 m	dužine		

Imadu dve pilane, te su izrezale 10 m³ dasaka. Jedna pilana bila je spaljena po neprijateljskom upadu, no opet uspostavljena. Dve stolarske radione se nalaze u blizini tih pilana te trenutno rade prvenstveno bolesničke krevete.

4. DARUVARSKO PODRUČJE.

Radi sa 142 drugova i izradili:

5 zgrada	do 10 m	dužine	3 zemunice	za hranu.
4 zgrade	do 20 m	dužine		

Dve pilane na tom području izrezale su ukupno 21 m³ dasaka, a jedna stolarska radionica radi prvenstveno za novogradnje.

5. DILJSKO PODRUČJE.

Na radu je 90 drugova te izradili:

1 zgradu	do 10 m	dužine	1 zemunicu	za hranu.

Na tom području dolazi stalno do upada neprijateljskih jedinica te sada prvenstveno rade na kopanju zemunica, bilo za hranu, bilo za bolesnike.

6. BILOGORSKO PODRUČJE.

Na radu 43 druga i završili:

1 zgradu	do 10 m	dužine	4 zemunice	za hranu
2 zgrade	do 20 m	dužine	2 kukuruzane	

U posljednja dva navedena područja dolazi do neprijateljskih upada te rad nije posve sreden.

U prvih četiri navedenih područja postoje radne desetine na paljenju drvenog ugljena, na paljenju kreča, na cjepanju šindra¹, na sanjkanju² i utovaru ogrijevnog drveta, na održavanju šumskih pruga sa konjskom vučom i rušenju klada za pilane.

Od glavnih radova završena izgradnja zemunice za lokomotive, zgrada štamparije, zgrada željezničke stanice Zvečevo i u svakom području je već završena

1 Dašćice za krov.
3 dovlaćenju

po jedna higijenska stanica, a uskoro će biti stavljena u promet i druga higijenska stanica.

U daljnjem radu prvenstveno će se izgrađivati samo zemunice za hranu i bolesnike.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Šef tehničkog odsjeka:
Potpis nečitak

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 487-488.

27

5. I 1944.

Izvještaj Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkoj situaciji na okrugu, organizacionom stanju i radu Partije, SKOJ-a i drugih antifašističkih organizacija te broju i djelovanju NOO-a. U izvještaju se daje velik dio prostora radu Partije i drugim pitanjima u vojnim jedinicama koje djeluju na području okruga.

POLITIČKA SITUACIJA

Na cijelom okrugu u većini narod nije upoznat sa odlukama donesenim na drugom zasjedanju AVNOJ-a i Nacionalnog Komiteta.¹ Razlog je taj što se objašnjavanje narodu obavljalo na stari način t. j. preko seoskih masovnih sastanaka kojima su rukovodili općinski Komiteti odnosno općinski NOO-i, dok članovi K. K. nisu obligatno na svim tim zborovima prisustvovali što je i razumljivo da je nemoguće na sve seoske sastanke prispjeti. O federaciji narod još uvijek nije na čistom, ali ipak većina i to uglavnom srpski živalj je prilično i ako ne u tančine upoznat, dok Hrvati kojima je objašnjeno vrlo dobro to priznaju. Ona direktiva Oblasnog Komiteta po organizaciji masovnih sastanaka po općinama i grupama sela potpuno će odgovarati i već su K. K. dobili konkretna uputstva kako i na koji će način pripremati zborove. U glavnom organizator tih masovnih sastanaka na kojima se neće mitinžirati, nego popularno objasniti zaduženi su Kotarski Komiteti i Partija odgovara za taj rad. Osjećamo veliki nedostatak i kod samih sebe što nam nisu zadnji brojevi „Naprijed” stigli, naročito broj 33 u kome je objavljen članak odnosno referat druga Tita, koji bi nam mnogo koristio skoro po svim pitanjima političke situacije koja se odnosi na zasjedanje AVNOJ-a i formiranje Nacionalnog Komiteta i odlukama donesenim od ovih tijela.

Na novogradiškom kotaru stanje se znatno izmijenilo jedino prema najnovijim podacima iz same N. Gradiške raspoloženje većine naroda u gradu je dosta dobro, samo skoro nikako taj narod nije o pravom stanju obaviješten. Sto se tiče radništva u tvornici Kruljac i u zanatskim radionicama kao i ostalim poduzećima u glavnom je dobro raspoloženo prema NOB-u. Postoje moguć-

¹ Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) imenovan je na Drugom zasjedanju AVNOJ-a u Jajcu 30. XI 1943. kao privremena vlada NOP-a i izvršni organ AVNOJ-a.

nosti za stvaranje antifašističkih organizacija u gradu naročito u tvornici. Kotarski Komitet si je uzeo u zadatak da u najkraće vrijeme te organizacije i formira. Na zapadnom dijelu kotara stanje se znatno izmijenilo od kako su četnici razbijeni² i nema više nikakvih naoružanih ostataka. Počelo se je sa obnavljanjem organizacija u tim selima. Narod psuje četnike i proklinje ih da su ih dobro udesili. Na istočnom dijelu kotara nema većih promjena. Banda se usuduje u manjim grupicama 10—30 ljudi upadati u šumu i brdska sela Babje gore, što mnogo otežava kretanje drugova političkih radnika na tom kraju. Zbor oportunistima partijske jedinice u Vrbovi i Godnjaku i odlaska dvojice članova u domobrane mi smo te jedinice reorganizirali i nekoje članove isključili iz partije tako da su time i NOO-i dezorganizirani, jer su ovi bili u NOO-ima, tako da je cijelo stanje u tom pogledu dosta loše. Tamo je postavljen Opć. Komitet koji svojim radom još za sad ne zadovoljava pošto su to drugovi politički slabi za vršenje te dužnosti na takvom terenu.

Djelovanje Košutićevaca³ na tom kotaru opaža se, a tu je glavni podržac i pokvarenjak Nikola Špehar, koji se čak sastaje u N. Gradišci sa šefom ustaškog župskog redarstva razbojnikom Šikićem i vodi s njim povjerljive razgovore. Četnički elementi koji su bili istaknutiji većim su dijelom pohapšeni, a ostatak se uvukao sam u sebe iz samoga straha vršeći individualnu sabotažu prema našem pokretu, a čak pojedinci već od sada se spremaju za izbore NOO-a i nastoje da se ornile narodu kako bi bili izabrani. Jedan od takvih je Petar Surkalović, ali narod ga je već prozreo.

Na Novskom kotaru teror se sve više pojačava. Banda je u najnovije vrijeme stvorila nova uporišta tako n. pr. Brestača i Nova Subotska, tako da je sad cijeli kotar načičkan uporištima i to: Rajić, Novska, Jasenovac, Brestača, Nova Subotska, Lipovljani, Banova Jaruga a prema neprovjerenim podacima da će se naseliti i u Kraljevu Veliku. Iz Puške se je iselila. Po tome se vidi da je stanje na tom kotaru veoma loše, hapšenje se obavlja svaki dan. Peta kolona radi punom parom, naši najbolji simpatizeri i članovi antifašističkih organizacija, kao i članovi Partije bivaju hapšeni, a koji su spretniji bježe. Čak bi bilo suvišno nabrajati takve slučajeve, nego ćemo tražiti K. K. Novska neka nam pošalje spisak pohapšenih i ubijenih uslijed terora koji se pojavio u zadnje vrijeme. Košutićevci ovdje djeluju kako nisu nikada do sada. Digli su svoje pokvarene tikve, a i pod njihovim utjecajem odlazi svaki dan skoro iz svih tih sela po netko u domobrane, a u pojedinim selima i po čitave grupe (slučaj Janja Lipe). Bilo bi neophodno potrebno da dođu neke vojne formacije da likvidiraju bar jedno ili dva uporišta koja su manja i narodu bi se digao moral, koji je pod ovakovim uslovima skoro potpuno srozan. Djelovanje četničkih elemenata je u istoj formi kao i na novogradiškom kotaru, čak i manje.

Na Pakračkom kotaru narod je nešto više upoznat sa drugim zasjedanjem AVNOJ-a i Nacionalnom Komitetu nego na ostalim kotarevima, ali ni izdaleka ne zadovoljava. Prema izjavama koje narod iznio prigodom tumačenja federacije Nacionalnog Komiteta i naš stav prema kralju Petru ne može se reći da smo tu potpuno uspjeli, ali u glavnom može se čuti i to kod većine naroda da se govori: „Imamo sada svoju vladu, drug Tito je predsjednik i ne treba nam

² Misli se na grupu četnika Dušana Janjića koja se prebacila iz Bosne u gradišku Posavinu s namjerom da u srpskim selima djeluje protiv NOP-a i organizira četništvo. Vidi o tome detaljno u „Gred“ i knj. IX, dok. 20, bilj. 9.
³ Odnosi se na pristaše Augusta Košutića, zamjenika Vlatka Mačeka, predsjednika Glavnog odbora HSS-a.

Petar”.⁴ Još uvijek ima priličan broj starijih ljudi i žena koji govore da kralj Petar nije kriv, da je mlad. No, ali to mišljenje ogromna većina naroda ne zastupa. Na općini Brusnik i to u selu Kraguju imaju dva čovjeka koji su potpunoma četnički nastrojeni to su braća Sudari, koji govore da ne treba pošten čovjek da bježi ispred Nijemaca i ustaša i da neka mi radimo što hoćemo, ali da ćemo znati kada dođu Englezi. I prema njima su poduzete potrebne mjere. Na neoslobođenom teritoriju peta kolona djeluje punom parom, a Pakračka četa ne nastoji niti najmanje da to spriječi nego čak više i sama pravi niz ispada što krnji ugled naše borbe pa tako narod govori da to nisu ni slični na partizane, da je to nekakva banda, a to je uslijed toga što su se u tu četu privukli razni naši dezerteri koji su izbjegavali svaju jedinicu i pljačkali na svoju ruku kako su htjeli, a sad im se pružila prilika da opet budu blizu kuće. Drug Momo je prikupio podatke o njihovim svinjarijama i stvar će biti riješena. Ihaće opće stanje na oslobođenom dijelu je u većini dobro, naročito su dobri Talijani.⁵

Na Požeškom kotaru u zadnje vrijeme formirano je oko 25—30 novih NOO-a, situacija je svakim danom bolja. Kod srpskog naroda je stanje dobro kao i na pakračkom kotaru i većina neće kralja. Većinom svi Srbi shvaćaju srpski klub⁶ i time se zadovoljavaju. Hrvati pogotovo ni čuti o kralju samo još uvijek postoji onaj stari strah pred Jugoslavijom, čim čuju Jugoslavija odmah se sjete na staru Versajsku, ali to je nedostatak pravilnog političkog rada i temeljitoga objašnjavanja koje se još uvijek vrši na staroj formi bez diskusija. Za još bolji razvoj naših organizacija po hrvatskim selima koja su neobuhvaćena, a i za slabo shvaćanje našeg pokreta čini veliku krivnju nepravilan postupak po pitanju same kirije.⁷ Drugovi su bukvalno shvatili prebacivanje tereta rata na hrvatski narod, pa se tako učestali s kirijama i među narodom pojavilo se mišljenje da se nad njim vrši nekakva osveta. Pojedini partizani bez veze sa NOO-ima vrše mobilizaciju kola na svoju ruku i dogodilo se da je jedan te isti seljak došao sa kirije 30 kim. duge i odmah onako umoran i on i stoka morali su ići ponovo na put.

Opće stanje po političkoj situaciji nas u glavnom ne zadovoljava, ali mi ćemo ga popraviti i to u najskorije vrijeme. Upotrijebit ćemo sve raspoložive snage da narod, a prvenstveno organizacije budu temeljito o svemu upoznati.

PARTIJA.

Okružni Komitet, biro broji 4 člana, 2 seljaka i 2 radnika, svi muški. Plenum broji 9 članova, 3 radnika, 5 seljaka, 1 slob. zvanje, 8 muški, 1 ženska. Biro održava redovno svoje sastanke svakih 8 dana na kojima razrađuje direktive, vrši raspodjelu rada i davanja direktne pomoći K. K. odnosno općinskim savjetovanjima. Plenum se sastaje također redovito svakih mjesec dana jednom.

Sam O. K. nema jasnog pregleda preko cijelog okruga, a što je razlog da članovi O. K. nisu toliko elastični da bi se mogli nekada i sami na terenu snaći. Nema zajedničke teoretske izobrazbe, iako članovi posebno svaki za sebe istoj teži i proučava samostalno svaki član za sebe taj materijal. Disciplina i odgo-

⁴ Kralj Petar II Karađorđević
⁵ Misl se na stanovnike sela pakračke općine: Banovac, Donja Obrijež, Gornja Obrijež, Filipovac, Striččevac i Vodostaj.
⁶ Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a, osnovan 12. siječnja 1944. u Otočcu. Vidi opširnije u dok. 30 ove knjige.
⁷ Prijevoz hrane, vojne opreme, ranjenika i dr. za potrebe NOV.

vornost članova O. K. se u mnogome popravlja, a naročito odgovornost kod sprovođenja i prenošenja direktova, no još to nije postignuto u cijelosti.

Sam O. K. osjeća se još slab da bi mogao sve zadatke pravilno i na vrijeme savladati, pa smo došli do zaključka, da bi naš O. K. trebali pojačati i da je to nužna potreba. Prvoga u vidu imamo druga Milana⁸ sekretara K. K. Pakrac, osim druga Bijelog⁹, što smatramo da će te vi za istoga donijeti svoju odluku.

Na našem okrugu imamo četiri K. K. i to:

K. K. Požega: biro 6 članova sa plenumom 7 članova, 3 radnika, 4 seljaka, 6 muški i 1 ženska.

Sam K. K. Požega takav kao što je danas još u cijelosti ne zadovoljava. Kod njih se osjeća još uvijek rad pojedinačno, a ne kao cjeline. U radu se ističu drug Putnik¹⁰ i Švabo¹¹, dok drug Jure¹² dosta se je odvojio od rada cjeline K. K., a osnovnu grešku ima, što nema osobine komuniste u odnošenju prema drugim članovima, hvalisav je i u svome radu kao tajnik Kot. NOO-a ističe se kao diktator nad ostalim članovima. Sam Komitet nije pravilno shvatio da bi dao punu pomoć drugu Crvenom¹³, već se ga jednostavno šalje na teren, a on kao novi član toga K.K. nije se još snašao u radu. Komitet inače održava redovne sastanke samoga biroa, dok plenum održavaju u zadnje vrijeme sa zakašnjenjem. Dakle, osnovna greška kod toga K.K. jeste što nema rad kao cjelina, što svi članovi K.K. nemaju pregleda kotara, što rad visi na drugu Putniku i Švabi i koji se ne trude da bi rad pravilno raspodjelili i pomogli ostale članove K. K. Kod razvitka pojedinih članova vidi se nešto napredak kod druga Švabe, dok kod druga Putnika kod njega još postoji uvijek neumoran rad i prodiranja u druga sela, ali razvitak kao komuniste takoreć se ne zapaža.

K. K. Nova Gradiška: biro 6 članova, a sa plenumom 8 članova, 1 radnik, 6 seljaka, 1 intel., 7 muški i 1 ženska.

Sam K. K. i njegov sastav kao što je sada mogao bi donekle zadovoljiti. Sastanci K. K. održavaju se biroa svaki deset dana, a plenum svakih mjesec dana i oni su redoviti. Kako se je Komitet preselio na istočni dio kotara on radi više kao cjelina. Drugovi se mjenjaju o obilasku samoga kotara i danas poznavaju bolje sam kotar. Teoretski sastanci su redoviti, poslije svakog sastanka biroa. Nedostaci K.K. izražavaju se, što još članovi nisu potpuno disciplinovani i nemaju pune odgovornosti kod prenošenja i kontrole direktiva na niže forume. Sam razvitak tih članova jeste raznolik, a on se vidi kod druga sekretara, no koji se u mnogim momentima ne može snaći i gubi se. Ostali članovi imaju uslova da se razviju, ali oni još ne dolaze do izražaja, to se očituje u njihovoj slaboj disciplini i odgovornosti. Najslabiji je drug Pobre¹⁴, dok bi dobar razvitak mogao imati drug Stari¹⁵, no njega često sprečava njegova bolest, ali zato ima dobra zapažanja.

K. K. Novska: biro 5 članova, 3 radnika, 1 seljak i 1 priv. namješt. svi muški. Sastanci toga K.K. su redoviti svakih deset dana, a često se po mnogim važnijim momentima sastaju i pored određenog sastanka. No još uvijek članovi

8 Prodanović
9 Franjo Sertić
10 Ilija Rikanović
11 Antun Tencer
12 Milanović
13 Tomo Molen
14 Stevo Delibašić
15 Savo Janković

nisu samostalni, to primjećuje sam sekretar¹⁶ toga K.K. Teoretska izobrazba toga KK je redovita i pored toga članovi se trse da uče. Disciplina i odgovornost i pravilno shvaćanje direktiva nije na visini. Drug sekretar i član plenuma ovog O.K. drug Bijeli nije se pravilno ponio prema članu ovog O.K. drugu Tođoi¹⁷ pred ostalim članovima toga K. K. Tako sama direktiva za održavanje zbora na 26 prošlog mjeseca nije pravilno sprovedena u život i cijeli K. K. odnosio se je prema istoj aljkavo i neodgovorno, pa je jasno da taj zbor nije mogao ni uspjeti. Razvitak pojedinih članova osim druga Bijeloga vidi se kod druga Ferde¹⁸, dok kod ostalih on je bolji, no još članovi ne dolaze u momentima na terenu, da bi mogli pojedine stvari na licu mjesta riješiti, već se gube i zadrže se na terenu dulje nego što bi trebalo.

K.K. Pakrac: biro 6 članova, a plenum 9 članova, 6 seljaka, 2 radnika, 1 intel., svi muški. Sastanci toga K.K. su redoviti, biroa svakih deset dana, a plenuma svakih mjesec dana. Disciplina i odgovornost i toga K.K. još nije na visini. Kod primanja i prenošenja direktiva još se ne osjeća puna odgovornost, dok sam sekretar¹⁹ on je disciplinovan i osjeća se odgovornim, ali ostali članovi nemaju pravilne odnose prema samom sekretaru. Sama teoretska izobrazba kod njih postoji, ali se ne izražava još razvitak kod istih.

Općenito kod K.K. dolazi do izražaja, da nisu u stanju pravilno i odgovorno shvatiti direktive i prenijeti ih na niže forume. Sami članovi nemaju pravilne razrade tih direktiva i zato dolaz do površnog prenošenja istih, jer još nisu shvatili da smo pristupili boljševiziranju naše partije.

Na ovome okrugu postoji 21 opć. Komitet. Na kotaru Pakrac 6, Novskoj 6, Novoj Gradiški 4 i Požegi 5 sa ukupno 88 članova, 72 seljaka, 13 radnika, 1 željezničar, 2 intel., 62 muška i 26 ženski. Pojačan je opć. Komitet Okučani sa jednim radnikom, Medari sa jednim, a na Požegi 3 Opć. Komiteta sa po jednim radnikom. Takvo pojačanje se je osjetilo, no još nema vidnih rezultata, jer je to pred par dana učinjeno.

Svi ti općinski Komiteti još nisu osamostaljeni, a ima ih koji su još dosta slabi. Disciplina i odgovornost članova tih komiteta se popravlja, ali još ona nije na visini, još mnogi članovi se izgovaraju što su vezani za svoju kuću, a to naročito drugarice. Teoretska izobrazba se vrši po predviđenom planu i ona je u mnogome pomogla da se ti Komiteti što bolje osamostaljuju kao rukovodioci na svojoj općini. Sastanci tih Komiteta su redoviti, a također i savjetovanja koja se priređuju svakih mjesec dana na svakoj općini. Svi članovi općinski komiteta nemaju podjednako pregled svoje općine, osim sekretara, dok ostali poznaju samo svoja sela.

Općinska savjetovanja koja se održavaju svakih mjesec dana, u mnogome koriste samim općinskim Komitetima, jer tu obično iskrsavaju sve nepravilnosti i nedostatci u radu po svim sektorima, a prisustvu članova K.K., a često i članova O.K. to se ispravlja, daju razjašnjenja i time im se pruža pomoć na licu mjesta, tako da svi članovi na jednoj općini bivaju upoznati sa direktivama i kako trebaju pravilno djelovati.

Osnovno kod svih Općinskih Komiteta jeste to, što oni nisu u stanju pravilno prenijeti direktive, kako na jedinice, tako i na općinske antifašističke od-

¹⁶ Isto kao 9.
¹⁷ Miloje ević
¹⁸ Ferda Latin
¹⁹ Milan Prodanović

bore, a s druge strane što se i oni više puta i pored mogućnosti neodgovorno odnose i što im disciplina nije na visini.

Najbolji Komiteti su na kotaru Nova Gradiška, Komitet Mašić, slabiji su Okučani i Golobrdac, a najslabiji je Vrbova. Na kotaru Pakrac najbolji je Komitet Branešci i Jakovci, dok ostali su slabiji, a najslabiji je Komitet Brusnik. Na kotaru Požega najbolji je Komitet Perenci i nešto slabiji je Komitet Koprivna i Striježevica, dok ostali su dosta slabi. Na kotaru Novska najbolji je Komitet Novska i Caglić, a najslabiji je sada Komitet Banova Jaruga. Najbolji razvitak imaju sekretari i to sekretar Opć. Komiteta Mašić i Novska, te Perenci.

Na našem okrugu imamo 98 partijskih jedinica, t.j. ukupno na cijelom okrugu imamo 485 članova, 50 radnika, 399 seljaka, 17 intel., 6 slob. zvanja, 5 obrtnika, 7 vojnika i 1 željezničar, 335 muški i 150 ženski.

Sastanci part. jed. su redoviti, osim što se je zapazilo da pojedine jedinice na selu nemaju redovnih sastanaka, ali to su svega 4—5 na okrugu. Pomoć tima jedinicama najviše se pruža preko općinskih savjetovanja. Disciplina i odgovornost se je popravila, ali još nije postignuto da bi one mogle same se snaći i pravovremeno djelovati u svome selu. One su dosta površne kod tumačenja direktiva, a to je i razlog što ne znaju pravilno iste razraditi, a teško ih tumače. Teoretska izobrazba vrši se po planu, ali ne jednako. Tako n.pr. na kotaru N. Gradiška još jedinice nisu prešle ni na drugu glavu Historije²⁰, dok na Pakracu već proučavaju treću, na Novskoj drugi, a na Požegi je različito. Taj nedostatak je u glavnom zato što sami K.K. nisu ozbiljno i pravilno shvatili i postavili plansko proučavanje materijala koje je jedno od osnovnih mjera za boljševiziranje partije.

Da bi takovo stanje otklonili mi smo dali svima oštre opomene, a u buduće ćemo i kažnjavati.

Osnovni nedostatak naše partije na cijelom okrugu jeste taj, što naši partijski forumi ne shvaćaju ozbiljno najnovije direktive, niti se osjećaju kako komunisti za to odgovornima. Same najnovije političke direktive koje su se postavile pred partiju, nije Partija pravilno shvatila niti je pristupila onim mjerama koje zahtijevaju da se takove direktive u život sprovedu. Tu ćemo od sada poduzeti najoštrije mjere, jer se to samo nama nameće, a kako smo gore naveli naši komunisti nisu shvatili ono najosnovnije da smo pristupili boljševizaciji partije.

S K O J .

Okružni Komitet SKOJ-a broji biro 4 člana sa plenumom 5 članova, 1 radnik, 3 seljaka i 1 intel., svi muški. Sam O.K. SKOJ-a nije se još snašao u radu i sami sastanci su mu redoviti, ali i tu se ispoljava nedisciplina pojedinih članova, kao n.pr. druga Dušana Basarića. Oni nemaju pregleda svoga okruga i ne shvaćaju ozbiljno postavljene direktive pred sebe. Svi ti nedostaci kao i mnogi drugi otklanjaju se i to pomoću formirane partijske jedinice kod njih i punom kontrolom članova ovog OK. Kod njih se također primjećuje da im je Komitet slab i da imaju malo članova s obzirom, da to još nisu iskusni rukovodioci.

²⁰ Misli se na rusku Svesaveznu komunističku partiju (boljševika) - SKP(b).

Na cijelom okrugu imaju četiri Kotarska Komiteta i to:
KK SKOJ-a Novska: 4 člana, 2 radnika, 2 seljaka, 3 muška i 1 ženska.
KK SKOJ-a Nova Gradiška 6 članova, 4 đaka i 2 seljaka, 4 muška i 2 ženske.
KK SKOJ-a Pakrac 6 članova, 2 seljaka, 3 radnika i 1 đak, 5 muških i 1 ženska.
KK SKOJ-a Požega 6 članova, 4 seljaka, 1 radnik i 1 đak, 4 muška i 2 ženske.
Sami Kotarski Komiteti SKOJ-a su dosta neodgovorni i nebudni u svom radu. Disciplina im nije na visini, a više puta su skroz nedisciplinovani, što se naročito osjeća kod KK SKOJ-a Nova Gradiška. Teoretska izobrazdba im nije bila pravilna, a kod mnogih uopće nije postojala. Takvo stanje uslovalo je više puta reorganizacije samih Komiteta, a da bi se to i još mnoge druge stvari otklonile pristupilo se formiranju partijskih jedinica u KK SKOJ-a, što je imalo svakako svojih dobrih djelovanja i možemo reći da se to stanje popravlja. Teoretska izobrazdba je redovita i planska. Prestalo se sa stalnim reorganizacijama. Pojačava se partijska disciplina i odgovornost u radu. Inače sastanci su im redoviti i KK Partije stalno kontrolišu njihov rad i budni su u otklanjanju svih tih grešaka, a s druge strane davanje sve veće pomoći njima u radu.

Na našem okrugu ima ukupno 20 općinskih komiteta sa ukupnim brojem članova 82., sve seljaci, 28 muških i 54 ženske.
Rad općinskih komiteta je vrlo slab, a on se skoro niti ne osjeća. Razlog tome je slaba pomoć KK-SKOJ-a, nedisciplinovanost i neodgovornost u postavljenim zadacima. Partija tu također nije dala skoro od sebe ništa da bi to stanje popravila, nije bila budna i nije imala kontrole nad radom tih opć. komiteta.

Mi smo morali prići odklanjanju tih nedostataka, a to smo učinili tako, da smo KK-Partije dali u zadatak, da kontrolišu pomoću op. komiteta Partije i da daju punu pomoć opć. komitetima Skoj-a u njihovom radu. Ta kontrola sada postoji i osjeća se popravljanje toga stanja. S druge strane dali smo OK-Skoj-u u zadatak da se svaki mjesec održavaju savjetovanja Skoj-a po općinama, što do sada još nije učinjeno, ali smo mi takove direktive preneli na KK-Partije, da se tim savjetovanjima odmah pristupi. Ujedno je pristupito teoretskom izdizanju samih opć. komiteta Skoj-a sa proučavanjem Historije SKP/b/ i takovo plansko teoretsko izdizanje vrši se redovito, ali ono još nije svuda jednako, jer nema dovoljno glava Historije, pa se čeka dok se koja glava prouči od Partije.

Na našem okrugu ima 126 Skoj-evskih grupa sa ukupno 637 članova. 615 seljaka, 19 radnika i 3 đaka; 117 muških i 520 ženskih.

Rad Skoj-evskih grupa najviše se izražava u radu USAOH-a. Sastanci su redoviti, ali nisu svuda. Disciplina i odgovornost tih Skoj-evaca dosta slaba. Do sada su proučavali „Mladi Komunisti”²¹, a sada se je pomoću Partije pristupilo proučavanju Historije SKP/b/.

Osnovni nedostaci kod Skoj-a su bili: neodgovornost, nedisciplina, površno proučavanje materijala, prema Partiji nije bilo punog poštovanja. Takovo stanje se u glavnom sada popravlja, što se stalno provjerava sam SKOJ, a s druge strane što Partija je budnija, odlazi na njihove sastanke, pomažući im tako u

²¹ Organ SKOJ-a za Hrvatsku.

radu. Da bi cijeli rad SKOJ-a pokrenuli i da bi on stvarno se osjećao komunističkom organizacijom, mi smo dali Partiji u zadatak, da bude budna kod primanja novih članova, da se čiste neodgovorni članovi i da se Skoj-u daje puna pomoć.

USAOH. Na okrugu postoji Okružni odbor USAOH-a sa 7 članova t.j. sada sa 6, jer je drugarica Milka pala sa 1 drugaricom Kot. Odbora Novska bandi u šake kod Korita i nalaze se sada u Lipiku.

Soc. sastav: 3 đaka, 1 radnik, 2 seljaka svi sada muškarci. Odbor održava redovne sastanke i 3 člana OK-Skoja su članovi Ok. odbora USAOH-a. Sam odbor djeluje na okrugu, ali nema kod članova odgovornosti u radu. Odbor ne poznaje kao cjelina svoj okrug. Odboru se pruža pomoć od Ok-Skoj-a, ali još nije puna. Politički on se izdiže, no još uvijek on to ne čini zajednički, već je to više pojedinačno proučavanje materijala, OK-Skoj-u je dato u zadatak, da taj odbor provjeri, da zaslužne članove primi u Partiju i da se formira Partijska jedinica, kako bi taj odbor u kome su 2 člana Partije i ostalo Skoj-evci razvijao pod kontrolom i pomoću Partije.

Na cijelom okrugu ima 4 Kotarska Odbora, 25 općinski i 197 seoskih odbora sa ukupno 6.195 članova.

Sami Kotarski Odbori su još vrlo slabi. Rad Skoj-evaca u tim odborima bio je neodgovoran, a i bilo je izgovaranja da su vezani uz kuću. KK-Skoj-a su u glavnom sve radili, dok su ostali članovi slabo djelovali, a tu je bio jedan nedostatak, što su se ti odbori stalno nalazili u reorganizaciji. Pojačanjem kontrole Partije kod rada SKOJ-a takovo se stanje uklanja i sve većom odgovornošću rada KK-Skoj-a pojačava se rad i Kotar, odbora.

Sam rad općinskih odbora još uvijek je slab. Članovi tih odbora iako su većinom Skoj-evci također ne mogu shvatiti da su odgovorni za svoj rad. Na nekim kotarevima članovi tih odbora obilaze odbore USAOH-a u svome selu, ali u većini još nije postignuto to u cjelosti.

Osnovni nedostaci u radu USAOH-a na ovome okrugu bili su, što SKOJ-evska organizacija odnosno sami SKOJ-evci nisu u tome prednjačili t.j. nisu dali primjera u samome radu. Svakako da je to bilo uslovljeno manjka vošću SKOJ-evske discipline i odgovornosti u samome SKOJ-u.

Pokrećući rad u USAOH-u uočilo se je, da se taj rad pokretao najviše sa radom na kulturno prosvetnom polju. Nije bilo kod USAOH-a političkog izgrađivanja naše omladine, jedino što su oni čitali rad radio vijesti. „Omladinski borac“-²², ali ni to nije njima bilo tumačeno, kako bi oni sami mogli da se politički što više izdižu i da bi oni bili stvarni politički rukovodioci ostale omladine.

Na cjelom okrugu održano je niz općinskih i seoskih konferencija na kojima su kupiti potpisi i upućivani pozdravi za drugi kongres²³ USAOJ-a. Omladina je vrlo rado prihvaćala i davala svoje potpise, ali bilo je slučajeva i to pojedinačno, kao n.pr. u selu Kraguju gdje su tri omladinca nisu dali svoje potpise, a među njima je bio čak i jedan SKOJ-evac, oni su to odbili, no nisu dali nikakvog obrazloženja. Isti SKOJ-evac je odmah isključen iz SKOJ-evske grupe. Na svim tim konferencijama govoreno je omladini o značaju drugoga kongresa USAOJ-a, a naročito u političkom značaju gdje je omladini iznešeno što

²² List slavonske antifašističke omladine; počeo izlaziti siječnja 1943. godine.

²³ Kongres je održan svibnja 1944. god. u Drvaru. Vidi opširnije dok. 4 ove knjige, bilj. 8.

je do sada dala u borbi, što ima u buduće da dađe i kako ona treba **da** gleda Ina stav svih reakcionarnih elemenata van i unutar zemlje. Ona je to oduševljeno pozdravila i može se slobodno reći, da ne želi povratka na staro, već **da** je voljna voditi bitku do konačne pobjede pod rukovodstvom našeg druga Tita, AVNOJ-a i Nacionalnog Komiteta. Na svim tim konferencijama dolazilo je **do** oduševljenih manifestacija kako odlukama AVNOJ-a, tako formiranjem naše prve vlade, a naročito drugu Titi, a s druge strane ona je odlučno tražila **da se** stane na put svim reakcionarima, a naročito je stala na stanovište, da **se** ne [dozvoli povratka Petru II natrag. Na istim konferencijama govorilo se je veći-pom ispred svih antifašističkih organizacija, a uzela je vidnog učešća i **sama** Partija, čiji su predstavnici najviše tumačili političku situaciju t.j. odluke rAVNOJ-a, formiranje Nacionalnog Komiteta, itd., no to je tumačenje bilo dosta površno.

Na okrugu je također proslavljena godišnjica USAOJ-a²⁴ i omladina **je** radosno i veselo to proslavila. Slično kao na konferencijama uzele su učešća **sve** organizacije uz još kulturno prosvetne priredbe. Same proslave vršene su po općinama, jer uslijed hladnoće i pomanjkanja većih prostoriya nije se moglo to činiti po kotarevima. Na proslavama osim omladine uzeo je i vidnog učešća i ostali narod.

Na cijelom okrugu održano je **12** općinskih konferencija i **146** seoskih, **gdje** je skupito ukupno **4.710** potpisa za drugi kongres USAOJ-a. Na okrugu **je održano** 8 zborova za proslavu godišnjice USAOJ-a.

Napominjemo da na svim konferencijama i proslavama nije **se znalo pravilno** rastumačiti odluke AVNOJ-a, kao i sam značaj **drugog kongresa** USAOJ-a. Jedino je rastumačeno bolje tamo, gdje se to radilo pod **rukovodstvom** članova iz Kotarskih Komiteta Partije i članova **OK SKOJ-a**.

N.O.O.-i.

Na okrugu imamo jedan Okružni, izvršni (odbor) ima **8** članova, **4 Srbina** i **4** Hrvata, svi muški. Plenum Okružnog NOO-a **27** članova, **2** ženske ostali **muški**.

Rad Okružnog Izvršnog NOO-a nije u potpunosti zadovoljio, **a** jedan od glavnih razloga je taj što je bio nepotpun Izvršni NOO. Na zadnjoj sjednici **plenuma** održanog **4. I. 44.** isti je popunjen, tako su sektori rada obuhvaćeni i **namo** se da će rad krenuti na bolje.

Na ovom okrugu imademo 4 kotara, t.j. 4 kot. NOO-a i to:

²⁴ Osnovan Je u Bihaću na Prvom antifašističkom kongresu omladine Jugoslavije (27. do 29. XII 1943).

Kotarski NOO Nova Gradiška, izvršni 7 članova, 2 Hrvata i 5 Srba. Ovaj Kotarski NOO nije zadovoljio u svom radu. Jedan od razloga je taj što je isti NOO bio brojčano slab, a i vrlo su slabi politički. Na ovome kotaru imamo još mnogo sa NOO-ima neobuhvaćenih sela, tuj se baš i vidi da je ovaj Kotarski NOO vrlo slabo prodoran.

Kotarski NOO Požega, izvršni 5 članova, 4 Srbina i 1 Hrvat, svi muški. Plenum ovog Kot. NOO-a 26 članova.

Ovaj Kot. NOO prilično se snalazi u prodiranju u neobuhvaćena sela, ali je u ostalom radu dosta aljkav i nedisciplinovan.

Kotarski NOO Novska, izvršni 7 članova, svi muški, 4 Hrvata, i 3 Srbina. Plenum ima 27 članova.

Ovom Kot. NOO-u još ne možemo ništa znati o njihovom radu, pošto je novo formiran t.j. reorganiziran.

Kotarski NOO Pakrac, izvršni ima 5 članova, 4 Srbina i 1 Hrvat, svi muški. Plenum ima 30 članova.

Ovaj NOO dosta se dobro snalazi u radu. Prilično su disciplinovani. U radu će moći zadovoljiti.

Na našem okrugu imademo 23 općinska NOO-a, od toga dva tajna, a ostali javni. U zadnje vrijeme rad općinskih NOO-a se nešto popravio. Isti su NOO-i u većini reorganizovani. Općinski NOO-i su se prije bili strogo birokratizirali, ali poslije reorganizacije stanje se je popravilo. Sada odlaze u seoske NOO-e, održavaju sa njima masovne sastanke sa narodom u selima. Veliki je nedostatak općinskih NOO-a u radu jeste slaba politička sposobnost, te stoga teško objašnjavaju narodu novo nastale političke događaje. Ovo stanje kod njih teško se popravlja s razloga što se ne mogu priviknuti na proučavanje redovite štampe.

Na okrugu imamo 221 seoski NOO i dva povjerenika, od toga 33 tajnih NOO-a i jedan povjerenik, ostali su javni. Neobuhvaćenih sela na okrugu imademo 141,

Seoski NOO-i su također isto u većini u zadnje vrijeme reorganizovani. Rad se u mnogome popravio, ali još ne zadovoljava. U neprijateljskim uporištima imamo NOO-e na našem okrugu, u Pakracu, Lipiku, Požegi i Novskoj. Ovi NOO-i vrlo slabo donose neke koristi. Njihov rad svodi se na to što nam daju informacije, primaju naš prop, materijal i ponešto nam prebace razni artikala itd.

Pomoć NOO-ima, daje se preko održavanja sastanaka, savjetovanja i preko kursa NOO-a koji je postavljen pri Okružnom NOO-u. Ovaj kurs je prošlo 10 drugova, a sada su ga posjetili 14 drugova. Rezultati ovoga kursa su se opazili na terenu u tome što su se pojedini drugovi koji su svršili kurs osamostalili i

prišli su marnije da proučavaju redovitu štampu. Imamo u vidu da odmah **po-**čnemo sa savjetovanjima općinskih NOO-a što do sada nismo praktikovali, **t.j.** NOO-a po općinama.

A.F.2.-a.

Imamo Okružni Odbor AF2-a, koji ima u izvršnom 5 članova a sa plenumom 13, 10 Srpkinja, 2 Hrvatice i 1 Slovakinja.

Sam Okružni Odbor zadnjom reorganizacijom jeste oslabljen odlaskom Jule i Kaje. Drugarice nisu pravilno upoznate sa najnovijim direktivima, jer **ih** u centru zajednički ne razrađuju. Mi sami nismo dali pravilnu pomoć da **bi se** drugarice mogle na terenu snaći u svome radu. No taj se nedostatak **sve više** otklanja i ako je izvršni odbor politički slab osim drugarice Anke koja **se** najbolje snalazi u radu.

Na okrugu imamo 4 kotarska A02-a. Kotar Novska, izvršni 6 **članica** sa plenumom 16 članica, Nova Gradiška: izvršni 3 članice sa plenumom 17 članica, Požega: izvršni 6 članica sa plenumom 25 članica, Pakrac: izvršni 5 **članica** sa plenumom 15 članica. Ukupni broj članova tih Kot. Odbora jeste: **73 članice**, 63 Srpkinje, 9 Hrvatice i 1 Slovakinja.

Teškoća rada tih odbora nailaze, što se češće puta vrši njihova reorganizacija, i što se ne može pravilno rukoviti iz centra t.j. što pojedine drugarice ne nalaze se redovno u centru odnosno što se sve teško otkidaju od svoje **kuće** osim pojedinih drugarica koje su stalno u centru. Sama Partija pružila **im je** pomoć preko samih partijskih jedinica, ali same drugarice dosta se teško **sna-**laze u radu osim onih koje su posvema se otrgle od kuće, no ipak može **se reći** da je njihov rad sve aktivniji i ima svojih rezultata.

Na okrugu ima 19 općinskih Odbora, broj članica nam je nepoznat **za sad.** iRad tih općinskih odbora nema još svog pravog djelovanja, ali oni se sastaju redovito i pretresaju ona pitanja koja se tiču pomoći NOV-e, ali političko djelovanje iz tih općina odnosno tih drugarica jeste slabo, osim tamo gdje pojedine drugarice koje su se otrgle od kuća i koje obilaze sela i posjećuju masovne **sas-**tanke žena. Najbolje djelovanje tih odbora osjeća se na Požeškom kotaru, **dok** na drugim kotarevima je rad tih odbora slab. No pored tih i drugih teškoća, kao obuču drugarice pokazuju volju za rad i trude se da što više urade. **Sami** kursevi i analfabetski tečajevi doprinjet će u mnogome ojačanju tih **odbora** i njegovo djelovanje.

Seoski odbora na ovom okrugu ima 176. Pregled broja članica tih **odbora** za sada nemamo.

Rad samih seoskih Odbora pojačao se u zadnje vrijeme **sa redovnim ma-**sovnim sastancima žena, gdje im se tumače najnoviji **politički događaji, ali to**

tumačenje nije još takovo da bi žene mogle to pravilno razumjeti, no jedna je činjenica da se one interesuju za događaje u svijetu i to najviše o borbama na frontovima. Sastanci tih odbora su većinom redoviti, na njima se čitaju direktive viših foruma i drugarice raspravljaju najviše o pomoći našoj NOV.

Da bi uspjeli još više žena politički zainteresovati, to smo organizirali analfabetske tečajeve na cijelome okrugu, no još nisu svi krajevi obuhvaćeni. Žene u većini pokazuju volju da uče čitati i pisati, a ima jedan lijepi broj koji je već naučio. Koliki je broj tih analfabetskih tečajeva za sada nam je još nepoznat, jer je on svaki dan veći, a tražene podatke još nismo dobili.

VOJSKA.

Na našem okrugu imamo 2 Odreda sa ukupno članova KP 150. Socijalni i spolni sastav nemamo i unatoč toga što smo sekretare opomenuli da isti unašaju u izvještaj.

Stanje partije u tim odredima nije najbolje. Nešto je bolje u Posavskom Odredu dok je stanje u Požeškom Odredu dosta slabo. Partija u tim odredima ne zna još pravilno da rukovodi i često se gubi u kontroli nad radom kako političkim tako i vojničkim. U Posavskom Odredu ona je sada mnogo sređenija jer su isključeni iz partije svi neodgovorni i nedisciplinovani članovi. U Požeškom Odredu sam sekretar Odreda jest disciplinovan i vrijedan, ali mu fali sama elastičnost u njegovome radu, a i mlad je rukovodioc. Za takovo stanje u partiji krivi smo i mi što nismo davali potrebnu pomoć, no to stanje već pomalo uklanjamo a sada će mo dati izvjesne rukovodioc što partiji u odredima stvarno manjka.

I pored dosta dobre borbenosti u Požeškom Odredu isti Odred smjenjivanjem Komandanta još nije uspio da disciplinu pojača i to iz razloga što sam Politkomesar Odreda nije čovjek koji disciplinu voli, a to se ispoljilo na nižim rukovodiocima kao što je n.pr. jedan komesar čete nakon svojih brljavština lišen čina, isključen iz partije, te kada je vidio da će doći na odgovornost jednostavno je dezertirao iz samoga Odreda. Sam Odred još se nije snašao u svo- me djelovanju te se još ograničava na vršenje manjih akcija, a politički što djeluje i to mu je površno, te se više puta dogodi, kao nedostatak, da nepravilno vrši mobilizaciju.

Partizani u tome odredu su u većini dobro obučeni, čistoća im je prilična, ali još nije onakova kakva bi trebala biti.

Što se tiče borbenosti i discipline u Posavskom Odredu ona je mnogo bolja. Partizani u tome odredu su borbeni, vole svoja rukovodstva, jedino što ima pojedinih slučajeva nediscipline no i to je pročišćeno i svi takovi uzimaju se na odgovornost. Odred je u stalnom svome kontrolisanju terena, napadanju nepri-

jatelja i rušenju pruge, te često vrši upade u neprijateljska uporišta. Smenivanjem politkomesara Marijana²⁵ odnosi rukovodioca su mnogo bolji i ne pri-mjećuje se razmimoilaženje u radu. Novi Politkomesar je mlad i još nema do-voljno iskustva u svojoj dužnosti, no drugi ga pomažu u radu, a naročito Par-tija. Partizani su većim dijelom obučeni, a čistoća im je takoder dobra, a vodi se računa da ona bude sve bolja.

Na okrugu ima dva Područja i to Požeško i Psunjsko. U ta dva područja sa vojno pozadinskim ustanovama i bolnicama imamo ukupno 231 člana KP. Socijalni i spolni sastav nemamo, jer još nam nije dostavljen.

Partija u tim ustanovama nezna još pravilno da rukovodi te ima i raznih nedostataka u njenome radu odnosno u samim ustanovama. Tako n.pr. Partija u I. Ekonomskom slagalištu nije bila budna nad rukovaocem slagališta, koji ra-di svojih brljavština isključen iz partije, to se isto dogodilo i sa politkomesarom II ekonomskog slagališta, a isti se nalazi na prisilnom radu. Partija III ekonom-skog slagališta t.j. mehanička radionica zauzela je upravo nepojmljiv stav t.j. jedinica donijela je zaključak o 8 satnom radnom vremenu u mehaničkoj radio-nici. S tim u vezi stvar se nalazi u istrazi i krivce će mo najstrožije kazniti. To su sve slučajevi ekonomskih slagališta Psunjskog Područja.

Sto se tiče stanja u tim ustanovama Požeškog Područja ima i tu raznih ne-pravilnosti, koji se svakodnevno uklanjaju, a sada će mo prići temeljitom upoz-navanju rada toga Područja preko komisije koja će ispitati kako sam rad partije tako i ostalo stanje u tom području. Jedno se ima primjetiti kod toga područja što sam Komandant Šljubura nema pravilnog odnosa ne samo sa rukovodio-cima već i sa narodom. Njega će se morati bezuvjetno smjeniti.

[J pogledu straža i pošta na oba područja stanje je dosta dobro i ono se svaki dan popravlja. Bilo je niz brljavština i neodgovornosti u tim ustanova-ma, ali su poduzimane mjere i to se je postepeno otklanjalo, a možemo reći da je tu sama Partija bila sve više budnija i mnoge stvari pravovremeno znala riješiti i dati pozivati krivce na odgovornost.

Stanje u bolnicama jeste još najbolje. Partija je budna i stvarno sve bolje i bolje rukovodi u samim bolnicama. Nedostaci i loše pojave pojedinaca brzo se otklanjaju i najstrožije kažnjavaju. Možemo reći koliko smo izvukli iz is-kustva sa bolnica na Psunjskom području, da je tu Partija dobra, odana, da su tu rukovodioci stari borci, koji stvarno uživaju ugled u samim bolnicama.

AGITACIJA I PROPAGANDA.

Na našem okrugu održana su tri zbora, koja ste vi zakazali, Zborovi nisu uspjeli, a razlog je bio zima, bosotinja, a s druge strane što sami kotarski komiteti nisu pravilno ocijenili značaj tih zborova. Inače na cijelom okrugu održavaju se mitinzi, a najviše masovni sastanci. Tumačenje najnovijih događaja t.j. odluka AVNOJ-a, formiranje Nacionalnog Komiteta nije još uzeo svoj pravi zamah, a niti su se naši kotarski komiteti snašli pravilno u radu. Za sve to izrađuje se plan preko NOO-a za plansko objašnjavanje svih tih političkih i događaja na cijelome okrugu, a kotarskim komitetima dali smo posebno u zadatak da također stvore plan za objašnjavanje tih događaja.

Na okrugu su održavane konferencije za drugi Antifašistički Kongres omladine t.j. USAOJ-a pismenim i usmenim putem. Te konferencije su u većini uspjele i omladina je sa zadovoljstvom se potpisivala na pozdrave kongresu. Na neoslobodenoj teritoriji vršena je propaganda većinom letaćima, ispisivanjem parola i razbacivanjem ispisanih parola. Također je omladina proslavila 37. decembar kao godišnjicu USAOJ-a. Na svim tim konferencijama i zborovima uzele su učešća i druge organizacije na čelu sa partijom, govoreno je o najnovijim političkim događajima, ali to nije bilo dovoljno razjašnjeno, jer su tek tada u početku samih konferencija došle vijesti o odlukama AVNOJ-a i formiranje Nacionalnog Komiteta.

S time bi završili naš mjesečni izvještaj, koji u stvari dobijate sa zakašnjenjem, pa ako što nije u njemu dobroga, da nam stavite vaše primjedbe kako bi mogli u buduće nedostatke otkloniti.

Primitite drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Za Komitet:
Todor²⁶

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 27/1 CK, ftk. 44/63-72.

²⁰ Isto kao 17.

5. I 1944.

Brojno stanje i naoružanje Čehoslovačke brigade NOVH „Jan Žižka z Trocnova”.

Jedinica	Brojno stanje					Naoružanje										Municija																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
	Po spisku U rashodu Na licu					Teških mitraljeza			Lakih mitraljeza			Topova		Bacača		Za puške			Za teske mitraljeze			Za puško-mitraljeze			Za topove		Za bacače		Bombi																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
	Muških	Ženskih	Muških	Ženskih	Ženskih	Masinske smajlere	Mauzera 7,9 mm	Maulhera	Protivenkovskih	Talijanskih	Francuskih	Razne vojničke	Civilnih	Svarclove	Maksim teski	Maksim laki	Protivenkovskih	Avionski	Breda	Laki mitraljez	Z. B. Bruno	Talijanski	Belgijski	Njemački	Haubica	Poljskih	Protiv	Lakih	Teskih	Revolvera	Smajlera	Mauzera 7,9 mm	Maulher	Protivenkovskih	Talijanskih	Francuskih	Puške vojničke	Civilnih	Svarclove	Njemačkih	Maksim *	Protivenkovski	Avionski	Laki mitraljez	Z. B. Bruno	Engleskih	Talijanskih	Njemačkih	Soša	Haubica	Poljske	Brdske	Protiv vrenkovske	Pješadih	Lake	Teske	Revolvera	Ostalih	Dofanzivnih	Konja	Sedala	Mula	Smarra	Eksplozivna																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
Štab Čsl. Br.	22	i			22	i		9		5																				6	2			120																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					

5. I 1944.

Izvještaj Zdravstvenog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Zdravstvenom odjelu Izvršnog odbora ZAVNOH-a o radu zdravstvenih sekcija pri okružnim NOO-ima, zdravstvenom stanju naroda i pojavama zaraznih bolesti, naročito veneričnih.

Podnosimo naš redovni izvještaj po radu zdravstvenog odjela¹ Oblasnog NOO-a za Slavoniju.

Rad oblasne zdravstvene sekcije još uvijek ne zadovoljava i nije tako razvijen, kako bi trebalo. Na čitavoj teritoriji oblanog Narodnooslobodilačkog Odbora za Slavoniju naš rad još i sada nismo uspjeli da prenesemo na naše okružne NOO-e iz razloga toga, pošto je sam član izvršnog, Oblasnog odbora ležao skoro mjesec dana i nije mogao da obilazi i daje pomoć okružnim NOO-ima, ali uglavnom okružne zdravstvene sekcije razvijaju se koliko je to za sada moguće.

Psunjski okružni NOO

Na ovom okrugu zdravstvena sekcija ipak se ponajbolje osjeća odgovorna u svome radu, dok još imaju najveću oslobođenu teritoriju i ne mogu dovoljno da savladaju poteškoće i to najviše oskudjevaju u nabavki buradi za dezinfektore, ali su ipak uspjeli nabaviti nešto i prema tome gdje je potrebno, da se razušuje, onamo se preveze partizansko bure jedno ili dva i tamo ostane tako dugo, dok se sve ne dezinfiscira i ne izolira se neka bolest itd. Na ovom okrugu zapaža se najviše klica bolesti i izbija u mnogim selima i zapaža se tifus, kako pjegavac tako i trbušni, tako, da se je već u nekim selima uspjelo i nešto da se poduzme za sprječavanje tifusa. Pored toga zapazilo se na više mjesta i veneričnih bolesti i to u selu Donji Grahovljani i u selu Čečavcu i odmah po tome se ovakove osobe upute na liječnički pregled i tamo se ustanovi kakova je bolest i pruža im se potrebno liječenje. Nalazi se i svraba u narodu, ali se narod liječi mažući se sumporom i masti ili se iskuhava sumpor i vapno itd.

Na ovom okrugu gradimo i bolnicu za civilno stanovništvo, ali još za sada nije otvorena usljed toga, što su mnoge poteškoće u nabavki kako građevnog materijala, tako i bolničkog namještaja, ali mislimo da će najduže za 10 do 14 dana biti otvorena i moći će se početi sa radom. Na ovom okrugu poslali smo dvije zdravstvene ekipe, koje su imale za zadatak, da obilaze sela i ukazuju narodu sve što je potrebno kako i da daju liječničku pomoć. Ali odmah iza toga drug doktor Koharević,² koji je bio vođa zdravstvene ekipe broj 6, pozvan je bio u ZAVNOH, kao narodni vijećnik i poslije toga nismo imali na njegovo mjesto da dodamo drugog liječnika, a ujedno je bio s njime otišao i drug Hrvoje Iveković, koji je bio u istoj ekipi na dužnosti propagatora. Ali se ipak drug Iveković sada nalazi kod nas i ima u zadatku da obilazi sve naše zdravstvene sekcije i da radi po propagandi. Druga ekipa je broj 7, kojoj je bila voda dr.

¹ O osnivanju i počecima djelovanja tog odjela vidi u „Gradi“, knj. IX, dok. 37, str. 94.
² Aleksandar "v

Katarina Vevern. Ista drugarica sada je otišla u vojno-partizansku bolnicu i tako iz tih razloga nismo mogli ono da učinimo sve što je trebalo u suradnji između zdravstvene sekcije i inspektora, koji je na tome okrugu. Poslije akcije na grad Viroviticu,* došao je dobrovoljno drug dr. Stevo Sutarić, koji je bio u Virovitici u domu narodnog zdravlja, i odmah smo ga uputili na dužnost u Psunjski okružni NOO tako, da je primio dužnost kao vođa ekipe broj 6 i nastavio sa radom.

Poslije akcije na Koprivnicu⁴ došla nam je jedna drugarica doktorica,⁵ koja je dodjeljena u civilnu zdravstvenu službu. Istu drugaricu uputili smo u Psunjski okružni NOO, koja je smještena na kotaru Požeškom u selu Orljavcu i tamo vrši dužnost svoga rada u suradnji sa zdravstvenom sekcijom okružnog NOO-a, kao i kotarskog NOO-a. Stavili smo si u zadatak, da si odgojimo što veći broj higijeničara. Na ovom okrugu uspjelo se još ranije održati dva kursa i osposobiti 22 higijeničara. Dok u zadnje vrijeme nismo mogli održati taj kurs radi same izmjene druga dr. Koharevića, kao i drugarice Vevern. Ali ipak će se sada nastaviti s time.

Zarazne bolesti, koje se zapažaju na ovom okrugu, to su većinom u kotaru Pakračkom, nešto i u Požeškom kotaru i Novskome, dok na Novogradiškome nije se ništa zapazilo.

* Zdravstvene ekipe obilaze ta sela i daju narodu savjete kao i liječničku pomoć.

Kotarski NOO Požega ipak je nešto uspio, da snabdje narod sa dovoljnom količinom kreča. Nešto i Pakrački, ali još nije u dovoljnoj količini, dok Novski i Novogradiški nisu to učinili. Sa kopanjem nužnika nije se uspjelo kako bi trebalo da bude iz razloga, što nismo uspjeli još svuda da prikažemo narodu kako je to od velike važnosti za narodno zdravlje.

Virovitički okružni NOO

Na ovom okrugu formirane su zdravstvene sekcije kako kod okružnog, tako i kod kotarskih NOO-a. Isto tako nisu zadovoljile svojim dužnostima. Na ovaj okrug smo uputili zdravstvenu ekipu broj 8, kojoj je vođa drug dr. Milan Tomašić. Prema izvještaju, koji nam dostavljaju, u zadnje vrijeme vidjeli smo, da se tamo ne nalazi takoreći nikakove zarazne bolesti u većini, već samo po neki slučaj i to tifusa, koji se odmah izolira i spriječi.

Na ovom okrugu već ranije nije bila tako velika oslobođena teritorija, dok u zadnje vrijeme proširila se i tako je narod još u dobrome stanju, nije u glavnome gol i bos kao i bez stanova, pa se narod lakše može da održava čistoće i reda u kućama i pored toga lakše se može da očuva i narodno zdravlje. Imamo u planu, da na ovom okrugu smjestimo bolnicu za venerične bolesti i to u napuštenim kućama to jest u selu Babina Gora. Za sada se pristupilo da se prostorije uredi i za par dana moći ćemo tamo da smještamo sve one bolesnike, koji boluju od veneričnih bolesti i tamo će se liječiti. Za stručno lice, to jest doktora, koji će nam biti potreban ustupioće nam sanitetski odsjek štaba VI.

³ Napad su izvršile jedinice XII divizije NOV i POJ. Vidi o tome: „Grada“, br. VIII, dok. 128, str. 345, dok. 129, str. 352 i dok. 150, str. 421.

⁴ Napad na Koprivnicu izvele su jedinice XXVIII udarne divizije. Naredbu za napad i izvještaj o rezultatima akcije vidi: „Grada“ knj. IX, dok. 130, str. 354 i dok. 158, str. 436.

⁵ Fišer Teodora

Korpusa. Isto tako imali smo u planu, da se na ovom okrugu odgoji što veći broj higijeničara. Do sada je održan jedan kurs, koji je završen sa 15 osoba. Nastavlja se i dalje.

Našički okružni NOO

Radi lakšeg pregleda naše teritorije, formirali smo novi okružni NOO Našice. Teritorija ovog okružnog NOO-a obuhvaća u glavnom našički kotar, Donjemiholjački i Slatinski. Stanje na ovom okrugu je sljedeće:

Zdravstvena sekcija na ovom okrugu je formirana i u glavnom već se nešto i učinilo. Kotar Slatina ranije je bio na teritoriji okružnog NOO-a Virovitica. Tu se u glavnom zapazilo najviše slučajeva bolesti. Na ovom okrugu imamo zdravstvenu ekipu broj 9, kojoj je vođa drug doktor Mladen Hiršl, koji se uglavnom većim dijelom nalazi na teritoriji Našičkoga okruga, a po potrebi prelazi i u Osječki okružni NOO na rad po zdravstvu.

Na kotaru Slatina nalazi se zdravstvena sekcija Oblasnog NOO u Vočinu i u glavnom rješava sve probleme ovoga kotara iako se na ovom kotaru zapazi neki slučaj tifusa, a ima i venerične bolesti t.j. najviše u selu Kometniku. Svi takovi bolesnici dolaze redovito na liječenje drugu doktoru Stanku Iberu⁶.

Donjemiholjački kotar ima dosta malu oslobođenu teritoriju u kojoj se još do sada nije zapazilo nikakove bolesti.

Kotar Našice u glavnom ima veliku oslobođenu teritoriju, dok na ovom kotaru ima mogućnosti za sve što je potrebno. Narod je većinom imućnijega stanja pa prema tome, ako je potreba za nabavku lijekova ima na našoj oslobođenoj teritoriji t.j. u Orahovici apoteka i kupi se i sam potrebne lijekove. Isto tako na ovom okrugu t.j. u kotaru Našice imamo jednu prostoriju u koju ćemo da smjestimo našu civilnu bolnicu. Stavili smo si u dužnost da za nekoliko dana i ta bolnica bude otvorena.

Osječki okružni NOO

Na ovom okrugu formirana je zdravstvena sekcija i bila je otpočela sa radom, dok sada u zadnje vrijeme upadom neprijateljske vojske nije se moglo da radi skoro ništa. Isto tako ranije je pod ovaj okružni NOO spadao i kotar Našice, koji je u glavnom imao najveću oslobođenu teritoriju, a sada je pripao okružnom NOO-u Našičkom i Osječki okružni NOO ima dosta malu oslobođenu teritoriju i prama tome još do danas nije se ukazala nikakova potreba kod njih. U koliko se ukaže neka potreba za liječnički pregled, to se u glavnom vrši na ovaj način, vojno-partizanski liječnici gdje god je to moguće, zalaze u sela na određena mjesta, gdje pregledaju bolesno stanovništvo i daju im pomoć jedanput nedjeljno.

Brodski okružni NOO

Na ovom okrugu formirane su zdravstvene sekcije, ali su vrlo malo se pokazale u svome radu i to radi toga, pošto je u zadnje vrijeme neprijateljska vojska krstarila po njihovom teritoriju i pored toga još nisu uspjeli da otpočnu sa radom kako treba. U glavnom do sada na okrugu nije se zapažalo

⁸ Inspektor Zdravstvenog odsjeka oblasnog NOO-a za Slavoniju.

nikakovih bolesti osim pojedinih slučajeva koje je ustanovio vojno-partizanski liječnik, koji dolazi jedanput nedjeljno i pregledava civilno stanovništvo i daje im potrebnu pomoć. Na ovaj okrug nismo imali mogućnosti da pošaljemo zdravstvenu ekipu usljed toga, što nismo imali stručno lice t. j. doktora, ali ćemo nastojati što prije da i to učinimo.

U zadnjem izvještaju, koji smo dobili, vidjeli smo, da bi se moglo i tamo naći po neki slučaj venerične bolesti, ali to je izgleda, neprijatelj ubacio zadnje ofanzive na tu teritoriju.

Odmah po primitku izvještaja obavjestili smo ih, da sve one osobe, u koje sumnjaju na to, odmah pozovu na liječnički pregled i da se ustanovi kakova je bolest i da im se pruži liječnička pomoć dotle, dok se ne otvori ova bolnica za venerične bolesti, a pored toga ćemo ih pozvati na liječenje, gdje će ostati sve dotle, dok se ne izliječe.

Sto se tiče krećenja kuća, održavanje čistoće i reda, to je uglavnom na okrugu Brodskom i Osječkom moguće, pošto su većinom sela u cijelosti, pa radi toga postoji mogućnost za sve uslove.

Zdravstvena sekcija Oblasnog NOO-a ima i svoju centralnu apoteku kao i apotekara druga Krešu Kovačića. Sto se tiče nabavke lijekova, to se snabdjeva-mo preko naših antifašističkih organizacija iz naše centralne apoteke dajemo po potrebi a i po mogućnosti lijekove svima našim zdravstvenim ekipama za teritoriju naše Slavonije koje smo uputili našim okružnim NOO-ima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsjednik: Tadijanović Mišo, v r.	Za zdravstveni odjel: Lukić Simo, v. r.

M. P.

P. S. Baš sada nam je stigla i drugarica dr. Olga Milošević, koju ste nam poslali i koja će nam vrlo dobro doći u našem radu. Mišljenja smo da odmah sada formiramo jednu zdravstvenu ekipu, koju ćemo poslati Brodskom okružnom NOO-u na posao, a ujedno vas izvještavamo i o tome, da je drug dr. Stanko Ibler i pored mnogo posla uspio da održi jedan kurs higijeničara, t. j. na kotaru Po-dravska Slatina i to od 15 osoba, koji su završili kurs sa dobrim uspjehom.

Original u IHRPH, Zgb., fond ZAVNOH, Zdravstveni odjel, sig. 12. 384.

Poziv bivšeg tajnika HSS-a za kotar Daruvar pristašama HSS-a da napuste politiku „čekanja” i da stupe u NOB.

DRAGI PRIJATELJI!

Moji bliži prijatelji već znadu da se nalazim u redovima NOB, a to javljam svima ostalim pravim pristašama HSS-a s kojima sam surađivao. Mene nije

nagnala u redove NOB nikakva špekulacija niti pohlepa, nego vlastito moje zdravo i duboko promišljeno uvjerenje da je jedino mjesto svima poštenim pristasa HSS-a jedino u narodno-oslobodilačkom ustanku.

- 1) Prolazeći nekim krajevima naše porobljene domovine duboko me se dojmla pustoš, ruševine i garišta hrvatskih i srpskih domova. Pitam se, za čiji račun mi toliko stradavamo?
- 2) Krvavi fašizam i njegove sluge nalaze se na mrtvačkim nosilima. Iskopan je grob u koji ćemo ga strovaliti i zatrpati da se nikada više ne povrati.
- 3) Dosta puta smo govorili da se više ne smije ponoviti godina 1918.— godina stvaranja tamnice naroda — versaljske Jugoslavije.¹ Ne smiju nas zateći događaji nesprennima kao one 1918.

DRAGI PRIJATELJI I BRAĆO! Ove tri točke su me nagnale na opredjeljenje. Dugo sam promišljao, dok nisam uvidio svoj pogrešan stav čekanja² i uvjerio se da mi je jedino mjesto u NOP. To je pravo mjesto svim poštenim pristasa HSS-a i cijelom hrvatskom narodu. Svako dalje čekanje je zločin prema svom narodu. Stara je poslovice: „Sloboda se ne daruje. — sloboda se otimlje.” Čekati se više ne može i ne smije, a tko govori da se još mora čekati, taj ljuto vara sebe i hrvatski narod. Mi ne ćemo na njih paziti, nego ćemo ih strogo osuditi i poći putem jedinog spasa, putem oslobodilačke borbe.

Pozivam sve pristase HSS-a da organiziraju sve svoje moralne i materijalne snage u borbu, da gonimo krvavog okupatora i domaće izrode ustaše i četnike iz naše zemlje! Ne smije biti ni jednog pristase HSS-a koji bi izostao iz ove borbe, jer ćemo biti odgovorni svojim potomcima, jer će **nas** sutrašnjica pitati, gdje smo bili, kad je naš narod s oružjem u ruci stvarao slobodu i svoju sretniju sudbinu.

Posebno upućujem poziv onima koji još stoje u službi krvavog okupatora, neka se opamete i neka otkazu ogavnu i sramotnu službu gnjusnom neprijatelju naših naroda. **Domobrani prestanite s takvom službom, dok još imate vremena!** Svaka dalja služba u redovima okupatora i njegovih plaćenika povlačit će vas na optuženičku klupu narodnog suda, a narodni sud je strašan i neumoljiv. **Domobrani, priključite se narodnoj borbi i stupajte u redove NOV.**

BRAĆO HRVATI! Svi u borbu za ono što su nam propovijedali i namrli naši neumrli učitelji braća Radići — za čovječnost, pravicu i slobodu! Samo putem NOB ostvarit ćemo naš vjekovni san — slobodnu republiku Hrvatsku. U NOB dovršit ćemo borbu republikanca Stjepana Radića i izgraditi naš slobodni dom u slobodnoj i federativnoj zajednici Južnih Slavena.

Snaga NOP je najveća garancija da se ne će povratiti prijašnje stanje da se ne će povratiti izbjeglička „vlada” sa kraljem Petrom³ na čelu. Naša puška na našem ramenu u NOV u zajednici sa bratskim srpskim narodom spriječit će po-

¹ Vidi u ovoj knj. dok. 72, bilj. 13.
² To je bila politika koju je zastupao dr V. Maček, predsjednik HSS-a, i reakcionarni dio vodstva Stranke, nastojeći da odvrte hrvatski narod od suradnje s NOP-om i uključivanje u NOV.
³ II Karadorđević

Polikantima kao što je Košutić⁶, Reberski i dr. poručujem neka izađu iz svojih udobnih stanova u naša sela pa će vidjeti da li narod može još čekati. Narod ne pita i ne će pitati Košutića i njemu slične, što treba raditi kada kuća gori. Narod se diže na oružani ustanak da istjera plikućke i pljakaše iz svoje domovine. Zajedničkom borbom sa svim narodima Jugoslavije izvojevat ćemo slobodu Hrvatsku u slobodnoj, demokratskoj, federativnoj Jugoslaviji.

ŽIVIO IZVRŠNI ODBOR HSS-a!

5. siječnja 1944. bivši tajnik HSS za kotar Daruvar
Simun Šimunović, v. r.

6. I 1944.

Dok se ne povećaju stručni i medicinski kadrovi i ne organiziraju i izgrade nove prostorije, zdravstveni referenti mogu da imaju svoje sjedišta i u pojedinih bolnicama. Oni zdravstveni referenti, koji ujedno vrše dužnost šefova pojedinih odeljenja, ostat će na tim dužnostima, obavljajući obadva rada istovremeno — do daljnje naredbe.

4 August, potpredsjednik HSS-a.

Zdravstveni referenti uzet će za svoj rad potreban broj stručnog i nestručnog osoblja, a između njih intendanta za snabdevanje bolnica itd. Položaj i uloga političkih komesara dosadašnjih uprava bolnica pojedinih područja regulisat će se naknadnom naredbom VI. korpusa.

Na osnovu naređenja Glavnog Saniteta NOVH L br. 665 od 18. XII. 1943. zdravstveni referenti pojedinih komandi područja neće direktno saobraćati i odgovarati Glavnom sanitetu, nego će s njima „u ime Glavnog saniteta neposredno rukovoditi” šef sanitetskog odsjeka VI. korpusa koji će preko referenata Komandi područja rukovoditi svim vojno-pozadinskim ustanovama i organima. Prema tome u radu svih vojno-pozadinskih sanitetskih ustanova, kao i o stanju zdravlja, zdravstveni referenti podnosit će redovne desetodnevne i mjesečne izvještaje.

Dalje vam u prilogu dostavljamo skicu sanitetskih izvještaja, koje treba da podnosi zdravstveni referent sa komandantom, pomoćnikom i zamjenikom Komande područja.

Osim toga dostavljamo vam naredbu Glavnog saniteta NOVH L br. 590 od 7. XII. 1943., Komandama područja, ovom naredbom regulisan je položaj zdravstvenih referenata i zdravstvenih odsjeka Komande područja.

Također vam u prilogu dostavljamo formulare¹ za mjesečni iskaz o brojnom stanju osoblja zaposlenog u sanitetu odgovarajuće Komande područja, te mjesečni statistički iskaz o kretanju ranjenika i bolesnika na pojedinim odjeljenjima (t. j. VP bolnicama po novom). Svaka VP bolnica treba da dostavlja iskaz zdravstvenom referentu, a ovaj će dostavljati provjerene duplikate iskaza za svako odjeljenje posebno. U desetodnevnim izvještajima slati samo brojna stanja, prema skici za slanje izvještaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sef sanitetskog odsjeka
major
Dr. Zarković², s. r.

Dokumenat je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka sanitetske službe u NOR-u jugoslovenskih naroda, knj. 3, str. 296.

6. I 1944.

Upute Propagandnog odjela ZAVNOH-a¹ narodnooslobodilačkim odborima o osnivanju i radu kazališnih družina.

Kazališne družine² spadaju među glavni rad Kulturno-umjetničkog odsjeka propagande. One mogu, služeći se pored kazališne umjetnosti i svih ostalih gra-

¹ Nisu priloženi.
² Grupa
¹ Dokument je bez točnog datuma. Međutim, u arhivu IHRPH Zagreb nalazi se koncept ovih uputa datiran sa 6. siječnja 1944. god. pa se taj datum uzima kao točan (IHRPH Zgb., ZAVNOH, I-XII/163-1944).
² U Slavoniji je i prije ovih uputa djelovala kazališna družina. Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. br. 76, str. 203.

na umjetničkog izražaja, najlakše i najuspješnije popularizirati liniju NOB i agitaciono-propagandistički djelovati, te ujedno podizati kulturno-prosvjetni nivo najširih slojeva naroda.

1. Prema glavnim uputama o organizaciji Kulturno-umjetničkog odsjeka propagande, svaki okružni NOO dužan je da osnuje svoju kazališnu družinu, koja će, dajući priredbe kulturno-umjetničkog značaja, obilaziti cijeli okrug, a po sporazumu sa drugim ONOO-ima ili po uputi viših NOO-a i ZAVNOH-a te grupe prenose svoje djelovanje i izvan svog područja. Isto tako trebaju po mogućnosti osnovati svoje kazališne družine i Oblasni, odnosno Pokrajinski NOO-i.

2. Sve grupe nose ime „Kazališna družina”. Okružne družine nose pored toga i ime svakog okruga, n. pr. „Kazališna družina Like”. Oblasne, Pokrajinske i one družine, koje su pod neposrednim rukovodstvom Kulturno-umjetničkog odsjeka ZAVNOH-a, mogu imati posebna imena, n. pr. „Kazališna družina August Cesarec”.

3. Obzirom na veliki zadatak koji je povjeren ovim družinama, u njihov sastav treba da uđu samo najbolji drugovi i drugarice, koji imaju pored visoke političke svijesti i očitu nadarenost za glumu, pjesmu ili glazbu. Tu dolazi prije svega u obzir omladina. Treba imati u vidu, da kako za čitav propagandni red tako i za kazališne družine, ne mogu biti angažovani ljudi bilo kakve prošlosti ili sadašnjosti, nego to moraju biti zaista čisti, moralno čvrsti i provjereni drugovi i drugarice.

4. Brojno stanje svake kazališne družine ravnat će se prema sposobnostima članova. Ako su pojedinci sposobni i za glumu i pjevanje, pa po mogućnosti i za sviranje, onda može družina imati vrlo malen broj članova, pa će na taj način biti pokretljivija. Obično broje družine 8—16 pa i više članova. Po mogućnosti neka ni jedna družina ne broji više od 20 drugova (drugarica).

5. Svaka kazališna družina ima svoju upravu, koja se sastoji od političkog rukovodioca, redatelja i ekonoma. Prvu dvojicu postavlja nadležni NOO, a ekonomu biraju članovi družine između sebe.

a) Politički rukovodilac vodi i zastupa družinu u smislu direktiva propagandnog odjela nadležnog NOO-a i u prvom redu on je odgovoran za sav rad družine. On pazi, da program grupe odgovara liniji NOB i brine se za političku izgradnju članova družine. On podnosi izvještaj o radu družine na osnovu dnevnika kojega vodi. Kad je grupa na putu, dužnost je političkog rukovodioca, da se uvijek poveže sa svim NOO-ima, pa prema potrebi i sa antifašističkim organizacijama kroz čiji teren prolazi družina, da bi dobio potrebne upute za rad družine.

b) Redatelj u sporazumu sa propagandnim odjelom nadležnog NO-a postavlja program, uvježbava ga i brine se za što bolju njegovu izvedbu. On odgaja članove grupe u stručnom pogledu, on rukovodi priredbama, dijeli uloge i stara se za obnavljanje repertoara. On je odgovoran i za red i disciplinu kod izučavanja i davanja programa, te za radno raspoloženje u kolektivu.

c) Ekonom se brine za ishranu, smještaj i uopće za sve materijalne potrebe družine. Osim toga brine se i za arhivu, kao i za sav potrebni inventar družine i čuva ga.

Važnije odluke na putu, gdje je družina više ili manje prepuštena sama sebi, donose sva trojica zajedno, a i u ostalim pitanjima međusobno se savjetuju.

Najmanje svaki tjedan dana treba da se održi zajednički sastanak cijele družine, na kome se raspravljaju politička, stručna i sva ostala pitanja.

U svakoj družini neka vlada drugarska atmosfera i kolektivni rad.

6. Program kazališnih družina treba da bude što neposredniji odgovor na aktuelne probleme NOB dotičnog kraja i na umjetničkoj visini, ali da bude pristupačan najširim slojevima naroda. Repertoar će se ravnati naravno prema sastavu i sposobnosti družine, prema tome ima li više glumaca i recitatora ili pjevača i glazbenika. U većini slučajeva bit će program mješovit i raznolik. Sposobnije družine stvarat će dio programa na putu obzirom na različite prilike i probleme u krajevima kroz koje prolaze. One moraju znati reagirati na sve događaje u selu, a naročito na lokalnu neprijateljsku propagandu. Donekle treba svaka okružna družina da ima u svom programu nešto svojstveno svom kraju (narodne pjesme, kola, scenske prikaze itd.), naročito ako putuje van svog okruženja.

Izvedba programa mora biti do krajnosti usklađena i uvježbana. U tom pogledu najviše se griješi. Treba poznavati razliku između političke manifestacije i proslave, komemoracije, zabave itd. Svaka družina mora biti primjer i nosilac kazališne kulture.

7. Zadaća kazališnih družina time još nije iscrpljena. One mogu i treba da budu ujedno (neke vrste) organ i pomoćnik propagandnog djela svojih NOO-a i prema uputama istih na putu uočavati nedostatke općeg propagandnog rada i prema potrebama priskočiti u pomoć mjesnim NOO-ima, naročito na kulturno-umjetničkom sektoru. Tako trebaju kazališne družine u sporazumu i pod rukovodstvom mjesnih NOO-a svojim savjetom i praktičnim uputama pomoći kod organiziranja Domova kulture, zidnih i usmenih novina, a naročito kod stvaranja lokalnih kazališnih družina, pjevačkih i tamburaških zborova itd.

8. Isto tako trebaju kazališne družine na putu prikupljati narodne umotvorine, narodne napjeve, priče, pjesme i šale i time obogaćivati svoj program, a istovremeno te stvari slati preko svojih NOO-a, Kulturno-umjetničkom odsjeku ZAVNOH-a. One će na svom putu pronalaziti talente koji žive među narodom i koje bi trebalo podići odnosno svestranije iskoristiti.

9. Svaka kazališna družina (politički rukovodilac!) mora voditi dnevnik o svom radu i redovno svakih 14 dana dati izvještaj svom propagandnom odjelu. Izvještaj treba da obuhvati ovo:

- a) Datum i kraj u kojem je davana priredba.
- b) Kakvog je karaktera bila priredba (obični program, proslava, suradnja na mitingu i t. d.).
- c) Koliko je bilo prisutnih, kakav je bio uspjeh i koja je tačka programa najviše uspjela.
- d) Tko je još sarađivao na toj priredbi osim članova družine (govornici, lokalna grupa itd.).
- e) Posebna zapažanja kod priredbe.
- f) Kakav je kulturni život u dotičnom mjestu (ima li lokalna družina, pjevački zbor, Dom kulture, zidne novine itd.) i što je učinjeno za njihovo podizanje.
- g) Posebna zapažanja u pogledu raspoloženja naroda, djelovanje neprijateljske propagande itd.

10. Okružni, odnosno Oblasni i Pokrajinski NOO-i, treba da predlože u cijel-
lim program svake svoje kazališne družine Kulturno-umjetničkom odsjeku
ZAVNOH-a. Uz program treba poslati u prepisu sav pisani materijal kojim gru-
pa raspolaže, odn. koji sačinjava njihov repertoar, kako bi se uvela kontrola i
raspodjela materijala po družinama.

Okružni, odn. Oblasni i Pokrajinski NOO-i treba da svoje kazališne družine
opreme sa svim potrebnim materijalom i inventarom za njihove priredbe (kos-
timi, šminka, arhiva itd.) kao i da se pobrinu za njihove materijalne potrebe
(odijelo, obuća, hrana) i da daju kotarskim kao i mjesnim NOO-ima upute, da
se ovi pobrinu za smještaj i opskrbu družine kada ona dolazi na njihov teren.

11. Okružni, odn. Oblasni i Pokrajinski NOO-i šalju redovno svakog prvog
i petnaestog u mjesecu izvještaj Kulturno-umjetničkom odsjeku ZAVNOH-a o
radu svih svojih družina, obuhvaćajući sva pitanja navedena pod tačkom 8. kao
i svoja zapažanja i prijedloge.

12. Kulturno-umj etnički odsjek propagandnog odjela ZAVNOH-a koordi-
nirati će rad svih kazališnih družina, davati upute i slati materijal za obnavlja-
nje njihovog repertoara.³

Dokument Je prepisan iz Zbornika dokumenata ZAVNOH 1944/11, IHRPH, Zagreb 1970, dok.
br. 6, str. 34.

6. I 1944.

**Naredba Sanitetskog odsjeka Štaba VI korpusa NOVJ o razrješavanju duž-
nosti rukovodilaca vojnopartizanskih bolnica pojedinih područja i novim po-
stavljenjima.**

Na osnovu naređenja Glavnog saniteta NOVH L br. 665 od 18. XII. 1943.,
te na osnovu Uputa za organizaciju vojnog saniteta u pozadini, izdatog od Glav-
nog saniteta NOVH L br. 536 od 21. XI. 1943.

r a z r j e š a v a j u s e d u ž n o s t i :

sve Uprave vojno-partizanskih bolnica pojedinih područja i stavljaju na raspo-
loženje ovom odsjeku.

Dosadašnja odjelenja VP bolnice u buduće dobivaju naziv VP bolnica, sa
istim šiframa koje su imale i dosada.

Sve VP bolnice i ostale sanitetske ustanove jednog područja stavljaju se
pod nadzor i rukovodstvo zdravstvenog referenta toga područja.

Na dužnost zdravstvenih referenata u područjima pod komandom VI kor-
pusa NOV i PO Jugoslavije

3 Ove upute su izdane u obliku brošure (IHRPH Zgb., ZAVNOH, 1-XII/154-1944).

p o s t a v l j a j u s e

- 1.) Dr. Natalija Kiselevskaja, za zdravstvenog referenta Psunjskog područja.
- 2.) Dr. Nikolaj Gubarev, za zdravstvenog referenta Požeškog područja.
- 3.) Dr. Borislav Vilić, za zdravstvenog referenta Papučko-Krndijskog podr.
- 4.) Dr. Arpad Hahn, za zdravstvenog referenta Daruvarskog područja.
- 5.) Dr. Krešimir Štimac, za zdravstvenog referenta Bilogorskog područja.
- 6.) Dr. Tea Oberhofer, za zdravstvenog referenta Diljskog područja.

Reorganizaciji vojnog saniteta u pozadini pristupiti odmah. Zdravstveni referenti predložiti će za postavljanje ostalo stručno i nestručno osoblje, potrebno za rad svojih zdravstvenih odjela.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Šef sanitetskog odsjeka
major
G.¹ Zarković, v. r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 20/1, ftk. 102.

34

6. I 1944.

Izveštaj Štaba XII divizije NOVH Štabu VI korpusa NOVJ o izvršenim borbenim zadacima, moralno-političkom stanju boraca, ratnom plijenu u izvedenim akcijama i vlastitim gubicima.

Jedinice XII. Divizije za prošlih 15 dana nalazile su se na sektoru jugozapadne strane Dakovštine odakle su izvršile pokret¹ na sektor Nova Gradiška — Okučani, gdje se još i danas nalaze. Za ovaj predvremen izvršene su akcije na neprijateljsko uporište Gromačnik², Sibinj, sekcija SI. Brod 1 : 100.000) i akciju na neprijateljsko uporište Okučani—Bogičevac³ (sekcija Pakrac 1 :100.000), kao i na željezničku prugu na tom sektoru.

Za celo ovo vrijeme kao i na prolazu naših jedinica nismo nailazili na neprijatelja, koji bi nas ometao za vrijeme marša, jedino za vreme akcije na Okučane i željezničku prugu neprijatelj je nadirao sa jakom tenkovskom kolonom⁴

¹ Grujica
² Pokret je izvršen prema naredbi Štaba VI korpusa u vezi s pripremama za napad na neprijateljsko uporište Okučani i željezničku prugu Zagreb-Beograd. Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 174, str. 473.
³ Akciju su izveli Čehoslovačka brigada i Diljski NOPO. Vidi u „Gradi“ IX, dok. 162, str. 470.
⁴ Radi se o 901. oklopnom grenadirskom puku (Arhiv VII, NAV, T-314, r. 1547, s. 1065).

cestom Nova Gradiška—Okučani—Bosanska Gradiška. Na sektoru Nova Gradiška—Okučani narod dosta oboljeva od tifusa i bilo bi poželjno da se odavle povlačimo, kako bi na taj način izbjegli prenošenje zarazne klice na našu vojsku.

II. Rad štabova i podređenih jedinica:

Rad štaba Divizije i podređenih jedinica dosta je dobar. Rad štabova brigada ide sve na bolje. Za slabiji dosadašnji rad u štabovima brigada i divizija uzrok je tome što su mnogi drugovi novodošli na te položaje, nemajući iskustva, nisu se najbolje mogli snaći dok ima izgleda da će se novopostavljeni drugovi razviti u dobre rukovodioce.

Vojna i politička izobrazba izučava se u koliko to dozvoljava situacija. Vojne vježbe kao i manevri nisu se mogli vršiti, pošto su drugovi premoreni od stalnog marša i akcija, koje su imali u ovom vremenu, jedino što su se održavali na predancima i odmoru politički časovi.

III. Disciplina i moral jedinica:

Disciplina i moral u jedinicama na zavidnoj je visini, što se vidi u tome kako su borci bez gundžanja mnogi polugoli, a mnogi čisto bosi po ovom zimskom vremenu prevalili ovoliki dugački marš i bez odmora išli u akciju. Borbena disciplina je vrlo dobra u svim jedinicama naše divizije, to se vidjelo prilikom akcija koje su izvedene za ovog vremena i borba sa tenkovima. Slučajeva neposlušnosti nije bilo, jedino što se desi koje gdje da borci prilikom akcija opljačkaju neke sitne stvari. Po toj stvari se najenergičnije postupilo, da se to više ne dešava.

IV. Stanje unutar jedinica

Od prošlog desetodnevnog izvještaja do danas izbačeno je iz stroja 22 druga, a od toga 6 mrtvih, i 16 ranjenih drugova.

U poslednjim akcijama na Sibimj i Okučani zarobljeno je: 3 njem. laka mitraljeza, 1 puškomitraljez „Brno“, 1 automatska ruska puška, 1 tal. laki minobacač, sa 45 mina, 1 šmajser, sa 300 komada metaka, i 13 pušaka sa 3.150 pušanih metaka.

Novomobilisanih drugova u ovom razdoblju iznosi 122 druga, od kojih je 10 dezertiralo.

V. Služba veze:

Stab ove divizije održava vezu sa podređenim jedinicama pomoću telefona i kurira. Sa Štabom Korpusa održava vezu radio-telegrafski, telefonom i pomoću kurira. Telefonska veza još uvijek nezadovoljava, a razlog je tome što još

uvjek ne raspolažemo sa dobrim materijalom, a i ljudsvo nije naročito izvježbano da bi se moglo snaći prilikom noćnog postavljanja veze.

Telefone i telefonski kabl prvom prilikom u koliko se nade u neprijateljskom uporištu poboljšaćemo službu veze. Do sada još najviše se održava veza pomoću kurira.

VI. Akcije:

Pod ovom tačkom nebi imali što da vam kažemo, jer po novom naređenju stoji, da se po svakoj izvršenoj akciji odmah dostavi izvještaj o akciji, a pošto smo mi to učinili⁵, nije potrebno da ovdje navodimo, jedino nismo podneli izvještaj o akciji na prugu između N. Gradiške i Novske (sekcija Pakrac 1 : 100.000).

Noću između 5 i 6. I. 1944. godine izvršena je diverzija na glavnu prugu Beograd—Zagreb na sektoru Nova Gradiška—Novska. Tom prilikom uništen je: 51 bandera (telefonski stubovi), isječena žica i polupani izolatori.

VII. Raspored jedinica i njihovo stanje:

Jedinice XII. Dizivije nalaze se na liniji Drežnik—Bačindol—Kat. Šagovina—Bobare i Bijela Stijena (sekcija SL Požega i Pakrac 1 : 100.000).

Ishrana je dosta dobra, stanje odjeće i obuće dosta je slabo, ima dosta bosih. To ćemo stanje popraviti konfiskovanjem obuće i odjeće od neprijatelja Švaba, četnika i ustaša.

Na ovom sektoru narod oboljeva od tifusa.

VIII. Daljnje operativne namjere

O daljnim operativnim namjerama dobili smo zadatak i po njemu ćemo postupiti.—

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar :	Komandant, p. pukovnik:
M ⁶ . Bulović	u. z. Miljanović Savo

M. P.

Original u VII. Bgd.	i.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 582-583.	

5 Isto.
6 Mirko

7. I 1944.

Izvještaj Štaba Daruvarskog NOP odreda Štabu Zapadne grupe NOP odreda o izvedenim akcijama, vojno-političkom obrazovanju i borbenoj disciplini boraca.

1) Opća situacija na sektoru Oreda: Minulih deset dana neprijatelj¹ je kretao cestom Daruvar Končanica isto tako je došao jednog dana u Sirač u pogledu pljačke. U samim uporištima nema nikakve promjene niti je dolazilo pojačanje niti je odlazilo iz uporišta. Neprijateljske namjere nisu nam poznate.

2) Rad naših štabova i podređenih jedinica i rad štaba Odreda. Komandant ovoga Odreda održao je odredsko savetovanje sa vojnim i političkim rukovodiocima od desetara do štaba bataljona isto tako i dva sastanka sa štabovima bataljona u pogledu nedostataka u jedinicama i jedan čas o naoružanju u II. bataljonu, isto tako proučavao iz podsetnika u pogledu vršenja juriša, izviđanja zemljišta i kantonovanja sa štabom II. bataljona. Z. komandanta Odreda prisustvovao je na više sastanaka koje su održali komandiri i komandanti bataljona. Polikomesar ovoga Oreda održao je sastanak sa osobljem pri štabu Odreda, prisustvovao je sastanku SKOJ-evaca I. bataljona te je održao sastanak sa polit, delegatima i komesarima I. bataljona, održao miting u D. Cagliću i masovni sastanak u G. Cagliću, te sastanak sa NOO-om u G. Cagliću. Sekretar ovoga Oreda održao je sastanak štabske čelije Oreda prisustvovao je SKOJ-evskom sastanku I. Bataljona i održao jedan teoretski sastanak u štabu Odreda, prisustvoao je sastanku Part. Biroa I. Bat. i održao jedan čas sa kuririma i izviđačkim odeljenjem.

Z. komandanta Odreda održao je sastanak sa komandirima vodnicima i deseterima u pogledu discipline i jedan čas zanimanja i to u I. bataljonu.

Rad štabova bataljona u podređenim jedinicama.

28. XII Jedinice ovoga Oreda nalazile su se Barice Graovljani. Održani su četni sastanci kao i vodni vršila se obuka sa četama prestrojenja razvijanja u strelce i vršenja juriša.

29. XII. jedinice ovoga Odreda nalazile su se na sektoru Pakrac. Drugovi su odmarali zbog dužeg puta i šišali i brijali i prečišćeno je oružje.

30. XII. Održane su po bataljonima usmene novine i jedan čas pješađijskog exercira.

31. XII. Održani su časovi o stražarskoj službi kao i patrolskoj i čas naoružanja a na večer zaposjeo sam sa čitavim Odredom cestu Lipik—Okučani ispred samog Lipika na jedan kilometar na brdu Mačkovac.

1. I. Jedinice ovoga Odreda nalazile su se na položaju na brdu Mačkovcu. Istoga dana neprijatelj nije naišao i nije došlo do sukoba. Iste večeri povukli smo se sa položaja u selo D. Caglić i Kovačevac.

¹ Kadi se o dijelovima IV gorskog zdruaga i II ustaške bojne koji su tada sačinjavali glavninu posade u Daruvaru. Vidi u arhivu CDISB, Slav. Brod, K 16/1, ftk. 515.

2. I. Nalazili smo se na položaju Mačkovac cijelog dana gdje smo prekopali cestu ispred položaja.

3. I. I. bataljon nalazio se u G. Cagliću II. bataljon u Kovačevcu. U II. bataljonu pješadijski ekzercir i četni sastanci a u I. bataljonu održan je bataljonski i vodni sastanci.

4. I. Jedinice ovoga Odreda nalazile su se na položaju ispred G. Ceglića i Kovačevca do dva sata po podne. U dva sata po podne napao sam neprijatelja² sa I bataljonom koji se nalazio u Subotskoj i tamo pljačkao. U istoj borbi ubito je dvadeset neprijateljskih vojnika od kojih su četiri ustaše ostalo gestapovci, dok su naša dva mrtva i dva lakše ranjena. Ispucano je 1470 kom. mauzerske municije, 570 mitraljeske, 139 talijanske, te bačene su 4 mine iz lakog bacača. Zarobljeno je 7 mauzera 1 šmajser i 5 pištolja i 300 kom. mauzerske municije

6 klipara bombi i dva dvogleda i ostale ratne spremne tj. odjela i obuče jer su svi mrtvi svučeni. Ostatak neprijatelja oteran je pravac u Lipik.

5. I. Održani su četni i vodni sastanci isto tako šišanje i brijanje.

6. I. Održano je u I. bataljonu bataljonski sastanak i vodni sastanci a u II. bataljonu exercir čas o naoružanju i četni sastanci.

7. I. Pošto je Božić drugovi su se odmarali očistili odjelo isto su tako slaviti taj blagdan i veselili se tj. održane su zabave. Bolnička četa je bila podjeljena po patrolama u bataljonima i prisustvovala svim ovim časovima po bataljonima dok je referent saniteta držao 6 sanitetskih sastanaka.

Vod za vezu po mogućnosti svakoga dana obučavali su se radu oko telefona kao i postavljanju istoga, i kontrolisanje linija.

Disciplina i moraj jedinica

Obična kao i borbena disciplina je dobra dok se svakog dana i popravlja. Moral i borbenost je na visini. Obična i borbena disciplina kao i moral i borbenost zato je dobra što se dosta dobro izvršavaju naređenja a isto i borbenost što se pokazalo u borbi u Subotskoj gdje su se drugovi vatali prsa o prsa sa neprijateljem.

4) Stanje unutar jedinica

Ovih prošlih 10 dana povećalo se brojno stanje za 23 druga dok su 4 izbačena iz stroja: 2 mrtva i 2 ranjena u borbi kod Subocke. Višak oružja 7 Karabina i 1 šmajser, manjak municije od 1270 metaka za puške, 370 za mitraljeze, 134 za talijanske puške. Ukupno kom. 2050 municije. Višak oružja je zato što je zarobljeno u borbi kod Subocke a manjak municije isto u borbi u Subockoj koja je ispucana.

5) Služba veze u jedinicama

Uglavnom održavala se kuririma sa podčinjenim jedinicama isto tako i predpostavljenim dosta dobro, po potrebi i hitnom poštom kuriri su snabdjeveni konjima.

6) Izvedene akcije

Izvedena je akcija tj. borba prošlih 10 dana 4. I. 44. u selu Subotskoj. Zarobljeno je 7 karabina 1 šmajser 5 pištolja i ostale ratne spremne. Snage nepri-

(dnk² pripadnike XI ustaške bojne koja se tada nalazila kao posada u Lipiku laok. u arhivu CDISB, K16/1, Rtk. 512).

jatelja bile su oko 160 vojnika naoružani mauzerima i sa više puškomitraljeza. Gubitci neprijatelja su 20 mrtvih. Sopstveni gubitci su 2 mrtva i 2 lakše ranjena. Imena mrtvih: Sudar Jovo Sekretar bataljona Radosavljević Tošo nišandžija lakog bacača. Imena ranjenih: Mišo Steković borac i Radovanović Vitomir bolničar.

7) Stečeno iskustvo
 U samoj borbi u Subockoj da se jednovremeno udarilo frontalno i bočno još bi više nanijeli neprijatelju sa naših manje gubitaka. Uzrok toga svega što se nije udarilo jednovremeno zbog toga što je jedna četa morala dosta da zaobilazi pa je vatra bila osuta na onu četu koja je prije reda otkrivena usled lošeg terena.

8) Raspored jedinica i njihovo stanje
 Brojčano stanje bataljona je podjednako. Raspored jedinica na prostoru Trokuta³, rasporedene su po četama i izvršavaju naređenja štaba XII. Divizije. Odjeća je dosta slaba a isto tako i obuća ishrana je dobra a takoder i zdravlje.

9) Daljne namjere za vršenje akcija
 Pošto se nalazimo pod komandom štaba XII. Divizije ne možemo samostalno da radimo, a u koliko bi postali samostalni u vidu nam je da postavimo gdje koju zasjedu i koju ekonomsku akciju, a isto tako da bi po mogućnosti mobilisali novih boraca za naš Odred.
 Od Pakračke čete nije mi dostavljen izvještaj te ga ne mogu ni ja dostaviti.

Smrt fašizmu ... Sloboda Narodu!

 Politkomesar Komandant, poručnik:
 M⁴. Nikolić Gojković Bogdan, v. r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
 Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 2/1, ftk. 274-275.

7. I 1944.

Izvod iz Uputa Ekonomskog odjela ZAVNOH-a svim NOO-ima za osnivanje i rad gospodarskih komisija kao stručnih pomoćnih organa NOO-a.

Proširenjem i povećanjem oslobođene teritorije, jačanjem narodno-oslobodilačke vlasti, osnivanjem Nacionalnog Komiteta Oslobođenja Jugoslavije, pred naše NOO-e postavljaju se svakim danom sve krupnija i složenija pitanja. To su prvenstveno pitanja jačanja naše pozadine, gospodarske izgradnje našeg oslobođenog područja: hiljade jutara napuštene zemlje valja obraditi, tisuće do-

3 Teritorij između Okučana, Pakraca i Novske.
 4 Marko

movu i popaljenih kuća izgraditi; podignuti mlinske pogone i pilanska postrojenja, urediti radionice koje će raditi za naš narod. I što je najglavnije, valja uvijek imati pred sobom osnovni zadatak na gospodarskom polju: prehranu naše vojske i siromašnog naroda.

Sve su to pitanja koja stoje pred našim NOO-ima i koja oni moraju riješiti, i to hitno. To zahtjeva životni interes, to zahtjevaju potrebe našeg naroda, to traži naša Narodno-oslobodilačka Borba.

Kako su dosad vršeni ti zadaci?

Leže u tome, što N. O. O. nije u stanju, da uhvati u svoje ruke sve te gospodarske probleme, pa da njima rukovodi, i to prosto zato, što N. O. O. od mnogih pitanja, koja mu se postavljaju, ne može sve da riješi, on kaska u ostvarenju mnogih gospodarskih problema za događajima...

Dakle, kakogod pred našim N. O. O. -ima stoje sve veći zadaci na gospodarskom polju, u njihovom krilu još nije stvorena prava organizacija, i još nije oblikovan pomoćni stručni organ koji će biti dorastao rješavati sva ta pitanja gospodarskog karaktera.

Gospodarske komisije jesu stručni pomoćni organi NOO-a. Njihova je dužnost pomagati N. O. O-ima u rješavanju svih pitanja koja zadiru u ekonomski život našeg naroda. To su mjere sa ciljem unapređenja seljačkog gospodarstva, naročito svih grana poljoprivredne proizvodnje. Nadalje, mjere za oživljenje obrta, sitne industrije, razmjene dobara i trgovine. Zatim, što bolje unovčenje zajma narodnog oslobođenja, kao i rješavanje svih ostalih gospodarskih problema.

Gospodarske komisije imaju osnivati svi N. O. O-i: oblasni, okružni, kotarski, općinski i seoski...

Odnos gospodarske komisije prema dosadanjim, prehrambenoj i poljoprivrednoj komisiji sastoji se u tome, da se poljoprivrednu imade pretopiti i proširiti u gospodarsku komisiju, dok prehrambena komisija ostaje i nadalje zbog složenosti svog zadatka. Prehrambena komisija, poput gospodarske, neposredno odgovara za svoj rad članu N. O. O-a, zaduženom po gospodarskom pitanju. On je dužan povezivati rad prehrambene i gospodarske komisije. Tamo gdje još uvijek ne postoji prehrambena komisija, imade se ona osnovati ili će se u okviru gospodarske komisije zadužiti jedan drug specijalno po pitanjima prehrane vojske i naroda. Prehrambenu komisiju ne treba nikako rascjepkati. Ona imade svoj specijalni zadatak: sakupljanje i razdiobu već gotovih dobara, dok gospodarska komisija radi na stvaranju i preradi dobara. Osim toga, u krilu Nacionalnog Komiteta Oslobođenja Jugoslavije postoji posebno Povjereništvo za prehranu, pa treba s obzirom na buduće slično uređenje svih naših zemaljskih antifašističkih vijeća da N. O. O-i tu komisiju ne samo zadrže već i razvijaju zbog daljnjeg rada i organizacije prehrane...

Gospodarske komisije dužne su svojim NOO-ima svakih 10 dana slati izvještaj o svom radu, a preko njih višim gospodarskim komisijama. Oblasne i okružne gospodarske komisije dužne su isto tako svoj izvještaj dostavljati Gospodarskom odjelu ZAVNOH-a. Gospodarska komisija pojedinog NOO-a dužna je sastajati se svakih 15 dana. O tome je obavezna izvestiti višu gospodarsku komisiju i svoj NOO zapisnikom čitavog sastanka. Plenum svih kotarskih gospodarskih komisija imade se održavati na poziv okružnog NOO-a pod predsjedništvom okružne gospodarske komisije. Na tome sastanku iznosi se izvještaj o **radu** i donose direktive za rad svih komisija dotičnog okruga. Isto tako ima-

du se pod rukovodstvom kotarske gospodarske komisije sastajati sve općinke gospodarske komisije. Općinski N. O. O. će opet sazvati sastanak svih seoskih gospodarskih komisija. Uputno je ove sastanke povezati sa sastancima prehrambene komisije...

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Dokumenat je prepisan iz Zbornika dokumenata ZAVNOH-a 1944 II, IHRPH, Zagreb 1970. dok. br. 8, str. 38-41.

7. I 1944.

Izjava mjesnog rukovodioca Njemačke narodne skupine Trnjani okružnom vođi u Vinkovcima o dolasku partizana u selo i protjerivanju ustaške posade.

Es erscheint um 11 Uhr unaufgefordert Ortsleiter Johann Krämer aus Trnjani und gibt folgenden Bericht:

Einige Minuten nach 10 Uhr abnds am 3. d. Mts. kamen gegen 200 Partisanen' nach Trnjani und überfielen das Schulgebäude, in welchem 5 Ustaše stationiert waren. Es entwickelte sich ein häftiger Kampf und schossen die Ustasche mit einem LMG. Die Ustasche wehrten sich ungefähr 1.30 Stunden und zogen sich dann zurück. Ein Ustascha versteckte sich unter einer brücke im Ort, einige flüchteten nach Zadubravlje, der andere Teil nach Dolnja Vrba. Ein Ustascha war verwundet und wurde er von seinen Kameraden in ein Haus versteckt. Bei der Kirche sah man Blutspuren und nehme ich an, dass die Partisanen ziemliche Verluste hatten.

Die. Partisanen hielten sich im Dorfe über 2 Stunden auf und wurde die Gemeinde und Schule, weiters das Forstamt, beraubt und teilweise zerstört.

Die Partisanen haben auch mich holen wollen, doch habe ich mich auf meinem Boden begäben, ausgerdstet mit meinem Jagdgewher. Meine Frau musste den Partisanen Geld, 2 Paar Stiefel, 1 Paar Schuhe, Mannschaftsuniform, 1 Pistole, Radiopparat, 1 Hubertusmantel, 1 Hemd usw, im Gesamtwerte von Kn. 35.000.— geben. Leider fanden die Partisanen die Ortsgruppenstampiglie und Umschläge, was sie auch mitnahmen. Das Bild vom Volksgruppenführer. welsches ich in meinem Zimmer hatte, zerstörten die Partisanen.

Von mir gingen die Partisanen zum Gemeindekassier, welcher jedoch flüchtete. Sodann gingen sie ins Fortsamt und nahmen aus der Kasse Kn. 105.000.—, aus dem Magazin, Lebensmittel.

Schliesslich wurde die Gemeinde zerstört und fielen ihnen an Gewehren 13 stück in die Hand.

Da die Post eine Eisentür hat, gelang es ihnen nich, diese zu erbrochen.

Es ist auffallend, dass die Partisanen in der Schule bzw in der Wohnung

¹ Brj je preuveličan. Akciju je vršila II četa partizanskih straža Diljskog područja, jačine oko 50 boraca. Vidi dok. br. 139.

des Lehrers Stepan Sepie waren, dort Radio hörten, den Radioapparat nich mitnahmen und ansonsten sich ruhig verhielten.

Auch möchte ich bemerken, dass die Frau des Fortsdirektors Branko Jindra eine getsufte Jüdin ist.

Die Partisanen waren im Dorfe 2 Stunden.

Ortsleiter
Krämer

Original u VII. Bed.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 3/II, ftk. 156.

8. I 1944.

Pismo Intendanture VI korpusa NOV i POJ u kome se naređuje svim komandama područja da preuzmu nadzor nad mlinovima i propisuje postotak koji će se ubirati od usura za potrebe NOV. Uz pismo je priložen popis mlinova s naznakom kapaciteta.

Mlinovi na našoj oslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji radili su do sada bez ikakvog nadzora naših vojnih i civilnih vlasti i ubirali ušur po svojoj volji. Naša Narodno-oslobodilačka borba od toga nije imala nikakove koristi, a vlasnici mlinova su se bogatili radom mlinova. Da se tome stane na put odlučilo se da nadzor nad mlinovima preuzme Vojna Vlast preko Komandi Područja.

Po primitku ovoga naređenja Komande Područja će odmah uzeti nadzor nad mlinovima i postupiti na slijedeći način:

1.) Obavijestiti sve vlasnike mlinova na oslobođenoj, poluoslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji da imaju dati **Komandama Područja za Narodno-Oslobodilačku Vojsku polovicu ubranog ušura**, ako uzimaju ušur 8% za paromline, motorne mlinove i mlinove na turbinu ili 6% za vodenice. — Ako vlasnici mlinova uzimaju veći postotak ušura onda se njima ostavlja 4% odnosno 3% **a sve** ostalo imaju dati Komandama Područja (Primjer: Petar Petrović ima motorni mlin kapaciteta 2.000 kg za 24 sata a melje dan i noć, a ušur ubire 10% **za** mlevenje. Vlasniku se mlina ostavlja 4% t. j. 80 kg, dok za potrebe N. O. V. **ima** dati 6% ili 120 kg. dnevno.—

2.) Vlasnici mlinova su dužni voditi **Knjigu o meljavi** u koju će unositi, **sve** samljevene količine žitarica. Knjigu su dužni pokazati organima Komande Područja radi provjere.—

3.) Da bi Komande Područja imale stalan uvid o radu mlinova, postaviti će jednog druga kao povjerenika na 3—5 mlinova radi kontrole rada i ubiranja ušura za N. O. V. — Kod manjih mlinova može se postaviti jedan drug i na veći broj mlinova.—

4. Komande Područja ubirati će ušur na oslobođenom teritoriju svakih 15 dana, a na poluoslobođenom i neoslobođenom teritoriju dva puta ili jedanput u mjesecu, kada će biti sigurni da će propisanu količinu žitarica u mlinu zateći. — Kod mlinova koji su neprijateljski raspoloženi prema N.O.V. drugovi moraju biti energični i oduzimati ako se pruži prilika i za 2 do 3 mjeseca ušur.—

Kod ubiranja ušura drugovi koji rade na tome ne smiju biti kruti nego elastični, da se vlasnici mlinova ne bi oštetili i tako se možda dovelo u pitanje rad samoga mlina. Naročito moraju biti obzirni na oslobođenom teritoriju i kod simpatizera.—

5.) Vojne mlinove i ketuške mlinove (zadružne) Komande područja ne će nadzirati niti ubirati ušur ako rade samo za članove, a ako rade i za ostale onda će ih nadzirati i ubirati od njih ušur.—

6.) Radi evidencije rada mlinova i ubranog ušura Komande Područja će voditi Knjigu mlinova sa sljedećim rubrikama:

redni broj
ime i prezime vlasnika mlina
mjesto gdje se mlin nalazi
vrsta mlina
količina samljevenih žitarica za mjesec dana
ubrana količina ušura za N. O. V.
postotak ušura koji mlinari uzimaju od naroda
primjedba.

7.) Vlasnicima mlinova Komande Područja će izdati za primljeni ušur propisne potvrde.—

Mlinari će davati ušur za N. O. V. u brašnu ili zrnju.—

8.) **Izvještaj o mlinovima i ubranom ušuru** Komande Područja će dostaviti ovoj Intendanturi svakog 1. u mjesecu sa **istim podacima koje vode u Knjizi mlinova.**—

Priloženo dostavlja se Popis mlinova sa naznačenim ušurima koji mlinovi imaju dati N. O. V. za mjesec dana. Ušur je određen na osnovu podataka, koje je ova Intendantura prikupila preko Komandi Područja prema raspisu broj 893 od 30 novembra 1943. godine i putem telefona. Ušur je određen prema kapacitetu mlina za 24 sata, dužine radnog vremena preko dana i visini ušura koji mlinari uzimaju.— U rubrici „ušur za mjesec dana” iskazana je količina žitarica koju mlinovi imaju dati N. O. V. za mjesec dana ako uzimaju ušur 8% ili 6%. U rubrici „Primjedba” iskazana je količina koju mlinari imaju dati za N. O. V. ako uzimaju veći ušur.— Sva razlika je uzeta u korist N. O. V.

Komande Područja će ubirati ušur po ovom popisu koji je iskazan u rubrici „Primjedba” od mlinova koji uzimaju veći ušur od 8% odnosno 6%. Za mlinove koji uzimaju ušur 8% ili 6% uzimat će se ušur koji je iskazan u rubrici „ušur za mjesec dana”.

Za mlinove koji nisu navedeni u priloženom Popisu, a Komande Područja bi mogle od njih uzimati ušur, dostavit će podatke ovoj Intendanturi po prikupljenim podacima. —

Zamjenici Komandanata područja neka brižljivo prouče ovo naređenje i neka odmah pristupe organizaciji posla. Sa svim potrebama neka upoznaju drugove koji će biti zaduženi kao povjerenici kod mlinova. — Ušur će uzimati od **1. siječnja 1944.** —

Sva razjašnjenja tražiti od ove Intendanture bilo pismenim putem ili putem telefona. —

Red. br.	PREZIME i IME	MJESTO	Vrsta mlina	Kapacitet za 24 sata	Ušur za mjesec dana	Primjedba
1.	Amuel Sahamel	Voćin	motorni i na vodu	2.000.—	2400 1.200	
2.	Sepel Sahamel	Kometnik	na vodu	1.500 —	1350 675	
3.	Šimek Josip	Macute	na vodu	1.500.—	675 1350	
4.	Fridrih Franjo	Lisičine	na vodu	700.—	300 620	
5.	Vitendorf Mijo	Lisičine	na vodu	700 —	300 620	
6.	Husak Josip	Hum	na vodu	500.—	200 450	
7.	Rozina Stjepan	Slanavoda	na vodu	500 —	200 450	
8.	Bela Tot	Sladojevci	na vodu	2.000.—	2400	
9.	Poc Janko	Bistrica	motorni	6.000.—	7200	
10.	Cernić Ferdo	Mikleuš	motorni	6.000 —	7.200	
11.	Blagojević Pavo	Pušine	na vodu	1.000 —	450	
12.	Čoveljak Josip	Humljani	na vodu	10.000.—	180 960 — 1500	
13.	Milakovi Draginja	Pušine	na vodu	400.—		
14.	Rajs Josip	Čačinci	motorni	10.000.—		
15.	Kinji Kalman	Crkvari	na vodu	2.500.—		
16.	Braća Kardi	Feričanci	motorni	7.000.—	8400	12.600
17.	Zajednica Gazje	Gazje	na vodu	700.—	—	
18.	Đeri Ivan	Kutovi	motorni	3.700.—	4440	12.200
19.	Senja Drcari Stjepan	Bare	motorni	1.500.—	900	
20.	Erbek Josip	Orahovica	na vodu	2.000.—	2400	ne radi
21.	Palaček Vencel	Orahovica	na vodu	1.200.—	540	
22.	Bosina Stjepan	Orahovica	na vodu	500.—	—	
23.	Braća Ličinić	Orahovica	na vodu	500.—	200	

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu!

Načelnik Intendanture
poručnik :
Rade Pavlović, v.r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 50/1, ftk. 88-100.

8. I 1944.

Izvještaj Štaba XII divizije NOV Štabu VI korpusa NOVJ o borbi kod Katoličke Šagovine.

Dana 7. januara 1944. godine neprijatelj je napao selo Katoličku Šagovinu, gdje su se nalazile jedinice ove divizije u kantonmanu. Neprijatelj je nastupao s jakim snagama potpomognut artiljerijom, tenkovima i bornim kolima.

Borba je počela tačno u 7,45 sati 7. I. 1944. godine naše jedinice nisu prihvatile borbu u selu, pošto sam teren nije odgovarao za tu svrhu. Jedinice XVIII. Brigade povukle su se iz sela Kt. Šagovina i zauzele položaj iznad samog sela. Borba se produžila od 7,45 sati sve do 16,30 sati, odakle smo se povukli u sela Podvrško — Golobrdac i Šnjegavić.

Borba se nije završila u našu korist t. j. da je neprijatelj bio protjeran iz tih razloga što je oko 3 sata poslije podne neprijatelju stiglo pojačanje od N. Gradiške i Okučana u dve kolone u jačini od 1.200 ljudi.

Neprijateljski gubitci dosta su veliki po izvještajima, ali nepotvrđenim, oko 120 vojnika što mrtvih što ranjenih.

Naši gubitci: 4 mrtva, i 12 ranjenih drugova što smo do sada mogli saznati, pošto još nisu došle sve jedinice da bi mogli dobiti potpun izvještaj. Iscrpan izvještaj dostaviće se naknadno.

Borba je bila žilava i neprijatelj je nadirao s jakim snagama na naše jedinice velikim marševima i akcijama, koje su neprestalno vezale bile su iscrpne, tako da nismo bili u stanju da zadamo neprijatelju teži udarac.

Greška je u tome što nije postvaljeno pravilno osiguranje što bi na taj način onemogućili neprijateljskoj motorizaciji da proдре u sela, gdje naša vojska kantonmanuje. Nismo imali tačnih podataka o namjerama neprijatelja kako bi mogli rokirati naše snage, da ga udarimo s boka ili s leđa, jer s onim snagama sa kojima smo mi raspolagali nije bilo neke naročite koristi voditi borbu frontalnog obima.

Neprijatelj je palio sela Prav. Šagovinu iz tih razloga smo mi izvršili napad oko 1,30 sat na neprijatelja, koji je palio to selo, tako da seljani okolnih sela ne steknu loše mišljenje o našoj vojsci, kad je najpotrebnije da se mi izvučemo.

Štab XVIII. Brigade nije se dovoljno snašao tako da nije mogao da sredi svoje jedinice, pa da napadne neprijatelja na ono vreme u koje je dobio naređenje od štaba ove divizije.

Pošto jedinice divizije su pretrpjele 2—3 puta poraz od nadmoćne neprijateljske motorizacije, to smo mi s te strane poduzeli da u buduće ma na koji način damo uspješniji otpor istoj, kako bi borci stekli samopouzdanje u svoje oružje i u našu snagu.

Gubitaka u oružju i utrošak municije nije nam dostavljen izvještaj, jedino što znamo, da je izgubljen jedan puškomitraljez od pogotka od neprijateljske granate.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar
si. otsudan

Komandant, p. pukovnik:
Zamj. komandanta
Miljanović Savo

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 581.

8. I 1944.

Izvještaj ustaškog obavještajca o napadu partizana na uporište Đakovo.

Tokom noći između 13—14 prosinca 1943. g. ušlo je u Đakovo oko 80 partizana¹ pod oružjem i sakrilo se po dvorištima, šupama i nekim kućama. Isti su bili tako sakriveni sve do jutra dok nije odpočela borba. U borbi je sudjelovalo oko 400 partizana, koji su zaposjeli cijelo Đakovo, uz pripomoć onih u samom Đakovu sakrivenih partizana, osim oružničke postaje i Trga oko katedrale.

Oružnici i Njemačka posada (redarstvo-Hrvati) držali su se izvrstno do 15. XII. pr. g. u jutro kada su se partizani povukli bez da je našima stigla bilo kakova pomoć. Zahvalnost da Đakovo nije ostalo u partizanskim rukama ide oružnicima, koji su se borili nadčovječnim naporom.

Ukupni gubici Njemaca u Đakovu iznose 22 mrtva i 57 ranjenih, dok su u potjeri za partizanima van Đakova izgubili daljnih 13 mrtvih te 9 ranjenih. Oružnici nisu imali gubitaka izuzev jednog zarobljenika. Građanstvo je imalo 11 mrtvih.

Zadatak partizana bio je pljačka odjeće, međutim ista im nije uspjela radi velikih gubitaka² (93). U Paučju je streljan zapovjednik operacija, odnosno njegov zamjenik, jer je zapovjednik poginuo u Đakovu.

¹ Napad na Đakovo vršila je XVIII NO brigada XII divizije NOV s dva bataljona (I i III), i to 14. XII 1943. u 5h u jutro. Detalje o napadu i toku borbe vidi u „Gradi“, knj. IX, dok. 123, str. 347.
² Brigada je u borbi imala 20 mrtvih, 48 ranjenih i 23 nestala. Isto kao 1.

Partizani su pretrpjeli najveće gubitke 15. u jutro prilikom svog povlačenja, koje je bilo nesređeno, pa su manje skupine zaostale po raznim dvorištima, gdje su uhvaćene i streljane.

Napominje se, da će napad na Đakovo ponoviti sa jakom snagom i da se sadašnja posada neće moći obraniti.

Potrebna je redarstvena iztraga da se ustanove oni, koji su pomagali partizanima u samom Đakovu.

Dostavlja se na znanje i postupak.

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u VII. Egd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 19 III, ftk. 3 666.

9. I 1944.

Izveštaj Štaba Čehoslovačke brigade „Jan Žižka z Trocnova” Štabu XII divizije NOV Hrvatske o vojno-političkom stanju u Brigadi, izvedenim akcijama, radu štabova bataljona i zalaganju da se uzdigne moralna svijest, borbenost i odgovornost boraca i rukovodilaca.

Gore pomenutom štabu dostavljamo desetodnevni izvještaj. U proteklih deset dana, jedinice ove brigade tj. dva bataljona potpala su pod I operativni štab¹ dok je naš I bataljon podpao pod drugi operativni štab. Prema tome nismo mogli da održavamo redovito sastanke sa desetarima vodnicima i komandirima. 28. XII 43. godine krenuli smo iz sela Slobodna Vlast u pravcu Okučana² na putu Slobodna Vlast Koprivnica razrušili smo prugu i osigurali prolaz ostalim jedinicama. 31 XII 43. Dobili smo zadatak da napadnemo neprijateljsko uporište Okučane.³ Ujutro 1. I 44 povukli smo jedinice iz uporišta na obližnja brda kod samog uporišta. U pet uvečer povukli smo jedinice u sela Trnakovac i Širince 2. I krenuli smo za Bijelu Stijenu i Bobare, gdje smo se zadržali sve do 7. II gdje smo primili naređenje da krenemo na put.

I. Opća situacija na sektoru po kojem se je kretala naša brigada uglavnom nismo imali neke naročite borbe jedino su nas napali tenkovi u Bijeloj stijeni⁴ žrtava nije bilo, 8. XII imali smo borbu sa neprijateljem u selu Koritama⁵ gubitaka nismo imali neprijatelj je razbijen.

2. rad štabova: uslijed pokreta i borbi koje smo imali nismo mogli redovito da održavamo sastanke, ipak se je nešto radilo.

¹ Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 174, str. 473.
² Pokret je izvršen prema naredbi Štaba XII divizije. Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 174, Str. 473.
³ Vidi u ovoj knjizi dok. 21.
⁴ Detaljnije o tome vidi u arhivu CDISB, K 12/1, ftk. 604.
⁵ Isto.

I bataljon ove brigade imao je dva sastanka sa desetarima i vodnicima. Dok je sedmoga ov. mj. imao borbu sa neprijateljskim tenkovima u selu Bijela Stijena. I ako nas je neprijatelj iznenadio ovaj bataljon snašao se je i zauzeo položaj iznad samog sela. Primjećeno je kao i ranije, da niži rukovodioci kao komandiri četa nemaju jedinice u rukama.

Štab bataljona zadovoljava. Disciplina u bataljonu nije na visini. Moral dobar. Za vrijeme pokreta od Slobodne Vlasti do Bijele Stijene dezertiralo je iz ovoga bataljona devet drugova, većinom Ceha, i to trojica sa oružjem i šest novaka bez pušaka.

II Bataljon i III Bataljon koji su bili u sastavu I. operativnog Štaba zbog pokreta i akcije nisu bili u stanju da održavaju vojničke sastanke, ali unatoč pokreta ipak je održao svaki bataljon po dva do tri sastanka sa desetarima i vodnicima. Štab II. Bataljona daje si mnogo truda, ali poneka naređenja koja dobiva iz Štaba brigade ne izvršava; tako na pr. slučaj sa rušenjem bandera, gdje su pravovremeno dobili naređenje, ali ga nijesu izvršili radi toga da ih je ometao pancer, što nije tačno. Bataljon je ponovno dobio zadatak da poruši bandere, i to po naređenju Štaba divizije po kazni. Gore pomenuti bataljon porušio je 23 bandere. U više navrata ovaj bataljon ne izvršava u cjelosti naređenja koja dobije; razlog tome je taj, što se Štab ovog bataljona malo uobrazilo.⁶ Poslije sastanka sa Štabom divizije kojeg je imao ovaj bataljon stanje u bataljonu se promijenilo, tj. izvršavaju se naređenja. Za vrijeme tenkovskih napadaja na selo Bijelu Stijenu ovaj bataljon bio je najsređeniji. Disciplina u bataljonu ne zadovoljava. Moral dosta dobar. Dezerterstva imade. U zadnjih deset dana dezertiralo je osam. Za vrijeme pokreta, od Trnakovca do Bijele Stijene nestao je drug Zeman sa talijanskim puškomitraljezom, do danas još nijesmo ustanovili gdje se nalazi, smatramo da je utekao kući. Sam Štab bataljona mogao bi mnogo više da daje, nego što daje.

III. bataljon. Disciplina i moral ovog bataljona su dosta dobri. I ovaj bataljon održao je dva sastanka sa nižim rukovodiocima, a za vrijeme borbe s neprijateljskim tenkovima ovaj bataljon nalazio se na položaju u selu Rajčić i nije učestvovao u borbi. Za vrijeme akcije u neprijateljsko uporište Okučani ovaj bataljon je izvršio u cjelosti svoj zadatak. Štab bataljona još uvijek nije kolektivan. Između politkomesara i ostalih članova Štaba dolazi češće do nesuglasica. Krivnju za ovo snosi čitav Štab. Štab bataljona opomenut je, ali izgleda da politkomesar neće moći da zadovolji, tj. u krugu ostalih članova Štaba morat će se izvršiti promjena.

Četa za vezu Ova jedinica još nije došla potpuno do izražaja, zbog pomanjkanja potrebnog materijala.

Bolnička četa Ova jedinica vrši svoju dužnost savjesno, a dosta⁷ joj je ljudi i nijesmo u stanju, da je popunimo, dok ne uspijemo povećati brojno stanje.

3. Disciplina i moral naših jedinica nešto je bolja nego ranije, ali još uvijek ne zadovoljava. Naša brigada po borbenosti ne zaostaje, u borbenosti je dobra. Ali dezerterstva još do sada nijesmo u stanju bili da spriječimo. Slučaj pljačke se ne pojavljuje.

4. Stanje unutar naših jedinica zadnjih deset dana: dezertiralo je oko petnaest drugova. Novopridošlih: trideset i dva. Izbačenih iz stroja nijesmo imali.

⁶ Treba: uobrazio.

⁷ Po logici jasnoće treba: nedostaje.

Brojno stanje ne povećava se. Oružja nije dobiveno ništa, potrošeno je municije: 4.500 metaka.

5. Služba veze. Za vrijeme ovog pokreta održavali smo vezu kuririma, dok četa za vezu zbog pomanjkanja kabela nije dolazila do izražaja. Veza između bataljona i Štaba brigade donekle je zadovoljila.

6. Izvedene akcije. Sa jednim bataljonom postavili smo zasjedu, dok je III bataljon ove brigade fingirao napad na Okučane. Banda je imala osjetljive gubitke. Ovaj bataljon je imao jednog lakše ranjenog.

7. Stečeno iskustvo. Za vrijeme napada tenkova u selo Bijele Stijene nijesmo bili dovoljno oprezni, tj. naše patrole nijesu nas redovito izvještavale tako da se desilo da su nas tenkovi iznenadili.

8. Smještaj jedinica. Jedinice su se smještale i hranile po kućama i na kanzanima.

9. Operativna veza. Dobili smo naređenje za pokret, zadatak pratnja materijala⁸ za glavni Štab.

RAD ŠTABA BRIGADE

Svi članovi Štaba ove brigade trude se da sredimo našu brigadu, da bude sposobna za izvršenje svakog zadatka. Redovito obilazimo naše bataljone, kao i čete i dajemo direktnu pomoć niže rukovodećim drugovima. Uprli smo sve sile da spriječimo dezterstvo u ovoj brigadi. Do danas još nijesmo uspjeli. Biti ćemo prisiljeni da postupimo vojnički, tj. da počnemo kažnjavati dezertere. Ovih dana nestala su dva politkomesara četa iz I. bataljona, čim se neki od njih svrati ili ih uhapsimo predat ćemo ih ratnom sudu i zahtjevat da se najstrože kazne.

9. I. 1944 jedinice ove brigade imadu pokret u pravcu izvršenja zadatka kojega smo od Štaba divizije dobili.

Politkomesar:	Zamjenik komandanta, kapetan:
Potpis nečitak	Bobetko Mijo

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K26/I, ftk. 464—465.

9. I 1944.

Prijedlog njemačkog opunomoćenog generala u NDH Glaise von Horstenaua za eliminiranje NOP-a u Hrvatskoj. Za stalno pogoršavanje situacije u Hrvatskoj on okrivljuje isključivo ustaški režim za koji kaže da je totalno podbacio, a njegova nasilja da su uzrokom narastanja partizanskog pokreta. Traži da se u nekim dijelovima NDH zavede njemačka vojna uprava.

Nachdem es unsere Politik in Kroatien soweit gebracht hat der Bevölkerung dieses Landes das noch im Jahre 1941 hier bejubelte Deutschum ebenso

⁸ Brigada je osiguravala otpremu 40 tona novinskog papira iz Slavonije u Baniju, odakle je donijela veće količine oružja i opreme.

verhasst zu machen, wie es das Ustascha-Regime ist, wollen manche Leute eine Berechtigung dieser Politik darin erblicken, dass es heute nur noch die Ustascha sind, die uns in Kämpfe gegen die Partisanen einigermaßen beiste-
hen. Eine solche Argumentation hätte vielleicht einige Berechtigung, wenn wir es gewesen wären die das Partisanentum in diesen Lande hervorgerufen ha-
ben. Tatsächlich stehen jedoch die Dinge so, dass es unseren Feinden niemals gelungenen wäre hier gegen uns nennenswerte Partisanenkräfte mobil zu machen, wenn die Ustascha den Sendlingen Moskaus und Landens durch ihre Untaten nicht in so reichen Masse Gefolgschaft zugeführt hätten. Dies kann heute nur noch jemand in Abrede stellen, den der Sinn für Realität völlig abgeht.

Die von Tag zu Tag rapid zunehmende politische und militärische Ohnmacht des Ustascha-Regimes veranlasst die Träger desselben zu immer neuen Gewalt-
taten, wodurch nur der Zulauf zu den Partisanen gesteigert und unsere mili-
tärische Lage verschlimmert wird. Wir selbst scheinen gegenwärtig ausser-stande zu sein die für die wirksame Bekämpfung der Partisanen erforderlichen militärischen Kräfte freizumachen. In Anbetracht unserer immer schwieriger werdenden militärischen Situation in diesem Raume ist es daher ein Gebot der Vernunft aus dem völligen Versagen des Ustascha-Regimes entsprechende Kon-
sequenzen zu ziehen.

Wie ehrlich die Treuebetuerungen des Poglavnik¹ und seiner Gefolga-
männer zu Führer² und Reich gemeint sind, veranschaulichte und das Verhal-
ten des Ustascha-Regimes gegenüber dem Duce³ als er in Unglück geriet. Schliesslich verdankte es doch die kroatische Emigration dem Duce allein 12 Jahre hindurch in Italien ein bezahltes Exil gehabt zu haben und nachher in Kroatien zur politischen Macht gelangt zu sein. Wir Deutsche sind den Ustascha nur dazu gut von ihnen missbraucht zu werden. Wir dürfen sie nur beschützen, keinesfalls jedoch ihren Gewalttaten und ihrem Grössenwahn Schranken set-
zen. Erfahrungsgemäss stiess noch jeder Deutsche der auch nur den leisesten Versuch machte dies zu tun, bei den Ustascha sofort auf erbitterten Hass. Die Megalomanie der Ustascha nimmt bereits groteske Dimensionen an. So war jüngst in einem Leitartikel über die „Europäische Bedeutung“ der Ustascha-
Bewegung zu lesen, welchen Stumpfsinn sich die „Deutsche Zeitung in Kro-
atien“ nicht entblödete auszugsweise abzudrucken. Vom europäischen Gesicht-
spunkt aus gesehen kann die Ustascha-Bewegung für sich nur den traurigen Ruhm in Anspruch nehmen durch die Zahl der von ihren Gefolgs Männern ver-
übten Massenmorde relativ betrachtet selbst die Bolschewiken wie übertroffen zu haben.

¹ Ante Pavelić, šef ustaške NDH.

² Adolf Hitler, šef njemačke Nacionalsocijalističke partije, kancelar III Reicha.

³ Benito Mussolini, talijanski fašistički vođa, travnja 1945. uhapsili su ga talijanski parti-
zani, prilikom pokušaja bjekstva u Svicarsku, i strijeljali.

Wenn trotz alldem noch Gründe obmalten die einer radikalen Beseitigung des Ustascha-Regimes auch jetzt noch entgegen stehen, so müsste zwecks Sicherung der Belange der deutschen Kriegsführung im diesen Raume von militärischer Seits bodungen werden, dass die hiefür wichtigen Gobiste Kroatiens in Bezug auf die politische Verwaltung, unter völligen Anschluss der Ustascha, deutscher Militärhochheit unterstellt werden. Nur, auf diese Weise können die Nachschubwege für die an Ostufer der Adria stehenden deutschen Verbände freigehalten und unnütze deutsche Bloutopfer vermieden werden.

Wie ein Gewährmann,⁴ der seinen Einfluss auf national gesinnte Partisanen, die weitaus in der Mehrzahl sind, bereits durch Taten bewiesen hat, versichert, ist er in der Lage in jedem in Partisanenhänden befindlichen Gebeit Westkroatiens **mit eigenen Kräften** die Kommunisten und sonstigen deutschfeindlichen Klemente zu beseitigen, soferne Gewärt dafür geleistet wird, dass die freigemachten Gebiete **in deutsche Militärverwaltung übergehen**.

Als Beweis für die Durchführbarkeit dieses Anerbietens wird die Freimachung eines gegenwärtig in den Händen der Leute Titos befindlichen etwa 50 km. langen und 30 km. breiten zwischen der Save und dem Orte Pregrada gelegenen Gebietstreifens an der Reichsgrenze innerhalb von 5 Wochen angeboten, doch steht es frei auch das südlich der Save gelegene Gebiet an der Reichsgrenze zu wählen.

Diese Bereitwilligkeit von Partisanen mit Deutschen politisch und militärisch zu kollaborieren ist wohl der eklatanteste Beweis dafür, dass die Mehrzahl derselben uns nur desshalb bekämpft, weil wir die Beseitigung des Ustascha-Regimes verhindern. Die Fährnisse und Strapazen die die im die Wälder der Partisanen zuströmende Bevölkerung auf sich nimmt, ist aber auch ein Beweie dafür, dass diese Menschen sicherlich auch von idealen Motiven beseelt sind, was von den Ustascha, die nur aus Eigennutz rauben und plündern keineswegs behauptet werden kann.

Der gegenwärtige Zeitpunkt ist für die Durchführung der gegen den kommunistischen Flügel der Partisanen angeregten Aktion besonders gesignet, da **der** Gegensatz zwischen Tito⁵ und der Jugosl. Emigrantenregierung in Kairo **auch** bei den Partisanen zur Scheidung der Geister geführt hat, als es **offenkundig** wurde, dass die auf England und Amerika gesetzten Hoffnungen von **London** und Washington grausam enttäuscht wurden. Es muss jedoch rasch gehandelt werden bevor es Tito gelingt die nationale Tarnung seines Regimes **den** breiten Schichten der Bevölkerung dieses Landes glaubhaft zu machen. — **Agram**, den 9. Jänner 1944. —

Napomena: Dokument nije potpisan.
Original u VII. Bgd., NAV-I-T-501, 265/27—28.

⁴ Vjerojatno se odnosi na Andriju Hebranga. Vidi o tome: Slavko F. Odio, Neostvareni planovi, Naprijed, Zagreb 1961, str. 262—270.
⁵ Josip Broz, maršal Jugoslavije, vrhovni komandant NOV i FOJ.

Original u VII. Red
Fotokopija u OD SB, Slav. Brod, K 7A, ftk. 142.

Jedinice i sastav	Brojnostanje	Socijalni sastav							Nacionalni sastav										Politička pripadnost				
		Radnika	i Seljaka	Zanatlija	Naprještenika	Vojno policijskih lica	Intelektualaca	Slob. zvanje	Siba	Hrvata	Slovencu	Ukrajinska	Njemaca	Poljaka	Mudara	Jevreja	Muslimani	Rusi	Ukrajinci	Članova K.P.	Van partijskih Komunisti	Članova ostalih partija	Bez partijsaca
Štab Istočne Grupe Partiz. Odredu	37	3	28	1	3	2		30	5			2								11	5	4	17
Požeski N.O.P. Odredu	369	82	267	3	2	3	12	260	94	1		1					1	12		57	19	64	229
Osječki N.O.P. Odredu	649	99	467	39	21	3	6	14	383	188	14						1	63		94	144	12	399
Diljski N.O.P. Odredu	506	131	285	56	11	3	20	204	241		1	23		1		1	8	27		70	75	16	345
U k u p n o :	1561	315	1047	99	34	9	31	26	877	528	16	23	3	1		1	10	102		232	243	96	990

Polit. komesar:
Stjepan Domankušić

Komandant:
Petar Romanic

10. I 1944.
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava te političke pripadnosti Istočne
grupe NOP odreda.

10. I 1944.

Izveštaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o vojno-političkoj situaciji na sektoru djelovanja podređenih jedinica, brojnom stanju i naoružanju, izvedenim akcijama, disciplini i borbenom moralu boraca, kao i stečenim iskustvima.

Dostavljamo Vam desetodnevni operativni izvještaj o radu naših jedinica u vremenu prošlih 10 dana.

1.) Opća situacija na sektoru naših jedinica.

Na sektoru Posavskog Odreda za ovih prošlih 10 dana nije bilo znatnih promjena. Neprijatelj nije dobivao pojačanja, jedino kada se vršio demonstrativni napad na Okučane¹ tom prilikom je prolazilo kroz neprijateljsko uporište Okučane i cestom prema Banovoj Jarugi neke neprijateljske kolone pojačane sa tenkovima.² Namjere neprijatelja kako saznajemo da ima namjeru upadati u pojedina sela i pljačkati ista.

N sektoru ovog Odreda nije bilo drugih promjena.

Na sektoru Daruvarskog Odreda za minulih 10 dana neprijatelj je kretao cestom Daruvar — Pakrac — Daruvar Končanica u jačim vojni formacijama.³ Isto tako jednog dana upao je u selo Sirač da vrši pljačku. U to vrijeme nisu se nalazile naše neke jedinice. U samim uporištima na sektoru ovog Odreda nije bilo nikakvih promjena. Namjere neprijatelja nisu nam poznate.

Isto tako, na sektoru Bilogorskog Odreda za minulih 10 dana neprijatelj je upadao u obližna sela oko same Virovitice, tako je došao u selo Koriju i opljačkao neke pojedine seljake i nešto naroda otjerao.

Isto tako neprijatelj je napustio uporište Durdevac, pošto su se naše jedinice nalazile u selima oko istog uporišta. Neprijatelj se povukao preko u Mađarsku. Naši su ih borci ispratili vatrom. U drugim uporištima za minulih 10 dana nije bilo nikakvih promjena. Neprijatelj ima namjeru da prisilno mobiliše narod iz podravskih sela, i da ga otjera u Njemačku na rad, ili da ga po vojniči.

2.) Rad naših jedinica i podređenih štabova.

Za prošlih 10 dana sa jedinicama naših Odreda radeno je po vojnom rasporedu, i to: Nastava gađanja, borbena obuka, ratna služba itd. Radeno je praktično. a više časova održano teorično, uslijed toga što je vojska više dana probavila u pokretu. Borci su to dobro shvatili i mnogo ih interesuje.

Sa štabovima bataljona održani su sastanci na kojima su se ukazivali njihovi nedostaci, a isto tako date su im direktive za daljni rad. Štabovima Odreda, proučavana su vojna pravila, isto tako čitana je vojna literatura.

¹ Napad su izvršile Jedinice XII divizije. Vidi u ovoj knjizi dok. 21.
² Radi se o 901. oklopnom grenadirskom puku.
³ Dijelovi IV gorskog zdruza i II ustaške bojne. Vidi u ovoj knjizi dok. 32, blj. 1.

3.) Disciplina i moral jedinice.

U Posavskom Odredu disciplina i moral kod boraca dosta dobar i popravlja se svakog dana. Moral je kod boraca na dosta visokom stupnju. Opažava se u tome što borci rado izvršavaju naređenja sva koja dobivaju svoljom i na vrijeme bez ikakvog pogovora, a opažava se naročito u tome kada se ide u akcije ili u zasjedu vrlo dobro na njih to djeluje, dok kod rukovodstva ima nedostataka radi toga što su to još mladi rukovodioci i nisu još dovoljno shvatili svoju dužnost, ali u posljednje vrijeme kako se više puta održavaju sastanci i ukazuje im se na sastancima njihovi nedostaci svakoga se dana opažava da postaju sve bolji, i nastoji se da se to dovede u ispravnost, te se nadamo da će to biti u najskorije vrijeme.

U Daruvarskom Odredu, obična kao i borbena disciplina je dobra, dok se svakog dana vidi da vojnici shvaćaju da disciplina mora da u vojski postoji. Obična disciplina ogleda se u tom da je dobra, što vojnici pozdravljaju se između sebe, a tako isto i više i niže vojne rukovodioci sa voljom. Bobrena disciplina pokazala se dosta dobra, a naročito u posljednjoj borbi koju je ovaj Odred vodio u selu Subockoj⁴ sa neprijateljem koji je došao da pljačka selo Subocku. U ovom napadu borci su išli onako kako im je naređeno bez ikog pogovora. Bilo je momenata gdje su sa neprijateljem sukobljavali prsa o prsa, i opažava se da svakoga dana u tome Odredu poboljšava se moral i disciplina.

U Bilogorskom Odredu nije disciplina na dosta velikom stepenu, vidi se u tome što imade još više slučajeva da vojnici odlaze samovoljno svojim kućama ili nekud na drugu stranu. Strojerna disciplina dosta je dobra, borbena disciplina isto je dobra. Moral kod boraca je na dosta velikom stepenu, opažava se u tome što borci kada idu u borbu vrlo su oduševljeni i vrlo dobro primaju akcije, što je disciplina dosta slaba, nastojaćemo da je doteramo na bolji stepen s tim što će se održavati više puta četni i bataljonski sastanci i ukazivatiće se vojnicima kako je disciplina potrebna i da vojska bez discipline ne može postojati. Kod vojnog rukovodstva ima još nedostataka, pošto su vršene neke promjene u ovom Odredu pa drugovi nisu još dovoljno shvatili svoju dužnost,

4.) Stanje unutar jedinica.

U Posavskom Odredu za ovih 10 dana izbačeno je iz stroja 4 druga, pridošlo je 20, Priraštaj oružja jeste 15 karabina i jedna talijanka, manjak 5 pušaka. Dva su vojnika dezertirala i odneli dve puške i to su bili Sremci. Manjka municije za poslednjih ovih 10 dana jest 1581 komad, koji su utrošeni za ovih 10 dana i to u borbama koje su jedinice pomenutog Odreda vršile.

U Daruvarskom Odredu za ovih prošlih 10 dana izbačeno je iz stroja 4 druga od toga dva mrtva i dva ranjena i to u posljednjoj borbi kod sela Subocke. Viška oružja 7 mauzera, jedan šmajser i 5 pištolja. Manjak municije 2320 komada koja je utrošena u borbi kod Subocke. Za minulih 10 dana pridošlo je u ovaj Odred 23 vojnika.

U Bilogorskom Odredu za minulih 10 dana izbačeno je iz stroja dva druga koji su izbačeni iz stroja prilikom borbe koja je vođena između Slatine i Ca-

⁴ Vldi u ovoj knjizi dok. 35.

bune. Pridošlo je za minulih 10 dana 76 vojnika. Priraštaj u oružju 4 puške kao i jedan šmajser koji su zarobljeni preko Drave u Madarskoj. Utrošeno je municije za minulih 10 dana 16000 komada.

5.) Služba veze.

Veza između nižih i viših Štabova održava se pomoću kurira pješaka sem nekih hitnih slučajeva da ju se kuririma konji ka da je to potrebno. Veza se održava redovno i tačno.

6.) Izvedene akcije.

a.) Posavski NOP Odreda

Dana 31. XII. 1943. god. na 1. I. 1944 god. izvršeni su demonstrativni napadi na neprijateljska uporišta Stara Gradiška, Novi Varoš i Vojnović salaš. Snage neprijatelja su bile u Staroj Gradiški 3 satnije ustaše u Novom Varošu 2 satnije, na Vojnović salašu jedna satnija ustaša. U istoj akciji ubijeno je 12 neprijateljskih vojnika, zarobljeno 5 živih i to domobrani. Zaplijenjeno je 2 mauzera i nešto ratne spremne.

Dana 4. I. o. g. izvršen je demonstrativni napad na neprijateljsko uporište Novska. Također je izvršen napad na neprijateljsko uporište Brestaču. Gubitci neprijatelja u Brestači 7 mrtvih i 4 ranjena, u Novskoj 5 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubitci dva ranjena i jedan mrtav.

Dana 5. I. o. g. vođena je borba sa dve satnije ustaša kod sela Lovske i Korita. Gubitci neprijatelja nisu nam poznati. Kod nas nije bilo gubitaka.

Dana 5./6. I. o. g. jedinice ovog Odreda vršile su diverziju na prugu Pakrac — Banova Jaruga i porušile 2 i po kilometra pruge. Dana 5. ov. mj. četa Matija Gubca napravila je zasjedu na pruzi Banova Jaruga — Poljana i sačekala kolonu od 40 domobrana. Neprijatelj je imao 4 mrtva i veći broj ranjenih. U ovim posljednjim borbama koje su jedinice ovog Odreda vodile nije nam poznato brojno stanje neprijatelja i njihove starješine, tako isto nije nam poznato i njihovo naoružanje.

b.) Daruvarski NOP Odred.

Dana 4. I. o. g. jedinice ovog Odreda vodile su borbu sa neprijateljem koji je došao da pljačka selo Subocku. Neprijatelj je bio u jačini od 150 ustaša i gestapovaca iz Lipika. Imena njihovih starješina nisu nam poznata. Neprijatelj je bio naoružan sa karabinima i puško-mitraljezima. Gubitci neprijatelja su 20 mrtvih ustaša i gestapovaca koje su jedinice ovog Odreda svukle. Zarobljeno je 7 pušaka mauzer, jedan šmajser, 5 pištolja, 20 uniformi i ostale ratne spremne. Sopstveni gubitci u ovoj borbi dva mrtva i dva lakše ranjena. Imena mrtvih drugova Sudar Jovo sekretar bataljona i Radosavljević Tošo, nišandžija kod lakog bacača. Imena ranjenih Mišo Steković borac i Radovanić Vitomir bolničar.

c.) Bilogorski NOP Odred.

Dana 4. I. o. g. jedinice ovog Odreda napale su neprijatelja koji se povlačio iz uporišta Đurdevac preko Drave u Mađarsku. Naše su ga jedinice kasno napale, kada je neprijatelj već bio prešao preko Drave. Neprijateljski gubitci nisu nam poznati. Sopstveni gubitaka nismo imali.

Jedinice ovog Odreda dana 5. I. o. g. prešle su preko granice u Mađarsku i tom prilikom zarobile su tri Mađarska vojnika graničara i dva su ubili koji se nisu htjeli predati, već su bili potisnuti u bijeg i u bijegu su poginuli. U toj borbi zarobljeno je 4 karabina manliher i jedan šmajser, 6 konja i 12 komada rogate marve koje su jedinice ovog Odreda konfiskovale od jednog Mađarskog grofa i prebacile na našu teritoriju. Vojnici Mađarski koji su zarobljeni su u civil i pušteni preko u Mađarsku.

Dana 5. I. o. g. jedinice ovog Odreda vodile su borbu sa jednom bojnom neprijateljskih vojnika kod sela Cabune. Neprijatelj je kretao iz Slatine prema Virovitici. Borba je trajala 3 sata. Neprijatelj je potisnut i bio primoran da se povрати natrag u Slatinu. Neprijateljski gubitci dva mrtva koji su ostali na terenu gdje se borba vodila. Prema dobivenim informacijama neprijatelj je imao još 30 vojnika koje je uspio da povuče sa sobom onako mrtve. Sopstveni gubitci dva mrtva. Njihova imena su Uskoković Mladen iz Pivnice i Malbaša Spaso iz Velike Peratovice. Zarobljene su dve puške mauzer koje nisu bile ispravne bile su oštećene od naše vatre. Imena kao i naoružanje nisu nam bili poznati ove boje⁵ sa kojom su jedinice ovog Odreda vodile borbu.

7.) Stečeno iskustvo.

Posavski Odred. U ovim borbama koje su vođene za minulih 10 dana nije bilo nekih većih nedostataka. Iskustvo iz borbe koja je vođena kod sela Lovske što nisu jedinice povukle se na vrijeme i zauzele položaj koje je kasnije neprijatelj zauzeo i onemogućio nam da se izvede napad na neprijatelja. Da su jedinice ovog Odreda ranije zauzele položaj bile bi uspjele neprijatelju nanijeti gubitke kako u ljudstvu tako i u ratnom materijalu.

Daruvarski odred. U posljednjim akcijama nije bilo nekih naročitih nedostataka, nego samo se pokazalo jedno dosta veliko iskustvo prilikom borbe u Subockoj, tako da sve jedinice nisu stigle jednovremeno i nisu osule neprijatelja vatrom na vrijeme. Da su ove jedinice stigle neopaženo bliže neprijatelju i osule ga jakom vatrom daleko bi više nanijeli neprijatelju gubitaka u ljudstvu, tako i u ratnom materijalu.

Bilogorski Odred. U ovome Odredu pošto posljednjih 10 dana nisu vođene neke naročite akcije nije se pokazalo ni neki veći nedostaci kod samih boraca, a niti kod rukovodioca, te prema tome nisu se povukla iz ovih borba neka naročita iskustva.

⁵ Radi se o XV ustaškoj bojni koja se nalazila kao posada u Podr. Slatini. Vidi dok. 25, bilj. 2.

8.) Raspored jedinica.

Posavski Odred. I. bataljon istog Odreda po spisku 129, II. bataljon 149, bataljon „Hajduk Veljka” 77, četa „Matije Gubca” 51, bolnička četa 28, pri Štabu Odreda 16, Štab Odreda 9.

Jedinice ovog Odreda nalaze se na sektoru južno od Psunja, Trokut⁶ te u Posavini. Stanje u odjeći i obući uslijed većeg pokreta dosta je loše, bosih ima de oko 30, slabo obučениh oko 50. Ishrana se vrši po kućama i dosta je dobra. Zdravstveno stanje u posljednje vrijeme je dosta dobro. Ne pokazuje se u ovom Odredu da imade bolesnih drugova ma od koje bolesti.

Daruvarski Odred. I. bataljon po spisku 149, II. bataljon 198, bolnička četa 23. Vod za vezu 14, pri štabu odreda 10, Štab Odreda 8.

Jedinice ovog Odreda nalaze se po naređenju Štaba XII. Divizije na sektoru Trokuta. Odjeća i obuća dosta je loša. Ishrana se vrši po kućama i ista je dobra. Zdravstveno stanje dosta je dobro.

Bilogorski Odred. I. bataljon 161 po spisku, II. bataljon 149, III. bataljon 130, Grubišno Poljska četa 26, bolnička četa 21, radni vod 32, pri Štabu Odreda 5, Štab Odreda 6.

Jedinice ovog Odreda nalaze u sledećem rasporedu: I. bataljon u Marofu, sa zadatkom da mobiliše što veći broj vojnika, a potom da se prebaci prema Grubišnom Polju, jer kako saznajemo da neprijatelj ima namjeru upadati na našu oslobođenu teritoriju, II. bataljon nalazi se u Pčelićima sa zadatkom mobilizacije i čuvanjem naše oslobođene teritorije od pravca Virovitice i Slatine. II. Bataljon nalazi se u Bukovici na osiguranju, jer se u istom selu vrši konfiskacija imovine narodnih neprijatelja. Ovu konfiskaciju vrši komanda Bilogorskog Područja. Odjeća i obuća dosta je dobra. Bosih drugova nema ishrana i zdravstveno stanje dobro je. Bolničke čete u svim Odredima rasporedite su po patrolama i s njima se održavaju sastanci u pogledu sanitetske službe.

9.) Daljne namjere.

Posavski Odred ima u vidu za idućih 10 dana napasti domobransku ophodnju na pruži Banova Jaruga—Poljana, i domobrane koji idu sa Plavog mosta u selu Gaj i okolna sela. Isto tako ima u vidu postavljati zasjede gdje se to god ukaže mogućnost i dobije formacije⁷ da bi se mogao neprijatelj kretati. Isto tako, vršiti mobilizaciju i održavati mitinge, i izvoditi ekonomske akcije.

Daruvarski Odred ima u vidu postavljanje zasjeda na cesti Pakrac—Daruvar—Končanica i na svim ostalim cestama kuda neprijatelj krstari. Isto tako, ima u vidu vršenje mobilizacije.

Bilogorski Odred ima u vidu za idućih 10 dana postavljati zasjede po svim cestama koje vode iz neprijateljskog uporišta prema našem oslobođenom teritoriju, a naročito na cestama u koliko dobijemo informacije da bi mogao neprijatelj krstariti. Isto tako, vršiti mobilizaciju po svim selima i održavanju mitinga, i izvođenje nekih ekonomskih akcija.

⁶ Područje između Okučana, Pakraca i Novske.

⁷ Treba: informacije.

Pošto se Posavski i Daruvarski Odred nalaze pod komandom Štaba XII Divizije⁸ i dobivaju naređenja od istoga Štaba te prema tome nisu samostalni i ne mogu po svojoj inicijativi da izvode neke akcije. U koliko budu postali samostalni vršitiće se mitinzi, isto tako i postavljanje zasjeda po svojoj inicijativi.

Z A K L J U Č A K

Obilazeći sve Odrede za prošlo ovo vrijeme bilo je dosta nedostataka. Opažavalo se u tome što nisu vojnici shvatili da je potrebna disciplina na bazi dobrovoljstva, a isto tako niži i viši vojni rukovodioci nisu bili shvatili svoju dužnost. Kako u posljednje vrijeme održavani su sastanci sa vojnim i političkim rukovodiocima, opažava se svakoga dana da se poboljšava stanje u Odredima, i nadamo se da će se krenuti napred sa stanjem u odredima, kako po vojnom tako i po političkom radu.

Obilazeći Odrede i vršeći smotru nad oružjem i municijom nalazi se u našim Odredima dosta velik broj talijanskih pušaka za koje ima mali broj municije. Kako naši Odredi stalno su u kontaktu sa neprijateljem jednoga će dana ostati bez municije za talijanske puške, tako isto i za talijanske puško-mitraljere.

Stoga Vas umoljavam pošto se nalazi u komandama područja veći broj pušaka mauzer, u koliko bi vi izdali naređenje da se može izvršiti zamjena, pošto straže pri komandama područja ne dolaze u dodir sa neprijateljem i ne troše municiju, za njih bi mogle poslužiti i talijanske puške, i mogli sa istima vršiti tu dužnost, a naročito se nalazi u komandi Daruvarskog Područja oko 100 pušaka mauzer, s toga Vas umoljavamo da izdate naređenje i da i nas o tome izvijestite.

U budućće ćemo nastojati da povedemo računa da održavamo što više sastanaka sa vojnim i političkim rukovodiocima, kao i sa samim vojnicima, te izvoditi što više akcija, kako bi mogli neprijatelju nanijeti što više gubitaka u ljudstvu i ratnom materijalu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
S. o.

Komandant, major:
Marinković,⁹ v. r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 584—587.

⁸ Odredi su stavljeni pod komandu Štaba XII divizije radi zajedničkog i što snažnijeg napada na željezničku prugu Zagreb—Beograd i uporište Okučani da bi se olakšalo jedinicama koje su vodile borbu u Banjoj Luci. Vidi opširnije u ovoj knjizi dok. 10.

⁹ Jovan-Ivo.

11. I 1944.

Izveštaj Štaba XVII NOU brigade Štabu XXVIII divizije NOV o dvadesetodnevnom radu podređenih jedinica, vojnopoliitičkoj obuci boraca i stečenim iskustvima na putu Brigade iz Turopolja u Podravinu.

U međuvremenu od 20. XII. 1943. do 10. I. 1944. g. naše su jedinice radile slijedeće:

21. XII. 1943. naše jedinice bile su razmještene u selima Dubranec, Vukomerić, Gornji Trputci i Starjak. U tim selima bilo je sređivanje naših jedinica pošto smo došli iz akcije Kurilovec.¹

22. XII. 1943. naše jedinice prije podne radile su vojnički i proučavale brošure, tj. ratnu službu. Poslije podne održavani su politički časovi, 23. i 24. XII. 1943., pošto je bilo loše vrijeme, jedinice su bile smještene po kućama i radile su vojnički i politički. 25. XII. naše jedinice izvršile su pokret preko pruge prema Savi gdje smo stigli u noći 26. XII. i prebacili se kod sela Oborova² gdje smo ostali sa cijelom brigadom do 26. XII. naveče. Istoga dana krenuli smo preko pruge Kloštar Ivanić za Moslavinu gdje smo smjestili naše jedinice u Lipovčane i Mostare. U tim selima ostali smo 27., 28. i 29. XII. na odmaranju. 29. XII. izvršili smo pokret dublje u Moslavinu gdje smo se zadržali 30. i 31. XII. na odmaranju. Ta dva dana bilo je čišćenje oružja. 1. I. 1944. krenuli smo ujutro rano za selo Stara Ploščica i Sredska gdje smo smjestili jedinice na odmaranje i ostali do 2. I. 1944. do uveče. Iz Stare Ploščice i Sredske krenuli smo preko pruge za selo Šandrovac gdje smo prenoćili i ostali do 3. I. ujutro i dalje krenuli za Podravinu gdje smo ostali sve do danas. U Podravini, u selima kojima smo se nalazili, rađeno je vojnički i politički, a isto tako izvršena je smotra od strane komandanta VI Korpusa³ u mjestu Pitomači. U gore navedenom vremenu sređivali smo naše jedinice pošto smo ostavili teške mitraljeze kada smo prelazili za Turopolje.⁴

2.) IZVEDENE AKCIJE:

Za vrijeme ovih 20 dana nismo imali ni jedne akcije, nego nas je bombardovala avijacija u selu Pitomači i u tom slučaju nismo imali nikakvih gubitaka.

3.) STEČENO ISKUSTVO

U ovih dvadeset dana vidjeli smo kad smo se prebacivali preko Save **da** je mnogo korisno kad pošaljemo unaprijed naše drugove da ispituju put, nego **kad** se oslonimo na našu pozadinu, tj. na civile. Kao na pr. što se je desilo **kad**

¹ Vidi u „Gradl“, knj. IX, dok. 133, 134, 167 i u ovoj knjizi dok. br. 11.
² Opsirnije u dok. br. 11 ove knjige.
³ Petar Udrapšin
⁴ Brigada je u sastavu XXVIII divizije naredbom GSH od 29. XI 1943. prešla u Turopolje. Detaljnije o tome vidi u „Gradl“, knj. IX, dok. 104, str. 275.

smo krenuli iz Oborova, gdje smo povjerovali civilima da se može preći preko vode, a u tom slučaju nismo mogli, tako da je bilo muvanje sa cijelom brigadom po noći i blatu i najzad morali smo praviti most.

4.) VAŽNE NAPOMENE:

U posljednje vrijeme opazilo se kod naših štabova bataljona da ne izvršavaju naređenje tačno i na vrijeme u koje im je ukazano na greške i mislimo ubuduće da se to neće dešavati. Formalna disciplina u našoj brigadi popravlja se svakoga dana, ali nije na onome stupnju na kome bi morala biti. Moral i borbenost naših drugova dosta je na visini i mislimo da smo sigurni da ćemo izvršiti svaki zadatak koji se pred nas postavi. Baš ovih dana pristupili smo mobilizaciji koja nije baš tako uspjela kako smo mi mislili i to je mnogo djelovalo na naše borce ... Dešava se isto u našoj brigadi da se puca iz pušaka i iz mitraljeza iako to nije potrebno. To se dešava za vrijeme odmora. Većinom se to dešavalo na katolički i pravoslavni Božić. Ovo puškaranje poteklo je od višeg rukovodećeg kadra, tj. od štabova bataljona. Mi smo naše štabove bataljona na to upozorili i mislimo da se to neće više dešavati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Politkomesar :	Komandant
Sl. otsutan	Demonja I. Nikola

(M. P.)

Dokumenat je prepisan iz Zbornika, tom V, knj. 23, str. 177—179.

46

11. I 1944.

Zapisnik sa sjednice Kotarskog NOO-a Đakovo na kojoj su podrobno analizirani politička situacija na kotaru, rad i organizaciono stanje NOO-a, gospodarski, zdravstveni, socijalni i drugi problemi te određeni budući zadaci.

Z A P I S N I K

Sa sjednice kotarskog NOO-ra Đakovo održane 11 januara 1944 godine. Prisutni od strane Okružnog NOO-ra drug Ivo Vukašinović pretседnik O.N.OO-ra Od strane kotarskog NOO-ra od izvršnog: Lutring¹, Dopša², Jovo³ i Nikola⁴ od strane plenuma: Udarnik⁵, Branko⁶, Stanko⁷, Maleševac⁸ i Strosmajer⁹.

1 Đuro
2 MijO
3 Komnenović
4 Božić
5 Stanko Radovanović
6 Stojnić
7 Otić
8 Stjepan
9 Stjepan Brlošić

Sastanak je održan sa sledećim dnevnim redom:

- 1.) Čitanje zapisnika sa prošlog sastanka;
- 2.) Politička situacija;
- 3.) Izveštaj rada po osecima sa diskusijom;
 - a.) Upravno administrativni otek;
 - b.) Gospodarski otek;
 - c.) Prometni otek;
 - d.) Zdravstveni otek;
 - e.) Socijalni otek;
 - f.) Propagandni otek;
 - g.) Prosvetni otek;
- 4.) Budući rad;
- 5.) Plan rada i
- 6.) R A Z N O :

POLITIČKA SITUACIJA: Drug Udarnik izneo je političku situaciju vanjsku i unutarnju te je među ostalim rekao: Da se na našem kotaru politička situacija popravila od kako je ovdje krstarila naša vojska¹⁰ sa većim snagama, ali ipak se primećuje tu i tamo kod Slovačke Narodne manjine neki nejasan stav te manjine spram NOP-a što se odražuje najviše u selo Bučju koje selo može se reći već preko godinu dana smatra se kao oslobođeno, jer iz tog sela su Slovaci još uvijek rezervirani i nema nijednog dobrovoljca u NOV-ci, dok su kada je naša vojska vršila mobilizaciju u selu izbegli ispred mobilizacije.

Drug predsednik iznosi političku situaciju sa područja općine Trnava te izjavljuje da sav Narod na području općine Trnava simpatije NOP-t dok jedino selo Kondrić nešto lošije stoji, pošto su neki iz tog sela išli u Đakovo i tamo bili uhapšeni.

Politička situacija na području općine Levanjska Varoš je sledeća: I ako narod te općine simpatizira NOP, u poslednje vreme se dogodilo da su iz sela Musića otišli u neprijateljsko uporište Đakovo 28 muškaraca svih sposobni za vojsku. Primetilo se da je u tom selu postojalo nekakvo organizirano djelovanje nekih nepoznatih političkih elemenata, ali se primećuje to da je bivši ustaša Franjić Mato bio predvodnik tog odlazka pošto je on vodio odnosno predvodio sve ostale te se stavio na čelo povorke sa šmajserom kojeg je držao negdje sakrivenog. Ustanovilo se da bi za ovaj odlazak mogao znati i član tamošnjeg NOO-ra Nikolić Jozo i Perkić Roka. Isto tako iz Slobodne Vlasti otišlo njih 10 muškaraca u neprijateljsko uporište iz straha ispred mobilizacije od strane naše vojske. Ovo može biti dokaz da narod nije bio dovoljno upoznat sa zaključcima donešenim na drugom zasjedanju AVNOJ-a. Drug Štrosmajer iznosi političku situaciju sa istočnog i jugoistočnog dela kotara te izjavljuje da na istočnom delu kao i na jugoističnom Hrvatski narod simpatije NOB-u, a isto tako da je primetio preokret kod Njemačke narodne manjine ali nije mogao još razabrati dali taj preokret kod te manjine dolazi od tuda što bi uvidio da će Njemački Fašizam propasti i da bi oni mogli jedino osigurati svoj opstanak

¹⁰ Odesi se na jedinice XII divizije NOVH („Grada“, knj. IX, dok. 161, str. 433).

u našoj zemlji na taj način da simpatišu sa Narodno Oslob. Pokretom i mnogi od njih izjavljuju da će ju NOP. pomoći novčanim sredstvima koliko god im stoji na raspolaganju. Iznosi da u Forkuševcima smeta NOB-tu neki Janković Stjepan ustaški tabornik toga sela kojeg bi trebalo odstraniti. U Koritni koja tako rekuć čisto Hrvatsko selo narod se dobro odnosi na prama NOP-tu, ali se ipak primećuje da su neki bivši članovi NOO-ra iz straha pred bandom da im ne uništi Domove i obitelji otišli u neprijateljsku vojsku. U Vrpolju i Strizi-vojni ima mnogo naših simpatizera, ali se u tim mestima stalno nalazi banda pa je veza dosta skućena. U Vrpolju je prije nekoliko dana upahšeno po bandi 8 osoba a koji su simpatizirali NOB-u. Drug Maleševac iznosi u kratko situaciju na području Široko Polje, Vuka, te izjavljuje da tamošnji narod sav simpatizira naš NOP. Tajnik¹¹ kotarskog NOO-ra da je iz tih sela banda otjerala oko 80 komada goveda za Osijek te je ostavila samo jedno goveće onim gospodarima koji su posjedovali goveda. Drug Tajnik iznosi polit. situaciju sa severnog i srednjeg dela kotara. Na tom dijelu kotara sav Hrvatski Narod kao i neke narodne manjine kao Slovaci sela Cerovac, Jozipovac te Madari sela Ivanovac, Paljevina dobro simpatišu NOP. Ali još uvijek imade strah od bande koja da bi došla da bi progonila te se boji da bi moglo biti još u svakom selu izdajnika koji bi mogli izdati pa se stoga jo šuvijek plaše i ako tih možda i nema. U selu Kućancima primećuje se nesuglasnost Srba sa Hrvatima što se dokazuje time kada je član Okružnog NOO-ra drug Marković¹² i pretседnik¹³ Okružnog NOO-ra bio tamo da održe zbor, tamošnji Srbi su izjavljivali da njima ne treba da Hrvat govori i nije se odazvao Zboru već da je došlo samo nekoliko osoba koja su doveli neki drugovi koji su bili tamo kao osiguranje. U selu Gašincima koje je bilo prije dva meseca neprijateljsko uporište Hrvati simpatiziraju NOB-u ali Njemci dosta slabo i kad je održan zbor bila je nedaleko od mjesta održanja zbora baćena jedna bomba ali se poćinioca nije moglo pronaći. Drug Nikola izneo je političku situaciju sa zapadnog dijela kotara te izjavljuje da tamo banda mnogo smeta jer stalno krstari danju i noću selima oko Caglina, narod je dosta zastrašen i narod stalno beži ispred bande. Iznosi da je narod sela Latinovac, Bijelac i Ivanovac pokidao prugu između Caglina i Ciglenika, a banda je drugi dan digla iz tih sela narod za popravak pruge te je u Velikom Bijelcu došla kod jednoga i pronašla krampove i pištolj a kojeg je banda prisilila na priznanje da je on prisustvovao kidanju pruge te je isti izdao još 18 osoba iz istoga sela koji su sudjelovali kod kidanja pruge, te je ista uhapsila i otjerala u Caglin.

BUDUĆI RAD PO POLITIČKOJ SITUACIJI: Treba upoznati narod sa odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a. Raskrinkavati pred narodom izbegličku Jugoslovensku vladu i njezinog ministra Dražu Mihajlovića kao i kralja Petra¹⁴ II. kao zloćinca, i kao krivca za sva zlodjela poćinjena sa strane četnika Draže Mihajlovića i tumaćiti narodu da će se ta vlada na čelu na Kraljem Petrom II. pozvati na odgovornost za ta poćinjena zlodjela. Isto tako treba raskrinkavati pred narodom reakcionarno vodstvo HSS. na čelu sa Drom. Maćekom¹⁵. Treba zaci u sva ona sela iz kojih su odbjegli ispred mobilizacije NOV-e i pozvati ih da se vrate u najkraće vreme svojim kućama i u koliko se isti ne bi vratili da će im se imovina konfiskovati, a njihove obitelji biti protjerane.

U Mijo Dopäa

¹² IVO

¹³ Ivan Vukašinović

¹⁴ Karađorđević

¹⁵ Vlatko

Isto tako potrebno je upoznati i sve narodne manjine da su isto i oni dužni aktivno sudjelovati u NOB-i, te u koliko će oni zauzimati protivan stav da će im se isto dogoditi kao i ostalim narodnim neprijateljima.

IZVEŠTAJ RADA PO SEKTORIMA (ODJELIMA) :

A.) ORGANIZACIONO STANJE NOO-RA: Kotarski NOO. sastoji se iz 4 člana izvršnog i 8 članova plenuma pošto su i to drug Stevo Radišić poginuo, a drug Dragan¹⁶ dodjeljen je Okružnom NOO-u Brodskom, te drugovi iz plenuma Aleksa Vuksanović, Jozo Trumbeljak i Blagoja Vukosavljević prestali biti članovi plenuma. Nacionalni sastav 5 Hrvata 7 Srba, socijalni sastav 1 radnik, 1 obrtnik i 10 seljaka, spolni sastav svi muškarci.

OPĆINSKI NOO-ra: Na području ovoga kotara imade 7, pošto je u selu Piškorevci osnovan novi opć. NOO, te sada ima ukupno 42 člana, nacionalni sastav 25 Srba, 16 Hrvata i 1 Rusin, socijalni sastav svi seljaci, spolni sastav 48 muški i 1 ženska.

Na području kotara imamo 108 sela nacionalni sastav 29 Hrvatski, 18 Srpski, 2 Slovačka, 3 Njemačka i 56 mješovitih. Od posljednjeg sastanka osnovano je Narodnih Oslob. Odbora u selima Sovski Dol, Drenje, Paljevina, Preslatinci, Beketinci, Malo Nabrđe, Gašinci i Semeljci. Prestali su postojati NOO-ri u selu Kondrić i Milan Lug prema tome sada postoje NOO-i u 76 sela sa ukupno 78 NOO-ra u 6 sela postoje poverenici. Prema tome ukupan broj članova seoskih NOO-ra sa poverenicima iznosi 320 nacionalni sastav 110 Srba, 176 Hrvata, 9 Njemaca, 7 Mađara i 7 Rusina. Socijalni kao i spolni sastav nepoznat.

BUDUĆI RAD PO NOO-rima Treba izvršiti pripremu za popunjenje izvršnog i šireg kotarskog NOO-ra. Osnovati općinski NO za područje Drenje, popuniti NO Bračevci. Reorganizirati opć. NOO Breznica i Paka. Treba nastojati formirati po svim selima seoske NOO-e u kojima još ne postoje, iste povezati sa općinskim NOO.

Po upravno administrativnom odjelu bilo je sledećih događaja: U zapisnik venčanih bilo jedan par. Krivičnih postupaka bilo je dva.

I ako je ovaj kotarski NOO već nekoliko puta bio izdao naređenja o zabrani putovanja u neprijateljska uporišta ipak stalno stižu pritužbe da narod iz nekih sela ovo naređenje prekršava, te je povodom toga ponovno izdano naređenje svim općinskim i selskim NOO-ima da ne smiju putovati u neprijateljska uporišta bez propusnice Štaba Korpuse ili Oblasnog NOO-ra. U selu Pakoj dogodio se zločin ubijstva di je snaha ubila svoga svekra. U selu Jurkovcu izvršena krađa kokoši, te je počinitelj pozvan na odgovornost pred sud kotarskog NOO-ra. U Budrovci je izvršen zločin nasilja.

¹⁰ Topuzović

b.) GOSPODARSKI ODJEL: Po ovome odjelu nastavila se kampanja sa-
kupljanja masti kao i ostali živežnih namirnica za našu vojsku kao i za pasivne
krajeve i to:

645 kg. masti, 306 kg. pšenice, 12 kg. graha, 200 kg. krompira, 140 l. vina, 20
praznih vreća.

NOV. Od prošloga sastanka ostala je gotovina	67.076 kuna
Primljeno u gotovu	40.783 „
Ukupno :	107.859 kuna
Izdano:	14.444 „
Ostaje:	93.415 kuna

Sastavljeni su i poslani podaci za Trgovinu i mlinove i dostavljeno Okruž-
nom NOO-ru. Uspostaviti su lugari u Pakoj, Svetoblažju, Vel. Londžica.

BUDUĆI RAD PO GOSPODARSKOM ODJELU : : Da se nastavi sa kampa-
njom sakupljanja masti i to naročito na istočnom delu kotara. Treba zatražiti
od vojnih vlasti da bi se mogao staviti u pogon mlin u Drenju, tako da bi se
narod dotičnog kraja mogao obskrbljivati sa brašnom iz dotičnog mlina, pošto
oko tog mlina imade oko 12 sela koji moraju sada mljeti svoje žito još uvijek
u banditskom uporištu u Đakovu, a što nije na korist NOB-i. S pokrenućem
toga mlina moglo bi se potpuno obustaviti odilaženje naroda u Đakovo. Isto
tako bilo bi potrebno da se pokrene mlin u Zdenkovcu. Komandu područja pot-
rebno je obavjestiti da za dan 19 prid večer i 20 u jutro budu straže na cestama
spram Đakova, da sprečavaju otilazak odnosno odvođenje stoke na sajam u
Đakovo koji se održaje 20 ovog meseca. Isto tako treba obavjestiti i prikazati
narodu da time što idu na sajmove u neprijateljska uporišta i prodaju blago
neprijatelju da istoga oni stime podpomažu i da se tako produljava rat.

C.: PROMETNI ODJEL: Za razne fošpune¹⁷ za potrebe naše vojske i oko
prevoza sakupljanja hrane masti i ostalih živežnih namirnica upotrebljeno je
300 kola. Izdani su nalozi svim općinskim NOO-ima, a tako isto i selskim
NOO-ima da izvrše popis svih prevoznih sredstava kao i prevozne stoke.

BUDUĆI RAD PO PROMETNOM ODJELU: Kod raspoređivanja (fošpuna)
prevoza treba voditi računa da se prevozi jednako rasterećuju na sva sela kao
i na sve one koji sa prevoznim sredstvima raspolažu.

e) ZDRAVSTVENI ODJEL: Nabavljeni su neki lekovi koji su predani is-
postavi vojno partizanske bolnice u Paučju. Pojavila se bolest tifusa u Rat.
Dolu kao i Marinović Brdu, te sifilis u selu Sibokovcu. Izdane su mere za spre-
čavanje i širenje tih bolesti.

BUDUĆI RAD PO ZDRAVSTVENOM ODJELU: Imade se u roku od tri
dana nabaviti dezinfektor za parenje za kotarski NOO. koji ima nabaviti drug
koji je zadužen po zdravstvenom odjelu. Isto tako staviti u zadatak svim općin-
skim NOO da oni u njihovim selima nabave dezinfektore u roku od 10 dana
kako bi se uništio najveći neprijatelj prenašanja bolesti pjegavog tifusa uz pje-
gavac. Treba nabavljati što više sanitetskog materijala.

17 krlja, prevoz

I.) SOCIJALNI ODJEL: Na području ovoga kotara jo šuvijek imamo 57 osoba koji su izbegli od strane bande, a koji su smešteni u s. Čenkovo i to iz kotara Vukovar 7 osoba, iz kotara Đakovo 13 osoba, iz Kotara Vinkovci 18 osoba, iz kotara Brod 4 osobe, iz Kotara Osijek 14 osoba, iz Kotara Derventa 1 osoba. Imenovima je pružena pomoć u ishrani i to: graha 95 kg. luka 18 kg. masti 8 kg, krompira 300 kg, soli 3 kg, žita 200 kg, brašna pšeničnog 100 kg. kukuruza 75 kg.

Pružena je pomoć nezbrinutim porodicama i to:

U selu Sapni 300 kg. pšenice, selu Pakoj 879 kg. žita, selu Paučju 150 kg. žita u selu Veliko Nabrde 200 kg. žita i 100 kg. kukuruza.

BUDUĆI RAD PO SOCIJALNOM ODJELU : Treba voditi računa naročito 'o porodicama palih naših boraca kao i onih koji se još danas bore u NOV-i, a koje porodice nemaju sredstava bilo u hrani ili odeći. Po pitanju odjeće za djecu naših boraca i ostalih siročadi treba stupiti u vezu sa odborom AF2 i odborom USAOH-a da isti pomognu oko sakupljanja odjeće kod onih žitelja koji to imadu još dovoljno. Treba stupiti u vezu sa Okružnim NOO glede nabave soli za izbeglice onih kotareva i okruga koji ne pripadaju ovom kotaru, a uzdržavaju se u Cenkovu na račun ovoga kotara.

g) PROPAGANDNI ODJEL: Održani su zborovi u Lev. Varoši, Slobodna Vlast, Musić, Preslatinici, Kućanci, Gašinci, Kondrić, Imrijevc, Cerovac, Punitovci, Gorjani, na svim tim zborovima prikazano je narodu politička situacija što se je dogodila u poslednje vreme u svetu kao i u našoj zemlji, te naročito upoznavao se narod sa drugim zasjedanjem AVNOJ-a kao i donesenim odlukama na tom zasjedanju. Razdjeljen je sav dobiveni propagandni materijal koji se je dobivao jedino se primećuje da taj materijal dolazi u dosta malenom broju pa tako mnogi od njih uopće ne dobiju materijala. Hrvatski narod najviše voli čitati Radio izveštaje, Slobodni dom¹⁸ kao i Glas Slavonije¹⁹ dok Srbi vole Srpska Reč kao i Glas Slavonije, a tako isto i radio izveštaj. Svuda kuda su održani zborovi pisane su i parole.

BUDUĆI RAD PO PROP. ODJELU: Kako bi naš materijal stigao u sva sela našega kotara a naročito na istočnom dijelu koji je do sada bio vrlo loše povezan. Druga Branka zadužuje se da pronade korportere za općinu Sibokovac i Paka, druga pretsednika da pronade za općinu Levanjska Varoš i Trnava, drug Maleševac da uspostavi vezu sa Đakovom. Potrebno je održati zborove u Novim Perkovicima, Vel. Londžici i Bučju. Srpskom narodu na zborovima tumačili ulogu Srpskoga Kluba²⁰ pri ZAVNOH-u.

h.) KULTURNO PROSVETNI ODJEL: Kulturno prosvetni odbori uspostavljeni su u općini Paka, Trnava, Sibokovac i Levanjska Varoš, koji imaju zadatak organizirati seoske KPO-re i održavanja analfabetskih tečajeva. Pronađeni su dva kandidata za učiteljski kurs od kojih je jedan upućen, a drugi kada se vrati sa svoje dužnosti isto će biti upućen na rečeni kurs.

¹⁸ Glasilo hrvatske seljačke politike, izlazi na oslobođenoj teritoriji od 15. VII 1943, urednik Božidar Magovac.

¹⁹ Glasilo NOP Slavonije, izdavač Agitprop Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju, urednici su bili: Zorko Golub, Josip Čuzi, Ivo Šarajčić, Zdenko Has i Nada Valentić.

²⁰ Odnosi se na Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a, osnovan u Otočcu 12. siječnja 1944. god. Vidi opširnije dok. 50 u ovoj knjizi.

BUDUĆI RAD PO KULT. PROSVETNOM ODJELU: U selu Hrkanovcima treba pronaći podesnu zgradu u kojoj bi se mogla otvoriti škola. U selu Slobodna Vlast, Pakoj, Vel. Londžici i Zdenkovcu postoji mogućnost za otvorenje škole samo je potrebno učiteljske sile. U Stojčinovcu i Ratkovom Dolu da se organizira analfabetski tečaj. Treba potražiti Svetozara Jovanovića bivšeg učitelja u Velikom Nabrđu, a koji se nalazi u Podgoraču, ako isti nije zadužen po kakovoj dužnosti po NOP-u da se imenovanog pošalje na kurs i postavi za učitelja tamo gde to bude potrebno.

P L A N R A D A :

Pretsednik polazi na zborove koje je odredio Okružni NOO. Brodski. Drug Dopša, drug Nikola, drug Jovo ostaju u centru. Drug Stanko ide na politički rad u Opć. Sibokovac i opć. Lev. Varoš. Drug Štrosmajer je polit, radnik na Jugoistočnom delu Đakovačkog kotara ima uspostaviti veze na čelom istom delu kotara od Vrbice do Širokog Polja. Drug Branko ide na politički rad na zapadni dio kotara. Drug Dopša imaće još zadatak da formira opć. NOO. u Gašinci i Drenje.

Sledeći sastanak plenuma zakazan je za 31 januara 1944 godine.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Pretsednik: u. z.
Nikola Božić

Tajnik: u. z.
Jovo Komnenović

M. P.

Original u CDISB, K 16/1, fase. 2.

U. I 1944.

Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o vojnoj situaciji na teritoriji podređenih jedinica, disciplini i moralu boraca, izvedenim akcijama, rasporedu jedinica i daljnjim operativnim namjerama.

VOJNA SITUACIJA

Na sektoru ove Grupe neprijatelj se povremeno iz svojih stalnih uporišta zaleće u obližnja sela u cilju pljačke. Za ovaj period vremena na sektoru Požeškog N.O.P. Odreda neprijatelj je samo jednom izišao iz uporišta Požege u pravcu Brestovca i to ustaše i zdругovci. Nakon kraćeg pripucavanja od strane jednog našeg voda neprijatelj se pokušao u svoje uporište. U neprijateljskim uporištima nije bilo promjena, misleći na sektor ovoga Odreda. Na pr. u Požegi, Kuli, Trenkovu, Jakšiću i Pleternici. Prilikom zarobljenja jedne domobranske straže te nakon ispitivanja istih ustanovljeno je da neprijatelj nije upoznat sa rasporedom jedinica ovoga Odreda, kako je izjavio zarobljeni vodnik te straže.

Na sektoru Diljskog N.O.P. Odreda neprijatelj je također u defanzivi, jedino što je 7. I. o. g. pokušao da dođe do sela Bukovlja i Vranovaca, te Korduševaca i Vrhovina radi pljačke, a što ga je spriječilo jer je blagovremeno saznao da se u neposrednoj blizini nalaze naše jedinice. Jačina neprijatelja bila je 300 do 400 ljudi Njemci.¹ Na sektoru ovoga Odreda neprijatelj se nalazi u objektima na željezničkoj pruzi radi čuvanja iste, bunker i su solidno izgrađeni, posada u istima kreće se od 30 do 60 vojnika, mješano Njemci i domobrani. Stalne posade neprijateljske vojske u uporištima Brod, Vrpolje i Kapela ne kreću se nikuda iz svojih uporišta. Na željezničkoj pruzi Zagreb — Beograd u ovom periodu vremena također se nije primjetilo prebacivanje nekih jačih neprijateljskih formacija a cestom se u ovom periodu vremena uopšte neprijateljska vojska u jačim formacijama nije kretala. Na sektoru toga Odreda jačina neprijateljskih posada kreće se od 200 do 300 neprijateljskih vojnika.

DISCIPLINA I MORAL NAŠIH JEDINICA

Što se tiče discipline u jedinicama Istočne Grupe N.O.P. Odreda dobra je kako borbeno tako i strojeva disciplina, a to se vidi po izvršenim akcijama koje su borci odlučni da se suprostave neprijatelju i ako je neprijatelj uvijek brojčano mnogo jači a tako i naoružanje mnogo je veće. Ovo se naročito događa prilikom izlaza neprijatelja iz njegovih stalnih uporišta na oslobođeni teritorij u cilju pljačke gdje ih dočeka jedna četa i odbije t.j. vrati ih u njihovo uporište. Rukovodiocima manjka vojne naobrazbe te se u posljednje vrijeme aktivno pristupilo na izobrazbi vojnog rukovodstva u vojnom pogledu.

RAD NAŠIH ŠTABOVA I PODREĐENIH JEDINICA

Što se tiče rada u Štabu ove Grupe isti teče u potpunom redu te svi članovi rade u potpunoj suglasnosti. Što se tiče Štabova Odreda isti zadovoljavaju, ali usljed izvršene promjene usljed odlaska komandanta Osječkog Odreda² i komandanta Diljskog Odreda³ Štabovi su nešto oslabljeni te se osjeća da se novopostavljeni drugovi na njihove dužnosti, još u potpunosti nisu snašli na svojoj dužnosti t.j. nemaju dovoljno iskustva za rukovođenje jedinicama. Od strane ovoga Štaba pruža se dovoljna pomoć te smatramo da će Štabovi Odreda u svakoj novonastaloj situaciji moći u potpunosti zadovoljiti.

STANJE UNUTAR JEDINICA

Za ovaj period vremena ima novopridošlih drugova 68. Izbačeno je iz stroja 5. Višak u oružju je 43 puške i 1200 metaka. Manjka u oružju nema, dok je utrošeno 1365 metaka. Stanje u odjeći i obući je dobro. U cijeloj Grupi nema bosih.

¹ Radi se o dijelovima 187. njemačke rezervne divizije. Vidi u Arhivu VII, NAV-T-314, r. 1547, s. 1066.
² Zlato Uglješić
³ Stevo Čarević

IZVEDENE AKCIJE

Jedinice Požeškog N.O.P. Odreda izvele su sljedeće akcije:

Dana 30. XII. 1943 god. presečena je željeznička pruga na dva mjesta i to kod Petrovog sela. Dana 31. XII. porušena je željeznička pruga Pleternica Čaglin u dužini od 150 metara i presječeni telegrafski stubovi u dužini od 900 metara, žica je sakupljena, a izolatori su polupani. Istoga dana zapaljen je jedan neprijateljski kamion na cesti Staro Petrovo selo — Nova Gradiška, noći između 1 i 2. I. 1944 god. izvršen je napad na neprijateljsku posadu željeznička pruga Pleternica Požega kod sela Vidovaca, ovaj napad nije uspio. Između 2 i 3. I. 1944 god. izvršen je napad na neprijateljsku posadu na želj. pruzi most kod Vidovaca, gdje je bila posada 2 posadnog sata V pukovnije sa komandom u Dobou. Satnik ove satnije Švehola Josip. Između 3 i 4 porušena je željeznička pruga Pleternica—Čaglin u dužini od 1500 metara kod mjesta Ašikovca i Knežci, te je porušeno 2000 m. telefonskih stubova na kojima su izolatori i žice poništeni. Noću između 4 i 5. I. 1944 izvršena je konfiskacija ustaške imovine u selu Tekići gdje je zaplijenjeno 2 para konja, dvojica kola sa hamovima, te tri krave od kojih su dvije poslone u Požeško područje, a jedna data jednom drugu partizanu, koji je u našim redovima već 17 mjeseci, a dao je 5 kamada goveda u korist N.O.V.

Jedinice Diljskog N.O.P. Odreda izvele su sljedeće akcije:

Jedan vod koji je pratio municiju preko pruge za XII Brigadu⁴ pri svom povratku dana 24. XII. 1943 izvršio je akciju nedaleko od Broda kod ciglane Prve Hrvatske, te zarobio jedan šmajser, 3 puške i jedan pištolj, 12 pari cipela

4 opasača, 10 pari vojničkih odijela, 10 domobrana bez oružja, 2 ustaše 400 komada metaka, te 40 komada šmajsterske municije. Između 3 i 4. I. 1944 jedinice Diljskoggg Odreda porušile su 1500 metara t.t. veze na glavnoj željezničkoj pruzi Beograd—Zagreb, između stanice Zadubravlje i Donja Vrba, te zapalile jednu odjavnicu. Dana 5. I. 1944 na 6. I. 1944 jedinice toga Odreda izvršile su na istom mjestu akciju i potrgale 1500 m tt. veze i porušile stubove. Jedinice toga Odreda sa jednim bataljonom napravile su zasjedu u šumi Dolcima sekcija Brod n/S 1:100.000 dana 4. I. 1944. Tom prilikom zarobljeno je 10 domobrana i jedan Nijemac, koji su pošli iz Broda u šumu Dolci po drva. Oni su padali 2 koturaškoj satniji. Zarobljeno je tom prilikom 6 pušaka. Jedinice istog Odreda dana 29. XII. 1943 u zasjedi blizu neprijateljskog uporišta Čaglin sačekale su neprijatelja koji se je vraćao sa popravka pruge Čaglin — Pleternica, nakon kraće borbe, a po naknadno dobivenim podacima iz pouzdanih izvora saznali smo da je ubijeno 17 ustaša a ranjeno 20, pošto je borba vodena blizu samog uporišta te usljed jače posade s kojom neprijatelj u istom raspolaže pljen se izvući nije mogao. Gubitaka na našoj strani nije bilo. U istoj borbi borci su se držali odlično. Dana 1. I. 1944 jedinice istog Odreda vršile su napad na neprijateljsko uporište Dragovci sekcija Brod — Požega 1:100.000. Ubijeno je

⁴ Brigada se tada nalazila u Bosni na sektoru Motajice. Po naredbi Glavnog štaba NOV i POH, tamo je prešla 4. XI. 1943. sa zadatkom da pomogne bosanskim jedinicama u borbi protiv četnika. Vidi u „Gradi“, knj. IX, dok. 135, str. 368.

9 ustaša a posada je bila jačine 20 do 30 ustaša. Neprijateljsko uporište u potpunosti je likvidirano. Zarobljeno je 10 talijanski 5 francuskih pušaka i 3 mauzera, 4 defanzivne bombe i 400 komada metaka, te nešto odjeće i obuće, kao i sanitetskog materijala. Naši gubitci 1 lako ranjen. Istovremeno porušeno je 400 m. tt. veze te zarobljeno nešto alata za rušenje pruge. Dana 2. I. 1944 na pruži čaglin — Pleternica porušeno je 1 km. pruge i 4. km. telefonskih stubova. Žica i izolatori su uništeni. Jedna patrola koja je upućena na selo Lužane uhapsila je u istom selu ustašu Baletića Andriju logornog pobočnika i ustaškog nadporučnika zloglasnog bandita.

STEČENO ISKUSTVO

U ovom periodu vremena stečena su iskustva, a koja se već primjenjuju u djelo, a to su da sa jačim jedinicama baciti se povremeno neprijatelju za leđa u njegovu duboku pozadinu, a sa slabijim djelovima zadržavati se na poluoslobođenoj teritoriji te aktivno raditi u cilju uznemiravanja neprijatelja.

RASPORED JEDINICA

Jedinice Požeškog N.O.P. Odreda raspoređene su i to: jedan bataljon na Babjoj Gori sa zadatkom rušenja komunikacija Nova Gradiška, Nova Kapela, Pleternica — Požega, te likvidiranje manje neprijateljske posade, dok je jedan bataljon na sektoru Požega — Kutjevo, Kula — Pleternica — Čaglin.

Jedinice Diljskog N.O.P. Odreda nalaze se na jugozapadnim padinama Dilja sa zadatkom i to prvenstveno rušenjem glavne pruge Beograd — Zagreb.

SLUŽBA VEZE

Veza između Štaba Grupe i Štabova Odreda je telefonska dok između Štabova Odreda i Štabova bataljona veza se održava pomoću kurira bilo pješke ili konjanika. Može se kazati da veza dobro funkcioniše to se je vidilo prilikom boravka dvaju bataljona Osječkog Odreda u dubokoj neprijateljskoj pozadini odakle su poslali izvještaji stizali na vrijeme.

DALJE OPERATIVNE NAMJERE

U planu je rušenje neprijateljskih saobraćajnih sredstava, likvidiranje manjih neprijateljskih uporišta, kao i napadanje na neprijateljska jača uporišta u dubokoj njegovoj pozadini u cilju razvlačenja njegovih snaga i tamo gdje ih on još u tolikoj meri nije upotrebljavao.

Napomena: U ovome operativnom izvještaju nije se spominjao Osječki N. O. P. Odred, a razlog je taj što su dva bataljona toga Odreda upućeni na izvršenje zadatka na sektor Zupanjski, a pošto se isti još nisu vratili te ujedno i Štab

Odreda koji se nalazi sa bataljonima nije mogao podnijeti izvještaj, pošto će se nakon izvršenog zadatka vratiti i izvještaj će se naknadno od toga Odreda dostaviti.

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar
S.⁵ Domankušić, v. r.

Zamj. komandanta,
kapetan:
Petar Romanic, v. r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 12/1, fik. 597—599.

11. I 1944.

Izvještaj političkog komesara Štaba Zapadne grupe NOP odreda komesaru VI korpusa NOV i POJ o općim vojno-političkim prilikama na području djelovanja podređenih jedinica, političkom radu u jedinicama i među narodom, kulturno-prosvjetnom radu, o ishrani, i zdravstvenom stanju boraca te o radu štabova i kadrovskim pitanjima.

1.) Opći pregled.

Jedinice Posavskog Odreda za posljednjih 10 dana kretale su se na sektoru Trokuta⁶ kao i na sektoru sa južne strane Psunja, a u vezi akcije koje je vršila XII. Divizija². Za tih 10 dana Posavski Odred imao je nekoliko borbi³ sa bandom koja je nadirala od Okučana i od Nove Gradiške, poslije povlačenja XII. Divizije. U svim tim borbama Odred se pokazao borben i dobar i gotovo svaki put je bandu razbio. Od oružja nisu dobili ništa jer je neprijatelj nadirao sa jačim snagama, te uvijek uspio sam da pokupi svoje mrtve i oružje.

Daruvarski Odred kretao se na tom istom sektoru a sa istim zadatkom kao i Posavski Odred. Sudjelovao je isto u nekoliko akcija od kojih mu je uspješna bila u selu Subocka⁴ gdje je neprijatelja natjerao u panično bjegstvo, a na licu mjesta ostalo 19 mrtvih Švaba, a tri su zarobili živa. Zaplijenjena je izvjesna količina oružja i odjeće. Naši gubitci bili su dva mrtva i dva ranjena. Među mrtvima nalazi se jedan sekretar bataljona.

Bilogorski Odred kretao se na sektoru špišić Bukovica, Stari Gradac, Lozani, Pitomača, Bušetina i Marof. Imali su brobu sa gestapovcima kod Đurdevca, sa Madarima u Mađarskoj, te sa ustašama kod Cabune⁵. U Mađarskoj u borbi ubijena su dva Mađarska vojnika, dok su 3 uhvaćena živa. Zaplijenjeno je neš-

5 Stjepan

1 Područje između Okučana, Pakraca i Novske.

2 Vidi dok. br. 10. u ovoj knjizi.

3 Demonstrativni napadi na uporišta Novsku i Brestaću (4. I) i borba s ustašama kod Lovske i Korita. Vidi dok. br. «3.

4 Vidi dok. 35.

5 Vidi dok. br. 25.

to materijala, te nešto oružja. U borbi kod Cabune neprijatelj je nadirao sa snagom od 500 ustaša⁶ i s njima se tukao II bataljon. Ubijeno je oko 30 ustaša. Zaplijenjeno je nešto oružja, odjeće i obuće. Na našoj strani bila su dva mrtva.

2.) Politički rad i političko stanje u jedinicama.

a.) Politički rad u jedinicama ove Grupe sveo se u glavnom u posljednje vrijeme na upoznavanje boraca sa najnovijim političkim događajima kao odlukama AVNOJ-a⁷, te političkoj situaciji u svijetu i kod nas.

Intenzivnijim političkim radom u posljednje vrijeme stanje u jedinicama ove Grupe postepeno se popravlja. Naročito se to može reći za Bilogorski Odred.

b.) U Posavskom Odredu radi se po planu koji je bio predviđen na savjetovanju politkomesara i to: Moskovska⁸ i Teheranska konferencija⁹ uloga AVNOJ-a, Nacionalnog Komiteta¹⁰, Izvršnog Odbora Srpskog Kluba¹¹ itd. Osim toga prorađuje se tekući materijal. Politički sastanci četa i bataljona održavaju se redovito u koliko zato postoji mogućnost. U Posavskom Odredu održan je jedan bataljonski sastanak i dva četna sastanka. Na četnim i bataljonskim sastancima prorađivao se gore spomenuti materijal uz rješavanje ličnih problema partizana.

Partizani sa velikim oduševljenjem primaju najnovije odluke AVNOJ-a, ali sa istima još nisu upoznati toliko da bi to mogli preneti na narod. Politički rukovodioci upoznati su sa najnovijim događajima i sposobni su da to prenesu na borce i na narod. Najslabije stanje kako vojničko, tako i političko u četi „Matije Gubca“¹². Ta četa nema još ni sada gotovo nikakove pomoći od naših antifašističkih organizacija, a isto tako ne osjeća se pomoć ni partije sa terena. Narod toga sektora na kome se nalazi ta četa još uvijek ne shvaća, a može se reći i da neće da shvati našu NOB-u, a sami odbori ne samo da zastupaju interese naše NOB, nego zaštićuju lične interese pojedinaca i tako da četa nikako ne može da dode do izražaja. U toj četi postavljeno je novo političko rukovodstvo, a sam politički komesar Odreda zadržao se sa tom četom 4—5 dana pomažući ju u njihovom radu.

U Daruvarskom Odredu prorađuje se isti materijal kao i u Posavskom Odredu. U tom Odredu nešto bolje stoji sa političkim radom, jer je taj Odred vršio najmanje vojničkih akcija i prema tome imao je najviše mogućnosti za politički rad.

Na sektoru na kome se nalazio do sada Daruvarski Odred borbenost boraca toga Odreda nije mogla doći do izražaja, ali prebacivanjem na sektor

⁵ 53. se 0 15 ustaškoj bojni. Vidi u dok. 25, bilj. 3.
⁶ Misl se na II zasjedanje u Jajcu 29. XI 1943.
⁷ i CAT? ⁸ška konferencija, na kojoj su ministri vanjskih poslova Vel. Britanije, SSSR-a
⁹ razmatrali nagomilane političke i vojne probleme vezane za daljnje vođenje rata, održa-
na je listopada 1943. Vidi opširnije: Leksikon NOR-a i revolucije u Jugoslaviji 1941—1945, knj.
II, „Narodna knjiga“, Beograd 1980, str. 600.
¹⁰ Teheranska konferencija održana je od 28. XI do 1. XII 1943. u glavnom gradu Irana,
u zaključcima konferencije vidi u Enciklopediji NOR-a, knj. I, str. 526.
¹¹ Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) osnovan 30. XI 1943. kao
privremena vlada Jugoslavije.
¹² Misl se na Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a, koji je osnovan 12. I 1944. u Otočcu. Vidi
dok. br. 50.
¹³ Osnovana u jesen 1943. sa zadatkom da djeluje na užem području novljanskog kotara.
O osnivanju takvih jedinica NOV vidi u „Gradi“, knj. VIII, dok. 155, str. 432.

Posavskog Odreda imali su nekoliko oštih sukoba sa bandom gde se borbenost boraca toga Odreda pokazala na visini.

Politički sastanci bataljonski i četni nisu održavani redovito.

Kao i u ova dva Odreda u Bilogorskom Odredu proraduje se isti materijal. U posljednje vrijeme t.j. za posljednjih 8 dana taj Odred je mobilisao oko 280 novih boraca i stoga razloga pojavljuju se u političkom radu izvjesne poteškoće. Borci koji su već izvjesno vrijeme u našim jedinicama upoznati su sa najnovijim događajima, ali nisu novomobilisani drugovi i tako se mora češće puta ponavljati isti materijal. Po svemu se osjeća posle smenjenog starog političkog rukovodstva da je rad u tom Odredu krenuo malo napred.

III. Kulturno-prosvjetni rad.

U Posavskom Odredu postoji nekoliko diletantstkih sekcija, te održano nekoliko prosvjetnih časova sa diletantskim komadima, a učestvovali su i pjevački horovi. Naročito dobro odvija se kulturno-prosvjetni rad u II. bataljonu Posavskog Odreda. Taj bataljon izdao je svoje prve džepne novine koje su u glavnom pisali borci sami. Velika volja za kulturno-prosvjetni rad vidi se po tome i ako nemaju nikakvog materijala za umnožavanje nego samo jednu pišaću mašinu, te su pomoću nje, a bez šapirografa umnožili nekoliko komada svojih džepnih novina. Naročito veliko veselje izazvalo je kod partizana izlazak tih prvih džepnih novina i čisto se ponose što su baš to oni uspjeli prvi da naprave. Taj Odred imade svoj Agit-prop koji je vrlo agilan, ali ne raspolaže sa dovoljno materijala.

U Daruvarskom Odredu i u toku ovih 10 dana izišao je 10 broj zidnih novina. U celom Odredu ima oko 10 nepismenih drugova. Postoje diletantske sekcije i pjevački horovi koji rade, ali nisu na visini niti su pravo iskorišteni.

U Bilogorskom Odredu kulturno-prosvjetni rad je dosta slab jer može se reći da gotovo i nemaju agit-propa, a sami politički rukovodioci još nisu kulturno-prosvjetni rad postavili na širu bazu, nego se tim radom bave pojedinci čiji se rezultati ne mogu zapaziti u tako velikoj jedinici. Poduzete su mjere da se kulturno-prosvjetni rad poboljša.

IV. Ishrana, odjeća i obuća i zdravlje boraca.

Ishrana u svim Odredima je zadovoljavajuća, a Bilogorskom i Daruvarskom Odredu je naročito dobra. Obuća u Posavskom i Bilogorskom Odredu, donekle zadovoljava, dok u Daruvarskom Odredu imade oko 30 bosih drugova, a oko 30 ih imade koji će i najskorije vrijeme ostati bosi. U pogledu veša najslabije stoji Posavski Odred koji imade oko 40 drugova a da nemaju ni košulja ni gaća. Ni jedan borac nema dva para veša kako bi to u stvari trebalo da bude. Zaraznih bolesti nema u našim jedinicama izvan neki drugova koji **boluju** od prehlade, žulja itd. Vaški u jedinicama imade, ali se poduzimaju mjere čišćenjem.

V. Rad i zapažanja u narodu.

Posavski Odred održao je mitinge u selu Lipovljani, Kozarice, Jamarice i selu Tomašici. Politički komesari održavaju sastanke sa našim antifašističkim organizacijama u onim selima u kojima se jedinice zadržavaju.

Daruvarski Oder održao je miting i sastanak sa NOO-om u selu Gornji Caglić.

Bilogorski Odred održao je mitinge u selima Brodiću, Spišić Bukovici, St. Marofu i Jugovom Polju. Održali sastanke sa NOO-ima u svim tim selima. Pomogli komandi mjesta u Pitomači pri osnivanju NOO-a.

Na sektoru Posavine kao i na sektoru Bilogorskog Odreda osjeća se strujanje HSS-a na vrlo oprezni način. Ti HSS-ovci tobože priznaju našu NOB-u i sve daju našoj NOV-i, ali nastoje da narod pasiviziraju u pogledu stupanja u NOV-u. To se vidi najbolje po tome kad se poziva narod u NOV-u govore „kad budu išli svi ići će mo i mi, zašto baš naša sela da idu nek idu i ostala sela”.

Sam narod nije upoznat sa najnovijim događajima, a ni sami odbori počevši od Kotarski pa do mjesnih nisu sa istima upoznati i nemogu da prenesu na narod kad i oni sami nemaju. Odbori još uvijek ne znaju kakovu ulogu igra Nacionalni Komitet odnosno vlada, a kakovu AVNOJ. O izvršnom odboru HSS-a i o Srpskom Klubu pri ZAVNOH-u odbori nemaju ni pojma i u razgovoru sa jednim članom KNOO-a govorio mi je zato da još nije nikada ni čuo.

Naročito se u svome radu ne snalaze odbori na sektoru Pakračke čete i može se reći da to odbori svjesno vode čisto oportunističku politiku. Na tom sektoru u selima postoje i seoski knezovi, postavljeni od strane bande, a postoje i naši NOO-i. Seoski knezovi izdaju propusnice seljacima za odlazak u uporišta a sami NOO-i ne poduzimaju nikakove mjere da se to spriječi. Po tome se vidi da mjesni NOO-i na tome sektoru ne predstavljaju nikakovu narodnu vlast nego da su za taj narod vlast ti seoski knezovi. Na tome sektoru mjesni NOO-i ne samo da ne izlaze Pakračkoj četi¹³ u susret, nego joj da-pače ometaju u njezinom radu, tako na pr. kad ta četa zaplijeni od kojeg seljaka brašno ili pšenicu odbor dolazi kod komesara i komandira te čete te im naređuju da to odmah vrate seljaku. Takvih i sličnih slučajeva imade mnogo. U posljednje vrijeme stiglo mi je nekoliko tužbi od NOO-a kao i od KK u kojim se tuže na tu četu da prave razne svinjarije, a u stvari ni jednog konkretnog primjera nisu naveli. Poslije održanog sastanka sa tom četom ustanovilo se na koncu da njima ta četa na tome sektoru vrlo smeta u njihovom švercerskom radu, kako od naroda tako i od odbora, i to je bio glavni razlog što se žale na tu četu.

Ta četa je do sada vrlo slabo napredovala. Postavljen je novi politički komesar i novi komandir. Mišljenja smo da će se stanje u toj jedinici popraviti.

VI. O Kadrovima.

Sva mjesta rukovodilaca u glavnom su popunjena. Rezervni kadrova **nema**mo. U Bilogorskom Odredu fali komandant Odreda koji je poslan na viši vojnički kurs u Liku. Njegov zamjenik ne može da svlada sav posao i bilo bi po-

¹³ Isto kao 12.

trebno postaviti nekoga za vršioca dužnosti komandanta u tome Odredu. Mi nemamo u vidu ni jednoga druga koji bi bio sposoban da vrši tu dužnost.

U Bilogorskom Odredu nedostaje vojničkim rukovodiocima i političke i vojničke naobrazbe. Na savjetovanju koje je održano poduzete su mjere u tom smislu. Politkomesar Posavskog Odreda dosta se teško snalazi u svome radu i vrlo je spor. Ostali komesari u Odredima na svojim dužnostima zadovoljavaju.

VII. Rad štabova.

a.) Partijski štabski i izobrazbeni sastanci u štabovima odreda održavaju se dosta redovito, a održavaju se i prema ukazanim potrebama. Pojedini članovi Štaba rade po svojim sektorima, održavaju savjetovanja vojna i politička. Primjećuje se u radu Štaba Daruvarskog Odreda da je rad postao kolektivniji i suglasniji posle održanog sastanka sa istim, od strane polit, komesara ove Grupe. Kod toga Štaba rad je pre bio nekolektivan. Kod pojedinih drugova u Štabu Posavskog i Daruvarskog Odreda još uvijek se osjeća mali osjećaj odgovornosti. Zadatak koji su dobili politkomesari Odreda od strane politkomesara ove Grupe da se imaju održavati redoviti izobrazbeni sastanci sa politdelegatima i komesarima četa ne ispunjavaju se. Jedino komesar Bilogorskog Odreda održao je po dva izobrazbena sastanka sa politdelegatima i komesarima četa.

b.) Ovaj Štab još uvijek nepotpun. Fali informativac i obavještajac kao i sekretar. Načelnik Štaba jest stalno odsutan i na njegov rad se ne može uopšte računati. Posle obilaska politkomesara Bilogorskog Odreda u vezi sa akcijama XII. Divizije na teren je otišao komandant i njegov zamjenik. I ako postoji odgovarajući broj članova partije za formiranje partijske čelije u ovom štabu još uvek partijska čelija nije formirana iz razloga što gotovo ni jedan dan u Štabu nema više od jednog člana Štaba.

VII. Razno.

U posljednje vrijeme iz Daruvarskog Odreda dezertirala su dva druga, dok je mobilisano oko 25 drugova. U Posavskom Odredu dezertirala su 4 Sremca, a mobilisano je oko 35 drugova. U Bilogorskom Odredu ima sve skupa 4 dezertera, od kojih su dvojica streljana jer su sami borci zahtjevali da ih se strelja. Mobilisano oko 270 drugova od čega smo dali XXVIII Diviziji 110 boraca i to bez oružja.

Najveći uslov za mobilizaciju jesu na sektoru Bilogorskog NOP Odreda.

Blagajna ove Grupe raspolaže sa 35000 kuna.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
Stoj an Divić

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 8/1, ftk. 505—508.

U. I 1944.

Pismo Štaba VI korpusa NOV i POJ podređenim jedinicama u kome ih upozorava na nedovoljnu kontrolu kretanja sumnjivih osoba u neoslobođenim selima, a i nekim oslobođenim, pa se u vezi s tim naređuje formiranje specijalnih četa pri komandama područja. Ujedno se tim jedinicama u pismu preciziraju i zadaci.

U mnogim poluoslobođenim selima, pa čak i u nekim oslobođenim, još uvijek vlada dvovlašće. Nije rijedak slučaj da pored letaka i drugog materijala, koji dijele NOO-i i druge Antifašističke organizacije i seoski knez ostatak stare reakcionarne uprave dijeli i lijepi po zidovima neprijateljske letke. Isto tako još do danas nije se spriječilo odlazanje lica sa oslobođene teritorije u neprijateljska uporišta, gdje prodavaju živežne namirnice i druge artikle prijeko potrebne neprijatelju. Šverc na mnogim mjestima uveliko caruje. Neprijateljski špijuni i drugi petokolonaši švrljaju oslobođenom teritorijom i svojim razornim, petokolonaškim radom ometaju pravilan razvoj i sređivanje naše pozadine.

Da bi se stanje popravilo, dvovlašće prekinulo i stalo na put švercerima, špijunima i drugim petokolonašima, Štab ovog Korpusa stao je na stanovište da je potrebno pri svakoj komandi osnovati četnu, koja će djelujući na svom sektoru suzbijati i suzbiti sve te štetne pojave. Cete će brojiti do 50 drugova. Po mogućstvu svaka četa trebala bi imati po 1 puškomitraljez, a zadatak tih četa jest:

1. — Na svom teritoriju čistiti petu kolonu.
2. — Sprečavati šverc, a sve švercere hapsiti i predvoditi komandama Područja, odnosno Vojno-sudskom istražitelju, koji će o svakom pojedincu donijeti presudu i primjerno ih kažnjavati.
3. — Prekinuti svaki kontakt između neprijateljskih uporišta i našeg oslobođenog teritorija. U uporišta ne puštati nikoga onoga koji nema propisnu objavu potpisanu od strane Oblasnog NOO-a ili Štaba ovoga Korpusa. Sve objave koje ma ko drugi izda, smatrati nevažećim i dotičnom licu zabraniti ulazak u uporište, a ime i propusnicu sa potpisom onoga koje neovlašteno izdao, dostaviti Štabu ovog Korpusa.
4. — Ove čete dužne su pomagati komandama Područja i NOO-ima prilikom konfiskacije neprijateljskih stvari od obitelji petokolonaša. Na svoju ruku bez saglasnosti sa Komandama Područja i NOO-ima ne smiju u tom pogledu ništa napraviti.
5. — Zadatak ovih četa je pored gore izloženoga da sprečavaju nadiranje bande na njihov teritorij.

Ove čete potpadaju pod neposrednu komandu Područja. U te čete mogu da uđu drugovi, koji su svojim radom i držanjem u Narodno oslobodilačkoj vojsci dokazali svoju odanost i savjesnost. Moraju biti sastavljene od drugova, koji su bili više puta ranjavani i ne mogu da izdrže napore u operativnim jedinicama.

Štabovi Divizija i štabovi grupa odreda daće iz svojih jedinica starije drugove, koji ne mogu da podnose napore u njihovim jedinicama. Ali ovdje treba paziti da se ne pošalju drugovi koji nisu sposobni ni za kakovu dužnost. Šta-

bovi grupa Odreda u nedostatku drugova nesposobnih za teže napore, **moraju** staviti na raspoloženje Komandama Područja potreban broj drugova za **formiranje tih** četa. Komande Područja trebaju da nastoje da iz svojih straža izdvoje drugove, koji bi ušli u sastav ovih četa.

Cete se moraju formirati pri svakoj Komandi Područja zaključno do 22. januara o. g. Poslije formiranja Komande Područja odnosno II. Pomoćnik načelnika štaba izvijestit će ovaj Štab o učinjenom.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

V. d. načelnika štaba
major,
Radojica M. Nenezić, v.r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDIB, Slav. Brod, K 30,1, Itk. 545—546.

50

12. I. 1944.¹

Proglas Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a srpskom narodu u Hrvatskoj kojim ga poziva na borbu protiv okupatora i njegovih pomagača.

SRPSKOM NARODU U HRVATSKOJ

Dana 12. januara 1944. sastali su se u Otočcu Srbi, vijećnici Zemaljskog antifašističkog vijeća Narodnog oslobođenja Hrvatske, da se posavjetuju o budućnosti srpskog naroda. Toga dana konstituiran je Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a².

Srpski narode!

Naša je prošlost teška, krvava, ali i slavna. Ona je od Kosova do danas **neprekidan** lanac, borbe za opstanak i bolji život. Za cijelo vrijeme robovanja pod **Turcima**, koje je trajalo skoro 5 vjekova, srpski narod nikad nije malaksao **u borbi za slobodu** i nikada ni u najcrnijim danima tog robovanja nije izgubio **vjeru u svoje konačno oslobođenje**.

Na Dobrudži i Kajmakčalanu borio se naš Srbin, dobrovoljac, rame uz **rame sa** srbijanskim vojnikom za slobodu i ujedinjenje naroda Jugoslavije, **ali ovaj** put je srpski narod bio prevaren. Na vlast nisu došli oni, koji su se borili i prolijevali krv, nego opet špekulanti i zelenaši, koji su našu zemlju sve dublje gurali u provaliju i nesreću.

¹ Dokument nije datiran; datum je utvrđen iz sadržaja dokumenta, ² ~ Svečani dio zasjedanja održan je u velikoj dvorani Doma kulture u Otočcu. Skupštini (pozdravio) predsjednik ZAVNOH-a Vladimir Nazor. U radnom dijelu zasjedanja podnio je referat dr Rade Pribićević.

Monarhija i sve bivše građanske stranke i svi velikosrpski režimi bili su nosioci razdora i mržnje unutar srpskog naroda, a s druge strane nosioci razdora i mržnje između srpskog i hrvatskog naroda. Srpski je narod vjekovima upirao svoje oči u kolijevku Slavenstva, bratsku Rusiju, a u moćnom i velikom Sovjetskom Savezu gledao je svoga najsigurnijeg zaštitnika. Ali velikosrpski političari, uz pomoć svojih saveznika iz Hrvatske, uprli su sve sile, da našu sudbinu vežu s Hitlerom³. Potpisali su na kraju i Trojni pakt s Njemačkom, Italijom i Japanom, pri čemu je od hrvatskih političara kumovao Maček⁴. Međutim, naši su narodi snagom svoje svijesti i volje otklonili pakt i junački se oduprli fašističkom nasilju.

Braćo Srbi! Okupacijom Jugoslavije od strane njemačkog i talijanskog fašizma i dolaskom Pavelića⁵ u Hrvatsku, naši su narodi bili osuđeni na smrt. Prvi je trebao biti istrebljen srpski narod. Utekli su kralj⁶ i vlada, nestale su stranke, političari i poslanici ostao je sam narod goloruk i neorganizovan, da ispašta 20-godišnje grijehe velikosrpske tiranije i da odgovara za ono, za što nije kriv.

U tim teškim i sudbonosnim danima jedino je Komunistička partija ukazala put, kojim moramo ići, ako ne želimo da budemo uništeni. Ona izbacuje parolu jedinstva svih naših porobljenih naroda i poziva ih na oružani ustanak protiv tudinskog otimača i njegovih domaćih slugu. Srpski je narod poslušao taj glas, digao se, branio se i obranio i danas stoji kao div među prvima i uzdignuta čela gleda u ljepšu i svjetliju budućnost, za koju je prolio potoke krvi.

Hrvatski je narod osudio gnjusna djela hrvatskog izroda i Hitlerovog plaćenika Pavelića, prezreo špekulantsku politiku Mačeka⁷ i njegove klike, stao rame uz rame sa svojom braćom Srbima i krenuo u sveti boj za zajedničku slobodu.

Za vrijeme od 30 mjeseci uporne borbe, naši su narodi stvorili snažnu Narodno-oslobodilačku vojsku, naoružali je oružjem i ratnim iskustvom i naša je borba stekla priznanje čitavog slobodoljubivog svijeta. Naši su narodi dokazali, da se može ostvariti pravo jedinstvo, da se mogu ostvariti uslovi za bolju i sretniju budućnost tim lakše, ako u narodu budu uništeni špekulanti, izdajice i petokolonaši i ako je narod jedinstven u borbi za taj cilj. I danas poslije 30 mjeseci velikih borbi i slavnih pobjeda, najbolje se vidi, da smo krenuli dobrim putem i da je linija Narodno-oslobodilačke borbe bila mudro postavljena i pravilna. Naši se narodi nisu u ovoj borbi sačuvali samo od uništenja, nego su u njoj iskovali bratstvo i jedinstvo, bez kojega ne bi bilo sretne budućnosti.

Srbi i Srpkinje!

Narodno-oslobodilačka borba naših naroda stekla je dragocjena priznanja od tri najveće države svijeta: Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike. Naši vojni izaslanici nalaze se kod Saveznika, a pretstavnici Saveznika nalaze se kod nas.

³ Adolf, šef Nacionalsocijalističke partije Njemačke, kancelar III Reicha.
⁴ Vlatko, predsjednik Glavnog odbora HSS-a. Dolaskom ustaša na vlast dao je izjavu na Zagrebačkom radiju da podržava ustaški režim.
⁵ Ante, šef ustaške NDH, ratni zločinac.
⁶ Petar II Karađorđević.
⁷ Mislji se na poznatu Mačekovu politiku „čekanja“ kojom je namjeravao otupiti revolucionarnu oatricu hrvatskog naroda i uključivanje u NOP.

Stvaranjem naše vlade S Titom na čelu, zadan je najveći udarac svim neprijateljima našeg naroda. Zato su svi zlikovci cikanuli kao guje u procjepu. Ustaše viču, da se u našoj narodnoj vladi nalaze sami Srbi, Nedić više, da su u njoj sami Hrvati, izbjeglička i jugoslovenska vlada, da su u njoj teroristi, a naš narod zna to, da su u njoj i Srbi i Hrvati i Slovenci i Crnogorci i Makedonci, da su u njoj borci, koji su stupali u borbenim redovima i u ovim teškim danima dijelili zlo i dobro s našim narodom, koji znaju što je narod prepatio i koji će znati tekovine ove svete borbe za slobodu i očuvati. Stvoreni su čvrsti temelji sretnoj zajednici svih naših naroda, narodne i demokratske, federativne Jugoslavije, u kojoj će cvjetati i bujati zaista slobodna Hrvatska. Zato nam već danas pružaju najveću garanciju Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije, naše Vrhovno zakonodavno i izvršno tijelo, i Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske, najviše političko predstavništvo naroda Hrvatske.

Srpski narode!

Osnivanje Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a još jedan je znak pune ravnopravnosti Srba i Hrvata, bez koje nema sreće ni jednima ni drugima. Srpski klub je garancija, da će interesi srpskog naroda biti pravilno zastupani u slobodnoj Hrvatskoj. Njegov je zadatak, pored ostalog, stvaranje, produbljivanje i čuvanje jedinstva srpskog naroda, te učvršćivanje bratstva srpskog i hrvatskog naroda.

Zato pozivamo čitav srpski narod da se okupi oko prve narodne vlade, Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije⁸, oko ZAVNOH-a i Srpskog kluba, da zbije svoje redove u gusti neprobojni front u borbi protiv okupatora i svih izdajica, ustaša, četnika i njihovih poglavica Pavelića, Nedića⁹, Draže Mihailovića¹⁰, izbjegličke vlade i kralja Petra.

Nećemo dozvoliti, da iko cijepa i razjedinjuje srpski narod i da ga upotrebjava kao oruđe za ostvarenje svojih mračnih računa. Kao najveću svetinju čuvaćemo jedinstvo i bratstvo svih naroda Jugoslavije, a napose srpskog i hrvatskog naroda, jer je ono zalag naše sretne budućnosti.

Nećemo Jugoslaviju ropstva i mraka, Jugoslaviju u kojoj su živjeli ugnjetaci i ugnjetavani, nego hoćemo novu, slobodnu, demokratsku, federativnu Jugoslaviju, zajednicu slobodnih i ravnopravnih naroda, u kojoj će i naša uža otadžbina Hrvatska imati istinsku slobodu i nezavisnost.

Zato, sve što je srpsko, a može pušku ponijeti, treba da krene u borbu za slobodu i nacionalnu nezavisnost. Čas oslobođenja nije daleko. Bratska Crvena Armija maršira i nezadrživo goni Hitlerove pse na zapad. Saveznici se spremaju na odlučan smrtonosan udarac. I mi nećemo zaostati!

Živjelo jedinstvo srpskog naroda u borbi protiv akupatora i svih izdajnika!

Živjelo oružano bratstvo i jedinstvo srpskog i hrvatskog naroda!

⁸ Osnovan na Drugom zasjedanju AVNOJ-a 30. XI 1943.

⁹ Milan, predsjednik kvinslinske vlade u Srbiji.

¹⁰ Pukovnik jugoslovenske vojske, od 1941. do 1945. voda kontrarevolucionarnog četničkog pokreta. Do ožujka 1946. krio se kao odmetnik u bosanskim i srpskim planinama. Tada su ga organi sigurnosti uhvatili, a srpnja 1946. Vojni sud ga je kao ratnog zločinca i izdajnika osudio na smrt strijeljanjem.

Živjela ujedinjena i slobodna Hrvatska u slobodnoj i demokratskoj, federativnoj Jugoslaviji!

Živjela naša prva Narodna vlada i njen pretsjednik, Maršal Jugoslavije, drug Josip Broz-Tito!

Živio naš prvi narodni parlament, Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije!

Živjelo najviše političko pretstavništvo naroda Hrvatske, Zemaljsko anti-fašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske!

Živjeli naši veliki Saveznici Sovjetski Savez, Engleska i Amerika!

Živio Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a, pretstavnik Srba u Hrvatskoj!

Članovi Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a:

Zečević Stevo, seljak iz Dalmacije; Lukić Simo, seljak iz Slavonije; Sašić Jefto, student iz Slavonije; Dr. Zarković Grujica, liječnik iz Slavonije; Čalić Dušan, student iz Slavonije; Ilić Slobodan, učitelj iz Slavonije; Brkić Dušan, pravnik iz Dalmacije; Trbović Rade, seljak iz Gorskog Kotara; Vukelić Sava, avijatičarski podoficir iz Gorskog Kotara; Vukelić Branko, radnik iz Gorskog Kotara; Darić Ljuban, seljak iz Moslavine; Rapajić Bogoljub, novinar iz Like; Pejnović Kata, seljakinja iz Like; Počuća Mile, obrtnik iz Like; Grahovac Bude, seljak iz Like, Šakić Mićun, učitelj iz Like; Jovanić Đoko, priv. namještenik iz Like; Kosovac Vujo, rudar iz Like, Zigić Rade, priv. činovnik iz Like; Vujičić Milica, seljakinja iz Korduna, Vidović Nikola, radnik iz Korduna; Dr. Nikoliš Gojko, liječnik iz Korduna; Opačić Čanica-Stanko, seljak iz Korduna; Oreščanin Bogdan, student prava iz Korduna; Livada Dušan, seljak iz Korduna, Ilić Milka, seljakinja iz Korduna, Bunjevac Gajo, trgovac iz Korduna; Todorović Simo, seljak iz Banije; Pribičević Mićan, seljak iz Banije, Pribičević Rade, advokat iz Banije, Bjelajac Stanko, činovnik iz Banije; Kovačević Gojko, seljak iz Ludbrega; Cetušić Mileva, seljakinja iz Kalnika, Manojlović Dušan, seljak iz Kalnika; Uglješić Zlato, seljak iz Slavonije; Simić Stevo, iz Slavonije; Marinković Marko, iz Dalmacije, Petrović Mile, seljak iz Banije; Dulikrava Mile, seljak iz Banije; Trbojević Mane, učitelj iz Korduna, Borojević Jovan, seljak iz Banije.

Original u IHRPH, Zgb, fond ZAVNOH, 1-XII 159-1944.

12. I 1944.

Pismo Oblasnog zdravstvenog inspektora za Slavoniju Tajništvu ZAVNOH-a o reorganizaciji civilne zdravstvene službe u Slavoniji.

U vezi s odlukom od 18. XII 1943. pod br. 2445 koju sam primio moram po svojoj savjesti u prvom redu napomenuti, da je „zaključak” sa konferencije¹

¹ Vrijeme održavanja konferencije u dokumentu je krivo označeno. Održana je 25. XI 1943. Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 37, str. 94.

Oblasne zdravstvene sekcije, održane u Voćinu 25. II. 1943., donesen **u mojoj** prisutnosti i saglasnosti. Činjenica je, da smo pristupili reorganizaciji civilne zdravstvene službe na oslobođenom teritoriju Slavonje bez prethodnog obavljanja i dozvole Zdravstvenog odjela ZAVNOH-a, što sa formalne strane nije bilo ispravno, ali nas je u tom nastojanju vodilo izvjesno terensko iskustvo i želja, da se civilna zdravstvena služba sprovede na način koji je za ove krajeve najsvrsishodniji. Potrebno je stoga, da navedem i objasnim razloge, koji su nas rukovodili u namjeri da u izvjesnoj mjeri reorganiziramo civilnu zdravstvenu službu.

Nesumnjiva je činjenica, da su zdravstvene ekipe u Slavoniji naišle na tako velike poteškoće, da ih ni uz najbolju volju ne bi mogle savladati. Energija, koju su ekipe utrošile u svome radu nije bila u skladu s rezultatom toga rada. Rad liječnika kao stručnog i savjetodavnog organa nije mogao doći ni približno do punog izražaja, jer se njegova radna snaga, kao vode ekipe lomila na problemima, koje on, uzevši činjenično stanje u Slavoniji u obzir, nije bio kompetentan rješavati. O tome sam se sam osvjedočio na terenu, a isto tako i dr. Koharević² i dr. Iveković.

Zdravstvene sekcije postojale su dosada samo na papiru i to počevši od onih najnižih pa do najviših. Članovi NOO-a, zaduženi po zdravstvenoj liniji nisu svoju dužnost ispravno shvaćali niti ispunjavali. Naprotiv oni su bili zaduženi i preopterećeni najrazličitijim poslovima. Na taj način civilno zdravstvo ne samo da je bilo zadnja rupa na svirali, nego zdravstvene sekcije nisu bile nikome odgovorne. Pošto je civilna zdravstvena služba u našoj NOBi od osnovne važnosti, morao je ipak netko i po toj liniji biti odgovoran. To je bio liječnik. No nije se pitalo, da li su ostvareni barem osnovni materijalni preduvjeti liječnikovog rada kao vode zdravstvene ekipe. Zdravstvene ekipe nisu nailazile ni na kakovu podršku NOOa ni što se tiče materijalnog preduslova rada (stana, prehrane, ogrijeva, svjetla, podvoza itd), niti su imali njihovu moralnu pomoć, koja je također veoma važna. Uslijed toga ekipe su se osjećale izolirane te je njihov rad bio uglavnom sveden na preglede bolesnika i njihovo liječenje, što je u radu zdravstv. ekipa od drugostepene važnosti.

Oslanjajući se na poslovnik³ o radu NOOa, prema kojem je predviđeno formiranje Zdravstvenih odjela u svakom NOOu, obrazovali smo Oblasni i okružne zdravstv. odjele s odgovarajućim odbornikom kao šefom zdravstv. odjela, koji je odgovoran za tehničku i materijalnu stranu civilne zdravstvene službe i s liječnikom, oblasnim odn. okružnim zdravstv. inspektorom kao stručnim ličcem, koji je odgovoran za medicinsku stranu civilne zdravstvene službe. U Zdravstv. Odjele delegirani su kao stalni članovi po jedan predstavnik, odnosno predstavnica iz AFZa i USAOHa. Pored toga u zdravstveni odjel ulazi zdravstveni propagator. Na taj način zdravstveni odjeli nisu drugo, nego fuzija zdravstvenih sekcija sa zdravstvenim ekipama.

Izraz „okružni zdravstveni inspektor“ je možda nezgodan, jer se dobiva utisak kao da liječnik samo inspicira. U stvari Okružni zdravstveni inspektor ima iste dužnosti kao i vođa zdravstvene ekipe. Time je odgovornost za rad **sa** strane šefa zdravstvenog odjela i liječnika povećana, a pregled rada nad većim predjelima oslobođene teritorije olakšan. U zaključku konferencije točno **su navedene** dužnosti liječnika, oblasnog i okružnih zdravstv. liječnika. On **u stvari**

² Aleksandar

³ Poslovnik o radu NOO-a vidi: ZAVNOH/43, IHRPH, Zagreb 1964, dok. 27 i 78.

obilazi općine i sela svog okruga, ako se na temelju epidemiološke izvještajne službe zato ukaže potreba, samo što mu je sjedište uz Okružni NOO, gdje vodi ambulantu i higijeničarske kurseve za članove zdravstvenih sekcija, jer Okružni zdravstv. odjeli, kako smo ih projektirali, olakšavaju u znatnoj meri odgoj higijeničarskih kadrova, koji u Slavoniji predstavljaju najvažniji oslonac civilne zdravstvene službe. Održavanjem zdravstvenih kurseva mogu se na najkorisniji i najbrži način aktivirati zdravstv. sekcije, što je već i dosadašnje iskustvo dokazalo. Pitanje samo pohađanja kao i stana i opskrbe kursista, bolje se rješava ako se kursevi drže u sjedištima Okružnih, odn. Kotarskih NOOa. Osim toga pitanje zdravstv. propagande rješava se u zdravstv. odjelu efikasnije i bolje uslijed toga, što svaki Okružni NOO ima svoju tehniku, koja u kratko vrijeme može snabdjeti zdravstv. propagatora sa svim potrebnim materijalom. Najzad se u Okr. zdravstv. odjelima lakše i svrsishodnije rješavaju tehnička i materijalna i izvještajno-epidemiološka pitanja civilne zdravstv. službe, jer postoji mogućnost da se relativno kratko vrijeme steče pregled zdravstv. prilika ne samo jedne općine, nego i cijelog okruga. Okružni zdravstv. inspektor ima veću inicijativu a i jači podstrek za organizatorski rad.

Nadalje van svake je sumnje, da je aktiviranje zdravstv. sekcija za samostalan rad jedan od osnovnih zadataka zdravstv. ekipa. Nažalost organizacioni rad na civilnom zdravstvu u Slavoniji počeo je baš u godišnje doba kada su se u raznim okruzima naročito psunjskog, počeli pojavljivati prvi slučajevi trbušnog tifusa i pjegavca, te je na temelju prošlogodišnjeg iskustva bila opravdana bojazan, da nas iznenada nepripravne ne zahvati val epidemije. Sa samostalnim i odgovornim radom zdravstvenih sekcija u slučaju epidemije nismo mogli računati, jer su zdravstv. sekcije postojale samo fiktivno. Istovremeno iskustvo je pokazalo, da se rad zdravstv. ekipa na aktiviranju zdravstv. sekcija odvija u pojedinim općinama s vrlo velikim poteškoćama i s obzirom na mogućnost pojave epidemije, prepolagano i na suviše uskom sektoru. Imajući u vidu tadanji aktuelni zadatak pobijanja zaraznih bolesti, koje su se u pojedinim slučajevima istovremeno pojavljivale i na sektorima koji još nisu mogli da budu obuhvaćeni planskim radom zdravstvenih ekipa, nastojali smo, da reorganizacijom civilne zdravstv. službe obuhvatimo i aktiviramo u jedan mah što veći broj općinskih i kotarskih zdravstv. sekcija. U slatinskom kotaru smo dobrim dijelom u našem nastojanju uspjeli, održavajući kurs u Voćinu, na kojem su sudjelovali članovi kotarskih, općinskih i seoskih zdravstv. sekcija u velikoj većini odbornika NOOa. Vrativši se kući, oni su odmah započeli s organizacijom partizanske buradi⁴, nabavljanjem kreča, gradnjom nužnika, kontrolom zdravstv. prilika u selu i prijavljivanjem slučajeva zaraznih bolesti. Taj rad se odvija na zadovoljavajući način i početni uspeh nas uvjerava, da će se stalnim održavanjem zdravstv. kurseva, obilaženjem terena sa strane liječnika te upornom zdravstv. propagandom doskora postići bolji i intenzivniji rad na dosada zapuštenom zdravstvu u ovim krajevima. Mi smo taj uspjeh mogli postići samo zato, što je ličnu odgovornost za smještaj i ishranu u cijelosti preuzeo Oblasni odnosno Kotarski odbornik, dočim su se liječnik i njegovi saradnici mogli sasvim posvetiti svog stručnom radu. Nijedno pak od toga dvoga nije bilo moguće provesti pomoću zdravstvene ekipe, koja nije imala gotovo nikakvu podršku narodne vlasti i življela je više manje „divljim“ životom.

⁴ Burad za raskuživanje odijela vrućom parom.

Da rezimiram: poduzeli smo djelimičnu reorganizaciju civilne zdravstvene službe s razloga, jer

1. zdravstvene ekipe su naišle u Slavoniji na niz neprebrodivih poteškoća obzirom na politicko-vojničke prilike (često upadanje bande),
2. članovi zdravstv. sekcija nisu svoju dužnost ni poznavali ni shvaćali, a zdravstv. sekcije postojale su samo na papiru. Članovi Sekcije bili su zaduženi osim po zdravstvu još i po drugim zadacima, a sva nastojanja ekipa nisu uspje- la da ih reaktiviraju,
3. za rad na zdravstvenom polju bio je odgovoran samo liječnik, a nitko od NOOa,
4. ekipe nisu imale dovoljne podrške od NOOa, ni materijalne ni moralne. Bile su izolirane grupe,
5. novoprojektovani zdravstveni odbori postaju sastavni dio NOOa i pre- ma tome snose prema njemu punu odgovornost za svoj rad odnosno nerad,
6. pokretnost liječnika kao i drugih članova odjela ostaje jednaka kao i u ekipama,
7. pregled nad cijelim teritorijem okruga postaje boljim, bržim i efikasni- jim, čime se usavršava epidemiološka služba,
8. između zdravstvenih odjela i tehnike postoji uža saradnja, nego u eki- pama, pa se odjeli mogu lakše snabdjevati propagandnim materijalom,
9. stabilno sjedište omogućava znatno lakše i češće održavanje kurseva hi- gijeničara, za koje se u prvom redu biraju članovi odbora zaduženi po zdrav- stvu. Iskustvo je pokazalo da se Zdravstvene sekcije mogu najbrže i najefikas- nije aktivirati pomoću članova, koji su, pohađali higijeničarski kurs.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Oblasni zdravstveni inspektor:

Napomena: dokument nije potpisan.
Dokument je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka sanitetske službe u NOR-u, knj. 3, Beograd 1967, str. soi-304.

12. I 1944.

Zapovijed Glavnog stožera Pozadinskog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH Zapovjedništvu I, II i III zbornog područja o pvojničenju Tvornice va- gona, strojeva i mostova d. d. Brod na Savi.

U svrhu pojačanja stege i reda, podizanju autoriteta upravnog osoblja i time podizanja i jačanja nesmetane proizvodnje

Z a p o v i e d a m

u suglasnosti dostavljeno mi od gospodina ministra obrta, veleobrta i trgovine Pod br. 151 od 5. siječnja 1944, **povojničenje tvornice vagona, strojeva i mostova d. d. u Brodu n/S.**

PROVEDBENE NAREDBE

1.) Povojničenje obuhvaća celokupno muško osoblje (činovnici i radnici), koje je na dan obnarodovanja ove zapoviedi zaposleno u toj tvornici u Brodu n/S.

2.) Za izvršenje gornjih zadataka postavlja se u toj tvornici zapovjedništvo povojničenje tvornice vagona, strojeva i mostova d.d. u Brodu n/S. (skraćeno zapovjedništvo povojničenje tvornice vagona).

3.) Za zapovjednika povojničenje tvornice vagona u Brodu n/S. imenujem pješackog pukovnika Bogdana MAJETIĆ, koji ima prava i ovlasti zapovjednika zdruga. Zapovjedništvu se pridjeljuje u službu pješacki bojnik Ivan MEIXNER. Zapovjedništvo Domobranske veleobrtne zaštite u povojničenju tvornici vagona u Brodu n/S. preuzima bojnik Ivan MEIXNER.

4.) Zapovjedništvo II. zbornog područja odrediti će pozivanje na izvanrednu djelatnu službu iz podređenih popunitbenih zapovjedništava 2 pisara, te jednog dočastnika i 10. domobrana. 2 pisara se dodjeljuju zapovjedništvu povojničenje tvornice vagona za uredske poslove, a jedan dočastnik i 10 domobrana sačinjavaju obhodnju, koja se dodjeljuje zapovjedništvu povojničenje tvornice vagona za nadzor nad bolestnicima, te za provedbu ostalih zadataka u stegovnom pogledu.

5.) Dočastnici i momčad pod točkom 4). ne smiju se uzeti iz osoblja tvornice vagona, moraju biti odjeveni domobranskom odorama i opremljeni oružjem i strjeljivom, a na obskrbi će biti kod jedne postrojbe u Brodu n/S., što ima odrediti zapovjedništvo II. zbornog područja.

6.) Osoblje navedeno pod točkom 4.) ima se smjestiti u samoj tvornici ili blizu nje.

7.) **Danom obnarodovanja ove zapoviedi smatraju se sve u točki 1.) ove naredbe spomenute osobe pozvanim na izvanrednu djelatnu službu u tvornicu vagona, strojeva i mostova u Brodu n/S.** Pojedinačne pozivne zapoviedi dostavit će se naknadno od nadležnih popunitbenih zapovjedništava na temelju imenika koje će im dostaviti zapovjedništvo povojničenje tvornice vagona u Brodu n/S.

8.) Danom obnarodovanja ove zapoviedi podpada celokupno osoblje pod stegovne propise (zakonska odredba od 30. X. 1942 br. CCXCVII-2130-Z-1942 i od 2. VII. 1943 br. CXXXVIII-1544-D.V.-1943 vidi Narodne novine br. 148/1942 i br. 148/1943) i kaznene zakone oružanih snaga za sve prekršaje i druge kažnjive čine izvršene bilo u službi, bilo izvan službe. Kažnjavanja radi neopravdanog izostajanja od rada, nemarnosti, lenosti, pasivne rezistencije i sabotaze u radu predlaže uprava poduzeća zapovjedništvu povojničenje tvornice vagona. Kazne prema poslovnom redu tvornice i kolektivnom ugovoru izriče uprava tvornice. Kažnjive osobe, kod kojih su napred navedene mjere bezuspješne, imaju se predati nadležnom popunitbenom zapovjedništvu za odmašnju udjelbu u druge postrojbe oružanih snaga.

9.) Zapovjedništvo povojničenje tvornice vagona nadzire bolestničke tvornice vagona radi spriječavanja simulacije.

10.) Dopuste prema prijedlogu uprave poduzeća podjeljuje zapovjedništvo povojničenje tvornice vagona.

- 11.) Zabranjeni su svi sastanci, dogovori i skupštine, osim sastanaka koje priređuje Ustaški pokret.
- 12.) Tvorničko osoblje, pošto je ovime povojničeno i podpada pod oružane snage ne može se upotriebiti za druge dužnosti izvan tvornice (građanske straže, javni radovi itd.) Za osiguranje tvornice može se tvorničko osoblje upotriebiti prema naredbi zapovjedništva povojničene tvornice vagona.
- 13.) Radnički povjerenici vrše svoju funkciju prema zakonu o zaštiti radnika pod vojničkom stegom i nadzorom zapovjedništva povojničene tvornice vagona.
- 14.) Tvorničko osoblje ima svoje želje, molbe i žalbe iznieti na prijavku zapovjedništvu povojničene tvornice vagona.
- 15.) Predstavnici radničkih organizacija izvan sjedišta tvornice vagona imaju svoje želje i predstavke prijaviti zapovjedništvu povojničene tvornice vagona preko uprave tvornice.
- 16.) Obskrba (nadnice, plaće, prehrana itd) tvorničkog osoblja, kao i njihovo liječenje i osugiranje za slučaj nesreće ne padaju na teret ministarstva oružanih snaga.
- 17.) Tvorničko osoblje vrši svoju službu u građanskom odijelu.
- 18.) Za popunu tvorničkim osobljem odabire uprava poduzeća potrebne osobe i predlaže ih zapovjedništvu tvornice vagona za povojničenje. Zapovjedništvo će prema dobivenim uputama ovaj posao svršiti s vojnim oblastima.
- 19.) Svi troškovi ureda zapovjedništva (pisarničke potrebštine, poštarine, brzoglas, brzoglas, razsvjeta itd.) idu na teret tvornice vagona. Tvornica vagona će staviti zapovjedništvu povojničene tvornice vagona potrebne prostorije na raspolaganje.
- 20.) Poslie obnarodovanja ove zapoviedi ima svo osoblje položiti domobransku prisegu. O zaprisegnutim osobama ima se sastaviti zapisnik.
- 21.) Ova zapovied se ima na vidnim mjestima tvornice vagona odmah obnarodovati i zapisnički ustanoviti dnevnik obnarodovanja.

MINISTAR I ZAPOVJEDNIK
ORUŽANIH SNAGA
General Navratil¹, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDIŠB, Slav. Brod, K IO/III, ftk. 524-526.

13. I 1944.

Izveštaj Oblasnog komiteta SKOJ-a za Slavoniju Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o općepolitičkoj situaciji, organizacionom i brojnom stanju SKOJ-a i USAOH-a u Slavoniji, radu i disciplini okružnih, kotarskih i općinskih rukovodstava, političko-ideološkoj izgrađenosti i radu skojevske organizacije u vojsci te o pionirima i kulturno-prosvetnoj djelatnosti.

1. Politička situacija:
U zadnje vrijeme kroz predkongresni rad¹ naša organizacija na čitavom teritoriju oblasti su prilično oživile.

¹ Fridrih
¹ Mislilo se na pripreme za Drugi kongres USAOH-a koji je održan od 2. do 4. svibnja u Drvaru.

Na čitavom teritoriju naše oblasti uslijed velike ofenzive Crvene Armije i uspjeha NOV, simpatije i oduševljenje naroda i omladine prema NOB svakodnevno rastu.

Na okrugu Brod i Osijek poslije odlaska Čerkeza² sa tog terena i dolaskom tamo naše XII. divizije³, koliko je prije moral kod omladine i naroda pao, ili bolje rečeno (simpatije prema našem pokretu bačene u sjenu) u toliko se sada još više podigao. To se najviše odrazuje kod omladine po tome, što je iz sela Gorjana dobrovoljno otišlo s divizijom oko 50 omladinaca. Tom prilikom su razbijene sve laži koje su tamo iz usta pojedinih pokvarenjaka kružile da „više nema partizana”. Oduševljenje prema NOV se odrazuje i po tome što su neke omladinke „Nijemice” iz sela Piškorevci, kotar Đakovo, iznosile cvijeće pred borce naše divizije.

Specijalno na kotaru Županja (okrug Brod) i kotaru Osijek u neka se sela mora nanovo probijati ma da smo tamo još prije Čerkeza imali naše organizacije.

Velike simpatije narod i omladina zapadnog dijela kotara Brod gaji prema NOV, a naročito prema XII. brigadi, koja se nalazi u Bosni⁴, i onemogućava četnicima da dođu u taj kraj. Naročito se narod kotara Đakovo povoljno izražavao o XII. diviziji koja je napala na uporište Đakovo⁵, a poštedita „katedralu”.

Četničkih tendencija kod omladine se ne osjeća, već kod pojedinih starijih, koji koče omladinu da dolazi na sastanke i da stupa u NOP. To dolazi najviše do izražaja u pojedinim selima na kotaru Osijek, kao na pr. u selu Bijelo Brdo, gdje je poginuo od domaćih jedan član O.K. Skoj-a i jedan član K.K. Skoj-a. Na kotaru Gradiška u selima oko Okučana, gdje su privremeno krstarili četnici⁶, naše organizacije ponovno oživljuju.

Na čitavoj oblasti postoje povoljne mogućnosti za proširenje naših organizacija tamo gdje do sada još nisu postojale. Tako na kotaru Požega od 25. X. — 27. XII. stvorene su naše organizacije u 26 novih sela gdje do tada još nisu postojale.

Uslijed sve većeg priliva naroda i omladine NOP banda poduzima represalije, te hapsi i pljačka, a i počela se služiti s novim metodama. Tako u gradu Brodu od omladinaca VI., VII. i VIII. razreda gimnazije pokušavaju da stvore neke tzv. „jurišnike” Paveličeve Tjelesne bojne, koji im trebaju poslužiti za obranu grada u slučaju napada partizana. Od starijih u samom gradu organizuju neke „Lovačke odrede” koji trebaju po okolnim selima vršiti pa i najkrva-

kih oružanih⁸⁶ pripadn⁸⁷olma 1 kozačke konjičke divizije koja je djelovala u sastavu njemač-

3 O dislokaciji Jedinica VI korpusa vidi u „Gradl”, knj. IX, dok. br. 171, str. 464.
47 gada grada u Bosnu i A XI 1943. god. Vidi detaljnije u „Gradi”, knj. VIII, dok. 135, str. 368 i knj. IX, dok. 62, str. 155.
5 Akciju na Đakovo vršila je XVIII NO brigada XII divizije NOVH. Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 123, str. 347.

6 Odnosi se na malobrojnu grupu četničkog komandanta Dušana Janjića koji se prebacio iz Bosne u Slavoniju s namjerom da u srpskim selima novogradiške i okučanske Posavine organizira četništvo. O njegovom djelovanju vidi: „Grada”, knj. V, dok. 137, str. 304, knj. vi, dok. 100, str. 295, knj. VII, dok. 28, str. 82, knj. VIII, dok. 59, str. 168 i knj. IX, dok. 20, str. 55. Radi uništenja tih četnika Stab VI korpusa formirao je Protučetnički bataljon. Vidi: „Grada”, knj. VII, dok. 39, str. 144.

vije zadatke. Mi smo preko naših organizacija koje postoje u gradu poduzeli da se istima koji su već organizovani u „jurišnike“ usmeno tumači kuda ih to vodi i šta okupator želi da načini s njima. Povodom toga izdao je Okružni odbor Usaoh-a proglas, a i napisan je proglas „Srednjoškolskoj omladini“⁷, imade izgleda da će se te banditske organizacije rastepsti, pošto su u njih većinom uvučeni silom omladinci.

Neprijatelji pokušavaju na sve načine da odvrate omladinu od NOP. Pri tome se služe i s religijom. Tako u selu D. Andrijevcu, kotar Brod, pop je htio da stvori omladinsku organizaciju „Srce Isusovo“, ali pri tome nije uspio, jer je omladina znala da je poslat od bande, a i zadatci koje je pred njih postavljao nisu odgovarali njihovom životu.

U selima i mjestima koje se nalaze blizu neprijateljskih uporišta postoji strah kod omladine od bande, koja se prijeti da će iseljavati sve partizanske familije, kao što mi radimo s narodnim neprijateljima. Dočim na oslobođenom teritoriju moral i borbenost omladine jest prilično dobar.

Na okrugu Virovitica, kotar Daruvar, osjeća se kod omladine neko mrtvilo i dosada ih se nije uspjelo zainteresirati o novim političkim momentima koji svakim danom iskrsavaju, a to je razlog što naše organizacije nisu dovoljno ozbiljno shvaćale rad među tom omladinom i nije im se pravilno pristupalo. To se najviše osjeća kod češke i slovačke omladine, tim više, što je oko 100 omladinaca tog kotara dezertiralo iz čehoslovačke brigade. Na tom kotaru je jedno od važnijih pitanja i pitanje bratstva srpske, hrvatske i češke omladine. To se konstatuje po tome što u jednom selu Srbi omladinci nisu htjeli stupiti u našu organizaciju zajedno s Hrvatima i Cesima.

Utjecaj pokvarene klike oko Mačeka⁸ na omladinu se ne osjeća, već preko roditelja isti djeluju kao npr. selo Brezine, Janja Lipa (kotar Novska) gdje govore da nije potrebno ići u partizane, tako da iz tih sela je nekoliko omladinaca dezertiralo iz NOV koji su bili mobilisani. Na kotaru Virovitica, gdje je do neko vrijeme imao utjecaja na omladinu agent te klike „Ipša“⁹, sada je potpuno raskrinkan u očima naroda i omladine, tako, da i u njegovom selu postoji naša organizacija U.S.A.O.H.

Sa odlukama koje su donešene na II. zasijedanju Avnoj-a i o njihovom značenju poduzeto je da se omladina upoznava preko sastanaka, zborova, konferencija i kulturno-prosvjetnih večeri, koje su posvećene kongresu¹⁰. Do sada se vidi da još uvijek dosta veliki teritorij omladine na našem teritoriju nije dovoljno upoznat sa svim novim političkim momentima i odlukama Avnoj-a. To se najviše osjeća na okrugu Osijek, gdje je o tome prije počela pričati banda nego što su naše organizacije počele da rade i upoznavaju omladinu sa svim tim stvarima. Jedan je razlog tome i taj, što su naše organizacije sve te političke momente shvatile odvojeno od priprema za II. kongres kao i tema koje će se raspravljati na kongresu. Tako na jednom zboru na okrugu Virovitica posebno se govorilo o političkoj situaciji, odlukama Avnoj-a i popularizaciji našeg Nacionalnog Komiteta, a posebno o popularizaciji kongresa i o temama koje će se na njemu raspravljati.

⁷ Tekst Proglasa vidi u „Gradu“, knj. IX, dok. 61, str. 156.

⁸ Misli se na pristase Vlatka Mačeka, predsjednika HSS-a i tzv. politike „čekanja“.

⁹ Mijo, prvak HSS-a na kotaru Daruvar.

¹⁰ Isto kao 1.

Odluke Avnoja nailaze na razumijevanje kod omladine svugdje gdje se to pravilno tumačilo, kao npr. na virovitičkom kotaru narod i omladina odobravaju odluke Avnoj-a i prihvaćaju ih kao jedino pravilne. Ovdje najviše dolazi do izražaja odluka o vojnoj obavezi, a to se vidi po tome, što sa tog kotara odazivaju se dobrovoljci u NOV, a oni koji su još kod kuće govore „treba da idemo svi, a ne samo pojedinci, jer ćemo tako prije skršiti uporište” koje im je trn u oku (Virovitica). Na tom terenu je poduzeta mobilizacija i imade izgleda na povoljan uspjeh.

Predkongresni rad: Popularizacija kongresa kao i njegovog značaja vrši se preko sastanaka, zborova i konferencija. U tu svrhu su štampane parole, koje su lijepljene i u samim uporištima gdje mi imamo utjecaja. Također su izdani proglasi „Omladini Slavonije”, „Srednjoškolskoj omladini”, „Češkoj i slovačkoj omladini”, „Omladincima, radnicima i namještenicima grada Đurđenovca”, koje vam u prilogu dostavljamo. Može se reći da sva omladina u našoj oblasti znade za održavanje II. Kongresa, ali o njegovoj važnosti i značenju što se on održava baš u sadašnje vrijeme, imade još veći dio omladine u uporištima i selima kraj njih, koji još ne znaju.

O odlukama Avnoj-a na II. zasijedanju i o njihovom značenju mi smo uputili svim našim organizacijama pismo, koje smo dobili razrađeno od Oblasnog komiteta K.P.H.¹¹, a samo neke stvari smo razradili prema prilikama naših organizacija.

Teze koje smo dobili od vas razrađene, mi smo ih primijenili na prilike u Slavoniji i čim smo dobili pismo od C.K. razradili smo ga, pri čemu nam je pomogao Oblasni Komitet Partije i drugovi iz Povjerenstava C.K. K.P.H. Uz sve to početkom rada, po tom pitanju grešilo se u tome, što su naše organizacije pa čak i članovi Oblasnog komiteta sav taj rad shvatili odvojeno od novih političkih momenata, kao i odluka Avnoj-a. Ta greška je uočena i ispravljena. Održavane su konferencije, većinom seoske, gdje se omladina upoznavała uopće s II. kongresom¹² i njegovim značajem, tu su isto birani delegati i sakupljani potpisi na pozdrave II. kongresu. Sa okruga Našice, Osijek i Brod delegati za kongres su sakupljeni pri O.K. Našice, gdje se s njima radi na pripremanju za kongres, tu sudjeluju i delegati iz Osječkog i Diljskog Odreda. Izbor delegata je izvršen i oni čekaju kada treba da krenu na put.

U oči proslave godišnjice proslave I. kongresa¹³ bilo je poduzeto da se pri svim selima zapale krijesovi, ali u većini slučajeva to nije uspjelo kao npr. kotar Slatina, gdje su svega bila zapaljenja 3 krijesa. Na kotaru Brod u selu N. Topolje omladina je naložila kriješ u obliku slova koji je izražavao parolu „Drugovi i Tito”.

Za proslave na dan godišnjice I. Kongresa poduzeto je bilo da se održavaju općinske proslave, gdje to nije moguće ondje seoske. Bilo je pripremljeno 7 izložbi slika i omladinske štampe, od kojih je jedna vrlo lijepo uspjela i to na okrugu Našice u mjestu Orahovica gdje je na proslavi i izložbi prisustvovalo oko 600 omladinaca i omladinki, dok ostale izložbe i proslave prosječno su vrlo slabo uspjele. Sa izložbama je nastavljeno i dalje da se prenose iz sela u selo, kako bi što veći dio omladine vidio izložbe.

¹¹ Vidi u ovoj knjizi dok. 1.

¹² Kao bilj. I.

¹³ ^{se} na ¹ kongres Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije (USAOJ) koji je održan od 27. do 29. XII 1942. god. u Bihacu.

Po pitanju sakupljanja potpisa na pozdrave II. Kongresu, gdje su sve te pripreme vršene pravilno — najprije detaljno prorađene sa Skojevskim organizacijama pokazali su se dobri rezultati, kao na pr. sa okruga Nova Gradiška samo sa terena (bez vojske) sakupljeno je 4547 potpisa, a sa čitave oblasti 11322 potpisa na 115 pozdrava. U pojedinim mjestima kod sakupljanja potpisa na pozdrave nailazilo se na poteškoće, kao npr. u jednom selu (donjomiholjački kotar) gdje su neki omladinci (Hrvati) rekli: „A1 ste vi parizani mudri, sad da se mi potpišemo, a onda da nam kažete, vi ste kompromitovani, morate ići u partizane”. Dočim tamo gdje se to pravilno objašnjavalo omladina se htjela potpisivati pa ako je trebalo i tri puta.

Za pripreme proslave na dan otvaranja II. Kongresa uputili smo pismo svim Skoj-evskim organizacijama što i jedan primjer vama dostavljamo ali baš sada smo dobili brzojav od C.K.Skoj-a da se kongres odgaga radi vojničkih razloga, pa prema tome ćemo i mi odgoditi proslave.

Takmičenje se sprovodi u svrhu predkongresnog rada. O rezultatima takmičenja do sada nemamo tačan pregled, nego vam prilažemo rezultate takmičenja sa okruga Virovitica, Nova Gradiška i kotara Đakovo (okrug Brod), dok sa okruga Osijek i Našice nemamo podatke.

U zadnje vrijeme takmičenje u svrhu predkongresnog rada poprima više politički-prosvjetni karakter. To se vidi po tome što se sada sprovodi takmičenje i u održavanju kulturnih večeri i konferencija na kojima se omladina upoznaje sa kongresom i sa svim političkim stvarima. U tome je dosada bilo dobrih rezultata prema onome kako se taj rad prije odvijao samo po ekonomskim i drugim materijalnim pitanjima.

II. Organizaciono stanje:

Na našoj oblasti ima 5 okružnih i 17 kotarskih komiteta Skoj-a. Gotovo svi naši komiteti Skoj-a su malobrojni i nisu u stanju obuhvatiti sav teren. U radu još nema dovoljno snalaženja i brzog reagovanja na događaje. Uslijed malobrojnosti neki komiteti nemaju ni punog pregleda preko organizacija (O.K. Našice).

Okružni Komitet Skoj-a Nova Gradiška: sastoji se od 4 člana, muški, srbi, jedan radnik, jednak dak, dva seljaka. Iz ovog komiteta isključen je drug Dušan Basarić radi svojeg nekomunističkog ponašanja.. Ovaj komitet imade 3 člana plenuma od kojih je jedan sekretar K.K. Novska, a dvojica su jedan iz Posavskog Odreda, a drugi iz Požeškog Odreda. U ovaj komitet je kooptiran bivši sekretar K.K. Požega. Uslijed malobrojnosti komitet ne može da obuhvati sav teren te da pruži punu pomoć nižim komitetima. Drugovi su u radu mladi i neiskusni, sekretar se još dovoljno ne snalazi i malo je mrtav, inače bistar i imaju svi uvjete da se razviju u dobre rukovodiće.

Okružni Komitet Skoj-a Brod: sastoji se od 6 članova, 4 člana biroa, 5 muških, jedna ženska, 4 Hrvata i jedan Srbin, jedan Ukrajinac, 3 radnika, 2 daka i 1 seljak. — Ovaj se komitet prilično snalazi u radu i sastavljen je od drugova koji su teoretski dosta dobri, jer su trojica od njih svršili viši skoj-evski kurs.

Okružni Komitet Skoj-a Osijek: sastoji se od 7 članova, 5 biroa, 2 plenuma, 5 muških, 2 ženske, 3 Srbina, 3 Hrvata, 1 Nijemac, 3 radnika, 1 dak, 3 seljaka. Ovaj O.K. je prilično jak, samo je sekretar izvana mrtav. Inače je marljiv i pravilno postavlja stvari. Komitet kao cjelina se prilično snalazi i djeduje, ali je s obzirom na postojeću situaciju na ovom okrugu još uvijek preuzak.

Okružni Komitet Skoj-a Virovitica: sastoji se od 6 članova, 3 daka, 1 radnik, 2 seljaka, 4 Srbina, 1 Hrvat, 1 Ceh. Ovaj komitet je u radu slab i to sve krivnjom sekretara koji se prilično birokratizirao i nepravilno odnosio prema ostalim članovima komiteta, tako da je ponekad došlo do nezdravih odnosa. Isti se sekretar nekoliko puta nepravilno odnosio prema drugovima iz O.K. K.P.H. On će biti poslan u vojsku, a dužnost sekretara primaće drugarica Vera Durhanek, raniji član komiteta. Ista drugarica u radu do sada pokazala se vrlo marljiva i aktivna, a i inače pokazuje prilično sposobnosti.

O.K. Našice: sastoji se od 4 člana biroa, 2 radnika, 1 đak, 1 seljak, 3 Srbina, 1 Hrvat. Članovi ovog komiteta su kombinovani sa drugih okruga i prema tome ima poteškoća, pošto se nisu potpuno saživili sa ovim terenom i ne mogu da brzo uočavaju probleme i da pravilno reaguju. Drugovi imaju volje za rad i prilično se interesuju.

Sama organizacija Skoj-a slabo se proširuje. Na nekim kotarevima (Nova Gradiška i Osijek) upravo je u zastoju. Dešava se da uslijed ne budnosti naših rukovodstava u organizaciju se uvuku pojedini kolebljivi elementi, koji uslijed malo jačeg pritiska bande se demorališu i čak pređu na njihovu stranu (to su pojedini slučajevi, slučaj jednog člana kotarskog odbora Usaoh-a Osijek). Taj zastoj dolazi od tada što je organizacija U.S.¹⁴ u pojedinim kotarevima nepravilno postavljena, što nema pravilnog sadržaja rada i ne može se brzo zapaziti aktivne omladince niti ih provjeriti i primiti u Skoj.

Popunjenje naših rukovodstava vršimo i na taj način što pojedine drugove izvlačimo iz vojske, provjerene i odane i uzdižemo ih za rukovodioce, — neke drugove s terena koji još nisu dovoljno provjereni u radu šaljemo u vojne jedinice.

Na zadnjem sastanku našeg komiteta zaključeno je da se općinski i kotarski komiteti prošire uzdizanjem novih kadrova, kako bi se što brže na taj način mogli popuniti i O. Komiteti sa dotičnih terena.

U radu na neoslobođenom teritoriju često se dešavaju provale (Brod i Požega) tako da gubimo dragocjene kadrove. Samo unatrag posljednjih mjesec dana izgubili smo nekoliko članova K.K. ili iz odbora U.S. Navodimo pale drugove u tom vremenu: 2 člana K.O. U.S. Osijek, pali u ruke bandi, Mileva¹⁵, član K.K. Skoj-a Požega, Mišo, član K.K.Skoj-a Slatina, 1 član K.K.Skoj-a Donji Miholjac, koji je izgleda s nekoliko potpisa i pozdrava za II. Kongres pao u ruke bandi, 1 član O.O. U.S. Gradiška, 1 član K.O. U.S. Novska.

Mi smo poduzeli korake da našu organizaciju čistimo i proširujemo novim članovima. Taj se rad u praksi sprovodi. (Iz rukovodstva je isključen jedan član K.K. Pakrac, jer se ustvrdilo da je ranije bila funkcioner Ustaške mladeži, isto tako isključen je jedan član O.K. Nova Gradiška radi svoga nekomunističkog ponašanja).

Veze između kotarskih i okružnih komiteta su na pojedinim okruzima vrlo slabe (Okrug Osijek i okrug Brod), pa prema tome i direktivni materijal sporo stiže. To je naročito slabo na okrugu Osijek sa kotarskim Vinkovci, Valpovo. Na Našičkom okrugu je slaba vez s K.K. D. Miholjac i na novogradiškom okrugu veza između kotara Novske i O.K. Skoj-a. Također na tim kotarevima su vrlo slabe veze između kotarskih i općinskih komiteta. Općinski komiteti Skoj-a

¹⁴ Ujedinjeni savez, odnosi se na USAOH.

¹⁵ Komljenović

rijetko se osjećaju kao rukovodstva i gotovo pojedini se vrlo malo razlikuju od Skoj-evskih grupa. Njih u većini slučajeva sačinjavaju pročelnici Skoj-evskih grupa, a na nekim mjestima su i nezavisno formirani i to većinom na okrugu Nova Gradiška i Brod.

SKOJ-evske grupe se u većini slučajeva ne sastaju redovito, a osobito tamo gdje naši komiteti nemaju redovite veze, pa prema tome i ne vode čvrstu kontrolu nad radom tih grupa. Tamo gdje je veza redovita između Skoj-evskih grupa i opć, ili kotarskih komiteta, tu se grupe sastaju redovno dva puta tjedno, dočim kao npr. u kotaru D. Miholjac i u kotaru Grubišno Polje gdje naši K.K. čak nemaju pregleda koliko Skoj-evskih grupa postoji na njihovom terenu, tu se može reći, da se sastanci vrlo rijetko održavaju, a u nekim slučajevima i nikako.

Političko-ideološka izgradnja Skoj-evaca je vrlo slaba. Skoj još uvijek ne rukovodi omladinskim masama. Proučavanje historije VKP(b)¹⁶ pokazalo se teško i neshvatljivo za naše članove u grupama. Mi smo odlučili da oni Skoj-evci koji su u stanju da proučavaju historiju VKP(b) i nadalje proučavaju, a slabije grupe da proučavaju Omladinsku Borbu¹⁷ kao i ostali materijal koji je namijenjen našim organizacijama.

Skoi-evci su istina prvi i najbolji članovi U.S., ali još uvijek ne shvaćaju svoju ulogu u U.S. Kroz pripreme za kongres nastojali smo izvršiti taj rad preko naših Skoj-evskih organizacija unutar U.S., ali u pojedinim slučajevima su postignuti slabi rezultati. Skoi-evcima još uvijek nije dovoljno jasna organizaciona struktura U.S. Takovih pojava ima i kod rukovodioca. To se nastoji otkloniti ukazivanjem preko sastanaka. Da bi se to što bolje i pravilnije shvatilo odlučili smo ponovno održavati kurseve pri okružnim Komitetima niže, a pri Oblasnom srednji Skoi-evski kurs, pošto smo u zadnje vrijeme bili s njima prestali.

Drugove koji će ići na kurs određujemo mi zajedno s Okružnim komitetima. Time ćemo moći pravilno vaspitati drugove koji će moći da se razviju u dobre rukovodiocce.

Da bi se čim prije naše organizacije pravilno upoznale sa svim novo nastalim političkim momentima, kao i s organizacionim pitanjima počeli smo s održavanjem savjetovanja po okruzima, kotarevima i općinama. 16. I. održat će se savjetovanje na kotaru Požegi, 18. I. na kotaru Slatina, a 20. I. okružno savjetovanje Nova Gradiška. Na ta savjetovanja ići će jedan drug iz Oblasnog Komiteta K.P.H.

Isto tako ima slučajeva nemoralnog života omladine, a ponegdje i članova Skoi-a (Virovitica i Slatina) te se tako prenose venerične bolesti. Mi smo poduzeli da se to suzbija ukazivajući na štetnost toga i bojkotovanje od strane omladine, a gdje će se to širiti namjerno od pojedinih lica sa strane bande, poduzet će mjerodavne ustanove oštre mjere.

III. Rad Skoi-a u vojsci:

Politička svijest SKOJ-evaca ne odskake mnogo od ostalih omladinaca, to jest koji nisu članovi naše organizacije. Nezainteresiranost prema SKOJ-evskoj organizaciji samih boraca još uvijek se osjeća, to najviše dolazi do izražaja u češkoj brigadi gdje se više puta čuje: „Mi smo seljaci i netrebamo se učiti”.

¹⁶ Skraćenica od Svesavezna komunistička partija (boljševika).

¹⁷ Organ CK SKOJ-a, izlazi od studenog 1941. do travnja 1944.

Moral kod boraca je dobar untatoč slabe odjeće i obuće što se najbolje očituje u posljednjim akcijama i podhvatima. Borbenost omladinaca je prilično dobra a naročito SKOJ-evaca koji u tom pogledu prednjače.

U vezi s upoznavanjem s najnovijim političkim događajima kao i II. zasjedanjem Avnoj-a, stvaranjem Nacionalnog Komiteta¹⁸, kao i događajima van naše zemlje još uvijek nije dovoljno jasno svim našim borcima. S naročitim veseljem primili su borci uvadanje čina maršala u NOV koji je dijeljen vrhovnom komandantu Titi.

Još uvijek imade pojava dezerterstva u našim brigadama kao i u odredima, a to se najviše osjeća u Češkoj Brigadi, gdje je do sada dezertiralo oko 100 omladinaca, ali od toga se jedan dio vratio natrag u svoju jedinicu. Razlog zašto su dezertirali oni koji su se vratili natrag bili su blagdani Božić i Nova Godina. Naše organizacije u tom pogledu nisu dovoljno povele računa kako i na koji bi način pomogle kod sprečavanja dezertiranja iz naše NOV, što je znak slabog političkog djelovanja naše organizacije među omladinom u brigadama kao i u odredima.

Pripreme za II. Kongres, djelomično su izvršene, tj. održane su konferencije u svim brigadama odakle su se uputili pozdravi zajedno s potpisima omladinaca II. Kongresu. U pogledu toga izvršeno je predkongresno takmičenje po raznim pitanjima u kojem su uzeli učešća svi omladinci. Same pripreme za proslavu godišnjice I. Kongresa nisu bile organizovane, tj. sami brigadni komiteti nisu proveli u život zadatke koji su bili u vezi s tom proslavom, a pošto je naš komitet bio malobrojan i drug Traktor¹⁹ se još nalazio u bolnici, nije niko ostajao dulje vremena u diviziji, kako bi se svi ti zadaci pravilno izvršili.

Predkongresne pripreme u odredima, isto tako i u vojnim ustanovama nisu u potpunosti izvršene, tj. svuda održane konferencije sa kojih su trebali biti upućeni pozdravi II. Kongresu.

Pozdravi, koji su upućeni II. Kongresu, zajedno s potpisima omladinaca primili smo iz 3 brigade sa ukupnim brojem potpisa 791, a iz 3 odreda i 1 bataljona „Hajduk Veljka”²⁰ i ostalih vojno-pozadinskih ustanova ukupni broj potpisa 857, dok iz ostala tri odreda još za sada nisu stigli pozdravi.

Iz jedinica XXVIII. Divizije koje su otišle na zagrebačku oblast²¹, kao i od XII. U. B.²² koja se nalazi na „Motajici”²³ nismo primili nikakvih pozdravnih pisama, a niti nam je poznato da li su bile učinjene kakove predkongresne pripreme i da li je bila proslava godišnjice I. Kongresa.

Ista divizija dne 8. o. m. vratila se natrag u našu oblast i u idućem izvještaju moći ćemo vas obavijestiti kako su tekle pripreme za II. Kongres i da li je bila proslava I. Kongresa. 15. I. održat će se savjetovanje svih rukovodioca Skoj-a iste divizije (XXVIII.)

Kako smo vam gore naveli naš komitet je do sada rukovodio s radom naših organizacija u XII. Diviziji u čiji sastav ulaze ove brigade: XVIII, Brodska

¹⁸ Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije, formiran 30. XI 1943. na Drugom zasjedanju AVNOJ-a kao privremena vlada Jugoslavije.

¹⁹ Meles Ivan

²⁰ Djelovao u okučanskoj Posavini.

²¹ Divizija je izvršila pokret u Moslavinu, Kalnik i Hrvatsko zagorje po naredbi Glavnog Štaba NOV i POH stavljajući se pod komandu II operativne zone. Vidi: „Grada”, knj. VII, dok. 44, str. 156.

²² udarna brigada

²³ Kao bilj. 4.

i Cehoslovačka Brigada. Nadalje oblasni Komitet rukovodi s 6 odreda direktno i preko okružnih komiteta SKOJ-a.

Rad brigadnih komiteta ne osjeća se u dovoljnoj mjeri, tj. da oni rukovode s organizacijom u svojoj brigadi. Sami komiteti još uvijek djeluju kao skup sekretara, kako brigadnih tako i bataljonskih. Smrtni slučajevi i naših rukovodioca su češći, što je i posljedica čestog mijenjanja bat. komiteta i članova brigadnih. Sami komiteti isto tako i grupe neredovito održavaju svoje sastanke kako organizacijone, a još manje odgojne. Ove nedostatke polako i otklanjamo, što se najbolje ispoljava u posljednjim pokretima i akcijama unatoč marša i borbi sastanci se ipak održavaju (XVIII. brigada).

Otkako su izvršene neke vojne promjene tj. organizacija teškog oružja unutar same divizije, postavio se pred nas zadatak da ta razna odjeljenja koja su potpala pod direktno rukovodstvo štaba divizije, kako i na koji način da se rukovodi s Skoj-evskom organizacijom u istima. Ta sva odjeljenja biti će vezana uz svoj komitet koji će biti formiran od pročelnika Skoj-evskih grupa koje se nalaze u tim odjeljenjima. Isti komitet bit će vezan uz jedan brigadni i jedne od brigada u diviziji kojemu će da podnaša izvještaj a isto tako dobivati će tekuću štampu i ostali materijal od tog komiteta.

Dne 2. XII. 1943. održano je divizijsko savjetovanje Skoj-evskih rukovodioca XII. Divizije na kojemu je bio prisutan i drug Bude²⁴ i Jucko²⁵. Na ovom savjetovanju pored ostalog razgovaralo se najviše o značaju II. Kongresa, kako i na koji način da se izvrše u toj diviziji predkongresne pripreme.

Na teritoriju naše oblasti postoji 6 partizanskih odreda²⁶ s kojima rukovodimo na onaj način kako smo već gore naveli. Nad radom naših organizacija u istima nemamo dovoljno pregleda, pošto u zadnje vrijeme od Okružnih komiteta kao i odgovornih drugova za rad Skoj-a nismo dobili izvještaje kakvi je rad i stanje naših organizacija u istima. Drug Kum²⁷ koji je instruktor pri našem komitetu sada većinom odlazi u odrede i tako na taj način mislimo da će se rad naših organizacija u odredu poboljšati. U vezi s time zaključili smo na našem posljednjem sastanku da drugovi odgovorni za rad Skoj-a u odredima prema svojim sposobnostima budu primljeni u plenum O.K. Skoj-a. Na taj način će se i drugovi iz odreda moći upoznati s radom naših organizacija na terenu i po tom pitanju pomoći u radu tamo kud se njihov odred kreće.

U vezi s kulturno-prosvjetnim radom formiraju se kulturno-prosvjetni odbori po četama i batalj onima, to se sprovada u život u brigadama dok u odredima to još nije postavljeno. Ti odbori nastojat će po četama i bataljonima i s time će se postići jedinstven rad po tom sektoru, a isto tako rad po zajedničkom planu u kome će uzeti učešća svi borci brigade, a ne kao što je bilo u većini slučajeva da su se planovi Skoj-evskih rukovodioca po tom pitanju kosili s odlukama komesara itd. Rad pjevačkih i diletantskih grupa u posljednje je vrijeme vrlo slab, uslijed pokreta i borbi koje su svakodnevne. Tako prilikom održavanja proslave godišnjice I. Kongresa isti nisu došli u potpunosti do izražaja kod davanja samog programa.

Vještina u borbi dolazi do izražaja u borbama protiv okupatora koji upotrebljuje najmodernije oružje, a da ipak naši borci to savladavaju i uništavaju

²⁴ Grahovac

²⁵ Stjepan Sekulić, sekretar Pokrajinskog komiteta SKOJ-a Hrvatske.

²⁶ To su: Diljski, Osječki, Požeški, Bilogorski, Daruvarski i Posavski.

²⁷ Sesar Grga

neprijatelja. Naročito se to pokazalo kad je XII. Div. imala borbu s okupatorskim tenkovskim odredom²⁸ kod Nove Gradiške gdje su tenkovi naletjeli na robove naših drugova, a da se oni nisu povlačili i tako je jedan okupatorski tenk pregazio jednog omladinca koji se nije htio povući sa položaja. Borci omladinci najviše vole se upoznavati s novim oružjem i brzo se saživljavaju s njim. Disciplina nije na visini za vrijeme odmora, dok za vrijeme samih borbi je odlična.

Rad na terenu: drugovi koji su po tom pitanju odgovorni nisu se osjetili odgovornim. To se najviše uočilo prilikom proslave godišnjice I. Kongresa, tako da se drugovi iz vojske nisu nigdje povezali s omladinom na selu da zajednički proslave taj dan. Jedino drugovi iz XVIII. brigade pozivali su omladinu sela u kojem su bili na proslavi, pošto nisu kod toga bili uporni, nije bilo rezultata. U vezi s pripremama na dan otvaranja drugog kongresa upućeno je svima brigadama, a isto tako i svima odredima direktivno pismo kako i na koji način trebaju istu proslavu organizirati, a među ostalim i to da se trebaju povezati s omladinom onog sela gdje se nalaze i da zajednički proslave otvorenja II. Kongresa Antifašističke omladine.

IV. Usaoh:

Oblasni odbor broji 9 članova od kojih su 4 člana komiteta. Sam oblasni odbor još uvijek nije postao političko rukovodstvo omladine koji bi uopće i trebao da se bavi političkim i kulturno-prosvjetnim radom. U odboru još uvijek postoji sitno praktičarenje gdje će koja radna brigada nešto da uradi itd. Postoji još uvijek krutost u samoj organizaciji. U oblasti postoje 4 okružna odbora, jer na petom nije još formiran (Našice).

Okružni odbor U.S. Nova Gradiška broji 6 članova, Virovitica 6, Osijek 6, a Brod 5 članova. U oblasti ima 14 kotarskih odbora, jer na 2 kotara nema kotarskog odbora. To su kotarevi D. Miholjac i Županja.

U zadnje vrijeme rad okružnih odbora počeo se pokretati, ali isti odbori nisu još uvijek svagdje shvatili koje dužnosti stoje pred odborima U.S. To se osjeća po tome što se ista greška stalno ponavlja, a to je šablonsko shvaćanje organizacionih pitanja U.S. Te greške se sada nastoje ispraviti i pokazuju se u tome rezultati.

Kotarski se odbori u većini slučajeva osamostaljuju, ali je česti slučaj da na veoma težak način prenašaju direktive i razjašnjavaju najnovije političke događaje nižim odborima, pa im tako i veoma slabu pomoć pružaju. Prilična nesamostalnost kotarskih odbora uzrok je što i Skoj-evska organizacija kao i okružni odbori U.S. nisu pružili punu pomoć nižim odborima. Na taj način ni kotarski odbori nisu mogli pružiti pomoć opć. odborima, tako da u većini slučajeva opć. odbori kao odbori nisu dolazili do izražaja. Sami kot. odbori u većini slučajeva se na terenu izgube u sitnicama tako da ne mogu rukovoditi s čitavim kotarom.

Članovi opć. odbora djeluju uglavnom svaki u svom selu, jedino predsjednici obidu češće općinu. Općinskim se odborima u zadnje vrijeme posvetila ve-

²⁸ RatU ss © 901 • oklopnom grenadirskom puku (Arhiv VII, fond NAV-T-314, r. 1547, s. 1065).

ća pažnja nego do sad, ali ipak ti svi odbori još nisu naučeni na ovaj rad, te ako im tko od kotarskog ili okružnog odbora ne dolazi, rad kod njih zaostaje.

Seoski odbori većinom još nisu rukovodioci političkog života omladine u selu. Oni su se tek u zadnje vrijeme počeli sastajati i to samo u nekim kotarevima. Sav rad koji treba da izvršava seoski odbor još u većini slučajeva stoji na pretsjedniku koji direktno prenaša direktive na čitavu omladinu.

Na okruzima Nova Gradiška i Virovitica iste su se greške znatno popravile, dok se na ostalim okruzima još uvijek ističu. Kod okupljanja antifašističke omladine prelazilo se u šablonsko postavljanje organizacija po unaprijed određenim organizacionim formama te se omladina počela jednostrano razvijati. Tako su npr. na osječkom okrugu formirani odbori za agitaciju i propagandu, a formirali su se i na drugim okruzima razni odbori U.S. preko kojih se u nekim krajevima nije mogla okupiti omladina, a često bi se i bojala tih organizacija. Organizacije U.S. bavile su se do sada mnogo manje političkim pitanjima nego li u pomoći frontu, pa se tako zapaža da je U.S. politički na veoma niskom stupnju.

U posljednje vrijeme takmičenje u održavanju konferencija, proslava, stanaka i kulturnih večeri koje su posvećene kongresu u veliko je krenuo politički život omladine, ona se počela politički uzdizati.

U napred određene organizacione forme su onemogućavale široko okupljanje antifašističke omladine, pa sada radimo na tome da se iste greške isprave, jer se zaista dešavalo da se odbori U.S. u nekim selima nisu nimalo razlikovali od Skoj-evskih grupa.

Kulturno-prosvjetni rad: kod omladine se iz dana u dan sve više razvija. Naročito je za taj rad zainteresovana omladina oslobođenog teritorija, gdje i postoje sve mogućnosti da se razvija. Kulturno-prosvjetne večeri koje se održavaju po našim selima veoma su zainteresovali omladinu, ali oni nisu svagdje politički rukovodioc omladine, pa su se čak negdje počele pretvarati u obične zabave (Taraban²⁹) Zato će se od sada na istim večerima u zaostali program čitati i članci iz naše štampe u vezi s najnovijim vojnim i političkim događajima. Tako će se i preko tih kulturnih večeri omladina i narod upoznavati i davati im politički pravac.

Diletantske grupe se vrlo lijepo razvijaju i omladina se za njih mnogo zainteresovala. Osim diletantskih grupa omladina na kulturno-prosvjetnim večerima istupa se pjevačkim horovima i recitacijama gdje se prilično ističu pioniri. Pri okružnom odboru Usaoh-a Nova Gradiška i Brod imadu diletantske grupe koje su ujedno i tamburaški zborovi, a koje odlaze na teren te istupaju u raznim proslavama i zborovima. To je pomoglo da se omladina za taj posao počela mnogo interesirati.

Suzbijanju nepismenosti posvećuje se prilična pažnja, tako da već na kotaru Pakrac ima svega 20 koji još nisu naučili dobro čitati i pisati, a prije godinu dana ih je bilo nepismenih 250. Dopisništvo se također u zadnje vrijeme pokreće. Omladinski dopisi postaju sve konkretniji i u vezi s najnovijim događajima, tako da se ona uobičajena općenitost pomalo otklanja. Također i broj dopisa raste. Drugarica koja je pri oblasnom odboru odgovorna za dopisništvo pomogla je da se pri svim kotarskim i okružnim odborima uspostave dopisnici. To je postignuto.

²⁹ Slavonsko narodno kolo.

Omladinski domovi su počeli dobivati veći značaj nego što su prije imali, što se naročito pokazalo pri održavanju konferencije, kulturnih večeri, sastanaka i proslava. Omladinski domovi otvaraju se i na poluoslobodnom teritoriju, gdje je omladina naročito ponosna sa svojim domom (kotar Brod). Radne čete u zadnje vrijeme nisu aktivne. Iako je postavljeno da se iste čete zaposle u radu oko zdravstvene službe (krećenje kuća, kopanje zahodskih jama, pranje rublja), zatim za pletenje čarapa, gradnji kuća i omladinskih domova, te drugim zimskim poslovima, radne čete su samo jedan dio tih zadataka izvršile i to pletenje čarapa i pranje rublja, a negdje krećenje kuća i kopanje zahodskih jama. Kod pletenja čarapa u glavnom nisu dolazile do izražaja radne čete, već je to bilo tako spontano pleteno, a i ostale poslove nije svagdje omladina izvršavala organizovano u okviru radnih četa, tako da su organizacione forme istih pomalo počele labaviti. Pošto je proljeće blizu i pred omladinom pozadine stoji opet veliki poljski radovi, postavljeno je u zadatak da se iste radne čete reorganizuju i preko redovitih sastanaka potaknu na posao kako bi pripreme i organizovano dočekale proljetne radove. Ali u tome se do sada nije vidjelo nikakvih vidnih rezultata.

Pioniri: u nekim kotarevima vrlo aktivno sudjeluju u programima na kulturnim večerima i proslavama i to najviše sa recitacijama. I na neoslobodnom teritoriju vidi se veliko interesovanje djece prema narodno-oslobodilačkoj vojsci ma da ne postoji organizacija „Pionir“. Nedavno je u selu Habijanovce (kotar Valpovo) naišla ustaška patrola i opazila djecu kako marširaju. U razgovoru s bandom ponosno su izjavljivali da su oni partizani, kako imaju komandire i komesare i kako su najvećeg i najozbiljnijeg druga nazvali „Tito“! Banda ih je iz bijesa kaznila klečanjem u blatu. Takvih slučajeva ima više, ali se naše organizacije ne usuđuju prilaziti tim mališanima bojeći se provala. Na oslobodnom teritoriju pioniri posjećuju škole, ali njihovom političkom uzdizanju unutar njihove organizacije ne posvećuje se dovoljno pažnja iako su oni veoma zainteresovani za sve što je u vezi s narodnom vojskom.

U toku predkongresnog rada naše organizacije U.S. su se brojno povećale za 3360 članova. Prema tome sada na teritoriju naše oblasti imade 9.362 člana Ujedinjenog Saveza.

Agitprop :

Dopisništvo na našem terenu u zadnje vrijeme se je u mnogome poboljšalo i po broju dopisa i po kvalitetu istih. Pri svim okružnim i kotarskim odborima postoje drugovi koji su odgovorni za taj rad.

U zadnje vrijeme kako nije izlazio „Mladi borac“³⁰ po dva omladinska članka bila su uvrštena u „Glasu Slavonije“³¹. Ali pošto sada više ne će izlaziti bar do neko vrijeme „Glas Slavonije“, mi ćemo sve dopise koji će se sakupiti slati vama. (U prilogu vam dostavljamo nekoliko dopisa).

Unatrag neko vrijeme bili smo prestali s održavanjem kurseva kako pri oblasnom tako i pri okružnim komitetima. Sada se opet ukazala potreba održa-

³⁰ Glasilo slavonske omladine, izlazi od siječnja 1943. Od broja 3 podnaslov: List Anti-fašističke omladine Slavonije.

³¹ Glasilo Narodnooslobodilačke fronte Slavonije. Izdavač 1943. i 1944. Agitprop Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju, a 1945. Propagandnog odjeljenja Oblasnog NOO-a za Slavoniju.

van ja kurseva i mi smo odlučili da se opet pri svim okružnim komitetima održavaju niži Skoj-evski kursevi, a pri oblasnom srednji. Srednji Sko-evski kurs pri oblasnom komitetu počinje 15. I. za kojeg smo mi unaprijed odredili drugove koji će na njemu slušati. Niži Skoj-evski kurs pri O.K. Osijek je počeo, dok pri O.K. Nova Gradiška početak je 20. I., a pri ostalim okružnim komitetima još nije određeno vrijeme kada će početi.

Mi smo vas preko radio stanice upitali kako stoji stvar sa kulturno-prosvjetnim kursom, da li da ga održavamo po starome, ili da čekamo razrađene teme dok stignu od vas i baš jučer smo primili telegram od C.K. Skoj-a da sa kursom nastavimo onako kako se održavao i prije. Mi ćemo nastojati da on što prije počne, ali se sada postavlja pred nas pitanje predavača na tome kursu. Do sada još nismo predvidili nikoga tko bi mogao da po tom pitanju dostojno zadovolji.

U svrhu popularizacije II. Kongresa kao i odluka Avnoj-a štampane su parole koje su rasturivane i po neprijateljskim uporištima (na Donjemiholjačkom kotaru su omladinci priljepili parole na ustaške bunkere). Na kotaru Vinkovci bili su napisani transparenti preko ceste Osijek—Borovo.

U štampariji su izrađene slijedeći broj parola:

„Živio Sovjetski Savez, predvodnik u borbi protiv krvavog fašizma, zakletog neprijatelja omladine!“ 3072 komada.

„Istrijebimo do kraja izrode Hrvatskog naroda Pavelića i njegovu ustašku družinu za sva počinjena zvjerstva“ 2930 komada.

„OMLADINO SLAVONIJE! Pojačanom borbom i radom čuvaj svete tekovine 30-mjesečne borbe od zakletih neprijatelja tvoje mladosti i sretnog života izdajničke „vlade“ i njenog pokrovitelja kralja!“ 2269 komada.

„Kaznimo krvne neprijatelje slobode naše mladosti — okupatore, ustaše, četnike Draže Mihailovića i sve neprijatelje naših naroda!“ 3000 kom.

Od ovih parola prilažemo vam od svake 5 kom.

Nadalje je umnoženo:

Brošura „Sovjetska omladina pokazuje nam put“ 1004 prim.

„Govor druga Tita mladim oficirima NOV i POJ“ 1020 prim.

„U oči 25-godišnjice Komsomola“ 1038 prim.

„Četvrta i peta ofenziva (Vladimir Dedijer)“ 1245 prim.

Letak „27. novembar“ 1582 prim.

„Mladi komunist“ br. 3 820 prim.

Pismo C. K. Skoj-a 60 prim.

Letak „Češka i slovačka omladina Slavonije“ 1052 prim.

Letak „Srednjoškolska omladina“ 2068 prim.

Letak „Drugovi omladinci, radnici i namještenici Durdenovca“ 536 prim.

OBLASNI KOMITET SKOJ-a: sastoji se od 6 članova, 5 u birou, 1 u plenumu, 3 Srbina, 3 Hrvata, 3 radnika, 2 seljaka, 1 dak. Naš komitet jest malobrojan za teren na kojem treba da djeluje. Stoga imamo u vidu da se popuni sa drugaricama Marom Smiljanić, Marom Božićković, koja se nalazi na tromjesečnom kursu i s drugom „Bracom”³² koji je do sada član O.K. Skoj-a Osi-

jek, a prima dužnost sekretara. S ovom popunom moći će naš komitet obuhvatiti sav teren.

- O radu samog komiteta kaže drug Bude da vam je već pisao.
- O svemu podrobnije izvestit će vas drugovi koji budu pošli na kongres.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Drugarski pozdrav
Rudolf Car

Original u Arhivu CK SKJ, fond CK SKOJ-a, 1944/25.

13. I 1944.

Izvod iz naredbe Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o proglašenju XXI NO brigade udarnom. Štab VI korpusa NOVJ s tim upoznaje podređene jedinice.

Glavni Štab Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Hrvatske, naredbom svojom broj 41 od 3/XII. 1943. dostavio je sledeće:

I. POHVALE. „Za umješno rukovođenje na teritoriju II. Operativne Zone u mjesecu oktobru i novembru 1943. godine pohvaljujemo pukovnika VLADIMIRA MATETICA, komandanta II. Operativne Zone i MARKA BELINICA, tadašnjeg političkog komesara II. Operativne Zone.

Za junačke borbe pri oslobađanju Koprivnice proglašujemo

Udarnom XXI. NARODNO-OSLOBODILACKU BRIGADU XXVIII. DIVIZIJE VI. KORPUSA NOVJ ..

Dostavlja se prednji izvod na znanje, s tim da se pročita pred strojem.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

V.D. Načelnika Štaba,
major:
Radojica M. Nenezić, v. r.

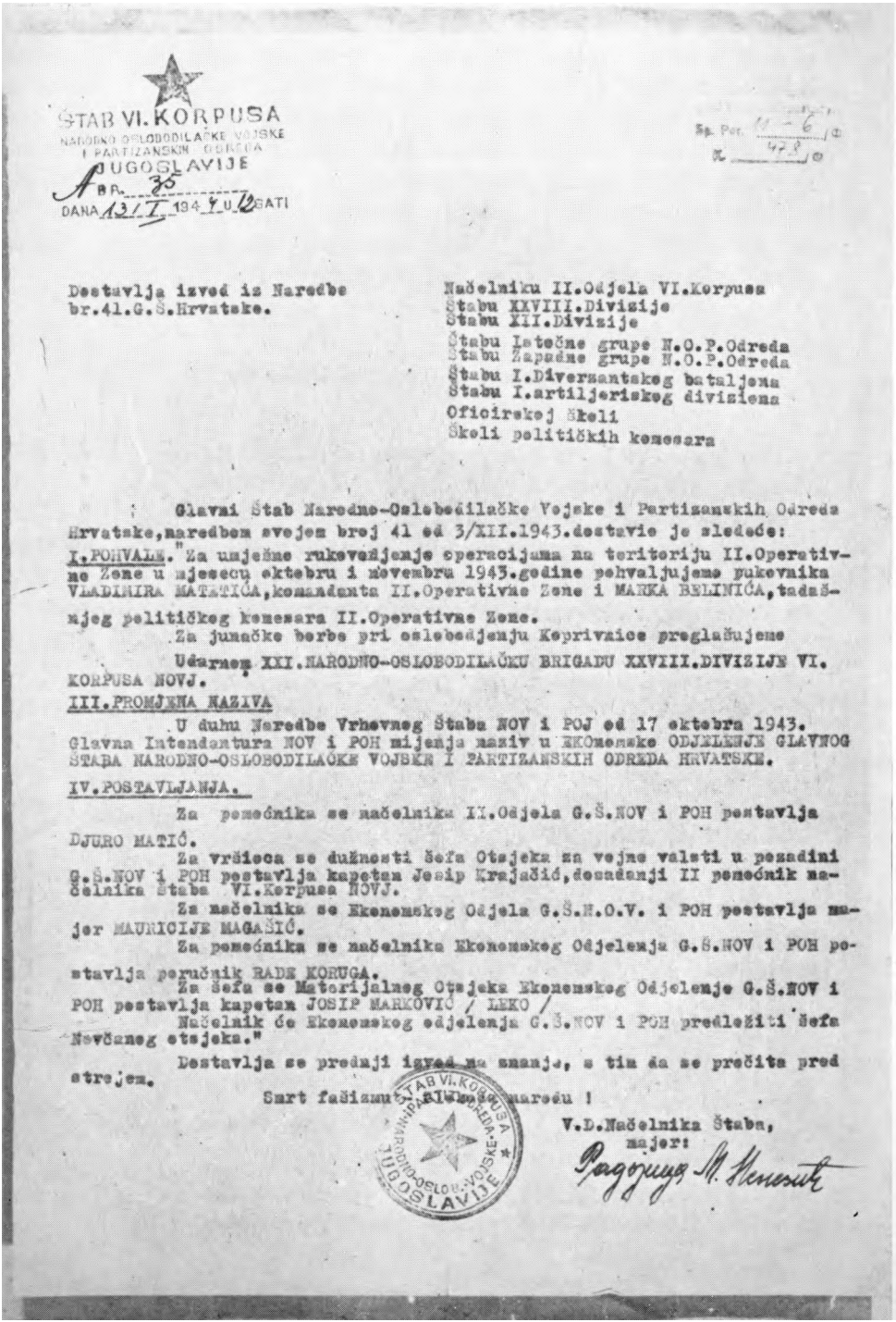
M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 15/1, ftk. 288.

13. I 1944.

Zapovijest Štaba XII divizije VI korpusa NOVJ za napad na željezničku prugu Zagreb—Beograd.

U cilju izvršenja diverzije na glavnoj pruzi Beograd—Zagreb kao i uništenja transportnog vlaka¹, jedinice ove divizije izvršiće pokret u tom pravcu, stoga

N A R E D U J E M O - .	
1) Brodska brigada Sastav: 4 bataljona, 1 brdski top, 1 protivtenk. top, 2 protivtenk. pu- ške i ostali dijelovi	14. I. 1944 godine napraviće zasjedu sa dva svoja ba- taljona na cesti Sibirj—St. Slatinik između kolskog puta, koji preseca cestu i prugu, a vodi od k. 160 u poljanu Sigetci, sa zadatkom kada diverzanti dignu vlak u vazduh, tj. lokomotivu, da izvrše snažan juriš na isti. Sa druga svoja dva bataljona potpomognuta sa 1 protivtenkovskim topom i 2 protivtenk. puške na- praviti zasjedu na glavnoj cesti u selu Andrijevci i to na istočnom dijelu sela, sa zadatkom da spriječi even- tualni napad od te strane, tj. od Broda. Stab brigade će se nalaziti za vrijeme trajanja ove akcije u prvim kućama zapadno u selu Andri- jevci.
2) XVIII brigada Sastav: 3 bataljona, 1 protivtenk. top, 3 protivtenk. pu- ške i ostali dijelovi	a) 14. I. 1944. godine sa dva svoja bataljona potpo- mognuta sa 1 protivtenkovskim topom, 2 protivtenk. puške, napraviće zasjedu na cesti između St. Slatinik i Stupnika na k. 114, tj. ciglani, koja se nalazi sa des- ne strane ceste idući od St. Slatinik za Stupnik, sa zadatkom da spriječi prodor neprijatelja cestom od Nova Kapela—Batrina. b) Treći bataljon ove brigade daće osiguranje sa jed- nom četom na raskrsnici puteva koji vode od kote 252 prema k. 284, 245 i 250. Ostale dvije čete toga ba- taljona preuzeće pod svoju komandu sve dijelove Šta- ba brigade, kao i Štaba divizije, i krenuti pravcem Lovčić—Grizici—Grgurevići—Papazovići za Zdenca, gdje će sačekati Štab svoje brigade. Stab brigade za vrijeme akcije nalaziće se na k. 169, odakle će imati najbolji uticaj na svoje jedinice.
3) Vrijeme za zaposjedanje položaja:	Gore pomenute jedinice moraju da zaposjednu polo- žaje, koji su predviđeni gornjom zapoviješću od 5,00 časova 14. I. 1944. godine.
4) Kirurška ekipa i sanitet:	Brigadna previjališta organizovaće referenti sa- niteta pojedinih brigada. Divizijsko previjalište sa ki- rurškom ekipom nalaziće se u selu Krajačići.

1 O rezultatima akcije vidi u dok. 58 ove knjige.

- 5) Evakuacija ranjenika:
- Brodska i XVIII brigada od brigadnih previjališta do sela Krajačići, odakle će se u jednom transportu svi ranjenici evakuisati pravcem: Krajačići—Jakačina M.—Papazovići—Zdenci — k. 407 — bilom do k. 423 — Borojevci—Paučje.
- Osiguranje do PaUčja daće Brodska brigada (jednu četu).
- 6) Mjesto Štaba divizije:
- Za vrijeme akcije nalaziće se na cesti kod k. 160 (Cerje).
- 7) Znaci za povlačenje:
- Znak za povlačenje daće Štab Brodske brigade sa izbačene 3 crvene rakete u pravcu pruge, kao i pismenim obavještenjem, koje sa jačom kontrolom poslati Štabu XVIII brigade.
- 8) Povlačenje:
- Po završenoj akciji jedinice ove divizije povući će se i to:
- Brodska brigada u sela: Glogovicu, Poderkavlje, i Grabarje. Štab brigade u Poderkavju.
- XVIII brigada u sela: Zdenci, G. Slatinik. Štab brigade u Zdencima.
- Štab divizije sa ostalim pripadajućim dijelovima povući će se u D. Slatinik.
- Štabovi brigada po dolasku u određene baze povezaće se odmah telefonskom linijom sa Štabom divizije.
- Napomena:
- 1) Obzirom da se u promet želj. prugom puštaju patrolni vozovi ili panceri prije nego što se pusti neki transportni ili putnički voz, to će Štab Brodske brigade urediti sa diverzantima miniranje pruge na taj način što će se jedan ili dva odvažna druga diverzanta ukopati u neposrednoj blizini željezničke pruge i paliti minu pod transportnim ili putničkim vozom, propuštajući, ako bi prije ovih naišao, patrolni voz ili panceri.
- 2) Na zauzetim položajima ostaće se sve dotle, dok se ne sačeka i uništi neki transportni vlak na želj. pruzi.
- 3) Štabovi brigada po dolasku u novoodređene baze izvršiće prekopavanje i miniranje ceste i to:
- Brodska brigada prema Brodu, a
- XVIII brigada prema Djedinoj Rijeci,
- Istovremeno odmah predvidjeti položaje za borbu za slučaj nailaska neprijatelja.
- 4) Štab XVIII brigade ostaviće jednog člana svoga štaba sa bataljonom koji će pratiti brigadne i divizijske dijelove u novoodređene baze.
- 5) Štab Brodske brigade uputiće jednog člana svog štaba sa bataljonom u zasjedu prema Sibirju.

- 6) Sve zasjede prekopaće cestu na svojim sektorima i napraviti barikade na istima.
- 7) Dodijeljeni broj lakih bacača štabovi brigade izvršiće raspored prema potrebi.
- 8) Stab Brodske brigade ostaviće jednu četu na cesti Andrijevci—Krajačići, kod k. 160, koja će se nalaziti u divizijskoj rezervi. S tom četom neka ostanu 2 laka minobacača.
- 9) Nakon izvršenja zadatka, štabovi brigada podnijeće odmah izvještaja ovome štabu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
si. odsutan

Komandant, p. pukovnik:
Mil.² Stanivuković

Dokument je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka, tom V, knj. 23, str. 199.

13. I 1944.

Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju partijskim organizacijama i političkim radnicima na terenu u kome se daju detaljna uputstva za razobličavanje politike pristaša reakcionarnog dijela HSS-a kojom nastoje odvratiti hrvatski narod od uključivanja u NOP i spriječiti mobilizaciju u NOV. Ističe se da su odluke II zasjedanja AVNOJ-a najsnažnije oružje za mobilizaciju masa u NOB i da ih treba stalno tumačiti narodu.

Dragi drugovi!

Odluke AVNOJ-a¹ daju nam u ruke novo snažno oružje za mobilizaciju masa u NOB, a naročito za mobilizaciju hrvatskih masa. Posljedica pravilnog tumačenja i pravilnog iskorišćavanja odluka AVNOJ-a — mora biti popraćeno prlivom novih boraca u redove NOV. Da bi u tome smislu što bolje iskoristili odluke AVNOJ-a saopćićemo vama kako treba raditi u pogledu mobilizacije. Uglavnom mi u Slavoniji još nismo mobilisali hrvatske mase. Istina ima krajeva gdje naš utjecaj na hrvatske mase je velik i odakle ima velik broj partizana, ali još uvijek ima na hiljade sposobnih za NOV. U hrvatskim krajevima Slavonije mi još nismo uspjeli da izoliramo od hrvatskih masa utjecaj klike oko Mačeka² i njihove politike „čekanja”. Utjecaj Mačekove klike i politike „čeka-

² Milan
¹ Misli se na II zasjedanje održano 29. XI 1943. u Jajcu. Među najvažnije odluke spadaju: ? vrhovnom zakonodavnom i izvršnom narodnom predstavničkom tijelu Jugoslavije (AVNOJ) i TMOJ kao privremenom organu vrhovne vlasti za vrijeme NOB, o oduzimanju prava zakonite vlade Jugoslavije tzv. jugoslavenskoj vladi u inozemstvu i zabrani povratka u zemlju kralju i ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷

nja” koju oni propovijedaju još uvijek čini kod nas **osnovnu smetnju** za mobilizaciju hrvatskih masa. To mnogim našim drugovima nije jasno i oni ne vide da se borba za još jače i snažnije podizanje hrvatskog naroda u Narodno-oslobodilački pokret, za mobilizaciju mora vršiti u upornom i svakodnevnom raskrinkavanju Mačekove klike i njegove izdajničke „taktike čekanja”. Prije nekoliko dana jedan član Oblasnog Komiteta razgovarao je sa Mijom Ibšom³, koji ne samo da tvrdi, da je politika „čekanja” u početku ispravna za hrvatski narod, nego ima toliko smjelosti, da tvrdi da je ta politika bila pozitivna i za one koji su se digli u borbu, jer navodno da su se svi digli u borbu da bi sve bilo popaljeno od Njemaca i tako ne bi mogle postojati naše vojne jedinice. Sta više on tvrdi, da politika „čekanja” koristi danas hrvatskome narodu, jer bi se dizanjem svih na ustanak izazvale represalije od strane okupatora. I ako su to reakcionarni argumenti ipak oni nalaze tlo kod oportunističkih elemenata i služe kao opravdanje neodlaska u NOV. Još ako se k tome uzme, da mi nismo u Slavoniji dovoljno raskrinkali zlokobnu i izdajničku politiku „čekanja”, šta više da smo izbjegavali raskrinkavati Mačeka, da smo govorili o Košutiću⁴ mjesto u reakcionarnoj kliku oko Mačeka i da još uvijek razne Ibše, Kvaternici⁵ Tuna Babić⁶ i ostali imaju ugled kod jednog dijela hrvatskog naroda, onda je razumljivo zašto mi nismo u Slavoniji uspjeli da dignemo sav hrvatski narod u oružanu borbu.

Naša je dužnost da shvatimo slijedeće:

a) mobilizacija će biti to veća što se narodu biti jasniji značaj odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a drug Andrija⁷ kao podpredsjednik ZAVNOH-a poslao je upute⁸, kako će se popularizacija vršiti. Dužnost komiteta je da to pro-rade i primjene na svojem terenu. Odluke AVNOJ-a treba da nam postanu snažna poluga u kojoj ćemo ustalasati najšire narodne mase u borbi protiv fašističkog okupatora, protiv ustaša i četnika, protiv izbjegličke vlade i kralja.

b) odluke AVNOJ-a daju nam u ruke snažno oružje sa potpunu izolaciju reakcionarne klike oko Mačeka i izdajničke politike „čekanja”. Mi moramo neprestano, uvijek i na svakom mjestu ubjeđivati narod u štetnost te politike i raskrinkati sve njene pristalice. Tu se treba služiti svom štampom i svim argumentima. Na pr. drug Tito⁹ je dao opomenu¹⁰ svim građanima, domobrancima i radnicima koji služe okupatoru, gdje je naveo, da u koliko se isti ne oduzovu u NOV i ne prestanu služiti okupatoru biće kažnjeni i to čak do oduzimanja građanskih prava i smrtno kazne. Poslije toga „Slobodna Jugoslavija” javila je da se to odnosi i na one koji se još uvijek danas čekaju i špekuliraju. To konkretno znači i na razne pristalice politike „čekanja”. Hrvatskome narodu treba biti jasno da bi politika „čekanja” dovela do ovih posljedica:

3 Voda HSS-a na daruvarskom kotaru.
4 August, potpredsjednik Glavnog odbora HSS-a.
5 Franjo Kvaternik, prvak HSS-a na kotaru Slav. Brod.
6 Iz Gradišta kod Županje, jedan od prvaka HSS-a u istočnom dijelu Slavonije, u proljeće je predsjednik Oblasnog odbora JNOF za Slavoniju.
7 Hebrang
8 Vidi zbornik ZAVNOH/43, IHRPH, Zagreb 1964, dok. 187, str. 599-603.
9 Josip Broz, maršal Jugoslavije, vrhovni komandant NOV i POJ.
10 Odnosi se na opomenu koju je uputio predsjednik NKOF maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, od 6.1. 1944. svim hrvatskim i slovenskim domobranima, četnicima i drugim pripadnicima neprijateljskih oružanih formacija da napuste okupatora i pređu na stranu NOV. U tom pozivu je naglašeno da će se svaki daljnji rad u korist okupatora i domaćih izdajnika Pavelića, Nedića i Rupnika smatrati kao izdaja svoje domovine i svoga naroda i povuci će za sobom najstrože kazne, sve do lišenja građanskih prava i smrtno kazne. Tekst Opomene vidi: S. Nešović i B. Petranović, AVNOJ i Rezolucija, Narodna knjiga, Beograd 1983, str. 483.

- 1.) sve sposobno za oružje bilo bi silom otjerano na istočni front.
- 2.) zemlja bi bila potpuno opljačkana kao što je na pr. Mađarska, Bugarska, Češka itd.
- 3.) šta je najstrašnije hrvatski narod nalazio bi se na strani fašističkog tabora, to znači podnio bi kaznu koju očekuje Njemačka, kao i njeni sateliti. Ta kazna bit će pravedna ali strašna. U Moskovskoj deklaraciji¹¹ stoji tačka o kažnjavanju ratnih krivaca¹², a kakva će ta kazna biti vidi iz članka druga Varge, koji je odštampan u zadnjem broju Kulturnih priloga. Tamo se izričito kaže da će njemački narod biti prisiljen, da gradi gradove, pruge i ceste koje je porušio u Sovjetskom Savezu i ostalim okupiranim zemljama. Takva crna sudbina čekala bi hrvatski narod da je pošao putem „čekanja”.
4. da nije bilo oružane borbe nebi narodi Jugoslavije mogli da izvojuju sebi demokratski i slobodno uređenje, nego bi im se u zemlji povratio kralj i dinastija sa izbjegličkom vladom i četnicima Draže Mihajlovića¹³, koji bi se kravavo osvetili najviše hrvatskom narodu zbog zlodjela ustaških bandi. Sve bi to zadesilo hrvatski narod da je slijedi „taktiku čekanja” koju je propovijedao Maček i njegova reakcionarna klika. S druge strane odlukama drugog zasjedanja AVNOJ-a ostvaruje se davan san hrvatskog naroda, stvara se Slobodna Hrvatska u slobodnoj demokratskoj federativnoj Jugoslaviji. To je bio put koji je hrvatskom narodu pokazala komunistička Partija.

U borbu za potpunu izolaciju reakcionarne klike oko Mačeka mi moramo raskrinkavati i sve pristase i pomagače u Slavoniji kao što su Ibsa, Kvaternik itd., ali mi moramo nastojati da oštro i jasno postavljajući sudbonosnost i izdajstvo politike „čekanja” pridobijemo u NOV sve one poštene ljude iz redova pristalica bivšeg HSS-a, a koji se danas još nalaze po strani. Tim ljudima treba prići i ukazivati im da je krajnji čas da pristupe Narodno-oslobodilačkoj Borbi. Titina izjava ne tiče se samo onih koji otvoreno služe okupatoru, nego i one koji sjede skrštenih ruku.

Pošto se kao što znate uredba o opštoj vojnoj obavezi to mi već danas moramo otpočeti s pripremama da se uredba uzmogne sprovesti na teritoriju Slavonije. Osim najvažnijeg zadatka a to je što smo gore naveli treba poduzeti ove mjere. Treba da se **mobilišu svi sposobni muškarci bez obzira na nacionalnu pripadnost iz svih onih sela koja smo mi čvrsto oslobodili**. Nedopustivo je na. pr. da u Levinoviću, Babjoj gori, Orljavcu itd. ima muškaraca sposobnih za vojsku koji se nalaze kod kuće, a mi ih nismo mobilisali zato što su Hrvati dok su u istom kraju mobilisani svi Srbi, to znači da mi sami dopuštamo krivo tumačenje u pogledu jednake obveznosti svih građana na odluke Narodno-oslobodilačkog Pokreta. S tim treba prestati i sva takva sela treba mobilisati. Jasno je da mi u svim tim selima treba da izvršimo političke pripreme.

Komande Područja moraju da urede mobilizacione spiskove u koje će se zavesti svi muškarci od 18—50 god. starosti. Svaki vojni obveznik treba da dobije vojni list u kojem će se vidjeti zašto neki muškarac u navedenim godinama nije u Narodno-oslobodilačkoj Vojsci. Momilizacioni spiskovi treba da obuhva-

¹¹ Donesena na Konferenciji ministara vanjskih poslova Vel. Britanije, SSSR-a i SAD u Moskvi od 19. do 29. X 1943.

¹² Odnosi se na svečanu izjavu Ruzvelta, Čerčila i Staljina da će svaki njemački oficir, vojnik ili član Nacističke partije Njemačke koji bude počinio zločine u vrijeme rata u nekoj drugoj zemlji biti vraćen poslije rata u zemlju gdje je počinio zločin da bi mu bilo suđeno po zakonima te zemlje.

¹³ Pukovnik jugoslovenske vojske; od 1941. do 1945. vođa kontrarevolucionarnog četničkog pokreta. Do ožujka 1946. krio se u bosanskim i srpskim planinama kada su ga uhvatili organi sigurnosti, a srpnja 1946. Vojni sud ga je osudio kao ratnog zločinca na smrt strijeljanjem.

te sva sela djelovanja jedne komande. Ipak da bi se to što pravilnije postupilo treba, da u najkraćem roku komande područja jave koja sela smatraju da se treba potpuno mobilisati općom mobilizacijom i to da predlaže Štabu Korpusa, koji će im izdati odobrenje za mobilizaciju. U ostalim selima gdje još uvijek nisu ni političke mjere potpuno poduzete t.j. gdje nisu dobro razrađene odluke AVNOJ-a i raskrinkavana Mačekova politika „čekanja“ treba vršiti mobilizaciju na dobrovoljnoj bazi.

Kako ćemo to raditi? Iskustvo koje smo povukli na Virovitičkom kotaru govori nam slijedeće: svaki kotarski komitet treba da točno odredi gdje će se najviše odazvati dobrovoljno u NOV, zatim da prema broju sela skupi izvještaj broj recimo 10 drugova od kojih jedan dio treba da bude politički svjesniji, koji su sposobni objasniti političke probleme, a drugi dio ljudi, koji narod toga kraja cijeni i poštuje. S njima se treba napraviti plan kako će u koja sela otići. U svakom selu treba održat sastanak sa partijskim i Skojevskim organizacijama kao NOO-em i AFŽ-om i tu razjasniti potrebu mobilizacije i odrediti druge koji će se javiti da idu u vojsku i da pozovu druge. Uveče treba održat miting u kome će se objasniti odluke AVNOJ-a, štetnost politike „čekanja“, i opomenu druga Tita. Iza toga pozvati da se što veći broj muškaraca sutra izjutra prijavi u određeno mjesto regrutnoj komisiji koju treba osnivati. Treba organizovati da iz sela ljudi idu pod zastavom i s pjesmom. Isto tako treba na licu mjesta organizovati izdavanje neke vrsti plakatića u kojima će se izvještavati sva sela kako teče mobilizacija u ostalim selima. Mi ćemo izdavati u najkraće vrijeme o potrebi mobilizacije i treba ga razdijeliti u sva sela. Sa mitinga treba poslati pozdrav AVNOJ-u i Titu kojega treba da potpišu prisutni odbornici NOO-a ili predsjednik mitinga. Zgodno da se stavi u pozdrav recimo ovako: „Oduševljeni odlukama II zasjedanja AVNOJ-a šaljemo 72-icu naših sinova, očeva i braće u NOV.“

Možemo vam javiti da je ovakvim načinom mobilisano u Virovitičkom kotaru u roku od nekoliko dana bliže 600 stotina boraca. Na pr. selo Turnašica dalo je oko 40 boraca, koji su došli pod zastavama i s pjesmom na regrutnu komisiju. Neprestalno treba isticati primjer Virovitičkog kotara. O tome ćemo mi još izdati posebno saopćenje.

Komande područja treba postepeno da izrade mobilizacione spikove u svim krajevima gdje se još neće pristupiti općoj mobilizaciji.

Sva sela treba da očistimo od petokolonskih familija. U prvom redu tu dolaze u obzir porodice onih ljudi koji se nalaze u redovima ustaša i gestapa i koji podržavaju i odobravaju stav svoga člana. Te porodice dolaze pod vojni sud koji donosi presudu kojom se cjelokupna pokretna i nepokretna imovina takovih narodnih neprijatelja konfiscira u korist NOF-e, a porodice protjeraju se sa oslobođenog teritorija.

NOO-i i vojne pozadinske vlasti treba da opomenu sve porodice domobrana u smislu opomene druga Tita i da im pomognu da im dotične familije izvuku svoje rodake iz domobranstva.

Mi treba da paralelno sa našim političkim radom na mobilizaciju učvrstujemo i našu narodnu vlast, a naročito NOO-e. Učvršćivati naše vlasti znači, da mi posvetimo veliku pažnju radu NOO-a i vojnih pozadinskih vlasti, da im u njihovom radu pružimo punu pomoć i da poduzmemo mjere naročito danas kad imamo privremenu vladu¹⁴ svako sluša odluke naših narodnih vlasti. U ve-

¹⁴ Misli se na Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije.

zi s time mi moramo svagdje ukinuti neku vrst dvovlašća koja postoji u mnogim našim krajevima. To znači da naše vlasti moraju zabraniti svako djelovanje seoskim knezovima, zatim rasturanje raznih Pavelićevih¹³ uredbi, naredbi, proglasa itd.

Kao što vidite pitanje mobilizacije je skopčano sa ostalim aktuelnim zadatcima. MOBILIZACIJA JE SAMO REZULTAT NAŠEG UKUPNOG DJELOVANJA, KOJE SE SASTOJI OD POPULARIZACIJE ODLUKA AVNOJ-a RASKRINKAVANJE POLITIKE „ČEKANJA“ REAKCIONARNE KLIKE OKO MAČEKA. RAZBIJANJA UTJECAJA JUGOSLOVENSKE „VLADE“ I KRALJA I UCVRŠĆENJA NAŠE VLASTI.

Po primitku ovoga pisma izvještavajte nas šta ste u tom smislu učinili i podite putem kotara Virovitice.

Primate drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 19/1 CK, ftk. 42 589-591.

13. I 1944.

Izvještaj Štaba XII divizije NOV Štabu VI korpusa o razmještanju podređenih jedinica, pokretima neprijateljskih snaga, disciplini i moralu boraca, radu štabova i daljnjim operativnim namjerama.

Jedinice ove divizije za poslednjih 10 dana nalazile su se na južnim i jugoistočnim padinama Psunja, kao i na Babjoj Gori, dok je Čehoslovačka Brigada „Jan Žižka“ otišla na izvršenje specijalnog zadatka u Baniju¹.

Za ovo vrijeme naše jedinice, prema naređenju Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, ometale su koliko su to mogle, s razmjerno sredstvima, kojima su raspolagale kretanje neprijateljske motorizacije² za Bosnu.

Uspješna diverzija pruge Zagreb—Beograd nije se mogla izvršiti zbog nemanja eksploziva, iako su baš tada prolazili njome veliki neprijateljski transporti. Ipak, rušila se tt. linija i pruga Požega—Kapela Batrina.

Iz napred navedenog vidimo da se za ovo vrijeme osjetila jaka koncentracija njemačkih snaga koje su povećale kontrolu ceste Zagreb—Beograd i vršile upade na oslobođenu teritoriju, da bi nas odbile od drumova i pruge i time osigurale nesmetan transport tih snaga za Bosnu¹.

¹⁵ Ante Pavelić, šef ustaške NDH, ratni zločinac.
¹ Brigada je pratila otpremu 40 tona novinskog papira iz Slavonije za Baniju, odakle je donijela veće količine oružja i opreme.
² Radi se o 901. školskom grenadirskom puku (Arhiv VII, fond NAV-T-314, r. 558, s. 902).
³ Neprijatelj je vršio koncentraciju trupa za realizaciju operacije „Nabujak“ (Napfkuhen).
Opširnije vidi: Slavko F. Odić, Neostvareni planovi, Naprijed, Zagreb 1961, str. 232-235.

Napred pomenute jedinice bile su Njemačke. Naziv im se nije mogao ustanoviti. Koliko se moglo saznati putem su tada prošle dvije motorizovane divizije.

II. Rad Štabova i podređenih jedinica

Za ovih prošlih 9 dana malo se više radilo kako vojnički tako i politički sa drugovima, pošto smo sada imali više vremena za izvođenje pojedinih radnji.

Štabovi brigada u poslednje vrijeme znatno se popravljaju, naročito štab Brodske brigade. Za sada možemo reći, da je najdisciplinovaniji i najsavjesnije izvršava dobivena naređenja.

Štabovi bataljona dosta su dobri, jer smo neke drugove iz štaba bataljona izmjenili, pošto su isti drugovi postavljeni na te dužnosti usled pomanjkanja rukovodioca, a u stvari nisu bili dorašli za tu dužnost. Da bi mogli imati sposobnije štabove bataljona pokazalo se vrlo korisnim take drugove smeniti i postaviti nove poletnije drugove, koji imaju bolje perspektive za razvoj. To se pokazalo vrlo korisnim i u buduće ćemo to praktikovati. Jedino Štab IV. Bataljona Brodske Brigade nikako da zadovolji, pošto sam drug komandant toga bataljona nema ni najmanje vojničkog znanja, a drug politkomesar također nema političkog znanja da bi na taj način mogao politički uticati na drugove komandire i ostale niže rukovodioce jer je poželjno da naši politički komesari imaju uticaj na ceo život i rad svoje jedinice.

III. Disciplina i moral u jedinici

Borbena disciplina je dobra. Svi postavljeni zadatci izvršavaju se bez pogovora u granicama mogućnosti. Desilo se da jedan bataljon Čehoslovačke Brigade „Jan Žižka“ nije izvršio postavljeni mu zadatak, t.j. sjećenje bandera na glavnoj pruži zbog neozbiljno shvaćenog zadatka od strane Štaba tog bataljona. Sutradan isti zadatak u potpunosti je izvršen. Formalna disciplina se popravlja, ali jedva primjetljivo.

Moral je na visokom stupnju. Bosi borci pri pokretima i u borbi neće da izostanu od svojih jedinica. Sami traže akcije da bi se obukli kod većine novomobilisanih drugova slabo je iskorišten moral zbog neznanja rukovanja sa oružjem i zbog neznanja vojne vještine, zbog čega trpimo uzaludne gubitke. Ta mana će se otkloniti obukom.

Nemoral se suzbija i primjećeno je da je većim dijelom otklonjen.

IV. Stanje unutar jedinica

U ovom vremenskom periodu izbačeno je iz stroja 16 drugova, a od toga 5 mrtva, 11 ranjenih.

Novomobilisanih drugova, koji su pridošli iz drugih jedinica i iz bolnica bilo je 120. Zaostalo je i nestalo 82 druga.

U borbama koje su vođene u ovom vremenu izgubili smo: 1 protivtenkovsku pušku, 2 puškomitraljeza „Brno“, 1 talijanski puškomitraljez, 12 pušaka, 17 konja, 9 samara i 1 sedlo.

V. Služba veze

Vezu sa Korpusom ovaj štab održava radiotelegrafskim putem, telefonskim putem i kuririma. Sa podređenim jedinicama veza se održava telefonskim putem i kuririma. Potpunoj upotrebi telefonu smeta nedostatak materijala, kao: slabo izolovana žica, mala količina iste, slabi telefoni i t. d. To stanje može se popraviti jedino zarobljavanjem ispravnog materijala a donekle i opravkom telefona u radionicama.

VI. Izvedene akcije:

Za sve izvedene akcije u prošlom vremenskom periodu poslani su operativni izvještaji.

VII. Stečena iskustva

Sa drugovima potrebno je mnogo više raditi vojnički.

Ništa se ne smije prepustiti slučaju, jer se to sveti. Trebao bi predvidjeti sve što može da se desi, a isto tako predvidjeti sve čime će se parirati razne mogućnosti.

VIII. Raspored jedinica i njihovo stanje:

Naše jedinice nalaze sa sada na zapadnim obroncima Dilja i to: na liniji: Bučje—Lovčić—Grižići—Jakačina M.—Krajačići.

Ishrana je dobra. Stanje odjeće i obuće nešto se je popravilo, ali to se vrlo malo osjeća.

IX. Daljnje operativne namjere:

U koliko ne dobijemo neke specijalne zadatke od Štaba VI. Korpusa imamo u vidu: da postavljamo mine na glavnu prugu i da sačekujemo vlakove, da postavljamo zasjede na glavnoj cesti i da tu sačekujemo neprijatelja, kao i eventualnu likvidaciju manjih uporišta.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu.—

Polit, komesar: Komandant, potpukovnik,
Mil.⁴ Stanivuković, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 606-607.

« Milan

13. I 1944.

Nadopuna izvještaja Štaba XII divizije NOV Hrvatske Štabu VI korpusa NOVJ u kome se daju detaljniji podaci o borbama kod Šagovine, Bijeje Stijene i diverzijama na komunikaciji Zagreb—Beograd.

Naš izvještaj¹ koji vam je poslat pod brojem 14/44. nadopunjujemo u slijedećem:

Naši gubitci: 2 mrtva i 10 ranjenih.² Zbog neprijateljske nadmoćnosti mrtvi drugovi se nisu mogli izvući. Od oružja izgubljeno je: 1 protevtenkovska puška zajedno sa nišandžijom — ne zna se dali je isti poginuo ili nije — 1 puškomitraljez raznešen je skupa sa nišandžijom od mine, 1 puškomitraljez nestao i nezna se da li je isti pao neprijatelju u ruke ili se negdje zagubio, 1 puška.

Od ratnog materijala u ovoj borbi nije dobiveno ništa.

Istog dana, tj. 7. I. 1944. godine naišla su 4 tenka u Bijelu Stijenu³ gdje se odmarala Čehoslovačka Brigada „Jan Žiška“. Radi pojave tenkova brigada se izvukla iz sela, dok su konji ostali u štalama. Konje su seljaci rastjerali iz štala na ulicu i Njemci su ih potukli.

Naši gubitci: 17 konja, 9 samara, 1 sedlo.

Prilikom maršovanja Čehoslovačke Brigade za Baniju došlo je do borbe između nje i neprijatelja u selu Korita⁴. Poslije kraće borbe neprijatelj je razbijen, a naše jedinice pri tom nisu imale gubitaka. (Sekcija Pakrac 1 : 100.000).

Akcija na prugu Pleternica—Kapela Batrina i Zagreb Beograd (sekcija Slav. Požega 1 : 100.000), dne 7. I. 1944. godine. Jedan bataljon Brodske Brigade bio je upućen da izvrši diverziju na glavnoj pruzi. Budući da je u Bilom Brigu naišla na neprijateljske tenkove i sa istima vodio borbu, to diverziju nije izvršio i povukao se u stare baze.

Bataljon koji je bio upućen na prugu Kapela Batrina—Pleternica zapalio je željezničku stanicu Ratkovića, 3 teretna vagona. Također porušeno nešto pruge i most na potoku Slatiniku.

8. I. 1944. godine dva bataljona Brodske Brigade vršila su diverziju pruge Pleternica—Kapela Batrina. Neprijateljski panceri, kome je bila podmetnuta mina, nije naišao do mjesta gdje je ona bila postavljena. Napadnuta je pustara kod Koprivnice, na kojoj je bilo 18 njemačkih vojnika. Zbog vidne noći isti su primjetili naše jedinice i povukli su se.

Plijen: 2 rezervne cijevi za laki mitraljez, 500 metaka.

Zarobljen 1 njemački vojnik.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Porušeno je 1500 m. pruge i tt. linije.

Neprijateljska pomoć, koja je krenula iz Pleternice bila je poslije kraće borbe razbijena. Poginuo je 1 partizan.

¹ U ovoj knjizi dok. 39 i 55.
² Odnosi se na gubitke koje je imala XVIII NO brigada prilikom borbe kod Kat. Šagovine 7. I 1944. Vidi dok. 39.
³ Vidi dok. 41.
⁴ Isto.

10. I. 1944. godine vršena je diverzija pruge Pleternica—Kapela Batrina na dužini od 600 metara. Ponovo je porušen most na potoku Slatnik. Također je porušena i tt. linija. Diverziju su vršile jedinice Brodske Brigade. Zapaljen magacin sa suvim šljivama u Ratkovcu.

Akcija na glavnu prugu⁵ (sekcija Požega i Brod 1 : 100.000) 13. I. 1944. Brodska Brigada sa dva bataljona XVIII. Brigade podmetnula je minu na glavnoj pruzi ispod t.j. južno od Stupnika. Dva bataljona Brodske Brigade bila su spremna da izvrše napad na minirani vlak, druga dva bataljona bila su u zasjedi prema Brodu u visini puta Pleternica—Andrijevcu, gdje on sječe put Zagreb—Beograd, dva bataljona XVIII. Brigade bila su u zasjedi prema Banovoj Jaruzi na istočnoj ivici sela Oriovac.

Na minu je naišao njemački kontrolni vlak. Poslije kraće borbe Njemci su se povukli u bunkere, koji se nalaze na pruzi. Uništeno je: 1 lokomotiva, 1 tender sa ugljenom i 1 vagon.

Naši gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena, 700 metaka, 10 mina za 1. bacač.

Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih i 1 zarobljen.

Plijen: 1 p. mitraljez, 20 okvira, 1 šmajser, 3 puške, 6 pari odijela.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit, komesar:

M.⁶ Bulović, v. r.

Komandant, p. pukovnik:

Mil.⁷ Stanivuković, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod. K 12/1, ftk. 604.

59

14. I 1944.

Izveštaj Zapovjedništva Glavnog stožera Domobranstva o borbama vodenim protiv jedinica NOV i događajima na željezničkim prugama.

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 14/44.

(po podatcima primljenim 14. I 1944 godine do 9 sati)

Podr. Ban. Jaruga—Lipik—Okučani:

Posljedci 10 i 11. I. na području Banova Jaruga—Lipik—Okučani:

Kod s. Subocki Grad i Popovac slomljen odpor i partizani odbaćeni.¹

⁵ O rezultatu akcije vidi u arhivu CDISB, K 29/1, ftk. 482-483.

⁶ Mirko

⁷ Milan

U borbi kod s. Korita² (6 km z. Lipika) 19 mrtvih partizana.
11. I. razpršeno je više part, skupina, uz 100 mrtvih i 3 prebjeg-
la partizana.

Podr. Broda:
Prikupljanje part, sa namjerom napadaja na Brod.³

Dogodaji na prugama:
Na pruzi Nova Kapela—Batrina—Brod 13. I. između ž. p. Orio-
vac i Sabinj naletio je strojni vlak na minu.⁴ Stroj mješovitog vlaka
koji je poslat na mjesto nezgode, napadnut je i u borbi poginula 2
njemačka vojnika i 1 domobran.

(M. P.)

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

Dokument je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka, tom V, knj. 23, dok. 160.

14. I 1944.

Izvještaj 42. lovačke divizije Wehrmachta Glavnoj komandi 69. armijskog korpusa o političkim prilikama i vojnim akcijama na području Slavonije od 13. XII 1943. do 12. I 1944. Optužuju se vojne i civilne vlasti NDH za pogoršavan je vojno-političke i ekonomske situacije, kao i za rastuće neraspoloženje naroda prema njemačkoj vojsci.

Zu I : Politische Lage

In der Berichtszeit hat sich wieder bestätigt, dass Erfolge, die die deutsche Wehrmacht mit der Waffe und durch ihre anständige Haltung errungen hat, nach ihren Abzug in kürzester Zeit von den kroatischen Zivil-und Militärbe-
hörden verwirtschaftet waren. Man tut auf kroat. Seite nichts, am auf diesen Erfolgen aufzubaue und durch eine ausgleichende, allen Bevölkerungskreisen,

¹ Protiv ustaško-domobranskih i njemačkih snaga borilo su se 4. i 5. siječnja jedinice Posavskog i Daruvarskog NOP odreda. Vidi u ovoj knjizi dok. 42.
² Borbu je vodio Čehoslovačka NO brigada „Jan Žižka z Trocnova“. Opsirnije o tome vidi dok. 41 u ovoj knjizi.
³ Na području Broda prikupljene su tada jedinice XII NO divizije (bez Čehoslovačke NO brigade) u cilju izvođenja diverzija na komunikaciji Zagreb-Beograd. Napad na Brod nije pla-
niran. Vidi u ovoj knjizi dok. br. 55.
⁴ Miniranje i napad na vlak izvršili su dijelovi XVIII i Brodske NO brigade XII divizije. Vidi u ovoj knjizi dok. 55 i 58.

ob kroatisch oder serbisch, gerechtwerdende Behandlung sich Vertrauen zu verschaffen. Im Gegenteil, man benutzt die durch die deutsche Wehrmacht geschaffene Lage, um seine eigenen Geschäfte zu besorgen. Dem Bauer werden zu einem Währung nichts anfangen kann, seine landwirtschaftlichen Produkte abgenommen.

Monopolwaren aber, wie Salz, Zucker, Tabak u. Leuchtpetroleum etc., auf die der Bauer als Gegenleistung Anspruch hätte, kann er nur im Schleichhandel mit unerschwinglichen Preisen erhalten.

Die Banditen, nutzen diesen „Zwangskauf“ natürlich zur Stimmungsmache gegen Deutschland aus, indem sie das Gerücht verbreiten, alle diese Sachen würden nach, Deutschladn geschickt. Von den kroat. Behörden wird nichts getan, diesen Gerüchten entgegenzutreten. Weder in der Presse, noch im Rundfunk. Die Bevölkerung erfährt nichts davon, was laufend alles aus dem Reich nach Kroatien eingeführt wird.

Die kroatische Wehrmacht lässt sich von den Banditen das Gesetz des Handelns aufzwingen. Man wardet ab, was der Gegner wohl unternehmen wird, anstatt selbst zu handeln, den Gegner aufzusuchen, ihn zu jagen oder auch ihn nur zu beunruhigen. Wenn aber durch die ...* Untätigkeit verursacht, oder auch nur durch nicht... prüfte Gerüchte etwas von Bandenansammlungen und angeblichen Feindabsichten auf diese oder jene kroat. Besatzung bekannt wird, dann schreit man nach deutscher Hilfe und übertreibt die Stärke der Banditen ins

Das Überlaufen von Kroat. Abteilungen oder einzelner Männer zu den Banditen hat nachgelassen, dagegen häufiger die Fälle, dass kroatische Urlauber, die mit neuen deutsche Uniformen, Schuhzeug usw. eingekleidet waren, in Zivil aus dem Urlaub zurückkehren mit einer Bescheinigung des Gemeindevorstandes, dass ihnen die Uniform von den Banditen fortgenommen sei. Ob das nun zutreffend ist, oder ob der Urlauber seine Ausrüstung einfach den Banditen oder sonst jemand verkauft hat, lässt sich bei der Unzuverlässigkeit der kroat. Behörden nicht überprüfen.

Infolge der schweren Verluste, die die Banditen in den letzten Monaten erlitten haben, sind sie wieder in steigendem Masse zu Zwangsrekrutierungen in zahlreichen Orten im Bereich der Division übergegangen. Die Folge war, dass eine grosse Zahl kroat. Fahnenflüchtiger sich bei ihren Dienststellen zurückgemeldet hat. In einigen Ortschaften ist es zu bewaffneten Zusammenstößen zwischen den Banditen und der Bevölkerung gekommen, die sich gegen die Banditen zur Wehr setzte. Diese Erscheinungen sind einerseits darauf zurückzuführen, dass man mehr und mehr am endgültigen Erfolg der Banditen zu zweifeln² beginnt, andererseits die G.P.U.³— Methoden in den Reihen der Banditen kennt und fürchtet.

Bei den letzten Unternehmungen der Division ist die loyale Bevölkerung vielfach an die deutschen Truppen herangetreten und hat darüber Klage geführt, dass auf dem flachen Lande die Bevölkerung keinerlei Zeitungen, Nachrichten, sowie propagandistische Aufklärungsschriften erhält, wohingegen die Partisanen diesen Zustand ausnützen und das flache Land mit improvisierten Zeitungen, Nachrichten und Propagandaschriften überfluten.

¹ Riječ u originalu dokumenta nečitka.

² Dio riječi nečitak.

Zu II: Feindlage:

Anfangs Dezember 43, nach der Besetzung Cazmas⁴ durch die Kommunisten, wurde im Feindbild das nordwestl. Div. Bereichs ein wachsender Druck gegen Narta—Bjelovar aus der nördlichen Moslavina heraus bemerkbar. I. und II. Moslavina—Brig, hatten sich in den Raum Dubrava—Srp. Kapela vorgeschoben, wo sie eine Gefahr für die Strecke Križevci—Dugo Selo bildeten. Stärkere Kräfte der 12. komm. Div. waren aus Raum Virovitica—Podr. Slatina Kommend, in den Raum etwa Podr. Slatina—Našice—Pauče⁶ abgezogen. Von Teilen dieser Banden wurde 14. 12. 43 Đakovo⁶ angegriffen. Neuerdings werden stärkere Bandenansammlungen im Raum Str. Gradac—Rogovac—Lozan—Vukosavljevica—Spisic Bukovica (10 bis 12 NW Virovitica) gemeldet, deren Masse im Raum Pitomaca liegen dürfte. Es handelt sich um Teile der 28. Division⁷, die nach S. u. anfangs Dez. zwischen Križevci—Lekenik wieder über die Save übergesetzt hatte und die Moslavina, in den Raum NW Virovitica gezagen war . . . daran schliesst sich der Bilogorski Odred. Südlich Virovitica dürfte XVI. Brigade liegen, kleinere Bandenansammlungen ungekannter Verbandszugehörigkeit wurden auch aus Raum ostw. der Stadt gemeldet. Im Sicherungsbereich des Res. Gren. Rgt. 45 bedeuten aus der Fruska Gora in den Divisionsbereich und weiter über die Save und umgekehrt wechselnde Bandengruppen sind ständige Gefahr für die Hauptstrecke, insbesondere SO Vinkovci. In diesem Raum verübten die Sprengzüge des Kampfötl. „Vojvodina“ planmässige Sabotage an Hauptstrecke und Nebenlinien. Neuerdings beginnt sich eine zunehmende Bedrohung Brckos von Süden durch Bandenzusammenziehungen in dem Raum Celie, Bukvik—Vitanović, Zovik—Palanka, und Mrtvice—Popovo Polje abzuzeichnen. 12. Division tauchte anfangs Jänner, mit Teilen von ostwärts der Strecke Nv. Kapela—Pleternica . . . Raum SO Daruvar in das Dreieck Banova Jaruga—Lipik—Okucani⁸ vorgedrungene Kräfte (Daruvarski Odred, tschechische Brigade) verstärkt, nördlich Linie Novska—Nova Gradiska—Nova Kapela auf und brachte in diesem Abschnitt eine erhöhte Bedrohung der Hauptstrecke und der daran gelegenen Orte. Infolge des von 1/486 im Raum Sagovina, durchgeführten Unternehmens zog sich tscheschische Brigade in die Moslavina in den Raum etwa Rogoza—Bršljanica zurück, während andere Teile sich in den Raum an Strecke Nova Kapela—Pleternica schoben. In Raum Podgaric—Prokop—Popovac liegt derzeit der Moslavački Odred mit 3 Btlern.

Zu III: Eigene taktische Lage:

Bei einem Säuberungsunternehmen am 17. 12. 43 im Raume Daruvar—Sirac—Pakrac, mit Teilen der kroatischen 4. Geb. Brigade wurden 7 Banditen erschossen, 5 Gewehre, 1 Pistole und Munition erbeutet. Teile des kroat. Geb. Rgt.

³ Skraćenice ruskih riječi: Gasudarstvennoe policijskoe upravljenie (Ddržavna policijska uprava).
⁴ O akciji na Čazmu vidi opširno u „Gradi“, knj. IX, dok. 71, str. 194—197, i dok. 104, str. 275-280.
⁵ O rasporedu jedinica VI korpusa NOVJ i njihovim daljnjim operativnim namjerama vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 171, str. 364.
⁶ Akciju na Đakovo izvela je XVIII NO brigada. Vidi izvještaj u „Gradi“, knj. IX, dok. 123, str. 347.
⁷ U Pitomači su se tada nalazili dijelovi Bilogorskog NOP odreda i XVII NO brigade XXVIII divizije. Vidi u ovoj knjizi dok. 45.
⁸ Jedinice XII divizije vršile su tada akcije na glavne komunikacije Zagreb—Beograd da bi pomogle snagama NOV koje su napadale Banja Luku. Vidi opširnije dok. br. 10.

8 vertrieben am 23. 12. 43 im Raum nördlich Pakrac nach zweistündigem erbitterten Kampf starke Banditenkräfte. Eigenverluste: 5 Tote (1 Offz.), 2 Verwundete, 3 Vermisste, Feindverluste : 9 gezählte Tote, darüber hinaus eine grössere Anzahl weiterer Toter und Verwundeter wahrscheinlich.

In der Nacht vom 23./24. 12. 43 wurden stärkere Banditengruppen, die das Munitionslager bei Gromacnik angriffen, gut liegendes Art. Feuer zersprengt und vertrieben. Feindverluste: 9 gezählte Tote, darunter 1 Kommissar, 60 weitere Tote wurden von Einwohnern der umliegenden Ortschaften auf Befehl der Banditen weggefahren⁹. Darüber hinaus noch eine grosse Zahl von Feindtoten wahrscheinlich.

27. 12. 43 wurden beim Aufklärungsunternehmen durch Teile 5. Geb. Rgt. bei Kapelica (13 NO Kutina) mehrere Bandengruppen zersprengt. Eigenverluste : keine, Feindverluste: 7 Tote, 10 Verwundete.

1. 1. 44 wurden zur Sicherung von Brückenarbeiten eingesetzte Kräfte des Geb. Rgt. 1 von Banditen angegriffen. Banditen mit Unterstützung sofort entsandter Verstärkung vertrieben. Eigenverluste: 2 Tote, 5 Verwundete, Feindverluste: 15 gezählte Tote, 2 Gefangene. Eine weitere Anzahl Toter und Verwundeter wurde von den Banditen mitgeführt.

Bei Säuberung der Raumes SW Pakrac am 4. 1. durch Teile kroat. Geb. Rgt. 8 wurde eine starke Feindgruppe bei Lovska (8 Lipik) zersprengt. Eigenverluste : 3 Tote, 8 Verwundete,

Feindverluste: 18 Tote, darüber hinaus eine grosse Anzahl von Feindtoten wahrscheinlich.

Am 5. 1. brachten kleinere Teile der Besatzung von Podr. Slatina den Banditen empfindliche Verluste bei. Bei nur 2 eigenen Toten und 2 Verwundeten, hatten Banditen 48 gezählte Tote¹⁰ und 20 Verwundete.

Bei einem am 5. 1. im Wald Breza (21 O Nasica) durchgeführten Säuberungsunternehmen der II. Ustascha Brigade wurden 26 Banditen erschossen, 27 gefangen genommen, 35 begin Selbstmord.

7. 1. 44 führte Res. Gren. Btl 1/486 mit verst. 3. Kp. // 1/486, 1 Domobranenkp. und 1 Polizeikp. ein Säuberungsunternehmen im Raum Sagovina Kat. und Prav. durch. Sagovina Prav. wurde gegen schwächeren Feindwiderstand genommen und da es als Banditendorf bekannt, niedergebrannt. Zahlreiche Muni-Lager detonierten, grosse Lebensmittelvorräte vernichtete. In den Schluchten, 500 und 800 m ostwärts Sagovina Prav. 21 Wohnbunker mit Lebensmitteln, Bekleidung und Munition vernichtet. 900 m westlich Sagovina Kat. dreistündiges Gefecht mit XVIII. kommun. Brigade¹¹, etwa 800 Mann stark, bewaffnet mit zahlreichen MG. und 2 SGrW. Eigenverluste : 1 Toter (Domobran), 6 Verwundete Res. Gren. Btl. 1/486, 1 verwundeter Gendarm. Feindverluste: 43 gezählte Tote, etwa 50 Verwundete, weitere 100 bis 150 Tote wurden von Banditen mit zurückgenommen, 7 Gefangene. Beute: 2 le. MG., 1 engl. Panzerbüsche. III. Btl./4. Geb. Rgt. zerschlug am 9. 1. im Raum SW Daruvar mehrere Banditengruppen. Eigenverluste : keine, Feindverluste: 13 Tote.

Am 8. und 9. 1. 44 wurde durch eine Kampfgruppe bestehend aus Teilen der Rgt. Einheiten Res. Gren. Rgt. 45, Polizei und 1 Kp. der 2. syrmischen Brigade

⁹ Napad je vršila Čehoslovačka NO brigada. U borbi su poginula 2 borca, a 15 ranjeno. Vidi dok. br. 173, str. 470 u „Gradi“, knj. IX.

¹⁰ Borbu je vodio II bataljon Bilogorskog NOP odreda. Dva borca su poginula. Vidi u ovoj knjizi dok. br. 25.

¹¹ U Vidi u ovoj knjizi dok br. 39.

der Raum Retkovci—Prkovci—Siskovci bis Strasse Cerna—Babina Greda und Wald Banov dol. (alles SW Vinkovci), von Banditen gesäubert. Eigenverluste : 1 Toter, 4 Verwundete, Feindverluste: 45 gezühlte Tote, geschätzte Tote mindestens das Doppelte, Verwundetenzahl ebenvalls sehr hoch. Bei Korita (7 W Lipik) wurde durch Teile der kroat. 1. Geb. Brigade am 9. 1. eine Banditengruppe in Stärke von 250 Mann nach zweistündigem Gefechth ohne Eigenverluste zerschlagen. Feindverluste: 10 Tote, 3 bewaffnete Überläufer. In Nova Raca (14 SO Bjelovar) wurden am 11. 1. durch Teile Res. Gren. Btl. 1/135 25 banditenverdächtige Personen festgenommen und ein Banditenausschuss ausgehoben.

Unternehmen „Kugelblitz“.

Am 17. 12. 43 wurde das Unternehmen „Kugelblitz“ (siehe Lagebeurteilung vom 14. 12. 43) beendet. Eigenverluste: 29 Tote, 59 Verwundete, 2 Vermisste, Feindverluste: 806 gezählte Tote, eine grössere Anzahl geschützter Toter bestimmt erkannt, 200 Verwundete, vernutlich wesentlich mehr, 39 Gefangene, 4 Überläufer. Erbeutet wurden: 90 Gewehre, 8 Seitengewehre, 1 MPi., 5 le. MG., 2 sMG., 1 le. GrW., 1 deutsche Pak 3,7, 1 Panzerbüchse, 5060 Sschuss. Inf. Munition, 16 Verschläge Art. Muni., 60 stück 10,5 Granaten, 60 Sprenggranaten, 96 Stück 8 cm Wurfgranaten, 10 Minen, 2 Kisten Sprengstoff, 4 Kisten Sprengmittel, 30 kg. Dynamit, 3 Feldfernsprecher, 1 km Feldkabel, 3 Paar Steigeisen, 2 Feldkochkessel, 1 Feldschmiede, 2 le. Kräder, 1 Radio, 21 Pferde mit Tragsättel, 2 Tragsättel, 3 Tragtiere, 3 Fahrzeuge.

Unternehmen „Schneesturm“.

Am 20. 12. 43 trat Kampfgruppe Brauner bestehend aus i — greifgruppe 187, Pz. Gren. Lehr-Rgt. 901, Gren. Rgt. (mot. II. Art. Rgt. (mot.) 51 und III. SS Polizei-Rgt. 5 aus dem Tuzla—Zvornik zur Säuberung des Raumes zwischen Drina—Sava—Bosna und Spreca an und zerschlug dabei ver allem die im Majevica Gebirge stehenden Feindkräfte und warf sie nach Westen zurück. Eigenverluste: 3 Tote, 5 Verwundete. Feindverluste : 212 gezählte Tote, eine grössere Anzahl geschätzter Toter, 129 Verwundete, 86 Gefangene, 16 Überläufer, Beute: 76 Gewehre, 1 le. MG., 5700 Schuss Gewehrmunition, 10000 Schuss it. Gewehrmunition.

Unternehmen „Napfkuchen“.

Zur Vernichtung der im Raume Save—Derventa—Doboj—Teslic—Kotor Varoš—Vrbas stehenden Feindkrafte trat Kampfgruppe Brauner bestehend aus: II. Kosaken—Reiter—Brig., 1. kroat. Jäger Brigade, Eingreifgruppe 187 aus dem Raume Derventa—Doboj—Ularice—Sivsa—Teslic— ... am 3. 1. 44 an. Das Unternehmen wurde am 6. I. 44 beendet. Feindverluste: 272 gezählte Tote und 20 Gefangene, Eigen verluste : Tote 5 (1 Offz.), Verwundete 12.

Unternehmen „**Brandfackel**“.

Am 11. 1. 1944 begann das Unternehmen „Brandfackel“ das den Zweck hat, die im Gebiet um die Kozara stehenden Feindkräfte zu zerschlagen. Eingesetzt hiern ist die Kampfgruppe Oberst Eberth, bestehend aus II. Ros. Reiter-Brig, und Eingreifgruppe 187. Das unternehmen ist zurzeit noch nicht abgeschlossen.

Luftlage:

Zu IV: Die deutsche Luftwaffe wurde wiederholt zur Aufklärung und Bombardierung von Feindansammlungen, befestigten Stellungen usw. eingesetzt. Besondere erfolgreich war der Einsatz der deutschen Luftwaffe in Raum von Virovitica, wo die Banditen am 8. 1. in Spisic Bukovica, wie durch Augenzeugen gemeldet, durch den Einsatz von 9 Ju 87, über 220 Tote und mehr als 60 Verwundete hatten.

Dass die Banditen, die mit starken Kräften im Raum um Virovitica, liegen, siche Feindlage, bisher zu keinen grösseren Angriffen auf Virovitica angetreten sind, dürfte mit auf die erfolgreichen Einsätze der deutschen Luftwaffe zurückzuführen sein.

Feindliche Flugzeuge überflogen wiederholt den Bereich der Division, zu Bombenabwürfen ist as aber nirgendwo gekommen.

Vörkehrslage :

Zu VII: Sprengungen, Minenanschläge und das Abtragen von Schienen an der Haupteisenbahnstrecke, insbesondere im Bereich der kroat. 1. Geb. Brigade, halten weiter an, was auf die starke Kräftezusammenballung der Banditen in der Moslavina zurückzuführen ist. Von den Nebenstrecken wurden insbe... die Eisenbahnstrecken zwischen Slav. Požega—Nova Kapela—Banova Jaruga—Pakrac, Bjelovar—Vel. Pisanica und Bjelovar—Križevci von den Banditen zerstört. Der Eisenbahnverkehr wurde wiederholt für mehrere Tage unterbrochen. Der Verkehr auf den Eisanbahnstrecken Križevci—Koprivnica, Bjelovar—Kloštar, Daruvar—Suhopolje konnte bisher infolge der anhaltenden starken Feindlage und der Länge der zerstörten Strecken und wegen Mangel an eigenen Sicherungskräften, noch nicht wieder aufgenommen werden. Ferner ist der Eisenbahnverkehr in der Drau bene von Koprivnica bis Podr. Slatina fast ganz zum Erliegen gekommen.

In der Berichtszeit gelang es den Banditen wiederholt einzelfahrende Lkw. **zu** überfallen und die Begleitmannschaften niederzumachen, es handelte sich hierbei aber ausschliesslich um Fahrzeuge nicht unterstellter Einheiten, die sich über die von der Division herausgegebenen Befehle, dass Strassen im Befehlsbereich nur von grössern und entsprechend genicherten Kolonnen befahren werden dürfen, hinweggesetzt hätten. In der Nacht vom 23./24. 12. 43 wurde in Sibinj die I. Abtlg. NSKK-Trspt. Rgt. 6 in Stärke von 5 Kpen, infolge sorgloser Sicherungen von Banditen überfallen, wobei es der Banditen gelang 36 Lkw. in Brand zu stecken, die völlig ausbrannten. Die Abteilung hatte 7 Tote und 12 Verwundete. In leister Zeit wurde widderholt festgestellt, dass Banditen **dazu** übergehen auch die Hauptverkehrsstrassen **zu** verminen.

Zu X: Gesundheitslage:

Der Gesundheitszustand der Truppe in der Zeit von 13. 12. 43 bis 12. 1. 44. war nicht sehr zufriedenstellend (3,1%, 3,3%¹², 2,7%^o). Der aussergewöhnlich hohe Krankenzugang war durch den fortwährenden Einsatz der Eingreifgruppe bedingt. Infektionskrankheiten, ausser 3 Geschlechtskrankheiten, fürden nicht beobachtet.

Im Entwurf gezeichnet:
B r a u n e r ¹²
Generalleutnant

Original u VII, Bgd., fond NAV-T-314, r. 1546, s. 232-37.

14. I 1944.

Izvještaj Komande Daruvarskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini Štaba VI korpusa NOV i POJ u kome se iznose podaci o vojno-političkoj situaciji na terenu, radu partizanskih straža, ekonomskim akcijama, poštanskoj i obavještajno-informativnoj službi te o zalihama hrane i snabdjevenosti bolnica.

RAD ČLANOVA KOMANDE, U vremenu od 1 do 15-1-1944 g. rad članova ove Komande odvijao se je različito. Zadaci koji su bili postavljeni nisu se mogli na vrijeme izvršiti. Pojednim odsjecima sprečavaju razne poteškoće u radu tako da se rad ne može pravilno i na vrijeme razvijati. Poduzete su mjere u vršenju konfiskacija¹ na sektoru Đulovac—Bastaji. Od konfiskacije iz Đulovca stvari, kao i živežne namirnice i ostalo dostavljeno je Oblasnom N.O.O.-u za Slavoniju na raspoloženje. Stanje ekonomije popravlja se baš samim vršenjem konfiskacija, samo je još poteškoća vršenja konfiskacija u većim mjerama pošto sela u kojima bi se morala izvršiti konfiskacija su dosta udaljena preko pruge i glavne ceste, a banda skoro svaki drugi dan izlazi u sela oko ceste i upada u sela, pljačka i hapsi ljude, pa bi za tu konfiskaciju trebalo jedno jače osiguranje vojske da bi se konfiskacija mogla u cijelosti izvršiti i neprijateljski raspoložena lica istjerati u uporišta u kojima im se nalaze njihovi sinovi i očevi. Važnost izvršenja te konfiskacije je naročito ekonomska. Rešenjem te konfiskacije znatno bi se razvilo i popravilo ekonomsko stanje a i narodu bi se mnogo pomoglo.

Rad referenata ove Komande također je otešćan, pošto imade poteškoća na pr: kod građevnog referenta poteškoće su nabave materijala (Eksera) i ostalog zatim kod referenta saobraćaja poteškoće su mobilisanja kola sa konjima odnosno volovima. Ljudi nemadu potkovane dobre konje, a put je jako loš podvoz dosta nezgodan.—

¹² Josef von Haydringer
:¹ Konfiskacijom je uzimana imovina narodnih neprijatelja bez ikakve nadoknade, kao i imovina onih koji su se na neki način ogriješili o propise organa narodne vlasti (sakrivanje hrane, nedozvoljena trgovina, trgovina s okupatorom itd.), a vršila se na osnovi odluke NOO-a, višeg štaba ili suda. O postupcima provođenja vidi dok. 49, str. 118 u „Gradi“, knj. IX.

180

Industrijski referent novi još nije stigao, nadzor nad radom pilana i mlino-
va za sada vodi također drug građevni referent, buduć novi referent još nije
stigao na dužnost kako je to Tehnički Otvjek obavijestio ovu Komandu.— Re-
ferent Poštanske Telefonske sekcije je također smjenut sa dužnosti i postavljen
je drugi referent, koji je preuzeo dužnost nakon što ga je drug Šef poštanske
telefonske sekcije uputio i uveo u novu dužnost. Drug je upućen u dužnost i
počeo je sa radom i uređenjem pošta.—

PARTIZANSKE STRAŽE. Rad partizanskih straža u ovom vremenu vršena je
konfiskacija i bile su formirane iz vanjskih straža jače grupe koje su prisustvo-
vale organizovanju i osiguranju prevoza konfiskovanih stvari. Iste su sada
straže upućene u svoje Komande. U Bastajima osiguravala je straža Bastaji.
Povodom naređenja t.j. uputstva o formiranju partizanskih četa² iz ovih straži
koje bi imale u zadatku u prvom redu hvatanje dezertera i sprečavanje šverca.
Ova Komanda formirala je jednu četu iz straži br. 1 i br. 3 i ista se četa nalazi
u Bijeloj. Brojno stanje te straže jest 64. Ta straža je za sektor Bijela — Sirač—
do Golubinjaka i ovamo prema Daruvaru Vrbovac prema Batinjanima gdje
održavaju vezu sa Partizanskom stražom Bastaji Vrijeska Batinjani. Ova je-
dinica dobila je naziv „I pozadinska partizanska četa“ ovoga Područja. Ova će
četa biti najjača pošto s njom manevriše uvek po potrebi. Cim Odred dolazi
ovamo na odmor na ovaj sektor ta četa izlazi po potrebama i nalogu ove Ko-
mande gdje je najpotrebnije. Inače jedan vod te čete je stalno na smjenu u
pomoći Pokretnoj straži radi obave konfiskacije i hvatanja dezertera kao i
sprečavanja šverca. Ovih dana je pohvatano u vremenu od 1 do 15 ov. mj. 50
dezertera sa sektora ove Komande. Dvojica su stavljeni pod vojni sud koji su
po drugi put dezertirali. Jedan je iz XVIII Brigade, a jedan je iz XXVI Češke
Brigade.

Biti će ovih dana formirana i II partizanska četa od straže Đulovac i Bas-
taji sa odgovarajućim rukovodstvom za sektor od Đulovca pa do Daruvara i
prema Končanici.— Napominjem da je straža koja je bila u Bastajima stalno
u kontaktu sa neprijateljem, čak su se ovih dana žalili seljaci iz sela Batinja-
na, tobož da neka ta straža ne zalazi po danu u selo i da ne puca za bandom.—

- Primjećeno je da je rad u stražama ipak nakon zadnjeg održanog savjeto-
vanja i obilaska krenuo na bolje t.j. shvaćaju više svoju dužnost.

Prema naredbi broj 8 od 8. I. 1944 g. ova Komanda je formirala jednu par-
tizansku četu³ u Bijeloj iz dosadanih straža br. 1 i 3 koje su djelovale na tom
sektoru. Ta četa djelovati će na sektoru Bijela — Sirač — Doljani — Milja-
novac, Kip-Sibovac Golubinjak, zatim Vrbovac do Batinjana gdje će održavati
vezu sa II četom koja će biti ovih dana formirana.

Ishrana u stražama dosta je dobra pošto se hrane sa sela dobivaju uvek
dovoljno hrane. Obuća i odjeća ponešto popravlja se. Ova Komanda naredila je
Centralnoj šusterskoj radionici Zaile da se svakoga tjedna izrade nuz ostalu
narudžbu Intendanture Korpusa uvek bar dva do tri para novih cipela da se
dade najnužnijim drugovima. Čarape su podijeljene svim drugovima koji nisu
imali čarapa.—

Moral kod drugova dosta je dobar, dužnost vrše dosta dobro obzirom na
to da su te straže stvarno opterećene, konfiskacijama, hapšenjem i hvatanjem
dezertera i švercera.—

² O sadržaju rada i dužnostima tih jedinica vidii „Grada“, knj. IX, dok. 72, str. 197.
³ Isto.

P O S T E

Pod komandom ovoga Područja imaju tri pošte i jedna ispostava.

Referent za vezu t.j. poštanske telefonske sekcije po naređenju druga načelnika VI Korpusa bio je uhapšen od strane ove Komande i predan POC-u⁴ do danas se nije vratio nazad. Bio je drug šef Poštanske telefonske sekcije nakon toga slučaja i uputio je jednoga druga u tu dužnost. Drug je pismen i donekle se je uputio u dužnost.—

Rad: Vodi se linija za Bijelu, zatim je predviđena linija za centralnu radionicu Zaile.—

Materijala će biti dovoljno. U zadatku je vodu za vezu da se u najkraće vrijeme prikupi što veća rezerva materijala za provođenje novih linija.—

Izvršena je razmjena kurira u pošti S. 17 i ispostavi S. 16 radi toga što su iz toga kraja i počeli su se pokazivati nedisciplinovani to je izvršena razmjena i kuriri su strogo upozoreni na daljnje vršenje dužnosti.

Poštanske knjige vode se dosta dobro.—

Ishrana je dosta dobro. Obuća i odjeća nije baš odgovarajuća o čemu je drug referent Poštanske telefonske sekcije podneo izveštaj posebne Poštansko telefonskoj Sekciji.—

REGISTRATURA. Rad registrature odvija se normalno. Kroz registraturu u vremenu od 1 do 15. ov. mj. prošlo je ukupno 65 drugova, od tih novih je bilo samo 6 drugova koji su raspoređeni u jedinice XII Divizije.—

BOLNICE. Rad kod bolnica odvija se. Ovih dana završava se Invalidski dom kao 5 bolnica koja će spadati pod komandu ovoga Područja. Bolnice su snabdjevene hranom. Jedino obuća i odjeća bolničkog osoblja nije zadovoljavajuća kao i samih ranjenika i bolesnika. Ljudstva za rad kod bolnica imade dovoljno i prema naređenju Tehničkog Otsjeka Štaba VI Korpusa stavljen je određeni broj ljudstva za rad. Poteškoće su doprema građevnog materijala do mjesta buduć je brdovit kraj i loši putevi.—

Uprave bolnica su dokinute i osnovan je Zdravstveni Otsjek⁵ Komande Područja.

OB. i INFORMATIVNA SLUŽBA. Obaveštajna služba razvija se dosta dobro. Informativna služba nije baš tako povezana sa uporištima kako bi to trebalo da bude. Neprijateljska vojska često izlazi iz uporišta i upada u sela koja se nalaze bliže uporištu, te pljačka⁶. Ovih dana je pohvatano 10 lica koji su svi streljani i tako narod se dosta zaplašio. Namjere neprijatelja i kretanje neprijatelja ne doznaje se uvek na vrijeme. Od uporišta na ovom sektoru imaju Daruvar i Končanica. Banda redovno održava vezu sa okolnim uporištima. Vojničko i političko stanje neprijateljske vojske je u zadnje vrijeme obzirom na vanjsku političku i vojničku situaciju kolebljivo, vojska je nezadovoljna.

RADIONICE. Radionice stalno rade. Naročito šusterska kao i šnajderska. Materijala novoga nema dovoljno, ali popravaka odijela i obuće imade svakodnevno sve više i više.— Kožara isto radi. Mesarska radionica zaposlena je redovno se kolje stoka i svinje i meso se dalje prerađuje na suho i salamu po potrebi.—

⁴ Pomoćni obavještajni centar.

⁵ Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 23, str. 68.

⁶ Dijelovi IV gorskog zdruha i II ustaška bojna. Vidi u ovoj knjizi dok. 34.

Mlinovi i pilane su dosta i preopterećeni bez prestanka rade. Naročito je velika potreba dasaka koliko kod vojske toliko kod civilnog stanovništva.—
EKONOMSKO STANJE. Ekonomsko stanje popravlja se. Ovih dana su neki iz sela Gor. Uljanik i Petranovac prebjegli bandi, te će im se imovina konfiskovati bogati su i tako iz dana u dan naročito stalno se prikuplja stočna hrana kao i ostale živežne namirnice.

Zalihe u magazinima su sljedeće:			
pšenice	145.946 kg.	brašna.....	1.915 kg.
zobi.....	6.674 kg.	kukuruza	10.762 kg.
ječma	251 kg.	luka	281kg.
Krumpira	16.198 kg.	geršla	22kg.
graha	2.149 kg.	ulja	1.643 l.
solii	245 kg.	Sijenaimade oko 100 m.	
masti	1.451 kg.		

Vršenje konfiskacija je predviđeno sada na cijelom sektoru u selima koja obuhvaća ta konfiskacija. U saglasnosti sa Odredom vršiti će se stalno konfiskacija kao i uz pomoć naši straži i partizanskih četa.

POLITIČKO STANJE. Političko stanje na sektoru Komande Daruvarskog Područja je dosta slabo. Mnoga sela su još pod uticajem neprijateljskih uporišta što nam očito dokazuje još uvijek veći broj odlazećih u neprijateljska uporišta unatoč svih opomena i uporozenja, pa čak i kažnjavanja. Banda često izlazi iz uporišta i pljačka okolo po selima i ubija narod, ali još neka sela neće da vide neprijateljsku taktiku čime oni služe. Ova Komanda je izdala oglase o zabrani odlaska u neprijateljska uporišta, i svaki onaj koga uhvate naše jedinice da odlazi u uporište najstrožije će ga od sada kazniti. Nekoja sela padaju pod uticaj H.S.S-a i dosta otešćavaju rad tim više što slabo a skoro i nikako iz nekih sela ne prilaze u našu Vojsku, te tako ostavljaju loš utisak na druga sela kako pravoslavna tako i katolička. Nastoji se političko stanje popraviti.

PERSPEKTIVE. Popraviti vojničko, političko kao i ekonomsko stanje u Komandi Područja i na cijelom sektoru Područja. Mobilizaciji se teži da bi se na što bolji i to politički način sprovela. Da se čim prije postavi Komanda Mjesta u Đulovcu, da bi bila bolja i lakša kontrola na sektoru od Đulovca pa do Daruvara. Poteškoća je manjka nam osoba pomoćnik komandanta koji bi ipak trebao biti dosta i politički jak i okretan, i da se znade snalaziti među narodom.—

Prilog: Spisak brojnog stanja ljudstva i naoružanja.⁷ Po novim formularima spiskova prema naređenju br. 8/44 od 8. I. 1944 će biti udovoljeno u idućem izvještaju kako će biti sredeno stanje kako zahtjeva isto naređenje.—

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

Komandant :
Ljubomir Vukić

M. P.
Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 48/1, ftk. 160—163.

⁷ Nije priložen.

14. I 1944.

Izveštaj političkog komesara XVII NO udarne brigade političkom kome-saru XXVIII udarne divizije NOV o političkim i vojnim prilikama na terenu, mobilizaciji novih boraca u NOV, političkom radu podređenih jedinica, ishrani, odjeći i zdravlju boraca, o kadrovima, radu štabova i kulturno-prosvjetnoj dje-latnosti u jedinicama i među narodom.

1. Opći pregled

U gornjem periodu¹ nalazile su se naše jedinice na terenu Moslavine; za-tim u Podravini² gdje se je vršila mobilizacija novih boraca za naše jedinice. Na terenu Moslavine uz kratke odmore kretali smo se u pravcu Slavonije. Us-put smo održavali mitinge po svim selima gdje smo se nalazili. U Podravini su jedinice učestvovala na smotri snaga naše 28. Udarne Divizije i pomagale pri-likom mobilizacije. Održavani su brojni mitinzi i zborovi.

U čitavom gornjem periodu nismo imali borbi sa neprijateljem, jedino nas je bombardovala neprijateljska avijacija, ali od nje nismo imali žrtava.

Jedna od važnih promjena jeste uvrštavanja velikog broja novih boraca u naše jedinice. Naše su jedinice do sada bile zasićene oružjem i prilično optere-ćene nošenjem municije, te kao problem prvostepene važnosti iskrsnuo je prob-lem mobilizacije novih boraca. Priliv novih boraca bio i suviše nagao, te sada stariji borci ne uspijevaju voditi dovoljnu kontrolu nad novcima. Dok smo se nalazili u Podravini blizu njihovih domova bilo je gotovo nemoguće zadržati da neki ne pobjegnu natrag kući ili u Odred³. Sada se odmah osjetilo olakša-nje, jer oni ne poznaju teren i manje naginju kući. Ti novomobilisani drugovi su postavljali da oni žele ići u podravske brigade, što je uzrok krivoga tuma-čenja nekih političkih radnika u onome kraju. Politički komesari će proraditi u tome smjeru da to izčezne u onoj mjeri kako je to sada. Njima će se objasniti da se podravske brigade nemogu formirati tamo gdje oni misle, tj. boraveći u njihovim selima, nego u borbama dalje od njihovih sela kod neprijateljskih uporišta i popunjavajući stare prekaljene jedinice.

2. Politički rad i političko stanje u jedinicama.

Period od 1. do 14. o. mj. računao se kao odmor gdje bi bile široke moguć-nosti za rad. Međutim budući da se stalno mobilisalo i da su u tome poslu bile uposlene naše jedinice, politički rad se nije odvijao do maksimuma. Bilo je je-dinica koje su u tim danima po dvije noći uzastopce stalno radile. Uglavnom u svim bataljonima održani su bataljonski sastanci, a na dva sastanka sam pri-sustvovao ja. Tu sam iz pitanja koja su postavljali borci mogao vidjeti što ih najviše interesuje i sa koliko pažnje prate najnovije političke događaje. Mnogo

1 Od 1. do 14. I 1944. god.
2 O boravku Brigade na tim područjima vidi u ovoj knjizi dok. 45.
3 Odnosi se na Bilogorski NOP odred.

pitanja bilo je o AVNOJ-u⁴ i Nacionalnom Komitetu⁵. Borcima su i **ranije bile** rastumačene odluke AVNOJ-a, ali in oni još uvijek u grubim crtama **nisu znali** ponoviti i rastumačiti. O federativnom uređenju Jugoslavije više su **borci znali** i zanimljivija su pitanja postavljali. Tom prilikom sam primjetio da niži **politički** rukovodioci nisu znali na jedan za borce lako razumljiv i popularan način to sve rastumačiti.

Borci su dobili loš dojam o ljudima iz Podravine, jer su prilikom mobilizacije morali tražiti po kućama one koji su dobili pozive, ali ih u većini slučajeva nisu nalazili, a bilo je i takovih koji su kategorički odbijali pozive. Konkretna primjer je gdje je jedan borac, kada mu jedan rekao da se neće odazvati pozivu u ljutini prijetio se je kaznama i tjeranjem čitave familije u logore premda je bilo izričito rečeno šta se može reći i skrenuta pažnja da se na taj način ne prijeti. Borci kažu da im nije razumljivo kako da ima još netko tko ne shvaća potrebnu mobilizaciju u današnje doba.

Stav naših boraca prema Saveznicima Englezima i Amerikancima ispravan je. Borci toplo pozdravljaju svaku pomoć našoj vojsci, ali isto tako negoduju zbog slabe aktivnosti Saveznika u Italiji⁶. Neograničeno povjerenje borci imaju prema Crvenoj Armiji, koja neprekidno goni Hitlerove' bande na zapad i masovno ih uništava. Vjera u skori slom fašizma iz dana u dan kod naših boraca raste, jer se sada očito vidi da je Crvena Armija u stanju da skrši fašizam i to brzo. Borci stavljaju primjedbe da će Saveznici tek onda aktivnije na svim frontovima raditi kada Crvena Armija priklješti fašizam tako da već mora kapitulirati.

Odnosi drugova i drugarica su dobri. Sve novomobilisane drugarice su vrlo slabo obučene, upravo bose, stoga smo prisiljeni da ih otpustimo. Samo one koje su zdrave i kako tako obučene, zadržaćemo. Time smatramo da će se moralni odnosi drugova i drugarica održati na visini, a i iz samog razloga što smo prema karaktristikama upoznati sa nekim drugari čama između tih novi, koje ne bi možda bile najbolje. Ima jedan drug koji je izjavio da se kani oženiti sa jednom drugaricom. Sa svoje strane poznajući ih oboje smatram da su njihovi odnosi ispravni.

Težnja za svojim krajem postoji kod boraca, ali ipak ne u tolikoj mjeri kao što se možda moglo očekivati. Borci su tražili dopuste da idu svojim kućama tek onda, kada su vidjeli da je to moguće, t.j. kada su se nalazili blizu svojih kuća. Rijetki su slučajevi da su ostajali dulje od rečenoga vremena. Drugovi Sremci⁸ uopće ne traže da im se daje kakovo odsustvo, samo izražavaju želju da u danome momentu pođemo u njihov kraj.

Borbena disciplina smatram da je dobra, jer nije bilo ničega što bi je oslabilo, a ona je u zadnjim akcijama bila na osobitoj visini. Formalna disciplina

⁴ Misli se na odluke Drugog zasjedanja Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) održanog 29. i 30. XI 1943. u Jajcu. Na zasjedanju, kojeg je sačinjavalo 142 vijećnika, jednoglasno je usvojena Deklaracija. U njoj su izneseni uspjesi NOB-a u Jugoslaviji, osuđena izbjeglička jugoslavenska vlada u Londonu i oduzeta joj prava zakonite jugoslavenske vlade u izbjeglištvu, zabranjen povratak u zemlju kralju Petru II. Karađorđeviću, odlučeno je, nadalje, da će se nova država izgraditi na federativnom principu, da se uvođi naziv maršala Jugoslavije i da se dodjeljuje Josipu Brozu Titu, vrhovnom komandantu NOV i POJ.

⁵ Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) osnovan 30. XI 1943. kao organ sa svim obilježjima vlade, preko koga će AVNOJ ostvariti svoju izvršnu funkciju.

⁶ Misli se na operacije britanskih i američkih snaga koje su 10. srpnja 1943. izvršile desant na Siciliju pod komandom generala Ajzenhauera. Opširnije vidi u Enciklopediji NOR-a, knj. 2, str. 786.

⁷ Adolf Hitler, šef Njemačke nacionalsocijalističke partije, kancelar III Reicha.

⁸ Odnosi se na borce iz istočnog dijela Slavonije, okolica Vukovara.

čini mi se da je popustla i to zbog toga izgleda što su došli u svoje krajeve, pa odilazeći kućama koješta si dopuštaju. Tako je u momentu kada smo dolazili u sela gdje se sada nalazimo otvorena upravo prava paljba iz pušaka pa čak i iz šmajsera. Desilo se to u onim jedinicama gdje su prednjačili niži rukovodioci ili gdje nisu vodili dovoljno računa. Tako se u III. bataljonu uopće nije pucalo, što je znak dobre kontrole nad borcima.

Poginule borce se poštuje. Nakon svakog sastanka ili skupa daje se minut ćutanja u počast.

b. Po pojedinim bataljonima.

I. bataljon:

Održano je jedno savetovanje sa politkomesarima i delegatima. Na tom savetovanju razrađivane su odluke II zasjedanja AVNOJ-a. Osim toga pripremani su politkomesari i delegati za način mobilizacije. Isto tako data im je direktiva da pripreme i borce kako će pristupiti novomobilisanim drugovima i sa njima raditi.

I. četa: Održala je dva četna sastanka na kojima su proučavane odluke II zasjedanja AVNOJ-a. Zatim proučavan historiski govor druga Tita⁹ i pročitani letak Štaba brigade povodom napuštanja jedinica sa strane nekih drugova. Nakon sastanaka o svemu tome vođena je diskusija.

II. četa: Održala je jedan četni sastanak i na njemu proradila odluke II zasjedanja AVNOJ-a, letak Štaba brigade povodom napuštanja jedinica sa strane nekih drugova. Vodni sastanci održavani su redovito i na njima su se najviše proradivale odluke II zasjedanja AVNOJ-a. Na postavljena pitanja sa strane boraca odgovoreno je.

III. četa: Održala je dva sastanka gdje se proradivao isti materijal kao i kod gornje dvije čete. Isto tako i u ovoj četi održavani su vodni sastanci redovito.

Prateća četa: Održala je dva četna sastanka. Radilo se isto kao i prije navedeno.

Bolnički vod: Održao je tri vodna sastanka, na kojima su proradivane odluke II zasjedanja AVNOJ-a.

II. bataljon:

I. četa: Održala je tri četna sastanka na kojima su razrađivane odluke II zasjedanja AVNOJ-a. Komesar te čete održao je tri sastanka sa rukovodiocima u četi. Na sastanku se govorilo o načinu rada u jedinici o pozdravljanju, uzdizanju autoriteta. Održan je jedan sastanak sa drugaricama, gdje im je ukazano na neke njihove greške i način na koji trebaju to da poprave. Održavani su i redovito vodni sastanci. Na svim tim sastancima govoreno je o odlukama AVNOJ-a, o našim neprijateljima, o dezerterstvu i federativnom uređenju naše zemlje. Nakon sastanaka razvijala se diskusija.

⁹ Josip Broz, vrhovni komandant NOV i POJ, održao je pozdravni govor na Drugom zasjedanju AVNOJ-a u oslobođenom Jajcu 29. XI 1943. Vidi opirnije: S. Nešović—B. Petranović, AVNOJ i revolucija, Narodna knjiga, Beograd 1983, str. 436—444.

II. četa: Održala je šest četnih sastanaka i četiri vodna na kojima se sastancima prorađivale odluke AVNOJ-a. Govoreno je o federativnom uređenju Jugoslavije, o disciplini, dezerterstvu te pored toga redovito čitani radio izvještaji. Održan je sastanak drugarica iste čete, gdje je obavljena kritika i samokritika i riješena pitanja koja su se ticala drugarica.

III. četa: Održala je četiri četna sastanka i dva vodna. Na sastancima su obrađivane iste teme kao i kod gore navedenih četa.

Mitraljeski vod: Održao je četiri sastanka gdje su prorađivane odluke AVNOJ-a i govoreno o Teheranskoj deklaraciji¹⁰ i našim saveznicima¹¹.

Bolnički vod: Teme koje su prorađivane bile su iste kao i kod mitraljeskog voda. Pored toga održan je jedan bataljonski sastanak na kome sam prisustvovao ja. Vršena je kontrola znanja o odlukama II zasjedanja AVNOJ-a i svim ostalim političkim događajima u svijetu a ono čega se u diskusiji dotaklo i uvidjelo se da borci ne poznaju dobro nastojao sam da na popularni i lako shvatljiv način rastumačim borcima. Vršena je kontrola poznavanja oružja.

III. bataljon:

Održao je jedan bataljonski sastanak na kome je kontrolisano što se je radilo u jedinicama.

Održano je savetovanje politkomesara i delegata i to tri puta, gdje su se temeljito prorađile odluke II zasjedanja AVNOJ-a i pretresalo opće stanje u jedinicama.

I. četa: Održan je jedan četni sastanak, gdje su prorađivane odluke II zasjedanja AVNOJ-a. Osim toga održano je u svakome vodu po pet vodnih sastanaka. Na tim sastancima proučavalo se također dalje o disciplini i udarničkom takmičenju. Prema izvještaju Komesara bataljona, politkomesar ove čete ne zadovoljava. Suviše je spor i pomalo lijen.

II. četa: Održala je tri četna sastanka na kojima se prorađivale odluke II zasjedanja AVNOJ-a, govoreno o ulozi K.P. u N.O.b., o disciplini i sprovedena je kritika i samokritika. Politkomesar ove čete prije svakog ovakovog sastanka održi kratko savjetovanje sa svojim delegatima o čemu će se govoriti na sastanku.

III. četa: Održana su dva četna sastanka gdje su se prorađivale iste teme kao i kod ranije navedenih četa.

O radu u Mitraljeskom, Pionirskom i Bolničkom vodu, politkomesar bataljona nije ništa izvijestio.

IV. bataljon:

Održana su tri sastanka sa politkomesarima i zamjenicima politkomesara i delegata, na kojima su se temeljito prorađivale odluke II zasjedanja AVNOJ-a. Pored toga prenešene su direktive o organiziranju agitatora.

¹⁰ Onosi se na izjavu učesnika konferencije u Teheranu (28. XI do 1. XII 1943) predsjednik vlada SAD, Vel. Britanije i SSSR-a, gdje je, među ostalim, odlučeno: da se ukaže što veća moguća pomoć partizanima u Jugoslaviji u namirnicama i naoružanju. Opsirnije u Enciklopediji NOR-a, knj. 1, str. 326.

¹¹ Vel. Britanija, SAD i SSSR.

I. četa: Nalazila se je izvan sastava bataljona, u čiji sastav je stigla tek noćas, i komesar bataljona nije podneo izvještaj o radu u toj četi.

II. četa: Održala je jedan četni sastanak na kome je govoreno o našem putu kroz hrvatsku¹², o disciplini, o drugarstvu i odnosu starih drugova prema novomobilisanim drugovima o ponašanju po kućama i sprovedena kritika i samokritika. Održana su pored toga tri politička časa, gdje su se prorađivale odluke II zasjedanja AVNOJ-a, o našim saveznicima i njihovoj pomoći koju nam daju. Sa novim drugovima radilo se je posebno i oni su upoznavani sa ciljevima borbe i najosnovnijim stvarima o našem pokretu.

III. četa: Održala je jedan četni sastanak na kome je govoreno o potrebi vojničkog i političkog rada, o našim borbama kroz Hrvatsku, o odnosu drugova međusobno i kritika. Održana su i dva politička časa sa cijelom četom gdje se prorađivao materijal o SKOJ-u, Omladina u N.O.P. i K.P. u N.O.B. Na drugom sastanku prorađivane su odluke AVNOJ-a. Redovito su održavani vodni sastanci na kojima se većinom diskutovalo o svim tim stvarima i ponavljano u koliko se štogod nije razumelo.

Mitraljeski vod: Održana su tri vodna sastanka, jedan na kome su se sredila pitanja u samome vodu, a dva na kojima je govoreno o odlukama **AVNOJ-a**. **Bolnički vod:** Taj vod bio je raspoređen po četama, pa je tamo i prisustvovao svim sastancima.

Komesari četa održavali su sastanke sa politdelegatima svojih četa, na kojima su proučavali odluke II zasjedanja AVNOJa i ostali tekući materijal kako bi ga što uspješnije tumačili borcima.

Ceta za vezu:

Održana su četiri četna sastanka na kojima se je govorilo o federativnom uređenju Jugoslavije, o odlukama II zasjedanja AVNOJ-a, o nacionalnom komitetu Oslobođenja, čitani radio izvještaji, govoreno o disciplini i pozdravljanju, čitani članci iz brigadira. Pored toga održana su četiri vodna sastanka, gdje se je govorilo „O dvogodišnjici borbe u Slavoniji“, „Vojni slom Jugoslavije“, prorađivana deklaracija AVNOJ-a, čitani neki članci iz glasa Slavonije¹³.

3.) KULTURNO-PROSVJETNI RAD:

I. bataljon:

Nisu održane ni jedne usmene novine. Sa nepismenima radi se stalno.

II. bataljon:

Borci pišu skečeve i uvježbavaju ih, uče se recitacije i pišu članke. Izdane su bataljonske džepne novine.

¹² „... na boravak Brigade u Moslavini, Kalniku i Hrvatskom zagorju kada se XXVIII (X) divizija naredbom Glavnog štaba NOV I PO Hrvatske nalazila pod komandom II operativne zone. Detaljnije o kretanju, akcijama i rezultatima borbi vidi: „Grada“, knj. VII dok 44, str. 156, knj. VIII, dok. 115, str. 294 i knj. IX, dok. 13, str. 35.

¹³ Glasilo „Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte Slavonije“, izlazi od 1943. u izdanju Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju.

III. bataljon:

Održane su dvoje usmene novine. Na jednima je govoreno o našim političkim uspjesima po Zagorju, o disciplini i o Nacionalnom Komitetu. Na drugima je govoreno o formalnoj disciplini, ponašanju boraca kroz sela o potrebi mobilizaciji te o potrebi mobilizacije te o potrebi da naši borci postanu dobri agitatori među narodom. Osim toga u programu su date pjesme, recitacije i skečevi.

Nepismenih u bataljonu ima svega jedan drug, a ima ih tri do četiri koji znadu slabije čitati i pisati.

Izdan je treći broj bataljonskih džepnih novina kao i treći broj zidnih novina.

Borci uče sledeće skečeve: „Nove žene” „Zvrkić ide u domobrane” „Tko je sretan u nezavisnoj”

IV. bataljon:

Održane su jedne bataljonske usmene novine sa sledećim programom: Najnovija politička situacija, neprijatelji N.O.B. jedna recitacija, i pet pjesama. Porei toga data su dva skeča. Tim usmenim novinama prisustvovao je i naš

III bataljon kao i nešto građanstva.

Borci pišu stalno članke. U bataljonu ima prilično nepismenih drugova i zato je rad na tome polju intenzivan. Priprema se izdavanje bataljonskih džepnih novina.

Četa za vezu:

Usmene novine nisu održavane. U ovom periodu naučen je jedan novi skeč. Nepismenih nema.

4.) Ishrana, odjeća, obuća i zdravlje boraca

Prilikom boravka u Podravini naši borci su se hranili prilično dobro. Primetio sam da je hrana bila raznolika i osim nekoliko pojedinačnih slučajeva ishrana je bila odlična.

Odjeća boraca bila je sve do sada zadovoljavajuća. Prilikom novih boraca odjeća u jedinicama je šarolika tj. ima mnogo civilnih odijela. Ali ta civilna odijela nisu baš tako loša. Također ima mnogo šešira. To ćemo nastojati čim prije likvidirati, ali budući da sada još nemamo dovoljno materijala, nevjerojatno da ćemo prije akcije uspeti napraviti za sve borce partizanke¹⁴.

¹⁴ vojničke kape

Sto se tiče obuča ona nije baš do sada bila najbolja, ali za vrijeme kako je vladalo dok smo boravili u Podravini bila je prilično dobra. Isto tako se mora konstatirati da je ovo vrijeme koje nas je do sada pratilo u mnogome sačuvalo kvalitet i obuča.,¹⁵ raspadne u velikom blatu. U Pitomači i Đurđevcu, gdje su naše jedinice boravile popravljala se je obuča kod tamošnjih postolara. Novi borci koji su došli nemaju baš tako lošu obuču, ali ta obuča je uglavnom lagana i nemože se reći da će biti trajna prilikom marševa koje mi vršimo.

U zadnje vrijeme nije se javljalo mnogo boraca na Ljekarski pregled. Uzrok je to što im je omogućeno da se bolje njeguju po kućama gdje su boravili i suho vrijeme koje je u ovome periodu vladalo, jer je opće poznato da su mnogo češće prehlade za vrijeme kišnoga vremena. Zaraznih bolesti u jedinicama nije primjećeno.

5.) RAD I ZAPAZANJA U NARODU:

U mjestima gdje su naše jedinice boravile svuda su održavani mitinzi i to najmanje jedan, dok u nekim mjestima i više puta. Mitinzi su održavani u slijedećim mjestima. Grabrovnici, Sirova Katalena, Gjurgevac dva mitinga, Molve, Semovac, Hampovica, Suha Katalena, Pitomača dva mitinga, u Otrovancu Staroj Ploščici, Sradskoj, Mala Crešnjevica i Kozarevcu.

U gore navedenim mjestima gdje su održavani mitinzi, boravile su naše jedinice i bile su na ishrani. Narod nas je u glavnom dobro primio, ali je bilo pojedinačnih slučajeva gdje su prosto odbijali naše borce.

Na mitinzima koje smo održavali nagovještavano je da će biti proglašena opća mobilizacija i nagovještavano je da će se sa domobranima postupati kao i sa ustašama. Sto se tiče prihvaćanja opće mobilizacije oko polovine naroda se s time slaže dok druga polovina govori povoljno o tome ali međutim skriva one u svojoj porodici koji bi trebali da uđu u obzir za mobilizaciju. Na prve pozive odazvao se je relativno mali broj drugova koji su vidjevši da ih se malo javilo nastojali također da odstupe, govoreći kada budu išli svi da će ići i oni.

Bilo je vrlo lijepih pojava gdje su na pr. neke žene istupale na govornicu i pred čitavim narodom ukazivale na ispravnost tih naših tumačenja i uopće ispravnost naše borbe i pozivale prisutne mlade drugove da stupaju u redove N.O.V.

U selu Virju bilo je 12 slučajeva da oni na koje je poziv glasio nisu htjeli uopće primiti poziv. Isto tako na kapijama onih koji su dobili pozive ponegdje se našao papir sa natpisom: „Ako se javite u N.O.V. zapaliću Vam kuću. Crna ruka”.

¹⁵ Dio rečenice u tekstu dokumenta nečitak.

Svi mitinzi koje smo u ovom periodu održali spadaju u red najposjećenijih mitinga koje smo održavali. Sa mitinga u Pitomači i Đurđevcu poslani su pozdravi drugu Titu i AVNOJ-u.

6.) O KADROVIMA:

Kadrovi političkih rukovodioca u našoj brigadi prilično su dobri. Politički komesari četa osim dvojice, trojice svi su dobri, a osobito se ističe politkomesar II čete II bataljona, politkomesar II čete III bataljona. Isti drugovi mogli bi zadovoljiti i na višim dužnostima. Politkomesar I. čete III bataljona novi je na svojoj dužnosti, ali ne zadovoljava, jer je spor a pomalo i lijen.

Politički delegati su različito sposobni. Neki se neobično ističu i može se reći da su pretekli politkomesare četa, ali ih ima priličan broj nesamostalnih, koji trebaju da im se uvijek kaže šta će raditi i da ih se gura na posao.

Politkomesari bataljona zadovoljavaju, osim politkomesara II bataljona koji je nesamostalan, nema inicijative, dok mu je teorisko znanje prilično.

Za uzdizanje političkih kadrova forsiraju se što češći sastanci koje održava politkomesar bataljona sa svojim politkomesarima četa i delegatima.

7.) RAD ŠTABOVA:

A) Podređeni štabovi

Štabovi naših bataljona skupno zadovoljavaju. Štab I. bataljona u kome su u glavnom mladi drugovi i koji ranije nije zadovoljavao, sada se sve više osamostaljuje i sve uspješnije rukovodi svojim jedinicama. Članovi toga štaba su vrijedni, ali se može reći da još ne odgovaraju za višu dužnost. U zadnje vrijeme primjećena je slaba ekspeditivnost prilikom rješavanja pošte. Isto tako komandant bataljona je prilikom primanja naređenja za pokret gdje je stajalo da se treba krenuti odmah, samovoljno naredio da se krene kasnije. Na intervenciju ostalih članova štaba i zamjenika polit, komesara brigade, naređenje je izvršeno na vrijeme.

U štabu II. bataljona vlada harmonija. Drugovi su vrijedni osim komesara, koji ili se ne snalazi na dužnosti ili neće da radi kako bi trebalo. Pogovora po naređenju kod njih nije primjećeno. Drugovi se za sada nisu razvili za više dužnosti.

Štab III. bataljona za sada potpuno zadovoljava. Pogovora po naređenju nema. U štabu vlada harmonija. Komandant bataljona je stari i iskusan rukovodioc, vrijedan i zna se snalaziti, sposoban i za višu dužnost.

Takoder i štab IV. bataljona potpuno zadovoljava. Komandant, komesar, i zamjenik komandanta sposobni su za više dužnosti. U štabu vlada harmonija, ne pokazuje se samovolja kod pojedinih članova štaba.

b. vlastitoga štaba.

U samome štabu brigade vlada harmonija. Nastoji se da se što češće obilaze bataljoni, te da se tako izbjegne truli birokratizam. Prilikom formiranja topovskih odjeljenja posao oko toga bio je povjeren drugu zamjeniku komandanta, ali je on to sporo radio zbog čega je posao zakasnio, te je drug komandant izgalamio se na njega.

Što se tiče političkoga izdizanja u štabu, slabo se u zadnje vrijeme radi. U ovome periodu po naređenju nije bilo diskusije, t.j. naređenje je izvršavano bez nepravilnog objašnjavanja sa pretpostavljenim štabom. Nekih naročitih zapažanja za sada ne bih znao.

8. Razno

Broj novomobilisanih boraca nam još nije točno poznat, jer su i jedinice same mobilisale. U Đurđevu i okolini mobilisano je oko 250 novih boraca. Sa mobilisanim u Pitomači, kojih je bilo oko 70 i onima iz Odreda ima u našim jedinicama oko 400 novi boraca. U prvi ma dok smo se još nalazili u Podravini prilično je bilo dezertera, ali dolaskom na slavonsku oslobođenu teritoriju broj dezertera se je smanjio na minimum ili potpuno iščeznuo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Polit, komesar
Bosanac T. Krsto, v. r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDiSB. K 33/1, ftk. 332—337.

15. I 1944.

Izveštaj nadzornika vojnih i civilnih mlinova Komande Psunjskog područja za razdoblje od 1. do 15. I 1944. god.

Dana 2. II. 1944. g. pregledao sam mlin Vojno-partizanske bolnice¹ 1. na položaju. Mlin je na mašinski pogon, parna lokomotiva na drva, tera svjetlo,

¹ Vojno-partizanske bolnice na Psunjskom području označavane su rimskim brojem i arapskom cifrom. Bilo ih je tri, a označavane su: 1/1, 1/2, 1/3.

• mlin, ali ne ujedno. Mlin radi samo po danu a preko cijele noći lokomobila služi za svjetlo. Mašina je dosta stara i slaba po istrošenju svojih radećih dijelova pa se neki put dogodi i defekt. U istom mlinu su zaposlena 3. druga, jedan kao mlinar i dva ložača, u odelenju II. ima još jedan drug kao električar koji pazi na struju i na mrežu. Nedostaci su što su drva sirova, pa stroj nema dovoljno pare te ponekad po noći prestane svjetlo goreti, a tako isto i kod meljave nekad moraju stati i kupiti paru, a kada radi mlin, onda samelje na 1 sat 40 do 50 kilograma. Drugovi izjavljuju da ponekad oskudjevaju i za mazivno ulje.

Dana 8. I. 1944. god. pregledao sam mlin Vojno partizanski Rijeka C², ispravan radi na mašinski pogon, motor Saugass na ugljen, samelje na 1 sat 130. do 140 kg. žita. Drug upravnik izjavljuje da teško dolazi do mazivnog ulja usled toga nedostatka po nekoji put moraju i posao prekinuti. A inače radi podpuno ispravno. U istom mlinu su zaposlena 4. druga; 2. motoriste i 2. mlinara. Isti mlin nema drugih nedostataka.

Dana 3. I. 1944. g. pregledao sam mlin vodenica podljeвица vlasništvo Danilović Stojana sela Tisovac. Radi ali nije ispravan, kolesa su poderana i stara i stoji pred velikim popravkom. Sada samelje na 1 sat 20 kg. Isti izjavljuje da bi želeo popraviti svoj mlin i da ima svu potrebnu građu za popravak mlina u koliko ova komanda predviđa za potrebno i shodno da bi se ovaj mlin popravio. Isti vlasnik ustupljuje sav zarađeni ušur ovoj komandi na raspoloženje samo da bi njemu ostala najnuždnija potreba za ishranu.

Dana 4. I. 1944. god. pregledao sam mlin, vodenica naljevica ketoški u Velikim i Malim Budićima. Ta 3 sela imaju 275 duša, i svi oni imaju prava na bezušurnu meljavu u istom mlinu, koji je banda dva puta spalila i oštetila. Žitelji iz toga sela, pomoću Narodno-oslobodilačke vojske isti mlin su popravili i sada radi i samelje na jedan sat 50 kg. Isti mlin ima dobar vodeni pogon koji može biti 10. do 12. konjskih snaga, i kada bi se stavio u red samljeo bi 70. do 80. kg. na 1. sat. Kada sam sve pregledao i ustanovio pokupio podatke, tražio sam odborski sastanak iz tih sela, i pokušao sam da dodem do povoljnog sporazuma u korist naše N.O.B.

Pošto nisam mogao nikako sa njima da to pitanje rešim, oni su izjavili da oni sami nisu kompetentni ovo pitanje rešiti, nego da se sazove masovni sastanak. Sastanak je istoga dana sazvan, došlo je oko 50. drugova i drugarica, pokušao sam da dodem do sporazuma na masovnom sastanku, ali mi nije uspelo.

Predložio sam više predloga a drugovi nisu ni jedan prihvatili, nego samo oni oće da oni sebi melju, koliko njima treba, a uz to ako mlin što više zaradi od stranih da bi od zarađenoga ušura dali polak za NOV, a da mi dademo mlinara, i vršimo popravak, snašamo svetio i mazivo. Ja sam predložio da Ketoši 4% ušura daju za N.O.V. a što se ubere od neovlašćenika da se uzme sve za N.O.V. Drugovi na istom sastanku izjavljuju jednoglasno da neće i ne mogu dati nikome ušura a naročito se najviše isticao drug Jovo Prodanović, koji je uvijek pred masom bio protiv moga svakoga predloga.

Zaključeno i potpisano. Dva druga koja sastanak izabrao, Zec Vaso i Prodanović Milan, potpisali su zapisnik.

Dana 5. I. 1944. god. pregledao sam mlin vojno-partizanski sela Brusnik. Radi ispravan, ali radi malo usled nedostatka drva i svetla. Istoga dana održao sam sastanak sa odbora istoga sela, u pogledu drva, i moj predlog na sastanka su drugovi predvidjeli za valjan i potreban, i obećali drugove za izradu drva za Brusnik. Saopćio sam drugovima da mlin ne smije stajati u nedostatku gorivog drveta, dok u istome selu ima drugova koji mogu da prave drva. U koliko bude u ovom nedostatku, stajao, ova će komanda uzeti zakonski postupak protiv nemarnika.

Zaključeno i potpisano od N.O.O. Milan Nikolić.

Dana 6. I. 1944. god. Istome vojno partizanskome mlinu pripada i selo Lipovac za meljavu i za snašanja gorivog drveta, te sam u selu Lipovcu održao sastanak N.O.O.-a. Na sastanku je raspravljeno i zaključeno kao i u Brusniku. Dana 8. I. o. g. za korist istoga mlina održao sam sastanak sa N.O.O. sela Kruguja, pošto isto selo snaša izradbu i dovoz drveta istome mlinu i na sastanku je jednoglasno zaključeno da će drugovi izradivati drva, i dovoziti gore navedenom mlinu, i to: svako selo za svoga sela žitelja meljavu i to: da svako selo ima bar najmanje 4 m. drva na svome lageru. Dana 9. I. 1944. g. u selu Brusniku Opć. N.O.O. imao je sastanak svoga plenuma na kome su prisustvovali predsjednici te članovi odbora. Po svršenome plenumu, sa predsjednicima i članovima istoga odbora komandira straže broj 1. održao sam sastanak po želji drugova, koji izjavljuju da bi želili da svako selo ima svoja dva dana preko nedelje za obavljanje meljave pošto im nikako ne bi odgovaralo da si navoze drva bez određenog vremena, jer su ista sela razmjerno bolja i lošija te jača i slabija sa zaprežnom stokom. Drugovi su na ovaku izjavu sve moje predloge prihvatili i sigurno obećali da će sva ova naređenja točno izvršavati.

Što se tiče naše vojne meljave drugovi su u saglasnosti da se vojna meljava kad dolazi u mlin svaka privatna meljava prekine i da se uzima u posao vojna meljava, te po svršenom poslu vojne meljave, nastavlja isto selo koje je toga momenta prekinulo. Obratio sam pažnju predsjedniku Opć. N.O.O. da se u koliko je to moguće postavi u najveći posao, da bi izradba drva i dovoz drva bio osiguran i da bi on sam po selima u vezi sa N.O.O. istih sela raspodelio meljavu po danima.

U istom mlinu zaposleno je 5. drugova: 2 mlinara dva ložača, i jedan kurir i jedna drugarica kuharica. Ista sela snašaju i ishranu ovih drugova

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu!

Nadzornik mlinova:

Napomena: dokument nije potpisan. Kadi jasnoće izraza u prijepisu dokumenta vrišeni su gramatički i pravopisni zahvati.
Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 49/1, 337—338.

15. I 1944.

Pregled brojnog stanja i naoružanja te nacionalnog i socijalnog sastava
ljudstva Komande Požeškog područja.

Jedinica	Socijalni sastav							Nacionalni sastav					Politička pripadnost							Primjedba
	Brojno stanje	Radnika	Seljaka	Zanatlija	! Namještenika	Vojnopozadin. lica	Intelektual.	Srba	Hrvata	Muslimana	Slovenaca	Njemaca	Članova K.P.	Kandidati	SKOJ-evci	Simpatizeri	Vanpart. komunisti	Članovi ostalih part.	Neodređenih	
Komanda područja																				
Osoblje područja	25	9	6	6	3	-	1	12	12	-	1	-	20	-	-	5	-	-	-	-
Partizanske straže	182	13	159	9	1	-	-	157	25	-	-	-	21	1	13	94	-	-	53	-
U k u p n o :	207	22	165	15	4	-	1	169	37	-	1	-	41	1	13	99	-	-	53	-
Pomoćnik Komandanta:																				
Potpis nećitak																				

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDIŠB, Slav. Brod, K 46/1, ftk. 543 i 545.

Red. broj	Jedinica	Brojno stanje ljudstva			Naoružanje							Municija							Bombe	Vozila					Konji		Primjedba																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
		Po piskitu	U ras-ihodu	Na licu	Mitraljezi	P u š ke					Mitralješka	Puščana						Defanzivne		Ofanzivne	Lakusuzna kola	Motorkotač	Traktolca	Bicikla	Ramiona	Kola		Jahačih	Teglečih	Tovarnih																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													

15. I 1944.

Izveštaj okružnog vođe Njemačke narodne skupine Okruga Srednja Drava — Ilova o političkoj i vojnoj situaciji mjesnih skupina na teritoriji pod kontrolom NOV, padu morala pripadnika Skupine i teškoćama u prehrani i smještaju izbjeglica. Traži se vojna intervencija njemačkih oružanih snaga.

Die Dienststelle der Kreisleitung Mitteldrau-Ilova in Weretz gieb folgenden Lage bericht ab :

Die Allgemeine Lage von den Banditen kontrolierenden Ortsgruppen: Dulaves, Sp. Bukovica, Borovo, Cabuna, Antonsdorf¹, Suhopolje, und Oreschatz² verschaffe sich in letzter Zeit stark, solte in kürzester Zeit keine Abhielfe geschafft werden so ist zu befurchten das diese Ortsgruppen Systemmatisch ausgehoben werden.

Ortsgruppe D U L A V E S :

Am 31. Des. v.J. sind 30 Deutsche Frauen Kinder und 2 Manner von den Banditen zussammen getrieben worden, in ein Gasthaus eingespert, und am 3 Jan, d.J. von den Banditenaus Dulaves verjagt Worden, so Kämmen Sie hier in Weretz an, es gelang Ihnen nur das nackte Leben zu Retten, so das sie hier ohne etwas ankammen, dieselben sind im Fluchtlingsheim untergebracht bis zur weiteren Endscheidung, und werden von der Volkshilfe so weit wie möglich betreit.

Ortsgruppe Sp B U K O V I C A :

In diesser Ortsgruppe verschlechterte sich die Lage derart, das bis heute sich hier in der Kreisstelle: 227 Seelen, Manner Frauen und Kinder gemeldet sind. Nach ausagen der Volksgenossen sind 3 Manner verschlept worden, und 2 von diessen Ermordet sein, mit der tort verliehenen Volksgenossen besteth so zu Sagen keine Verbindung, die hier gemelteten sind zum teil im ..³ in Privat-hausser bie den hiesigen Volksgenossen untergebrahct, die Verprfeegung geschit durch die Volkshilfe.

Ortsgruppe C A B U N A :

Die Verbindung mit diesser Ortsgruppe ist unterbrochen, dennoch gelang es dem Ortsleiter M A T H I A S P F E F F E R einen sehr spärlichen bericht uns zu zu senden, in welchem derselbe miteilt, das in den letzten Tagen, 16 Per-

1 Antunovac
2 Oresac
3 U tekstu dok. riječ dopisana rukom nečitka.

sonnen Deutschevolksgenossen von den Banditen verschleppt wurden, was
weilers in der Ortsgruppe vorgeth ist Unkontrollierbar, so das das Schichsal
der Volksgenossen unbekannt ist, bericht folgt sobald näheres bekant.

O R T S gruppe O R E S C H A T Z :

Die Ortsgruppe Oreschatz wurde am 12. d.M. von den Banditen heimgesucht,
nach ausagen der Volksgenossen verschlepten dieselben, 7500 kg Lebensmit-
tel⁴, u.d.a Fett, Spek, Bohnen, Mehl, und Weizen, die Volksgenossen musten
selbst vorspan leisten, man sagte Ihnen das in einem Monathwerden alle von
Oreschatz vetrieben, zum Gluck ist kein Menschenleben zu beklagen.

Ortsgruppe S U H O P O L J E :

Die Lage diesser Ortsgruppe ist nach den letzten ereignissen sehr gespannt! der
verschlepte Volksgenosse M A T H I A S SEITZ, sol nach den ausagen von
Banditen im Lager bei den selben Verstorben sein?

Ortsgruppe S — B O R O V O :

Die Lage in diesser Ortsgruppe ist sozusagen Unkontrollierbar, die Volskenos-
sen drangen stark auf Ausiedlung, die aufnahmen für die selbe ist im gange.

Ortsgruppe A N T O N S D O R F :

Die Volksgenossen diesser Ortsgruppe, werden von den tort weilenden Ban-
den, zum Wechestehen eingeteilt, un unter Druck gehalten, man verlangt auch
tort Hilfe und rache Aussiedlung.

In sämtlichen Ortsgruppen ist eine stadke Neigung für die Aussiedlung
zubemerken, man erwarteth das diese schnellsten durch gefurth wird, bei
der zweimahligen vorsprache bie H Major Neumayer, wurden mir von seiten
deselben Erklärt das momentan keine Kräfte zurferfugung stehen um die
Volksgenossen aus dieser mislichen Lage zu befreien, ich bitte den Stabs-
fuhrer in diesser Angelegenheit bei den Hoherenstellen vorzu Sprechen, und
ein diesbezügliche Endscheitung zu erzehlen.

Stellenleiter Kratz Leiter der Dienstst
Heil Hitler!

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 4/II, Rtk. 311—312.

⁴ Radi se o konfiskaciji imovine onih koji su se ogrijeaill o Interese NOP-a. Vidi detaljno
u „Gradl”, knj. IX, dok. 49, str. 118.

15. I 1944.

Izveštaj pomoćnika komandanta Psunjskog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o prilikama i događajima na terenu, nedovoljno obaviještenosti političkih radnika o najvažnijim pitanjima u zemlji, pojačanom djelovanju neprijateljske propagande i raspoloženju naroda prema NOP-u.

1. Opći pregled:

Ovo područje održalo je svoj redoviti sastanak sa svim članovima ovoga područja. Na tome sastanku svaki pojedinac iznašao je izveštaj o svome radu koji je dobio u zadatak da sprovede u roku 14 dana. Po izlaganju političkog vojnog instruktora, vidi se da se do sada vrlo malo radilo kako na političkom tako i na vojničkom polju. Razlog tako slabom političkom radu jeste taj što politički rukovodioci nisu shvatili svoju dužnost i nisu posvetili punu pažnju onim ustanovama koje se nalaze na njihovom sektoru. Da bi se u tom pravcu postigao što bolji rezultat politički rukovodioci prvenstveno upoznati su sa svim najnovijim političkim događajima unutar i van naše zemlje, tako da bi oni mogli iste te stvari pravilno prenašati i davati uputstva za rad na svojim sektorima kako su do sada svi politički i vojni rukovodioci svatili da je njihova dužnost samo nadziranje rada po pojedinim ustanovama, i da ta zapažanja iznašaju na redovitim četrnaestodnevnim sastancima. Pošto pomoćnik komandanta osim tih dužnosti ima još i mnogo drugih poslova pa se uvek dešava da se u tom pravcu čine razni propusti da bi se stanje sredilo mi smo dali i političkim i vojničkim rukovodiocima potpuno slobodne ruke da oni na licu mjesta popravljaaju i sređivaju sve nedostatke na koje nailaze. Da bi se vršila jača kontrola nad njihovim radom rešili smo da u idućih 14 dana svaki vojnički i politički rukovodioc sredi stanje na svome sektoru i da podnese izveštaj u što kraćem roku o pojedinim ljudima koje bi trebalo eventualno smjeniti. U sledećih 14 dana mi ćemo ih smjeniti sa njihovim sektora tako da svaki dobije drugi sektor da bi video koliko je učinio na tome sektoru onaj drug koji je do sada na tome sektoru radio ili u drugom slučaju da bi povukao iskustva u radu jedan od drugoga.

Sto se tiče naših pošta straža tu se je već prilično postiglo ipak se vide već do danas bitne promijene, jer su prestale dolaziti stalne žalbe bilo to operativnih jedinica ili civilnih vlasti o greškama i raznim nepravilnostima pljački, ili opijanju sa strane naših straža i pošta kao i otvaranju nedozvoljenih listova ili o nestalim paketima ili listovima na našem sektoru. No kod radionica tu se još nije postigao ni izdaleka željeni rezultat naši radioničari još nikada ne zadovoljavaju na svojim dužnostima te smo s toge rešili da i tu učinimo nekih izmijena to se naročito, odnosi na mehaničku radionicu i ceo taj tehnički rad podbacuje. Razlog tome jeste što je referent industrije preblag čovek a po drugoj strani nije organizator tako da sam na svojim leđima vuče teret i mnogih drugih koje bi zapravo trebali te dužnosti da izvršavaju, isto tako Upravnik mehaničke radionice ne odgovara na svojoj dužnosti jer je isti stvorio vrlo loše stanje u samoj mehaničkoj radionici, isti je uvijek isticao mi mehaničari mi

metalci mi nismo ono što su ostali obični radnici uvijek je za njih tražio nešto posebnoga i odjeljivao ih od ostalih radnika. Pri tome pomogao ga je koliko smo saznali dosadašnji komesar radionica I. Ekonomskog slagališta koji je također zastupao njegovo mišljenje tako da je došlo do velikog nezadovoljstva među ostalim radnicima. U sporazumu sa šefom tehničkog odsjeka došli smo do zaključka da se izmijeni referent industrije upravnik mehaničke radionice i komesar istoga slagališta. Šefa radionice industrijskog referenta stavili smo Jna raspoloženje tehničkom odsjeku, s tim da nam oni postave na ta mjesta odgovarajuće drugove, a komesara slagališta upotrijebićemo na nekoj drugoj dužnosti.

Kako sam već u prošlom izveštaju izvijestio da rukovaoc III. Ekon. slagališta nije zadovoljio na svojoj dosadašnjoj dužnosti, a pored toga ima i mnogo drugih grešaka koje povlače za sobom i težju kaznu nego što je to bilo ranije predviđeno da se ga smijeni i pošalje na raspodoženje Intendanturi Korpusa. Na njegovo mjesto postavljen je dosadašnji zamjenik istoga rukovaoca.

2. Politički rad.

Gledajući općenito na politički rad vidi se da je vrlo malo radeno sa ljudima i mnogima od naših radnika nije u opšte poznato šta se događa u svijetu i kod nas, a drugo pojedine stvari bile su krivo tumačene na p.r. privremena vlada¹ od mnogo drugova političkih rukovodioca čulo se da je privremena vlada zato pošto još nije oslobođena cela zemlja od okupatora, a kada to bude onda će si narod birat onu vladu koju on to sam želi. Drugo Izvršni odbor HSS² isto se tako tumačilo da je izvršni odbor HSS pretstavnik Hrvatskoga naroda. Sve ovo što se je sada radilo bilo je površno održavali su se masovni sastanci svih ustanova na pojedinom sektoru kako se je to moglo, od kako je nastala jača zima to se više vani ne more održavat sastanci pa se prema tome i manje radi. Kako sam u prošlom izveštaju naveo da sam postavio u svaku radionicu, stražu i pošto, po jednog delegata gdje će imati više mogućnosti da proučavaju sav tekući materijal. I tu je jedna osnovna greška što naše jedinice ne dobivaju niti novine niti vijesti, a isto tako i sav ostali prosvetni materijal, i redovito stižu molbe od ustanova da im se pošalje bilo kakovi materijal za proučavanje. Kako se po svim ustanovama po nešto radi politički, ali baš tamo gde bi to trebalo najviše tu se u stvari radi najmanje gotovo ništa, a to su grupe prisilnoga rada, t.j. grupa muškaraca i žena. Kako se tu nalaze ljudi i žene koje su kažnjene radi manjih grešaka, a najvećim dijelom dešavale su se greške u onim selima gde smo mi zaista i najmanje radili politički sa narodom smatram da bi bilo potrebno ovde odrediti jednoga jačega političkog radnika koji bi mogao pravilno da objasni tome narodu liniju i cilj naše borbe, tako da ti ljudi kada se vrate svojim kućama ostanu dalje prijatelji narodno oslobodilačkog pokreta, a ne da nam nakon toga bježe k neprijatelju ili da još više sabotiraju rad u selu. Baš kod samih muškaraca dosta je otežan politički rad pošto se isti nalaze na raznim radovima i to pomanjim grupama, a nisu na okupu pa se tek sastaju kroz nekoliko dana, dok je kod ženskih već daleko

¹ Misli se na Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) osnovan na J.U. xi 1943. preko koga je AVNOJ ostvarivao svoju izvršnu funkciju vrhovnog, zakonodavnog i izvršnog predstavničkog tijela Jugoslavije.

² Vidi u ovoj knjizi dok. 67, biljeske 2.

lakše raditi jer su one sve u jednoj zgradi no ali su jako daleko od ove Komande te vrlo slabi nadzor nad njima, čim bude gotov zatvor koji je sada u gradnji odmah ćemo ih premjestiti u dosadašnji zatvor.

3. Stanje u narodu.

Što se tiče sela unutar našega sektora koja nisu ugrožena od neprekidnog prepada bande sa tima selima može se donekle raditi i narod je prilično zadovoljan, dok u trokutu³ izgleda čisto drugačije stanje, tamo je bila banda u svakome selu već po nekoliko puta i narod je zaplašen, i pita nas zašto se ne spriječi to krstarenje neprijatelja kroz sela, no kako god neprijatelj prodire i uznemirava narod ipak nije toliko razdrman i zaplašen da se nebi moglo sa njime raditi po tim svim selima održavaju se mitinzi sa strane naših straža, rasturiva se sav dobiveni materijal i narod vrlo dobro prima sve događaje koji su se u posljednje vreme odigrali u svijetu ti mitinzi nisu održani samo sa naše strane već uvijek u zajednici sa civilnim vlastima. Narod van našeg teritorija gde mi tek kontrolišemo teren danas je neprijatelj na tom terenu uzeo inicijativu u svoje ruke i svako dnevno se nalazi u tim selima tako da je rad u narodu nemoguć i ako se neprijatelj kreće u manjim vojnim formacijama naše straže ipak nisu u stanju da ga razbiju i da ulaze češće u ta sela. Kako se vidi iz svega da neprijatelj ima prilično veliki uticaj na narod pošto narod ne samo da neće da ide na mitinge ili neće da nas izveštava o kretnji neprijatelja, već do danas otišo je u neprijateljsku vojsku veći dio ljudi, to se naročito opaža u selima Brezine, Janja-Lipa, Kozarice i jedan manji dio u Lipovljanima. U Brezinama po svemu izgleda da ima uticaj HSS, dok je to selo ranije bilo gotovo naše a danas se opet potpuno promijenilo, isto selo što je za nas radilo kako izgleda to je bilo tek toliko da prikriju svoje šurovanje sa Mačekom⁴ dok danas čim su malo više zaštićeni od neprijatelja koji redovito svaki dan dolazi u njihovo selo vidi se velika prekretnica, u istome selu ima veći dio tipova koji proturaju lažne vijesti kroz selo da je Vrhovni Komandant Tito⁵ pozvao kralja Pericu⁶ iz Londona da on dode u Jugoslaviju i da uđe u vladu osim toga priča se mnogo o stražama koje su došle hapsiti pojedince kako su to sve Srbi i kako nema Hrvata kako se Hrvati predaju njemačkim vlastima i da je do danas gotovo rasturena naša cela vojska da je XII Brigada razbijena⁷ i da je ostao u našim redovima tek jedan manji dio Srba koji se ne usude predat neprijatelju. Takovo je stanje isto i u ostalim gore navedenim selima. Dok sela u kojima su se do sada zadržavali četnici⁸ ta su potpuno promijenila mišljenje i danas mnogo pristupačnije prilaze k nama daju sve što se od njih zatraži dolaze redoviti izveštaji iz tih sela, o kretanju neprijatelja, i govore po selima da se nisu toga

³ Teritorij između Okučana, Pakraca, Banove Jaruge i Novske.

⁴ Dr. Vlatko, predsjednik Glavnog odbora Hrvatske seljačke stranke, dolazak ustaša na vlast i uspostavu NDH podržao pročitano izjavom preko Radio-Zagreba 1941. a tokom rata propovijedao politiku čekanja, čiji je cilj bio otupljivanje revolucionarnog raspoloženja hrvatskog naroda i odvratanje od uključivanja u NOP.

⁵ Josip Broz

⁶ Petar II Karadorđević

⁷ Tada se Brigada nalazila u Bosni, na Motajici, kamo je prešla 4. XI 1943, po naredbi Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske sa zadatkom da pomogne bosanskim jedinicama NOV u borbi protiv četnika.

⁸ Radi se o malobrojnoj grupi četnika koja se pod komandom majora jugoslovenske vojske Dušana Janjica prebacila iz Bosne u srpska sela novogradiško-okučanske Posavine u namjeri da tamo organizira četništvo. Brzom intervencijom jedinica NOV grupa je razbijena i uništena. Vidi opirnije u „Gradi“, knj. VII, dok. 28, str. 82.

nadali od četnika, da su oni vjerovali da tu to pravi Srbi, a kasnije su videli da je to obična pljačka bande. Ko se god nije pokoravao istima svakoga su batinali i oterali ga prisilno sa sobom i dali mu pušku od kojih je jedan veći dio pobjegao i danas se nalazi kod svojih kuća, a jedan manji dio prijavio se u redove Narodno Oslobodilačke Vojske. Kotar Nova Gradiška gde su većim dijelom Hrvatska sela no i tu je narod nešto bolji nego što je bio u onim selima u kojima se do sada u opšte nije moglo radit kao na pr. Podvrško sada je osnovan N.O.O. koji u priličnoj mjeri radi i zadovoljava, narod izveštava o svakom kretanju neprijatelja i mnogo bolje prima partizane nego što je to činio do sada. Koliko sam čuo da je postavljen u Kotarski N.O.O.r N. Gradiška 1 drug koji je iz njihove sredine pa se vjeruje da je mnogo to pomoglo pri radu da se taj narod konačno već jednoć opameti.

4. Ishrana.

Sve naše ustanove i radionice hrane se iz naših slagališta po tablici, hrana je inače dobra vodi se mnogo računa da bude što ukusnija no ali pored svega toga mnogi vojnici nisu zadovoljni tuže se da je hrana retka i da im je premalo leba to se naročito čuje kod radnika koi su na težim radovima. Stražari i pošta snabdijevaju se sa svoga sektora na kojem sektoru koja straža djeluje kod njih je hrana nešto bolja.

5. Rad Komande.

Osim smjenjenih članova područja ostali za sada zadovoljavaju ne u onoj mjeri kako bi to trebalo, ali ipak može se donekle sa njima raditi, što je najbolnije pitanje gotovo kod svih t.j. da nisu organizatori, sva naređenja koja god stižu treba im u detalje razraditi i dati im po svakom pitanju konkretne upute kako i na koji način će sprovest bilo koju radnju ili zadatak, tako da na taj način oduzimaju mnogo vremena užoj Komandi koja bi se za to vreme trebala baviti o drugim stvarima, a i sami njihovi poslovi uslijed njihove neaktivnosti zaostaju i ne odvijaju se onom brzinom kojom bi se to trebalo.

6. Uža Komanda.

Sto se tiče uže Komande tu vlada harmonija u potpunosti pomažemo se u radu kako na savjetovanjima tako i sa zamjenom jedan drugoga u slučaju potrebe. Sto se tiče Komandanta on svoju dužnost obavlja u potpunosti, i savjesno koliko god to njemu njegovo znanje i snalaženje u poslu dozvoljava. Zamjenik Komandanta, on se još najbolje snalazi u svojoj dužnosti vrlo je aktivan i ekspeditivan.

7. Razno.

Kako sam nedavno primio dužnost pa zato još uvek nepoznam svih svojih dužnosti koje se na mene odnose, znam to da kao političko lice dužan sam znati za sve i o svemu voditi računa no, ali ipak ima dužnosti i poslova koji se tiču

čisto samoga mene, a da ne bi zalazio u tuđe stvari i zadržavao se na tuđim poslovima, a možda time kočio rad koji se odnosi na mene mislim da bi ipak ibilo potrebno da se po tom pitanju napravi neki raspored rada. Naročito se otežava rad političkim rukovodiocima u Komandama područja sada prilikom promijene obavještajnih centara koji su dobili svoj naziv odnosno novi naziv prema tome sve stvari koje dolaze od njih tiču se čisto samo pomoćnika Komandanta da ih on lično rešava i drži direktnu vezu sa Centrima Ureda Ratne Dopisničke službe. Tu je mnogo otežan i rad pošto je do danas bilo posve drugačije u tom pogledu takove stvari rešavali su svi kako Komandant tako Pomoćnik i zamjenik zato se mnogo puta dogadalo to da se nije znalo tko je uhapšen, a tko nije ili se desilo da je jedna te ista osoba bila hapšena po dva puta za istu stvar jer se nije znalo dali je već netko pokrenuo to pitanje ili nije dali je hapšena ili nije, isto tako se dešavalo da se nije hapsilo u pojedinom (slučaju neka lica jer su takovi dopisi stizali na Komandu Područja pa ih je nekada netko primio, i uvijek su dolazile žalbe da se nije još pozvo ovaj ili onaj. Danas je u ovom području ustrojena knjiga hapšenika u koju se uvada svaka optužnica, i bilježi da li je hapšenica odaslana da li je dotični uhapšen, i kako je po istome postupljeno. No ako se takovim stvarima svi bave, a jedan odgo- vara to je vrlo nezgodno, jer netko takovi akt sprovede kroz knjigu, a netko ga ne sprovede i prema tome još se uvijek dešava da se za pojedine ljude ne izdaju nalozi za hapšenje i po današnjim pravilima za istu stvar odgovara lično pomoćnik komandanta.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pomoćnik-Komandanta :
Franjo Bajt

M.P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 49/1, ftk. 339—341.

15. I 1944.

Izveštaj političkog komesara XXVIII udarne divizije NOVJ politkomesaru VI korpusa NOV i POJ za razdoblje od 1. do 15. I 1944, o političkom radu u Diviziji i podređenim jedinicama, raspoloženju naroda prema NOB-u u krajevima gdje se kretala Divizija, pojavama djelovanja neprijateljske propagande, o radu štabova i kulturno-prosvjetnom radu.

I. OPCI PREGLED:

Jedinice ove divizije nalazile su se u Podravini¹. Glavni zadatak jedinica bio je mobilizacija i popuna divizije novim borcima. Divizija nije imala nikakove borbe sa neprijateljem, samo je avijacija bombardovala naše jedinice u Spišić Bukovici i Pitomači. Gubitaka nismo imali. U samoj Pitomači održana je smotra čitave divizije.

¹ U povratku iz Turopolja. Vidi u ovoj knjizi dok. 45.

U našu diviziju stupilo je preko 600 novih boraca i glavni zadatak na nama je da te novake što više politički obradimo i da im damo najnužnije vojničko znanje, tako da bi bili sposobni za izvršenje predstojećih zadaća.

II. POLITIČKI RAD I POLITIČKO STANJE U JEDINICAMA:

a) Politički rad u diviziji:

Politički rad u diviziji posljednjih 15 dana nije bio intenzivan. Razlog tome je taj što su svi politički rukovodioci bili zaposleni na pripremama i izvršenju mobilizacije. Našu su diviziju posjetili drugovi Petar Drapšin, komandant VI. Korpusa i sekretar Oblasnog Komiteta K.P.H. za Slavoniju drug Dušan Calić. Drug komandant održao je savjetovanje sa štabom divizije, kao i posebno savjetovanje po štabovima brigada, gdje su bili prisutni i štabovi bataljona. Na tim savjetovanjima drug komandant objasnio nam je značaj naših uspjeha, a također ukazao i na naše vojničke nedostatke, koji su se pojavili na ovome putu. Drug Dušan Calić održao je političko savetovanje sa rukovodiocima XXI. Udarne brigade, kao i sa rukovodiocima dvaju bataljona XVII. Udarne brigade. Na tim sastancima objašnjene su odluke II. skupštine AVNOJ-a i njihov značaj. Također je iznio naš stav prema reakcionarnom vodstvu HSS-a, kao i pitanje mobilizacije. Ova savjetovanja su imala velike koristi na naše rukovodioce pošto su sada potpuno shvatili koliki je veliki značaj odluka II. skupštine AVNOJ-a za našu borbu. Isto tako prečišćena je sa našim stavom prema Mačeku². Ranije su naime tu došle direktive da ne treba napadati direktno na Mačeka, već kod toga oprezno postupati. Tako su i mnogi politkomesari na prolazu kroz Moslavinu zabašurivali Mačeka i nisu njega napadali, već su napadali Košutića⁴, Pernara⁵ i ostale iz reakcionarnog vodstva HSS-a. Sada međutim na savjetovanju sa drugom Calićem pravilno je postavljeno pitanje Mačeka kao centra reakcionarnog vodstva HSS-a. Sa druga dva bataljona XVII. Udarne brigade održao sam ja savetovanje po istim pitanjima. Putem ovih sastanaka još više je porastao interes za odluke II. skupštine AVNOJ-a. Međutim sami borci još nisu potpuno shvatili veliku važnost tih odluka, ali svi sastanci koji su održani u glavnom su obrađivali te teme. Borce zanima federativno uređenje Jugoslavije, kao i pitanje zašto saveznici⁶ još uvijek priznaju izbjegličku vladu⁷, iako su se povezali sa okupatorom. Cesto se postavljaju ovakova pitanja „kako saveznici još priznaju izbjegličku vladu, a ne naš Nacionalni Komitet⁸“. Isto tako zanima borce pitanje otvaranja drugog fronta⁹, o čemu često postavljaju

² Odnosi se na vodstvo koje se nalazilo pod utjecajem dr Vlatka Mačeka, predsjednika btranke. Velik dio nižih rukovodilaca, tzv. lijevo krilo, priključili su se NOP-u i na oslobođenoj rfoi, ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹

² Odnosi se na vodstvo koje se nalazilo pod utjecajem dr Vlatka Mačeka, predsjednika btranke. Velik dio nižih rukovodilaca, tzv. lijevo krilo, priključili su se NOP-u i na oslobođenoj rfoi, ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹

pitanja. Nepovjerenje boraca prema saveznicima Engleskoj i Americi postoji zbog toga pošto još uvijek trpe izdajničku vladu, i ne otvaraju drugi front. **Međutim** znaju da su za sve to krive razne petokolonaške klike u Engleskoj i Americi.

b) Rad i stanje po brigadama:

XVII. Udarne brigada:

Politički rad u bataljonima ove brigade bio je različit. U I. i II. bataljonu rad je bio slabiji pošto su ta dva bataljona išla u Đurđevac radi mobilizacije i za sve vrijeme često su bile razbacane.

U I. bataljonu održano je svega 10 četnih sastanaka i jedno savjetovanje politkomesara i polit, delegata u bataljonu. Na četnim sastancima proučavali su odluke II. zasjedanje AVNOJ-a, kao i govor druga Tita¹⁰. Na savjetovanju politkomesara osim tih tema raspravljalo se o pitanjima mobilizacije.

U II. bataljonu održano je 13 četnih sastanaka, kao i 4 sastanka u mitraljeskom vodu. Isto tako održan je i bataljonski sastanak na kojem je politkomesar brigade tumačio političku situaciju i vršio kontrolu znanja. Na nekim četnim sastancima vršila se kritika. Održani su sastanci po četama sa drugaricama gdje se raspravljalo o njihovim problemima.

U III. bataljonu održan je jedan bataljonski sastanak, 6 četnih i mnogo vodnih sastanaka na kojima je prorađivan isti materijal. Održana su tri savjetovanja politkomesara i polit, delegata na kojima se prorađivala odluka AVNOJ-a, a i raspravljalo se o aktuelnim pitanjima u bataljonu. Također se na pojedinim četnim i vodnim sastancima vršila kritika.

U IV. bataljonu održano je 7 četnih sastanaka i dosta vodnih. Jedna četa toga bataljona za sve ovo vrijeme bila je odsutna, pošto je pratila ranjenike na Kordun. Održana su tri savjetovanja sa politkomesarima i polit, delegatima na kojima se proučavao isti materijal, kao i na ostalim sastancima.

Kao što se iz ovoga vidi rad po bataljonima nije bio ravnomjeran. U nekim bataljonima posvetilo se više pažnja izobrazbi samih polit, rukovodioca, dok u drugima slabije.

Sto se tiče discipline i borbenosti može se reći da je dobro stanje. Samo sada dolaskom u Slavoniju mnogi borci i rukovodioci počeli su češće da pucaju izražavajući tako svoje veselje. To je dokaz nediscipline, jer u III. bataljonu nije nitko pucao, pošto su svi rukovodioci pokazali najviše discipline.

Odnos boraca prema novomobilisanim jeste dobar. Borci znadu cijeniti nove drugove pošto su osjetili što znači kada ih u četi ima malo. Borci su radosni kada vrše mobilizaciju i sasvim im prirodno izgleda da svi moraju stupiti u N.O.V. Mnogi rukovodioci kažu „samo da izade zakon o mobilizaciji“, onda bi mogli lakše vršiti mobilizaciju.

Odnos drugova i drugarica je vrlo dobar. Sa drugaricama se drže sastanci o njihovim problemima. Drugarice su toliko vezane uz svoju četu da ih je vrlo teško premještati iz jedinice u jedinicu.

¹⁰ Josip Broz, vrhovni komandant NOV i POJ, održao je pozdravni govor na II zasjedanju AVNOJ-a. Vidi o tome: S. Nešović—B. Petranović, Narodna knjiga, Beograd 1983, str. 436—444.

XXI. Udar na brigadu:

I ovdje je na svim sastancima prorađivan materijal o odlukama AVNOJ-a. Borci su sa najvažnijim upoznati, naročito poslije savjetovanja rukovodioca brigade sa sekretarom Oblasnog Komiteta.

Stav prema novomobilisanim drugovima je dobar i drugarski, samo se u I. bataljonu kod nekih starijih boraca pojavio nezdrav odnos prema novcima. Neki su stavljali pitanje „gdje su bili ranije“. Međutim to je popravljeno i tome bataljonu održao sam bat. sastanak na kojem smo pored političkih problema raspravljali o dužnostima novaka kao i odnosu starih boraca prema novima.

Kod novih boraca osobito iz lošijih sela osjeća se uticaj mačkovštine što se primjetilo po njihovim primjedbama i pitanjima. Međutim to će pravilnim tumačenjem brzo izčeznuti. Poltkomesar brigade održao je jedno savjetovanje sa politkomesarima na kojem je upozorio da politkomesari lično objašnjavaju pojedinim novcima do čega bi dovela Mačkova politika čekanja¹¹.

Osim toga održao je politkomesar brigade jedno savjetovanje sa polikomesarima bataljona i četa na kojem sam prisustvovao. Na tom savjetovanju protumačena je politička situacija, a zatim su dane upute za rad. Pokazalo se na tom sastanku da politkomesari četa dobro shvaćaju važnost odluka AVNOJ-a.

Pošto su politkomesari bili dezinteresirani za vojničku izobrazbu, to smo mi ukazali na taj štetan odnos prema vojnoj izobrazbi i obećali su da će i na tome polju više raditi.

U I. bataljonu održano je 8 četnih sastanaka, 2 savjetovanja sa svima rukovodiocima i 3 savjetovanja sa politkomesarima i zamjenicima. Održano je i jedan bataljonski sastanak. Kod starih boraca osjeća se izvjesna zasićenost i umor prilikom političkog rada. U ovom bataljonu pokazao se nezdrav odnos prema novcima, ali je isti popravljen.

U II. bataljonu održano je 14 četnih sastanaka, jedan sastanak sa svim polit. rukovodiocima u bataljonu i 3 sastanka sa politkomesarima i njihovim ranjenicima. U ovome bataljonu se dosta revno radilo, da bi se rukovodioci i borci što bolje upoznali sa odlukama AVNOJ-a. Odnos prema novcima je dobar, samo ima jedan slučaj veliko-srbina, koji sa nepovjerenjem gleda dolazak Hrvata u N.O.V.

U III. i IV. bataljonu također su održani brojni četni sastanci. U IV. bataljonu nisu rukovodioci posvetili dovoljno pažnje novcima, te je zbog toga bilo dezertera.

Pošto je praksa dokazala da mnogi politkomesari četa ne umiju dovoljno jasno i živo prikazivati borcima političke probleme, to će se sada redovitije održavati bataljonski sastanci na kojima će moći prisustvovati politkomesari brigade, a na nekojima politkomesar divizije, pa će tako oni moći sami više da objašnjavaju na takovim sastancima važna politička i vojna pitanja.

III. KULTURNO-PROSVJETNI RAD:

U XXI. Udar na brigadu održane su svega jedne usmene novine. Svaki bataljon zna nekoliko pjesama, kao i recitacije.

¹¹ Politikom „čekanja“ V. Maček i ostalo reakcionarno vodstvo HSS-a namjeravali su umrtviti revolucionarno opredjeljenje hrvatskih narodnih masa i njihovo uključivanje u NOP. Nadali su se pobjedi zapadnih saveznika i njihovim dolaskom prigrabiti vlast.

U XVII. Udarnoj brigadi, održane su troje usmene novine. Borci vrlo rado pišu. U XVII. Udarnoj brigadi izdane su dvoje bataljonske džepne novine. U posljednje vrijeme uobičavani su da se daju stalno jedni te isti skečevi, i to dosta glupi. Upozoravali smo na to bataljone i sada se počinju učiti i davati bolji skečevi, kao što su „nove žene” „koje sretan u nezavisnoj” i.t.d.

Nepismenih ima malo, a s njima se malo i radi.

Politički rad u jedinicama postao je intenzivniji, ali sam kulturno-prosvjetni nismo uspjeli još dovoljno podignuti.

Najveći naš uspjeh za poboljšanje kulturno-prosvjetnog rada jeste to što smo uspjeli da svaka brigada mobilizira glazbu. Svaka brigada ima po desetak dobrih glazbala (trube), a također imamo i glazbenike koji još neznaju svirati naše borbene pjesme, ali će to brzo naučiti. Borci vrlo rado slušaju glazbu, i radosni su što smo ih mobilizirali.

IV. ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA I ZDRAVLJE BORACA:

Ishrana boraca u Moslavini i Podravini vršila se po kućama i bila je dobra.

Odjeća je dobra, samo što sada ima veliki broj u civilu i sa civilnim kapama.

Obuća nije najbolja i u XXI. Udarnoj brigadi ima 12 sasvim bosih i dosta sa lošom obućom, koja će se brzo raspasti. Kože nedostaje da se obuća popravi.

U XVII. Udarnoj brigadi ima svega 2—3 bosa.

Svi novi drugovi podravci uglavnom su obuveni. Zdravlje partizana je dobro i nema pojava zaraznih bolesti.

V. RAD I ZAPAZANJE U NARODU :

XVII Udarne brigada održala je mitinge u sledećim selima: Grabrovnica, Sirova Katalena, Đurdevac, Molve, Šemovac, Hampovica, Suha Katalena, Pitomača, Otrovanec, Stara Ploščica, Sredska, Mala Trešnjevica i Kozarevac.

XXI. Udarne brigada održala je mitinge u selima: Gradac, Bušetina, Marof, Suhaja, Ivanjska, Lozane, Rogovac, Berek, Velika Trešnjevica, Spišić Bukovica, Velika Babina Gora i Turanovac.

Na svim mitinzima koje je održala XXI. udarna brigada posjet je bio oko 1.000 ljudi, što znači vrlo dobar posjet. Najuspješniji mitinzi održani su u selima: Turanovac, gdje je bilo prisutno preko 150 ljudi i na kojem je narod oduševljeno slušao govore i tridesetak dobrovoljaca stupilo iz toga sela u naše redove.

Odatle je poslan pozdrav AVNOJ-u. Isto tako su uspjeli mitinzi u Đurdevcu, Molvama, Starom Gradcu i jedan zbor u Pitomači, nakon defilea divizije na kojem je prisustvovalo preko 200 ljudi. Iz Đurdevca, Pitomače i Velike Babine gore, poslani su pozdravi Nacionalnom Komitetu¹². U svima selima narod

¹² Isto kao 8.

je dobro primao partizane, ali još uvijek nije dovoljno uvjeren u nuždu da svi moraju u partizane.

Sve više u tim selima sazrijeva situaciju za općom mobilizacijom. Narod Podravine smatra N.O.V. za svoju vojsku. Međutim ima sela koja su pod uticajem reakcionaraca iz vodstva HSS-a i to naročito u selima: Suha i Sirova Katalena, Bušetina, Vukosavljevica, Kozarevac, Pitomača, Otrovanec i Grabovnica. U tima selima nepostoje niti čvrste naše organizacije. U tim selima ima čak i uticaja okupatorsko-ustaške propagande. Tako neki su stavljali pitanje u kojima se odražavalo nepovjerenje prema ciljevima N.O.B. Neki su čak izjavljivali da se boje da mi nebi napravili sporazum sa kraljom Petrom¹³ i.t.d. Inače u gore navedenim selima narod uopće nije spreman da stupa u N.O.V. i tu treba razviti življi i bolji rad ako se misli izvršiti mobilizacija. Inače organizirani rad pete kolone¹⁴ mogao se primjetiti u Pitomači, gdje su ispisivane ustaške parole i u Virju, gdje peta kolona sistematski sabotira mobilizaciju. Tako je bilo 12 slučajeva da uopće nisu htjeli primiti pozive, a na kapijama onih koji su dobili pozive našao se na nekim mjestima oglas sa natpisom „ako se javite u N.O.V. zapaliću Vam kuću. Crna ruka”.

Da bi naša Podravina bila potpuno uz nas i da bi mogli izvršiti mobilizaciju potrebno je izvršiti sledeće: Svim silama poraditi da se u mnogim selima raskrinka reakcionarno vodstvo HSS-a, zatim je potrebno energično čišćenje pete kolone i onih familija čiji su članovi ustaše ili u njemačkoj vojsci.

Za sve ovo vrijeme rad naših jedinica u narodu bio je vrlo živ, bili smo čvrsto povezani sa partijskim i ostalim organizacijama i održani su skoro u svim selima sastanci sa NOO-ima radi mobilizacije.

VI. O KADROVIMA:

XVII. Udarne brigada raspolaže sa dobro vojno-političkim kadrom. Kod njih Se ne osjeća oskudica. Od politkomesara najbolji je politkomesar IV. bataljona, a politkomesari su četa dobri osim dvojice. Ima nekoliko politkomesara četa koji bi mogli zadovoljiti i kao politkomesari bataljona. Polit, delegata ima dobrih tako da neki pretiču i politkomesare četa. Ima sposobnih skojevskih rukovodioca. Članovi štaba brigade su dobri, a polit, komesar je vrlo vrijedan.

U XXI. Udarnoj brigadi vlada oskudica u kadrovima, no i tu ima dobrih rukovodioca. Naročito se dobro razvija zamj. politkomesara I. bataljona Vujić. Isto tako dobro se razvija sekretar brigade. I jednom i drugom potreban je kurs da bi se teoretski uzdigli.

U ovoj brigadi ima dobrih, ali mladih politkomesara četa, dok politkomesari bataljona nezadovoljavaju potpuno.

Za uzdizanje kadrova vrše se izobrazbeni sastanci po bataljonima (politički), dok na vojnoj izobrazbi slabo se radi. Pri štabu divizije vojno-politički kurs će uskoro završiti i imaćemo novi priliv vojnopolitičkih rukovodioca.

¹³ II Karadordevićem

¹⁴ Suradnici s okupatorom. Pojavom pete kolone se povezuje s jednim događajem iz španjolskog građanskog rata 1936, kada je, pored 4 kolone Frankove vojske, koje su nastupale prema Madridu, frankistički general Mola izjavio da u samom gradu djeluje „peta kolona”.

VII. RAD ŠTABOVA:

Svi štabovi prisustvovali su političkim sastancima sa sekretarom Oblasnog Komiteta.

Štab Divizije i ostali štabovi bili su za ovo vrijeme zaposleni na mobilizaciji. Sada štabovi rade na sređivanju jedinica i na obuki novaka. U XVII. Udar-
noj brigadi dobro radi štab brigade, a od štabova bataljona najsređeniji je štab
III. bataljona. Izobrazba štabova je vrlo slaba.

U svim štabovima XVII. brigade vlada harmonija.

U XXI. Udarnoj brigadi stanje je lošije, još uvijek nema zamj. komandanta
brigade. Inače štab brigade dobro radi iako su sve mladi rukovodioci.

U Štabu III. bataljona pojavio se nezdrav odnos prema štabu brigade. Čes-
to su kritikovali štab brigade, a nisu izvršavali pravilno naređenja. Uzrok ta-
kovom stanju bio je sekretar bataljona Sebele Franjo, obična lijenčina i uob-
ražen, smatrajući da on treba biti na višoj dužnosti. Isti je ranije bio sekretar
Podravskog Odreda i tamo je smenjen. Mi smo ga također smjenili pošto se
više nije moglo trpiti takovo stanje u bataljonu.

Isto tako politkomesar III. bataljona uzrok je tome nevojničkom i ne ko-
munističkom držanju toga štaba.

Taj se politkomesar također smatra vrlo pametnim i uvređen je što su
mladi drugovi došli u štab brigade. Istoga politkomesara premjestili smo u I.
bataljon pošto je tamo jak sekretar, a za novog politkomesara Slavka Blago-
jevića politkomesara čete.

Inače štab brigade politički se izgrađuje, dok štabovi bataljona vrše slabu
vlastitu vojno-političku izobrazbu.

VIII. R A Z N O :

a) mobilizacija: XVII. Udar-
na brigada vršila je mobilizaciju u srezu Đur-
devac i mobilisali su 275 novih boraca. Mobilisali su i više, ali je jedan dio de-
zertizao, a jedan dio je otpustila vojna komisija, kao nesposobne. Ovih 275 je
na licu u brigadi. Osim toga dobili su od Bilogorskog odreda 82 borca. Među
ovim novacima ima 50-tak dobrovoljaca, dok su ostali mobilisani pozivima i
patrolama. Obično su oni koji su dobrovoljno stupili sami tražili da idu po one
koji su ostali kod kuće. Familije onih koji su mobilisani također grde one koji
se nisu odazvali. Dok se brigade kretale po Podravini broj dezertera među no-
vacima bio je velik. Dolaskom na teritorije Slavonije, dezerterstva nema, a ras-
položenje novih boraca je dobro.

XXI. Udar-
na brigada mobilisala je na kotaru Virovitica. Mobilisano je 334
borca, a od toga usposobljeno za vojne jedinice 230. Od Odreda su dobili 96
boraca. Od tih novaka dezertiralo je na sektoru Slavonije 12 novaka. Među
novacima ima oko 40 dobrovoljaca, dok su ostali pozvani pozivom.

Prema tome u našoj diviziji nalazi se oko 500 novih boraca, koje smo mobilisali. Osim toga od Bilogorskog odreda dobili smo 180 boraca iz Odreda uglavnom također mobilisanih.

Svi ovi novaci su po narodnosti uglavnom Hrvati.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
Grbić Čedo, v.r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 31/1, ftk. 276—280.

68

15. I 1944.

Izveštaj Komande Požeškog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkom i kulturno-prosvjetnom radu u podređenim ustanovama, djelovanju neprijateljske vojske i propagande, ishrani i odjeći boraca te o političkim prilikama na terenu.

I. O P 5 T I P R E G L E D

Sedmog ovoga mjeseca jedna neprijateljska kolona od 300 vojnika krenula je od Kutjeva u pravcu Podgorja. Naša straža u Podgorju povukla se iznad sela na položaj. Kasnije se je ustanovilo da je banda upala u Vetovo i iselila sve Švabe i svoje simpatizere. Mi smo dva dana ranije izvršili konfiskaciju¹ kod trgovaca Franje Rališa, koji je imao posakrivano mnogo predratne robe ali je nije hteo ni nama ni seljacima prodati.

Postavljanje naše straže u Podgorju došlo je dosta kasno jer kako vidimo slučaj sa Vetovo, pete kolone² u tome kraju imade vrlo mnogo, koja se do sada nije ni kontrolirala niti protjerivala. Pored svega toga što je neprijateljska propaganda prilično zaplašila narod u tom kraju, ipak naša straža dobro je primljena od naroda.

U posljednjih petnaest dana, naše straže izvršile su oko trideset hapšenja u okolici Kaptola i Biškupca. U većinom slučajeva radilo se o švercu ili odlaze-nju u neprijateljska uporišta. Nekoji su opomenuti a drugi mobilizirani na rad.

II. Politički rad i stanje u ustanovama područja.

U stražama politički rad vrši se putem delegata odnosno komesara i to tako da se sa stražom održavaju redovito tjedni skupni sastanci. U posljednjih pet-naest dana tumačile su se odluke drugog zasjedanja AVNOJ-a³, kao i uspjesi

¹ Radi se o kaznenoj mjeri protiv onih koji su se ogriješili o interese NOP-a. Vidi: „Gra-da“, knj. IX, dok. 49, str. 118.

² Vidi bilješku 14, dok. 67.

³ Održano 29. i 30. XI 1943, u oslobođenom Jajcu uz prisustvo 142 vijećnika. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 23.

naše vojske u šestoj neprijateljskoj ofanzivi. Također popularizirali su se uspjesi crvene armije i naših saveznika.

Taj rad je uspio u Biškupcima, Podgorju, Kamenskoj dočim u Vučjaku i kod Brdanske straže slabo se je radilo. Krivnja leži na delegatima tih straža koji su nesposobni da organiziraju politički rad u tim stražama. Čim završi kurs u školi polit, komesara izmjenit ćemo te delegate, a na njihovo mjesto postaviti dva naša druga koja polaze u tu školu.

U bolnicama polit, rad razvija se dobro, ali primjećeno je da pored svega toga mnogi bolesnici ne znaju neke osnovne stvari o organizaciji naše narodne vlasti. Također u buduću posvetit će se pažnja da se kod naših boraca popularizira struktura Sovjetskog Saveza i crvene armije. Naime primjećeno je da naši borci uopšte nisu znali koje to drug Kaljinjin⁵ i šta to znači SSSR.

U radionicama šusterskoj i krojačkoj nastao je mali zastoj u njihovom radu i to zato što su se nakon preseljenja nekoji drugovi morali prebaciti na drugi rad. Jedan drug postaviti je za polit, instruktora Zupanić Đuro, Jurčec Nikola zatražen je za rad u opštinskom komitetu Podsreće. Novo postavljene drugovi tek se privikavaju u svojim funkcijama, pri tome im pomaže naš polit, instruktor.

U skladištu Duboka-rijeka, polit, rad se vrlo dobro razvija. Osim redoviti skupni polit, sastanaka održavaju se i predavanja iz nauke. Osnovano je tamburaško društvo. Na 13. ov. mjeseca održana je priredba prigodom završetka rada na radničkom domu i čitaonici. Pored nastupa pjevačkog zbora centralnih radionica nastupili su i tamburaši iz Duboke-rijeke. Drug Todor⁶ iz okružnog komiteta u svome sažetom govoru prikazao je najnoviju političku i vojnu situaciju. Prisutno je bilo preko 300 drugova iz obližnjih naših ustanova.

U radnom bataljonu nastavlja se sa polit, i kulturno-prosvjetnim radom kao i do sada i imade vrlo dobri rezultata. Naročita se pažnja posvećuje privremeno mobilisanim radnicima sa poluoslobođenoga teritorija. Rezultat toga rada najbolje se vidi po tome što ti seljaci prigodom odlaska kući posve su kao preporođeni. Njihovo mišljenje o nama iz temelja se mijenja, jer na licu mjesta osvedočili su se da propaganda neprijatelja posve je lažna kad prikazuje nas kao neprijatelje hrvatskog naroda. Također radi se i sa zarobljenicima koji bi većinom ostali kod nas kad bi im mogli pružiti odjeću i obuću.

U Kamenskom politički rad reorganiziran je tako da straža, pilana i pošta održavaju zajedničke skupne sastanke i priredbe. Već ima pozitivni rezultata tako da su za novu godinu priredili jednu kulturnu večer, sa svojim vlastitim programom.

Vod za vezu nastavlja svoj rad kao i dosada u proučavanju najnoviji politički događaj i čitanju radio vijesti. Pošto smo dosadašnjeg delegata Beku povukli na drugi rad, a na njegovo mjesto postavili druga Krucmana zapazio se jedan mali zastoj u radu. Također i taj nedostatak rešiti će se čim se povрати jedan drug iz toga voda koji sada pohađa kurs u školi polit, komesara.

U svim ostalim ustanovama rad razvija se normalno bez ikakvi naročiti promjena od posljednjeg našeg izvještaja.

⁴ SAD i Vel. Britanije
⁵ Mihail Ivanović (1817-1946), sovjetski političar, sudjelovao u revoluciji 1905. i u pripremi oktobrske revolucije 1917. g. Od siječnja 1938. do 1946. predsjednik Prezidija Vrhovnog sovjeta SSSR.
⁶ Milojević, sekretar Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška.

III. Rad i stanje u narodu.

U vezi sa kampanjom za sabiranje dobrovoljni priloga odredili smo druga Beku sa jednim drugom od kotarskog NOO-a da održavaju mitinge, u istočnom dijelu ovog područja. Uspjesi te akcije nisu bili baš naročiti i to zato što odziv naroda na te mitinge nije bio baš naročit. Pokazalo se da ovakovo obilaženje od sela do sela bez predhodne organizacije mitinga ne donasa naročitih rezultata, jer narod obično nije sav obavješten ili je zaposlen nečim i tako mitinzi ne uspijevaju. Naš polit, instruktor, također organizovao je u toku tog vremena četiri mitinga, i to u selima Radovanci, Velika, Potočani i Češljakovac čiji rezultati vrlo su dobri. Sa sviju tih mitinga moglo se zapaziti da narod nije obavješten o stvarnom stanju našeg neprijatelja, a isto tako o ciljevima naše Narodno-oslobodilačke borbe. Dakle jednom riječju u tim krajevima potreban je sistematski i organizovani politički rad, pa se možemo nadati u najkraćem vremenu da ćemo taj hrvatski narod uvući u naš Narodno-Oslobodilački front.

Po pitanju mobilizacije odbjegli domobrani Požeški odred napravio je jednu brljavštinu u Kaptolu. Prošle nedelje sazvao je miting, a nakon mitinga pokupio je sve muškarce i zadržao ih to jest mobilizirao ih što je naravno izazvalo veliko nezadovoljstvo. Pored svega toga, kada je komesar odreda pokušao tu stvar izgladiti, dobrovoljno se javilo četrnaest mladića koji su ostali kao borci u odredu. U buduću morat će se pripaziti da se ne ponove takovi neispravni postupci, jer se zapazilo da se taj događaj proćuo u cijeloj okolini pa se narod skanjiva, dolaziti na naše mitinge, bojeći se prisilne mobilizacije. Cesti upadi banda iz Kutjeva i Trenkova, u taj dio oslobođenog teritorija, drži u strahu veći dio tog stanovništva, i sprećava ga u aktivnom učestvovanju i saradnju sa nama.

IV. Ishrana, odjeća, obuća i higijena u ustanovama.

Ishrana vrši se po tabelici propisana od glavnoga štaba. Drugovi su u glavnom zadovoljni samo se nailazi na istu primjedbu, a to je da je hrana jednolična i nedovoljno slana. Mi sa svoje strane pokušali smo sve kako bi pronašli kakav izvor za nabavku soli, ali nam to nije uspjelo. Također manjka nam i pasulj koji je ove godine slabo rodio, pa tako stojimo pred nemogućnosti da se nešto učini u tom smjeru. U glavnom mi smo zadovoljni da smo uspjeli organizirati snabdjevanje preko 2200 drugova, sa svim ostalim životnim namirnicama.

Pitanje odjeće i obuće u glavnom iskršava kod našeg radnog bataljona gdje drugovi većinom su potpuno pocjepani, napola bosi. Tako je stanje isto i kod straža, kod bolnica. Sto se tiće obuće to još nekako rešavamo na taj način, da drugovima pravimo pletene ili drvene papuće, ali sa odjelom stvar stoji vrlo loše. Mi smo se nadali da ćemo od konfiskacije narodnih neprijatelja dobiti nešto odjeće, ali prema naredenju Korpusa, sva konfiskovanja odjeća dava se N.O.O.-ima, pa tako mi taj problem uopšte nismo u stanju riješiti.

Higijena i čistoća u našim ustanovama još nije riješena, i to zato što nisu dovršene sve potrebne prostorije za naše ustanove. Međutim sistematski se or-

ganizuje rad na raskuživanju naših ustanova, i drugova. Početkom ove godine taj rad je otpočeo a nakon dovršenja higijenske stanice, sudnice i još jedne zgrade pri Komandi područja moći će se rad i higijena u našim ustanovama potpuno uvesti.

V. Rad Komande.

Trećeg ovog mjeseca komanda ovog područja preselila se u Vrhovce. Pošto je tek jedna zgrada dogotovljena a druga će biti za četrnaest dana gotova, za sada preselila se samo komanda sa stražom, dočim tehnika ostala je na starom mjestu. U planu je da se za četrnaest dana dogotovi se sudnica i stan za isljednika u blizini garnizonskog zatvora.

Radi seljenja i blagdana kao i konfiskacije koje smo vršili, nije se održala plenarna sjednica područja, već su se sva tekuća pitanja rešavala pojedinačno sa referentima.

Reorganizacija straža izvršit će se prema naređenju i to tako da će se formirati tri čete, i to istočna, južna i sjeverna. Detalje o toj reorganizaciji izvjestiti ćemo vas slijedeći puta.

VI. Razno.

Sedmog ovoga izvršeno je seljenje u nove prostorije bolnice 2/3. U bolnicu se smjestilo oko 50 drugova, i to ranjenika. Jedan bunker⁷ za bolesnika kao i bunker za liječnika upravo dogotovljeni su. Drugi bunker za bolesnike sada je u poslu. Pored svega toga što nova bolnica imade 6 velikih zgrada, broj bolesničkih kreveta vrlo je malen, i to zato što više od polovicu prostora zauzimaju prostorije u kojima ne leže bolesnici. Uprava je upozorena na to da će se nastojati da se neke prostorije, koje su određene za upravu i personal, urede za bolesničke sobe.

Zapazilo se da pojedini delegati odnosno politički radnici po našim ustanovama ne prate dovoljno političke događaje, koje se razvijaju u posljednje vrijeme u dosta brzom tempu. Naročito u posljednje vrijeme nisu izlazile radio vijesti, a i štampa stizala je sa velikim zakašnjenjem. Da bi se tome u buduću izbjeglo pomoćnik područja održati će redovito svaki četrnaest dana političko savjetovanje, sa svim delegatima i komesarima ovog područja. Svrha ovoga savjetovanja biti će da se drugovima dadu najnovija uputstva i materijala za rad, a isto tako primi od njih izvještaje o njihovom radu i uspjehu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pomoćnik komandanta :
Potpis nećitak

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 46/1, ftk. 546-548.

7 Tehničke podatke i uputstvo za gradnju bunkera vidi u „Gradi” IX, dok. 30, str. B0.

15. I 1944.

Izvještaj pomoćnika komandanta Daruvarskog područja politkomesaru VI korpusa NOV i POJ o vojno-političkoj situaciji, radu podređenih ustanova i jedinica, ekonomskim akcijama i prikupljanju hrane za bolnice, kao i djelovanju političkih instruktora među borcima.

OPĆI PREGLED

Na sektoru ovoga područja od prošloga izvještaja¹ do danas osigurali su se slijedeći događaji.

Neprijateljska vojska² upada u sela Batinjane, gdje je za vrijeme Božićnih blagdana uhvatila nekoliko partizana od kojih je 5 streljala. Zatim u selu Brestovcu gdje je također 5 ljudi streljala, a u Golubinjaku i Miljanovcu po jednoga. Jedan od ovih bio je upravnik pilane i mlina našega područja po imenu Daraboš Stjepan dok su ona 5 iz Batinjana bili dezerteri iz raznih jedinica. Što se tiče promjene do danas smo premjestili jednu partizansku stražu iz Bastaja u Vrijesku. Također smo pristupili čišćenju pete kolone³ odnosno konfiskaciji imovine narodnih neprijatelja. Dosada smo iz Đulovca prognali 16 familija, a njihova imovina stavljena je oblasnome NOO na raspolaganje. Prema još ne provjerenim podacima imala bi sadašnja posada iz Daruvara ići na istočni front, a na njihovo mjesto treba da dođu njemci odnosno čerkezi. Ti podatci se još provjeravaju i u idućemu izvještaju javiti ću detaljnije.

II. POLITIČKI RAD U USTANOVAMA PODRUČJA

U posljednje vrijeme na političkim sastancima glavne teme bile su: Uvođenje oficirskih činova, o AVNOJ-u⁴, ZAVNOH-u⁵, Nacionalnom Komitetu⁶, o novome uređenju Jugoslavije i o zabrani povratka izdajničke vlade na čelu sa kraljem⁷ odnosno dinastijom. No još uvijek se naide na pojedinca kojemu nije jasno što je to ZAVNOH, AVNOJ i tako dalje. Da bi se to popravilo održao sam savjetovanje sa svim politdelegatima i komesarima i na tome savjetovanju razradili sva aktuelnija pitanja. Radi pregleda i kontrole, kako pojedini drugovi politdelegati i komesari objašnjavaju drugovima razna pitanja zatražio sam od njih da mi pošalju referate o AVNOJ-u t.j. što je AVNOJ, Nacionalni Komitet, kako raskrinkavaju dinastiju.

Proučavanje materijala dosta je otežano, radi pomanjkanja svjetla.

1 Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 185, str. 510-514.
2 Vjerojatno se odnosi na 2. ustašku bojnu koja je bila tada stacionirana u Daruvaru.
3 Suradnici okupatora. Vidi detaljnije u dok. 67, bilj. 14.
4 Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije osnovano je na prvom općejugoslavenskom zasjedanju predstavnika NOP-a u Bihaću 26. i 27. XI 1942. Drugo zasjedanje AVNOJ-a održano u oslobođenom Jajcu 29. i 30. XI 1943. O donesenim historijskim odlukama vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 83, bilj. 2, str. 224.
5 Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske. Inicijativni odbor ZAVNOH-a osnovan je 1. ožujka 1943. a Prvo zasjedanje održano je 13. i 14. lipnja 1943. i to prva, sjednica u Otočcu a druga na Plitvičkim jezerima. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 1238.
6 Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) osnovan 30. XI 1943. na n zasjedanju AVNOJ-a kao njegov izvršni organ.
7 Petar II Karadorđević

a) PARTIZANSKE STRAŽE

Politički rad u stražama nije se odvijao po predviđenome planu, jer su straže u posljednje vrijeme bile zauzete ekonomskim akcijama. I ono malo vremena, što je bilo na raspolaganju nije bilo pravilno iskorišteno. Na savjetovanju sam konstatovao, da pojedini drugovi, koji vrše dužnost političkog delegata, odnosno komesara ne znadu pravilno objasniti pojedine stvari, a to je jedan od najglavniji uzroka da još ima drugova koji ne znaju što je AVNOJ, ZAVNOH itd. Prije izvjesnoga vremena izvršili smo zamjenu ljudstva sa Daruvarskim Odredom t.j. mi smo od odreda dobili starije i nesposobnije drugove, dok smo mi njima dali mlade, i one koje nisu bili u operativnoj jedinici. Drugovi politički delegati izvještavaju da je politička svijest kod drugova koji su došli iz odreda slabija nego kod drugova koji se nalaze u stražama. Dakle, sada bi trebalo politički rad pojačati, no to će ići dosta teško sa ovakvim kadrom, kakvim mi raspolazemo. Kako se iz svega vidi stanje u stražama nije zadovoljavajuće no nadam se da će se to sadašnjom reorganizacijom popraviti, a bilo bi dobro kada bi se moglo na kurs politkomesara razaslati više ljudi, jer bi na taj način svi drugovi koji vrše dužnost po političkoj liniji mogli da prođu taj kurs, tako bi se lakše snalazili u radu. Što se tiče moralnoga stanja u straži isto je za sada prilično. Drugovi su dosta disciplinovani no ipak se za vrijeme božića desio poneki slučaj pijanstva i puškanja.

b) BOLNICA

I u bolnicama je izvršena reorganizacija t.j. svako odeljene od sada je posebna bolnica i kao takova ima svoju upravu. Tom reorganizacijom političko stanje se popravljalo. Tu su također razrađivane teme kao i u stražama, samo s tom razlikom što drugovi politkomesari bolnica znadu bolje drugovima da objašnjavaju, jer su bolje izgrađeni a ima se i više vremena za proučavanje. U svim odeljenjima izuzev invalidskoga postoje djeletanske⁸ grupe i pjevački hорови, koje su davale nekoliko uspjelih priredaba sa igrokazima, „Cestar Mujo” i u „Gostioni na oslobođenom teritoriju” i nekoliko recitacija te pjesama. Ako ne bude ništa kočilo u radu, bolnice će postati zaista prave bolnice i ranjenici će iz njih odlaziti sa lijepim uspomnama, a neće strahovati kod ponovnoga vraćanja u bolnicu.

Na dva odeljenja imamo radio aparate, samo se oskudjeva u baterijama, jer se do istih vrlo teško dolazi.

c) RADIONICE

Ova komanda ima jednu Centralnu i dvije pomoćne radionice šusterska i šnajderska, zatim jednu mesarsku, kožarsku i papučarsku.

Politički rad u radionicama vrlo se slabo odvija, jer je oskudica u svijetlu, a po danu su drugovi zaposleni sa stručnim radom. I u radionici ima također pjevačka grupa, koja je davala jednu priredbu u selu Zailama.

⁸ diletantske

Moralno stanje u radionici je za sada dosta dobro.

Dakle, riješenjem problema svijetla pojačao bi se politički rad, a time naravno popravilo bi se i stanje u radionicama.

Na sektoru ovoga područja imamo četiri mlina, koji rade za vojsku i civilno pučanstvo. Što se tiče političkoga rada u mlinovima isti je ispod svake kritike, jedan od uzroka je to što u mlinovima nema politički delegata, a drugovi, koji su bili zaduženi da te mlinove obilaze, slabo su posvećivali požnju. To stanje popraviti ćemo na taj način što smo specijalno za pošte i za mlin odredili jednog druga koji će sa drugovima održavati sastanke i proučavati materijal.

d) VOD ZA VEZU

Po naređenju Štaba Korpusa prije izvjesnoga vremena uhapšen je referent za vezu i sproveden spomenutom naslovu. Razlozi hapšenja nisu nam poznati. Njegovu dužnost preuzeo je jedan drug iz centrale.

Do prije kratkoga vremena nismo u obće imali formirani nikakav vod za vezu. Tek sada smo pristupili formiranju jednoga takovoga voda. Inače političko stanje u našim poštama je zabrinjavajuće, i ako je veza vrlo važan faktor u današnjoj borbi, ipak joj se ne posvećuje mnogo važnosti. Na sve pošte trebalo bi postavljati za političke delegate drugove svjesnije i izgrađenije, koji bi bili sposobni da poprave a na taj bi način spriječili gubljenje pošte.

Moralno stanje u poštama nije baš na kakovoj visini.

Vidjevši da je stanje u poštama slabo, postavio sam jednoga druga za političkog komesara svih pošta i ako svaka ima svoga delegata. Njegova je dužnost da obilazi sve pošte i da sa njima održava sastanke. Ima nade da će se stanje u poštama na ovaj način popraviti.

e) RADNA ČETA

U radnoj četi ima oko 65 ljudi, stalno mobilisanih. Od toga ima nekoliko sremaca⁹, koji su mobilisani prisilno, odnosno prebačeni sa svoga sektora jer su četnički nastrojeni. Ti sremci su priznali da su bili još za Jugoslavije četnici no govore da su bili zavedeni. Ispočetka su stalno navaljivali kući, ali su se sada potpuno smirili. Na radu su vrijedni, a komesaru je skrenuta pažnja da budno pazi na njih.

Politički rad ni ovdje se ne odvija normalno radi svijetla. Radna četa također ima pjevačku grupu. Moralno stanje u četi je sad dobro, jer smo kuharicu koja se vukla sa komandrom čete premjestili, a komandira smijenili i stavili u četu na rad.

III RAD I STANJE U NARODU

Od posljednjega izvještaja održao sam miting u prisustvu članova Kotarskog NOO-a u selu Siraču, koji nije bio bog zna kako posjećen, ali je ipak uspio.

⁹ Odnosi se na ljude iz istočnog dijela Slavonije.

Kao najvažnije pitanje bilo je podvučeno pomaganje popaljenih sela i naših bolnica. Za božić je iz Sirača bilo spremljeno oko 500 kg kolača i mesa i 200 litara vina. Zatim sam prisustvovao sastanku mjesnoga NOO Uljanik i pomogao im pri rješavanju raznih pitanja. Također sam bio na mitingu u Gornjem Uljaniku, gdje je bilo govoreno o mobilizaciji, a na kontu toga prisustvovao sam savjetovanju NOO opštine Uljanik i Trojeglava. Isto tako održan je zbor u Gornjim Borcima sa priredbom, koju je dala omladina sela Gornji Borci. Na zboru sam govorio o političkoj situaciji, AVNOJ-u, ZAVNOH-u, Nacionalnome Komitetu Srpskome Klubu¹⁰, zaključcima sa drugoga zasjedanja AVNOJ-a i drugo. Stanje u narodu usprkos bijede i neimaštine Borci—Zaile—Koturić i ostala sela Bučkoga Kraja dobro, dok se na sektoru Trojeglava — Govede Polje osjećaju četničke tendence, a postoji također i potajna mađarska organizacija¹¹. Posljedica toga jesu rascjepanost naroda t.j. večna saradnja između nacija, cela stvar se provjerava i čim budemo imali konkretnije podatke, javiti ćemo. Prilikom razasijljanja poziva za mobilizaciju, oko 60 ih je otišlo u neprijateljska uporišta. Dakle i to je dokaz da postoji neka struja. Nije mnogo bolje stanje ni na sektoru daruvarski Batinjani — Đulovac. Na pr. u Batinjanima se govori da će oni bandu zatvoriti u podrumu i čekati dok ne dođe straža, a zatim da će ih pustiti, da pohvataju partizane, također se govori da bi najbolje bilo da straža ni ne dolazi u njihovo selo. U Đulovcu su čak i članovi Opštinskog NOO te mjesnoga NOO govorili za vrijeme konfiskacije da bi sa tim trebalo već prestati i da je to ustaški. Tražili su da dozvolimo da familije koje su bile za prog-nati ostavimo, i ako smo im konfiskovali svu imovinu a da će ih oni već nekako prehraniti. Naravno mi na to nismo pristali, nego smo ih prognali. Zatim su tražili da ostavimo za stražu makar 300 kg. žita i 100 kg masti, jer će njima biti nemoguće sada hraniti stražu. Dakle 16 familija je teže prehraniti nego 15 do 20 stražara. Iz toga se jasno vidi njihova odanost NOP.

Nastojati ćemo da iz Konfiskacija koje ćemo još vršiti pomognemo naša popaljena sela.

U Maslenjači (Hrvatskom selu) govori se da oni ne će ni u domobrane ni u partizane. U selu Lipovcu su spriječavali odlaženje u neprijateljsko uporište Daruvar naši stražari, a seljaci su ih htjeli razoružati. Protiv krivaca se vodi istraga.

Iz ovoga se može vidjeti da ova sela stoje pod uticajem Ipše¹², koji održava vezu sa Košutićem¹⁻¹.

IV ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA I HIGIJENA U USTANOVAMA

Iz svih izvještaja koje sam dobio mogao sam zaključiti da je ishrana prilična, jedino drugovi mole da bi se makar jedanput ili dva puta nedjeljno mogli dobiti masti za jelo, koje je inače začinjeno uljem. Sto se tiče ishrane bolnica tu je stanje dosta dobro, čak su sami drugovi ranjenici odeljenje IV/4 nazivali stanicom za debljanje. Bolnica jedino oskudjeva u kiselome kupusu, no mislim da ćemo to pomoću konfiskacije riješiti. Dakle ishrana za sada teče normalno.

¹⁰ Mislj se na Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a. Vidi o tome dok. 50.

¹¹ Strelasti križevi.

¹² Mijo, prvak HSS-a na kotaru Daruvar.

¹³ August, potpredsjednik Glavnog odbora HSS-a.

Mnogo lošije stojima sa odjećom. Prema dosad dobivenim podacima koji još nisu podpuni potrebno nam je 150 pari veša i još 18 gaća, 50 partizanki¹⁴, 118 zelenih polja¹⁵, 20 hlaća, i 25 bluza, 4 šinjela za stražarska mjesta. Obuće treba da potpuno bese 60 pari, 40 pari čarapa. Ostala obuća će se popraviti u našim radionicama. Pitanje obuće riješavamo pomoću drvenjara, koje se izrađuju u našoj radionici, dok nam je pitanje odjeće dosta teško riješiti.

Što se tiče higijene nastojimo da se sve prostorije u kojima drugovi stanuju okreće, a isto tako da se drugovi redovito presvlače i vrše dezinfekciju odjela. Poteškoće na koje nailazimo jesu: pomanjkanje veša kako sam to već gore naveo.

Završena je zdravstvena stanica i stavljena u pogon te će se drugovi moći redovno okupati. Da bi imali pregled nad tim izraditi će mo jedan spisak i plan po kome će se vršiti kupanje svih ustanova.

V. RAD KOMANDE

a) Komande područja

Za proteklih 15 dana komanda područja izvršila je slijedeći zadatak: Pro-tjerano je 16 petokolonskih familija i kod njih izvršena konfiskacija, a kod 4 koji su likvidirani po vojnome sudu takođe je izvršena konfiskacija.

Drugovi zaduženi po E¹⁶ grani sakupljali su mast na bazi dobrovoljnosti i do sada sakupili oko 300 Kg. masti, a sakupljane su i ostale živežne namirnice, koje su spremljene u magazin.

Gradevni referent, dovršio je zdravstvenu stanicu, dok je druga na sektoru Popovci u gradnji. U izgradnji je također zarobljenički logor te bunker kod invalidskoga doma, a također i magazin za žito.

Politički instruktor obišao je straže od 1 do 3 i sva bolnička odeljenja, dok je vojni bio zadužen sa konfiskacijom.

Usprkos svih dosadašnjih nastojanja još uvijek se zadatci, koji se postavljaju pred komandu ne završavaju onim tempom, kojim bi to trebalo. Tu se nailazi na niz zaprijetaka kao što su pomanjkanje čavala, nedovoljan broj ljudstva i prijevoznih sredstava.

Dakle, iz toga se može zaključiti da u ovih prošlih 15 dana nismo uspjeli rad pravilno organizirati i sa njime rukovoditi.

b. Komande mjesta

Iako se, s obzirom na situaciju u Dulovcu ukazuje potreba za formiranje komande mjesta mi još nismo uspjeli formirati istu.

Najveća poteškoća je u rukovodstvu. Komandanta bi još nekako našli od-nosno, mišljenja sam da bi dužnost komandanta mjesta mogao preuzeti drug Vujatović Milan (Dinamit) sadašnji komandir straže br. 2 (Grahovljani) dok je za pomoćnika malo veća poteškoća, kako sam već prije naveo da se u bolnica-

¹⁴ vojničke kape
¹⁵ Krpice od tkanine za oznaku službe u pozadinskim ustanovama.
¹⁶ ekonomskoj

ma nalaze dobri drugovi koji vrše dužnost polit, komesara mišljenja sam, da bi se za pomoćnika komandanta mjesta moglo postaviti druga Đerki¹⁷ sadašnjega politkomesara bolnice IV/1. Ostalo osoblje već bi lakše pronašli i popunili.

c. Komande straža

Za prošli 15 dana straže su vršile ekonomske akcije i čistili teren od petokolonaša i dezertera. Kroz to vrijeme uhvaćeno je oko 50 dezertera, koji su upućeni XII diviziji na raspolaganje.

Pokretna straža, kao i straža u Vel. Bastajima imale su i sukob sa neprijateljskom vojskom, prilikom upada neprijatelja na naš oslobođeni teritorij. Straža također sprječavaju odlazanje u neprijateljsko uporište i sprječavaju šverc. Sve stvari koje se tom prilikom zaplijene, kao na primjer putar, jaja, živad, sir, stavljaju se bolnici na raspolaganje.

Prilikom tih akcija, odnosno konfiskacija straže su se pokazale disciplinovane.

VI. RAZNO

Za prošli 15 dana, verovatno radi praznika nismo redovito dobivali propagandni materijal, što nam je dosta otežalo rad.

Također molimo naslov da bi nam se dodijelilo kakovoga bilo materijala od koga bi mogli izraditi potrebne partizanke, kao i veš.

Budući da je ovo prvi izvještaj koji se podnosi po novome formularu molim da ga se za ovaj puta primi i ujedno da me se na eventualne griješke u njemu upozori, kako bi drugi izvještaj bio potpuniji i tačniji.

Zadatci koje komanda treba da izvrši jesu, nastaviti sa konfiskacijama, povećati broj radnoga ljetstva, povećati broj prevoznih sredstava t.j. kola i saonica, kao i stoke za vuču.

Također se ukazuje potreba pojačati politički rad u svim ustanovama, a da to bude moguće nastojati će mo da održavamo što češće savjetovanja sa političkim komesarima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

M. P.

Pomoćnik :
Kmecik Mišo

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 48/1, ftk. 165-169.

15. I 1944.

Izvještaj Oružničke postaje Novska Zapovjedništvu 2. bojne 1. gorske pukovnije... o teškom zločinu ustaša nad nedužnim stanovnicima sela: Paklenica, Jazavica i Borovac.

Dana 15. siječnja 1944. prijavio je na ovoj postaji Stevo Vučić željeznički službenik iz Paklenice da mu je 11. siječnja 1944. odvedena po ustaškim organima majka Ana Vučić, kada se vraćala iz Novske i uhićena je bila u Starom Grabovcu na cesti te da o njoj ništa do 14. siječnja 1944. nije saznati mogao, te 14. siječnja 1944. oko 11 sati da su selski čobani čuvajući blago našli u jarugi zvanog Nogića Jarak 13 mrtvih osoba među kojima je i njegova majka.

Istog dana zapovideno je ovoj postaji od Zapovjednika II Bojne I Gorske pukovnije Novska da se odmah izašalje 5 oružnika sa njegovim domobranskim postrojbama koji će mrtvâ tjelesa predati rodbini da se pokopaju.

Prema prednjoj zapovijedi izaslata je ophodnja ove postaje oružnik Petar Cvek sa 4 oružnika, te domobranska postrojba iz Novske i činovnik kotarske oblasti Novska Gosp. Gračan, koja je u označenom mjestu u Jarugi poklate i neke iz pušaka poubijane našla 8 osoba dok su ostalih 5 leševa već po rodbini bili uzeti i odvezeni za pokop.

Vodenim izvidima ophodnja je ustanovila slijedeće osobe koje su poubijane i to: 1.) Vučić Ana udova pok. Nikole 68 godina stara, 2.) Kovijanić Vojka 50 godina stara žena Laze, Nogić Savo 13 godišnji sin Tome Nogića, Jula Tomašević udova Stojana 40 godina stara, i Mileva Lončar 36 godina stara žena Pere svi iz sela Paklenica, občine Novska vanjska, kotar Novska, Velike župe Livac Zapolje.

Doko Prokić iz Jazavica, občine Rajić, kotar Novska, 60 godina star,

Petar Cubura 58 godina, Ljiljak Draginja 42 godine, Zuber Draga 32 godine, Karampović Petar 44 godine star, Kuprešanin Evica 42 godine stara, Milica Karapandža 35 godina stara, Resanović Milica 40 godina stara, svi iz sela Burovci¹, občine Rajić, kotara Novska, Velike župe Livac Zapolje.

Vodenim izvidima ustanovljeno je da je leševe pronašao 14. siječnja 1944. dečak Dušan Divić iz Paklenice.

Sve navedene osobe iz sela Burovca² bile su u Novskoj i vraćajući se svojim kućama iz mlina susretene su po ustašama crne legije iz Novske koji su 11. siječnja 1944. u Starom Grabovcu rekverirali mast, te ih odveli u označeno mjesto Nogića Jarak i pobili.

Među pučanstvom sela Stari Grabovac i Paklenica vlada jaka preplašenost tako da od pučanstva niko ništa ne govori već svi u mrtvačkom strahu očekuju svoju sudbinu.

Poubijane osobe iz Paklenice pohvatane su u selu na radu osim Anke Vučić koja se iz Novske vraćala svojoj kući.

Sve pronađene leševe rodbina je odvezla radi pokopa.

Za Poglavnika i Za Dom Spremnii.

Zapovijednik narednik
Ivan Marković, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 27/IIU, ftk. 39/430.

¹ Borovca
² Isto.

15. I 1944.

Prijedlog kotarskih l'unkcionera iz Vinkovaca Ministarstvu unutarnjih poslova NDH za iseljenje stanovnika iz općine Mirkovci, Novi Jankovci, Sremske Laze i sela Vinkovački Banovci, općina Nijemci.

Podpisani predstavnici: ustaškog logora u Vinkovcima Ing. Karla Turković, njemačke narodne skupine u Vinkovcima zastupane po pročelniku okružja, Kreisleiteru Fritz Holzschuh i kotarske oblasti u Vinkovcima po Ivanu Tolju, kotarskom predstojniku, podnose sljedeću

P R E D S T A V K U

- 1.) da se pravoslavci iz općine Mirkovci, Novi Jankovci, Sremske Laze i vinkovački Banovci općine Niemci izsele,
- 2.) da se na njihova mjesta dosele Hrvati i Niemci iz ugroženih krajeva područja Velike Zupe Vuka.

NAČIN IZSELJENJA:

- 1.) da se presele kako je već napred rečeno,
- 2.) da se stanovnici tih mjesta stave u sabirne logore, jer su članovi njihovih obitelji s odmetnicima.

O B R A Z L O Ž E N J E :

Navedena sela se nalaze uz glavne prometne arterije, kako željezničke, tako i cestovne, te su svakog dana ugrožavane po odmetnicima iz tih sela, a osiguranje jep od tim okolnostima nemoguće. Radi toga bi bilo potrebno, da se u ta sela presele Hrvati i Niemci, koji su naš pouzdan elemenat, te bi se time osigurale te arterije sa mnogo manje oružanih snaga, a i po samim naseljenicima tih mjesta, jer bi se njima moglo dati oružje. Nadalje ta su sela bogata, te njive obrađivane po pravoslavicima nisu podpuno iskorištene, a prirod ne dolazi u državne hambare, nego se danomice prenosi u partizanske logore, te se tako podržava partizanstvo u tome području.

U koliko bi se odobrio ovaj način osiguranja navedenih prometnih arterija, molimo, da se na isti način osigura pruga i cesta prema Vukovaru, te pruga i cesta prema Osieku. U obzir bi došla mjesta koja su naseljena isto pravoslavicima, kao Bršadin, Ostrovo, Gaboš i djelomično Markušica.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Logornik:	Kreisleiter	kot. predstojnik
Ing. Karlo Turković	Fritz Holzschuh	Ivan Tolj,

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 17/111, ftk. 208-209.

16. I 1944.

Pismo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju kojim se analizira vojno-politička situacija na području okruga. Uočava se naglašeno djelovanje neprijateljske propagande, a i vojnih upada u poluoslobodena i oslobođena sela, pa se stoga ističe još veća obaveza političkih aktivista da upoznaju narod s ciljevima NOP-a i odlukama II zasjedanja AVNOJ-a. Ukazuje se i na slučajeve lošeg ponašanja partizana u nekim selima.

Dragi drugovi!

U zadnje vrijeme na našem okrugu kako na kojem kotaru ima raznih promjena.

Na novogradiškom kotaru u zapadnom dijelu na općini Okučani i Medari stanje je dosta loše. Narod bježaka po šumama pošto banda¹ redovito upada sa tenkovima i bornim kolima u sva sela tih općina, pa čak i u brdska. Narod je utučen, ali nije razlog samo upadanje bande nego i loš postupak partizana pa čak i rukovodioca iz bivše² Brodske i Ceske Brigade. Partizani su vrlo loše ponašaju. Sami su se penjali na tavan, skidali suho meso i slaninu i izuvali pojedince, tako da je to na narod vrlo loše djelovalo. Na srednjem dijelu kotara kod same Nove Gradiške i to općine Cernik stanje se nešto popravilo. Konfiscirana je imovina narodnih neprijatelja i narodu je objašnjeno zašto i kome se konfiscira imovina³. Time je omogućen lakši politički rad i odmah su se pokazali povoljni rezultati, formiran je NOO u selu Banićevcu, a postoje sve mogućnosti i formirat će se i u Opatovcu. Narodu iz tih sela zabranjen je odlazak u uporište. U taj kraj češće upadaju grupice tzv. ustaških udarnika kojih ima ukupno oko 20 ljudi. Banda neprestano krstari cestom Nova Gradiška — Staro Petrovo selo sa tri tenka i tako na taj način kontrolira cestu. Na istočnom dijelu kotara teror je nešto popustio i našima je političkim radnicima lakše kretati u tom kraju i moći će aktivnije djelovati. U Novoj Gradiški održan je ustaški sastanak na kome se raspravljalo o formiranju udarne ustaške satnije. Upućeni su pozivi svim onima za koje se je mislilo da će ih prihvatiti, ali odziv je bio vrlo slab i mnogi pojedinci su se na to ljutili. Većinom su pozivani ljudi iz istočnog dijela kotara, pa im je u Kapeli uspjelo prikupiti 50 ljudi, dok po drugim selima odziv je bio nikakav. Glavnom prugom neprekidno idu vojni transporti i banda ih osigurava vršeći patrole tenkovima i bornim kolima i redovito upada u sela iznad ceste i radi toga je vrlo teško održavati masovne sastanke i tumačiti odluke sa drugog zasjedanja AVNOJ-a⁴. Ipak je kotarskom komitetu uspjelo da djelomično upozna narod sa tim odlukama. Mačekove⁵

1 Dijelovi 42. lovačke divizije (VII, NAV-T-314, r. 1547, s. 1054).
2 Pogrešno, vjerojatno se misli na vrijeme kada su te brigade boravile na novogradiškom području. One nisu nikada tokom NOB-a rasformirane.
3 Vidi o tome: „Grada“, knj. IX, dok. 49, str. 118.
4 Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije. Drugo zasjedanje održano u Jajcu 29. XI 1943. Odluke vidi u „Gradi“, knj. IX, dok. 106, str. 284-291.
5 Misli se na pristalice dr. Vlatka Mačeka, predsjednika Glavnog odbora HSS-a. Propovijedao je tzv. politiku „čekanja“ nastojeći da otupi revolucionarno raspoloženje hrvatskog naroda i njegovo uključivanje u NOP.

pristalice i nadalje uporno podmuklo djeluju gdje ih god ima tako n. pr. u selu Cernička Šagovina (Ferdo Jelanić). Njihov se rad primjećuje i na općini Petrovo selo. Oni u zajednici sa ustašama nastoje izvući iz partizana ljude iz onog kraja, tako su iz Vrbove ponovo se još predala dva mladića partizana. K. K. Nova Gradiška već je ranije javio Štabu VI Korpusa da se neda u razmjenu nadporučnik Ivo Stazić jer ga ustaški banditi hoće da postave na čelo udarne satnije. Pored svih tih teškoća K. K. je dobio zadatak da već jednom formira NOO-e ili bilo koje antifašističke organizacije u selima ispod pruge t.j. u istočnoj posavini. Važno je naglasiti da se banda po cijeloj posavini po hrvatskim i srpskim selima neprestano kreće u manjim grupicama i tako krstare danomice po svim tim selima.

Na Novskom kotaru stanje je i nadalje dosta kritično. Kako vam je poznato banda je povećala broj svojih uporišta i vrlo vješto manevrira po cijelom tom kotaru. Uglavnom oni nastoje da izbace nas sa toga kotara, da nas potpuno izoliraju od naroda i tim da onemoguće naš utjecaj. Teror je neprestan⁷. Pored toga ubacili su lažne vijesti da se je cijela XII Brigada predala⁸. Narod neprestano traži našu vojsku da se barem nekoja uporišta i to manja likvidiraju. Po svemu se vidi da banda točna znade od kolike je važnosti za nas taj kotar, a i poznato im je da mi preko novskog kotara prebacujemo poštu i hranu za Liku. Pored svega toga uspjelo se je održati nekoliko masovnih sastanaka u posavskim selima oko Plesma, koji su u glavnom uspjeli. Narod odobrava opću mobilizaciju samo što se još uvijek izgovaraju da je nezgodno za one koji prvi pođu, jer će im ustaše uništiti obitelji i imanja. U Lipovljanima ustaše su noću upale u selo poklali dvije obitelji, jednog člana KP i jednog simpatizera i sad su ubacili u narod da je to zato što noću otvaraju svakome tko im pokuca na prozor. Postavili su stražu (seosku) koje imaju zadatak čim primjete bilo koga imaju načiniti uzbunu. I na taj način žele onemogućiti ulazak naših drugova u ta sela. Banda iz Lipika svaki 2. ili 3. dan s tenkovima⁹ i bornim kolima upada u sela trokuta, ali ih narod ne čeka nego bježe i oni koji nisu nikada bježali. Stanje u trokutu¹⁰ takovo je da je po danu uopšte nesigurno kretanje, nego samo noću. U većini sela na trokutu narodu je tumačeno o svim odlukama sa drugog zasjedanja AVNOJ-a. Prema izvještaju K. K. narod se potpuno slaže sa zabranom dolaska kralja Petra¹¹ i izbjeglica¹² u Jugoslaviju. Takovo je raspoloženje kod većine naroda, dok još ima pojedinaca koji šute, jer se boje podići glavu. Hrvati na tom kotaru također vrlo dobro primaju odluke AVNOJ-a. Članovi K. K. su uspjeli u Piljenicama održati zbor i raskrinkati Beljana, koji se je ispričavao da je on bio kod nas na sastanku HSS-ovaca i da nema ništa protiv NOB-e, ali pošto je potpisao proglas, a poslije toga zatajio, jer je obećao da će doći u Kot. NOO narod ga loše gleda. Mačekovci u tom kraju djeluju jače nego ikada. Nagovaraju ljude da odlaze u domobranstvo, što im pomoću banditskog terora djelomično i uspijeva.

Na pakračkom kotaru političko stanje je najbolje. Tu se vrlo lijepo uspijeva narodu objasniti sve odluke AVNOJ-a, koje narod potpunoma prihvaća uz

⁶ Kotarski komitet

⁷ Vidi u ovoj knjizi dok. 70.

⁸ Brigada se tada nalazila u Bosni, na Motajici, kamo se po naredbi Glavnog štaba NOV i POH prebacila 3/4. XI 1943. Vidi opširnije: „Grada“, knj. IX, dok. 135, str. 368.

⁹ Posada u Lipiku nije imala oklopne jedinice. Vjerojatno se radi o tenkovima iz daruvarskog uporišta.

¹⁰ Područje između Okučana, Pakraca, Banove Jaruge i Novske.

¹¹ II Karađorđevića

¹² Misli se na izbjegličku vladu Kraljevine Jugoslavije u Londonu.

vrlo rijetke izuzetke. Naročito Srbi odobravaju zabranu kralju Petru pov-ratak i slažu se sa federacijom. Narod govori: „Mi smo za to i to nam se s\lik3a, samo bi trebao biti rat gotov”. Ima pojedinaca koji su pored svega političkog rada i ubjeđivanja velikosrpski nastrojeni kao n. pr. u Kraguju Mar-ko Arsenić, koji je izjavio pred jednom drugaricom da je Petar mlad i da je on svejedno za njega, makar su partizani spasili srbima život. Na neoslobodenom teritoriju također uspijeva narodu tumačiti odluke i to putem masovnih seos-kih i općinskih sastanaka i narod je već u većini upoznat. Po svim selima toga kotara obilaze agitacione ekipe sastavljene od 2—3 lica, a po općinskim zbo-rovima učestvuju sve naše organizacije t.j. govornici ispred svih organizacija. Narod učestvuje u diskusiji postavlja pitanja, tim se vidi da vlada intereso-vanje kod naroda.

Na požeškom kotaru isto kao i na pakračkom na isti način je uspjelo orga-nizirati zborove i sastanke. Srpski i Hrvatski narod je velikim dijelom na oslo-bodenom teritoriju upoznat sa odlukama i potpuno ih odobrava, samo Hrvati strahuju pred samim imenom Jugoslavija, jer ih to podsjeća na staru versaj-sku^{1,1} Jugoslaviju ostalo sve dobro usvajaju. Dolazak druga Filipa Lakuša¹⁴ baš s te strane mnogo će doprinjeti kod hrvatskog naroda. Na neoslobodenom teritoriju održano je nekoliko mitinga i narod također dobro prima odluke sa-mo što tamo nije moguće često dolaziti, a to odsustvo koristi neprijatelj za svo-ju propagandu plašeći narod komunizmom i starom Jugoslavijom.

Sa drugom Lakušem uputit će se po selima i općinama drug Edo¹⁵, Putnik¹⁸ i Komesar požeškog odreda¹⁷ i to specijalno po hrvatskim selima, da se ti zbo-rovi ujedno koriste za mobilizaciju. Mobilizacija na tom kotaru neće u potpu-nosti momentalno uspjeti, ali ima izgleda da će biti djelomično uspjeha pošto je narod upoznat o izjavi druga Tita¹⁸ sa općom mobilizacijom, tako da poje-dinci govore: „Mi ćemo se dobrovoljno javiti, jer se na dobrovoljce bolje gleda, „nego na one koji idu na poziv ili ih se silom mobiliše”. Kotarski Komitet i Štab požeškog odreda tuže se na loše ponašanje komandi straža, koje se neva-ljalo ponašaju na terenu čak šta više i na svoju ruku vrše konfiskaciju i ono što smatraju da njima potrebno kao n. pr. suho meso i slaninu uzimaju sebi a drugo ostavljaju tako da to ostaje u očima naroda kao obična pljačka. Također iza njih ništa ne ostaje. Zamjenik komandanta Sljubura, koji se dere i dikta-torski postupi pri svakom svom poslu tako i pri konfiskaciji govoreći: „Ja ću vas naučiti pameti, znati će te vi tko je Sljubura. Ja sam član suda, ja sam za vas bog”. To izjavljuju članovi Štaba požeškog odreda.

Održan je sastanak sa štabskom ćelijom požeškog odreda i ustanovljeno je

da je samo stanje u samom Štabu s obzirom na odnos između članova Štaba sreden i da se kritički prema svojim greškama odnose. Partija je vrlo slaba to se naročito očituje u slaboj disciplini četnih jedinica i slabom iskustvu bata-ljonskih rukovodioca. Tako da je jednom prilikom sekretar neke part. jed. t. j.

13 Misli se na Jugoslaviju koja je konstituirana nakon završetka I svjetskog rata s nazi-vom Kraljevina SHS. Zbog odredbi o zaštiti manjina usfezala se da prihvati Ugovor o miru između savezničkih i udruženih sila, s jedne strane, i Njemačke, s druge, zaključen u Versaju, 28. lipnja 1919, ali ga je ipak ratificirala 8. svibnja 1920. Vidi opširnije: Politička enciklopedija, „Savremena administracija”, Beograd 1975 (dalje: Politička enciklopedija), str. 1137.

14 Jedan je od funkcionera HSS-a koji je prihvatio ciljeve NOP-a i prešao na oslobođenu teritoriju. Bio je član Izvršnog odbora HSS-a i potpredsjednik izvršnog odbora ZAVNOH-a.

15 Vajnaht

16 Ilija Rikanović

17 Matija Kepl

18 Josip Broz, maršal Jugoslavije i vrhovni komandant NOV i POJ.

na Božić bio pijan što je loše djelovalo na ostale. Ranije nije bio slučaj kod njih da primjenjuju partijske kazne sve do samog isključenja iz partije, a ujedno da se prethodno pravilno ukazuje na greške. Strojeva i formalna disciplina je dosta slaba što im je također ukazano na pojačanje iste. Borbenost je prilična, a ponašanje partizana po selima dosta dobro tako da i hrvatski i srpski narod voli taj odred i naziva ga svojim odredom. Dezerterstvo je vrlo rijetko osim što je prije izvjesnog vremena dezertirao komesar čete Dušan Zivković, koji je zbog nevojničkoga i nekomunističkoga vladanja smijenjen sa dužnosti i isključen iz partije, a nakon toga pobjegao u Okučki kraj odakle je upućivao prijeteca pisma u Odred. Posavski odred je dobio zadatak da ga se smjesti uhapsi i sprovede u Štab požeškog odreda. Većih i naročitih promjena nema, nego u glavnom odluke od drugog zasjedanja AVNOJ-a tumače se narodu po svim kotarevima preko masovnih sastanaka — općinskih zborova i rezultati su povoljni.

Primate drugarski pozdrav,

S f — S n !

Za komitet:
Miljanić¹⁹

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 27/1 CK, ftk. 79—80/44.

73

16. I 1944.

Dopunska zapovijest Sanitetskog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ štabovima XII i XXVIII divizije NOVJ u vezi s napadom na Caglin.

U vezi sa zapovešću¹ Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, Op. br. 15 — 1944., od 16. januara 1944., a u svrhu regulacije sanitetske službe za vreme napadaja na neprijateljsko uporište Caglin,

N A R E Đ U J E S E :

1.— XXVIII. UDARNA DIVIZIJA:

Divizijsko previjalište neka se postavi u selu Gradištu i to u Bošnjacima.

Pravac evakuacije ranjenika XXVIII. Udarne Divizije, neka ide od divizijskog previjališta prema selu Gradac, a odatle za bolnicu VI!² Referent

¹⁹Nikola
¹ Odnosi se na zapovijest kojom je Štab VI korpusa NOV i POJ donio odluku da se očisti neprijateljsko uporište Caglin. Napad je vršila XVII udarna brigada XXVIII udarne divizije NOVJ. Vidi u arhivu CDISB, K 30/1, ftk. 437—438.
² Bolnica Diljskog područja

saniteta Divizije³, prije borbe uhvatiće vezu sa upravom bolnice VI/1, t.j. još u toku 21. januara o. g.

Kao mjesta brigadnih previjališta preporučavaju se:

Za XVII. Udarnu brigadu, negdje u južnom dijelu sela Milanluga, a za XXI. Udarnu Brigadu u selu Bektež. Pravac evakuacije, drumovima do divizijskog previjališta.

Za ranjenike Požeškog i Osječkog N.O.P. Odreda, koji daju zasjede, isti je, t.j. divizijsko previjalište u V. P. bolnica VI/1.

2. — XII. Divizija:

Divizijsko previjalište postaviti u Djedinoj Rijeci, gdje će biti i sje-dište kiruške ekipe.

Za brigadu, koja će dati osiguranje prema Đakovu, ranjenike evakui-rati u pravcu Paučja, za bolnicu VI/2.⁴ Ranjenici ostalih jedinica, neka se upu-ćuju na divizijsko previjalište.

Pravac evakuacije ranjenika je: za bolnicu VI/1, bilo putem preko Caglina i Gradišta, ili putem preko Sovskog Dola, Sibokovca, Londžice za Gradac.

3.— SREDSTVA ZA PODVOZ: mobilizirati od domaćeg stanovništva, po mogućnosti od neprijateljski naklonjenog stanovništva, ili od rekviriranih pod-voznih sredstava.

4.— Napomena:

Referenti saniteta divizija⁵, treba da se pravovremeno u detalje upoz-naju sa zapovješću Štaba Korpusa Op. br. 15/1944.—

Prilikom transporta, posvetiti veliku brigu utopljavanju ranjenika i brzini evakuacije.

U V.P. Bolnici VI/1, radiće za vrijeme akcije kirurška grupa V.P. bol-nice III/1⁶, te se preporuča da se teže ranjenike hitno upućuje u spomenutu bolnicu, dok se ostali mogu upućivati prema raspoloživim sredstvima. Na divi-zijskom previjalištu XXVIII. Udarne divizije, uglavnom vršiti revizije i pod-vezivanja prekinutih krvnih sudova. U slučaju da broj ranjenika premaši ka-pacitet V.P. bolnicu III/1 i III/5.⁷ Ovu dužnost preuzeće u tom slučaju, referent saniteta XXVIII. Udarne Divizije.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

(M—P.)

Sef sanitetskog odsjeka,
major:
Dr. Zarković⁸, s. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 93.

3 Gustav Keller, stud. med.
4 Isto kao 2.
5 Dr. Anđelko Kučičec (XII divizija) i Gustav Keller, stud. med. (XXVIII divizija).
6 Bolnica Papučko-krndijskog područja.
7 Isto.
8 Grujica

17. I 1944.

Pismo Informativnog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ komandi njemačkih jedinica u kome se predlaže razmjena zarobljenika.

Prema neredenju našega Glavnog Štaba imamo Vam predati na propisnu potvrdu 120 zarobljenih Njemaca i pripadnika njemačke radne službe. U cilju izvršenja iste predaje uputite jednoga svoga predstavnika na pregovore u svrhu utanačenja primopredaje.

Predlažemo Vam, da se sastanak održi dne 20. o. mj. u 11 sati prije podne u Vilić Selu, gdje će Vašega predstavnika dočekati jedan naš oficir, koji će imati na lijevoj ruci znak crvenoga križa. Isti znak treba imati i Vaš izaslanik.

Obvezujemo se, da na dan 20. o. mj. ne će biti vršene nikakove operacije ili prolazi naših trupa na tom pravcu.

Jamčimo Vam našom vojničkom rječju za korektan i častan postupak sa Vašim opunomoćenikom prigodom razgovora.

Ukoliko pristajete, da se taj sastanak održi na određenom mjestu, obavijestite nas odmah po donosiocu ovoga akta, u kojemu nam također zagaran-tujete korektan i častan postupak sa Vaše strane sa našim izaslanikom.

Smrt fašizmu — sloboda Narodu!

Po ovlaštenju komandanta
Šef vojno informativnog odsjeka
kapetan
Potpis nečitak

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 16/1, ftk. 284.

17. I 1944.

Izvještaj Štaba Posavskog NOP odreda Štabu Zapadne grupe NOP odreda o aktivnosti neprijateljskih snaga na području djelovanja Odreda, radu štabova bataljona, disciplini i moralu boraca, izvedenim akcijama i dislokaciji podređenih jedinica.

I. Opća situacija na sektoru naših jedinica:

U prošlih deset dana bilo je promjene na sektoru naših jedinica, cestom Beograd — Zagreb prolazila je motorizacija t.j. veća tenkovska divizija¹, tako isto iz Banja Luke. U uporištu Nova Gradiška bilo je pojačanje ali u prolazu u nepoznatoj jačini, također tenkovi su krstarili cestom Okučani Lipak. Isto tako su jednog dana prošli od Lipika za Brezovac, Lovsku i vratili se preko

¹ Radi se o 901. Školskom oklopnom grenadirskom puku (VII, NAV-T-314, r. 558, s. 902), koji se nalazio u pokretu prema napadnutoj Banja Luci od strane NOV.

Kukunjevca. Ista banda je zapalila u prolazu Pravosl. Sagovinu t.j. kada se borila XVIII. Brigada² na tom sektoru. Ustaška posada iz Jasenovca se je smjela i mjesto njih su došli domobrani i preuzeli logor, dočim ustaše su se naselele oko ceste po selima Brestača, S. Subocka i Nova Subocka. Iste ustaše su klali po cesti koga su sretali od civila, iz Lipovljana, Nove Subocke i Kraljeve Velike. Tako isto ustaška banda iz Lipika, kada dobije informacije da nas nema u blizini. Neprijatelj je uspio naoružati civile u gore navedene civile sebi za pojačanje.

Neprijatelj u vezi sa akcijom na Banja Luku poslao je u pomoć jednu satniju iz Lipika i dvije iz Pakarca. Također sada se primjetilo da se vrše neke promjene posade u Lipiku i Pakracu kojima ne možemo znati namjere kao i imena njihovih komandanata.

Na sektoru Posavine, ispod Novske i Ban. Jaruge, u zadnje vrijeme nije banda tako upadala. Posavina ispod Okučana nešto se u zadnje vrijeme popravila.³ Ima ih koji su se upisali da će seliti u Srbiju.

II. Rad naših Štabova u podređenim jedinicama.

Komandant I. bataljona održao je za ovih deset dana jedan sastanak sa svojim rukovodiocima. Komandiri četa su izvodili praktično ratnu službu kao i nastavu gađanja.

II. Bataljon održao je sastanak sa vojnim rukovodiocima. Tako isto, isti Štab je prisustvovao dok je jedinica vršila ratnu službu o zauzimanju bunkera It.j. kuća. Isti bataljon pravio je jednu uzbunu među borcima koji su dosta i brzo izašli na položaj i snašli se.

N. G.⁴ Bataljon održao je dva sastanka na kome se je proučavalo čitanje

karata. Isto tako su održani časovi o upoznavanju oružja. Isti su imali i jedan Pos. egzicir. Borci su dosta dobro shvatili što je sa njima rađeno. Dok rukovodioci su još pažljivije.

III. Disciplina i moral jedinica:

Disciplina borbena je dosta dobra uvidila se pri vršenju akcija da borci dosta dobro primaju akcije. Dok obična disciplina je dosta slaba, to se uvidilo da borci ne pozdravljaju jedni druge. Naročito pri vršenju akcija uvidila se slaba disciplina u pogledu uzimanja plijena.

IV. Stanje unutar jedinica.

Za ovih deset dana izlučeno je iz ovog Odreda 12 drugova jedan poginuo 11 odkomandovano i otpušteno u pozadinu.

Utrošeno je municije 2.323 metaka a dobiveno od Intendanture Korpusa 6.700 mauzer, municije. Višok oružja 11 pušaka i jedan šmajser, dok p. m. koje

² O borbi XVIII brigade s 1. rezervnim grenadirskim bataljonom 486. puka, ojačanim jeanom četom domobrana i jednom policijskom četom vidi u ovoj knjizi dok. 39.

³ Mislili se na borbu protiv organiziranja četništva.

⁴ Novogradiški

. otela Ceta Matije Gubca i Kom. straža Kraljeva Velika ostaje u straži. Dezertirala 4 borca sa puškama i jedan sa pištoljem.

Višak ljudstva koji su mobilizirani u posljednjih 10 dana 19 boraca.

Višak municije koje je dobito u borbama jest 800 komada.

V. Služba veze u jedinicama:

Veza se održava sa kuririma koji idu pješice. Jedino za pošte hitne prirode dodeljuju im se konji štabovski. Samo smo nabavili nešto izolirane žice i dok još nešto nabavimo te će se veze odžavati telefonski.

VI. Izvedene akcije:

Tokom prošlih deset dana izvedene su slijedeće akcije:

Dana 6. I. 44. jedinice ovog Odreda rušile su prugu Ban. Jaruga Lipik i porušili oko 9 km. pruge. Dana 11. o. mj. dali smo zasjede na pruge i ceste Rajić Novska, Novska Lipovljani na iste zasjede nije ništa naišlo. Tako istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Lipoljani Ban. Jaruga i zasjeda kod Međuričke vaktarne. U istoj zasjedi dobiveno je jedan šmajser i jedan pištolj. Dana 14. o. mj. postavljena je zasjeda na pruzi Ban. Jaruga Lipovljani i sačekana obhodnja u jačini 45 Švaba. Zarobljeno je 2 živa Švaba 2 mauzera i 24 okvira za p. m. oko 400 mauzerskih metaka, ostala obhodnja je pobjegla. Istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Ban. Jaruga-Poljana i sačekana ustaška obhodnja u jačini od 45 vojnika. Ista obhodnja je išla u streljačkom stroju te je naišla na bok naše zasjede, vođeno je borbe oko 45 minuta, na našoj strani nije bilo gubitaka, dok je neprijatelj imao 10 mrtvih i oko pet ranjenih. Dana 10. o. mj. Ceta Matije Gubca i Komanda straže Kraljevo Velika sačekali su obhodnju na pruzi Lipovljani Ban. Jaruga i ubili 5 Nijemaca 2 živa uhvatili dobđveno je tri mauzera 2 francuske puške i jedan p. m. koji je ostao u Komandi straže Kraljeva Velika. Dana 10. i 12 o. mj. N. G. Bataljon održao je mitinge u Posavini Dana 15 o. mj. išao je u konfiskaciju u G. Bogićevac.

VII. Stečeno iskustvo:

Iskustvo iz ovih akcija imamo što smo prisiljeno nastojali da potučemo neprijateljske obhodnje te smo ih često napadali te kad god su naišli uvijek su išli u streljačkom stroju t. j. nisu išli onako kako smo dobivali podatke. Na ove ophodnje ćemo u buduće ići sa dva Bataljona tako i postaviti jedan u konspiraciju sa jednim ih dočekati i sa jednim im odseći odstupnicu.

VIII. Raspored jedinica i njihovo stanje:

I. Bataljon po spisku 123, II. Bataljon po spisku 157, N. Gradiški Bataljon 100, Ceta Matije Gubca 55, Bolnička četa 25, po spisku. Pri Štabu po spisku 30. štab 9.

Ceta Matije Gubca nalazi se u Posavini. Bat. N. G. prebacuje se u Posavinu i vraća nazad redovno najviše oko Okučana.
I. i II. Bataljon nalaze se najviše u okolici Trokuta⁵. Bosih imamo 25. Slabo obučениh 50. Bolesnih imamo 10. Ishrana se vrši po kućama i hrana je dosta dobra.

IX. Daljne namjere za vršenje akcija.

Za idućih deset dana imamo u vidu dočekati voz na glavnoj pruzi i na pruzi Pakrac Poljana dići pancер. Također još ophodnju koju sačekati.
Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:
Dejanović Stevo, v.r.

Komandant
poručnik :
Sreto Žarković

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 4/1, ftk. 226—227.

76

17. I 1944.

Izveštaj partijskog sekretara Osječkog NOP odreda Okružnom komitetu KPH Osijek o političkom stanju među narodom gdje se Odred kretao, posebno u neoslobođenim krajevima, o političkom djelovanju i objašnjavanju ciljeva NOB-a, organizacionom stanju članova KP i SKOJ-a, kulturno prosvjetnom radu među narodom i borcima te radu partijskih biroa.

1) POLITIČKA SITUACIJA

U posljednje vrijeme većina jedinica našega Odreda kretala se i vršila operacije skoro u glavnom na sektoru koji nije naš t.j. kotar Županja, a i na našem t.j. kotar Vinkovci, a ostale na kotar Osijek i O.K. Našice.

Sektor po kome su se kretale naše jedinice bio je duboko u neprijateljskoj pozadini t.j. tamo, gdje je narod rijetko i skoro nikako vidio partizana. Prvenstveno moramo primijetiti to, da je za nas bio politički uspjeh kretanja naših jedinica na onom sektoru gdje još nikada nisu bile. Nailazilo se na takve slučajeve gdje nas je narod primao ne iz simpatija i ljubavi prema nama, nego iz straha. Rijetkost je bila da nas je netko s ljubavlju primio. Budući da smo mi unapred znali da će mo to doživjeti, mi nismo dopustili da u jednom selu ležimo, t.j. odmaramo se i hranimo, a da ne kažemo narodu zašto to. Ujedno smo putem mitinga narodu objašnjavali političku situaciju, stanje na frontovima, najaktuelnije političke probleme, kao na pr. II Zasjedanje AVNOJ-a¹, Stvaranje Nacionalnog Komiteta, njihove odluke, ciljeve naše borbe i t. d.

⁵ Područje Između Okučana—Pakraca—Banove Jaruge i Novske.
QOK. 83, Dlj. 2.
¹ Održano u oslobođenom Jajcu 29. XI 1943. O važnijim odlukama vidi: „Grada“, knj. IX.

Dakle kako kažemo na tom terenu nailazili smo i na to, kad je naša vojska došla prvi puta u jednu kuću da se hrani i odmara, da bi nam dali sve, ali da (ili smo partizani, pa čak i to da smo ustaše, t.j. to je ondašnji narod govorio. Narod se ispričavao govoreći da nas se boji i da će oni stradati ako dode neprijateljska vojska, međutim mi smo unapred vojsku pripremili da ima dobro vladanje, da se lijepo drži i da narodu u razgovoru objašnjava tko smo, šta smo, i zašto se borimo.

Političkim uspjehom smatramo naše kretanje po tom sektoru radi toga, što se narod čudio tome koliko nas ima i da smo stvarno organizovana vojska, pa su nas pitali čak i to, jesu li to svi partizani što ih ima. Nakon toliko provedenog našeg vremena na tom sektoru i političkog djelovanja na narod, moramo primijetiti, da se je kod tog naroda poboljšala politička situacija, t.j. da od sada nemaju o nama loše mišljenje kao do sada i da su saznali mnogo više o tome nego što su znali šta je Narodno-Oslobodilačka Vojska. Ali i pored toga svega možemo da ocijenimo da je političko stanje među tim narodom prema nama još loše, ali u glavnom se je poboljšalo.

Partijske organizacije na terenu su u sporazumu s nama i pomoću nas politički djelovale na taj narod.

Politička situacija u samom Odredu je dosta loša, ali ne toliko da bi to značilo da se nalazimo u kritičnom stanju sa te strane. Uzrok tome je što još nema Polit. Komesara Odrada, koji bi više poradio sa nižim od sebe političkim rukovodiocima i malo više ih upućivao u pravilan rad, a meni samom je vrlo teško da savladam obe funkcije, jer vršim i dužnost polit, komesara.

U glavnom partijske organizacije našeg Odrada su upoznate sa najnovijim direktivama viših foruma za rad, a isto tako sa najnovijim i najaktuelnijim političkim problemima i događajima, koji danas ima mnogo, da ih ne nabrajamo. Sve političko znanje političkih rukovodioca prilično se prenosi na borce, što oni negdje lakše, a negdje teže svaćaju. U glavnom borci su upoznati sa stanjem na frontovima kao i u našoj zemlji, a donekle i sa najvažnijim našim političkim stavovima kao na pr. prema kralju² i dinastiji, Mačeku³, i t. d.

2) ORGANIZACIONO STANJE

Pod ovom tačkom mora se spomenuti to kao najvažnije, što se do sada mnogo organizacionog riješilo, a što se sada dosta popravilo. Bilo je grešaka u onom što je najosnovnije kao recimo neznanje tko sve spada za člana partijskog biroa u bataljonu, tko sve za člana Štabske čelije i drugo. Radilo se tako da su pojedine organizacije u bataljonima radile jedna ovako, a druga onako. Recimo svaka partijska jedinica je držala sastanak po svom dnevnom redu i nahodenju šta je trebalo d se radi pod pojedinim tačkama. Da bi se to ukinulo i da bi svi t.j. sve organizacije radile potpuno jednako, ja sam poduzeo to, da sam im naštampao pisaćim strojem sve dužnosti svih sektora rada, kako i na koji način da se to sve sprovede, a isto tako i jednoobrazan dnevni red po kom će se obuhvatiti sva goruća pitanja od četne čelije pa na dalje.

² Petar II Karadorđević, pobjegao iz zemlje zajedno s vladom nakon sloma Kraljevine Jugoslavije 1941.

³ dr Vlatko, predsjednik Glavnog odhoda HSS-a, svojom izjavom preko Radio-Zagreba 1941. podržao uspostavu ustaške vlasti u NDH, a kasnije propovijedao poznatu politiku „čekanja”.

O čvrstini i disciplini samih organizacija ne može se reći ništa naročito loše i premda ima po negdje neka neispravnost, ali u glavnom postoji dobra partijska disciplina i sve ono što se partijski naredi prilično se sprovada u djelo. Ne može se kazati da partija u potpunosti rukovodi svim radom, jer ima još negdje nekih ispada, a naročito kod vojnih rukovodioca, koji postavljaju stvari sve onako komandantski. Međutim to se je već skoro iskorijenilo prema onome, kako je bilo. Brojno stanje kandidati i rashod stoji ovako:

Broj članstva Partijskih i SKOJ-evskih organizacija.						
Članova K. P.		Rashod.	Kandidata.	Rashod.	SKOJ-a.	Rashod.
Štabska ćelija 6	6	1	/	/	/	/
Cei. pri Štabu	9	/	7	/	3	/
I. Bataljon	31	/	2	/	21	/
II. Bataljon	27	1	8	/	15	/
III. Bataljon	23	4	4	/	24	
Podrav. četa	7	/	3	/	6	/
Vinkov. četa	5	/	4	1	4	/
Valpov. četa	6	1	4	/	6	/
Mitraljez. četa	1	/	/	/	8	/
Bolnička četa	2	/	/	/	4	/
UKUPNO.	17	7 7	24	2	19	2

Nacionalni i socijalni sastav članova K.P. Osječkog Odreda							
	Srba	Hrvata	Muslim.	Slovenaca	Radnika	Seljaka	Intel. slob. zv. i
Št. ćel. 5		/	i /		2	3	/ 1
C. pri Št. 8		1		//	5	2	1 1
I. Bat. 28		3	//		15	14	1 2
II. Bat. 19		8	//		6	20	1 1
III. Bat. 14		8	/ i		11	10	2 /
Podr. ć.		6		//	3	2	1 1
Vink. ć. 4		1	//		3	2	/ /
Valp. ć. 2		5	//		1	5	/ /
Mitr. ć. N e p o z n a t o					N e p o z n a t o		
Boln. ć. 1		1		//		1	1
UKUPNO	81	33		i i	46	58	5 7

Prema gore navedenom izvještaju u toku ovoga razdoblja između slanja izvještaja vidi se da se je partijska organizacija znatno pojačala. **Prema tome** se može konstatovati da su se i same organizacije potrudile da više i pravilnije rade nego do sada. SKOJ-evska organizacija se malo smanjila, budući da su neki SKOJ-evci ušli u Partiju, a neki su čak otišli i iz jedinice. To ne znači da se u SKOJ nije ništa primalo, ali u glavnom mu je oduzeto pa je sada manji broj.

Teoretska izgradnja: Teoretska je izgradnja općenito svih članova P.K. nije na dovoljnoj visini. Do sada su se proučavale neke stvari u kojima se nije mogao čovjek izgrađivati jednim rijedosljedom, nego samo onako da nešto zna i pored toga što nema osnovnih pojmova u sebi. Još u prošlom izvještaju sam napomenuo da sam poduzeo takorekuć jednu kampanju pravilnog izgrađivanja, a to je da se široko obrade: „Pitanja i odgovori” sa nižeg partijskog kursa. Do tada se je u glavnom proučavala Historija SKPB⁴, nešto o Oktobarskoj Revoluciji i neke druge stvari, a od sada će sve partijske jedinice sistematski proučavati gore navedena pitanja, tako da kad se temeljito to sve proūči, možemo kazati da onda svaki koji je to učio ima osnovno znanje sa nižeg partijskog kursa.

3) SKOJ.

Rad SKOJ-a je bio malo zaostao u glavnom radi toga što su jedinice bile Stalno u pokretu, a i radi toga što se izvršila primopredaja dužnosti između drugarice Zlate i druga Adama. Isti drug Adam koji je sada rukovodioc SKOJ-a u našem Odredu, nije imao prilike ni da obide sve jedinice, a i sam kao novak nema još apsolutne prakse, u radu.

Partijske organizacije izilaze u susret i pomažu rad SKOJ-a u dovoljnoj mjeri.

Sada se naročito i konkretno postavio specijalni zadatak pred SKOJ, priređivanje svečanosti a konto II Kongresa Antifašističke Omladine Jugoslavije⁵ na dan 2. II. 1944 g. prema pismu i direktivi Oblasnog Komiteta SKOJ-a za Slavoniju. Isti rad će prema sadašnjem izgledu imati uspjeha jer su se stvarno organizacije bacile na svestranu pripremu.

4) RAD SA VOJSKOM

Pod ovom tačkom mogu izjaviti da se nisu izvršili svi oni zadatci koji su se postavili pred zadužene drugove t.j. komandante, uslijed toga što su jedinice bile u velikom pokretu i duboko u neprijateljskoj pozadini. Slobodno mogu izjaviti da nema sumnje da će taj sektor zaostati kao što je politički rad.

Borbenost boraca kao i moral u našem Odredu je na dosta dobroj visini.

Sposobnost vojnih starješina je u nekim jedinicama zadovoljavajuća, a u nekim ne. Konkretno možemo kazati da rukovodstvo I. bataljona od Štaba pa

⁴ Kratice od riječi Svesavezna komunistička partija (boljševika) ; Komunistička partija SSSR-a.
⁵ Kongres je održan 2—4. svibnja 1944. god. u Drvaru. Opširnije vidi: Leksikon NOR-a, knj. 2, str. 1150.

na niže, najviše zadovoljava. Od terenskih četa u svemu najviše zadovoljava Podravska četa.

Odnosi rukovodioca prema borcima i suprotno nisu u potpunosti vojnički, t.j. onako kako bi trebalo. Ali znademo i to da su pre izvjesnog vremena bili mnogo gori.

Nadam se da će rad na ovome sektoru u buduće najviše da zadovolji.

5) POLITICKO-PROSVJETNI RAD

Ovaj sektor rada od svih najmanje zadovoljava. Ne možemo kazati da baš ne zadovoljava, ali nemamo toliko uvida u njega kao kad bi bio komesar Odreda, koji treba naskoro da se postavi. O tome smo već uredili sa Štabom Istočne Grupe, a u prošlom izvještaju smo rekli da ćemo moliti Grupi da nam dodijeli jednoga čovjeka koji će vršiti tu dužnost.

Rad komesara bataljona nije na nivou na kom bi trebalo da bude, samo komesar I. bataljona zadovoljava u potpunosti. Istoga smo zaključili predložiti Istočnoj Grupi, a Istočna Grupa Štabu Korpusa za komesara Odreda.

U glavnom komesari bataljona održavaju s vremena na vrijeme sastanke sa svojim nižim rukovodiocima, a isto tako sa borcima cijeloga bataljona.

U pojedinim bataljonima i četama postoje usmene i zidne novine, preko kojih se izgrađuju borci, a i oni sami učestvuju u njima — međutim to je rijetkost.

U glavnom politički nivo boraca nije na toliko niskom stupnju, na kolikom je bio prije izvjesnog vremena. Radi se na pojačanju rada političkih komesara bataljona i uzdizanja polit, komesara četa, kojih ima prilično na vrlo niskom nivou političke sposobnosti.

6) POLIT. PROSVJET. I KULTURNI RAD NA TERENU

Od svih sektora rada ovaj sektor je najviše zadovoljio. Po svim bataljonima kao i terenskim četama postoje pjevački horovi, koji su organizovani negdje u visu pravih horova, a negdje u visu onih ljudi koji samo započnu pjesmu, tako da onda kasnije pjeva sva vojska. Ti horovi pjevaju narodu u selu, pjevaju u maršu, pjevaju pred zbor odnosno postrojavanje jedinica, kao i na mitinzima i ostalim priredbama.

Kroz sve vrijeme od pošlog izvještaja pa do danas drugovi koji su zaduženi po tim sektorima a dobro su sprovadali svoje dužnosti. Pazilo se na lijepo ponašanje partizana među narodom, na pravilan odnos između naroda i nas, kao i na pravilno političko tumačenje narodu, a naročito onome koji nas nije nikada ni vidio.

Od svega toga možemo pripisati veće političke uspjehe na mitinzima, koji su održani u selu Prkocima, Dragutinu i Svetoblažju. Na tim mitinzima se govorilo i postupilo tačno onako kako to današaju najnovije direktive i uputstva

koja nam šalje Oblasni Komitet⁶. Na mitingu u Svetoblažju je priredjen čak i **jedan** diletanski komad. Tu su se naročito istakli naši pjevački horovi.

Sto se tiče veze sa partijskim i antifašističkim organizacijama na terenu, **to** smo imali sa O.K. Brod, sa K.K. Brod, kao i sa vama t.j. drug Ivša⁷ je išao **sa** nama i sa njim u zajednici donášali smo odluke kako da se postupi na te-
renu. U glavnom što se tiče veza sa terenskim organizacijama, to smo imali najviše u pogledu zdogovora radi držanja mitinga i hapšenja pojedinih ljudi koji su služili okupatoru, t.j. služe okupatoru. To smo morali naročito radi toga **da** ne bi smo politički izgubili kod naroda onoga koga mi ne poznamo a teren-ske organizacije ipak poznaju.

U selu Veliko Nabrde dalo se malo direktiva za rad drugarici pretsednici seoskog odbora USAOH-a.

7) RAD STABSKE ČELIJE

Sto se tiče rada članova Štaba kao čelije, on zadovoljava. Redovito se odr-
žavaju kako praktički tako i teoretski sastanci. Postoji apsolutna podjela rada po sektorima. Sam Štab kao vojnički se sastaje redovito t.j. prema potrebi osim partijskih sastanaka.

Rad intendanta: je zadovoljavajući.

Rad referenta saniteta: je također zadovoljavajući.

U samom Štabu vlada apsolutan partijski život više nego do sada. U ko-
liko god se nešto pojavi kao neispravno, odmah se partijski rješava.

Dakle rad Štabske čelije zadovoljava.

8) RAD PART. BIROA PO BATALJONIMA

Sto se tiče rada partijskih biroa oni ne zadovoljavaju u potpunosti, ali ne možemo kazati da im je rad loš. Momentalno je najveći nedostatak u tome, što nema vršioca dužnosti sekretara II bataljona, t.j. bio je vršioc dužnosti, pa je ranjen, a vrlo je teško za takvog jednog funkcionera. U koliko naskoro dode neki drug sa kursa, onda ćemo i to pitanje riješiti.

Možemo konkretno zaključiti iz svega i u svemu da je rad partijskog biroa kao i sav ostali najzadovoljniji t.j. najbolji u I. Bataljonu.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

S e k r e t a r :

Milenko Savić

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 16/1 CK, ftk. 79—82/39.

6 KPH za Slavoniju
7 Ivan Knežević

17. I 1944.

Izveštaj politkomesara Posavskog NOP odreda komesaru Zapadne grupe NOP odreda u kome se analizira vojno-politička situacija na terenu, politički rad u narodu, naročito objašnjavanje odluka II zasjedanja AVNOJ-a, kulturno-prosvjetni i politički rad u jedinicama, zatim djelovanje neprijateljske propagande i poduzimanje mjera da se ona razobliči.

I.

O P C I P R E G L E D

Jedinice ovoga Odreda kretale su se i to: I bataljon, na sektor Pakrac, Novska, Okučani, Jedinice II bataljona kretale su se po Trokutu¹. Novogradiški bataljon² kretao se je na sektoru Posavine i Trokuta. Četa Matije Gubec kretala se po sektoru Jasenovačke Posavine.

Jedinice ovog Odreda održavale su mitinge po selima na kojima su se kretale. Na mitinzima u prvom redu popularisalo se drugo zasjedanje AVNOJ-a³, te moskovska⁴ i teheranska⁵ konferencija, kao i najnoviji događaji koji su se dešavali u našoj zemlji i van nje.

Iste jedinice vodile su borbu, rušile pruge, postavljale zasjedu neprijatelju na prugama, te vršile konfiskaciju⁶ neprijateljskih imovina. U zasjedama nismo imali naročitih uspjeha, pošto je neprijatelj promjenio taktiku, te nam nije uspjelo onako kako smo mi to predvidili.

Političko stanje u jedinicama svaki dan se sve više i više uzdiže na politički nivo izgradnje, a naročito kulturno prosvetni rad koji se do sada prilično razvio u I i II bataljonu, dočim u ostalim jedinicama ne pokazuje naročitih uspjeha. Političko stanje među samim narodom u našim oslobođenim krajevima je zadovoljavajuće, dočim u neoslobođenim krajevima dosta loše i otežan je rad među samim tim narodom, a to zbog toga, što se opaža strujanje neprijatelja po tim selima a isto tako zastrašenost naroda od neprijatelja. Dosta je i otežavajući rad po selima hrvatske seljačke stranke gdje se osjeća strujanje reakcionera, izdajica iz HSS-a⁷ što otežava današnju našu borbu. Poteškoća u samim jedinicama ne opažamo u nikakvom pogledu, te nastojimo još čvršće uzdići kako u vojničkom, tako i u političkom pogledu rad u našim jedinicama.

1 područje između Okučana—Pakraca—Banove Jaruge i Novske.
2 Radi se o Novogradiškoj četi. Vidi: „Grada“, knj. VII, dok. 28, str. 82.
3 Održano u Jajcu 29. XI 1943. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 23.
4 Održana od 19. do 29. listopada 1943. god. Opširnije vidi: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 669.
5 Odnosi se na sastanak u Teheranu koji je održan od 28. studenog do 1. prosinca 1943. u prisustvu šefova država SAD, Vel. Britanije i SSSR-a, radi utvrđivanja zajedničkih planova za potpuno uništenje njemačkih trupa (Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 526).
6 Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 49, str. 118.
7 Misli se na onaj dio vođstva Stranke koji je prihvatio politiku „čekanja“ i pasiviziranje hrvatskog naroda u odnosu na NOP.

II.

POLITIČKI RAD I POLITIČKO STANJE U JEDINICAMA

Političko stanje u I bataljonu prilično se uzdiglo na politički nivo izgradnje, a to zbog toga što politički komesari su donekle politički izgrađeni i dosta su aktivni u samome svome radu a i sam komesar bataljona kontroliše rad komesara čete i delegata i pomaže im u njihovom radu, te kako komesari i delegati u I bataljonu dobili su autoritet kod samijeh boraca i ne opaža se više podcjenjivanje politdelegata kao što se to ranije događalo. Komesar I čete održao je jedan sastanak, dočim komesar II čete održao je 2 sastanka, a delegati I čete održali su svaki po jedan sastanak, dočim delegati II. čete održali su 3 sastanka. Na tim sastancima govorilo se što je predviđeno u planu t.j. zasjedanje AVNOJ-a, Historijska izjava i sav tekući materijal po mogućnosti se proradivao. Poteškoća u samom političkom pogledu rada ne osjeća se. Drugovi pažljivo slušaju i zainteresovani su o događajima koji se odigravaju kod nas i u svijetu.

Političko stanje u II bataljonu nešto malo je slabije i nije se imalo mogućnosti održavati sastanke redovito usljed putovanja i zadataka koje je isti bataljon imao u zadatku. Komesari četa kao i delegati održali su svaki po jedan sastanak. Materijal se proraduje na slijedeći način: Cita se materijal koji se predvidi te poslije svakog pročitano članka razveze se diskusija i ispitivanje pojedinih drugova. Glavnom kao najvažnije proradivao se materijal koji je predviđen po planu, te najnoviji materijal Naprijed⁸ 33, pismo Oblasnog Komiteta⁹ i radio vješti koje su dolazile. Pokazalo se raspoloženje drugova u toj jedinici i interesovanje o događajima koji se događaju u našoj zemlji i van zemlje.

Političko stanje Novogradiškog bataljona dosta je slabo, pošto sami komesari četa nisu dovoljno upoznati sa današnjom politikom, te tako dosta i zaostaju u političkoj izobrazbi. To se vidi da komesar bataljona ne vodi dovoljno kontrolu i ne pomaže dovoljno drugvima u njihovom radu. Pošto su komesari četa naskoro primili čete te još nisu snalazivi u svome radu. Komesar I čete održo je dva sastanka, dočim komesar II čete održao je jedan sastanak, dočim delegati svaki po dva vodna sastanka. Materijal je proradivan po predviđenom planu a isto tako sav tekući materijal.

Politički rad u četi Matije Gubec, zadovoljavajući je i pokrenuo se je dosta dobro, pošto sam komesar iste čete aktivan je i trudi se da što bolje izdigne četu na što veći politički nivo. Isti komesar održao je dva četna sastanka na njima je proučavao pismo Oblasnog Komiteta, na sastancima su diskutovali i raspravljali o najnovijim događajima. Delegati su održali svaki po jedan sastanak, na kojima je proradivan materijal o II zasjedanju AVNOJ-a.

Svi borci upoznati su sa najnovijim situacijama koje se događaju kod nas i u svijetu, jer im je već više puta govorito o tome. Pojedini drugovi dobro su shvatili, dočim dosta veliki dio drugova još nije shvatio odnosno ne mogu se izraziti.

⁸ Organ KPH, izlazio je tjedno.
⁹ KPH za Slavoniju; Vidi dok. 1.

III.

KULTURNO PROSVETNI RAD

Kulturno prosvetni rad u I bataljonu odvija se vrlo dobro. Drugovi su mnogo zainteresovani kulturno prosvetnim priredbama t.j. raznim skečevima, recitacijama i pjesmicama. Isti bataljon imade u svome bataljonu u svakoj četi po jedan pjevački hor. Osnovane su diletantske grupe, te su izučeni neki komadi i to: Cestar Mujo, Gospodin kod brijača, Čarobnjak i sada je izučen komad Borba kod Šušnjara. Pisanje pjesama i članaka dalje se nastavlja u tome bataljonu i sada su izašle jedne Djepne njihove bataljonske novine. Nepismenih u tom bataljonu nema.

Kulturno prosvetni rad u II bataljonu zaostao je u ovo deset dana usljed putovanja i zadataka koje je isti bataljon izvršavao. Sada je počela veća aktivnost u tome pogledu izučavaju se neki novi komadi i recitacije t.j. Borba kod Šušnjara. Postoji jedan pjevački hor na kome se izučavaju pjesme o našoj borbi. Naučili su jednog druga čitati i pisati, a sad ima još 3 druga nepismena u tom bataljonu.

Kulturno prosvetni rad u Novogradiškom bataljonu istom se počeo razvijati, izučavaju se neki igrokazi, drugovi su počeli pisati članke i pjesmice za svoj list. U istom bataljonu postoji jedan pjevački hor. Nepismenih u tom bataljonu nema. Drugove mnogo interesuje kulturno prosvetni rad i isti su počeli aktivnije da rade.

Kulturno prosvetni rad u Ceti Matije Gubca dosta je loš pošto su sami drugovi dosta udaljeni od nas i ne može im se dovoljna pažnja posvetiti a i nedostaci su u tome što nisu upotpunjeni i drugovi rukovodeći u toj četi, odmah u početku. Pjevački hor u toj četi postoji a nepismenih drugova nema.

Kulturno prosvetni rad Agit propa odvija se dobro. Drugovi uveliko razvijaju kulturno ..¹⁰ podstreka i upute drugovima u vježbanju pjevačkih horova, dopisništva, igrokaza, recitacija i dr. Drugovi su izdali Djepne novine za I bataljon. Održali su 1 izobrazbeni čas unutar njihove jedinice na kome su proučavali o II zasjedanju Avnoja. Poteškoće u samom Agit propu su te, što nemaju šapirografa s toga je otežan rad samog Agit propa.

IV.

ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA I ZDRAVLJE BORACA

Ishrana u jedinicama ovog Odreda vrši se po selima i dosta je dobro. Odjeća je dosta loša a naročito veša jako slabo ima. Obuća je jako loša pošto nema materijala da se staro popravlja a do novoga ne možemo doći. Nastojaćemo da pomoću akcija te nužne potrebe odklonimo. Zdravlje boraca nije na dovoljnoj visini pošto mnogi boluju od prehlade i od rana na rukama i nogama. Zaraznih bolesti u jedinicama nije se zapazilo.

¹⁰ Dio rečenice u tekstu nečitak.

V.

RAD I ZAPAŽANJA U NARODU

I bataljon održao je miting u selu Smrtićima dana 8 januara 44. g. sa sli-
jedećim temama: govoreno je o Nacionalnom Komitetu t.j. II zasjedanju
AVNOJ-a i o nedostacima koje su počinile brigade¹¹ za vrijeme njihovog bo-
ravka na ovom sektoru. Isto tako priredena je kulturno prosvetna veče na ko-
joj su odigrali jedan igrokaz, recitali pjesmicu Umro je borac, gdje je učest-
vovao i pjevački hor. Miting je dobro uspio bio je prilično posjećen. Narod
je oduševljeno dočekao naš Odred, tužeći se na nedostatke koje su napravile
brigade. Naš Odred je mnogo popularisan pred tim narodom kao i među naro-
dom cijelog Trokuta, gdje narod pjeva pjesme o našem Posavskom Odredu kao
na pr. Nema vojske a nema ni reda, košto j vojska Posavskog Odreda!" Isti
bataljon odnosno komesar bataljona prisustvovao je Antifašističkim organiza-
cijama u tim selima. Prolazeći kroz sela Grabovac, Jazavica, Vočarica i Rož-
danik, gdje narod nema povjerenja u svoje Odbore a to je krivnja samih Od-
bora što oni u našu vojsku ne gledaju kao Narodnu vojsku, pošto je kod njih
razvijena politika HSS-a i to nam otežava rad u tim selima. Ima i članova iz
Odbora koji saraduju sa bandom i odlaze u neprijateljska uporišta. Mitinga se
nije moglo održati u tim selima, pošto se ista jedinica nije nalazila u tim se-
lima u kojima bi se osjećala potreba da se održe mitinzi.

Komesar II bataljona htjeo je održati miting 14 ov. mj. u selu Kozaricama
gdje se je narod jako loše odazvao, bilo je svega 30 osoba, te nije bio miting
nego kratak razgovor o političkoj situaciji, i pozivu domobrana i domobranskih
oficira u Narodno oslobodilačku vojsku. Na sektoru Novska gdje se je zadrž-
vao ovaj bataljon opazilo se jače djelovanje bande po tim selima tako da se u
pojednim hrvatskim selima pohapšeni NOO-i. Komesar toga bataljona nije
održao ni jednog sastanka sa Antifašističkim orgnizacijama. Narod je dosta
zastrašen u tim selima radi djelovanja bande u tim selima.

Komesar Novogradiškog bataljona održao je miting u selu Covcu 10. I. 44.
g. Mitingu je prisustvovalo oko 100 duša i to žena i djevojaka i nešto staraca.
Na mitingu je govoreno o prilikama koje su ljetos bile kod njih a kako je danas
ispalo stanje u tim selima, kako su bili zavedeni od raznih izdajica našega na-
roda a isto govoreno im je o najnovijim događajima koji se dešavaju na svi-
jetu. Miting je dobro uspio, narod je jako oduševljen prema partizanima i sada
je uvidio kuda je bio zaveden¹². Narod toga sela obećaje nam da će nam po-
magati kao i dosada. Jedino što još ima nekih što nas se boje i sakrivaju se od
nas. Dana 13. I. 44. g. na večer održan je miting u selu Gredanima.
Mitingu je prisustvovalo 40 duša narod je u tome selu ustrašen i bježi u
druga sela spavati. Boje se ustaša da neće doći u njihova sela i poklati ih što
misle da su to od njih zaslužili, većina su bili starci i starije ženske, dočim
omladine je bilo 10 osoba. Njima je govoreno kako treba da pristupaju u re-
dove NOV i da im je to jedini spas te kojim treba da podu.

Govoreno je o najnovijim događajima u svijetu i kod nas. Održao je go-
vor u Tmakovcu omladini koja je bila na zabavi koju je priredila komanda

¹¹ Odnosi se na Brodsku i Cehoslovačku NO brigadu. Vidi dok. 72.
¹² Misli se na utjecaj četnika.

straže br. 5. Govoreno im je o izdajicama našega naroda i o političkoj situaciji. Na sastanku je bilo oko 100 omladinaca.

Ceta Matije Gubca održala je miting u selu Lipovljanima. Mitingu je prisustvovala 80 duša, koji su bili više prisilno dotjerani, pošto se narod boji bande da će ih odmah poklati. Na mitingu je govorio sekretar Bjeli¹³ iz Kotarskog Komiteta Novska a zatim i drug tajnik Karlo¹⁴, govorili su o situaciji u zemlji i van zemlje, a komesar te čete govorio je ispred vojske. Narod je sve dosta slabo shvatio, nije se vidilo nikakvo raspoloženje toga naroda. Vidi među samim narodom nastrojenosti strujanja HSS-a. Održali su miting u selu Krivaji istoga dana gdje su prisustvovali isti govornici sa istim temama. Narod se je dobro odazvao, dobro je saslušao govornike i uvidjelo se raspoloženje toga naroda prema NOV. Poslije govora bilo je veselje i igra. 7. I. 44. g. održan je miting u Kraljevoj Velikoj na kojem je prisustvovalo 150 duša, gdje su također govorene iste teme sa istim govornicima. Narod je potpuno shvatio i dobro se ponašao premo NOV, jedino se uvida strah toga naroda od bande. Istoga dana održao se je miting u selu Piljenicama sa istim govornicima i istim temama. Prisustvovalo je oko 150 osoba isti su srednje saslušali pošto je narod jako zastrašen od bande.

VI.

O KADROVIMA

U I bataljonu popunjeni su svi kadrovi. Nedostataka malih ima ali se to odmah ispravlja. Drugovima se dokažu nedostaci i oni to odmah shvate pravilno. U tom bataljonu raspolazem s jednim komesarom čete kojeg sam dobio iz pozadine u zamjenu s jednim našim koji je ranjen u ruku i nije sposoban da radi po svojoj dužnosti. U I bataljonu ima drugova koji bi odgovarali i većoj dužnosti.

Kadrovi u II bataljonu su popunjeni i odgovaraju svojoj dužnosti. Jedan politički delegat odgovarao bi i višoj dužnosti. Ostali politički radnici imaju sposobnosti za daljnje razvijanje.

Kadrovi Novogradiškog bataljona nisu popunjeni. Fali dva vodnika i tri delegata, 1 komandir i zamjenik komandira, koji će se u najskorije vrijeme popuniti, jer s istim raspolazemo. Ostali kadrovi su zadovoljavajući jedino komesar bataljona dosta je labav u svome poslu i slabo izvršava naređenja svojih pretpostavljenih. Olako shvaća svaka naređenja koja dobija.

Kadrovi Cete Matije Gubec nisu svi podpunjeni, fali nam još komandir čete koga se nadamo da ćemo uskoro dobiti od Roca¹⁵ od koga smo tražili. Informativca za tu četu dobili smo i informativac ovog Odreda otišao je da ga uputi u njegovom radu. Rukovodioci u toj su zadovoljavajući i imaju sposobnosti za daljnje razvijanje.

13 Franjo Sertić
14 Kotarski
15 Rajonski obavještajni centar.

VII.

RAD ŠTABOVA

Rad Štaba I bataljona. Održali su jedan štabski sastanak na kome su pro-radivali politički materijal. Komesar bataljona održo je dva savjetovanja sa politkomesarima i delegatima i kontroliše ih i pomaže u njihovom radu. Komandant bataljona održao je jedan vojnički sastanak, tako isto i zamjenik komandanta jedan sastanak po vjiničkom pogledu. Zamjenik komesara bataljona održao je jedan štabski sastanak i jedan sastanak sa sekretarima četa.

Rad Štaba II bataljona: Komesar bataljona održao je jedno savjetovanje sa Štabom bataljona odnosno proučili pismo Oblasnog Komiteta i odluke AVNOJ-a. Održao je jedno savjetovanje sa politdelegatima i komesarima četa. Pomaže ih također i kontroliše njihov rad. Sekretar bataljona održao je jedan Štabski sastanak kao i jedno savjetovanje bataljonskog biroa. Zamjenik komandanta održao je jedan sastanak sa bataljonom i govorio o vojničkim stvarima.

Rad Štaba toga bataljona zadovoljavajući je, jedino su nesuglasice među komesarom i komandantom, stalno se nešto kose i jedan i drugi prave se jako važni, te ni jedan ni jednom neće da popusti. To sam primjetio sada i poduzet ću mjere da se ti nedostaci što prije otklone.

Rad Štaba Odreda: Održali smo jedan prosvetni sastanak i jedan po dnevnom redu. Citali smo pismo Oblasnog Komiteta a ujedno smo i diskutovali što smo čitali. Po dnevnom redu donesli smo zaključke o budućem radu i nedostatke koji su se dešavali u jedinicama. Ja sam održao jedno savjetovanje sa I bataljonom 10. I. na kojem sam dao direktive za budući rad i ukazao sam im sve nedostatke koji su se dešavali u tom bataljonu. Održao sam jedno savjetovanje sa politkomesarima i delegatima istoga bataljona.

Održao sam jedno savjetovanje sa politdelegatima i komesarima II bataljona i to 11. I. 44. g. gdje je svaki član referirao o svome radu, i donesene su direktive i davane za budući rad. U istome bataljonu održao sam sastanak sa cijelim bataljonom gdje sam govorio drugovima o današnjim političkim situacijama i ispitivao pojedine drugove o zasjedanju AVNOJ-a, o moskovskoj i teheranskoj konferenciji te o NOO-ima i slično tome.

Održao sam jedan sastanak sa cijelim bataljonom Novogradiškim i to 16. I- gdje sam ih ispitivao o najnovijim događajima kao i govorio o najnovijim političkim situacijama.

Prisustvovao sam Ceti Matija Gubec, gdje sam ih upoznao sa najnovijim političkim situacijama i stavljao pitanja o svemu tome. Usput sam održao i miting u selu Gradini, gdje je prisustvovalo 25 ljudi i govorio sam im o najnovijim političkim situacijama, isti drugovi pažljivo su saslušali i bili su dosta zado-

voljni. Prisustvovao sam sastanku Kotarskog NOO-a Novska 11. I. gdje smo raspravljali o pitanju mobilizacije.

Komandant Odreda održao je sa svakim bataljonom po jedan vojni sastanak a tako isto i njegov zamjenik održao je nekoliko sastanaka.

Drug sekretar Odreda održao je jedan partijski štabski sastanak, 2 radna sastanka štabska, bio je na Okružnom partijskom savjetovanju, te izvršio pregled rada partijskih ćelija po jedinicama.

RAZNO

Dezertera u ovome Odredu za ovo vrijeme nije se pojavljivalo, jedino dva Ukrajinca¹⁰ koji su naskoro došli pobjegli su. Mobilisanih u našem Odredu ima-
de 23 druga.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

Politkomesar :

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u VII. Bgd.
Fotokopija U CDISB, Slav. Brod, K 4/1, ftk. 373—377.

17. I 1944.

**Obavijest Kotarske oblasti u Brodu na Savi Zapovjedništvu II domobran-
skog zbora o pljačkanju sela trnjanske općine od strane njemačke vojske.**

Prema još nepodpuno dobivenim izvješćima sudjelovale su njemačke jedi-
nice navodno sa hrvatskim domobranima u selima: Korduševci, Sušnjevci, Klo-
kočevik i Vrhovine općine Trnjani u nekom čišćenju.¹ Isti su bez ikakova ob-
zira i bez ikakova ispitivanja popljačkali mnoge imovine od hrvata katolika i
zapalili kuće, i ako su im članovi dotičnih kuća objašnjavali, da imaju muževe
ili sinove u vojsci ili da su pak odbjegli ispred odbjegličkih bandi i da se na-
laze na radu u Brodu ili pak da su udovice čiji su muževi poginuli kao hrvatski
domobrani. Kako je napred spomenuto nijesu se mogli odmah svi potrebni
podatci pribaviti nego samo od pojedinaca koji su izbjegli u Brod, te se njihovi
zapisnici dostavljaju u prilogu.—

Koliko se je moglo do sada saznati navodno je zapaljeno cijelo selo Kordu-
ševci, polovicu sela Sušnjevci, u Klokočeviku 4 kuće u Vrhovinama 5 kuća.

¹⁸ Pripadnici kozačkih Jedinica.
¹ Vidi dok. 139 u ovoj knjizi

Zna se, da je od 5 kuća zapaljenih u selu Vrhovine jedna partizanska a sve ostale su Hrvata katolika podpuno izpravnih i čestitih a među ovima i kuća **udovice** Baličević Kate čiji je muž kao hrvatski domobran poginuo.

Usljed ovakova divljanja od strane vojske i bezobzirnog postupka hrvatski je narod strahovito ogorčen ne samo na Njemačku nego i na hrvatsku vojsku a partizanima je pruženo novo gradivo za njihovu uspješnu promičbu te su ih već odmah nakon odlaska vojske došli i govorili po prilici ovako: „Eto vaši okupatora j..... vas oni, vi im služite i bježite u Brod pred nama a sada vas **pljačkaju** i pale, neka vam sada oni pomognu.—

Držim, da taj preostali naš narod nije lahko zadržati kod svojih kuća jer je u očajnom stanju a naročito pak oni, koji imaju nekoga na vojnoj vježbi, **pošto** njihove obitelji podpisanom su otvoreno izjavile, da oni nemaju više na **čemu** ostati jer se vlast za njih ne brine nego da im preostaje jedno, da nadu **sklonište** kod odmetnika, a svojima će pisati koji se nalaze u vojnoj vježbi, da **i oni** za njima dođu—.

Podpisani sa svoje strane najenergičnije protestira protiv ovakova postupka i rada, jer je njemačka vojska trebala u sporazumu sa hrvatskim građanskim vlastima pribaviti potrebne podatke pošto ova kotarska oblast vodi točnu evidenciju o svakoj pojedinoj kući odnosno obitelji u tim selime i samo na osnovu tih podataka trebalo je pojedine kuće spaliti i imovinu pokupiti.— Ja otvoreno izjavljujem; u koliko se neda zadovoljština odnosno ne povrati imovina hrvatskim katolicima, koji su opljačkani, da ću svaku suradnju sa njemačkim vlastima prekinuti i nikakove potpore ma u kojem pravcu neće imati od strane ove kotarske oblasti. Molim, da se moj izvještaj pošalje Njemačkom zapovjedajućem Generalu i Ministarstvu Oružanih Snaga.

Za dom spremni!

Kotarski predstojnik,
Stjepan Momčinović, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 17/111, ftk. 204.

18. I 1944.

Izvještaj Štaba XII divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV i POJ o borbi između sela Vranovci i Trnjani.

Akcija na glavnu prugu (sekcija Brod 1:100.000) dana 17. I. 1944. g. jedinice ove divizije bez jednog bataljona, koji je sproveo komoru u svoje određene baze, izvršile su akciju na tom sektoru.

Njihov raspored:

Brodska brigada sa dva bataljona izuzev jedne čete, napravila zasjedu od sela St. Topolje — s jednim bataljonom, a s drugim bataljonom napravila zasjedu jugoistočnim dijelom sela Sapci prema mini koja je postavljena na pruži, u cilju izvršenja juriša na vlak po dizanju istog.

XVIII. Brigada sa svoja tri bataljona postavila je zasjedu u šumi Dolca prema Brodu.

Posijedanje položaja tačno u 4,30 sati, gdje smo ostali sve do 9 sati i 15 minuta.

Borba je počela u 8 sati i 20 minuta. Po nailasku 2 kamiona naši borci otvorili su vatru iz tri teška mitraljeza na iste. Poslije 3 minute mitraljske vatre, borci I. bataljona XVIII. Brigade izvršili su juriš, međutim naišla je kolona bornih kola, koja ih je prisilila da zaustave juriš dok ta kolona ne naide na minska polja. Po nailasku na minska polja jedna borna kola su teško oštećena, tako da nisu mogla dalje, i na taj način su zakrčila put ostaloj tenkovskoj koloni. Naši borci artiljeriskog protivtenkovskog voda iskoristili su tu prepreku, otvorili vatru iz topa i sa 8 granata oštetili 4 tenka i 1 od tih zapalili. Nakon pola sata borbe neprijatelj je nastupao sa bornim kolima, naoružanim topovima i bacačima, skoncentrisavši vatru iz istih na naše položaje. Mi smo bili prisiljeni da se povučemo na prihvatne položaje, gdje smo vodili borbu sa neprijateljskom pješadijom sve do 9,15 sati, odakle smo se povukli u svoje određene baze.

Akcija na vlak nije uspjela iz tih razloga, što je mina, tj. kapisla, i ovoga puta zatajila, jer je pukao kanap.

Gubitci neprijatelja jesu: oko 50 mrtvih i još više ranjenih, ali materijal nismo mogli izvući uslijed nadmoći neprijatelja, kako smo to gore naveli.

Naši gubitci: 4 mrtvih, 9 ranjenih.

Utrošak municije: ... metaka, 8 granata iz protivtenkovskog topa, 7 granata za lake bacače.

Akcija na vlak nije uspjela, iako je bila dobro priređena. Naročito je rađeno sa drugovima diverzantima, da se nebi desilo kao prošlog puta na pruži. I pored svih naših nastojanja ipak su diverzanti podbacili.

Akcija nije uspjela materijalno, ali je moralno djelovala na naše borce, kada su vidjeli da artiljerci takoreći na lak način uništavaju tenkove, od kojih su oni najviše straha imali. U ovoj borbi sa tenkovima naročito se istakao artiljerijski protivtenkovski vod, koji je hladnokrvno sačekao neprijatelja i od 8 metaka imao 5 pogodaka. Od svih u ovom vodu najbolje se pokazao komandir i nišandžija toga voda.

Ova akcija uspjela je s toga gledišta što je narod tumači da je to osveta naše vojske nad njemačkim okupatorima, koji su prije dva dana popalili čisto jedno hrvatsko selo do temelja, a napola druga dva sela¹, koja su bila miješana

¹ Popaljena su i opljačkana sela: Sušnjeveci, Korduševeci, Vrhovlne 1 Klokočevik, vidi dok. 78.

Srbima i Hrvatima. Narod ovih popaljenih sela, prilikom prolaska naše vojske koju još do danas nije vidio u ovako velikoj formaciji oduševljeno ju je dočekivao i pozdravljao. Naši borci, za sve ove nagrade ovog naroda popaljenih sela obećali su da će još većim silama tući njemačkog okupatora i domaće izdajice ustaše i četnike.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Komandant, p.pukovnik:
M. ² Bulović	Mil. ³ Stanivuković

Dokument je prepisan iz Zbornika dokumenata, tom V, knj. 23, str. 275-277.

80

18. I 1944.

Izveštaj Prosvjetnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Prosvjetnom odjelu ZAVNOH-a o suzbijanju nepismenosti. Izveštaju je priložen spisak održanih analfabetskih tečajeva, imena voditelja i broj upisanih tečajaca.

Dragi drugovi,

U vezi vašeg dopisa Prosvj. broj 36 od 5. XI. 1943., a po pitanju rada na suzbijanju nepismenosti, podnosimo naš prvi izvještaj :

Sa kampanjom za suzbijanje nepismenosti odpočeli smo još prije primitka vašeg gore pomenutog dopisa, a koju smo nakon primitka vaših direktiva još više pojačali.

U priložecem našem spisku nisu još obuhvaćeni svi analfabetski tečajevi, usljed manjkavih izvještaja, a čim ih prikupimo, dostavit ćemo vam ih.—

Priloga 3.

Drugarski vas pozdravljamo sa

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsjednik:	Za prosvjetni odjel:
Tadijanović Mišo, v.r.	Vicković Uroš, v.r.

M. P.

Original u Arhivu Hrvatske, Zgb., fond ZAVNOH-a, Prosvjetni odjel, sign. 7.95 (br. 144/44).

² Mirko
³ Milan

S P I S A K

nepismenih i voditelja analfabetskih tečajeva sa teritorija Oblasnog NOO-a
za Slavoniju

Red. br.	Mjesto, općina i kotar	Ime i prezime i godina rođenja voditelja analfabetskog tečaja	Njegovo zanimanje	Koja organ. vodi tečaj	B r o j	
					upisanih u tečaj	nepisme- nih
1		2 1 3	4		5 1 6	7
1.	Bijela, Bijela—Darugar	Savka Gojković 1922 Anđelka Matovšek	učiteljica domaćica	USAOH	,5	15
2.	Pakrani, Bijela—Darugar	Savka Gojković 1922 Sava Komlenović	učiteljica poljod.	NOO	19	19
3.	Zaile, Bijela—Darugar	Volga Budak 1923	učiteljica	—	22	22
4.	D. Borci, Bijela—Darugar	Josip Vlasnik 1910 Petra Mihajlović	učitelj domaćica	USAOH	17	17
5.	G. Borci, Bijela—Darugar	Rade Grmić Jovo Grmić	poljod. 22	NOO 22	12	12
6.	Sr. Borci, Bijela—Darugar	Ignjatija Bogdanović Bojana Stjepanović	poljod. domaćica	USAOH 22	9	9
7.	Jasenaš, Suho Polje— Virovitica	Stjepan Ilakovac 1924	učitelj		8	8
8.	Orahovac, Suho Polje— Virovitica	Stjepan Ilakovac 1924	učitelj		11	1
9.	Removac, Pivnica— Virovitica	Josipa Benković	domaćica	AFŽ	8	8
10.	V. Babina Gora, Pivnica— Virovitica	Maumer Sadović	učitelj	—	11	19
11.	M. Babina Gora, Pivnica— Virovitica	Maumer Sadović	učitelj	—	10	10
12.	Gvozdanska, Pivnica— Virovitica	Zorka Hunjet 1922	učiteljica	—	10	10
13.	Vel. Klisa, Pivnica— Virovitica	Josipa Fadljević 1922	učiteljica	—	19	19
14.	Levinovac, Pivnica— Virovitica	Bilal Fadil 1924 Bem Zvonimir 1925	učitelj 22	—	21	21
15.	Brzaja, Gakovo—G. Polje	Ana Mandić 1908	učiteljica		9	9

1		3	4 i	5	6 1	7
16.	Šibenik, Gakovo— Grubišno Polje	Ana Mandić 1908	učiteljica	—	5	5
17.	Mala Barna, Gakovo— Grubišno Polje	Mira Gosti 1916	ss	—	15	15
18.	Vel. Dapčevica, Đakovac— Grubišno Polje	Boje Karla 1918	ss	—	6	6
19.	Mala Dapčevica, Đakovac— Grubišno Polje	Boje Karla 1981	ss		20	20
20.	Topolovica, Gakovo— Grubišno Polje	Milan Poldrugač 1919	učitelj	—	18	19
21.	Gakovo, Gakovo— Grubišno Polje	Mira Gosti 1916	učiteljica	—	26	26
22.	Vel. Peratovica, Gakovo— Grubišno Polje	Milica Strajnić 1915	ss	—	42	42
23.	Kom. Bil. Pod- ručja: Registratura	Mirko Pauković	partizan		4	4
24.	Straža pri zat- voru	Šloser Ivan	ss	—	6	6
25.	Straža Vel. Miletinac	—	---	—	2	2
26.	Straža pri Ko- mandi Bilogor- skog područja	Lazo Tulum	partizan	—	5	5
27.	Slagalište I. Ekonomskog sektora	Nikola Šuster	ss	—	2	2
! 28.	Radni vod I. Ekonomskog sektora	Nikola Šuster	ss	—	5	5
29.	Postolarska radiona	ss ss	ss	—	1	1
30.	Slagalište II. Ekonomskog sektora	Jovo Lolić	ss	—	7	7
31.	Ambulanta M. Dapčevica	Mirko Pauković	ss	—	3	3
32.	Bolnica	Knežević Nada	ss	—	12	12
33.	Kričke, Čaglić—Novska	Mileva Gostović 1924	učiteljica	—	10	

1	2 1 3		4	5	6 1 7	
34.	Lovska	Stoja Luburić		USAOH	7	
35.	Bajir	Milena Sekulić 1894	učite ljica	—	5	
36.	Radanovci	Milka Milanović		AFŽ	6	
37.	Raj ičić	Jeka Zastavniković		ss	4	
38.	Milisavci	Nevenka Radanović		ss	4	
39.	Smrtić kotar Nova Gradiška	Tihomir Črnjeka	učitelj		4	
40.	Ratkovac	ss ss	ss		2	
41.	Šagovina	Milan Šušnjarac	—	—	15	
42.	II. Ekonom, slagalište	ss ss	—		6	
43.	Golobrdac	Milka Rogulić	—	—	2	
44.	ss	Ana Praskić, Smiljana Božić, Stoja Danilović	—	—	13	
45.	ss	Marko Gazibarić	—	—	3	
46.	Sinlije	Eva Živković, Jela i Mila Živković	—	—	12	
47.	ss	Đuro Stanković	—	—	7	
48.	Skenderovci, kotar Požega	Suzana Babić	učiteljica	—	3	
49.	Mrkoplje	Danica Čop 1907	ss	—	10	
50.	Eminovac	Josip Novačić	učitelj	—	8	
51.	Ruševac	Lakić Stana, Miličić Jela, Trlajić Mara	—	USAOH	18	
52.	Vučjak	Bosiljka Brović, Ljuba Šimić	—	ss	16	
53.	Oblakovac	Jelena Kuzmanović, Milka Milivojević	—	ss	18	
54.	Boričevci	Ivo Lončarević	—	NOO	15	
55.	Pavlovci	Ivica Kurelja	—	ss	7	
56.	Deževci	Slavko Savić	—	ss	10	
57.	Veliki Budići, opć. Popovci, kotar Pakrac	Filipović Stjepan 1919	učitelj	—	14	
58.	Mali Budići	ss ss	ss	—	7	
59.	Gornji Grahov- ljani	Veljko Rogić 1925	ss	—	17	
60.	Ožegovci	Bojana Šepa	učiteljica	—	21	888

1	2	3	4	5	6	7
61.	Šeovci, kotar Pakrac	Ana Vukelić	—	—	4	
62.	Brusnik	Pava Vujanić		—	3	
63.	Lipovaci	Sara Zestić	—	—	10	
64.	Jakovci	Crnković Elizabeta			10	
65.	Kričke	Radojčić Pavle	učitelj	—	18	
66.	Tisovac	Tatjana Šauter	učiteljica	—	21	
67.	Rogulje	Šuran Josip	učitelj	—	24	
68.	Cikote	Šenhof Nikola	ss	—	18	
69.	Popovci	Stoja Tarbuk	—	—	6	
70.	Bučje	Nevenka Prodanović	—	—	5	
71.	Slatinski Drenovac, kotar Podravska Slatina	Stanisavljević Milena	učiteljica	—	8	10
72.	Voćin	Vajnaht Bora	ss	—	10	24
73.	Radna grupa Voćin	Sicili Šandor	—	—	10	
74.	Sekulinci	Maglajlić Hamdija	učitelj	—	9	19
75.	Kometnik-Zubić	Ante Cvrlja	ss	—	8	26
76.	Hum	Radetić Mara	učiteljica	—	8	
77.	Radnici pri Oblas. NOO-u	Kašpar Josip	—	—	12	

18. I 1944.

Pismo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Kotarskom komitetu KPH Pakrac u kome se kritički osvrće na odnos Partije prema skojevskoj organizaciji za koju se kaže da nije dovoljno politički aktivna među omladinom. Daju se i direktive što treba učiniti da se stanje popravi.

Dragi drugovi!

U dosadašnjem radu sa SKOJ-em pokazalo se, da Partija nije pravilno ocjenila značaj učvršćenja SKOJ-evske organizacije, i nije imala prave kontrole oko čišćenja onih koji se nikako ne samo, da se ne osjećaju mladim komunistima, već isto tako i onih koji se nikako ne mogu da priviknu na Skojevsku disciplinu. Usljed takvog stanja i nebudnosti nad radom sa Skojevskom organizacijom pokazuju se mnogi nedostatci i neodgovornosti u samome radu mno-

gih, ne samo komiteta Skoja, već još više Skojevskih grupa. Tako se pokazalo slijedeće:

1. Na kotaru Novskom, iako su obuhvaćena sva sela, no nije obuhvaćeno na jednom dijelu kotara ni 25% omladine. To znači, da Skoj kojima rukovodstvo sa antifašističkom omladinom nije dao sve ono od sebe da bi ujedinjeni savez¹ proširio. Isto stanje, a još mnogo bolnije je na Novogradiškom kotaru na kome mnoga sela nisu obuhvaćena odnosno nema organizacija Ujedinjenog saveza. Tako isto još do danas nije se prodrlo u sam grad Novu Gradišku. Na kotaru Požega nešto je bolje stanje ali ni tamo nije se još obuhvatila sva omladina, pa i sela, dok na Pakračkom kotaru ne posvećuje se dovoljno pažnje onom dijelu koje je poluoslobodeno, iako organizacije Ujedinjenog saveza postoje, ali ni tu nije sva omladina obuhvaćena.

2. Pred KK SKOJ-a postavljeno je, da se stvori plan održavanja savjetovanja po općinama sa Skojevskom organizacijom. Ni tu Partija nije bila budna niti je vodila kontrolu da se to ostvari. Sama savjetovanja trebala su da poluču, da se Skojevska organizacija upozna sa zadacima Skoj-a, da se disciplinuje i da se putem toga mogu ocijeniti oni kadrovi, koje bi trebalo izdizati. Mi danas vidimo da Skoj oskuđeva u kadrovima i da Skoj-evska organizacija ne vodi tako rekuć nikakovu politiku za izdizanje kadrova, jer stalno se sa tim pitanjem bori i muči na sve načine, bilo da Skoj-evska organizacija nije tome pitanju posvetila pažnju, a s druge strane da sama Partija nije bila toliko elastična, da bi tu Skoj-u dala pomoć. Isto tako Partija nije budna bila oko stvaranja plana rada KK Skoj-a, te nije na tome vodila kontrolu.

3. Sa radom Ujedinjenog saveza došlo je više puta do izražaja, da se Skoj-evci i Usaoh-ovci, tako rekuć ne razlikuju. Tako isto, a iz same prednje činjenice vidi se da Skoj-evci odnosno SKOJ koji rukovodi u Ujedinjenom savezu morala bi se ta uloga Skoj-a vidno osjetiti t.j. moralo bi biti da se tu sami Skoj-evci osjete odgovornima, disciplinovani t.j. da se vide kao najbolji i služe primjer ostaloj omladini oko izvršavanja svih zadataka, a tu se pokazalo ne samo to da su se neodgovornima osjećali samo Skoj-evci, već ima slučajeva i članova partije, kao što je slučaj na novogradiškom kotaru t.j. na općini Okučani.

Da bi se stanje u Skoj-u moglo popraviti potrebno je:

a) da kotarski komiteti stave u zadatak KK SKOJ-a proširivanje organizacije Ujedinjenog saveza, obuhvaćanjem one omladine, u onim selima gdje saveza nema. To se naročito tiče Nove Gradiške, Novske i Požege.

b) preko KK SKOJ-a stvoriti plan za održavanje savjetovanja po općinama, na kojima bezuvjetno mora biti i na njima dati pomoć jedan član KK Partije.

c) da se preko KK Skoj-a dadu upute i puna pomoć oko izdizanja novih kadrova, što prvenstveno treba kod toga voditi računa o disciplini, volji sa teo-

¹ Puni Je naziv Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske, odnosno Jugoslavije.

Okrugni Komitet K.P.H.
Nova Gradiška

Dana 18.I.1944.

Kotarskom Komitetu KPH

Dragi drugovi!

U dosadašnjem radu sa SKOJ-em pokazalo se, da Partija nije pravo ocijenila značaj učvršćenja SKOJ-evske organizacije, i nije imala kontrolu oko obučavanja onih koji se nikako ne samo, da se ne osjećaju u društvu komunistima, već isto tako i onih koji se nikako ne mogu da priklone na SKOJ-evsku disciplinu. Uslijed takvog stanja i nebudnosti nadležnih na SKOJ-evskom organizacijom pokazuju se mnogi nedostaci i neodgovornosti u samom radu mnogih, ne samo Komiteta Skoja, već još više SKOJ-evskih grupa. Tako se pokazalo slijedeće:

1. Na kotaru Novskom, iako su obuhvaćena sva sela, no nije obuhvaćeno na jednom dijelu kotara ni 25 % omladine. To znači, da Skoj koji ima rukovodstvo sa antifašističkom omladinom nije dao sve ono od sebe, da bi ujedinjeni savez proširio. Isto stanje, a još mnogo bolnije je na Novogradiškom kotaru na kome mnoga sela nisu obuhvaćena odnosno na SKOJ-evskoj Ujedinjenog saveza. Tako isto još do danas nije se prišlo u sam grad Novu Gradišku. Na kotaru Požeškom nešto je bolje stanje ali ni tamo nije se još obuhvatila sva omladina, pa i sela, dok na Pakrađskom kotaru ne posvećuje se dovoljno pažnje onom dijelu koje je poluobuhvaćeno, iako organizacije Ujedinjenog saveza postoje, ali ni tu ni sva omladina obuhvaćena.

2. Pred KK SKOJ-a postavljeno je, da se stvori plan održavanja savjetovanja po općinama sa SKOJ-evskom organizacijom. Ni tu Partija nije bila budna niti je vodila kontrolu da se to ostvari. Sama savjetovanja trebala su da polude, da se SKOJ-evska organizacija upozna sa zadatcima SKOJ-a, da se disciplinuje i da se putem toga mogu ocijeniti oni kadrovi, koje bi trebalo izdizati. Mi danas vidimo da Skoj tekudjeva u kadrovima i da SKOJ-evska organizacija ne vodi tako rekuć nikakvu politiku za izdizanje kadrova, jer stalno se sa s tim pitanjem bori i muči na sve načine, bilo da SKOJ-evska organizacija nije tome pitanju posvetila pažnju, a s druge strane da sama Partija nije bila toliko osjetljiva, da bi tu SKOJ-u dala pomoć. Isto tako Partija nije budna bila oko stvaranja plana rada KK SKOJ-a, te nije na tome vodila kontrolu.

3. Sa radom Ujedinjenog saveza došlo je više puta do iskračenja, da se SKOJ-evski Uslovi, tako rekuć ne razlikuju. Tako isto, a iz same prednje činjenice vidi se, da SKOJ-evci odnosno SKOJ koji rukovodi u Ujedinjenom savezu morala bi se ta uloga SKOJ-a vidno osjetiti t.j. moralno bi biti da se tu sami SKOJ-evci osjete odgovornima, disciplinovanima t.j. da se vide kao najbolji i služe primjer ostaloj omladini oko izvršavanja svih zadataka, a tu se pokazalo ne samo to da su se neodgovornima osjećali samo SKOJ-evci, već ima slučajeva i članova partije, kao što je slučaj na novogradiškom kotaru t.j. na općini Okučani.

Da bi se stanje u SKOJ-u moglo popraviti potrebno je:

a/da kotarski komiteti stave u zadatak KK SKOJ-a proširivanje organizacije Ujedinjenog saveza, obuhvaćanjem one omladine, u onim selima gdje saveza nema. To se naročito tiče Nove Gradiške, Novske i Požeške.

b/preko KK SKOJ-a stvoriti plan za održavanje savjetovanja po općinama, na kojima bezuvjetno mora biti i na njima dati pomoć jedan član KK Partije.

c/da se preko KK SKOJ-a dadu upute i puna pomoć oko izdizanja novih kadrova, što prvenstveno treba kod toga voditi računa o disciplini, volji sa teoretskom izgradnjom svakog SKOJ-evca, koji se time osjeća odgovoran pred svojom organizacijom.

d/povećati odgovornost članova partije i samih SKOJ-evaca u Ujedinjenom savezu od kotarskih do seoskih odbora, sasvim razumljivo tu odgovornost i disciplinovanje tih članova povećati u samom SKOJ-u.

4. Dalje se učilo da oko priprema za II omladinski kongres, te su pripreme vršene u održavanju konferencija, i u većini SKOJ-evske organizacije smatralo je da je time sam zadatak izvršen. Sasvim jasno

retskom izgradnjom svakog Skoj-evca, koji se tme osjeća odgovoran pred svojom organizacijom.

d) povećati odgovornost članova partije i samih Skojevaca u Ujedinjenom savezu od kotarskih do seoskih odbora, sasvim razumljivo tu odgovornost i disciplinovanje tih članova povećati u samome Skoju.

4. Dalje se uočilo da oko priprema za II omladinski kongres², te su pripreme vršene u održavanju konferencija, i u većini Skojevska organizacija smatrala je da je time sam zadatak izvršen. Sasvim jasno da je to skroz neispravno, jer moramo znati da se samo političko izdizanje (politiziranje) omladine sporo odvija, iako je ona antifašistička i mnogo pokazuje ljubavi i interesa za II Kongres, ipak ona još nije upoznata sa onim trima temama koje će biti predmet diskusije na kongresu, kako bi to ona trebala da zna. Ni tu nije Partija dala onu pomoć koju je trebala, a niti je bila budna o izvršavanju toga zadatka preko Skoj-a u Ujedinjenom savezu, to se već vidi time što je kampanja o značaju

II Kongresa takorekuć prestala. Isto tako pokazalo se je da u kampanji nije se pravilno i vezano objašnjavalo odluke zasjedanja AVNOJ-a³, koje su usko vezane sa borbom omladine i za koje je tekovine omladina preko svoga Ujedinjenog saveza davala živote i prolijevala svoju krv. Ne samo da to nije bilo vezano, već se negdje površno, a negdje nikako nije tumačilo omladini o tim odlukama AVNOJ-a.

Da bi se to izbjeglo i taj nedostatak otklonio potrebno je:

a) stvoriti plan preko KK SKOJ-a za objašnjavanje kako tih odluka AVNOJ-a, tako prvenstveno o značaju II. Kongresa, koje u objašnjavanju mora biti povezano. Tu upotrebiti pismo CK SKOJ-a i s njime dovesti u vezu odluke II zasjedanja AVNOJ-a.

b) kod stvorenih ekipa za objašnjavanja odluka AVNOJ-a uključiti jednog omladinca, bilo to člana KK SKOJ-a, člana opć. Komiteta SKOJ-a i kojeg sposobnog člana kotarskog ili nižeg odbora Ujedinjenog saveza, koji će sa tom ekipom t.j. sa predstavnikom NOO-a, AF2-a također uzeti učešća i upoznavati još više značaj II Kongresa o svim temama, a u vezi sa odlukama AVNOJ-a.

5. Kod rada sa Skojem u vojsci dati u zadatak KK SKOJ-a t. j. onim članovima koji su za to sposobni, da pored pomoći koju daje OK SKOJ Skojevskoj organizaciji u vojsci t.j. odredima, da tu pomoć pružaju gdje se pruži prilika i KK SKOJ-a. O tome dati ćemo još uputstva sekretarima partije u odredima, a Partija će o tome voditi računa i vršiti punu kontrolu.

Ovim pismom želimo postići da Partija već sada bude još budnija nad radom Skojevske organizacije, a sasvim jasno i nad svima ostalim direktivama, a naročito o direktivi Oblasnog Komiteta SKOJ-a i pripremanju proslave II

² Misli se na II kongres USAOJ-a, koji je održan od 2. do 4. svibnja 1944. u Drvaru. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 1150.
³ Odnosi se na Drugo zasjedanje AVNOJ-a u Jajcu 29. XI 1943. u Jajcu. Važnije odluke vidi u Enciklopediji NOR-a, knj. 1, str. 23.

Kongresa, koje pismo imaju svi KK SKOJ-a i Partija treba to pismo njima zajednički da proradi i donese plan o sprovođenju te direktive u život, te da ju na terenu kontroliše.

Prednje pismo zajednički proučiti i razraditi ga na terenu prema prilikama. Primite drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
Todor⁴

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 27/1 CK, ftk. 81—82/44.

18. I 1944.

Dopis Štaba XII divizije NOV Hrvatske štabovima podređenih brigada u kome su razrađene proporcije natječaja Divizije za prelaznu zastavicu.

Da bi vojnički kao i politički rad u našim jedinicama t.j. kod samih naših boraca bio bolji, štab ove Divizije raspisuje natjecanje za prelaznu zastavicu XII. Divizije.

U natjecanju učestvuju sve brigade kao i bataljoni i ona brigada koja pokaže najbolje rezultate dobiva svečano prelaznu zastavicu, štab brigade dobivenu zastavicu predaje svome najboljem bataljonu na najsvečaniji način, ovoj četi, a četa svome najboljem borcu. Borac koji ima čast da nosi zadobivenu zastavicu, dobiva častan naziv „zastavničar” i biće unapređen u podoficirski čin.

Ona brigada koja tri puta uzastopno osvoji prelaznu zastavicu proglašava se najboljom brigadom u XII. Diviziji.

Takmičenje se vrši po slijedećim tačkama:

- 1.) Tko će najviše ubiti neprijateljskih vojnika.
- 2.) Tko će najviše zarobiti neprijateljskih vojnika.
- 3.) Tko će najviše zarobiti ratnog materijala.
- 4.) Tko će najviše svladati predviđeni politički program u izdanom planu rada.
- 5.) Tko će najviše održati sastanaka s narodom (mitinga, zborova)
- 6.) Tko će biti najbolji po vojničkom radu (poznavanje oružja, formalna i borbena disciplina i t. d.)
- 7.) Tko će biti najbolji u kulturno-prosvjetnom radu.
- 8.) Tko će najviše poraditi na mobilizaciji.
- 9.) Tko će biti najbolji po čistoći i higijeni.

⁴ Milojević

Za ovo takmičenje treba da se povede najšira kampanja od strane svih drugova, a naročito politkomesara. Takmičenje počinje 20. I., a završava 20. II. 1944. godine. Politički komesari će nakon završenog takmičenja podnijeti izvješ-po svim gore navedenim tačkama.

Drugovi, nezaboravite da ovo takmičenje treba da dađe našim brigadama još više poleta i elana i da ono treba da zainteresuje svakog našeg borca. To ćemo postići, ako zato bude povedena najšira kampanja. U protivnom takmičenje nebi imalo svoje svrhe.

Nastojte, da vaša brigada bude najbolja i dajte sve od sebe, da osvojite prelaznu zastavicu, mi vam u tome želimo uspjeh.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:	Komandant, p. pukovnik:
M. ¹ Bulović	Mil. ² Stanivuković, v.r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 29/1, ftk. 420.

18. I 1944.

Pismo politkomesara XII divizije NOVH politkomesaru VI korpusa NOV i POJ o vojnopolitičkoj situaciji na terenu i u jedinicama, izvedenim akcijama i daljnjim operativnim namjerama.

Druže komesaru!

Pošto se sa divizijom nalazimo samo u pokretu šaljem Ti prije svog redovnog izvještaja ovo pismo u kojem ću iznijeti naš rad kao i stanje u našoj diviziji. Poslije onih borbi kod Okučana¹ krenuli smo u pravcu Dilja. Glavni cilj nam je bio neprestano i stalno napadati glavnu prugu. Već drugi puta nismo imali sreće, zatajile su nam engleske mine, prvi puta kod Andrijevac-a, drugi puta kod Garčina. Oba puta su nam izmakli bogati transporti. To je ono što nas sve u štabu ljuti, jer eto samo zbog sabotaže mine izmakli su nam veliki uspjesi. Na ovom sektoru mi ćemo i dalje napadati prugu sa cijelom divizijom, ali više nećemo dozvoliti, da nam sabotiraju mine.

Neprijatelj je uoči našeg dolaska u sela Klokočevik, Vrhovine, Sušnjevcı, Korduševci popalio ista sela.³ Popalio je kuće i partizanske i domobranske i ustaške, i srpske i hrvatske, palikuće su bili Švabe i nisu pravili razliku. Kada smo napadali prugu kod Sapca—Garčina i kad nam je mina zatajila imali smo vrlo tešku borbu u šumi Dolci između Trnjana i Vranovaca⁴. Nakon što smo

1 Mirko
2 Milan
1 Vidi dok. 21 i 38.
2 Zapovijest za napad vidi u dok. 55.
3 Vidi dok. 78.
4 Vidi dok. 79.

uništili 5 tenkova i slistili cijelu kolonu koja je išla cestom Švaba, bili smo prisiljeni, da se povučemo jer je neprijatelj brzo nastupio novim tenkovima i novom pješadijom. Ta borba imala je velikog odjeka kod naroda ovoga kraja, a naročito kod naroda popaljenih sela. Narod je shvatio da su izgoreli tenkovi, koji su kroz sela vučeni u Brod i lješevi pobijenih Švaba partizanska osveta za palež naših sela.

Interesantno da su neprijatelji kada su poslije našeg odlaska ponovo došli u popaljena sela pričali kako su se zbog paleža tih sela potukli domobrani i Švabe i kako je 60 Njemaca ranjeno od domobrana, a da su partizani koji su uspjeli da unište 2—3 tenka svi potučeni osim jedne desetine sa kojom su utekli oficiri i komesari. Iz ove propagande može se prilično vidjeti i uticaj HSS-a na današnje domobranske oficire, koji su u stvari te glasine proširili.

Mobilizacija ide slabo, teren je potpuno politički nepripravljen, ja sam čim sam došao u ovaj kraj tražio da se sastanem i sastao sam se sa jednim članom Okružnog Komiteta Brod i pitao ga kakvo je stanje za mobilizaciju na ovom kraju. Njegov odgovor je bio: „Politički nije pripremljeno, treba da se mobilise iako će biti dezertera”. One stvari i one tvrdnje koje su oni o nama i našem radu tvrdili Oblasnom Komitetu, predamnom poriču.

Pošto sam konstatovao, da i pored niz sastanaka, koje sam održao i sa komesarima i sa rukovodiocima, još uvijek drugovima nisu jasni najnoviji politički problemi, odlučio sam u dogovoru sa drugovima iz politodjela i iz divizijskog Komiteta, da napravimo plan političkog rada za mjesec dana, taj plan ja sada radim i on u glavnom treba da obuhvati zadnje zasjedanje Nacionalnog Komiteta⁵, Moskovsku i Teheransku konferenciju⁶, kao i ulogu Sovjetskog Saveza u borbi porobljenih naroda Evrope, a naročito nas. Taj će se plan raditi kroz mjesec dana putem predavanja i referenata.—

Isto tako počecemo sa kampanjom među borcima za natjecanje za prelaznu zastavicu⁷ štaba Diviziji. Štab Divizije izradiće jednu crvenu zastavicu na kojoj će pisati najboljoj brigadi XII. Divizije. Sve brigade će se kroz mjesec dana natjecati za tu zastavicu u 8 tačaka. Najbolja brigada dobiće zastavicu, a u toj brigadi najbolji bataljon, a u bataljonu najbolja četa, a u četi najbolji borac. Brigada koja tri puta osvoji zastavicu proglašuje se najboljom brigadom XII. Divizije.

Ne znamo kada će nam se vratiti Cehoslovačka Brigada i zanima nas kako će izvršiti zadatak koji je pred nju postavljen.⁸

Nakon što smo dobili one šlape i cipele, odjevno stanje se popravilo.

Borci su dobri i hoće da se tuku, naše je mišljenje da ćemo uskoro kad izvedemo par dobrih akcija imati u Brodskoj i XVIII. Brigadi vrlo dobre jedinice.

Obaveštajnoj službi posvećujemo također mnogo pažnje, jer mi se čini da neprijatelj svim silama i neprestano ubacuje svoje ljude u naše jedinice. Sumnjive su mi i sabotaže mina u najodlučnije momente, tu stvar ćemo ispitati.

atr 23 ^{Nacionalni komitet} oslobodenja Jugoslavije (NKOJ). Vidi: Enciklopedija NOR-a, knj. 1,

⁶ Vidi podrobnije u ovoj knjizi dok. 77, bilj. 4 15.

⁷ Vidi dok. 82.

⁸ Brigada je pratila otpremu 40 tona štamparskog papira na Baniju. Zadatak je izvršila uspješno (Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 175-178).

Niži politrukovodioci još su uvijek slabi i treba im mnogo i neprestano pomagati. Komesari brigada rade neprestano i vrijedni su, ali im je potrebna stalna pomoć i često mnoge stvari zaborave, a najnovije političke momente često dovoljno ne iskorištavaju.

U Štabu XVIII. Brigade je stanje nezdravo i mi ćemo to ispitati i riješiti tako bude najbolje bilo. Nekako se neslaže komesar sa članovima štaba, a sve zbog nekih sitnica i starih greda. To međutim smeta štabu kao cjelini u radu.

Zadovoljan sam sa stvaranjem politodjela u našoj diviziji i vjerujem, da će naša divizija time mnogo dobiti. Sa drugovima se slažemo, drug Vanjka⁹ nam naročito pomaže jer ima iskustva iz rada u drugim divizijama.

Stab Divizije kao cjelina djeluje, a tako neke sitne nedostatke pravilno riješavamo na svojim sastancima. Većih grešaka kod drugova do sada nema.

Eto tako, držimo mitinge po selima, sa bandom se tučemo, istina mnogo nezarobljavamo, ali je u brigadama moral na visini i spremni smo i za teže zadatke. Još uvijek nam je najveći problem mobilizacija. Nećemo dozvoliti, da nas drugovi sa terena budu više mogli onako opisati¹⁰, ali u isto vrijeme učinimo sve da svoje jedinice pojačamo.

- Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

M. P.

Politkomesar :
M.¹¹ Bulović

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 24/1, ftk. 89-90.

18. I 1944.

Izveštaj Okružnog komiteta KPH Našice Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkim prilikama na okrugu, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a, AFŽ-a i NOO-a, djelovanju neprijateljske propagande i poduzetim mjerama da se otklone nedostaci i unaprijedi politički rad u narodu i vlastitim redovima.

POLITIČKA SITUACIJA:

Težište našega rada u zadnjih mjesec dana bilo je u glavnom da se narod što bolje upozna sa odlukama sa II zasijedanja AVNOJ-a¹. Održano je 8 zborova i veliki broj seoskih sastanaka na kojima je tumačeno narodu značaj tih odluka. Narod je u glavnom na našem okrugu u većem dijelu upoznat sa tim odlukama i odobrava ih, jedino u onim selima, koja se nalaze blizu neprijatelj-

⁹ Josip Vondraček
¹⁰ Vjerojatno se misil na primjedbe o ponašanju boraca. Vidi dok. 72.
¹¹ Mirko
¹ Održano u Jajcu 29. XI 1943. Vidi opširnije: Enciklopedija NO II-a, knj. 1, str. 23.

kih uporišta, a to je u većini na Miholjačkom kotaru, tamo širi sastanci nisu održavani, nego je proturana naša štampa i letci. Postoji još pojedinaca koji govore, da je kralj² mlad i da on nije ništa kriv, to se čulo u Čeralijama, takvi- ma je objašnjeno šta je sve učinio kralj Petar našem narodu. U Crkvarima su neki Hrvati govorili, zašto Hrvatska nebi bila samostalna t.j. da nebude u sa- stavu sa ostalim zemljama Jugoslavije. Istima je također objašnjeno, da će Hrvatska u federativnom uređenju Jugoslavije imati potpunu slobodu i t. d. Narodu je također objašnjavano o stavu prema domobranima i špekulantima, o potrebi mobilizacije, a poslije savjetovanja raskrinkavana je reakcionarna kli- ka oko Mačeka³.

I pored svega toga što je narod na našem okrugu uglavnom upoznat sa naj- novijim događajima, ipak politička situacija nije zadovoljavajuća. Narod je zaplašen uslijed stalnog krstarenja neprijatelja, koji upada u sela u Podravini 1 pljačka po selima. Tako je dana 14 ovog mjeseca banda upala u selo Kapelnu⁴ (D. Miholjački kotar), opljačkali sve što su mogli, zapalili selo i sve žene, djecu i starce , koje su zatekli u selu oterali u D. Miholjac, a deset osoba su ubili. Drugi dan su došli ponovo u selo i opljačkali i popalili ono što je preostalo. Banda takode krstari i po onim selima oko Podrav. Slatine. U selu Spanatu poginuo je član K.K. SKOJ-a P. Slatina, drug Miško. Istoga druga banda je bila opkolila i on ubivši dva ustaša, izvršio je samoubistvo.

Kod izvjesnog broja Hrvata u Podravini stvoreno je mišljenje kao da ne- ma partizana, a također se osjeća djelovanje izdajničke klike oko Mačeka. To se vidi po tome, što su četiri člana Kotarskog NOO-a Donji Miholjac predali se bandi, a isti su bili pristaše HSS-a. Također dezterteri iz Podravske čete de- zertirali su sigurno po nagovoru Mačekovaca. Utjecaj Mačekove klike je dosta jak i u općini Sopje (kotar Slatina), tamo imade neki pop Balković i neki stu- dent koji dolazi iz Zagreba, koji donosi direktive i održava sastanke sa Ma- čekovim pristalicama.

Bratstvo između Srba i Hrvata na našem okrugu je dosta dobro. Ima poje- dinih slučajeva da pojedinci govore nepovoljno za Hrvate, a to je uslijed toga što su se gore pomenuti članovi Kotarskog NOO-a i Hrvati iz Podravske čete pre- dali bandi, to se opaža većinom u srpskim selima na Donje Miholjačkom ko- taru. Također i na Slatinskom kotaru u Podravini ima pojedinaca koji nepo- voljno govore za Hrvate, ali to nije zahvatilo većih razmjera. Na ovom dijelu našeg okruga koji je čvršće oslobođen te mržnje i nepovjerenja Srba prema Hrvatima nema. Možda se pojavi koji slučaj, ali u glavnom u većini bratstvo je dobro.

Četnička propaganda se ne osjeća na našem okrugu. Ima pojedinaca kako smo već gore napomenuli, da govore da kralj nije kriv i t. d. ali to je najviše iz razloga toga, što se tim ljudima nije prišlo kako treba i što pred istima nije kralj i izbjeglička vlada raskrinkani u onoj mjeri u kojoj bi trebalo.

Petokolonaša⁵ na našem okrugu ima priličan broj i to najviše na Miholjač- kom i dijelu Slatinskog kotara u Podravini. Cim se koja naša jedinica pojavi

² Petar II Karadorđević
³ dr. Vukobratović, predsjednik Glavnog odbora HSS-a, svojom izjavom preko Radio-Zagreba podržao uspostavu NDH 1941. god., a tokom rata propovijedao tzv. politiku „čekanja“ čiji je bio cilj da pasivizira hrvatski narod u odnosu na NOP.
⁴ Vidi dok. br. 142.
⁵ Suradnici okupatora. Vidi u bilj. 14, dok. 67.

a **Miholjačkom** kotaru banda odmah zna gdje se ista nalazi i sa kojim snagama. Narod sa tog Kotara i Slatinskog Kotara prema Dravi odlazi u Slatinu i Donji Miholjac i prodaje neprijatelju živežne namirnice. Neprijatelj je također odvezio drva u Donji Miholjac iz šuma u blizini Kapelne. Ta drva, koja je neprijatelj bio spremio da odveze, spalila je Podravska četa. Sveto-pismaši⁶ također i dalje rade na našem Okrugu, ali su težište svoga rada prebacili na dio našega okruga prema Dravi, dok na ovome dijelu koji je čvršće oslobođen, sada se njihovo djelovanje toliko ne širi.

Sto se tiče mobilizacije, po tome nismo još ništa učinili. Mobilisano je oko 20 novih boraca sa Našičkog Kotara i isti se nalaze u bivšoj Našičkoj udarnoj grupi, koja je pripojena sa Podravskom četom bataljonu Osječkog Odreda. Jaču mobilizaciju otpočecemo kroz nekoliko dana, čim se narod još bolje upozna sa odlukama AVNOJ-a.

Naše partijske organizacije činile su greške po pojedinim slučajevima, t.j. registrirali su događaje, a nisu skoro ništa učinile da se stanje po pojedinim slučajevima popravi. Na primjer: član K.K. Slatina, drug Stevo⁷ znao je da taj student iz Zagreba širi neprijateljsku propagandu i zno je gdje se nalazi, a nije ništa poduzeo da se isti uhapsi. Takođe po pitanju sveto-pismaša Kotarski Komiteti dobili su upute da se oni, koji dolaze iz uporišta i odlaze u njih, pohapse i predaju vojnom sudu, međutim oni do sada to nisu učinili.

Na našem zadnjem okružnom savetovanju, a takođe na sastancima sa Kotarskim Komitetima, drugovima je ukazano na pojedine greške i date su im upute kako će iste otkloniti da bi se politička situacija na našem Okrugu popravila. Jedan bataljon Osječkog Odreda otišao je na Miholjački Kotar, a sa istim je otišao i član O. K. drug Ivo⁸, te se nadamo da će se na tom Kotaru stanje popraviti.

Da bi se narod još bolje upoznao sa odlukama sa II zasjedanja AVNOJ-a zaključeno je sljedeće:

1) Održati savjetovanja aktivista Kotarskih antifašističkih organizacija, na kojima će učestvovati članovi Kotarskih Komiteta.

2) Održati savjetovanje općinskih antifašističkih organizacija.

3) Održati savjetovanje seoskih antifašističkih organizacija.

Na tim savjetovanjima detaljno će se razradivati odluke AVNOJ-a tako da bi svaki rukovodilac bio dobro s tim upoznat, da bi ih mogao prenositi u narod. Takva savjetovanja su već održana sa kotarskim aktivistima kotara Slatine i Našica.

4) Pripremiti sve da bi se mogla mobilizacija što bolje sprovesti.

5) Održati zborove gdje još nisu održani, a na istima će prisustvovati i Slavonsko kazalište.

6) Raskrinkavati Mačeka i izdajničku kliku oko njega.

⁶ Vjerska sekta.

⁷ Šimčić

⁸ Posavec

ORGANIZACIONO STANJE: PARTIJE:

Naš okružni komitet broji 5 članova i jedan član u Plenumu, od toga 4 radnika i 1 seljak, a drug u Plenumu je slobodnog zvanja, svi muškarci. Na našem okrugu imamo 3 kotarska i 4 općinska Komiteta.—

Partijski jedinica ukupno imademo na cijelom okrugu 56. sa ukupno 307 članova. Od toga 75 radnika, 208 seljaka, 13 intelektualaca i 11 slobodnog zvanja, muških 253, ženskih 54.

K. K. Slatina: broji 5 članova i 2 člana Plenuma, od toga 1 radnika 3 seljaka i 1 intelektualka.—

Općinska komiteta imade 2 i to Drenovac sa 5 članova i Voćin sa 5 članova.

Ukupno imade 25 partijski jedinica sa ukupno 142 člana, od toga 28 radnika, 110 seljaka, 2 intelektualca i 2 slobodnog zvanja, 120 muški i 22 ženske.

K. K. Našice: broji 5 članova i 1 član u Plenumu, od toga 3 seljaka, 1 intelektualac i 1 slobodno zvanje, 4 muška i 1 ženska. Drug u Plenumu je radnik. ∴ Općinski komiteta imade 2 i to Feričanci sa 4 člana i Orahovica sa 6 članova.

Ukupno imade 23 partijske jedinice sa ukupno 123 člana, od toga 38 radnika, 75 seljaka, 7 intelektualaca i 3 slobodnog zvanja, 98 muški i 25 ženskih.

K. K. Donji Miholjac: broji 5 članova, od toga 3 radnika, 1 seljak i 1 intelektualac, 4 muška i 1 ženska.

Ukupno imade 3 partijske jedinice sa ukupno 18 članova, od toga 3 radnika, 14 seljaka i 1 intelektualac, 13 muški i 5 ženski.

Osim toga ima 5 partijski jedinica s kojima rukovodi Okružni Komitet sa ukupno 19 članova, od toga 2 radnika, 8 seljaka, 3 intelektualca i 6 slobodnog zvanja, 17 muški i 2 ženske.

Sastanci Okružnog Komiteta a tako Kotarskih i općinskih Komiteta održavaju se redovito t.j. svakih 8—10 dana, jedino zadnji sastanak Okružnog Komiteta, koji se trebao održati nije održan uslijed toga, što članovi nisu na okupu (jedan drug je na višem partijskom kursu, jedan na srednjem, a jedan je otišao za Moslavinu na neko savjetovanje).

Komiteti materijal proučavaju prije početka, ili poslije sastanka. Komiteti proučavaju sada Historiju SKP/b⁹ i ostali tekući materijal.

Partijske jedinice se u glavnom sastaju redovito i to dva puta nedeljno. Ima pojedinih slučajeva, da se partijske jedinice nisu redovito sastajale, ali je to sada otklonjeno. Većina partijski jedinica proučava I i II Glavu Historije SKP/b/ i ostali tekući materijal.

Nivo izgradnje našega članstva je dosta slab, te usled toga većina članova teško se snalazi u svome radu. Glavni razlog je, što su većina drugova seljaci, teško čitaju i teško shvaćaju, pa je uslijed toga potrebno da im se pripremi neki drugi materijal kojega će lakše savladivati, a to je obećano na savjetovanju.

Disciplina i odanost također nije na visini na kojoj bi trebala biti, a to se vidjelo u tome kada je nekog člana trebalo odvojiti od kuće i poslati ga na ne-

⁹ Komunistička partija sssR-a.

ku drugu dužnost isti bi se izgovarao, da zbog ovoga ili onoga treba da ostane kod kuće i t. d. Također se dobilo slučajeva da pojedini članovi nisu branili čast drugog člana Partije, pred vanpartijskim elementima. Takav slučaj se dogodio u Gornjoj Pištani, Orahovici i Drenovcu. Naprimjer: drug Aleksa je oštro napao štetno djelovanje svetopismaša i poslije toga pojedinci su to kritikovali pred članovima Partije, a isti članovi nisu branili njega kao partijca nego su ćutali. Također pojedinci ne dolaze redovito na sastanke i ispričavaju se, da su bili zauzeti i t. d.

Pomoć koju partijske organizacije i članovi trebaju pružiti ostalim antifašističkim organizacijama slabo se osjeća. Drugovi su slabo upoznati sa problemima ostalih organizacija, a također na svojim sastancima nisu stvori konkretnizirali na koji će im način pružiti pomoć. Tako se dogodi, da drug koji je zadužen po Skoju ode na sastanak Skojevske grupe i tamo prisustvuje kao neki posmatrač.

Partijske organizacije nisu dovoljno obuhvatile ceo teritorij koji spada u njihov djelokrug rada. Oni krajevi koji su udaljeniji od centra slabo se obilaze i kontroliše rad postojećih organizacija, naprimjer dio Našičkog kotara prema istoku slabo je kontrolisan od strane Kotarskog Komiteta, te su se postojeće organizacije skoro raspale, ili su se začahurile same u sebe.

Savjetovanje koje je održano na Orahovačkoj općini, konferencija na Drenovačkoj općini i Okružno savjetovanje svakako će u mnogome koristiti za daljnji rad naših partijskih organizacija, jer su na istima savjetovanjima rasčišćene mnoge stvari koje nisu bile jasne. Na tim savjetovanjima iznešeni su svi nedostaci, te su drugovi dobili upute kako će te nedostatke ukloniti i kako će ubuduće raditi.

Da bi se stanje u našim organizacijama popravilo zaključeno je slijedeće:

- 1) da se sve organizacije i svi članovi Partije upoznaju sa problemima ostalih antifašističkih organizacija i da na svojim sastancima konkretno zaključe, kako će i na koji način pružiti pomoć i rukovoditi sa ostalim antifašističkim organizacijama.
- 2) u selima koja se nalaze ispod šume i koja pomažu NOB iz prvih dana, da se od najboljih drugova i drugarica formiraju partijske jedinice.
- 3) da partijske jedinice zaključke sa svojih sastanaka sprovede u djelo.
- 4) da KK Našice pošalje nekoga druga na istočni dio njihovog kotara, koji će održati šire sastanke s narodom i učvrstiti postojeće organizacije.
- 5) Što prije otpočeti sa nižim partijskim kursom i kontrolisati proučavanje materijala u partijskim jedinicama.

SKOJ I USAOH:

Okružni Komitet Skoja broji 4 člana, od toga jedna drugarica je otišla na srednji Skojevski kurs, a jedna je bolesna.

Rad Okružnog Komiteta a tako isto i Kotarskih Komiteta prilično je slab. U Kotarskim Komitetima imade svega po 4 člana i oni su bili često puta razmješteni tamo ovamo te zbog same malobrojnosti i nesnalaženja u radu Ko-

miteti se nisu pokazali u radu onako kako bi to trebalo. Pomoć nižim rukovodstvima bila je slaba, a samim Skojevskim grupama skoro nikakova. Članovi Okružnih i Kotarskih komiteta nisu pokazivali nižim organizacijama način sprovođenja zadataka u život.

Skojevski grupa na cijelom okrugu imade ukupno 74 sa 407 članova. Oni su uspjeli da okupe oko sebe oko 4.000 mladih antifašista, ali sami rad tih grupa dosta je slab. Bilo je slučajeva, da su neke Skojevke branile kralja a jedna drugarica pročelnik Skoja u Kućancima nije htjela da primi materijal i da ga razdjeli omladini u svome selu.

Svi nedostaci u radu Skoja potiču uslijed toga što se članovima Skoja nije pomagalo u radu na konkretnim zadacima, a također što se je malo posvetilo pažnje Komunističkom odgoju. Skojevskim grupama bilo je dato u zadatak da proučavaju historiju SKP/b/, koja je bila za njih previše teška, a ujedno nitko im nije pomagao u tome proučavanju, nego su bili prepušteni sami sebi, da čitaju, a od toga su oni slabo koristi izvlačili.

Također kod primanja u članstvo nije se dovoljno vodilo računa tako da su u Skoj primani oni koji znadu lijepo pričati a koji nisu zaslužili da budu Skojevi, dok je masa zdravnog elementa bila prepuštena sama sebi. Zbog toga se i događa da se mnogi Skojevi u opće ne razlikuju ni po čemu od ostale omladine, a uslijed toga neke su se grupe i raspale.

Za sve gore navedene nedostatke mi smo upozorili naše partijske organizacije, da se što više pozabave pitanjem Skoja i da im pružaju što veću pomoć u njihovom radu. Sada je baš otpočeo niži skojevski kurs pri Okružnom Komitetu Skoj-a te će svakako i to doprinijeti, da se stanje poboljša.

N.O.O.-i:

Rad Narodno oslobodilačkih odbora nije baš tako dobar, a nije ni sasvim loš. Pojedini NOO-i dosta se dobro snalaze u svom radu i takve NOO-e narod stvarno smatra svojom narodnom vlašću, ali ima i pojedinih NOO-a dosta loših koji čine razne greške, i tako gube ugled pred narodom. Na primjer općinski NOO Orahovica dosta se dobro snalazi u svom radu, a tako isto i Kotarski NOO Našice, dok Kotarski NOO Slatina još uvijek šepa. Prode po dosta dugo vremena a da ni jedan član Kotarskog NOO-a ne obide općinski NOO i seoske NOO-e, također čine i razne druge greške, tako na primjer Kotarski NOO-a Slatina presudio je jednu osobu za ukradenu kantu masti na 1500 Kuna globe, dok je drugu osobu za posječeno manje drvo u šumi presudio sa 1.000 Kuna globe. Takvim postupkom narod uspoređuje današnje sudove sa bivšim jugoslovenskim gdje se nekome gledalo kroz prste, a nekoga se gadno šibalo. Također je neki odbornik Jovo Petrović sledovao nafte iz slagališta za omladinu koja plete čarape, ali tu naftu omladina nije vidjela, nego je isti odbornik zadržao za sebe. Kotarski NOO Donji Miholjac u opće ne postoji t.j. raspao se, jer su se četiri člana toga odbora, bivši HSS-ovci predali neprijatelju.

Po gornjem izlaganju se vidi, da partijske organizacije slabo posvećuju pažnje NOO-ima. Tamo gdje partija daje više pomoći NOO-ima ti su odbori bolji i lakše se snalaze u svome radu, međutim u onim mjestima gdje Partija nije osigurala svoje rukovodstvo NOO-i su slabi i čine niz grešaka.

U toku ovoga mjeseca održano je savjetovanje Kotarskog NOO-a Našice i Slatina te se nadamo, da će se krenuti malo naprijed, da će se greške više izbje-
gavati.

Da bi se stanje u NOO-ima popravilo zaključeno je, da Kotarski Komiteti preko članova Partije posvete što više pažnje NOO-ima i da im svestrano po-
mažu u njihovom radu. Sa partijskim jedinicama pri Kotarskim NOO-ima, da se redovito održavaju sastanci i da im se daje konkretne zadatke u njihovom radu. Da članovi Kotarskih NOO-a održavaju redovito sastanke sa općinskim i seoskim NOO-ima i da im pomažu u njihovom radu. Da se održavaju masovni sastanci po selima (ovi masovni sastanci su održavani skoro svuda, ali nisu kon-
trolisani od strane Partije).

A.F.Ž. Na našem Okrugu imamo 5 općinskih odbora AFZ-a i 79 seoskih. Od toga 16 na Miholjačkom kotaru za koje neznamo dali još postoje. Seoski sas-
tanci sa ženama ne održavaju se tako redovito. Još uvijek se nije uspjelo da se žene što više zainteresiraju za učenjem i političkim događajima. Ima žena koje se i te kako interesiraju o novim događajima, ali to je još uvijek mali broj prema onom što bi trebalo. Žene općenito vole naše borce i pomažu našu borbu s, čim god mogu. Ima slučaj gdje žena čuva jabuke i neda ih zdravima nego kaže „Ovo ću dati drugovima ranjenima a vi zdravi možete biti bez jabuka”.

Nadamo se, da će ovom rekonstrukcijom AFZ-a biti rad uspješniji, jer će partijske organizacije posvetiti više pažnje tome radu, te naše žene više zainte-
resirati na političkom polju.

RAD SA NAŠOM VOJSKOM:

Ovih dana došao je na naš okrug jedan bataljon Osiječkog odreda, kome se ie pripojila Podravska četa i bivša Udarne grupa Kotarskog Komiteta Našice. Oclnah je održan sastanak sa bataljonskim Part, biroom na kom je prisustvo-
vao drug Ivo. Isti bataljon je krenuo za Podravinu te će mo vas u budućem izvještaju detaljnije upoznati, a sada nam je to nemoguće jer je nedavno do-
šao na naš okrug. Podravska četa zajedno sa udarnom grupam imala je borbu kod sela Kapelne¹⁰ i u toj borbi pobila 22, a 18 ranila ustaša. Prilikom te borbe zarobljena su 2 ustaše, ali isti izjavljuju da su oni htjeli da se predaju i da nisu htjeli pucati na naše partizane. Izgleda da su stvarno imali namjeru da se pre-
daju, jer iz puškomitraljeza i puške koje su oni imali nije opaljeno ni jednog metka. Isti su predati vojnom sudu te u koliko se nisu okrvarili mi će mo ih pustiti i izdati letak ostalim prisilno mobilisanim ustašama da podu njihovim putem.

Stanje u Komandi Područja je dosta dobro. Sami članovi Komande pod-
ručja dobro se slažu i rade svoje poslove savjesno. Politički rad po stražama i ostalim ustanovama je priličan. Održavaju se redoviti sastanci gdje se borci upoznavaju sa svim političkim događajima. U Drenovcu je otvoren Kulturno-
prosvetni dom gdje se čita naša štampa i nedeljom održavaju zabave.

Dosad je bilo da su drugovi bunkeraši¹¹ dobivali sledovanje po tablici te istima to nije bilo dovoljno, jer vrše težak fizički posao. Na našem Okružnom

¹⁰ Vidi dok. 142.

¹¹ Posebno povjerljivi ljudi koji su kopali bunkere za spremanje hrane, opreme, ranje-

savjetovanju postavljeno je pomoćniku područja, da se tim drugovima dađe više hrane.

Komande mjesta prilično se snalaze u svom radu. Bivši pomoćnik Komandanta mjesta Voćin je smjenjen, te je postavljen drugi drug, koji izgleda, da će zadovoljiti u svome radu. Također je smjenjen Komandant mjesta Cačinci a Pomoćnik Komandanta mjesta Orahovica je primljen u Kotarski Komitet Našice a na njegovo mjesto je došao drugi za kojega još neznamo kakav će biti.

Stanje po bolnicama također nije loše. U bolnici III/I¹² najjači je politički rad i osoblje iz te bolnice održava kulturno-prosvjetne priredbe po obližnjim selima.

RAD SA NEPRIJATELJSKOM VOJSKOM:

U uporištima koja se nalaze na našem okrugu sve su ustaše i sa njima nemamo nikakovu vezu.

RAD SA GRADOVIMA:

Sa gradovima još uvijek imamo slabe veze, jedino sa Đurđenovcem ima jača veza, ali oni drugovi preko kojih mi vezu održavamo i šaljemo materijal veliki su oportunisti i plašljivci. Sve su to ljudi koji imaju svoje familije, pa se ispričavaju da se zbog njih boje surađivati sa nama. U Našicama i Miholjcu imamo neke manje veze, preko kojih proturamo materijal, ali od njih se ne može ništa izvući.

Zaključci koji su prije donešeni da se zabrani odvoženje u grad živčnih namirnica i drva još uvijek nisu potpuno sprovedeni u život. Najviše narod sa Miholjackog kotara odlazi u Miholjac, a to je uslijed toga što nismo imali ni jednu vojnu jedinicu, koja bi to onemogućila.

AGITACIJA I PROPAGANDA:

Kako smo naprijed napomenuli održano je 8 zborova i jedna konferencija Srba u Gazijama i u većini sela masovni sastanci na našem okrugu. Pored toga pisane su parole, ljepljene plakate, i bacani letci u neprijateljska uporišta.

Naša tehnika je umnožila 500 komada letaka „Srpski Klub vijećnika ZAVNOH-a“, 500 komada letaka „Izjava srpsko-pravoslavnog sveštenstva“, 150 komada Ustav SSSR-a.

Narod se interesira na cijelom okrugu za našu štampu. Samo na kotaru Našice ima oko 200 pretplatnika za „Glas Slavonije“¹³, a također mnogi traže da se pretplate na „Naprijed“¹⁴.

¹² Bolnica Papučko-kordićkog područja.
¹³ Glasilo Narodnooslobodilačke fronte Slavonije, izdavač Agitprop Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju (1943. i 1944), a u 1945. Prop. odjeljenje Oblasnog NOO-a za Slavoniju.
¹⁴ Organ CK KPH, izlazio tjedno.

Mnogi se interesiraju za „Vijesti” koje u zadnje vrijeme su vrlo slabo izlazile.
U Orahovici se svake nedelje uveče održavaju usmene novine.
Dragi drugovi,
Znam da ovaj izvještaj neće biti onakav kakav bi trebao pa Vas molim,
da mi na njega odgovorite i da nedostatke ukažete.
Uz drugarski pozdrav

SMRT FAZIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Komitet :
Boro¹⁵, v.r.

Original u IHRPH, Zgb.
prijepis u CDISB, Slav. Brod, K 26, fase. 1.

19. I 1944.

Pismo Štaba VI korpusa NOV i POJ štabovima podređenih jedinica u kome se prenosi naredba Glavnog štaba NOV Hrvatske o postupku s njemačkim zarobljenicima.

Glavni Štab sa svojim naređenjem dostavio je slijedeće:
„Zarobljenike Njemačke Vojske i ranjenike ne ubijati, već ih držati za razmjenu sa našim zarobljenicima. O svakom zarobljeniku treba izvještavati. Po ovome je već postignut sporazum sa Njemcima o razmjeni zarobljenika.”
Operativne jedinice predavat će Njemačke zarobljenike najbližim Komandama područja, a informativni oficir istih poslat će izvještaj na ovaj odsjek.
O gornjem naređenju Glavnog Štaba obavjestiti svoje podređene. Zarobljenike ne svlačiti.

Smrt fašizmu — sloboda Narodu!

Po naređenju Komandanta,
Šef vojno infor. odsjeka
kapetan:
Potpis nečitak

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 16/1, ftk. 287.

15 Novaković

19. I 1944.

Uputstvo Sanitetskog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ za rad političkih instruktora u zdravstvenim odsjecima komandi područja.

1. Objašnjenje:

Formiranjem zdravstvenih Otsjeka Komandi Područja¹, sve sanitetske ustanove na teritoriju jednog područja ujedinjene su pod nadzor i rukovodstvo Zdravstvenog referenta. Do sada su ovim radom rukovodile uprave VP bolnica, t.j. za sve bolnice na teritoriju jednog Područja postojala je jedna jedinstvena uprava sa upravnikom i politkomesarom na čelu. Upravnici VP bolnica pojedinih Komandi Područja postali su zdravstvenim referentima svojih Komandi, dok u Naredbi Glavnog Saniteta NOVH nije predviđeno kakav će položaj da zauzmu dosadašnji politkomesari uprave VP bolnica. Kako se u dosadašnjoj praksi pokazalo jako dobro i potrebno da sa radom pojedinih politkomesara na odjeljenjima, odnosno po novom na pojedinim VP bolnicama rukovodi jedan stariji i iskusniji politkomesar ili politički rukovodilac, Štab VI. Korpusa naredio je da se za rukovođenje radom politkomesara VP bolnica na teritoriju jednog područja u Zdravstvene Otsjeke Komande Područja postave politički instruktori.

2.) Dužnosti političkih instruktora.

a) politinstruktor treba da bude čuvar i tumač linije NOB u svima sanitetskim ustanovama jednog Područja. U tu svrhu on obilazi pojedine bolnice i ostale sanitetske ustanove, u sastancima sa ranjenicima i osobljen provjerava njihov život, rad i njihova nastojanja, a također kontrolira i rad političkih komesara uprava bolnica.

b) Direktive za svoj rad, kao i materijal politički instruktor Zdravstvenog Otsjeka Komande Područja, dobiva od pomoćnika komandanta Područja, a također njemu polaže i račun o svome radu, jer je pomoćnik komandanta Područja odgovoran za politički i kulturno-prosvjetni život i rad u sanitetskim ustanovama svoje Komande.

c) Polit, instruktor se stara da nabavi dovoljno količina novina, knjiga i ostalog naučnog i propagandnog materijala za sve sanitetske ustanove toga područja, on nabavljeni materijal pravilno raspoređuje, kontroliše njegovo proradivanje i nastoji da se sav materijal što bolje iskoristi. U tu svrhu daje potrebne upute i direktive političkim komesarima VP bolnica.

d) Politinstruktor treba da se brine da održi na visini kulturno-prosvjetni politički život u bolnici i ostalim saniteskim ustanovama. U tu svrhu on će davati politkomesarima direktive za održavanje raznih sastanaka, usmenih novina, priredaba, analfabetskih tečaja, mitinga itd. Kako u pojedinim ustanovama, tako i između ustanova na teritoriji svoga Područja.

e) Politinstruktor Zdravstvenog Otsjeka Komande Područja kontroliše kako politkomesari pojedinih bolnica i ustanova provode direktive dobivene od

¹ Vldi dok. 31.

Zdravstvenog Otsjeka Komande Područja, ukazuje im na nedostatke i daje potrebne upute i naloge.

O svome radu politkomesari VP bolnica podnose izvještaje političkom in-
struktoru, koji ih sređuje i podnosi pomoćniku komandanta Područja, kako bi
ovaj zajedno sa Zdravstvenim referentom mogao da dađe infromativni izvještaj
o kulturno-prosvjetnom i političkom stanju i radu u bolnicama za Sanitetski
Otsjek Štaba ovog Korpusa.

f) Politinstruktor Zdravstvenog Otsjeka treba da najuže sarađuje sa zdrav-
stvenim referentom Komande Područja pomažući mu u provođenju dobivenih
direktiva od sanitetskog Otsjeka ili Komande Područja, obraćajući pažnju na-
ročito na pravilno uzdizanje kadrova i političko uzdizanje sanitetskog osoblja.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Sef sanitetskog otsjeka
major
G.² Zarković, v.r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 20/1, ftk. 101.

19.I 1944.

**Izvještaj političkog komesara VI korpusa NOV i POJ Glavnom štabu NOV
i PO Hrvatske o vojno-političkom stanju na terenu i u podređenim jedinicama,
djelovanju neprijateljske popagande, disciplini i moralno političkoj izgrade-
nosti boraca, o ishrani, odjeći i zdravstvenom stanju, te o kulturno-prosvjetnom
radu i zapažanjima u narodu.**

I. OPĆI PREGLED

U vezi s naređenjem Vrhovnog Štaba, jedinice XII. Divizije imale su fin-
girani napad na Okučane¹ i Staru Gradišku², te napad na glavne komunikacije,
u cilju da se omete dolazak pomoći napadnutom garnizonu u Banjaluci³. Za
izvršenje tog zadatka, divizija je učinila naporan trodnevni usiljeni marš, u
kojemu su se borci umorili i nisu bili sposobni za potpuno izvršenje postavljenog
im zadatka. Divizija je napadala i ometala motomehanizovane neprijateljske
kolone⁴, koje su išle u pomoć Banjaluci, ali nije bila u stanju da te kolone za-
ustavi usled toga, što je za osiguranje tih kolona, bila upotrebljena velika ko-
ličina teških tenkova.

² Grujica
¹ Vidi dok. 21.
² Napad je izvršio Posavski NOP odred. O ishodu borbe vidi dok. 44.
³ Borbe za Banja Luku vođene su od 31. XII 1943. do 2. I 1944. U napadu su sudjelovale
jedinice VI korpusa NOVJ i dvije brigade I (proleterskog) korpusa.
⁴ Badi se o 901. Skolskom oklopnom grenadirskom puku (VII, NAV-T-314, r. 558, s. 902).

Jedinice su vodile ogorčene borbe sa tenkovima i imale su znatan broj boraca izbačenih iz stroja. Čehoslovačka Brigada ove Divizije, nije učestvovala u ovim operacijama, jer je dobila specijalan zadatak da se prebaci na Baniju i da osigura prevoženje papira za Glavni Štab Hrvatske. Djelatnost ove divizije, svodi se uglavnom na napadan je komunikacija, koje je u vezi sa ofanzivom u Bosni.

XXVIII. Udar na Diviziju, nalazila se je u Podravini između Đurđevca i Virovitice i vršila je sređivanje i popunu svojih jedinica, mobilizacijom novih boraca. Borbi s neprijateljem za to vreme nije imala, jedino je bila u više navrata bombardovana od avijacije. Mobilisano je 600 novih boraca, koji su ušli u diviziju i sa kojima se sada radi intenzivno vojnički i politički, da bi se osposobili za izvršenje predstojećih zadataka. Već sada su izvršene pripreme za jednu akciju, u kojoj će učestvovati obe divizije i nekoliko odreda, koja bi trebala da posluži učvršćenju naših jedinica.

Odredi Istočne Grupe N.O.P. Odreda, djelovali su na sektoru Dilja, Požeške kotline, Podravine i Županijskog kotara. Diljski Odred imao je zadatak napada na komunikacije između Vrpolja i Kapele-Batrine, te između Čaglina i Pleternice. Odred je izvršio niz uspješnih napada⁵ na neprijateljske kolone i srušio je velik dio telefonske veze i ošteti je prugu na više mesta.

Požeški Odred imao je isti zadatak na sektoru Babje gore i otkliku pruge Nova Gradiška—Kopela—Badrina⁶. U sukobima sa neprijateljem zaplijenio je izvjesne količine ratnog materijala i pohvatao nekoliko petokolonaša. Likvidirao je posadu na mostu kod Kuznice i porušio je 1300 metara pruge i 2 km. telefonske linije. Na glavnoj pruži bio je zaustavljen promet 24 sata i srušen je jedan pancir.

Osječki odred imao je dva neuspješna napada na Babinu Gredu i Slav. Samac. Izvršio je jedan neuspješan napad na neprijateljsku kolonu i zarobio je nešto oružja i spremne.

Posavski i Daruvarski Odred Zapadne Grupe Odreda, imali su zadatak napada na Staru Gradišku i Okučane u zajednici sa XII. Divizijom, kao i napad na prugu i cestu. U nekoliko navrata, razbili su manje neprijateljske kolone i nanijeli neprijatelju osjetljive gubitke.

Bilogorski Odred prešao je s jednim bataljonom u Madarsku⁸ i vodio je borbu sa madarskim pograničnim trupama. Čim je banda iz Đurđevca izašla, ušao je Bilogorski Odred u Đurđevac sa svoja dva bataljona. Oko Đurđevca vodio je borbu sa gestapovcima, u kojoj je neprijatelj pretrpio velike gubitke. Po dolasku Divizije, vršio je odred zajedno sa divizijom mobilizaciju na virovitičkom kotaru.

II. POLITIČKI RAD I STANJE U JEDINICAMA

U jedinicama se vrši kampanja da se popularišu odluke II. Zasedanja⁹ AVNOJ-a i da se borci upoznaju sa značenjem tih odluka za našu borbu. Održavana su savjetovanja sa štabovima i rukovodiocima na kojima je glavna tema

⁵ Vidi dok. 47.

⁶ Isto.

⁷ Vidi dok. 10.

⁸ Vidi dok. 25.

⁹ Održano 29. XI 1943. u oslobođenom Jajcu. Opširnije vidi: Enciklopedija NOR-a, knj. 1.

bila razrađivanje i objašnjavanje odluna II. zasjedanja Općenito uzevši, do sada su svi rukovodioci dobro upoznati sa odlukama, dok još uvijek jedan dio boraca ne vidi veliki značaj tih odluka. Sada poduzimamo mjere da se u jedinicama povede još šira kampanja za popularizaciju ovih odluka i da se u svim oblicima kulturno-prosvjetnog, kulturno-zabavnog i političkog rada, usmjeri rad u pravcu što šire popularizacije AVNOJ-a, Nacionalnog Komiteta i odluka II. zasjedanja. Postupiće se po uputama izdanim od Propodjela ZAVNOH-a, sa ciljem da svaki pojedini borac bude u stanju da te odluke pravilno objašnjava narodu i ostalim borcima.

Plan koji je postavila divizija, a i ostale jedinice, da mobilise po 500 boraca za brigadu, nije ispunjen. Za provođenje tako opsežne mobilizacije nisu bile izvršene dovoljne političke pripreme i nije se posvetila dovoljna pažnja sa strane jedinica povezivanju sa antifašističkim organizacijama na terenu i njihovom aktiviziranju po pitanju mobilizacije. U jedinicama je postojalo shvaćanje, da je mobilizacija stvar samo političkog komesara, dok u stvari to treba da bude zajednički napor svih rukovodioca i boraca i antifašističkih organizacija na terenu, koji će biti poduprt pravilnim objašnjavanjem odluka II. zasjedanja i popularizacijom opomene¹⁰ druga Tita vojnicima u okupatorskoj službi i svima onima, koji zagovaraju politiku čekanja. Sa strane Oblasnog Komiteta razrađena su uputstva¹¹ za sprovođenje mobilizacije, koja obuhvataju čitav niz priprema koje treba da sprovedu antifašističke organizacije uz pripomoć i podršku vojske, a koje se temelje na popularizaciji II. zasjedanja AVNOJ-a i raskrinkavanja politike čekanja¹², te uticaja izbjegličke vlade i dinastije. Ova uputstva moraću da prorade i upoznaju svi rukovodioci u našim jedinicama i da po njima postupaju.

Po tome načinu vršena je mobilizacija u Podravini, uz pomoć antifašističkih organizacija i jedinica XXVIII. Udarne Divizije i dala je vrlo dobre rezultate. Za nepunih 4 dana, mobilisano je 600 novih boraca, a istovremeno je pripremljen teren za daljnju mobilizaciju, koja će biti konstantno provedena u tom kraju.

Do sada su naši politički rukovodioci imali pomalo oportunistički stav prema reakcionarnoj klimi oko Mačeka, a naročito prema samom Mačeku, izbjegavajući da ga se u hrvatskom kraju otvoreno napada na osnovu stvarnih činjenica, na kojima se do sada u velikoj mjeri raspolaže. Sada se u jedinicama ispravlja taj stav i postavlja se pred rukovodioce i borce zadatak najoštrijeg raskrinkavanja reakcionarne klike oko Mačeka i suzbijanja uticaja onih pojedinih predstavnika te klike na našem terenu, koji još uvek opravdavaju i provode tu politiku. Nastoji se raskrinkati pojedine takove HSS-ovce, kao što su Ibaš¹³, Kvaternik¹⁴, Tuna Babić¹⁵ i Mesarov¹⁶, te mnogi slični njima, koji opravdavaju Mačkovu politiku čekanja, tvrdeći, da bi čitav hrvatski narod bio uništen, opljačkan i popaljen, da se je digao na ustanak i da tako politika koju vodi Maček, t.j. politika čekanja, odnosno postepenog pristupanja hrvatskih

¹⁰ Odnosi se na Opomenu od 6. I 1944. Vidi opširnije dok. 56, bilj. 10.

¹¹ Vidi dok. 56.

¹² Odnosi se na politiku dijela rukovodstva HSS-a na čelu s dr Vlatkom Mačekom. Politikom „čekanja“ nastojali su pasivizirati hrvatski narod u odnosu na NOP s uvjerenjem da će na kraju pobijediti zapadni saveznici što će im omogućiti preuzimanje vlasti.

¹³ Mijo

¹⁴ Franjo

¹⁵ Prvak HSS-a na istočnom dijelu Slavonije. U proljeće 1944. prihvatio suradnju s NOP-om i prešao na oslobođeni teritorij.

¹⁶ Martin

masa u redove NOB-e, koristi samoj našoj borbi i sprečila je uništenje naše vojske i pustošenje naše vojske i pustošenje našeg naroda.

U XII. Diviziji, radilo se vrlo intenzivno sve do pokreta divizije na glavnu prugu, kada je tempo rada mnogo opao zbog stalnih pokreta, velikih napora i neprekidnih borbi sa neprijateljem. Primijećeno je da je ovdje bilo mnogo ne-shvatanja po pitanju mobilizacije, kao i to, da su se borci ove divizije u više navrata nepravilno odnosili naprama civilnom stanovništvu u krajevima kroz koje su prolazili. Tako na pr. bilo je slučajeva gdje su mobilisali silom ljude, a da nisu prethodno politički pripremili mobilizaciju i dešavalo se da su pojedine ljude hvatali. Borci XVIII. Brigade ove divizije, nepravilno su se odnosili prema seljacima i ako su ovi seljaci stari naši saradnici i žive na oslobođenom teritoriju. Tako su na pr. razoružavali neke odbornike, oduzimajući im oružje ili su pak prigovarali hrani i postavljali svoje kuhare u seljačke kuće da im spremaju hranu. Ukazano je u pogrešan stav tih boraca prema narodu i povedena je kampanja da se to u buduće izbjegne, a da se krivci za ove dosadanje slučajeve kazne.

Po svim znakovima, Brodska brigada ima preduslove da postane najbolja brigada ove divizije, kako po borbenosti, tako i po političkoj svijesti.

Borci u diviziji pažljivo prate posljednje događaje i interesuju se naročito razvitkom ratnih operacija na istočnom ratištu i kod nas o tome, kako će se to sve odraziti kod naših neprijatelja i kako će se razviti političke prilike kod nas.

U XXVIII. Udarnoj Diviziji, održani su sastanci sa svim rukovodiocima vojnim i političkim i na tim sastancima razjašnjene su odluke II. zasjedanja, kao i stav prema izbjegličkoj vladi i reakcionarnoj kliku oko Mačeka, kao centra. Borci se najviše interesuju za odnose Srba i Hrvata u federativnom uređenju Jugoslavije, a isto tako često postavljaju pitanje, zašto saveznici još uvijek priznaju jugoslavensku izbjegličku vladu, a ne Nacionalni Komitet¹⁷. U jedinicama primjećuje se nepovjerenje boraca u Englesku i Ameriku, zbog neotvaranja drugog fronta¹⁸ i zbog podrške koju daju izbjegličkoj vladi.

Održani su brojni četni i bataljonski sastanci, na kojima su svi borci upoznati sa odlukama AVNOJ-a i ostalim aktuelnim pitanjima. Kod novomobilisanih boraca u XVII. i XXI. Udarnoj brigadi, osjeća se izvjesno shvaćanje reakcionarne klike oko Mačeka, t.j. oni postavljaju isto onakva pitanja, kakova postavља i ta reakcionarna klika. Borci obih brigada, pravilno se odnose prema novomobilisanim, raspravljaju s njima politička pitanja i pomažu im da se bolje snadu za što kraće vrijeme.

Još uvijek se primjećuje ,da politički rad u jedinicama ne može da pobudi onakav interes, kakav bi morao biti s obzirom na to, što se dešavaju ovako krupni događaji. Politički komesari četa su teoretski vrlo slabo i zbog toga se forsira da komesari bataljona više učestvuju u političkim sastancima s borcima. Nastojaćemo da još više pojačamo kulturno-prosvjetni rad i da u vezi s njim učinimo politički rad ineresantnijim i lakše shvatljivijim za borce.

U Istočnoj Grupi Odreda održavala su se također redovito savjetovanja sa komesarima bataljona i četa i proradivao se materijal iz naše štampe „Glasa

¹⁷ Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) osnovan 30. XI 1943. na II zasjedanju AVNOJ-a kao njegov izvršni organ.

¹⁸ Otvoren je u Normandiji (Francuska) 6. lipnja 1944. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 269.

Slavonije”¹⁹, „Naprijed”²⁰ i t. d. Borci u odredima također su **upoznati** sa zaključcima AVNOJ-a, ali u četama koje djeluju samostalno primjećuje se da **to** nije slučaj i tamo su političke prilike mnogo slabije.

U Zapadnoj Grupi Odreda, najintenzivniji politički rad bio je u Bilogorskom Odredu, u kojemu su promjene političkih rukovodioca djelovale vrlo povoljno. U Daruvarskom i Posavskom Odredu, politički se radilo mnogo manje zbog toga, što su odredi bili u akciji na glavnoj pruzi i što su imali velike marševe.

XII. Udarne Brigada koja se nalazi na Motajici²¹, bori se raznim poteškoćama, kao što su na pr. odjeća, obuća i ishrana, te inače teške prilike, pa je u njoj politički rad vrlo slab. Kako je veza sa njom teška i ne može joj se dostavljati politički materijal, a od Divizije ne dobivaju nikakovu političku pomoć, to se oseća u njihovom političkom radu neprekidno slabljenje, a i njihovi postupci su često puta neispravni. Tako na pr. u poduzimanju mjera protiv četničkih saradnika uveli su kazne koje idu od konfiskacije imanja, pa do paljenja kuća. Borci zbog nedovoljnog političkog rada, često prave razne ispade, pojedinci se opijaju, a desi se da istuku kojega seljaka ili uhapsu po nekog odbornika. Kod boraca te brigade razvila se strahovita mržnja prema četnicima i borci izjavljuju da treba četnike klati, a ne ubijati i to sve zbog toga, što četnici strahovito izmasakriraju ubijenog partizana koji im padne u ruke.

Odlučili smo, da zamjenimo XII. brigadu sa nekom od naših najboljih brigada.

III. KULTURNO-PROSVJETNI RAD

Kako je primijećeno da nije dovoljno razvijen interes boraca za intenzivni politički rad odlučili smo, da pojačamo kulturno prosvjetni rad i da ga povećamo sa političkim radom u vidu usmenih novina, glumačkih grupa, horova i zborova. Nastoji se u jedinicama da se kulturno-prosvjetni rad proširi i da se postavi na drugu osnovu, t.j. da se prestane sa dosadašnjim oblikom kulturno-prosvjetnog rada, po kojemu je on bio svojina pojedinih profesionalnih kulturno-prosvjetnih radnika, a sami borci su uzimali malo učešća u tom radu. Nastoji se da se u samim jedinicama počevši od četa, stvori što više kulturno-prosvjetnih odbora, koji će biti sastavljeni od samih boraca i koji će imati zadatak da u kulturno prosvjetni rad uvuku što veći broj boraca.

XXI. Udarne brigada i XVII. Udarne Brigada, izdale su svoje brigadne listove i nekoliko bataljonskih džepnih novina. Ove listove borci neobično rado čitaju.

U XII. Diviziji, kulturno prosvjetni rad još nije posve sreden, ali se svakodnevno sredi. Osnovana je jedna diletantska grupa, koja daje priredbe za borce, a osnivaju se i diletantske grupe po jedinicama.

U Odredima je kulturno-prosvjetni rad nešto slabiji nego u Divizijama, gdje je on vrlo razgranat. U posljednje vrijeme nastoji se i u odredima pojačati kulturno-prosvjetni rad i organizirati pjevačke zborove i diletantske grupe. U posavskom Odredu je kulturno prosvjetni rad dobro razvijen i izdali su svoje džepne novine, koje su borci vrlo dobro primili.

¹⁹ Glasilo NOF Slavonije, izdaje Agitprop Oblasnog komiteta KPH za Slavonija.

²⁰ Organ KP Hrvatske, izlazio tjedno.

²¹ Prešla je u Bosnu 4/5. XI 1943. po naredbi Glavnog štaba NOVH. Vidi: „Grada”, knj.

IV. ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA I ZDRAVLJE BORACA.

Ishrana boraca je uglavnom dobra i stalno se odvija po kućama.

Stanje odjeće i obuće u XII. Diviziji je vrlo slabo, tako da na pr. ima oko 40% napola bosih, t.j. obuvenih u čarape i šlape. Ovi drugovi u pokretu jedinice predstavljaju jednu veliku teškoću, jer se u slučaju lošeg vremena moraju voziti u kolima. Nešto je bolje stanje u XXVIII. Diviziji, gdje u XXI. Brigadi ima 12 bosih, a u XVII. 3 bosa. Odjeća u XXVIII. Udarnoj Diviziji je dobra i borci su toplo obučeni.

Najteže u tom pogledu stoji XII. Brigada, koja ima preko 300 bosih. Ovi borci obuveni su većim dijelom samo u čarape ili u šlape i zbog toga im je vrlo teško biti na položaju u slučaju lošeg vremena.

Odredi su nešto bolje obuveni i odjeveni, ali i kod njih imade prosječno po tridesetak bosih drugova u svakom odredu. Kod odreda se osjeća velika oskudica u vešu.

Velik broj bosih i loše odjevenih drugova ima u bolnicama i radnim grupama.

Otpočeli smo da pravimo cipele sa drvenim donom, jer donova od kože uopšte nemamo. Proizvodnja ovih cipela dosta brzo napreduje, pa vjerujemo da ćemo malo popraviti ovo loše stanje bosotinje i golotinje u jedinicama.

Zaraznih bolesti u jedinicama nema, ali se ipak stalno vrše čišćenja od ušiju i uvode se preventivne mjere da ne bi zarazne bolesti, naročito tifus, uzele mah u našim jedinicama.

V. RAD I ZAPAZANJA U NARODU.

Jedinice XII. Divizije, nisu uspjele da mnogo rade s narodom zbog stalne borbe i pokreta, ali su primjetile da u sprskim selima pokraj pruge Beograd — Zagreb, imade dosta pete kolone²², koja dojavljuje neprijatelju kretanje naših jedinica. Rad narodno oslobodilačkih Odbora u tom kraju je naročito slab. Dešavalo se je, da je neprijateljsku vojsku protiv partizana vodilo nekoliko ljudi iz onih sela dobrovoljno.

XXVIII. Divizija, održala je čitav niz mitinga i zborova u Moslavini i Po-dravini, tako na pr. u Đurđevcu, Pitomači, Staroj Ploščici, Semovcu, Rampovici, Spišić Bukovici, Turanovcu, Bušotini i t. d. Svi ovi mitinzi bili su vrlo dobro posjećeni i na njima se je govorilo o Nacionalnom Komitetu, Teheranskoj konferenciji²³ i odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a. Primijećeno je, da je naročito u hrvatskim selima dobro primljeno zabrana povratka Kralju Petru²⁴ i odluka o federativnom uređenju Jugoslavije i republici. Sa tih mitinga poslani su pozdravi AVNOJ-u i Nacionalnom Komitetu. U većini tih sela, sazreva situacija za opću mobilizaciju i hrvatski narod tih sela upravo traži da se baš provede opća mobilizacija, od koje naročito ne smiju da budu izuzeti bogati seljaci. U ovim selima, raspoloženje naroda dobro i vole našu vojsku, ali se još uvijek osjeća i politički i špijunski rad pete kolone.

²² Suradnici okupatora. Objašnjenje pojma vidi u dok. 66, bilj. 14.

²³ Održana od 28. XI do 1. XII 1943. uz prisustvo šefova vlada SAD, Vel. Britanije i SSSR-a

Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 526.

²⁴ II Karadorđeviću

Opomena druga Tita, upućena domobranima, dobro je primljena od većine naroda, a mnogi su tražili načina, kako da izvijeste svoje sinove i rodake, koji se nalaze u neprijateljskim garnizonima, da se vrate kući.—

Odredi su također održavali mitinge u velikom broju sela, koji su vrlo dobro uspjeli. Primijetili su da u selima gdje ne dopire naš politički uticaj, postoji veoma jak uticaj reakcionarne klike oko Mačeka i njihovih pojedinih predstavnika. Naročito strujanja politike čekanja i uticaj HSS-a, opazaju se u selima Posavine i tamo je narod gotovo potpuno neobaviješten o najnovijim političkim događajima, a Narodno oslobodilački Odbori u tom kraju su ispod svake kritike i po svojem radu i po poznavanju političke linije. U tim selima još uvijek postoji utjecaj seoskih knezova, koji izdaju propusnice i predstavljaju staru vlast. Naše jedinice nastojale su da suzbiju taj njihov štetni uticaj.

Na sektoru XII. Udarne brigade u Bosni, narod se postepeno upoznaje sa pravim stanjem stvari i pomalo uvida izdaju četnika. Tome u prilog ide činjenica, što četnici operiraju zajedno sa Čerkezima²⁵ protiv naših jedinica, a sami Čerkezi čine tamo nečuvena zvjerstva. Naši drugovi čiste tamo energično četnike i njihove jatake i već je velik dio sela očišćen od četnika. Narod se još ne odaziva u dovoljnom broju u našu vojsku, bojeći se represalija koje četnici vrše nad familijama onih, koji stupaju u našu vojsku²⁶.

VI. O KADROVIMA.

Najbolje kadrove imade danas XXVIII. Udarne Divizija, koja raspolaže sa velikim brojem sposobnih vojnih i političkih rukovodioca. U ostalim jedinicama, vlada prilična oskudica na političkom kadru, dok vojnog kadra imade uglavnom u svim jedinicama dovoljno.

Po bataljonima održavaju se izobrazbeni vojno-politički sastanci, na kojima se izgrađuju ti naši kadrovi, a isto tako pri štabovima divizija i pri Štabu Korpusa, stalno se održavaju kursevi za komandire i politkomesare.

U XII. Diviziji, najbolje kadrove imade brodska Brigada, koja ima dobar postotak radnika. Baš zbog toga, ova brigada ima perspektive da se razvije u najbolju brigadu.

VII. RAD ŠTABOVA.

Sada je stanje u Štabovima divizija, Grupa Odreda i Odreda uglavnom sredeno i odvija se normalan rad. Sastanci viših štabova sa nižima održavaju se redovito i zavedena je veća kontrola nad radom podređenih štabova. Iako se u štabovima radi na vlastitoj izobrazbi štabova, još uvijek taj rad nije dovoljan i ima nedostataka.

Novi štabovi u XII. Diviziji još se nisu dovoljno snašli, ali pokazuju veliku volju i trude se da na svom radu što bolje zadovolje.

Štab XXVIII. Udarne Divizije nije potpun, nema zamjenika komandanta, isto je tako i sa XXI. Udarne Brigadom, koja također nema zamjenika komandanta.

²⁵ Pripadnici kozackih jedinica u sastavu Wehrmachta.

²⁶ Vidi dok. 5.

Štabovi Odreda rade nešto više na svom vlastitom usavršavanju i održavaju redovito sastanke sa nižim štabovima. Tri štaba Odreda nisu nam potpuni, nema u njima komandanta, koji su otišli na zasjedanje Srpskog Kluba²⁷ u Liku.

VIII. R A Z N O .

Broj mobilisanih boraca, koje je mobilisala XII. Divizija, iznosi 200, a XXVIII. Divizija mobilizirala je oko 600 novih boraca.

Određi Istočne grupe mobilizirali su oko 150 novih boraca, a Odredi Zapadne Grupe oko 100 boraca, ne računajući one koje je mobilisao Bilogorski Odred, a koji su ušli u diviziju.

U posljednje vrijeme bio je tek neznatan broj dezertera.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politički komesar:
Vlado Janić, v. r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ODISB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 169-173.

88

19. I 1944.

**Izveštaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ
0 općoj vojno-političkoj situaciji na teritoriju djelovanja podređenih jedinica,
izvedenim akcijama, disciplini i vojnoj obuci, te o zdravstvenom stanju, odjeći
i ishrani boraca.**

1.) Opća situacija na sektoru naših jedinica.

Na sektoru jedinica Posavskog NOP Odreda u posljednjih 10 dana neprijatelj je krstario t.j. saobraćao cestom Beograd — Zagreb. Prolazila je motorizacija i pješadija. Tako isto iz Banje Luke. Uporište Nova Gradiška bilo je pojačano, ali u prolazu u nepoznatoj jačini također tenkovi su krstarili cestom Okučani — Lipik. Isto tako su upadali iz Lipika u selo Subocku gdje su zapalili nekoliko kuća u Brezovcu, Lovskoj i Kukunjevcu.

Banda koja je prolazila cestom Nova Gradiška — Okučani zapalila je selo Pravoslavnu Šagovinu¹ t.j. kada je tamo XVIII. Brigada vodila borbu na tom sektoru. Ustaška posada iz Jasenovca se smjenila i mjesto njih su došli domobrani i preuzeli logor. Iste ustaše su se naselili oko ceste po selima Brestača,

²⁷ Odnosi se na Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a. Vidi dok. 50.
¹ Vidi dok. 38.

Subocka i Nova Subocka. Iste ustaše su klali po cesti koga su sretali od civila iz Lipovljana Nove Subocke i Kraljeve Velike. Neprijatelj je uspio naoružati civile u gore navedenim selima sebi za pojačanje.

Neprijatelj u vezi sa akcijom na Banja Luku² poslao je pomoć jednu satniju iz Lipika i dvije iz Pakraca koje se do danas nisu još vratile. Također sada **se** primjetilo da se vrše neke promjene posade u Lipiku i Pakracu kojima ne možemo znati namjere kao i imena njihovim komandanata. Na sektoru Posavine ispod Novske i Banove Jaruge u zadnje vrijeme nije banda upadala. Posavina ispod Okučana nešto se u zadnje vrijeme popravila³. Ima koji su se upisali da će seliti u Srbiju, ali im banda neda sada vagona.

Na sektoru Daruvarskog Odreda u posljednjih 10 dana neprijatelj je **kre-
tao** cestom Daruvar — Pakrac, a isto tako Daruvar — Končanica. U sama **upo-
rišta** nije dolazilo nikakovih pojačanja. Neprijateljske namjere nisu nam **poz-
nate**. Nego se vidi među samim domobranima veliko neraspoloženje i **zbrka** **sve** zbog toga što su saznali da će ići na Istočno bojište.

Drugih promjena na tom sektoru nije bilo.

Na sektoru jedinica Bilogorskog NOP Odreda u posljednjih 10 dana nepri-
jatelj je izlazio iz uporišta Virovitica do sela Rezovca, radi pljačke. Isto tako,
neprijatelj je izlazio iz uporišta Grubišno Polje i pljačkao po obližnjim selima,
dok su se jedinice ovog Odreda nalazile po ostalim mjestima radi mobilizacije.
Neprijatelj je tu priliku iskoristio i izlazio u ta sela. Isto tako, bilo je bombar-
dovano mjesto Pitomača, Spišić Bukovica itd.

2.) Rad naših jedinica i podređenih štabova.

Za prošlih 10 dana sa jedinicama naših Odreda održani su sastanci sa voj-
nim rukovodiocima kako štabova bataljona tako i sa nižim rukovodiocima. Isto
tako rađeno je po vojnom rasporedu i to: nastava gađanja, opis puške i ruko-
vanje sa puško-mitraljezom. Izvođena je borbena obuka ratna služba i zauzi-
manje bunkera ili zgrade. Borci su to dobro shvatili i mnogo ih interesuje. Sa
štabovima Odreda održani su sastanci i ukazali njihove nedostatke.

3.) Disciplina i moral jedinica.

U Posavskom Odredu disciplina borbena je dosta dobra, to se uvidjelo u
samoj borbi i pri vršenju akcija da borci vole ići u borbu i u akciju. Dok **obična**
disciplina je dosta slaba, a to se uvidilo da borci nepozdravljaju jedne druge, a
naročito pri vršenju akcije uvidilo se slaba disciplina u pogledu uzimanja **pli-
jena**.

Disciplina i moral jedinica u Daruvarskom Odredu. Borbena disciplina **je**
dobra, to se je uvidilo u samim borbama koje su bile u posljednjih **10 dana**,
dok obična disciplina nije baš na visini, to se uvidilo iz razloga što drugovi **se**
između sebe ne pozdravljaju, a čak ni svoje rukovodioce a krivnja je što **se** niti
sami rukovodioci međusobno ne pozdravljaju.

² Akciju na Banja Luku vršile su jedinice I i V korpusa NOVJ od 31. XII 1943. do 2. I

³ Misli se na utjecaj četničkog pokreta.

U Bilogorskom Odredu borbena disciplina je odlična, dok obična disciplina je dosta slaba uvidilo se zbog toga što se drugovi između sebe ne slažu. Isto tako ne pozdravljaju se sami između sebe onako kako bi to moralo biti.

4.) Stanje unutar jedinica.

U Posavskom Odredu za prošlih 10 dana izlučeno je iz Odreda 12 drugova od kojih je jedan poginuo i 11 prekomandovano i otpušteno u pozadinu. Utrošeno je municije 2322 metka, a dobiveno od Artiljerijskog Slagališta VI. Korpusa 6700 mauzer, municije. Viška oružja 11 pušaka i jedan šmajser, dok puškomitraljez koji je otela četa Matije Gubca i Komanda straže Kraljeva Velika ostaje u straži. Dezertirala su 4 borca sa puškama i jedan sa pištoljem. Viška ljudstva koji su mobilisani u posljednjih 10 dana 19 boraca. Višak municije koja je dobivena u borbama jest 800 komada.

U Daruvarskom Odredu za prošlih 10 dana brojno stanje u Odredu smanjilo se za 3 borca koji su na liječničkom pregledu unesposobljeni za operativnu jedinicu i poslani za Komandu Daruvarskog Područja. Žrtava nije bilo. Višak oružja 2 puško-mitraljeza Brno koje su donijeli domobrani koji su dezertirali iz Bobinčeve bojne. Manjka jedan mauzer koje je odneo drug koji je otišao na artiljerijski kurs. Manjka 9 talijanskih pušaka koje nisu sposobne za uporabu, iste su poslone u mehaničku radionicu na popravak. Manjka municije 480 mauzer metaka koje su utrošene na zasjedi kod Batinjana.

U Bilogorskom Odredu u toku prošlih 10 dana viška ljudstva 383 novomobilisanih koji su upućeni za XXVIII Diviziju. Isto tako manjak drugova 14 koji su ranjeni prilikom bombardovanja u Špišić Bukovici. Manjak oružja jedan puško-mitraljez Brno koji je upućen za četu P.P.K.⁴ 42 mauzera od kojih su 40 dato XXVIII. Diviziji a dva isto za četu P.P.K.

5.) Služba veze.

Veza sa Odredima održava se pomoću kurira, pošto nemamo dovoljno telefonske žice. Kuriri koji nose poštu hitne prirode dodjeljuju im se konji, a nastoji se da se nabavi veća količina telefonske žice te će se veza održavati sa jedinicama preko telefona.

6.) Izvedene akcije.

a.) Posavski NOP Odred.

Tokom prošlih 10 dana izvedene su sledeće akcije.⁵

Dana 11. I. o. g. bila je zasjeda na pruzi i cesti Rajić — Novska — Novska — Lipovljani. Na iste zasjede nije ništa naišlo. Istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Lipovljani — Banova Jaruga i zasjeda kod Međuričke vaktarne. **U istoj zasjedi dobiveno je jedan šmajser i jedan pištolj.**

⁴ Skraćenica: protiv pete kolone.
⁵ Vidi detaljnije dok. 75 u ovoj knjizi.

Dana 14. I. o. g. postavljena je zasjeda na pruzi Banova Jaruga — Lipovljani i sačekana ophodnja u jačini 45 Švaba. Zarobljeno je 2 živa Švaba, dva mauzera i 24 okvira za puško-mitraljez i oko 400 mauzerskih metaka. Ostala ophodnja je pobjegla. Istoga dana postavljena je zasjeda na pruzi Banova Jaruga — Poljana i sačekana ustaška ophodnja u jačini oko 45 ustaša. Ista ophodnja je išla u streljačkom stroju te je naišla na bok jedne zasjede i vođena je borba oko 45 minuta. Na našoj strani nije bilo gubitaka, dok je neprijatelj imao 10 mrtvih i oko 5 ranjenih.

Dana 10. o. g. četa Matije Gubca i komanda straže Kraljeva Velika sačekali ophodnju na pruzi Lipovljani — Banova Jaruga i ubili 5 Njemaca, 2 živa uhvatili. Dobiveno je 3 mauzera, 2 francuske puške i jedan puškomitraljez koji je ostao Komandi straže Kraljeva Velika.

b) Daruvarski NOP Odred.

U toku minulih 10 dana jedinice ovog Odreda postavile su zasjedu u selu Batinjanima. Ista zasjeda nije uspjela zbog toga što je neprijatelj istu zasjedu opazio i pobjegao nazad u uporište. Naši borci otvorili su na njih vatru i ranili 3 neprijateljska vojnika od kojih je jedan umro. Na našoj strani gubitaka nije bilo.

c) Bilogorski NOP Odred.

U vremenu prošlih 10 dana nije imao pomenuti Odred nikakove akcije pošto su se jedinice bavile sa mobilizacijom. U toku prošlih 10 dana imali su 15 ranjenih drugova od bombardiranja avijacije.

7.) Stečeno iskustvo

Posavski Odred imao je iskustvo iz ovih akcija što smo prisiljeno nastojali da potučemo neprijateljske ophodnje, te smo ih često napadali i kad su god naišli išli su u streljačkom stroju, a ne onako kako su dobiveni podatci. Na iste ophodnje će se u buduće praviti zasjede sa dva bataljona tako da se postavi jedan bataljon u konspiraciji a sa jednim dočekati bandu i otsjeći im otstupnicu.

Daruvarski Odred u samoj zasjedi kod Batinjana da se opreznije ponašalo ista bi zasjeda uspjela.

Bilogorski Odred, pošto u posljednjih 10 dana nije imao nikakove akcije sa neprijateljem to naročitih iskustva povodom akcija nema. Što se tiče obuke sa drugovima raditi više praktično i na terenu.

8) Raspored jedinica.

I. bataljon po spisku 123, II. bataljon po spisku 157 Novogradiški bataljon 100, četa Matije Gubca 55, Bolnička četa 25, pri Štabu 30, Štab Odreda 9.

I. i II. bataljon nalaze se najviše u okolini Trokuta⁶. Četa Matije Gubca nalazi se u Posavini, Novogradiški bataljon prebacuje se u Posavinu i vraća se nazad redovno i nalazi se najviše oko Okučana.

Daruvarski Odred. I. bataljon po spisku 157, II. bataljon 208, Bolnička četa 27, Pakračka četa 23, vod za vezu 14, pri štabu Odreda 10. Štab Odreda 8.

Jedinice istog Odreda nalaze se u ravnici Daruvarskog kotara.

Bilogorski Odred. I. bataljon po spisku 74, II. bataljon 191, III bataljon 154, Grubišno Poljska četa 37, bolnička četa 21, pri štabu radni vod 32, Štab Odreda 6.

Raspored jedinica jest II. bataljon nalazi se na sektoru oko Grubišnog Polja, a III. bataljon u okolini Virovitice Rezovcu i Gradine. Grubišno Poljska četa nalazi se u sastavu II. bataljona.

Odjeća i obuća u Posavskom Odredu ima 25 bosih, 50 slabo obučениh i 10 bolesnih. Ishrana se vrši po kućama i hrana je dosta dobra.

U Daruvarskom Odredu bosih drugova imade 40, slabo obučениh još više. Ishrana i zdravlje dosta dobro.

U Bilogorskom Odredu odjeća i obuća u glavnom je dobra. Bosih nema. Ishrana i zdravlje dobro je.

9). Daljne namjere.

Posavski Odred ima u vidu za idućih 10 dana dočekati voz na glavnoj pruzi Beograd — Zagreb, i na pruzi Pakrac — Poljana dići pancer. Također i još sačekati koju ophodnju na istoj pruzi.

Daruvarski Odred ima u vidu za idućih 10 dana da mobiliše što veći broj boraca, a isto tako da se postavi po koja zasjeda i da se izvrši po koja ekonomska akcija.

Bilogorski Odred u toku idućih 10 dana ima u vidu, ukoliko bi neprijatelj izlazio iz uporišta, postavljati mu zasjede i sačekati naprijatelja, kao i vršiti mobilizaciju.

Z a k l j u č a k .

Obilazeći Odrede uvidilo se da bi bilo potrebno dodijeliti Posavskom Odredu jedan manji top t.j. manjeg kalibra ili teški bacač iz tih razloga pošto na njihovom sektoru ima mogućnosti likvidirati manje uporišta i bunkere po pruzi i mostove gdje se nalazi po 20—30 bandita, a nemoguće je pristupiti likvidaciji bez teškog oružja.

Stoga Vas umoljavamo ako je ikako moguće te ako se takovo oružje nalazi u rezervi da bi se po mogućnosti dodijelilo ovoj grupi.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar :	Zam. komandanta, kapetan :
Stojan Divić	Milaković Jovan, v.r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 609—611.

6 Područje između Okučana—Pakraca—Banove Jaruge i Novske.

20. I 1944.

Pismo Propagandnog odjela Kotarskog NOO-a Našice Općinskom NOO-u Cačinci u kome se detaljno razrađuju uputstva za tumačenje i popularizaciju odluka II zasjedanja AVNOJ-a i oblicima organiziranja sastanaka. Naročito se naglašava potreba djelovanja na neoslobodenom teritoriju.

Dragi drugovi!

Povodom II. zasjedanja AVNOJ-a¹ stavljene su pred nas velike dužnosti. Historijske odluke donešene na tom zasjedanju trebaju se sprovesti u život. Da bi se te odluke što više popularizirale šaljem vama slijedeća uputstva:

1.) Odmah po primitku ovoga pisma treba pristupiti kampanji za objašnjanje i populariziranje odluka AVNOJ-a i najsavijesnije voditi strogu kontrolu nad ispunjenjem iste. Svaka nemarnost i nesavjesno ispunjenje ovih direktiva povlačit će za sobom odgovornost.

2.) Odluke treba temeljito proučiti i planski pristupiti radu u saradnji sa svim našim antifašističkim organizacijama. Dobro treba proučiti:

- a) govor druga TITA² (Naprijed³ br. 33)
- b) deklaracije i („ „)
- c) odluke. („ •)

Proučavanje treba udesiti na taj način da se odmah sazove savjetovanje općinskih NOO-a na kojima mora prisustvovati jedan drug iz kotarskog NOO-a, i tako dalje prenositi direktive sve do seoskih NOO-a.

3.) Ovu kampanju trebamo provesti putem sviju mogućih oblika **propagande**:

a) rasturivati našu štampu naročito po neoslobodenom teritoriju i stvarati veze za **ubacivanje u neprijateljska uporišta**. Nastojati da naša štampa **dođe** u svaku kuću da svi doznaju za odluke AVNOJ-a. Odluke o zabrani **povratka „Vlade”⁴** i kralja⁵ rasturati masovno naročito po hrvatskim selima i **to** **na** **pose** po banditskim uporištima.

b) Priložene parole ispisivati na kuće, zatim umnažati i naljepljivati po svim zidovima i plotovima.

4.) **Zbor**. Zborove organizirajte u buduće općinske, pošto su **se kotarski pokazali** nepraktičnima zbog udaljenosti, zime i prostorijsa. Moramo **da se uklone** nedostaci primjećeni kod prošlih zborova.

1 Održano u Jajcu 29. XI 1943. Vidi opširnije: „Građa”, knj. IX, dok. 83, str. 224, bilj. 2.
2 Josip Broz, vrhovni komandant NOV i POJ, na II zasjedanju AVNOJ-a održao je po-
zdravni govor. Vidi: S. Nešović—B. Petranović, AVNOJ i rezolucija, Narodna knjiga, Beograd
1983, str. 436—444.
3 Organ KP Hrvatske, izlazio tjedno.
4 Odnosi se na vladu Kraljevine Jugoslavije koja jenakon kapitulacijejugoslavenske
vojske 1941. napustila zemlju i pobjegla u London.
5 Petar II Karadorđević

- a) pre kratko vrijeme za organiziranje zbora.
 - b) nije priređen priređivački odbor od pretstavnika svih masovnih anti-fašističkih organizacija.
 - c) nisu održani predhodno masovni sastanci sela i masovni sastanci anti-fašističkih organizacija, da bi se organizirao zbor.
 - d) nisu priređene parole.
 - e) nije organiziran skupni dolazak na zbor sa zastavama i transparentima, pjesmom i poklicima.
 - f) nisu određeni najbolji govornici.
 - g) govornici nisu dovoljno upoznati sa odlukama AVNOJ-a i nisu se držali određenih tema.
 - h) zbor se pretvorio u obični miting, a ne u tumačenje historijskog značenja drugog zasjedanja AVNOJ-a i donešenih odluka.
- Slijedeće zborove treba organizirati tako da se više ne ponove ovi nedostatci.

5.) Konferencije. Gdje nije moguće održavati veći zbor treba pristupiti sazivanju naroda iz nekoliko sela na konferenciju. Konferenciju organizirati kao i zbor stim što će se poslije svakog govora razviti diskusija. Da bi diskusija uspjela potrebno je unaprijed spremiti pitanja i odrediti tko će ih postavljati, tako da se uvuku i ostali prisutni u razgovor.

6.) Seoski sastanak. U sporazumu sa svim odborima sela (NOO, AF2, USAOH) sazvati masovni sastanak sela. Za sastanak spremiti govornike i tražiti pomoć od viših odbora. Nakon svakog govora povesti diskusiju koju u naprijed pripremiti kao i kod konferencije.

7.) Javne diskusije. Organizirati kao i seoski sastanak. Spremiti kraće referate o odlukama, tako da budu oni podloga za diskusiju. Spremljenim pitanjima iz mase, povući sve prisutne u diskusiju i da dadu svoje mišljenje. Nakon ovakove diskusije ne smije nitko izići da ne bi poznavao potpuno odluke AVNOJ-a.

8.) Razgovor sa manjim skupinama ljudi. Taj se razgovor može primjenjivati u svakoj kući i svakom prigodom kada se sastane više lica. Zato su pogodne zimske večeri na kojima se lako skupe ljudi iz manjih zaselaka.

9.) Akademije. Priređivati zabavne priredbe sa igrokazima, recitacijama, igrama i muzikom i uz svaku takvu priredbu održati 2—3 govora u kojima se narodu objašnjavaju odluke.

10.) Pozdravni brzojavi. Sa svih zborova i drugih sastanaka treba slati pozdravne brzojave maršalu Titu i Nacionalnom Komitetu.⁶ U svakom brzojavu istaknuti potpuno saglasnost sa svim odlukama koja su plod naše teške i krvave borbe i izraziti obećanje da će mo u jedinstvenoj i bratskoj povezanosti ustrajati do konačne pobjede.

⁶ Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) osnovan Je 30. XI 1943. kao izvršni organ AVNOJ-a i imao sva obilježja vlade nove Jugoslavije.

11.) Utakmica. Svaki kotarski NOO-, a isto tako i seoski mora učestvovati u utakmici:

- a) tko će više rasturiti letaka, parole itd.
- b) tko će više održati zborova, konferencija itd.
- c) tko će više sakupiti ljudi na ovim skupovima.

Rezultate takmičenja unašajte u posebne križaljke koje vam šaljemo. **Rezultate** računajte od 15. I. 1944 — 31. I. 1944.

Rezultate takmičenja javljajte nam svakih 7 dana. Najbolji u ovom takmičenju biti će pismeno pohvaljen.

Ove upute shvatite najozbiljnije jer u protivnom svaki će biti pozvan na odgovornost.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Parole, o kojima se govori u ovom pismu pod br. 3. b, ispisujte po zidovima, a isto tako i na pakpapiu ili kartonu tintom, odnosno bojom. Kao oruđem poslužite se komadićem drveta izdjelanim kao palica. Njima (parolama) treba da obaspete sva sela.

Što se tiče zborova, o njima nas obavjestite 15 dana prije i u slučaju potrebe obratite se za savjet.

Isto tako drugovi iz NOO-a moraju biti spremni da u svako doba (prema direktivi iz ovog pisma, br. 9) za vrijeme ovih zimskih večeri, uzmognu, kada im se da prilika, razjašnjavati grupicama ljudi putem razgovora bit i važnost odluka II. zasjedanja AVNOJ-a i upoznavati ih sa najnovijim odlukama Nacionalnog Komiteta u pogledu promijenjenog stava prema domobranima, kao i svima ostalima koji se još do danas nalaze u neprijateljskoj vojsci ili uopće u službi neprijatelja.

Prema točki 11.) ovog pisma uvrstite u poslane vam križaljke sve podatke koji se traže o zborovima, konferencijama i sastancima, koji budu u vašem sektoru održani. Te križaljke razdijelite po svim NOO-ima, da ih popunjavaju i vama pošalju. Vi ćete potom sve te rezultate uvrstiti u vašu križaljku i poslati nam ju. Rezultate računajte i počnite ih uvrštavati od 15. I. 1944 — 31. I. 1944. jer je to rok takmičenja. Svakih 7 dana šaljite nam križaljku s postignutim rezultatima u vašoj općini.

Detaljnije upute čuti ćete na konferenciji odnosno savjetovanju, a dobit ćete ih i pismeno.

S obzirom na direktivno pismo ZAVNOH-a koje vam također šaljemo, upozoravamo vas na točku b, da ne bi nepravilno i štetno postupili pri izbacivanju parola prigodom raskrinkavanja izbjegličke vlade i kralja Petra.

Za vas je također važna točka 5 pod br. III

Naročitu pažnju treba posvetiti neoslobodenom teritoriju, tako, da se pored ostalog, najviše materijala šalje na neoslobodenu teritoriju. Zato treba materijal vrlo pažljivo razpodjeljivati.

U ovoj kampanji potrebna je najuža saradnja svih antifašističkih organizacija.

Ovo vam sve drugovi, stavljamo na savjest i za dužnost da sve najdosljednije provedete u život. Zato najozbiljnije shvatite važnost svega ovoga, kao i

odgovornost u slučaju pasivnosti ili nemarnosti. To od nas traži naš narod i naša NOV. Pristupite najsavjesnije poslu i dajte sve od sebe za ostvarenje ovih ciljeva, za čije izvršenje snosite najveću odgovornost. Pored svega ovoga imamo primjetiti neke stvari i dati upute u pogledu cijelokupne propagande:

1.) Kao prvi nedostatak primjećuje se sporo odašiljanje materijala, tako da taj materijal dok dođe do odredišta t.j. među narod, postaje zastario i neaktuelan (n.pr. „Vijesti“). Zato je potrebno odmah poduzeti korake po tom pitanju t. j. da se materijal nigdje ne zadržava i ne leži niti jedan dan (a ne čak i nekoliko dana, kako se to do sada dešavalo) i da se uredi dobra kurirska služba.

Ovo je potrebno najhitnije učiniti, da onaj materijal koji traži naša borba i naš narod, i za koji su naši drugovi zalagali glave i na leđima ga nosili po 100 km, za koji je utrošen toliki skupocijeni materijal (boje itd.), kao i radna snaga naših drugova, da taj, dakle, materijal ne propadne uslijed nemarnosti i nesavjesnosti pojedinaca. U slučaju da se ovo ponovi smatrat će se sabotажom i prema krivcu će se postupiti.

2.) Primljeni materijal šalјite pored ostaloga i radnim grupama, koje se nalaze na vašem području, da ga zajednički čitaju. Tu spadaju radne grupe (batalјoni) i sve vrste radionica.

3.) Organizirajte skupljanje i dobavu neprijateljskog propagandnog materijala: listova, (na koje se treba preko veze preplatiti) zatim letaka, brošura, knjiga, plakata, parola, i ostalih izdanja. Navedeni materijal šalјite hitno nama.

4.) Organizirajte skupljanje knjiga (Romana, novela, drama, pripovjedaka, igrokaza i pjesmarica) za knjižnice naših „Domova Kulture“

5.) Uspostavite veze na neoslobođenom teritoriju za dobavu materijala za našu tehniku, iz neprijateljskih uporišta. Ovo se odnosi na slijedeći materijal: boje (za rotator i za štampariju) matrice, papir, tintu, indigo, itd.

Za novac za navedene stvari obratite se nama.

6.) Svaki općinski i seoski NOO- treba da ima ormarić na koji se lijepi i izlaže naša štampa i ostali propagandni materijal. Takve ormariće treba postaviti po svim selima na našem oslobođenom teritoriju i zadužiti nekoga da vodi brigu o njima i redovito izlaže u njih našu štampu i ostala izdanja. (Ormarić neka bude nadkriven, radi snijega i kiše).

7.) U svakom selu gdje je to moguće t.j. koje je oslobođeno ili poluoslobođeno treba osnovati „Dom Kulture“. Za tu svrhu, u saglasnosti s ostalim antifašističkim organizacijama, nadite i uredite jednu prikladnu prostoriju u kojoj će se naveče skupljati narod na čitanje naše štampe i ostalih izdanja. Ako je moguće treba uvesti i Radio-aparat, da bi narod mogao redovito slušati vijesti i pratiti političku situaciju. Ovo je neobično važno za propagiranje i popularizaciju naše borbe, a preko toga za mobilizaciju i aktivizaciju najširih slojeva u NOB.

Sto se tiče N.O. odbora primjećujemo, da su nedovoljno upućeni u političku situaciju, te prema tome nisu u stanju niti drugima tumačiti i razjašnjavati neobično važna politička zbivanja, koja se naročito u posljednje vrijeme događaju.

Da se to ne bi više događalo potrebno je, da svi NO-odbori na zajedničkom sastanku redovito prouče i prorade dobiveni materijal naročito direktivne

članke iz „Vijesnik”⁷ i „Naprijed”. To je neobično važno za političko podizanje svih naših NOO-a.

Ovim vam putem javljamo da prestanete skupljati pretplatnike za „Glas Slavonije”⁸, pošto je list prestao izlaziti. Mjesto njega izlazit će u većim količinama: Naprijed, Vijesnik, Slobodni Dom⁹, i Srpska rijec¹⁰.

Pred toga treba u najskorije vrijeme da nam pošaljete iscrpan izvještaj o političkoj situaciji na vašem sektoru. Izvještaj razradite po sljedećim točkama:

- a) raspoloženje i moralno stanje naroda (općenito)
- b) njihov odnos prema NOB i Nacionalnom Komitetu
- c) djelovanje i uspjeh naše propagande
- d) djelovanje neprijateljske propagande: odjek, način, utjecaj i mjesto
- e) da li narod želi čitati našu štampu i koju
- f) koja ga pitanja najviše interesuju i što želi znati i čitati u našoj štampi iz unutrašnjeg i vanjskog političkog života
- g) da li se gdje pojavljuje i širi kakova vjerska sekta, kakve je razmjere uhvatila, kao i sama bit te sekte i odnos prema NOB
- h) utjecaj ustaša i četnika?

Sve to konkretno i stvarno, bez šablone, u detaljima, razrađeno po pojedinim mjestima. Tražimo stvarno političko stanje, bez ulepšavanja, da bi mogli usmjeriti našu propagandu u potrebnom pravcu. Zato, savjesno, točno i pažljivo proučite političko stanje u svakom pojedinom mjestu i o tome nam poslati iscrpan izvještaj. Na kraju izvještaja iznesite svoje mišljenje o tome kako bi se moglo otkloniti pojedine nepravilnosti i uopće kako postupiti i što poduzeti, da se poboljša političko stanje u svakom pojedinom mjestu.

Drugovi, imajući na umu i znajući, da smo osigurali vojničku pobjedu (i ako rat još nije završen) moramo biti svjesni, da je isto tako važno dobiti i političku pobjedu. Znajući to, mi moramo gledati otvoreno u oči sadašnjem stanju, konkretno, političkim uspjesima i nedostacima, i energičnim zahvatom sa prave strane, popraviti što je za popraviti, a još više učvrstiti što nije dovoljno čvrsto. U tome i jest, drugovi, naša snaga, što se ne bojimo priznati i ukazati na naše pogriješke, nego videći naše nedostatke u stanju smo da ih uklonimo. Zato drugovi, najpomnije proučite stanje naroda i ovako po točkama nam pošaljite opširan izvještaj.

Ovo je danas najvažniji zadatak naše propagande, koji smo dužni 100% sprovesti.

Ovo pismo prepišite i pošaljite ga, pored ostalog, svim NOO-ima.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za propagandni otsjek:
M. Knežević, v.r.

Predsjednik:

Original u CDISB, Slav. Brod, K 14/1, fase. 2.

⁷ Glasilo NOF Hrvatske, izlazio s prekidima od 1941. do 1945. u izdanju Agitpropa CK KPH.

⁸ Glasilo NOF Slavonije, izdavač Agitprop oblasnog komiteta KPH za Slavoniju (1943—1944) a 1945. Prop. odjeljenje Oblasnog NOO-a.

⁹ Glavno glasilo hrvatske seljačke politike izlazilo na oslobođenom teritoriju od 15. VII 1943.

¹⁰ Izdaje ga Srpski klub ZAVNOH-a od 1943.

20. I 1944.

Dopis Intendanture VI korpusa NOV i POJ štabovima podređenih jedinica i ustanova u kome se daje nova tabela sljedovanja pojedinih artikala.

Nadopuna naredbe Br. 30 Glavnog Štaba NOV i PO Hrvatske od 6 X 1943 g.¹

Da bi se poboljšala ishrana naših operativnih jedinica, a naročito pozadin-
skih radnika po odobrenju Štaba VI Korpusa propisujemo sledeću tabelu sie-
Idovanja za ove artikle: Krompira izdavati umjesto 400 grama 600 grama;
umjesto graha, pirinča, kupusa ili krompira: Izdavati 150 grama pšeničnog ili
kukuruznog brašna plus redovna zaprška. Umjesto 10 grama masti, ili ulja, ili
loja: Izdavati redovno 15 grama masti ili ulja ili loja.

U bezmesne dane redovito izdavati 150 grama pšeničnog, ili kukuruznog
brašna uza krompir ili pasulj ili kupus. Brašno je nadomjestak mesa. U bez-
mesne dane izdavati 20 grama masti, ili ulja, ili loja.

Naredbama ove Intendanture od 21 XII 1943 broj 1001 i naredbom broj 18
od 9-I 1944 Povišena je tablica sledovanja masti na 20 grama za bolesne i ranje-
ne drugove, te dozvoljeno pečenje kolača tri puta tjedno.

Danas nadodajemo, da i za bolničku tablicu važi 600 grama krumpira, 150
grama brašna (u tablici stoji 100 grama brašna). Mast ostaje 20 grama za bo-
lesne ranjene i uži personal bolnice.

Napominjemo da se može izdavati i svakim danom polovica krompira, a po-
lovica brašna ili polovica pasulja, a druga polovica brašna, kako nebi bila stalno
jednolična hrana.

Izdajemo sledeće naređenje o ishrani naših konja: Po primitku ovoga na-
ređenja izdavati na svakog konja 4 kg. zobi i 5 kg. sijena na dan.

Smrt fašizmu — sloboda narodu !

Načelnik Intendanture
poručnik
Rade Pavlović, v.r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 567.

21. I 1944.

Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ
o izvedenim akcijama i stanju u jedinicama i na terenu.

^ Jedinice ove grupe u posljednje vrijeme operisale su na sektorima: Đakovo,
Našice, Slav. Brod, Pleternica i Slav. Požega, dok su neki dijelovi Osječkog od-
reda jedno vrijeme operisali u okolini Županje.

¹ Vidi: „Grada”, knj. vili, dok. 25, str. 75—76.

Na sektoru Osječkog odreda neprijatelj je u posljednje vrijeme upadao u neka sela oslobođene teritorije kao: Drenje, Mandićevac, Slatinik¹ i Pridvorje. Upadi su bili jačim snagama, ali bez motorizacije. Namjere nisu bile ofanzivne, već radi pljačke i odvođenja naroda njemačke pripadnosti u uporišta, kojom prilikom nisu imali naročitih uspjeha, jer ovdašnje Švabe su svjesne Hitlerove propasti i sada donekle vjeruju u našu pobjedu.

U Podravini neke jedinice neprijateljske vojske stalno su upadale u sela Kućanci i Kapelna², sve dok ih nije sačekala i potukla Podravska četa. Nakon toga krstarenje njihovo prestalo je pješadijom, ali je zato sada neprijatelj ubacio motorizaciju. Polazna baza za pješadiju je D. Miholjac, a za motorizaciju Našice, gdje je stiglo ovih dana veći broj tenkova iz Osijeka.

Paralelno sa ovim upadima uslijedeni su upadi na Dilj sa istim snagama i namjerama, jedino što je ovdje neprijatelj upotrebljavao i motorizaciju. Stalnim zalijetanjem u oslobođenu teritoriju neprijatelj je pljačkao, a 15. ov. mj. je i popalio neka sela kao: Korduševci, Sušnjevi, Vrhovina i Klokočevik³. Prije paljenja je pokupio živežne namirnice iz sela, sakupio je narod u školu ili crkvu i održao miting govoreći: „Ovako naše kuće stradaju u Njemačkoj od bombardovanja”.

Duž pruge Zagreb—Beograd između (Nove) Kapele i Vrpolja na stranicama i mostovima nalazi se veći broj bunkera, građenih od armiranog betona. Posađa im je od 15 do 50 ljudi naoružanih puškama i ponekim automatskim oruđem, već prema veličini bunkera i posade; veći bunker ima teški mitraljez, a manji puškomitraljez.

Sva uporišta na ovom sektoru su skoncentrisana najvećim dijelom od Njemaca, kulturbundaša i manjeg broja domobrana. Jačina samih uporišta je 200 do 300 vojnika.

Na sektoru Požeškog odreda neprijatelj je pokušavao vršiti upade u sela: Lipu, Kutjevo i Kaptol, ali je svagda bio osujećen, dočekan i odbijen. Ovdje je primijećeno da neprijatelj formira udarne jedinice, koje su dobro naoružane naročito automatskim oružjem i čiji je zadatak upadanje u oslobođenu teritoriju radi pljačke i uznemiravanja naše pozadine. Za sada je formirana jedna bojna u Požegi sa zapovjednikom Vičić Antunom, ustašom iz sela Brestovca. Bojna broji 120 ljudi koji su iz okolnih sela i koji vrlo dobro poznaju teren. Svojim djelovanjem počeli su 13. ov. mj. kada su pošli u selo Lipu, gdje ih je sačekala jedna četa Požeškog odreda; nanijevši joj u borbi gubitke odbacila ih je sa položaja, da su ustaše bile primorane povući se u svoju bazu.

Na Babjoj Gori trebalo je da se formira jedna udarna satnija, koja još do danas nije formirana, izgleda radi toga što je određeni zapovjednik za istu uhvaćen od strane naših jedinica i predat na istragu, gdje se i sada nalazi zatvoren u Komandi Psunjskog područja. Određeni zapovjednik je Ivan Jelić, bivši jugoslavenski poručnik, rodom iz sela Tisovca, kotar Nova Gradiška.

Promjena u neprijateljskim uporištima na ovom sektoru nije bilo, a nisu primjećene ni neke ofanzivne namjere.

¹ Drenjski

² Kadi se o dijelovima 18. ustaške bojne 2. stajaćeg zdruga, vidi opširnije u dok. 142.

³ Vidi dok. 78.

RAD ŠTABOVA I PODREDENIH JEDINICA

Rad u našem štabu odvija se normalno, članovi Štaba se međusobno slažu i sporazumijevaju. U štabovima odreda rad i stanje je različito. U Diljskom odredu su svi članovi dobri u svakom pogledu i na svojoj dužnosti zadovoljavaju. Vojni red je malo otežan otkako je komandant Odreda⁴ otišao na kurs. Stanje u Osječkom odredu mnogo je drugačije, naročito u vojničkom pogledu. Odlaskom komandanta Zlate⁵ postavljen je za v.d. njegov zamjenik⁶, a za zamjenika operativac Odreda drug koji nije gotovo nikakve mjere poduzimao da se stanje u jedinici popravi, iako je za to bilo mogućnosti. Vjerujući da će se stanje popraviti, izvršili smo promjene u samome Štabu, i za zamjenika postavili Pismarević Stevana, bivšeg komandanta I bataljona Diljskog odreda. U Požeškom odredu stanje se mnogo popravilo otkako je primio dužnost novi komandant drug Miodrag Bjelić. Prema iznijetom o štabovima odreda, slični su i Štabovi bataljona. Najveći nedostaci u radu primijećeni su u bataljonima Osječkog odreda.

U svim štabovima se održavaju vojni časovi putem sastanaka, i do sada je primijećen znatan uspjeh u tom pogledu. Primijećena je slaba kontrola i pomoć od strane Štaba Osječkog odreda svojim štabovima i vojnim rukovodiocima. Najviše se proučavalo sa nižim rukovodiocima: borbena obuka (jedinačna i desetična), naoružanje i ratna služba, dok je višim rukovodiocima pored ovoga dato u zadatak upoznavanje topografije, jer je primijećeno da mnogi rukovodioci po bataljonima ne znaju da čitaju kartu, a što je danas od velike važnosti.

Sa vojskom je rađeno iz borbene obuke, ratna služba i naoružanje, ali su do sada pokazani slabi rezultati. Nastoji se stanje popraviti i s naše strane daje se puna pomoć svim jedinicama.

DISCIPLINA I MORAL U JEDINICAMA

Za ovo vrijeme nije se dešavalo slučaja samovolje i pljačke u našim jedinicama tokom izvršenih posljednjih akcija. Ova stvar je strogo postavljena primjernim kažnjavanjem pojedinaca i nastoji se pod svaku cijenu spriječiti objašnjavajući štetnost ovakvog učinka.

Obična disciplina je općenito u svim jedinicama dobra, dok za borbenu disciplinu može se reći da je također prilična kod svih naših boraca, jedino je u Osječkom odredu ova disciplina slaba kod svih rukovodilaca. Strojeva disciplina zadovoljava u svim jedinicama, kako kod boraca tako i kod rukovodilaca.

Pozdravljanje je u svim jedinicama dosta slabo, naročito između boraca i nižih rukovodilaca, koji još nemaju potrebnog autoriteta.

Borbenost kod partizana Diljskog odreda je dobra a prilično zadovoljava i Požeški odred, dok je dosta slaba borbenost kod Osječkog odreda. Moral u jedinicama općenito je dobar.

⁴ Stevo Carević
⁵ Zlato Uglješić
⁶ Stevo Dujanović

STANJE UNUTAR JEDINICA

U ovo posljednje vrijeme tokom naših akcija izbačeno je iz stroja 17 drugova, od kojih je 7 mrtvih, 6 ranjenih, 3 nestala i jedan drug koji je onesposobljen za operativnu jedinicu upućen u Požeško područje. Manjak u oružju su 4 puške koje su izgubljene prilikom akcije, dok je za isto vrijeme utrošeno 2050 komada metaka.

Novopridošlih drugova i drugarica u ovom vremenu bilo je 75 koji su najvećim dijelom mobilisani na bazi dobrovoljnosti.

Višak u oružju je jedan puškomitraljez Brno, koji je dobiven preko veze od jednog domobrana iz neprijateljskog uporišta s. Jakšić, jedan laki bacač, dobiven od XII Divizije, te jedan puškomitraljez Brno, 15 pušaka, 40 bombi i 2000 metaka, koji su dobiveni u borbi kod Kapelne.

SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Veza u jedinicama je prilično slaba, kako za vrijeme akcije tako i za vrijeme odmora. Da bi se ista popravila, održavani su časovi o održavanju veze, kom prilikom je prikazan značaj iste i posljedice koje mogu da nastupe usljed slabo održavane veze.

Veza između štabova i jedinica, kao i samih štabova, održava se kuririma, pješke i na konjima, dok je ovaj štab sa štabovima odreda spojen telefonima.

Za poboljšanje ove veze pristupljeno je organiziranju odjeljenja za vezu po odredima. Takva odjeljenja za sada su formirana u Diljskom i Osječkom odredu, jačine 5 do 8 ljudi. Do sada ista odjeljenja nisu primjenjivana, i nije bilo mogućnosti za to, zbog nedostatka potrebnog materijala koji se još prikuplja.

IZVEDENE AKCIJE

Jedan bataljon Diljskog odreda 6. ov. mj. izvršio je akciju na glavnoj pruzi između stanice Staro Topolje i Donji Andrijeveci, kada je pokidano nešto t.t. veze u dužini 400 m. Istog dana jedinice Požeškog odreda učinile su jedan smio podvig kada su upale u neprijateljsko uporište SI. Požega i napale bolnicu, koju su čuvala 4 Nijemca, naoružana puškama. Budući da nije pravilno postupljeno što je na iste stražare otvorena vatra, akcija nije uspjela, jer je na taj način dat znak ostalima u Požegi, koji su odmah pristupili u pomoć, te primorali naše da se povuku.

Jedna četa Diljskog odreda kidala je noću između 8 i 9 ov. mj. t.t. veze na glavnoj željezničkoj pruzi između s. Sapci i s. Garčin. Željeni uspjeh nije postignut, pošto je neprijatelj ometao rad vatrom iz bunkera sa željezničke stanice Garčin. Svega je pokidano 400 m. dužine s jedne strane, koja nije sva ni pokupljena. Te noći je zapaljena dojavnica broj 131 i zarobljen službenik, koji je vršio službu. I pored jake neprijateljske vatre borci su se povukli bez vlastitih gubitaka. Iduće noći sa jednim vodom ponovno je kidana pruga na istoj pruzi između stanica Zadubravlje i Vrba Donja. Ove noći je srušeno jedan km t.t. veza, ali nije bilo mogućnosti pokupiti žicu, jer ih je iznenadio pancir, te su se morali naglo povući. Ostali dijelovi ovoga Odreda iste noći prekopali su ceste i puteve između Trnjana i Klokočevika, Vrhovine i Sušnjevaca. Kod Trnjana je

ujedno dignut drveni most na cesti. Jame koje su kopane bile su dimenzije 3,5 — 1.5. m.

Noću između 10 i 11 ov. mj. jedinice Diljskog odreda napale su ponovo glavnu prugu između Slav. Broda i Starog Topolja. Napad je bio na t.t. veze, kojom prilikom je srušeno 2000 m t.t. veza, zapaljena stražara br. 133 i uhvaćeno 58 pružnih radnika. Jedna patrola ovom prilikom je pošla u uporište Garčin, gdje se je sukobila sa neprijateljem koji je na njih otvorio vatru i ranio jednog druga.

Sa jednom i pol četom Diljskog NOP odreda pokidano je 12 ov. mj., između s. Sapci i D. Andrijevi, na glavnoj pruzi 3500 m t.t. veza. Žica i izolatori su djelomično pokupljeni, a djelomično uništeni. Istoga dana naveče jedan bataljon toga odreda srušio je između SI. Broda i Vrbe Donje 1200 m t.t. veza.

Češćim neprijateljskim upadanjem u oslobođenu teritoriju u Požeškoj kotlini došla je neka njegova jedinica 12 ov. mj. u selo Vetovo, saznajući prethodno da u okolici nema naše vojske. Dolaskom neprijatelja u pomenuto mjesto, naše jedinice, iako su bile udaljene, pošle su da ga napadnu, ali obzirom na veliku udaljenost nisu stigle na vrijeme, i neprijatelj je bio u pokretu za nazad kada je napadnut i protjeran. U ovoj borbi smo imali jednog mrtvog druga, dok nisu ustanovljeni gubici na neprijateljskoj strani.

Dana 13 januara t.g. jedna četa iz Požeškog odreda boravila je u selu Lipi, kada ih je u 10 časova napala udarna bojna pod komandom bivšeg ustaškog tabornika Antuna Vičića, u jačini' od 120 ljudi naoružanih sa 5 puškomitraljeza i puškama. Naši su prihvatili borbu i tokom nje neprijatelj je nastojao da nam ugrozi jedan od bokova, ali vještīm manevrom su izbjegnute neprijateljske namjere. Borba se je dalje nastavila uz stalno manevrisanje naših jedinica, dok oko 14 časova neprijatelj nije otstupio uz gubitke 9 ranjenih i nešto mrtvih, čiji broj nije ustanovljen. Naši gubici su dva ranjena, izgubljene dvije puške, dok je u borbi dobivena samo jedna manliherka. Istoga dana navečer drug Nikola Grubišić, vojno-sudski istražitelj, pošao je u selo Venje gdje su ga dva civila u zasjedi sačekala i ubila. Jedna četa istog odreda te večeri vršila je konfiskaciju u selu Tisovcu, gdje su zaplijenjene neke stvari manje vrijednosti. II bataljon je 13 noću srušio 2 km pruge i 3 km t.t. veza na pruzi Caglin—Pleternica, između stanica Knežci—Ašikovac. Također je pokidano jedan km t.t. veza na cesti Kula—Jakšić.

Noću između 14 i 15 ov. mj. jedinice Diljskog odreda na pruzi Kapela—Baternica — Pleternica srušile su 4500 m željezničke pruge i 8000 m t.t. veza. Telefonska linija je ovom prilikom skroz uništena. Zapaljene su 2 odjavnice i željeznička stanica Sulkovci. Osiguranja koja su bila za to vrijeme, nisu imala borbe. Prilikom rušenja nepažnjom su lakše ozlijeđena dva druga.

U Podravini neke jedinice neprijateljske vojske stalno su upadale u sela Kućanci—Kapelna, gdje ih je sačekala i potukla Podravska četa. Nakon toga njihovo krstarenje pješadijom prestalo je, ali zato je neprijatelj ubacio motorizaciju. Ova borba je bila 16 ov. mj. u selu Kapelni, gdje je ubijeno 22, a ranjeno 18 neprijateljskih vojnika, dok su od ostalih dva živa uhvaćena. Zarobljen je jedan puškomitraljez Brno, 15 karabina, 2 pištolja, 40 bombi, 2000 metaka i 20 pari odijela. Sopstvenih gubitaka nije bilo, jedino je lako ranjen politički komesar čete.

Navečer 16 januara t.g. Požeški odred izvršio je konfiskaciju u selu Venju, gdje je uhvaćena špijunka Marija Milanović koju je trebalo da uhvati drug

Nikola Grubišić, ali je tom prilikom pao. U tom selu je uzet šusterski alat, pored ostalih artikala ljudske hrane.

Jedinice Diljskog odreda srušile su noći između 16 i 17 ov. mj. 7 km željezničke pruge i 10 km t.t. veza između Caglina i Pleternice.

Sva žica i izolatori, prilikom rušenja pruge i kidan ja veza, djelomično su sakupljeni od kojih je jedan dio slat području, a drugi upotrijebljen za sopstvene potrebe, dok je drugi dio žice uništavan na samom mjestu.

Jedinice koje su operisale na Županijskom sektoru bile su u jačini od 2 bataljona. Postavljeni zadatak nisu izvršile usljed promijenjene situacije, već su za ono vrijeme imali borbu u selu Prkovci i izvršili akciju na Babinu Gredu, gdje je dobiveno veći dio sanitetskog materijala. Prilikom ovih akcija i borbi imali smo ranjenih i mrtvih drugova, dok je municije utrošeno 1900 komada.

STEČENO ISKUSTVO

Češćim upadanjem jačih neprijateljskih snaga smatra se za potrebno jedinice ne raspuštati daleko već držati više na okupu, kako bi se mogao dati snažan otpor neprijatelju, te mu nikako ne dozvoliti da upada u slobodnu teritoriju. Sa jačim snagama napadati neprijatelja po garnizonima ili ga sačekivati u zasjedi.

RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove Grupe nalaze sa na svojim određenim sektorima, i to: Osječki odred operiše sa svojim snagama na istočnim obroncima Krndije (Živčane) sa dva bataljona, dok sa trećim bataljonom i Podravskom četom kontroliše dio Podravine oko D. Miholjca. Ostale terenske čete ovoga odreda povučene su u sastav jedinica, jer iste do sada nisu nikako zadovoljile iako su ponovno reformirane i davana su im uputstva za rad po njihovim sektorima.

Diljski odred sa svojim jedinicama kontroliše ceo Dilj, a terenska četa operiše u okolici Županje. Cesto puta ova četa se mora sa svog sektora povući pošto neprijatelj poduzima protiv nje sa jačim snagama operacije.

Požeški odred s jednim bataljonom kontroliše Babju Goru, a s drugim dio između Požege, Kutjeva i oko Velike. Terenska četa ovoga Odreda operiše u Posavini oko Nove Gradiške.

Svi borci općenito u našim jedinicama su prilično obučeni i obučeni. Ishrana je dobra, naročito kod Osječkog i Diljskog odreda. Zdravlje je prilično u svim jedinicama, jedino ako se nađe manji broj prehladenih, dok zaraznih bolesti nije bilo.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

U planu imamo napadati i rušiti neprijateljske pruge i t.t. veze. Sačekivati neprijatelja na cestama kojima on obično krstari. Isto tako svakom prilikom ga

sačekati ako bi pošao u našu oslobođenu teritoriju radi pljačke. Ukoliko bi se zadržala neka divizija duže na ovome sektoru u njenom sastavu vršiti operacije na uporišta koja budu u planu predviđena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Domankušić⁸

Komandant:
Jergović I.⁷

(M. P.)

Dokument je prepisan iz Zbornika dokumenata, tom V, knj. 23, dok. 83, str. 365—372.

92

21. I 1944.

Izvještaj Štaba XII divizije NOVH Štabu VI korpusa NOV i POJ o izvrše-
noj diverziji na željezničkoj pruzi između St. Topolja i Donjih Andrijevac.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Prema zapovijesti ovog Štaba¹ Op. br. 49/44. od 19. I. 1944. godine izvršeno je miniranje pruge Beograd—Zagreb, u cilju sačekivanja i uništenja neprija-
teljskog transportnog vlaka.

Mina je podmetnuta na oba kolosjeka južno od šume Varcaga, između St.
Topolja i Andrijevac (sekcija Brod 1 : 100.000), 20. I. 1944 godine u 5,30 sati.

Izvršenje naprijed navedenog zadatka povjereno je Brodskoj brigadi, bez
jednog bataljona koji je ostao u Kondriću, uz sudjelovanje jednog bataljona
XVIII. Brigade.

Jedinice Brodske brigade imale su za zadatak da sačekaju jedan od prola-
zećih neprijateljskih transporata i da postave zasjedu prema Andrijevcima i
prema St. Topolju, kao bočna osiguranja, a bataljon XVIII. Brigade da postavi
osiguranje u Novom Topolju i da na taj način spriječi zaobilaženje jedinica
Brodske brigade.

Zaposijedanje i miniranje pruge trebalo je biti završeno do 4,30 sati, dne
20. I. 1944. godine. Zbog rušenja mostova na kanalima i potocima zakasnilo se
sa posijedanjem položaja i isti su bili posjednuti oko 5,30 sati.

Propušten je jedan kontrolni vod i pancer, kao i jedan transportni vlak,
koji je prugom prolazio u momentu kad su naše jedinice izbijale na prugu.

Oko 7 sati naišla su 2 transportna vlaka, koja su se mimoišla baš nad mjes-
tom gdje su bile postavljene mine. Povučen je kanap i mina je eksplodirala.
Poslije eksplozije vlakovi su produžili pokret kao da ništa nije ni bilo. Po
eksploziji vjeruje se da je eskplodirao samo jedan dio od 35 kg. eksploziva, koji

⁷ Ivan
⁸ Stjepan
¹ Vidi u arhivu CDISB, Slav. Brod, K 23/1, ftk. 495-497.

je bio namješten na oba kolosjeka. Odmah po eksploziji naši borci otvorili su vatru na transporte i presječene su šine istočno od sela Sapci i zapadno od željezničke stanice Andrijevci, oko vaktamice.

O rezultatu te vatre u neprijateljskim transportima nije nam ništa poznato. U jednom od transporata vozila se vojska, koja se iskrcala u (Starom) Topolju i krenula u pravcu naših jedinica. Kako je jednovremeno otvorena vatra i iz bunkera na pruži, a svuda okolo je ravnica, naredeno je povlačenje u određene baze.

Naši gubitci: 1 lakše ranjen.

Akcija je bila dobro pripremljena, ali u nju su išli borci su uvjerenjem da neće uspjeti i da uzalud idu, što se i dogodilo. Izgleda da za neuspjeh ove akcije krivnja pada na diverzante, iako oni tvrde da je mina dobro postavljena. O ovome vodi se istraga.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar :	KOMANDANT,
M. Bulović ²	P. pukovnik:
	Mil ³ . Stanivuković
(M. P.)	

Dokument je prepisan iz Zbornika dokumenata, tom V, knj. 23, dok. 82, str. 363-363.

21. I 1944.

Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju šefu Informativnog odsjeka VI korpusa NOV i POJ u kome se daje popis zatočenica u logoru Stara Gradiška radi zamjene.

Dragi druže,

šaljemo vam popis drugarica zatočenih u logoru Stara Gradiška:

Ljubica Kostić, profesor, Nova Gradiška
Draga Glumac, balerina
Jela Vitas, Sarajevo
Cecilija Violoni, Osijek
Zlata Ivić, Sarajevo
Andrija Ivić, Sarajevo
Slava Šimić Osijek, žena Rudolfa Šimića
Ljubica Tukerić, Banja Luka
Radmila Radovanović, Prijedor

² Mirko
³ Milan

Marija Kaus, Prijedor (bila komesar bolnice na Kozari)
Nada Crnogorac, Prijedor
Nada Milinović, Prijedor
Nevenka Filipović, Zagreb
Katica Filipović, Zagreb
Dragica Filipović i sin Zoran, Zagreb
Ljubica Filipović, Zagreb
Zora Vučilovski, Zagreb
Štefica Čičak, Zagreb
Bora Spoljarić, Zagreb
Danica Dasović, Zagreb
Ivica Sabljak, Zagreb
Eia Car, Zagreb
Nata Misuvić, Sarajevo
Mara Lazić, Vinkovci
Boba Božić, Sarajevo
Paulina Miljević, Topusko
Dorda Aleksića sestra i šogor, Bijelo brdo, Osijek
Slavica Kremenović, Banjaluka
Bosiljka Kapor, Banjaluka
Mara Kapor, Banjaluka
Mira Winterhalter, Banjaluka
Ružica Steiner, Bankovci
Dušanka Đukić, kraj Požege
Greta Kavaj, Sl. Brod
Desanka Hajdinović, Sl. Brod
Manda Vargaš, Sl. Brod (partizanka)
Katarina Bauer, Sl. Brod, hapšena u Osijeku
Perka Rajčević, Virovitica, koncem jula otpr. u logor zbog sina koji se nalazi u partizanima
Franciska Kodumija, Špišić—Bukovica
Nevenka Popović, Prijedor
Marica Bogdan, Vir je
Ljubinka Rajković, Neštin, Srijem
Ana Janković, Bosna (partizanka)
Mara Jergović, Gromačnik
Dragica Vukelić, ”
Fatima Brkić, medicinarica Mostar
Milica Kozar, (partizanka)
Vlatka Novak-Andrijević, Zagreb
Ostale potrebne podatke o navedenim drugaricama i drugovima ne posjedujemo.

Drugarica Ljuba Vrhovac, jedna od prvih saradnika u Slavoniji nalazi se također u logoru. Poblíže podatke o njoj da će vam drug Kozak¹.

Drugarica Bara Kućan, žena predsjednika Narodno-oslobodilačkog Odbora iz Golog Brda člana KP. otpremljena je 21. XII. 1943. u Vinkovce u logor. Drugarica je duže vremena održavala vezu sa Viroviticom. Stara je 47 godina. Kotarski komitet Virovitica predlaže da se izvrši zamjena za Pres Rudolfa ili Sram Ericha, koji su zarobljeni kod Osijeka kao pripadnici časne radne službe.

Uz naš drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Za Komitet:
Dušan²

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 16/1, ftk. 290-291.

21. I 1944.

Izveštaj okružnog vođe Njemačke narodne skupine okruga Srednja Drava—Ilova o provedbi djelomičnog preseljenja pripadnika Skupine Špišić—Bukovica napominjući da i ostale skupine na okrugu traže što hitnije preseljenje.

Das hiern eingesetzte Pol. Batl. unternahm am 18. d. M. eine vorstos nach Sp Bukovica, trotzdem dies erst mier und den Volksgenossen um 8h30 bekanntgegeben wurde, sind alle Arbeiter bezüglich der Überführung von Hauszrat und Lebensmittelguter sofftort in Angrief genomen wurden, es gelang trotz schlecht Wetter und Strasse mit den ein gestzten Fuhrwerken, ca 100. beladene Wagen zu uberfuhren, um 3 h. wurde die Aktion abgerochen, im hin Blick auf diesse Lage wies ich vor der Abreise des Gebietsfuhrers am 19.dM. darauf hien das sich nun auf diessen vorstoss die Lage der Volksgenossen wen weittere Aktionen nicht statfinden sobten nur Verschlechten wierd und bittete in zugleich, wen es heute schon nicht moglicht ist so doch den 20. d.M. abermals einen Vorstos zumachen, und hofte durch dies wenigstens 50% der tort sich noch befindlichen Cachen nach Weretz uberfuhren zu können, dies wurde mir zugesagt! ich setzte nach einer rüch-Sprache mit dem Herrn Batl. Kom. Molschin in verbinlung und von diesser seite wurde die Lage richtig erkant, und der Vorstos festgesetzt, es gelang uns so 120 fuhrwerke zu Organisieren, so das wier mit bestimmtheit annehmen können das 400 beladene Wagen den Ort verlassen konnten, nach dem standt der Ding sind bestirnt von den noch vorhandenen Guter 60% uberfurth worden, all dies ist nun hier in Weretz unterbracht: so das ohne die tort noch liegende Kartoffel welche nach den ausagen der Volksgenossen an die 150 Wagons uasmachen noch 40%> der noch vorhandenen Guter zu uberfuhren warre!.

¹ Stanko Prodanović, komandant Psunjskog područja.
² Čalić

Bei den vorstossen kam niemand unsrerseits zu Schaden, die Banditen flohen in die Berge und Weingerten, suchten durch ein kleines Feuer die Aus-siedlung zu storren, dies wurde aber sofort bereinigt, und alles ging glatt, es muss leider bemerckt werden das die Volksgenossen wenig Gemeinschaftsgeist besitzen, und oder einen solche beweissen, da hier wenig Fuhrwerke uns zur-ferugung stehen, kan nicht immer richtig durch gegnieffen werden, so das die Armerren und von denen die Banditen die Pferde und Wagen fort furthen, nicht recht Zeitttig Wagen zurferugung gestellt werden, so das diese in diesser hiensicht Benachteiligt sind, hier ein ausgleich zuschaffen ist Schwerr, den so-lange einner für sich Zufuhren hat giebt derselbe seinnen Wagen für keinen anderen, die von den anderen Ortsgruppen ausser Lukasdorf treffen sehr Spärlich ein!.

Bei all diessem fühlen und sind diese Volksgenossen benachteiligt! es werre hier angebracht, das die Volkshilfe mittel zur verfugungstelt, wen nicht genug Wagen vorhanden sind, solche für Volksgenossen zu verpflichten, um Keine Benachteiligung in der Übersiedlung frage zu verhindern!, im einsatz in Sp Bukovica wren am 19 d.M. Kratz-Kam Homan. 20.d.M. Kratz-Kam ing Dorner.

Die Lage in alle anderen Ortsgruppen ist die selbe geblieben, wie im letz-ten Bericht, alle erwarthen eine rasche Umsiedlung, nach noch nicht Kontro-lierbaren berichten, sollen die Banditen am 20.D.M. in S, Borova geplündert haben, ist aber nocht nicht verbürgt.

Ich hoffe das die von mir für die Volkshilfe verlangten mittel und Lebens-mittelguter an uns abgegangen sind, es werre dringent notwendig das der Beauftragte für die Umsiedlung nach Weretz kommen solte um die hier end-schatenen Lage zu uberpruffen um die einteilung der Ortsgruppe Sp Bukovica fur die Umsiedlung vorzunehmen, da hier alles wegen Raummangel vollgom-men uberfult ist, und anderre Ortsgruppen nicht mer hier Untergeracht werden können, bitte in diesser Angelegenheit eine dringente Endscheitung.

Heil Hitler!
Leiter der Dienststelle: Stellenleiter Kratz.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDİSB, Slav. Brod, K 4/II, ftk. 337-328.

21. I 1944.

Izvrještaj politkomesara Istočne grupe NOP odreda politkomesaru VI kor-pusa NOV i POJ o političkom stanju i radu u jedinicama i među narodom, kulturno-prosvjetnom radu, ishrani, odjeći i zdravlju boraca te o kadrovima.

OPCI PREGLED

Jedinice naše Grupe u međuvremenu od 9. do 19. I. 1944 god. kretale su se na sektoru Dilja, Živčana, Krndije, Podravine i Požeške kotline.

Diljski Odred bio je kompletan kroz cijelo ovo vrijeme i kretao se je u sli-jedećim pravcima : Oriovčić—Dubovik—Ješevik—Korduševci—Klokočevik—Vr-hovina—Lapovci—Zdenci i Zagrade—Buk—Paučje—Djedina Rijeka—Trnjani.

Uz redoviti vojnički i politički rad jedinice Diljskog N.O.P. Odreda vršile su diverziju na pruži Kapela—Pleternica i na pruži Pleternica—Caglin i rušili komunikacione veze. Postavljali zasjede u tome međuvremenu pojedine desetine i vodovi, vršili su manje akcije. U toku ovih 10 dana porušeno je pruge oko 12 km. i pokidano telefonske veze i stubova u dužini od 20 km. Jedinice ovoga Odreda nisu imale oružane borbe.

Promjene koje su se desile jesu da je smjenjen komandant I bataljona i postavljen na novu dužnost. Bile su još neke promjene u postavljanju i smjenjivanju rukovodioca¹.

Na poteškoće u samom radu među borcima nailazi se na još nedovoljno shvaćanje svih važnih događaja, naročito odluke II zasjedanja AVNOJ-a² i to u glavnom kod novomobilisanih. A isto tako naišlo se u prvom početcima na nerazumijevanje kod boraca za rušenje komunikacioni veza, ali se uspjelo uvjeriti od kakve je važnosti danas prekinuti saobraćaj neprijatelju.

Jedinice Požeškog Odreda kretale su se na sektoru Kutjevo—Kaptol—Velika—Babja Gora—Kapela—Pleternica—Kapela—Nova Gradiška. Novogradiška četa nije bila na svome sektoru.

Jedinice su rušile prugu Caglin—Pleternica, konfiskaciju neprijateljskih imanja, pravljena je zasjeda na cesti Gradiška-Kapela, Kutjevo—Kula, Požega—Trenkovo.

Jedinice su vodile borbu kod Lipe. Borba se vodila 4 sata. Banda je bila razbijena. Neprijatelj je imao 9 ranjenih, a na našoj strani bila su dva ranjena. Jedinice su imale borbu kod Vetova. Neprijatelj se razbjegao u paničnom bijegu. Na našoj strani bio je jedan mrtav.

Jedinice Osječkog Odreda nisu imale borbe. Jedino je Podravska četa dočekala ustaše kod Kapelne³. Ubijeno je 22 ustaše a 18 ranjeno i 2 živa zarobljena. Zarobljen je 1 puško-mitraljez, 16 karabina, 40 bombi, 1000 komada municije talijanske, 1000 mauzer municije.

Važnijih promjena nije bilo jedino je smjenjen komandant II bataljona.

II

POLITIČKI RAD I POLITIČKO STANJE U JEDINICAMA

U Diljskom Odredu proraden je sav materijal koji je izdan od strane komesara Grupe. Iste stvari mogli su samo da upoznaju stariji borci, koji su prethodno upoznati sa ciljevima N.O.B. dok sa novomobilisanim kojih ima veći broj nije se mogao proraditi isti materijal što im je za sada neshvatljivo, nego se moralo preći na tumačenje ciljeva i načela N.O.B. Kako bi im se pružilo osnovno političko znanje u ovo 10 dana proraden je slijedeći materijal: O federativnoj demokratskoj Jugoslaviji, ZAVNOH-u i AVNOJ-u, Nacionalnom Komitetu, O značaju vojne misije SSSR⁴ i komentare savezničke štampe, Govor

¹ Vidi dok. 91.
str 224 održano 29° XI 1943. u Jajcu. O važnijim odlukama vidi: „Građa“, knji. IX, dok. 83.

³ Vidi dok. br. 142.
⁴ Od 1943. god. u Vrhovni 1 glavne štabove NOV i PO pristizale su savezničke vojne misije. Sovjetska vojna misija prebačena je 23. veljače 1944. iz Barja u Bosanski Petrovac, a sut-laan u Drvar i Vrhovni štab NOV i POJ. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 666.

druga Tita⁵ i iz Kulturnih priloga prorađene su sa drugaricama teme o ulozi žene u NOB i u čemu se sastoji ravnopravnost žena. Sa novomobilisanim **uz** prethodno navedene teme proradilo se prije o razvitku N.O.V. o ciljevima N.O.B. i o N.O.O.-ima. Na sve navedene teme i tumačenje borcima borci u glavnom reaguju povoljno, međutim bilo je dosta poteškoća, usljed do sada slabe aktivnosti savezničke vojske, prikazati borcima odjeljeno engleski i američki narod, koji snaga isto tako sve posljedice rata i reakcionarnu kliku Engleske i Amerike povezano sa reakcionarnom klikom u svim potlačenim zemljama sa strane fašizma, a naročito reakcionarnu kliku u Jugoslaviji. Na neprijateljsku propagandu t.j. bacanje letaka na sektoru Diljskog Odreda. Borcima se je to pravilno rastumačilo i može se reći u glavnom da je shvatanje boraca povoljno, sem novomobilisanih, koji nisu dobili potrebnog političkog znanja.

U Požeškom Odredu proradio se je slijedeći materijal: Naprijed⁶ br. 33 naročito članak Maršala Tita i Pismo Oblasnog Komiteta⁷ od 1. I. 1944 god. uvadanje činova u N.O.V. kao i titula Maršala⁸. Sa političkim rukovodiocima održavali su se redovito sastanci i proučavao materijal. Drugovi borci i niži rukovodioci kao i narod najviše je uperio oči na istočni front t.j. najviše ga zanimaju događaji na istom, u vezi sa prodorima Crvene Armije. Također mnogo puta se postavlja među borcima pitanje II fronta⁹. Njima se objasnio šta je zaključeno na Teheranskom sastanku¹⁰. Teškoće kod nižih političkih rukovodioca su što ne mogu svoje znanje da prenesu na borce. Strujanje neprijateljske propagande nije se osjetilo u Odredu.

Stanje u II bataljonu u političkom i vojničkom pogledu kao i moral i borbenost bolje je nego u prvom.

Održani su bataljonski i četni sastanci na kojima se je upoznavao borce sa odlukama donesenim na II zasjedanju AVNOJ-a.

Borci slabo učestvuju u diskusiji, ali će ih se na to navići.

Održavanjem četnih sastanaka i diskusije najbolje se vidi kako borci primaju nove direktive, šta im nije jasno i šta ih najviše zanima. Taj novi način rada se primjenjuje u jedinicama naše Grupe.

U Osječkom Odredu politički rad općenito bio je slab. Politički rad u I bataljonu bio je najbolji, jer je politkomesar sposoban i marljiv. Dok politički rad u II i III bataljonu ne zadovoljava. Borci su donekle upoznati kako sam vidio pitajući ih sa odlukama donesenim na II zasjedanju AVNOJ-a. Osjeća se potreba da se naimenuje politkomesar Odreda pošto je dosadašnji bolestan. Održavali su se četni sastanci, ali to po komesarima četa koji ne donose mnogo ploda.

Borbenost kod boraca I bataljona je dobra, dok kod drugih nije, a razlog je najviše zbog slabog rukovodstva, koje izgleda po svojim pothvatima da izbjegava borbu. Zbog toga smo smijenili komandanta II bataljona.

Samo više vojnog i političkog rada kao i smjelosti rukovodioca i onda će se poboljšati i borbenost i politička svijest naših boraca u tim bataljonima, a posljedica toga porasti će i njihova udarna snaga.

⁵ Odnosi se na govor održan na II zasjedanju AVNOJ-a u Jajcu 29. XI 1943. Vidi: S. Nešović — R. Petrović, AVNOJ i revolucija, Narodna knjiga, Beograd 1983, str. 436-444.

⁶ Organ KP Hrvatske, Izlazio tjedno.

⁷ Vidi dok. 1.

⁸ To je jedna od odluka II zasjedanja AVNOJ-a, a čin maršala dodijeljen je Josipu Brozu Titu, vrhovnom komandantu NOV i POJ.

⁹ Otvoren je 6. lipnja 1944. u Normandiji (sjeverna Francuska). Vidi dok. 67, bilj. 9.

¹⁰ Konferencija u Teheranu održana je od 28. XI do 1. XII 1943. Vidi opširnije: Enciklopedija NOB-a, knj. 1, str. 526.

III

KULTURNO-PROSVJETNI RAD

Kulturno-prosvjetni rad u Diljskom Odredu u nikom slučaju nije zadovoljavajući, ali ipak radilo se na istome.

U oba bataljona održano je predavanje o važnosti kulturno-prosvjetnog rada i pročitan članak iz kulturnih priloga „Napad na selo”. Izdane su zidne novine u oba bataljona i to svaki bataljon po dva broja. Postoje pjevački horovi koji su naučili naše borbene pjesme i nastupaju prilikom mitinga.

U oba bataljona postoje diletantske grupe koje su uvježbale komad „Tko je sretan u nezavisnoj”? Organizovan je analfabetški tečaj za nepismene.

U Požeškom Odredu izdane su jedne odredske novine. Održane su dvojne usmene novine, gdje je dan jedan pozorišni komad i dvije recitacije. U bataljonima postoje pjevački horovi. Znaju naše borbene pjesme. Izdan je odredski list „Hura Juriš”. Održano je 8 mitinga, dok je komesar Odreda bio na putu sa Filipom Lakušom¹¹. Nepismenih ima nešto, ali postoji analfabetški tečaj koji dosta slabo radi.

Kulturno-prosvjetni rad u Osječkom Odredu je vrlo slab. Zidne novine se ne izdaju redovito, usmene novine slabo se održavaju. Postoje organizovani analfabetški tečajevi.

IV

ISHRANA, ODJEĆA, OBUĆA I ZDRAVLJE BORACA

Ishrana boraca u Diljskom Odredu je dosta dobra i vrši se isključivo po selima, dok je odjeća i obuća prilično loša zbog većeg broja novomobilisanih, koji su takorekuć došli goli i bosi, dok su stariji borci svi obučeni i odjeveni. Zdravlje se u posljednje vrijeme pogoršalo. Ima gripe i malarije. Isto tako većina boraca toga Odreda ima rane na nogama. Bolesnih i nesposobnih za borbu ima oko 30.

Ishrana boraca Požeškog N.O.P. Odreda vrši se po selima i vrlo je dobra. Obuća je isto prilična. Ima lakših prehlada. Vrši se redovito parenje i pranje veša, te s toga nema pojava epidemija zaraznih bolesti.

Osječki Odred : Ishrana je prilična, a isto tako i odjeća, dok je obuća lošija. Zdravlje boraca je dobro. Vrši se cijepljenje protiv trbušnog tifusa.

V

RAD I ZAPAZANJA U NARODU

Sektor Diljski: Može se reći da na sektoru oslobođenog teritorija narod prima sprovođenje pojedinih direktiva prilično povoljno, dok narod na neoslobođenom teritoriju usljed slabog političkog rada na terenu zapravo nije ni upoznat sa ciljevima N.O.B. Narod neoslobođenog teritorija u našu borbu gleda s nepovjerenjem t.j. sumnja u uspjeh naše borbe usljed slabe aktivnosti i savez-

¹¹ Filip Lakuš je jedan od funkcionera HSS-a koji je prešao na stranu NOP-a. Na oslobođenom teritoriju bio je član Izvršnog odbora HSS-a i potpredsjednik ZAVNOH-a.

nika i ne vjeruje u savez između Sovj. Saveza, Engleske i Amerike. To je posljedica slabog političkog rada.

N.O.O.-i na ovome sektoru uživaju slab autoritet u većini sela, s jedne strane zbog slabog političkog rada sa narodom, a s druge strane zbog čistog neispravnog postupka samih odbora, zato jer isti provode liniju pomirljivosti.

Održani su mitinzi u selima Lapovci, Klokočevik, Vrhovine i Bučje.

Održan je sastanak sa NOO-om u Lapovcima i Klokočeviku. Nedostatci odbora jesu da nisu upoznati sa najnovijom vojničkom i političkom situacijom, tako da je njihovo djelovanje u narodu slabo. Primjetilo se da na sastanke tih odbora, slabo ili nikako ne dolaze članovi kotarskih ili općinskih N.O.O.-a.

Sektor Požeškog Odreda: Narod na oslobođenom teritoriju nove direktive je primio dobro. Odluke koje su donešene na II zasjedanju AVNOJ-a prenešene su na narod putem mitinga. Jedino se zapazilo da narod slabo zalazi u diskusije. Na sektoru Kutjevo—Velika narod pasivno gleda na našu borbu i razvijena je špijunaža u korist neprijatelja. Na ovom sektoru mora se nemilosrdno čistiti peta kolona¹². Primjetilo se je da je rad svih organizacija na ovome sektoru jako slab. Održana su dva sastanka sa N.O.O.-ima i to u selu Dragi i Radovanovcima na kojima se zapazilo da članovi N.O.O.-a nisu svladali ni najosnovnije stvari.

Sektor Krndija—Živčani: U zadnje vrijeme primjetilo se je da je neprijatelj uspio organizovati špijunažu u selima blizu neprijateljskog uporišta Našice i to u selima Ceremošnjak, Mala Londžica, Kršnici. To je bila posljedica toga što naše jedinice nisu duže zalazile na taj kraj i sve su više prodirale na istok dok je zaleđe ostalo bez djelovanja jedinica. Na ovom sektoru je potrebno da se očisti peta kolona. Na tome sektoru bio je jedan bataljon, čekao je bandu, ali ona nije onda naišla i čim se je on udaljio, banda naide. Čak je jedna žena rekla nekim članovima Štaba Odreda u Ceremošnjaku koji su naišli kroz selo: „Bježat ćete vi za 1/2 sata”. Oni su odmah napustili selo i banda je odmah došla. Istočno od Živčana banda je ovih dana više puta upadala u selo Drenje, Pridvorje, Slatinik, Mandićevac, i iz istih sela iselila Švabe (ne sve, samo neke). Na tome sektoru slabo se je politički djelovalo.

Sektor Podravine: Neprijatelj se je počeo slobodno da kreće ali dolaskom naših jedinica spriječit će se njegovo kretanje. Na tome sektoru održana su tri mitinga, ali nisam ništa dobio kako su uspjeli, kako je narod primio odluke II zasjedanja AVNOJ-a.

Situacija je na ovom sektoru povoljna za mobilizaciju uz više političkog rada, a ima se prilike i dobiti oružja. Primjetilo se je da je i na ovom sektoru razvijena špijunaža.

VI

O KADROVIMA

Sto se tiče vojnih rukovodioca ima ih dovoljno. Niži vojni rukovodioci u glavnom novopostavljeni dovoljno se ne snalaze na svojim dužnostima, a dese-

¹² Suradnici okupatora. Vidi dok. 67, bilj. ¹⁴.

tari i vodnici imaju slabo autoriteta. Komandanti bataljona i njihovi zamjenici većinom posjeduju slabo vojničkog znanja.

Politički rukovodioci: Niži politički rukovodioci prilično su slabi. I oni koji su ili na kursovima teško prenose svoje znanje na borce. Politikomesari bataljona su prilično dobri i aktivni, osim jednog komesara bataljona Požeškog Odreda i jednog u Osjeckom Odredu.

Politikomesari Odreda prilično su izgrađeni samo nisu dali sve od sebe u radu. U zadnje vrijeme bio je aktivan i politikomesar Diljskog Odreda¹³, kao i Požeškog¹⁴, dok se komesar Osječkog Odreda¹³ nalazi na bolovanju.

Na višim dužnostima mogao bi da odgovori politikomesar I bataljona Osječkog Odreda, politikomesar II bataljona Diljskog Odreda i komandant I bataljona Osječkog Odreda.

Pri Štabu Diljskog i Osječkog Odreda ima podoficirski kurs. Vojni rukovodioci se osposobljavaju na kursovima i održavaju se sa njima izobrazbeni sastanci iz vojne nauke.

Rezervnih kadrova nema sem onih koji se nalaze na kursovima. Naročito su slabi z. komesara bataljona, tako da se vrlo slabo osjeća rad partije. Kao što je i pomoć Partije političkim i vojničkim rukovodiocima slaba.

VII

RAD ŠTABOVA

A podređenih Štabova

Podvlačeći razliku u radu Štabova Odreda najviše zadovoljava Štab Diljskog N.O.P. Odreda. Rad Štaba Požeškog N.O.P. Odreda se je popravilo dolaskom novoga komandanta¹⁶. Rad Štaba Osječkog N.O.P. Odreda nije zadovoljio. U Štabu Osječkog Odreda nije bilo politikomesara i zamj. komandanta Odreda. Politikomesar Osječkog Odreda se je na putu razbolio, t.j. dobio reumu, a da se nije javio Štabu Istočne Grupe. Mi ćemo naimenovati vršioca dužnosti politikomesara, da bi mogao da teče po planu.

Pomoć Štaba Diljskog i Požeškog Odreda bila je prilična, dok Osječkog dosta slaba. U Diljskom i Požeškom Odredu održana su dva sastanka sa Štabovima bataljona, 2 savjetovanja sa politrukovodiocima i 2 savjetovanja sa vojnim rukovodiocima u cijelom Odredu.

Rad Štabova bataljona je različit.

U Osjeckom Odredu najviše zadovoljava Štab I bataljona, dok su ostala dva štaba prilično neaktivna.

U samom Štabu II bataljona Osječkog Odreda najviše je kočio rad sam komandant, koji je na prijedlog Štaba Odreda smenjen.

U Diljskom Odredu Štabovi bataljona zadovoljavaju. Održali su po dva sastanka sa vojnim i političkim rukovodiocima, a isto tako održavaju sastanke i sa borcima.

U Požeškom Odredu Štabovi bataljona prilično su aljkavi. Ima samovolje kod komandanta I bataljona, koji je sam mobilisao nepravilno u pojedinim se-
lima, koje se je moralo otpustiti.

13 Slavko Medunić
14 Matija Rajčič
15 Boro Novaković
16 Miodrag Bjelić

Primjećeno je da Štabovi Odreda i bataljona rade vrlo malo na svojoj vlastitoj izgradnji.

Rad Štaba Grupe: bio je u posljednje vrijeme zadovoljavajući. Članovi Štaba Grupe stalno su se nalazili u jedinicama. Održan je sastanak sa Štabom Osječkog i Požeškog N.O.P. Odreda, sa jednim Štabom bataljona. Održana su dva sastanka II i III bataljona gdje se proučilo sa cijelim bataljonom, tačka br. 2 iz plana za proučavanje vojnog materijala.

VIII

R A Z N O

U posljednje vrijeme bila su 3 dezertera iz Osječkog Odreda. Ista su bila dva gestapovca i jedan domobran. Broj mobilisanih 57. Na sektoru Diljskog Odreda je 53 i to u selima Klokočevik, Vrhovina, Korduševci. Politička priprema je bila to što se je narodu prikazala vojna i politička situacija, a naročito istakle odluke koje su donešene na II zasjedanju AVNOJ-a, stav NOP prema domobranima, opomena Maršala Tita, građanima, domobrancima, radnicima, koji se nalaze u službi okupatoru i posljedice za njih u koliko ostanu do kraja u službi okupatora. Međutim može se reći da je to narodu još nedokučivo s obzirom na slab rad na terenu naših organizacija, koje su polagale slabo računa u radu s narodom.

Narod je primio u tim selima mobilizaciju više gledajući na nju šio se mora, premda je većina samih mobilisanih na dobrovoljnoj bazi, sem nekolicine.

U Požeškom Odredu pridola su 4 nova druga.

Osječki N.O.P. Odred nema mobilisanih.

Obavještajna služba zadovoljava dok je informativna dosta slaba. Slaba je služba informativnih povjerenika, kao i rad samih informativaca.

Stanje financija u Grupi 60.000 Kuna.—

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar:
S.¹⁷ Domankušić, v.r.

M. P.

21. I 1944.

Pismo Intendanture VI korpusa NOV i POJ štabovima divizija ... u kome ih upoznaje s nepravilnim postupkom seljaka prema raznoj stoci, poljoprivrednim alatkama i opremi koju im je NOV dala na korištenje. Izdaje se i naredenje kako te odnose treba regulirati.

Preko naših komanda područja izdano je putem NOO narodu razna stoka, kako konji, volovi za vuču, tako i razna rasplodna stoka; krave, junice, ovce i

¹⁷ Stjepan '

svinje- Izdavan je i razni poljoprivredni alat plugovi, brnače, kola orma i drugo. Kod našeg naroda uobičajena je riječ za sve što je dobiveno od vojske, da zovu kolektivno. Tako svuda možemo čuti, ovo su kolektivni konji ili stoka, i. t. d. Ovo je tako pogrešno i mi smo već usmeno mnoge drugove upozorili da nema ništa kolektivno u našoj NOV., ali to se isto čuje i kod nekih rukovodećih drugova. Nije potrebno naglašavati da neprijatelj tu riječ iskorištava protiv NOB i da mu je to jedan adut sa kojim hoće prikazati da mi provodimo kolektivizaciju i t.d.

Inače još jedna najkobnija pojava a to je da mnogi naši drugovi seljaci odnose se prema toj stoci neprijateljski. Na primjer u ljeti i jeseni 1943. g. bila je velika potražnja za konje i volove, a danas po ovome suhomrazu čije će mo naći konje po livadama naći će mo t. zv. kolektivne konje. Zašto je to tako? U dosadanjoj praksi sve što se je davalo narodu imala je vojska pravo da to oduzme, kada se je kome prohtjelo, odnosno iziskivala potreba pojedine operativne jedinice i pozadinski vojni vlasti. Nigde nisu pisana takova pravila, ali to je bilo u praksi kod nas u Slavoniji i to je jedan rekao bi od glavnih uzroka takovoga odnosa prema svemu što je „kolektivno“. U narodu je često čuti zašto da timarim i dotjeram, recimo jednog našuljanog i iznemoglog konja, kada će doći sutra neki od partizana i konja oduzeti, jer je kolektivni.

Da bi ovo spriječili, po odobrenju Štaba VI Korpusa izdajemo sledeće naređenje:

Sva stoka, konji, volovi za vuču, rasplodna stoka sitna i krupna, sve poljodjelsko oruđe, izdano preko komandi područja ili operativni jedinica proglašuju se privatnom svojinom, onoga kome je stoku dao na uživanje pojedini seoski, kotarski ili viši NOO. Pod ovo naređenje ne spadaju svinje ili krave, koje su izdale pojedine komande područja izravno sa pogodbom, ishrana na pola, ili kako je to sa pojedinim ugovoreno. Na primjer data je krmača suprasna na ishranu prasci onome tko hrani, a krmaču daje debelu natrag vojsci. Ili jedno svinjče onome tko hrani, a drugo vojsci. Ovo su potpuno trgovački poslovi i to vrše izravno Komande područja u interesu naše NOV. Kada se naša vojska bude snabđevala iz NOF-a¹ ova trgovina će sama po sebi otpasti.

Od sada treba da naši drugovi u operativnim jedinicama i pozadinskim vojnim vlastima prema svakome onome koji imade nešto od vojske postupa na onaj način kako sa onima od kojih se putem dobrovoljnosti hoće dobiti stoku ili drugo za našu NOV. Ako se pristupa rekviziciji onda uvijek prije izvršiti rekviziciju kod onoga, koji nije dobio od NOV pomoć, jer mi znamo vrlo dobro da pomoć dobiju stvarno najzaslužniji.

Sa ovim naređenjem upoznati sve podređene drugove, a napose intendante brigada, bataljona i ekonoma četa, svih operativnih jedinica.

Oblasni NOO Slavonije upoznati će sa ovim sve NOO, a oni narod.

Smrt fašizmu — sloboda narodu !

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 522

Načelnik Intendanture
poručnik
Rade Pavlović, v. r.

M. P.

¹ Narodnooslobodilački fond

22. I 1944.

Izvještaj Odsjeka vojne vlasti u pozadini Štaba VI korpusa NOV i POJ Odsjeku vojne vlasti u pozadini Glavnog Štaba NOV Hrvatske o osnivanju četa i radu partizanskih straža, stanju komandi područja mjesta, ekonomskoj situaciji, djelatnosti NOO-a i antifašističkih organizacija te o političkom raspoloženju u narodu.

Naredba Otsjeka vojne vlasti u pozadini Glavnog Štaba Hrvatske od 30. XI. 1943 broj 228 — 43 stigla je ovom Otsjeku sa velikim zakašnjenjem, te je ista mogla biti prenešena na naše komande područja tek 8. januara 1944 godine. Zbog toga nisu komande područja bile u mogućnosti da svoje izvještaje prilagode pomenutoj naredbi, uslijed čega se za mjesec decembar šalje izvještaj po formularima kao što je to do sada činjeno. Mjesečni izvještaj za januar biti će u cjelosti saobrazan dostavljenoj naredbi.

Navedena naredba prenešena je u cjelosti na komandu područja sa svim detaljnim potrebnim uputstvima. Rad se nalazi u fazi završetka. Od partizanskih straža formiraju se čete partizanskih straža¹ sa svim potrebnim rukovodjstvom koje traži takova jedinica. Brojčano stanje sastava ovih četa iznaša poprečno od 60 — 80 partizana, već prema dodjeljenom sektoru njihovog djelovanja i gravitaciji partizanskih straža na tom sektoru. Formiranjem četa partizanskih straža obuhvaćene su i naše straže pri sanitetskim ustanovama (bolnicama), koje su usko vezane sa partizanskim stražama na terenu radi kontroisanja istog i zaštite naših bolnica. Ovakova mjera i reorganizacija u mnogome će olakšati rad i kontrolu komandi područja, koje do sad uslijed rastrešenosti terena nisu bile u mogućnosti da održavaju sa partizanskim stražama stalni kontakt i kontrolu i da im pružaju potrebnu pomoć. Međutim, preko četa partizanskih straža, čije će rukovodstvo biti regrutovano od najvrednijeg i najboljeg političkog i vojnog kadra otpasti će ova praznina koja se do sada osjećala.

U vezi velikih političkih, vonjičkih i ekonomskih zadataka koji se stavljaju pred naše komande područja, osjetila se potreba da svaka Komanda područja imade na raspoloženju jednu kompletnu čet, koja bi bila pod direktnim nadzorom i rukovodstvom komande područja, a zadatak bi joj bio da preko nje kiomanda područja izvršava specijalne zadatke koji joj se postave. Ti zadaci sastojali bi se u glavnom 1) Zaštita i osiguranje kod provadanja konfiskacija imovine narodnih neprijatelja, 2) Suzbijanje izdaja i petokolonaštva, 3). Osiguranje prevoza i transporta na mjestima ugroženim od neprijatelja. 4). Vojničko i političko djelovanje kod proširivanja oslobođenog teritorija. 5). Konkretni vojnički, politički i ekonomski zadaci u dubokoj pozadini neprijatelja. 6). Zaštita oslobođenog teritorija i naših vojnih ustanova kod nadiranja neprijateljskih snaga. 7). Pružanje vojničke pomoći partizanskim stražama tamo gdje se ona pokaže kao potrebna itd. itd. Za postojanje ovakovih specijalnih jedinica pokazala se neophodna potreba, pošto u zadnje vrijeme neprijatelj sve češće

¹ Vidi u ovoj knjizi dok. 48

j sa manjim snagama čini upade i vrši pljačke u oslobođenom dijelu našeg teritorija, a samo zato što se dnevnim kontaktom i borbama sa partizanskim btrazama upoznaje sa njihovim slabim snagama te to koristi za prepade na oslobođeni teritorij. Uslijed malog broja partizanskih straža i rasprostranjenosti terena nije moguće vršiti kombinovano odbijanje i dočekivanje neprijatelja u zasjedama sa više partizanskih straža, uslijed čega male i slabo naoručane partizanske straže nakon što prihvate borbu, moraju se povlačiti. Formiranjem ove specijalne čete koje će biti na raspoloženje području moći će se vršiti uspješna zaštita terena i pružati efikasna pomoć s vremena na vrijeme onih stražama gdje to bude potrebno.

Polit. Odjeli pri komandama područja nalaze se u fazi formiranja. U njih će pokraj najboljih i politički najspremnijih drugova iz komande područja ući i po jedan član O.K., kako bi na taj način i u takvom sastavu polit. Odjeli stvarno bili garancija ispravnog rada i ispravnog rješavanja svih problema koja se postave pred područja. Formiranjem Polit. odjela otpasti će velika praznina koja je do sada postojala u područjima specijalno na političkom polju.

I. Političko stanje i raspoloženje u narodu.

Političko stanje među narodom ne bi se moglo reći da je zadovoljavajuće. Narod u glavnom voli našu borbu, rado pomaže našu vojsku, voli ju i odan joj je do kraja, ali politički nivo je slab. Narod još uvijek u većini ne poznaje ciljeve NOB-e. On u većini slučajeva ostaje samo kod toga da mrzi neprijatelja jer mu je on ugrozio živote familije i imovinu. Ovakvo stanje očituje se na centralnom dijelu oslobođenog teritorija. Na poluoslobođenoj i neoslobođenoj teritoriji stanje je u fazi previranja. Činjenice su da narod na ovim teritorijama mrzi ustaše i ustaški pokret, ali se još uvijek traži izlaz iz sadašnje teške situacije koju je nametnuo okupator raznim drugim putevima van oružanog ustanka. Ljubav naših naroda za kuću, porodicu i imovinu koriste razni agenti reakcionarne klike oko Mačeka² političkom čekanju³. Ta politika čekanja koju propovijedaju stanoviti agenti nije pred narodom dovoljno raskrinkana.

Po našem oslobođenom teritoriju postoji niz hrvatskih sela već dugo vremena čvrsto oslobođenih koja stoje izvan oružane borbe ili u njoj sudjeluju samo djelomično. Za ovakovo stanje možemo kriviti sami sebe, pošto smo na srpska sela ili na Srbe u tim selima protegli opću mobilizaciju, dok to isto nismo učinili kod Hrvata, te smo na taj i takav način već samim tim odjelili Hrvate od Srba i obratno. Ovakav postupak hrvatski narod razumio je na taj način da je to borba Srba i da samo oni moraju u njoj sudjelovati. Ovakova greška koja je do sada činjena u toku je da se ispravi na taj način, što će se izvršiti opća mobilizacija — nakon političke pripreme — u svim selima koja stoje čvrsto oslobođena, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost.

Četničke tendence koje se tu i tamo pojavljuju samo su rezultat slabog političkog rada. Ako bi se politički rad povećao, te ako bi narod ispravno shvatio posljedice koje mu je ta banda do sada nanesla, i one koje ona našim narodima za budućnost sprema sigurno je da se ta pitanja kod nas ne bi uopće pojavljivala.

² dr. Vlatko Maček, predsjednik Glavnog odbora HSS-a;
³ Političkom čekanja Maček je nastojao otupiti revolucionarno raspoloženje hrvatskog naroda i time spriječiti njegovo uključivanje u NOP.

Odluke drugog zasjedanja AVNOJ-a" počele su se intezivno prenositi na narod oslobođene i neoslobođene teritorije. Da bi se ova prenošenja izvršila uspješno i ispravno i da bi se odlukama dao historijski značaj i važnost, potrebno je u prvom redu ispravno shvatiti i razumiti postavljenu direktivu. Pismo⁵ druga Andrije⁶, njegovo objašnjenje i iznošene metode odlučno će poslužiti u sprovođenju na terenu odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a jer su im intencije ovih odluka ovim pismom detaljno objašnjene.

U zadnje vrijeme osjeća se znatan zastoj u opadanju priliva novih boraca za Narodno oslobodilačku vojsku. Ovo iz razloga što se nismo uspjeli u dovoljnoj mjeri koristiti povoljnom međunarodnom situacijom, što je neprijatelj zaveo neverovatan teror nad mjesnim stanovništvom, što se nalazimo u toku zimskih mjeseci, te konačno što su formirane nove jedinice na sektorima izvan Slavonije od kuda je priliv boraca za jedinice Slavonije bio do sada dosta jak. Naprotiv na nekim sektorima kao što je Trokut (sektor Okučani—Banova Jaruga—Novska—Pakrac) Priličan broj ljudstva odazvao se i stupio u redove neprijatelja. Tako iz sela Janja Lipa, Jamarice itd. javilo se dobrovoljno u redove neprijatelja preko 100 boraca. Neki od ovih prijavili su se čak u ustaške i gestapovske redove. U drugim pak selima kao što je Brestača, Stara i Nova Subocka, primili su seljaci oružje te su se ustaškim jedinicama stvorili u tim Eelima čvrsta uporišta. Izgleda da je uticaj reakcionarnog vodstva HSS-a u tim djelovima postao naročito aktivan.

II. Aktivnost neprijatelja NOB-e (peta kolona)⁷

Djelovanje neprijatelja Narodno oslobodilačke borbe na centralnoj oslobođenoj teritoriji neznatan je.

Na neoslobođenom i poluoslobođenom teritoriju djelovanje pete kolone je jače i izrazitije, pošto tu neprijatelj imade mogućnosti da svoju mrežu bolje organizuje. Hvatanje ovakvih petokolonaša i špijuna vrši se uspješno.

III. Ekonomsko stanje

Ekonomsko stanje na našoj teritoriji zadovoljava. Ishrana je osigurana i za vojsku u dovoljnim količinama i nema opasnosti da bi došla u pitanje. Naše Komande područja prikupile su velike rezerve hrane te na taj način potpuno osigurale pravilnu ishranu naše vojske za žetvenu godinu 1943/44.

Postoje znatni viškovi hrane koji će se moći prebaciti u druge pasivne krajeve, čim se svladaju tehničke mogućnosti samog prebacivanja. Veza sa Banijskim Trokutom prekinuta je i uslijed toga zapelo je samo prebacivanje hrane koje je bilo u toku, pošto je neprijatelj opsjeo mjesta prebacivanja i tu stvorio nova uporišta. Uslijed toga se nije mogao ostvariti plan prebacivanja hrane. Međutim, priprema se drugi put za prebacivanje, u koju se svrhu već odgovorni drugovi nalaze na terenu da uspostave solidne veze.

IV. Rad Komandi područja.

Na teritoriji Slavonije postoji 6 komandi područja i to: Psunjsko, papučko-krndijsko, diljsko, bilogorsko, požeško i daruvarsko.

⁴ Održano je 29. XI 1943. u Jajcu. Opširnije vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 84, bilj. 2.

⁵ Vidi u zborniku ZAVNOH/43, IHRPH, Zagreb 1964, dok. 187, str. 899.

⁶ Hebrang; u NOR-u na odgovornim političkim dužnostima, a za vrijeme napada Kominforma i Staljina na KPJ (1948) aktivno i organizirano djelovao protiv zemlje i Partije. Uhapšen i u zatvoru izvršio samoubojstvo. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 356.

⁷ Suradnici okupatora. Vidi dik. 67, bilj. 14.

Prilaže se skica⁸ komandi područja Štaba VI Korpusa NOV i POJ u razmjeri 1 : 200000 u kojoj su ubilježene granice pojedinih područja i njihova razgraničenja između njih samih.

Rad u svim našim komandama područja znatno se popravio. Najslabije stoji diljsko područje koje biva često ugroženo nadiranjem neprijatelja, te Daruvarsko područje koje je jedno od najmladih naših područja, koje se još uvijek nije potpuno snašlo i nije uspjelo da se čvrsto poveže sa svojim ustanovama, a to iz razloga što ova komanda područja imade mali broj rukovodećeg kadra.

Pred naše komande područja postavljaju se veliki zadatci, koje one na prilično zadovoljstvo, pod teškim uslovima izvršavaju.

U zadnje vrijeme jedna od najhitnijih problema postavila se pred komande područja uzdizanje kadra i poboljšanje političkog stanja, u ustanovama i jedinicama područja. Uzdizanje kadra najbrže i najpovoljnije će se riješiti održavanjem političkih i vojnih kurseva, a paralelno s tim te formiranjem Polit. odjela, riješiti će se i pitanje uzdizanja političke svijesti na viši stepen. Stoga Vas **ponovno i po četvrti put molimo**, da nam se pošalje bar po jedan primjerak materijala za održavanje političkih i vojnih kurseva, kako bi ga mogli umnožiti i hitno otpočeti sa radom. Ovaj zadatak stavio je pred nas drug Savo prilikom svog boravka u Slavoniji.

V. Komande Mjesta—

Na teritoriji Papučko-Krndijskog područja postoje 3 (tri) komande mjesta i to: Voćin, Orahovica i Cačinci.

Na teritoriji Bilogorskog područja postoje 2 (dvije) komande mjesta u Suho Polju i Pitomači. Zadnje dane provedeno je razgraničenje na sjeverno-zapadnom dijelu bilogorskog područja sa II. Operativnom Zonom, te je prema tome Komanda mjesta Pitomača potpala pod II. O. Z. Na tom djelu osnovala je II.

O. Z. Komandu Bjelovarskog područja. Granica na tom djelu između Bilogorskog područja i Bjelovarskog proteže se jednim dijelom pruge Garešnica — Bjelovar do ceste Bedenik, te od Bedenika cestom prema Pitomači i dalje u sjevernom pravcu do Drave.

Na teritoriji Požeškog područja predviđeno je formiranje komande mjesta u Velikoj, a na teritoriji Daruvarskog područja u mjestu Đulovcu. Razlog što se nisu formirale ove komande mjesta jest pomanjkanje oružja.

Naše komande mjesta su male. Njihov je značaj više političke no vojničke prirode. Zbog toga je komandama mjesta dodjeljen izvjestan sektor izvan samog mjesta na kojem one djeluju politički, vojnički i ekonomski. Komande mjesta većinom su mlade i rade neiskusno. Na komandama područja leži dužnost i zadatak da ih izdašno pomažu u radu i da ih osposobljavaju i za deleko veće zadatke koji ih čekaju u sutrašnjici.

VI. Partizanske straže.

Partizanske straže znatno su se popravile. One ne čine više one greške koje su se prije pojavljivale. Ali to je više rezultat strogog postupka i kažnjavanja no uvjerenja i podizanja političke svijesti kao produkta ispravnog političkog rada. Iako smo bili svjesni da put strogog postupka i kažnjavanja nije pravi put, već da je ispravan put, put ispravnog i sistematskog rada i ubjeđivanja, mi smo ovim putem morah početi uslijed hitnosti koja nam se nametala i potrebe da brzo suzbijemo greške koje su se na terenu događale od kojih je naša

⁸ Nije priložena.

borba mogla imati velike štete. U takovim prilikama bolje je bilo upotrebiti i metod kazne, no prepustiti pojedincima da i dalje greše.

Formiranjem četa u partizanske straže, uzdizanjem dovoljnog broja političkog i vojnog kadra u pozadini, povećanjem političkog rada i uzdizanja političke svijesti vjerujemo, da će se naše partizanske straže uzdići na visinu i da će biti dorasle da u sutrašnjici riješe sve zadatke koji se pred njih budu postavljali.

VII. Djelatnost Antifašističkih organizacija.

Djelatnost naših Antifašističkih organizacija ne osjeća se u dovoljnoj mjeri. Težište njihovog rada sastoji se još uvijek u sabiranju hrane i pružanju i prikupljanju pomoći NOV-i, dok u političkom pogledu slabije dolaze do izražaja. Osjeća se na toj strani pomanjkanje sposobnog kadra, pošto je sve ono najborbenije i najspособnije ušlo u redove vojske.

VIII. Djelatnost N-O-O-a.

Narodno-Oslobodilački Odbori još uvijek se nisu afirmirali među narodom kao prava narodna vlast. Moglo bi se slobodn reći, da su narodno Oslobodilački odbori u lancu NOB-e najslabija karika. Oni se još uvijek bave sitnim seoskim svadama, unose u rad lična trvenja i mržnje koje se mnogo puta potežu iz davne prošlosti. Oni ne gledaju borbu sa širih perspektiva i teško mogu da se odkinu od uskog i lokalnog gledanja interesa svog sela i pojedinaca. Narod u mnogim selima kritički se odnosi prema NOO-ima, a nije redak slučaj da nekoji neuki seljaci Narodno oslobodilačkim odbočnicima obećavaju smrt poslije završetka borbe. Sa ovakovim NOO-ima kao što su danas mi ne bi smjeli dočekati odlučujuće momente. Stoga se nameće potreba da se komande područja čvrsto povežu u saradnju sa NOO-ima i da im pružaju punu pomoć u njihovom radu kako bi se oni podigli i osposobili za toliko važne dužnosti koje ih očekuju. Saradnja komandi područja sa NOO-ima iako je kod nas stalno postavljana nije izvršena i to najvećim djelom krivicom samih NOO-a koji vlast gledaju istim'očima kao što su bile i sve prošle vlasti. Ovo se naročito odnosi na kotarske NOO-e pa na niže.

IX. Političko stanje u Komandama područja.

Političko stanje u jedinicama i ustanovama područja ne zadovoljava. Razlozi su slab politički kadar, a k tome i nedovoljno korištenje ovog kadra sa kojim se raspolagalo. Formiranjem Polit. Odjela, održavanjem kurseva, smjelijim uzdizanjem kadra riješiti će se i ova sad najaktuelnija pitanja u područjima.

Prilaže se spisak⁹ naoružanja i skica komandi područja VI Korpusa NOV

i POJ.

Molimo da se prednji izvještaj primi na znanje.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Načelnik II Odjela:
poručnik —

M. P.

Sef otsjeka:
kapetan —

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 52/1, ftk. 438—441.

9 Nije priložen.

22. I 1944.

Pismo II odjela Štaba VI korpusa NOV i POJ Oblasnom NOO-u za Slavoniju u kome se iznose primjedbe postupka prilikom vršenja konfiskacije imovine neprijatelja NOP-a, koju vrše NOO-i, čime ona gubi svoju pravu svrhu.

Već se dulje vrijeme vrši konfiskacija neprijateljske imovine u vezi sa naredbom od 29. XI. 1943 broj 179-43 koju je izdao Otsjek vojne vlasti II. Odjela¹. Međutim dosadnja iskustva pokazala su da se ta konfiskacija ne odvija onako kako je to predviđeno, da se drugovi koji rade na konfiskaciji ne pridržavaju uputa i propisa te naredbe, da se pojedine stvari krivo tumače, uslijed čega nema od te konfiskacije one koristi koju smo očekivali. Do toga dolazi radi toga što s jedne strane nema pravilne saradnje između komandi područja i članova NOO-a koji sudjeluju kod konfiskacije, a s druge strane što organizacija samog postupka nije provedena kako treba.

Na konfiskacione mjere i na sam postupak ne gleda se na jedinstven način nego dolazi do razlike u gledištima između predstavnika vojske i predstavnika NOO-a. Osim toga NOO-i se često ne brinu da pravovremeno dodu do podataka o neprijateljskim obiteljima čiju imovinu treba konfiskovati, pa uslijed toga sama konfiskacija zakašnjava ili se kod toga dešavaju mnogi propusti. Ima također slučajeva da se pojedini članovi Kotarskog i općinskog NOO-a, koji su zaduženi sa konfiskacijom, uposljuju na drugim stranama, pa se na njih mora dugo čekati dok neprijatelj izvlači imovinu² koja je trebala potpasti pod konfiskaciju.

Najgore stoji stvar sa razdiobom plijena. Tu uopće nije raščišćeno što za pravo pripada vojsci, a što bi trebao dobiti NOO, pa nastaje pravo natezanje za pojedine predmete, a često se zloupotrebljuje čitav postupak konfiskacije. Stvari se dijele odmah na licu mjesta bez predhodnog popisa, i bez sporazuma sa članovima komande područja, i to ne samo po članovima kotarskih NOO-a koji su zaduženi konfiskacijom, nego po nekad i po članovima Okružnih NOO-a koji se slučajno tu zadese.

Razumljivo je, da će ako se tako nastavi, konfiskacija izgubiti pravi smisao. Zato je potrebno da se pitanje konfiskacije pretrese na zajedničkom sastanku, pa da se tom prilikom dogovorimo o jedinstvenom i jednoobraznom postupku koji bi se u buduće primjenjivao i koji bi postupak bio obavezan kako za članove komande područja, tako i za članove NOO-a koji sudjeluju kod same konfiskacije.

Naše mišljenje, da je najbolje da vi sazovete jedan širi sastanak na kojem će osim članova Oblasnog NOO-a prisustvovati i predsjednici Okružnih i kotarskih NOO-a, a od strane vojske drugovi iz komandi područja (pomoćnik i zamjenik) kao i zainteresirani drugovi iz ovog Odjela. Na tom sastanku pretresla bi se osim pitanja konfiskacije i sva gospodarska pitanja, naročito pitanje reorganizacije Intendanture VI Korpusa te saradnje vojske i NOO-a u pitanju snabdjevanja, a sve u vezi sa događajima koji su pred nama.

¹ Vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 49, str. 118.

² Vidi u ovoj knjizi dok. 103.

Molimo Vas, da nas o sazivu i vremenu održavanja sastanka pravovremeno obavjestite.

Da ne bi međutim zapinjao rad na konfiskaciji koji se sada vrši, računajući s tim da će dosta vremena proći dok se odredi napred spomenuti sastanak i dok se zaključci sastanka sprovedu u djelo, mi smo mišljenja da se do definitivnog dogovora postupak na konfiskaciji uredi na slijedeći način:

Komande područja će sve konfiskovane stvari i predmete dopremiti na mjesto koje se sporazumno odredi, tu će sve stvari preuzeti i popisati komanda područja uz kontrolu članova NOO-a, a kad se to popiše, razdiobi će se pristupiti prema dogovoru sa Oblasnim NOO-om. Sve do razdiobe svi konfiskovani predmeti bit će spremljeni i čuvani kod komande područja.

Mislimo da je to najbolji i jedini put za pravilno vršenje konfiskacije, pa vas molimo da nas najhitnije obavijestite da li ste saglasni sa tim postupkom, te da istovremeno dadete upute kotarskim i općinskim NOO-ima na koji će se način vršiti konfiskacija. Njima treba naročito naglasiti da će sve konfiskovane stvari preuzeti komanda područja, a razdioba da će se izvršiti preko Oblasnog NOO-a, i nikako ne na licu mjesta po drugovima koji sudjeluju kod konfiskacije. Ujedno vas molimo da izdate potrebne direktive da drugovi koji su zaduženi konfiskacijom ne budu dodjeljivani na neke druge dužnosti, kako sama konfiskacija ne bi zakašnjavala.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Načelnik II Odjela — poručnik:
Potpis nečitak

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDISB, Slav. Brod, K 18/1, itk. 523-524.

22. I 1944.

Zapovijest Štaba XXVIII udarne divizije NOVJ podređenim jedinicama za napad na Kulu i Poreč.

U vezi naređenja Štaba VI. Korpusa Op. br. 15/44 od 16. I. 1944., nastavlja se daljnje čišćenje istočnog dijela Požeške kotline sa napadom i likvidacijom neprijateljskih uporišta Kulom i Porečom.

Neprijateljske snage u Kuli su: 200 nepr. vojnika i to: 50 Nemaca i 150 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke skupine. Naoružanje: 1 top 75 mm, 1 teški i 4 laka bacača, 4 teška i 6 puškomitraljeza, 6 šmajsera, ostalo puške. Uporište je utvrđeno sa bunkerima i rovovima, a ispred rovova postavljene su prepreke jednim redom bodljikave žice. Neprijatelj se osigurava patrolama u pravcu sela Ferovac, Grabarje i Čiglenik.

Poreč: u uporištu se nalazi 160 neprijateljskih vojnika i to: 40 nemaca i 120 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke skupine. Naoružanje: 1 teški i 3 laka bacača, 2 teška i 6 puškomitraljeza, te 13 šmajsera, ostalo puške. Uporište

je utvrđeno sa 12 bunkera građenih od dasaka i zemlje, nadkriti sa gredama i zemljom. Osigurava se patrolama u pravcu sela Latinovac i Ciglenik i to samo danju.

S tim u vezi,

N a r e đ u j e m o .

1. — XVII. Udarne Brigada:

IV. bataljon: sa svog polaznog položaja kreće selo Latinovac prema uporištu Poreč do k. 166 — dalje lijevo poljskim putem preko puta Poreč—Ciglenik, koga prelazi do l 161 i ulazi u zapadni ugao sela, tako da sa jednom četom preseče ovo selo kod crkve, zagospodari sa raskrsnicom, a ostale dvije čete napadaju deo sela, koji vodi od crkve prema Cigleniku, tako da sa jednim delom čete koja bude u sredini likvidira zgrade koje se nalaze na putu od crkve prema Latinovcu. Četa koja zaposjedne raskršće pristupiće čišćenju zgrada putem u pravcu prema uporištu Kuli sve dok ne uhvati vezu sa jedinicama iz Odreda.

Ostali bataljoni ove brigade dovršiće likvidaciju uporišta čaglin. Nakon likvidacije Čaglina jedan bataljon zadržati u Čaglinu sa zadatkom, da evakuise ratni materijal, kao i ostale konfiskovane stvari.

Dok će se jedan bataljon smjestiti u selo Milanlug, a jedan u selo Latinovac.

2. — Osječki P. Odred:

II. bataljon Osječkog Part. Odreda, krenuće zajedno sa IV. bataljonom XVII. Udarne Brigade iz sela Latinovca istim putem sve do k. 161 odakle se odvaja i sa svoje dvije čete napada sevemi deo uporišta Poreč u pravcu puteva, koji se sastaju u sredini sela od crkve do najsevernije kuće uporišta, a koji dolaze sa zapadne strane tako, da jedna četa preseca selo baš kod ovih puteva sa jednim dijelom svoje snage čisti zgrade desno, dok ne uspostavi vezu sa jedinicama XVII. Udarne Brigade, a drugim delom potpomaže četu svog odreda prema severnoj strani. Druga četa napada i likvidira zgrade severnog dijela uporišta Poreč.

3. XXI. Udarne Brigada:

Dvije čete (rezervne) sa mesta koncentracije Ferovac—Majur kreće prema uporištu Kuli, tako da isto mimoide i dode u severoistočni kut uporišta, tako da sa svojom jednom četom lijevo od spomenika napadne uporište i likvidira

zgrade sve do mosta prema istoku zaključno sa mlinom. Druga četa napada uporište desno od prve prema spomeniku i samoj raskrsnici koju čisti i **zgrade** severno od nje, dok ne uhvati vezu sa jedinicama iz odreda.

4. — Požeški Odred:

I. bataljon iz sela Kutjeva krenuće u Ferovac Majur, odakle zajedno sa bataljonom XXI. Udarne Brigade kreće do u blizinu puta koji vodi iz Kule za Kutjevo, gde izostaje od ovog bataljona, napada uporište desno od raskrsnice, tako da s jednim delom svojih snaga likvidira zgrade prema raskrsnici gde hvata vezu sa jedinicama XXI. Udarne Brigade, a ostalim delom svojih snaga likvidira zgrade u pravcu zapada sve do kraja.

Bataljon koji je fingirao napad na ovo uporište, povući će se u selo Bekteže.

Zasjede:

XXI. Udarne Brigada: napustiće cestu Bjeliševac—Pleternica, a zaposjesti cestu Ferovac—Majur—SI. Požega, koju već sad drži, a sa jednim bataljonom zaposjesti cestu Kutjevo—Vetovo na liniji k 201—220.

Cestu Kutjevo — Ferovac Majur zaposješće XII. Divizija na liniji k 167—136 tako, da patrola XXI. Ud. brigade oko pola noći istu sačeka dok ne dođe i sa njom uspostavi vezu.

Nakon likvidacije uporišta Caglin topove povući u selo Bekteže odakle će se prema potrebi rasporediti za napad uporišta Poreč ili Kule.

Osječki Odred sa bataljonom XXI. Ud. brigade ostaje i dalje na zasjedi prema Našicama s tim, da promjeni svoje položaje i koliko su mu tokom dana otkriveni.

5. — MJESTO ŠTABOVA:

Stab Korpusa nalaziće se u selu Gradište.

Štab Divizije nalaziće se u selu Bektežu.

Stab XVII. Udarne Brigade nalaziće se u selu Milanlug.

Štab XXI. Udarne Brigade nalaziće se u selu Ferovac Majur.

Stab Istočne Grupe Odreda nalaziće se u Gracu.

Štabovi odreda istočne grupe nalaziće se u neposrednoj blizini svojih jedinica.

g _ SLUŽBA VEZE:

Vezu sa štabom divizije treba održavati telefonom i kurirma, koja treba da bude redovita svaki 2 sata bez razlike bilo promjene ili ne.

7. _ POČETAK NAPADA:

Napad će početi 22 o. mj. u 24 časa.

8. — SANITETSKA SLUŽBA:

Divizijsko previjalište ostaće i dalje u Gradištu, kuda treba evakuisati sve drugove ranjene.

Brigadno previjalište XVII. Ud. Brigade biće u Bektežu, dok će XXI. UD. Brigada ostati i dalje u Kutjevu te se sa njima i dalje moraju služiti jedinice Odreda.

9. — EVAKUACIJA:

Evakuacija materijala će ići istim pravcem, kao za vreme napada na Čaglin, t.j. prema Gracu.

10. ZNACI RASPOZNAVANJA:

Za noć 22—23 o. mj. Caglin—Zauzet
Dnevni: kao i znaci sledeće noći i dana ostaju isti koje je izdao Štab Korpusa.

11. POVLAČENJE:

Posle uspešnog likvidiranja ovih uporišta, Štab divizije izdaće pismeno naređenje za povlačenje, kao i odrediti mesto. Ostalo kao u vreme napada na Caglin.

NAPOMENE:

Borci XVII. Udarne Brigade velikim junaštvom i samopožrtvovanjem privode borbu u Caglinu kraju. Borci i rukovodioci nisu žalili nikakove žrtve u

borbi protiv ustaških pasa. Jedinice koje napadaju Kulu i Poreč, trebaju se ugledati u ove junačke borce XVII. Udarne Brigade i sa isto takvim junaštvom zadati švabskim psima u Poreču i Kuli smrtni udarac. To su omogućili borci XVII. Udarne Brigade svojim junačkim držanjem i žrvovanjem i zbog toga trebaju ove jedinice iskoristiti te udarce koji su neprijatelju zadani u Caglinu i dotući slabijeg neprijatelja u Kuli i Poreču. Likvidacijom Poreča i Kule naš zadatak biti će do kraja ispunjen.

Mi moramo iskoristiti zbunjenost i zaplašenost neprijatelja u Kuli i Poreču radi teške sudbine bandita u Caglinu i do kraja ih uništiti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar:

Grbić Cedo, v. r.

Komandant, ppukovnik:

Vinko Antić, v. r.

M. P.

22. I 1944.

Pregled brojnog stanja i naoružanja XII udarne brigade NOVJ.

Jedinica	Brojno stanje						Naoružanje														Ba- l cača	M C N I C I J E														Bombi					Sumara	Ekiplozi																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			
	Po spisku		U rash.		Na licu		Pušaka		! Teskih mitraljeza				Puškomitraljeza				T opova					Za puške		Za teš. mitrj						Za puškomitraljeze j		Za topove		Teške bacače	Za revorcere								Ofanzivnih	Defanzivnih	Konja	Sedala	Mula																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
	Muskih	Ženskih	Muskih	Ženskih	Muskih	Ženskih	Mašinskih strijelaca	Mauzera 7,9 mm	Manihera	Talijanski	Francuski	Protutenkovske	Švarcloze	Njemačke	Fiat	Breda	Laki mitralj.	Z. B. Brno	Francuski	Njemački		Šoša	Haubica	Poljskih	Brdskih	Protivokolskih	Pisacačkih Lahin	Teskih	Revorera	Mauzera 7,9 mm	Maniher	Talijanski	Francuski			Razne vojn. Civilne	Švarcloze											Njemačke	Fiat	Breda	Mašin. šm.	Z. B. Brno	Francuski	Njemački laki	Šoša	Top pito	Brdške	Protivkol.	Teške bacače	Za revorcere	Ofanzivnih	Defanzivnih	Konja	Sedala	Mula																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
Štab brigade	25	1			25	1	4	10																				12	200																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																

22. I 1944.

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava XII udarne brigade NOVJ.

102

"	Jedinica i sastav	Brojno stanje	Socijalni sastav					Nacionalni sastav										Politička prip.						Bezpartijska		
			Radnika	Sejaka	Zanatlija	Samještenika	Vojno politički lica	Intelektualaca			Srba	Hrvata	Muslimana	Mađara	Nijemaca	Poljaka	Slovaka	Slovenaca	Židova	Čeha	Rusina	Članova K. P.	Vanpart. komunisti		Članova ostali part.	
	Štab brigade	26	5	15	1	1		4			14	12										14			17	
	j 1. bataljon	298	34	249	10			5			234	37	2		1	1		2				1	54	28		216
	2. bataljon	331	48	260	19			4			232	93	1	1			1	2				1	80	46		205
	3. bataljon	363			39	288	27	2			299	60	2				1		1			74	30		259	
	4. bataljon	299			78	212	5	1			147	145					2		3			1	1	118	145	136
	Pionirska četa	15	5	69	4	1					63	10							2			10	18		57	
	Bacački vod	22	2	18	2						17	4	1									3	10		9	
	Referent saniteta	17	3	12				2			7	10										2	3		12	
	Agit prop	18	5	4	2			7			5	12			1							10	6		2	
	Topovsko stanje	9	4	5							7	2										2			7	
	Svega	1458			223	1128	70	5	32		1023	405	6		2	2	4	8				2	1	1	367	915
	Višak					1									1		2									
	Manjak	91	11	77	3			1			6	22	2	1				5					1	2	9	80
Politkomesar :		M. P.										Načelnik štaba										Poručnik Mile Puškarić				

Ostalo VII. Red
Fotografija u ODSB, Slav. Brod, K 28/1, tlik. 697.

co
u

22. I 1944.

Izveštaj okružnog vođe Njemačke skupine Okruga Srednja Drava — Nova o organiziranju iseljavanja mjesnih skupina Suhopolje, Borova i Kapan. Izbjeglice su smještene, kao i njihova pokretna imovina, u virovitičke domobranske kasarne.

Am 22. I. 44. erhielt ich für 4.h die Schriefftlche Mitteilung vom Pol. Batl. das um 7.h früh die Ortschaften Suhopolje, Kapan, Borova überholt sein werden, so das die Evakuierung in diessen Ortsgruppen beginen kan, ich setzte mich sofort mit den Amstwaltern in verbintung, um die Wagen für die genannten Ortsgruppen zu Organiesiren dies gelang auch sozusagen zu 90% um 7. h fru konnte sich von hier aus die Kolone in bewegung setzten, die Wagen aus Lukač nach Kapan die Wagen aus Sp Bukovica nach Borova! die einteilung war so das eine jede Ortsgruppe 100 Wagen zurferfugung hate, leider konnte man nur einmal am Tage Fahren, es gelang aus jeder Ortsgruppe 100 vollbeladene Wagen, und zu 90% des gesamten Viechstandtes in Weretz und Lukač zu unterbringen, nach übersiecht ist anzunehmen das 30% der noch vorhandten gewessenen Guter in Sicherheit sind.

Aus all diessem ergibt sich wie die Lage hier nun vorgeschridten ist, die Stadt ist mit Volksgenossen uberfult, so das ich gezwungen war die hiesige Domobranen Kaseren für die Flüchtlinge anzufodern, die selbe ist uns zugesagt, und gleich für die aufnahme von Ewakuirten soweit dies möglich war in standt gesetz worden, so das schon einige Familien tort vorleifig unterkunft gefunden haben, das gesamt eingebrachte Viech, Pferde Kuhe Rinder ist auch in den Stallungen der Kaseren untergebracht, ca 300 st Pferde und über 400 stuck Hornviech, u, a, d.

Nach der noch hier unubersiechtlichen Lage sind hier in Weretz Volksgenossen aus Sp Bukovica 400 Seelen Kapan 60% aus Borova 60% untergebracht, ohne die aus Djulaves vertriebenen zu Rechnen. Da wier von seiten der Kroatischen Behorten keine unterstuzung in frage von Wohnung zuteillung erhalten, ist die Lage hier sehr kritisch, um eine erleichterung zu schaffen musten wenigstens die Fraun und kleinen Kinder abtransportiert werden, und eine Übersiedlung statfinden, und dies in aller kürzester Zeit!.

In anbetracht der hier herschenden zustande bitte ich den Beauftragten für Übersiedlung und Flüchtlingsbetreiuung sich in Weretz ein zufinder, um die hier endschtandenen Lage an Ort und stelle zu Regeln, den dies ist dringent notwendig!.

HEIL HITLER!
Der Beuftragte dieser Dienststelle, Kratz M.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 4/II, ftk. 308.

23. I 1944.

**Pismo Zdravstvenog odjela Okružnog NOO-a Našice Zdravstvenom odjelu Ob-
lasnog NOO-a za Slavoniju o održanom tečaju higijeničara.**

Dragi drugovi,

U bolnici Okružnog NOO-a Našice održan je **tečaj higijeničara** u vremenu od 11 do 22. I. 1944. Na tečaj je dolazilo 14 drugova i drugarica sa područja kotara Našice. Svi su ti drugovi zaduženi po zdravstvu u mjesnim, općinskim i kotarskom NOO-u. Posjećivanje tečaja bilo je redovito. Priručnik je predavala drugarica Nada Zunko. O zaraznim i spolnim bolestima predavao je drug doktor Mladen Hiršl. Političku situaciju tumačio je drug Imro Filaković.

Polaznici tečaja savladali su sve predviđeno gradivo i dana 22. I. ov. g. održan je ispit kojemu su prisustvovali od strane Okružnog NOO-a predsjednik Okružnog NOO-a drug Vinko Blagajac i zdravstveni inspektor drug doktor Miha'jlo Popov. Polaznici tečaja odgovarali su dobro na sva postavljena pitanja.

Pogrešili smo što vas nismo obavjestili o danu kada će biti ispit polaznika higijenskog tečaja. Sljedeći tečaj kursista početi će **31. siječnja 1944** kada **ćemo** vas pozvati na ispit.

Tečaj su položili svi polaznici higijeničarskog kursa.—

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Predsjednik:
Blagajac, v. r.

Za zdravstveni odjel:
Imro Filaković, v. r.

Original u Arhivu IHRPH, fond NV-72.

23. I 1944.

Dopis Kotarskog NOO-a Našice Općinskom NOO-u Orahovica u kome ga obavještava o početku novog kursa za higijeničare i naređuje da je svaki seoski NOO obavezan poslati po jednog polaznika.

Dragi drugovi,

Obavjestimo vas da dana 31. I. 1944 (ponedjeljak) će početi novi kurs za higijeničare. Odmah narediti seoskim NOO-ima u Duzluk i Kokočak da bezuvjetno i bez izgovora toga dana pošalju jednoga drugu, zadužen po zdravstvu da dođe na gore spomenuti kurs, koji će se održati u civilnoj bolnici na Točku. Kurs će trajati 14 dana i svaki kursist treba da si ponese slamaricu, plahtu, pokrivač

i pribor za održavanje čistoće. Da bi se snašli svi kursisti na vrijeme, treba da se prijave 30. I. 1944 u ovom kotarskom NOO. Drugovi koji izaberete za ovaj kurs moraju biti pismeni i bistri, da mogu sa- vladivati materijal kursa. Po mogućnosti neka svaki ponese sa sobom 1 kg masti jer nam je za mast naj- teže. Iz kojeg sela ne budu se odazvali, smatrat ćemo ih saboterima NOB. Uz drugarski pozdrav Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

M. P.

Za zdravstveni ostsjek:
Bonić Josip, v. r.

Original u arhivu CDISB, K 14, fase. 5.

24. I 1944.

Izvod iz izvještaja Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost NDH Mi- nistarstvu unutarnjih poslova o političkim prilikama na kotaru Valpovo. Žali se na težak položaj ustaškog pokreta jer su viđeniji vođe HSS-a pristupili NOP-u a inteligencija se otvoreno izjašnjava protiv ustaške vlasti, pa predlaže oštrij kurs.

Do sloma bivše Jugoslavije bio je narod kotara Valpovo uvijek hrvatsko opredjeljen. Uglavnom su svi bili pristaše bivše hrvatske seljačke stranke. Ma- len broj Jugoslavena, koji su se regrutirali isključivo iz reda inteligencije vodili su bivši učitelj Slavko Serbedija, ljekarnik Ferdo Desathy, činovnik vlastelin- stva Norman Josip Posezić i Puhalo umirovljeni oružnički kapetan.

Narodni zastupnik na listi HSS je dr. Stjepan Hesler¹, koji je nakon os- nutka N.D.H. postao veliki župan velike župe Baranja, a danas je ministar u hrvatskoj državnoj vladi. Kod glasanja 1935. i 1938. godine narod je u ogrom- noj većini glasao za dr. Mačeka², dok je jugosokol³ okupio vrlo malen broj pro- tivničkih glasova.

Za vrieme banovine Hrvatske osniva se Hrvatski Junak⁴, koji sa svojim starješinom dr. Franjom Varga ljepo napreduje. Hrvatski Junak je svojim us-

¹ Hefer
² Vlatko, predsjednik Glavnog odbora HSS-a, svojom izjavom preko Radio-Zabreba 1941. podržao uspostavu ustaške vlasti u Hrvatskoj, a kasnije propovijedao tzv. politiku „čekanja“ s namjerom da odvraći hrvatske mase od uključivanja u NOP.
³ Odnosi se na Sokol Kraljevine Jugoslavije koji je imao široke ambicije u organiziranju omladine. Svojim statutom predviđao je da redovni član može postati „svaki odrastao, tj. barem 18 god. star državljanin Kraljevine Jugoslavije“, ali su u njegovu radu mogla sudjelovati i djeca od 6 do 12 god. i tzv. „naraštaj od 12 do 18 god.“. Njegov je prvobitni karakter i cilj bio da popularizira sport i zbližavanje jugoslavenskih naroda. Međutim, kasnije, u većini slučajeva Sokol je izgubio ta plemenita obilježja i predstavljao je prorežimsku organizaciju. Vidi opširnije: Zdenka Lakić, Omladinske organizacije građanskih stranaka u Slavoniji 1939—1941, Zbornik br. 17, CDISB, Slav. Brod 1980, str. 225—234.
⁴ Osnovan kao omladinska organizacija HSS-a, koja je ispoljavala izrazito nacionalističko obilježje već od početka formiranja (1937). To potvrđuje i 3. paragraf Programa u kojem se kaže da je organizacija Hrvatski junak „strogo narodno (nacionalno) hrvatsko društvo koje u svoje redove prima i za život izgrađuje samo nacionalno zdrav i čist naraštaj“. Opširnije vidi: Z. Lakić, n. d., str. 190—208.

taškim radom toliko napredovao, da su pojedini HSS-ovci govorili, kako je to prava Pavelićeva stranka.

Po osnutku N.D.H. svi oni koji su hrvatski mislili i osjećali pozdravili su oduševljeno novo stanje. Kako je narodni zastupnik HSS-a aktivno pristupio suradnji na obnovi Hrvatske države, očekivalo se, da će ipak neki HSS-ovci pristupiti u ustaški pokret i povući sa sobom dio naroda. Dr. Hefer još kao zastupnik bio je vrlo radin i marljiv, zalazio je među seljake, držao sastanke, bodrio ih i bio među seljacima vrlo obljubljen. Međutim poslije imenovanja velikim županom prestao je dr. Hefer stime radom.

Istaknutiji članovi HSS-a posjećivali su i nadalje dr. Hefera u Osieku, no međutim ipak ostali su dalje po strani. Nerazumljivo je, da dr. Hefer, koji je prije bio najistaknutiji i vodeći predstavnik HSS-a u kotaru Valpovo, nije sada znao predobiti svoje bivše istomišljenike u ustaški pokret i za Hrvatsku državu. Seljaštvo pak ostalo je listom opredeljeno za HSS., jer niti tamo nije dr. Hefer poduzeo nikakovu akciju.

U ustaškom pokretu radi razmjerno malen broj pripadnika. Kako seljačtvo stoji uz HSS, a inteligencija i ostali staleži su protiv ustaškog pokreta razumljivo je, da u pokretu nema tko raditi. Danas su ustaše u Valpovu uglavnom bivši članovi hrvatskog junaka uz malen broj ostalih pojedinaca. Među važnijim članovima se ubrajaju dr. Franjo Varga, kotarski liečnik, Nikola Wolf, činovnik vlastelinstva Norman, Galac Ivan, sudac, koji se u zadnje vrijeme povukao i Aco Mitrović, župnik U Petrijevcima. Ovaj župnik mora zadnje vrijeme spavati izvan svoje župe, jer ga partizani smatraju vrlo opasnim. Još ima nekoliko činovnika, koji su naklonjeni ustaštvu.

Početkom ljeta prilike su u kotaru postajale sve lošije. U to doba su partizani svojim akcijama provaljivali u sam kotar, a iskrcavanje na Siciliji⁵, koje je zatim uslijedilo, te kapitulacije Italije, dovelo je do posvemašnje konstanacije među tamošnjim pučanstvom. Tu pometenost izrazili su partizani svojom promičbom, koja je danomice postajala sve jača. U partizanskoj promidžbi podlegli su i neki HSS-ovci, koji iako nisu uvjereni komunisti ipak su protiv ustaškog pokreta i zbog toga su se priklonili partizanima.

Partizanska promičba naročito se opaža u selima Brodanci, Habjanovci, i Ladimirevci, dok su od videnijih HSS-ovaca pali pod utjecaj partizanske promičbe Đuro Presnac, i Stjepan Štefić iz Valpova, Beno Novoselić iz Ladimirevaca, Bošnjak Josip iz Petrijevac a i opančar Jozo iz Saga. Svojevremeno je kotar Valpovo bio u opasnosti da padne u ruke partizanima, ali zgodan zemljopisan položaj i udaljenost od partizanskih baza su to onemogućili.

Rad ustaškog pokreta je u takvim prilikama vrlo težak. Bilo kako pozitivnom djelovanjem u ustaškom duhu među seljaštvom je teško baš zbog spomenutog držanja HSS-a. No ipak jedan dio seljaka makar i ne pristupa ustaškom pokretu, ipak zapaža namjere partizana i djelovanje. Zbog toga ti seljaci promatraju sada drugim očima ustaški pokret, nego to pred kratko vrijeme, jer pomalo uviđaju, da su sama ona mjesta od pljačke partizana sigurna, gdje se nalaze ustaške postrojbe.

Vrlo polagano počela se među seljačtvom probijati misao, da nas jedini ustaški pokret može danas izbaviti iz nepravila u koje smo upali.

⁵ Izvršeno Je 9/10. srpnja 1943. god. Vidi opširnije u Enciklopediji NOR-a, knj. 2, str. 786.

Zbog tih razloga mišljenja smo, da je sada momenat, kada bi se moralo pristupiti sredeњу u tome kotaru. Moralo bi se pristupiti oštrijem kursu, iztaknutije i sumnjive kolovode skloniti i staviti u logor. To bi bila i opomena za one, koji su nestalni i naginju partizanima ili koji su anglofili i čekaju povratak Jugoslavije. Popustljivi postupak opravdavaju protivnici kao našu slabost, dok će se oštrije načini ukloniti pokvarenjaci, a spasiti se još mnogi koji su zalutali.

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/111, ftk. 322-325.

107

24. I 1944.

Izveštaj Zapovjedništva Glavnog stožera Domobranstva o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Caglin i borbama kod Daruvara, Našica i Broda.

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 24/44.

1

(po podacima primljenim 24. I. 1944 godine do 9 sati)

Podr. Daruvara:

22. I. naišlo se kod s. Kreštelovca i Stražanca (13 km z.j.z. i 11 km z.s.z. Daruvara) na jači neprijateljski odpor². Borba je u toku.

Podr. Požege:

22. I. obkoljena posada u Caglinu (15.5 km s.i. Pletemica) od jačih part. snaga³. Upućena su pojačanja za odterećenje Caglina iz Pleternice i Našica. Snage iz Pleternice naišle su na crti Predolje (459) — Breginec (263) i kod s. Zarilac (8.5 km i., i 8.5 km s.i. Pleternice) na jak nepr. odpor. Istodobno upućena druga skupina dostigla je oko podne s. Sumanovac⁴ (9 km s. Pleternice) odakle dalje napreduje prema Kuli te će pošto uzpostavi spoj sa skupinom koja napreduje preko Ciglenika (10.5 km s.i. Pleternice) i sa snagama upućenim iz Našica⁵ koje su dostigle crtu: Lončarski Vis (491) — Gradac — M. Brazda

1 Ispušten tekst koji se ne odnosi na Slavoniju.
2 Borbu je vodio Daruvarski NOP odred.
3 U borbama za Caglin sudjelovale su slijedeće jedinice: XXVIII i XII divizija (svaka sa 2 brigade), Požeški, Diljski i Osječki NOP odred. O rezultatima napada vidi dok. br. 131, 132 i 133.
4 Pravač Pleternica — Djedina Rijeka, na liniji: Tulnik — Breginec — Predolje branila su dva bataljona XVIII NO brigade, a pravač Slav. Požega - Kula XXI NO brigada (bez Jednog bataljona). Vidi dok. br. 111.
5 Pravač Našice - Kula, na liniji Bukova glava - Sobica, branio je jedan bataljon XXI brigade i dva bataljona Osječkog NOP odreda. Vidi dok. br. 120.

(304) (12, 9. i 10 km j.z. Našica) usredotočenim napadajem napasti partizane kod Caglina.
Krugoval VI. ustaške bojne u Caglinu ne javlja se.

podr. Našica: 21. I. u području j.z. Našica razpršena je manja skupina part, uz 2 zarobljena i 4 ranjena partizana. Plien: 1 laka stroj-nica, 1 puška i 1 samokres.

Podr. Broda: 21. I. u borbi 17 km s.i. Broda ubijeno 7 partizana.

Po nalogu
Glavara glavnostožemog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

Dokument Je prepisan iz Zbornika dokumenata i podataka, tom V, knj. 23, str. 718—722.

108

24. I 1944.

Punomoć Štaba VI korpusa NOV i POJ kapetanu NOV Mirku Habdiji da može vršiti pregovore i razmjenu za njemačke ratne zarobljenike.

O V L A Š T E N J E

Ovime se ovlašćuje kapetan Narodno-oslobodilačke Vojske, drug Mirko Habdija, da može u ime Štaba VI. Korpusa, Narodno-oslobodilačke Vojske i Partizanskih Odreda Jugoslavije, voditi pregovore i vršiti razmjenu za zarobljene njemačke vojnike i pripadnike njemačke radne službe.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar : M. P.

Komandant,
pukovnik :
Petar Drapšin

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 16/1, ftk. 293.

24. I 1944.

Pismo Okružnog komiteta KPH Virovitica Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju u kome se daje informacija o političkoj situaciji i poduzetim mjerama protiv djelovanja reakcionarnog dijela HSS-a, koji pokušava organizirati i oružane grupe protiv NOB-a.

Dragi drugovi,

U vezi sa pojavom bijele garde¹ u okolini Pitomače, doznali smo ove pojedinosti: 21/1. o. g. ubila je ta banda jednoga našega druga stražara koji se nalazio u zasjedi u šumi između Sedlarice i Trešnjevica. Drug je bio neoprezan pa je zaustavio bandu, tako se otkrio našto su oni ispalili nekoliko metaka na njega i ubili ga. Iste noći ubijen je u svojoj kući član NOO-a Sedlarice, a također i njegova žena. Također su pucali na informativnog oficira komande mjesta Pitomača, ali ga nisu pogodili.

Prema obavijestima koje smo dobili točno se zna tko su ti banditi, pa vam mi navodimo njihova imena. To su Ivo Maresić iz Sedlarice, Ivo Medić također iz Sedlarice obadvojica bivši četnici. S njima je još nekoliko bandita i bivših ustaša. Naoružani su sa 4 karabina i nekoliko duplica. Pucaju po selima da bi prestrašili narod, što im donekle i uspijeva. Prema izkazu jednoga od uhapšenih iz Staroga Graca, ta banda ima vezu s Viroviticom i to sa nekim „fiškalom“ iz Virovitice, a to bi mogao biti Dr. Petek sudac, bivši četnik, koji je vrlo blizak Mesarovu². Također imaju vezu sa Suhom Katalenom kuda nailazi banda iz Bjelovara. Ujedno imaju vezu sa gestapom kako smo vam već javili.

I ako je narod prestrašen i ako se te vijesti o bijeloj gardi šire kao kuga ipak prema izvještaju druga Stefa, a i ostalih drugova uspjelo je većinu bjegunaca ispred mobilizacije koji su se sakrivali po šumama privući nazad kući. Čak su se neki od tih javili odmah dobrovoljno za NOV. Manji dio se nalazi kod tih bandita, ali od njih će se još neki vratiti kućama, a ostatak će otići bandi. Dobro je bilo to što se među njima nalazilo dobar broj čisto ustaških bandita koji su govorili da se bore za dom i poglavnika, pa su na taj način sve ostale elemente HSS-ovačke odbili od sebe.

Pomalo u vezi s tim, a i inače, moramo vas obavijestiti da je na sastancima HSS-ovaca koje je održavao Cerić³ izbilo na površinu mišljenje da bi se HSS-ovcima dozvolilo organiziranje u mjesne općinske i kotarske organizacije. To mišljenje naročito je zastupao Sulejmanac koji je, kako on to već zna, govorio o potrebi garancija i to najsigurnijih garancija HSS-ovcima (i hrvatskom narodu) da neće biti prevareni. On je ukazivao na to da je stvarno sada vrijeme, ali da treba im dati garancije da će HSS. biti ravnopravan u NOP. Kada su mu drugovi, pa i sam Cerić govorili o zaključcima izvršnog odbora da se sada ne može pristupiti organiziranju HSS-a i da to nema sada smisla onda je on rekao: „On-

¹ Oružane grupe reakcionarnog dijela HSS-a, pristalice politike dr. Vlatka Mažeka, koji su pokušavali formirati svoju „vojsku“ od dezertera iz Domobranstva, kojih je na virovitičkom okrugu bilo velik broj. Vidi: „Grada“, knj. VIII, dok. 124, str. 328 i dok. 143, str. 398-397.

² Martin? prvok HSS-a na kotaru Virovitica.

³ Mato, domobranski konjički natporučnik, koji je surađivao s partizanima i prešao na oslobođeni teritorij iz virovitičke kasarne, jeseni 1943.

OK. KPH. VIROVITICA.

28. I. 1944.

OBLASNOJ KOMITETU KPH. ZA SLAVONIJU.

Dragi drugovi,

U vezi sa pojavom bijele garde u okolini Pitomače, doznali smo ove pojedinosti: 21. I. o. g. ubila je ta banda jednoga našega druga stražara koji se nalazio u zasjedi u šumi između Sedlarice i Trešnjevica. Drug je bio neoprezan pa je zaustavio bandu, tako se otkrio nešto su oni ispalili nekoliko metaka na njega i ubili ga. Iste noći ubijen je u svojoj kući član NOO-a Sedlarica, a također i njegova žena. Također su pucali na informativnog oficira komade mjesta Pitomača, ali ga nisu pogodili.

Prema obavijestima koje smo dobili točno se zna tko su ti banditi, pa vam mi navodimo njihova imena. To su Ivo Maresić iz Sedlarice, Ivo Medić također iz Sedlarice obadvojica bivši četnici. S njima je još nekoliko bandita i bivših ustaša. Naoružani su sa 4 karabina i nekoliko duplica. Pucaju po selima da bi prestrašili narod, što im donekle i uspijeva. Prema izkazu jednoga od uhapšenih iz Staroga Graca, ta banda ima vezu s Viroviticom i to sa nekim "fiskalom" iz Virovitice, a to bi mogao biti Dr. Petek sudac, bivši četnik, koji je vrlo blizak Mesarovu. Također imaju vezu sa Suhom Katalenom kuda nailazi banda iz Bjelovara. Ujedno imaju vezu sa gestapom kako smo vam već javili.

I ako je narod prestrašen i ako se ta vijest o bijeloj gardi šire kao kuga ipak prema izvještaju druga Štefa, a i ostalih drugova uspjelo je većinu bjegunaca ispred mobilizacije koji su se sakrivali po šumama privući nazad kući. Čak su se neki od tih javili odmah dobrovoljno za NOV. Manji dio se nalazi kod tih bandita, ali i od njih će se još neki vratiti kućama, a ostatak će otići bandi. Dobro je bilo to što se među njima nalazilo dobar broj čisto ustaških bandita koji su govorili da se bore za dom i poglavnička, pa su na taj način sve ostale elemente HSS-ovačke odbili od sebe.

Po malo u vezi s tim, a i inače, moramo vas obavijestiti da je na sastancima HSS-ovaca koje je održavao Čerić iz bilo na površinu mišljenje da bi se HSS-ovcima dozvolilo organiziranje u mjesne općinske i kotarske organizacije. To mišljenje naročito je zastupao Sulejmanac koji je, kako on to već zna, govorio o potrebi garancija i to najsigurnijih garancija HSS-ovcima / i hrvatskom narodu / da neće biti prevareni. On je ukazivao na to da je stvarno sada vrijeme, ali da treba ih dati garancije da će HSS biti ravnopravan u NOP. Kada su mu drugovi, pa i sam Čerić govorili o zaključcima izvršnog odbora da se sada ne može pristupiti organiziranju HSS-a i da to nema sada smisla onda je on rekao: "Onda neće ni u buduću uspijevati mobilizacija kod nas". Drugovi koji su tamo bili kažu da su dobili dojam da od toga mišljenja Sulejmančevog nije daleko do organiziranja bijele garde.

U toku današnjeg dana stiće će ovamo drug Siniša zajedno sa Čerićem pa će nas još detaljnije upoznati s tim što se tamo događa i sa onim što je on mogao opaziti na sastancima HSS-a, tako da ćemo si moći stvoriti jasniju sliku o stanju u tome kraju. Svakako da ćemo vas o tome što doznamo obavijestiti ili ustmeno ili pismeno.

Naše je mišljenje da je taj Sulejmanac i onih oko njega isto takav tip kao Ibaša i da se tu nekim političkim razlozima s takvim tipovima i onima koji su usko vezani uz njih neće moći učiniti ništa. Naša će prva dužnost biti da još koliko god je to više moguće poradimo tamo na okupljanju svih poštenih Hrvata i pristalica bivših HSS-a, a sa ostalim ovakvim tipovima kao što je Sulejmanac i Ibaša moraćemo drugačije postupiti. Još je važno napomenuti da narod toga kraja gdje je izvršena mobilizacija jedva očekuje našu vojsku da ga zaštiti od upada bande i od pljačke koju banda vrši. Neki kolebljivci govore ali jeduće: "Mobilizirali su nas, a ostavili su nas sada same na milost i nemilost bandi". Svakako da to neprijateljski raspoloženi elementi iskorištavaju. Osim toga ima slučajeva i bježanja pojedinaca koji su mobilisani iz brigada i odreda svojim kućama, jer smatraju da su nepravilno mobilisani pošto su jedini muškarci kod svojih kuća.

Na istočnom dijelu Virovitičkog kotara opet u selima gdje je izvršena mobilizacija pitaju zašto nije izvršena mobilizacija u svim selima, a također traže da dodje vojska da ih zaštiti od upada bande.

I ako smo mi poduzimali sve da naše jedinice dodju na vrijeme na taj sektor još do sada nije niti jedna stigla ovamo. Vjerujemo da kada stigne naša vojska uz naše djelovanje mobilizacija će biti popravljena i da će se na istočnom dijelu moći nastaviti sa mobilizacijom.

Primitite drugarski pozdrav uz naš borbu
Smrt fašizmu - Sloboda!

Za Komitet:

da neće ni u buduće uspijevati mobilizacija kod nas". Drugovi koji su tamo bili *** kažu da su dobili dojam da od toga mišljenja Sulejmančevog nije daleko do organiziranja bijele garde.

U toku današnjeg dana stići će ovamo drug Siniša⁴ zajedno sa Cerićem pa će nas još detaljnije upoznati s tim što se tamo događa i sa onim što je on mogao opaziti na sastancima HSS-a, tako da ćemo svi moći stvoriti jasniju sliku o stanju u tome kraju. Svakako da ćemo vas o tome što doznamo obavijestiti ili usmeno ili pismeno.

Naše je mišljenje da je taj Sulejmanac i oni oko njega isto takav tip kao Ibša⁵ i da se tu nekim političkim razlozima s takvim tipovima i onima koji su usko vezani uz njih neće moći učiniti ništa. Naša će prva dužnost biti da još koliko god je to više moguće poradimo tamo na okupljanju svih poštenih Hrvata i pristalica bivšeg HSS-a, a sa ostalim ovakovim tipovima kao što je Sulejmanac i Ibša moraće se drugačije postupiti. Još je važno napomenuti da narod toga kraja gdje je izvršena mobilizacija jedva očekuje našu vojsku da ga zaštiti od upada bande i od pljačke koju banda vrši. Neki kolebljivci govore sljedeće: „Mobilizirali su nas, a ostavili su nas sada same na milost i nemilost bandi". Svakako da to neprijateljski raspoloženi elementi iskorištavaju. Osim toga ima slučajeva i bježanja pojedinaca koji su mobilisani iz brigada i odreda svojih/ kućama, jer smatraju da su nepravilno mobilisani pošto su jedini muškarci kod svojih kuća.

Na istočnom dijelu virovitičkog kotara opet u selima gdje je izvršena mobilizacija pitaju zašto nije izvršena mobilizacija u svim selima, a također traže da dode vojska da ih zaštiti od upada bande.

I ako smo mi poduzimali sve da naše jedinice dođu na vrijeme na taj sektor još do sada nije niti jedinica stigla ovamo. Vjerujemo da kada stigne naša vojska uz naše djelovanje da će se situacija popraviti i da će se na istočnom dijelu moći nastaviti sa mobilizacijom.

Primate drugarski pozdrav uz naš borbeni

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Za Komitet:
Sarajčić⁶, v. r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDIŠB, Slav. Brod, K 23/1 CK, ftk. 314/43.

110

24. I 1944.

Izvještaj Štaba XII udarne brigade NOV Hrvatske Štabu VI korpusa NOV 1 POJ o borbi na osiguranju prilikom napada na Banja Luku, rezultatu borbe i stečenim iskustvima.

Po naređenju štaba XI. NOU. Divizije¹ od 27. XII. 1943 brj 30 str. pov. 1943 jedinice naše brigade imale su zatvoriti pravac Derventa — Prnjavor na

⁵ Mijo, prvog HSS-a na daruvarskom kotaru.

⁴ Janjašević

⁶ Ivo

¹ Brigada Je stavljena pod komandu te divizije prelaskom u Bosnu. Vidi dok, 135, str. 368, u „Gradl", knj. VIII.

liniji Trstenici — Smrtići — Palačkovci. Akcija na Banja Luku² imala je početi 31. XII. 1943 u 23 časa. Do tog vremena jedinice naše brigade izašle su na određeni položaj i izvršile sabotažu na cestama Bos. Dubočac — Srbac, i Der-venta — Prnjavor.

Naš I. bataljon imao je zadatak da zaposjedne raskrscopicu cesta Derventa — Prnjavor u selu Smrtićima, kod Kote 205. Zadatak ovog bataljona bio je da sa jednim djelom svojih snaga bude na samoj cesti, dok drugi dio snaga ovog bataljona imao je zadatak kontrolisati Ukrajinu kod sela Palačkovaca, s tim da spreči eventualno prebacivanje neprijatelja preko Ukrajine. Glavnina snaga ovog bataljona nalazila se na Koti 205 (Bogosavac).

1. i 2. januara 1944 g. dok se je vodila borba u Banja Luci neprijatelj iz DerVente nije nadirao na položaje ovog bataljona, već 3. januara u jutro oko 10 časova naišla je kolona čerkeza³ u jačini od oko 200 sa 15 automobila, 30 kola i 1 tenkom. Snage ovog bataljona koje su se nalazile na cesti, pustile su neprijatelja u neposrednu blizinu i u prvom plotunu izvršili juriš i potučeno je 10 čerkeza, dok su se ostali dali u bjegstvo nazad prema Derventi.

U toj borbi naši borci hvatali su čerkeze žive koji se nisu dali razoružati, već su davali otpor te su ubijeni.

U tim borbama naročito se istakao komandir II. čete ovog bataljona drug Nikola Brković koji je u progonu neprijatelja uhvatio dvojicu koji se nisu dali razoružati, već su navalili na njega, a on ih je obadvojicu pobio iz pištolja. Isti drug zaslužuje odlikovanje za svoju hrabrost.

U ovoj borbi također su se istakli ivojom hrabrošću i poginuli vojnici drug Vujasinović Joco i delegat drugarica Radulović Jovanka koji su u jurišu za neprijateljem poginuli herojskom smrću.

U toj borbi zaplijenjeno je: 8 karabina i nešto vojničke spremne. Uništena su 1 neprijateljska kola sa konjima.

4. I. 1944 neprijatelj je pokušao iz Detlaka da se prebaci preko Ukrajine između Palačkovaca i Donjih Smrtića, te je III. četa ovog bataljona svojom vatrom prisilila neprijatelja na povlačenje. Ostale snage ovog bataljona bile su zaposjele položaj kod Kote 199 (Palačkovačko brdo) pošto je neprijatelj izbacio naš III. bataljon sa položaja i prodro u selo Smrtiče. Te dve čete vodile su borbu ceo dan do 15 i pol časova po podne. Ovdje je neprijatelj bio zaustavljen i nateran u nizinu, ali pošto je neprijatelj već ušao u Prnjavor preko Glogovca štab brigade izdao je naređenje za povlačenje svih jedinica i zaobilazanje Prnjavora, te hvatanje masiva Crni Vrh — Ljubić.

5. I. 1944 u jutro u 6 časova ovaj bataljon imao je zadatak zaposjesti Gradinu pored ceste Prnjavor — Banja Luka kod sela Galjipovac. Oko 8 časova neprijatelj iz Prnjavora nastupao je u pravcu zapada u više kolona, te je jedna kolona naišla na ovaj bataljon koji ju je odbio i potukao nekoliko čerkeza i zaplijenio 3 puške. Međutim već su neprijateljske kolone uspjele začu u međuprostore između I. i II. bataljona kao i sa druge strane sa namjerom opkoljavanja naših bataljona, I. bataljon je bio prisiljen odstupiti u pravcu zapada, te je pod borbom odstupao da izbjegne opkoljavanje u selo Dubravu, gdje se je sastao sa snagama našeg III. bataljona.

² Borba za Banja Luku vođena je od 31. XII 1943. do 2. I 1944. Vidi: Leksikon NOR-a, Narodna knjiga, Beograd 1980. knj. 1, str. 50.

³ Odnosi se na kozmačke jedinice koje su djelovale u sklopu Wehrmachta. Vidi: „Grada“, „ knj. IX, dok. 8, blj. 2.

U svim ovim borbama ovaj bataljon imao je 2 mrtva, 3 lakše ranjena i 1 nestao.
U borbama je utrošeno 6.000 metaka.
Zaplijenjeno je 11 karabina i 1500 metaka.
Neprijateljski gubitci su: oko 20 mrtvih i veći broj ranjenih.

III. BATALJON

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje također prema Derventi na Dubočkom Brdu (Kota 195), te u pravcu Kote 293 (Ciglensko brdo). Glavnina ovog bataljona nalazila se na položaju između te dve kote. Zadatak ovog bataljona bio je: u slučaju borbe I. bataljona sa neprijateljem da zađe neprijatelju iza leđa iznad sela Miškovaca, te tako neprijatelja da tuče sa leđa. Međutim neprijatelj je bio obaviješten o našim položajima od četnika i istovremeno je podišao III. bataljonu kada i I. bataljonu, te se na položaju III. bataljona kroz ceo dan do kasno u noć do 11 časova na večer vodilo krvave borbe. Naši borci su odbili 10-setak juriša čerkeza na naše položaje.

Potučeno je mnogo bandita, ali uslijed stalnih napada ovaj bataljon nije uspeo doći do neprijateljskih mrtvih vojnika. Neprijatelj je na položaj ovog bataljona skoncentrisao jednu bateriju artiljerije i jednu bateriju bacača. Unatiaoć jakih napada i jake artiljerijske vatre neprijatelj nije uspeo do 11 časova na večer izbaciti naš bataljon sa položaja. Tek u 11 sati neprijatelj je izvršio jedanaesti juriš iskoristivši noć i tako je potiskao naš bataljon sa tog položaja. Neprijatelj u toku cijelog dana i noći najviše je napadao na I. četu ovog bataljona kojoj je komandir, poručnik Vujnić Milutin—Nebojša koji se sam istakao, te obilazio položaj, dizao moral borcima i davao borcima upute. Također se u toj borbi istakao puškomitraljezac Marelj Dušan i puškomitraljezac drug Moslavac Ivan kome je dva puta neprijateljsko zrno rasteplo šanžer na p. mitraljezu. Također se istakao nišandžija kod teškog mitraljeza drug Zarković Petar. Ova četa na svom položaju potukla je oko 30 neprijateljskih vojnika.

Ostale dvije čete ovog bataljona također su imale borbu i manevrisale su, tako da su razbijale neprijatelju bokove koji su htjeli zaobići položaje I. čete. Na ovaj bataljon napadalo je oko 700—800 neprijateljskih vojnika (čerkeza).

Po naređenju štaba divizije ovaj naš bataljon trebao je da dođe 4 o. mj. oko 6 časova u jutro u Prnjavor za odbranu samog Prnjavora, pošto je neprijatelj od Teslića nadirao sa jačim snagama prema Prnjavoru. Ali bataljon je bio premoren borbom te je ispred Prnjavora u selu Štivoru napravio odmor gdje su borci odmarali do 10 sati prije podne, te tada su došli u Prnjavor i zaposjeli položaj pored potoka Vijake na cesti Prnjavor — Jelah kod Mačkovca. Neprijatelj je naišao na ovaj bataljon oko 3 sata poslije podne cestom od Glogovca, naši su otvorili vatru i neprijatelja natjerali u bjekstvo, dok druge neprijateljske kolone su prošle potok Vijaku kod Miladinovićevog brda i zašle jednim djelom snaga našem I. i II. bataljonu s leđa koji su se borili na Palačkovačkom brdu i kod Palačkovaca, a ostale snage ušle su u Prnjavor. Tada se III. bataljon povukao bez gubitaka u pravcu sela Mraviće, za selo Viječani.

5. I. 1944 III. bataljon je zaposjeo položaje iznad Viječana na planini Ljubić (Kota 543) i jednim djelom snaga dolinu Ukriine nedaleko od Pivaševića

sa zadatkom da zaštiti prolaz bolnice, komande područja, komande mjesta i narodnu vlast⁴ koja se povlačila s nama zajedno. Zatim se povukao u Gornju Šnjegotinu, dok bolnica, komande područja i sva ostala pozadina smjestila se u Omerbegovu Šnjegotinu.

6. I. 1944 ovaj bataljon bio je napadnut rano u jutro u Gornjoj Šnjegotini od jedne kolone Nijemaca koja se spustila sa planine Čavka na Gornju Šnjegotinu te se bataljon povukao u pravcu Karača gdje je naišao na četnike i s njima se tukao. U ovoj borbi sa četnicima jedna desetina ovog bataljona sa komandnirom bila je odcepljena, te pošto ne poznaje teren krenula je u pravcu Maslovara, te je u selu Liplju uhvatila vezu sa našim IV. bataljonom u selu Kovačevići. U toj borbi četnici su uspjeli uhvatiti naše dve drugarice koje nisu mogle po snijegu trčati. Toga dana bataljon je ostao u Srednjoj Šnjegotini gdje se je skoncentrisala naša tri bataljona.

U ovim borbama bataljon je imao 4 mrtva, 9 ranjenih i 3 nestalih drugova.

U svim ovim borbama ovaj bataljon utrošio je 3.200 metaka.

Izgubio je 3 puške.

Zaplijenjeno nije ništa.

U borbi je potučeno oko 50 neprijateljskih vojnika (čerkeza).

II. BATALJON

Ovaj bataljon prema usmenom s[^]azumu sa zamjenikom komandanta XI. divizije imao je zaposjesti položaj na Pasjoj Pravdi (K. 332) i Kotu 349 (visoka obala) sa zadatkom da istura patrole na Gavranić (K. 330) gdje će hvatati vezu sa jedinicama III. bataljona.

2. I. 1943 četnička banda Vlade Vinčića koja se nalazi u Smrtićima zaposjela je vis Gavranić (K. 330), iskopala rovove i utvrdila se, te jedinice II. i III. bataljona koje su se nalazile u neposrednoj blizini tog visa bile su napadane od četnika. Komandant II. bataljona odvojio je jednu četvu sa zadatkom da likvidira četnike na Koti 330. Ta četa je napadala četnike 2 sata, izvršila juriš, ubila je 6 četnika i 3 ranila dok je na našoj strani poginuo 1 vodnik. Četnici su protjerani u selo Smrtiće. Tada je ta četa ostala na tom položaju.

3. I. 1944 kada je otpočela borba kod I. i III. bataljona, čerkezi su pokušali manevrom da zaobidu i III. bataljon te su naišli na kotu 330 na četvu II. bataljona koja je ubila jednog čerkeskog oficira i jednog konja, čerkezi su se povukli nazad i taj bataljon na tom položaju više nije imao borbe.

4. I. 1944 u jutro povučen je taj bataljon sa tog položaja na položaj Palačkovačko Brdo (Smrekvik). Istog dana vodio je borbu sa čerkezima na tim položajima do 3 sata po podne stalno odbijajući neprijateljske napade i vršeći protivnapade.

U toj borbi potučeno je oko 20 neprijateljskih vojnika, zatim se bataljon povukao u pravcu Sibovske odakle je produžio put preko Ilove za selo Rakovac gdje je bataljon prenoćio. Ujutro oko 7 časova naišao je neprijatelj iz Prnjavora gdje se je također vodila borba, i ovaj bataljon se kretao u pravcu Gradine

⁴ Misli ne na NOO-e.

prema položajima I. bataljona. Međutim neprijatelj je već zaposjeo položaje I. bataljona i bataljon je krenuo u pravcu zapada do sela Lišnje te je prešao cestu i došao do I. bataljona u selo Dubravu. Ovaj bataljon se od ceste do Dubrave povlačio bez borbe jer je sa sobom imao brigadno previjalište, te su borci morali nositi neke naše ranjenike.

Ovaj bataljon u svim ovim borbama imao je 5 mrtvih, 2 ranjena i 2 nestala druga.

Neprijateljski gubitci su: 25 čerkeza i 6 četnika mrtvih, a ranjenih ne-utvrđeno.

Izgubljeno oružja: 1 šmajser i 3 puške.

Zaplijenjeno od oružja nije ništa.

Utrošeno je 1700 metaka.

IV. BATALJON

Ovaj bataljon imao je zadatak sa jednom četom zaposjesti položaj sjeverno od Prnjavora u selu Mačino Brdo, a sa dvije čete da se smjesti u selo Lišnju, sa zadatakom da spreči upad četnika u Prnjavor. Ovaj bataljon je bio na položaju do 3. I. 1944, te je 4. I. 1944 u jutro bio upućen u Gornju Snjegotinu sa zadatakom da obezbedi prolaz naših jedinica prema masivima Uzlomec — Borje (po naređenju zamjenika komandanta XI. NOU. Divizije). Bataljon je istoga dana stigao do Karača gdje je prenoćio i ujutro dobio je naređenje da krene u pravcu Ziškovića Njima⁵ da napadne kolonu koja se spuštala sa planine Ljubić prema ostalim snagama naše brigade. Međutim istoga jutra opkolili su ih četnici i otvorili vatru na njih. Oni su izvršili juriš i sterali četnike sa jednog visa, te odatle pružili otpor četnicima. Toga dana stalno su četnici pripucavali za njima i nisu mogli da se probiju do Ziškovića Njima od četnika, već su okrenuli preko planine Uzlomec za Maslovare. Došli su do sela Grujića te su uhvatili sa nekim djelovima iz V. Kozarske brigade vezu i tamo saznali da se štab divizije nalazi u Kotor Varošu i da oni očekuju dolazak naših snaga sa ovog sektora. Istoga dana bataljon se povratio nazad prema Srednjoj Snjegotini i u zaseoku Kovačevići je stao.

6. I. 1944 do istog bataljona došla je jedna desetina iz III. bataljona koja im je saopštila da su naše snage tu u neposrednoj blizini i da su oni izgubili vezu uslijed napada nijemaca na njih. Tako se taj bataljon smjestio u to selo i postavio obezbeđenje od jedne čete na vis Prdeljica (K. 1018). Poslije podne oko 15 sati naišla je jedna kolona Nijemaca potokom Bistrica od Gornje Šnjetine vođeni od četnika i napali su naš IV. bataljon iz jarka. Tukli su sa dva teška bacača brzu paljbu po selu, tako da su unijeli paniku u bataljon i da sve snage koje su bile u selu nisu mogle izaći iz sela, već su se neki razbježali po okolnim jarcima, a naročito komordžije ovog bataljona koji su skoro gotovo svi do jednoga stradali jer su se razbježali i nisu znali puta te su se pogubili i četnici su ih poslije borbe pohvatali. Bataljon je izašao na vis Prdeljica te je sačekao Nijemce na samom visu i vodio borbu sa njima do 7 časova na večer,

⁵ Vjerojatno njiva.

U toj borbi potučeno je 18 Nijemaca, među njima i jedan oficir.

U borbi se naročito istakao poručnik, drug Drago Manojlović, komandir IH. čete ovog bataljona, koji je sa svojom četom zadao odlučan udarac i protjerao Nijemce nazad do sela Kovačevića. Tada je bataljon napustio ovaj sektor i prešao je sa Uzlomca na planinu Borje gdje je uhvatio vezu sa ostalim snagama raznih brigada i odreda koji su također bili ocjepljeni.

Ovaj bataljon u borbama sa četnicima i Nijemcima imao je 20 mrtvih, 11 ranjenih i 18 nestalih drugova.

Izgubili su: 1 puškomitraljez i 15 karabina, svu komoru i 3600 komada metaka sa mitraljeskim konjima. Trošeno je 2500 metaka.

Oštećen je: 1 p. mitraljez od teške mine.

Zaplijenjeno nije ništa.

Ubijeno je: 20 Nijemaca i 1 četnik. Broj ranjenika nije utvrđen.

REZULTAT AKCIJE

U toku ovih 6 dana, t.j. akcije na Banja Luku i neprijateljske akcije na naš oslobođeni teritoriji i naše probijanje gubici naše brigade jesu:

Poginulo je 31 drug, 25 ranjeno, 24 nestalo. Osim toga jedna desetina iz III. bataljona koja je pratila naše ranjenike za bolnicu otišla je sa Centralnom bolnicom u Krajinu, tako da pitanje njenog povratka u našu brigadu nepoznato.

Gubitci neprijatelja koje je utvrđeno od strane naših jedinica jesu: 135 mrtvih čerkeza i Nijemaca, 7 četnika.

Utrošeno je: 13.400 metaka, a zarobljeno je 1500 metaka.

Od oružja i municije je izgubljeno: 1 p. mitraljez, 22 puške, od toga sa mrtvima je ostalo svega 6 pušaka, dok ostalo oružje nalazi se kod izgubljenih drugova. Također je izgubljeno 3600 komada metaka sa mitraljskim konjima iz IV. bataljona.

Za vrijeme ovih borbi štab II. i III. bataljona su potpuno zadovoljili. Snalaze se i dosta dobro manevrišu sa jedinicama. U ta dva bataljona također su i niži rukovodioci zadovoljili, naročito u III. bataljonu koji je pretrpeo najjaču vatru i održao svoj položaj do kasno u noć.

Stab I. bataljona nije zadovoljio. Primjećuje se kod tog štaba neka ljenost, a naročito kod komesara koji vrlo slabo obilazi položaj i uvijek po obilasku članova štaba brigade može ga se naći u Štabu bataljona gdje spava.

Stab IV. bataljona snosi prilično veliku odgovornost za izbacivanje tolikog broja drugova iz stroja, jer su se aljkavo odnosili prema naređenju koga su dobili. Bilo im je naređeno da hvataju vezu sa našim snagama u Vijećanima, međutim oni to nisu učinili već kad su uhvatili vezu sa nekim djelovima koji su se izgubili vezu sa svojom glavinom, onda su se na svoju ruku orijentisali prema Maslovarama i Kotor Varošu. Također kad su primili naređenje od nas da napadnu snage na Žiškovića Njivama premda su znali da se naše snage kreću iz tog pravca, oni su okrenuli na drugu stranu ne izvršivši ni jedno naređenje. Do sada je taj štab bataljona potpuno zadovoljavao. Na održanom savjetovanju sa štabovima bataljona, ovaj štab bataljona priznaje svoju grešku i navode da su se oni kao štab potpuno izgubili u onim planinama i da od ih četnici svojim stalnim pripuckavanjem zbunili.

Borbe koje su vodili I. II. i III. bataljon su bile potpuno u redu i s njima se dobro rukovalo, dok sa IV. bataljonom koji je bio za cijelo vrijeme ove akcije prilično udaljen od štaba brigade, a nije bio niti kontrolisan oni su napravili grešku u rukovođenju.

Teren na kojem se nalazio IV. bataljon jest potpuno četnički, te se na tom terenu nije mogla razviti nikakva informativna služba, jer od naroda se nije ništa moglo saznati pošto su to četnička sela, a niti su oni dobro poznavali taj sektor, niti teren.

STEČENA ISKUSTVA

U borbi sa čerkezima koji su vrlo brzo pokretni i obično nadiru sa manjim snagama od 50—60 konjanika u više kolona, te kad se jedinica upusti s njima u borbu, ostale njihove snage odmah zaobilaze bokove na daleko i zalaze ili s boka ili s leđa našim jedinicama, te tako sprečavaju uništenje njihove jedinice koja se upustila u borbu. Uvidili smo da je potrebno sa njima se desetinama ili vodovima zaposjedati pojedine visove i to na vrlo širokom frontu pošto su oni vrlo brzo pokretni te lako manevrišu.

Također smo uvidili da naši štabovi bataljona kada se odvoje od ostalih snaga naše brigade osjećaju se usamljeni na ovom sektoru kao što je bio slučaj sa IV. bataljonom te je uslijed toga i stradao.

U ovim borbama poginuo je zamjenik komandanta II. bataljona, kapetan drug Milinović Stojan koji nije izvučen već ga je neprijatelj našao mrtvoga. Nije iznešen zato pošto je isti ostao sa zaštitnikom i neprijatelj ih je sterao sa visa, te je u povlačenju drug poginuo i ostao.

Također je poginuo zamjenik politkomesara IV. bataljona drug Ivan Pavleković koji je bio ranjen kroz obadva kolena i borci su ga nosili, te je on izva-
dio pištolj i ubio se sam pošto su Nijemci napadali borci ga nisu mogli dalje nositi već su ga ostavili te je posle proterivanja Nijemaca pokopan na planini Uzlomac kod Kote 1018.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. Politkomesar:	Načelnik štaba	Komandant, Major:
P. ⁶ Car, v.r.	poručnik :	J. ⁷ Antolović, v.r.
	Potpis nečitak	

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 301-305.

6 Pero
7 Josip

24. I 1944.

**Izvještaj Štaba XII udarne brigade NOVH Štabu VI korpusa NOV i POJ
o izvršenoj akciji na uporište Prnjavor i rezultatu borbe.**

Prema usmenom naređenju zamjenika komandanta XI. NOU. Divizije¹ i prema usmenom sporazumu sa XIV. NOU. brigadom jedinice naše brigade i XIV. brigade trebale su da izvrše napad 19. I. 1944 u 24 časa.

Zadatak naše brigade je bio sa dva bataljona napasti uporište sa istočne, jugoistočne i južne strane, dok dva bataljona su bili raspoređeni ^osiguranju pored rijeke Ukrine, u Ukrinskom lugu, te dalje preko ceste Derventa — Prnjavor do sela Palačkovaca.

Zadatak XIV. brigade bio je sa dva bataljona napasti sa sjeverozapadne strane, dok jedan bataljon postaviti za osiguranje na Palačkovačkom brdu. Jedinice XIV. brigade otpočele su sa napadom u 24 časa, dok naši bataljoni koji su trebali da napadaju jedan je zakasnio jedan sat, a drugi je zakasnio dva sata radi velike udaljenosti od uporišta.

I. BATALJON

Imao je zadatak napasti uporište sa južne strane i to: sa svojim lijevim krilom da bude na cesti Prnjavor — Banja Luka, a sa desnim krilom da dopre do ceste Prnjavor — Vučijak. Na tom međuprostoru bataljon je imao likvidirati uporište kod bolnice koja se nalazi u samoj sredini grada i uporište kod džamije koja se nalazi na cesti od Prnjavora prema Banja Luci. Ovaj bataljon radi velike udaljenosti nije mogao stići na vrijeme, već je zakasnio jedan sat te je otpočeo sa napadom u 1 sat posle pola noći. Bataljon u svom nastupanju naišao je na neprijateljske patrole i vanjska osiguranja, te je otpočeo borbu izvan grada sa neprijateljem. Nakon kraće borbe neprijatelj se povukao u rovove oko bolnice i oko džamije te do same zore vodila se borba oko tih rovova, ali bez uspjeha jer naši borci nisu bili tačno upoznati sa samim rasporedom neprijateljskih snaga na pojedinim mjestima. Ujutro u 7 časova bataljonu je izdano naređenje da svoj položaj ustupi II. bataljonu, te da sa svojim snagama ode na Palačkovačko brdo da pojača osiguranje prema Derventi. Međutim kada su borci II. bataljona preuzimali položaj I. bataljona, neprijatelj je primjetio to pregrupisavanje i vidio da se u gradu nalaze slabije snage i počeo vršiti protivnapade, te je komandant brigade² odlučio da se bataljon uputi sa dvije čete u zasjedu dok jedna četa ostaje sa našim II. bataljonom. Za to vrijeme neprijatelj je sve žešće napadao i počeo da zaobilazi naše lijevo krilo kod džamije s namjerom da zađe našim snagama sa leđa, te smo to predusreli i neprijatelja povratili nazad u sam centar grada. Tada smo saznali da su se jedinice XIV. brigade povukle sa svojih položaja u selo Mraviću, bez da su obavjestile naše jedinice, tako da se u uporištu nalazile naše male snage prema neprijatelju koji je bio

¹ Dolaskom u Bosnu Brigada je stavljena pod komandu XI NOU dizivii Vidi: „Grada”, knj. VIII, dok. 135, str. 368.
² Josip Antolović

mного nadmoćniji. Tada smo odlučili povratiti naš I. bataljon ponovo nazad u uporište i hvatali vezu sa jedinicama XIV. brigade preko zamjenika komandanta divizije. I. bataljon se povratio na svoj položaj i rokirao se više u lijevo, tako da je neprijatelj bio u poluobruču od našeg I. i II. bataljona. Kroz ceo dan vodila se prilično žestoka borba, neprijatelj je vršio napade, ali borci ovog bataljona su ih prilično pomlatili. Na večer oko 7 časova trebao je da otpočne napad svih jedinica na uporište da se neprijatelj sabije na što uži prostor. Naš I. bataljon je izvršio svoj zadatak. Otpočeo je sa napadom i proterao neprijatelja od džamije do katoličke crkve, tako da su naše jedinice držale dve trećine grada, a neprijatelj se nalazio u jednoj trećini grada. Kroz cijelu noć do pred zoru bilo je prilično zatišje, mitinziralo se i pregovaralo sa neprijateljem koji se ponašao vrlo drsko. U samu zoru jedna četa I. bataljona na juriš zauzela je jednu zgradu, tako da je neprijatelj bio gotovo ispresijecan od naših snaga na tri djela. Na tom položaju bataljon je ostao dok jedinice II. bataljona nisu uspjele likvidirati zgradu u ulici koja ide od crkve prema Vučijaku, t.j. bivšu komandu mjesta u Prnjavoru. Tada je nastalo bježanje bande i ovaj bataljon je sa jednom i pol četom nastavio sa progonom bande do u blizinu naših zasjeda, stalno ga prateći vatrom i razbijajući ih.

U ovim borbama ovaj bataljon zarobio je 2 oficira i 12 neprijateljskih vojnika.

Ubijeno je 20 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno je: 1 p. mitraljez, 1 laki njemački mitraljez, 2 šmajsera, 21 puška i 4 pištolja (Marke Vis).

Gubitci ovog bataljona su: 4 mrtva i 5 ranjenih drugova. Među mrtvima je i zamjenik komandira I. čete drug Đuro Grujić, a među ranjenima je komandir I. čete drug Pavković Mirko.

U ovoj borbi naročito se istakao komandir II. čete drug Nikola Brković (Hasan). Isti drug je služio primjerom svojim borcima sa hrabrošću i upornošću. Isti drug je također se isticao u borbama koje je ovaj bataljon imao za vrijeme akcije na Banja Luku.³

U borbi je istrošeno 2200 komada metaka i 20 bombi.

II. BATALJON

Ovaj bataljon imao je zadatak napasti uporište sa istočne strane i to: sa tsvojim desnim krilom da izade na raskršće kod katoličke crkve, a sa lijevim krilom da se kreće cestom Prnjavor — Vučijak, te da likvidira rovove koji se nalaze kod pravoslavne crkve, nedaleko od Kote 182. Ovaj bataljon otpočeo je sa napadom u 2 sata posle pola noći. Zakasnio je radi velike udaljenosti i slabih vodiča koje gotovo bataljon nije ni imao. U kratkom sukobu sa neprijateljem kod pravoslavne crkve neprijatelj se povlačio cestom u pravcu katoličke crkve dok desno krilo ovog bataljona nije moglo izaći na raskršće kod katoličke crkve, radi velikog brisanog prostora, a i neprijatelj je već zaposjeo samo raskršće i tukao položaje desnog krila ovog bataljona. Do pred samu zoru ovaj bataljon je čistio ulicu do same komande mjesta i stegao neprijatelja u zgradu iz koje je neprijatelj davao žestok otpor, a kada je svanulo počeo je da vrši protivnapade

³ Vidi dok. 110.

koje su borci ovog bataljona sve odbili. Ovaj bataljon ujutro oko 8 časova je smjenjivao borce I. bataljona i ujedno vodio borbu dok se nije povratio naš I. bataljon na svoj prvobitni položaj. Kroz ceo dan i noć bile su prilično žestoke borbe, jer neprijatelj je nastojao pod svaku cijenu ostati u uporištu. U toku noći su se zabarikadirali u komandu mjesta, tako da bez teškog oružja i bez detaljnog ispitivanja same zgrade nismo mogli ništa napraviti. U jutro kad je svanulo dana 21. o. mj. nakon čega je ispitana zgrada poduzet je napad na zgradu koji je i uspeo, pošto se neprijatelj nije mogao iznutra braniti od svojih barikada. U toj zgradi nastala panika i neprijatelj je rušio barikade sa prozora, skakao van i bježao u drugu susjednu zgradu. U toj zgradi uhvaćen je jedan živ i jedan ubijen neprijateljski vojnik. Odmah se produžilo sa napadom na drugu zgradu. Neprijatelj nije dao otpor već je utekao u treću zgradu, gdje se sakrilo u podrum i na tavan oko 50 neprijateljskih vojnika. Iz te zgrade neprijatelj je dao prilično žestok otpor, bacavši bombe i držao vatru iz mitraljeza i šmajsera. Međutim naši borci izvršili su juriš, došli pod samu zgradu i bacali bombe u podrum i na sprat i uskakali u prizemlje. Neprijatelj je uspio sa nekolicinom pobjeći iz zgrade, dok su ostali prisiljeni na predaju.

U toj zgradi zarobljeno je 40 neprijateljskih vojnika i 1 oficir. Ostale snage ovog bataljona produžile su sa progonom neprijatelja iz ostalih zgrada koji je zgrade napuštao i bježao u pravcu sela Babanovci. Naši borci su ih stizali i ubijali i dalje progonili do u pravcu naše zasede.

Ovaj bataljon u ovim borbama imao je 8 mrtvih i 9 ranjenih boraca. Među ranjenima je i poručnik drug Aleksa Srdić, komandir II. čete.

Ovaj bataljon zarobio je 45 neprijateljskih vojnika i 1 oficira.

Gubitci neprijatelja su: oko 15 neprijateljskih vojnika, dok ih je veći broj ranjen.

Zaplijenjeno je: 4 njemačka laka mitraljeza sa postoljima i nišanskim spravama, 1 p. mitraljez, 3 šmajsera, 6 pištolja (marke Vis), 40 pušaka i mnogo ostale sprema kao i sanitetskog materijala.

U ovoj borbi utrošeno je 3.100 metaka, i 25 komada bombi.

Ovom bataljonu bio je dodjeljen naš teški bacač koji je izbacio 3 mine od 3 i pol kile, i 3 mine od 6 kg.

III. BATALJON

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje od sela Palačkovaca, preko ceste, pored Ukrine do Jovetićevog mlina, s tim da prekopa cestu i da je onespособi za promet. Ovaj bataljon izašao je na položaj u 6 časova u jutro i odmah počeo sa sabotажom ceste koju je vršio gotovo kroz ceo dan. Istoga dana neprijatelj nije pokušao naići od Dervente u pomoć napadnutoj posadi u Prnjavoru.

21. I. 1944 oko 10 časova naišla je jedna bojna koturaša sa dva-tri tenka. Išla je između nove i stare ceste Prnjavor — Derventa. Tu je četa III. bataljona i IV. bataljon XIV. brigade primili borbu sa neprijateljem i u prvih 10 minuta uspjeli su odbaciti neprijatelja u pravcu odakle je nastupao. Istovremeno dok su ove jedinice vodile borbu sa neprijateljem koji je pošao u intervenciju, neprijatelj iz uporišta koji se probio vodio je borbu sa ostalim snagama III. bataljona i IV. bataljonom i našim snagama koje su ga progol^ie, te je neprijatelj bio zabačen ovim jedinicama za leđa i uspeo se kroz njih probiti u

pravcu neprijatelja koji je nastupao. Ceta ovog bataljona zaplijenila je 1 laki njemački mitraljez i potukla je oko 5 neprijateljskih vojnika. Ostale snage ovog bataljona u borbi sa bandom koja se probila iz uporišta zaplijenile su 3 njemačka laka mitraljeza, 16 pušaka, 3 pištolja (Vis) i 2 šmajsera, 2400 metaka.

Zarobila je oko 20 neprijateljskih vojnika.

Potukli su oko 15 neprijateljskih vojnika. Tačan broj se ne može utvrditi pošto su zajedno sa snagama IV. bataljona zarobljavali i vodili borbu.

Gubitaka ovaj bataljon nije imao.

U borbi je potrošeno 500 metaka.

IV. BATALJON

Ovaj bataljon imao je zadatak postaviti osiguranje prema selu Pojezini, pored Ukryne u Ukrinskom Lugu. Ovaj bataljon je također izašao na položaj u 6 časova u jutro te istoga dana nije imao borbe. Tek 21 o. mj. kada je banda iz uporišta se probijala naišla je sa jednim djelom svojih snaga na ovaj bataljon koji je bandu sačekao i napola već razbijenu počeo progoniti u pravcu položaja III. bataljona.

U toj borbi je zarobio 35 neprijateljskih vojnika.

Gubici neprijatelja su oko 20 neprijateljskih vojnika.

U toj borbi zaplijenjeno je: 8 lakih njemačkih mitraljeza i 20 pušaka, i 6 šmajsera i 4 pištolja (Vis).

Gubici ovog bataljona su: 1 lakše ranjen.

Istovremeno se tu nalazila pionerska četa koja je također sudjelovala u progonu neprijatelja, te su iz te čete 2 druga ranjena i jedan je umro na putu za bolnicu.

REZULTAT AKCIJE

U ovoj akciji jedinice naše brigade zarobile su: 109 neprijateljskih vojnika.

Potučeno je 70 neprijateljskih vojnika, dok ih je veći broj ranjeno. Na bojišnom polju ostalo je 16 ranjenih neprijateljskih vojnika, koje smo potovarili u kola i odpremili sa popratnicom u Derventu. Ujedno smo im stavili ponudu u koliko su spremni s nama pregovarati o razmjeni zarobljenika, pošto kako čujemo nalazi se nekoliko naših drugova koji su izgubljeni i uhvaćeni po četnicima i predani u Derventu.

Zaplijenjeno je: 17 lakih njemačkih mitraljeza (šaraca), 2 puškomitraljeza, 13 šmajsera, 17 pištolja (Vis), 97 pušaka i 30.000 metaka. Pored toga zaplijenjeno je: 20 konja sa ormama, 7 kola, 3 sanduka sanitetskog materijala i raznih lijekova i prilično ostale vojničke spremne.

Naši gubici: 13 mrtvih i 16 ranjenih drugova. Broj mrtvih je prilično velik

i to uslijed toga, što u ovoj akciji nije učestvovao naš referent saniteta, te je 6 drugova umrlo radi nepružanja prave lekarske pomoći.

U ovoj borbi utrošeno je oko 6.500 metaka, 45 bombi, 3 teške i 3 lake mine za bacač.

Oštećenog oružja imamo 1 teški mitraljez, dok izgubljenog oružja nemamo.

PRIPREMA I TOK AKCIJE

Sama akcija nije pripremljena gotovo nikako. Nije se imalo vremena sa naše strane. Naše jedinice su došle iz Gornje i Srednje Šnjetotine u selo Šarince gdje je pripremljena večera, a u međuvremenu je naš Štab brigade sastao se sa štabom XIV. brigade i zamjenikom komandanta i načelnikom štaba X. Divizije koji su dali predlog da se akcija izvrši, jer se cijenilo da se u uporištu nalazi jedna okrnjena neprijateljska bojna, sa najviše od 300 do 400 boraca. Iz samog uporišta niti iz okolice nisu se mogli dobiti nikakvi podaci o snagama neprijatelja i o njegovom utvrđivanju. Po sporazumu akcija je trebala da počne uli časova, ali naknadno smo se sporazumeli, da akcija počne tačno u 24 časa. I tu su pogrešili naši štabovi, pošto smo pogrešno procijenili vreme dolaska naših jedinica i mogućnost njihovog napada u određeno vrijeme. Stoga su bataljoni i zakasnili u akciju.

Jedinice XIV. brigade napale su sa zakašnjenjem od 5 minuta. Iznenadile su neprijatelja, ali pošto je neprijatelj uvidio da su to slabije snage uspeo je protjerati jedinice XIV. brigade iz uporišta jer se na njih okomio svim svojim snagama.

Po dolasku naših jedinica u uporište situacija se odmah promijenila i neprijatelj je počeo da se povlači u jake i tvrde zgrade. Međutim jedinice XIV. brigade su se ujutro povukle, tako da su naši bataljoni ostali sami unutra.

Veza između jedinica naših i XIV. brigade bila je jedno vrijeme na nekim tačkama, ali se kasnije nije mogla uhvatiti pošto su napustili uporište. Veza između našeg i njihovog štaba u opšte nije postojala, niti smo znali gdje se oni nalaze, a niti oni gdje se mi nalazimo. Sa jednim djelom štaba divizije imali smo vezu i oni su imali jedno vreme vezu sa štabom XIV. ali nakon povlačenja njihova se veza prekinula, tako da su jedinice XIV. brigade tek 20 o. mj. kasno na večer došle ponovo u uporište i otpočeli borbu na svom sektoru. Za vrijeme toga dana naš II. bataljon je izdržao žestoke neprijateljske napade, odbijao ih i nanosio neprijatelju gubitke.

U ovoj akciji bitku su odlučile jedinice II. bataljona koje su uspjele protjerati bandu iz jako utvrđene zgrade i nastavile velikom brzinom progoniti ga iz zgrade u zgradu i napokon ga progoniti u pravcu naše zasjede.

Štabovi bataljona II. III. i IV. su potpuno zadovoljili u akciji. Neprestano su obilazili položaje, kontrolisali i izdavali na licu mjesta naređenja, dok štab I. bataljona nekako se birokratizira. Ne zalaze često među borce i ne kontrolišu rad svojih jedinica. To se naročito primjećuje kod komesara bataljona i kod zamjenika komandanta, dok se komandant bataljona mnogo se žrtvuje i daje od sebe koliko god može.

Neprijateljske snage u uporištu Prnjavor

U Prnjavoru se nalazila I. bojna IV. Lovачke pukovnije tzv. Branioci Višegrada. Brojno stanje bojne je 660 ljudi, pored toga bilo je 20 Nijemaca, 15 ustaša i nekoliko četnika.

Usljed ove borbe snage koje su se nalazile u Prnjavoru jesu prepolovljene.

Od zarobljenih domobrana koje smo mi zarobili u našoj brigadi će ostati oko 50 boraca, većinom slavonsci. Od zarobljenih streljano je 9 vojnika i to

bivše ustaše koje su naši borci prepoznali iz svojih sela. Isti su i priznali svoje grehe, ali su se sada nalazili u domobranstvu kako bi sakrili ono što su počinili. Ostati domobrani još uvijek se nalaze ovdje u Prnjavoru. Nešto Bosanaca otići će u bosanke jedinice, dok ostali stariji vjerovatno će biti pušteni kući.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Zam. Politkomesar:	Načelnik štaba	Komandant, Major:
P. ⁴ Car, v.r.	poručnik:	J. ⁵ Antolović, v.r.
	Potpis nečitak	

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 306-309.

25. I 1944.

Izvještaj Štaba XXI NO udarne brigade Štabu XXVIII udarne divizije NOV Hrvatske o toku i rezultatima borbi na osiguranju prilikom napada na uporište Caglin.

U vezi naređenja toga Štaba¹ za akciju na Caglin jedinice ove Brigade imale su zadatak da postave osiguranje za istu i to:

Na cesti Požega—Kutjevo i na cesti Kutjevo Pleternica sa dva bataljona, dok je jedan bataljon držao osiguranje prema Kuli a jedan bataljon držao je zasjedu od Našica pod komandom Istočne grupe Odreda.

1. — Opis položaja: I. bataljon držao je položaj kod sela Šumanovca i to, od kote 168. uz potok Velika do kote 174. Na samoj cesti bio je porušen most, a zasjeda se nalazila lijevo i desno od same ceste.

II. bataljon držao je položaj prema Našicama. Isti je bio pod komandom Istočne grupe Odreda².

III. bataljon: Ovaj bataljon držao je položaj na cesti Kutjevo—Pleternica ispod kote 174. na ciglani koja se nalazi na istoj cesti.

IV. bataljon: Ovaj bataljon svoju jednu četu uputio je ispred zasjeda u šumicu Granični gaj, kota 172. sa zadatkom da se pritaji, te kad prođe banda i prihvati borbu sa zasjedom, da istu udari s leđa. Sa ostale dve čete ostavili smo rezervu kod Štaba Brigade, ali je isti po usmenom naređenju držao osiguranje odnosno blokadu sa sjeverozapadne strane Kule, kako ne bi banda iz iste prošla se za Požegu i udarila naše zasjede s leđa.

2. — Ovaj puta borbu je vodio naš I. bataljon uz pripomoć jedne čete III. bataljona t.j. I. čete i II. čete IV. bataljona.

⁴ Pero
⁵ Josip
¹ Vidi u ovoj knjizi dok. 100.
² Vidi u ovoj knjizi dok. 120.

3. — Sa neprijateljske strane borile se jedinice VI. ustaške bojne i njemačke jedinice čiji nam naziv nije poznat³. Sa neprijateljske strane bilo je oko 1000. do 1200. neprijateljskih vojnika sastavljenih od ustaša i Švaba.

4. — Neprijatelj je krenuo iz Požege sa namjerom da pomogne napadnutoj posadi u uporištu Poreč, Kuli i Caglinu. Mi smo imali namjeru da bandu sačekamo na blisko odstojanje, te udarimo i uništimo i time omogućimo likvidaciju uporišta Poreča i Caglina, koju su izvodile jedinice XVII. Udarne Brigade.

5. — Zapovjest izdatu za istu zasjedu poslali smo Vam unapred a pored ove zapovijesti na samim položajima ukazala se potreba da postavimo osiguranje prema Kuli, koju smo zapovjest izdali na licu mjesta usmeno. Dana 23. I. 1944. u 24 sata po planu kojeg smo dobili iz Divizije naš IV. bataljon u zajednici sa Požeškom Part. Odredom izvršio je napad na neprijateljsko uporište Kulu. Napad je imao 2 sata zakašnjenja iz razloga što su jedinice Požeškog Part. Odreda bile razbacane i nisu mogle stići na vrijeme.

6. — Dana 22. I. 1944. između 9 sati došlo je do borbe na položaju I. bataljona na cesti Požega—Kutjevo.

Dana 23. I. 1944. u 2 sata ujutro jedinice IV. bataljona izvršile su napad na neprij. uporište Kulu u zajednici sa P.P.O.⁴

7. — Prvog dana borbu je vodio I. bataljon na cesti Požega — Kutjevo kod sela Šumanovca, a pomagala mu je I. četa III. bataljona i II. četa IV. bataljona, koji su bandu udarili s boka i time pomogli I. bataljonu, te gonili neprijatelja prema selu Rajsovcu. Borba je završena sa neprijateljem u selu Rajsovcu. Neprijatelj je razbijen i potisnut u selo Jakšić.

Dana 23. I. 1944. dobili smo naređenje od Štaba divizije da sa jednim bataljonom zaposjednemo cestu Vetovo—Kutjevo, a sa jednim bataljonom zajedno sa odredom da izvršimo napad na Kulu⁵. Po istom naređenju smo postupili naš I. bataljon metnuli smo na osiguranje od Kaptola i Vetova na cestu, a uz njegovo mjesto t.j. na položaj kod Šumanovca prema Požegi postavili smo naš III. bataljon.

Naš IV. bataljon poslali smo u napad na Kulu koji je udarao neprijatelja sa lijeve strane raskrsnice puta koji vodi iz Kutjeva prema Kuli. Isti je ušao u selo i počeo sa čišćenjem, te očistio par kuća i jedan bunker i zarobio jedan teški mitraljez Breda, ali pošto je banda naišla u streljačkomu stroju od Poreča i našima udarila čisto iza leđa. A i sam odred se je bio povukao, tako da je sva sila bila uperena protiv našeg IV. bataljona. Isti se je morao izvući uz dosta velike gubitke i tom prilikom teški mitraljez kojeg su zarobili pao je ponovo u ruke neprijatelju, a već je bio i dan, te nismo mogli nastaviti sa operacijom pošto je bio ravan teren. Druge noći smo pripremili plan sa jačim snagama, ali pošto je banda probila zasjedu XVIII. Brigade⁶, te pojačala i povezala se sa Kulom, a nismo odmah mogli saznati sa koliko snaga se pojačalo, te stoga nismo izvršili predviđeni napad. Borba na zasjedi trajala je 6 sati.

8. — Na zasjedi naše jedinice su izvršile zadatak, te postigle traženi cilj, a neprijatelj je imao dosta velike gubitke u ljudstvu i ratnom materijalu, i to: 80 mrtvih i 20 ranjenih od kojih je nekoliko oficira i jednog višeg oficira. Ne-

³ Dijelovi 42. lovačke divizije Wehrmachta. Vidi dok. 119.

⁴ Mislj se na Požeški NOP odred. Vidi u ovoj knjizi dok. 130.

⁵ Isto kao 1.

⁶ Vidi u arhivu CDISB, K 23/1, ftk. 578-579.

prijatelju je uspjelo ranjene i 40 mrtvih odvući, dok su ostali ostali na bojnopolju.

Od ratnog materijala zarobljeno je: 2 topa, 1 teški mitraljez, 234 granate za topove, 2 kamiona i jedan motorbicikl od kojih je 1 kamion i motorbicikl uništeni, dok je jedan kamion dovučen u plijen, 1000. kom. puščane municije, 5 mina za teški bacač i 10 pušaka.

9. — Naši gubitci bili su na zasjedama 6 mrtvih i 25 ranjenih a u borbi na Kulu bilo je 14 mrtvih i 17 ranjenih.

Od rukovodioca poginuo je:

- a. — Torbica Lazo, polit, komesar I. čete I. bat. ranjen.
- b. — Sljubura Mirko, zamj. k-dira II. čete I. bat. ranjen.
- c. — Dimić Nikola, zamj. pol. kom. II. čete I. bat. ranjen.
- d. — Savić Đure Petar, komandir I. čete III. bat. ranjen.
- e. — Stančić Vaso, polit, komesar III. čete IV. bat. ranjen.
- f. — Teodorović Petar, vršioc dužnosti komandira II. čete IV. bataljona, ranjen.
- g. — Farić Franjo, zam. pol. kom. II. čete IV. bat. ranjen.

10. — Na ovim zasjedama i u napadu na Kulu utrošeno 8000 puščane municije, 17 mina za teški i 20 mina za laki bacač.

U napadu na Kulu izgubljeno 5 pušaka i tamo zarobljeni teškimitraljez breda, morali su napustiti.

11. — Imena učesnika i lica jedinica koji se naročito istakli i koje treba pohvaliti jesu:

Prvi vod I. čete III. bataljona sa komandrom Savić Petrom i vodnikom Jovom Kovačevićem koji je u najodlučnijem momentu jurnio među bandu i time mnogo doprineo u zarobljavanju topova i teškog mitraljeza.

Isto tako istakao se drug Ratić Svetozar vodnik I. voda II. čete IV. bataljona koji je u svojem junaštvu uspio da skine dva banditska oficira (ubije) koji se vozili na motorbiciklu sa prikolicom i tada je bio ranjen i rekao „Nije mi žao dvojicu sam ubio i to obadva oficira”.

U I. bataljonu se istakao: Torbica Lazo, komesar I. čete. Sljubura Mirko zamj. k-dira II. čete, zamj. komesara II. čete Dimić Branko koji su sve trojica ranjeni u jurišu i Mandić Nikola komesar II. čete i komandir I. čete Bogojević Nikola.

12. — U ovim borbama naše su se jedinice dobro držale, a isto tako i njihovi rukovodioci prilično snalazili, osim ima nekih nedostataka manjih kod pojedinaca, ali u manjoj mjeri.

13. — Kritikovati akciju odnosno operaciju ne bi mogli. Priprema je izvršena za istu. Zapovjesti su izdane na vrijeme i bile su na zasjedi realne. Dok u napadu na Kulu nisu bile realne usljed toga što je banda spolja stizala u pomoć t.j. iz uporišta Poreč i kroz zasjedu XVIII. Brigade.

Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je na zasjedama dobro usljed toga što su se jedinice uzajamno pomagale i vršili smo manevar. Sve automatsko oružje dobro je funkcionisalo, neke naročite kombinacije oružja nismo imali, dok smo imali svega dva teška bacača. Isti su dobro radili i uzajamno se sa

ostalim rodovima (pešadijom) pomagale. Taktički i borbeni postupci naših sta-
rešina i trupa bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

14. — Budući da je naša radiostanica koja nam je bila dodjeljena neis-
pravna stoga nismo u opšte slali telegrame. Telefonsku vezu smo imali sa I. i
III. bataljonom.

Veza između nas i Štaba Divizije u prvo vrijeme nije dobro funkcionisala,
pošto smo se oslanjali na radio stanicu koja je bila neispravna i nije nikako
mogla funkcionisati, tako da je bilo jednog puta 6 sati vremena da Štab Divi-
zije nije dobio od nas izvještaj.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Polit, komesar:

Komandant :
Dušan Kreća, v.r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 31/1, ftk. 5—7

25. I 1944.

**Pismo upravitelja Ispostave Župske redarstvene oblasti u Vinkovcima
Glavnom ravnateljsku za javni red i sigurnost u Zagrebu u kome izražava ve-
liku zabrinutost zbog poljuljanog morala domobrana, većeg dijela građana, sve
široj pojavi suradnika NOP-a i kretanju partizanskih grupa " neposrednoj bli-
zini grada.**

Već dulje vremena motrim i razmatram politički položaj grada i kotara
Vinkovaca, provjeravam vesti, sravnjujem ih sa činjenicama i stvaram objek-
tivan i istinit zaključak, da je politički položaj grada i kotara Vinkovaca sum-
njiv, rdav i ako se od mjerodavnih ne pristupi brzom snalaženju i odstranjenju
onoga što ne valja, i ako se ne podigne duh među vojnicima, može doći do ka-
tastrofe, do poraza i do uništenja hrvatskih života posebničke, narodne i držav-
ne imovine.

Svoje tvrdnje zasnivam na sljedećim činjenicama i pojavama:

1) bježanje domobrana iz ovdašnjih i drugih postrojbi i višemjesečno pre-
koračenje dopusta. Bjegunci vojni jesu poslastica odmetnika. Ove domobrane
ne hvata nitko osim upravitelja redarstva i kotarskog predstojnika. Ne prave
se jače, česte i neumorne racije na bjeGUNce, niti se kazne njihovi roditelji.
Kada ti bjeGUNci bivaju kod kuće nekažnjeno, onda roditelji izpravnih domo-
brana mrgode, prosvjeduju a poslije i javno govore protiv upravnih i vojnih
vlasti da su podmitljive i na taj način smatra se animozitet¹ prema samoj dr-
žavnoj upravi i Državi,

2) Veliki broj ima poveljnicenih radnika, i to većinom mladih i dobro sto-
jećih, koji kod kuće rade svoje poslove, obrađuju zemlju, unapređuju svoje gos-

¹ neprijateljstvo

podarstvo. Naprotiv, siromašni slojevi s mnogobrojnom djecom jesu na postovima, a obitelj im gladuje, gola i bosa, Tomu se mnogo i mnogo prigovara,

3) razna i česta rekviriranja stoke i svinja, više puta gruba i osorita bez takta i ljubavi, narod razdražuje i ubija u njemu volju, da teži i prigrli ono što je želio i što je ostvareno,

4) ne davanje na vrijeme podpora, ako služi u SS postrojbama, u većem i mnogo većem iznosu, kod naroda stvara zlu krv i prepričavan je,

5) skrivanje mladih i zdravih ljudi u narodne zaštite, dojavne i izvidačke službe slabi borbeni i domoljubni duh kod inače dobrih Hrvata — državljana,

6) neprijateljska promičba pojačana izrabljuje sve te nedostatke, vješto udešava i podmeće, sustavno i smišljeno i neumorno djeluje i razara nadu te oslabljuje osjećaj, ubija volju i kod dobrih i čvrstih građana.

Ovo su obćenite pojave i činjenice koje vladaju kod seljačtva i građana. Međutim, pojave do kojih sam došao kod domobrana, nisu nimalo utješljive, ako bude napad odmetnika na Vinkovce.

a) među domobranima nalaze se i oni koji su bili među partizanima silom ili milom. Ovi su se naučili razbojničtva ili su vidjeli, kako se pljačka pa su te zarazne klice donieli sa sobom i na sebi. Rado govore o pustolovinama odmetnika pa ih nekada i hvale, a to sve porazno djeluje na druge.

b) poučna i rodoljubna predavanja, kako me moji obavještajci izvješćuju, riedko se drže domobranima, kojih ima slabo obučenih,

c) domobrani često piju ne birajući krčme, a stega je popustila. Oružničke vojne ophodnje po danu jedva možeš vidjeti, iako bi bilo neophodno potrebno da neprestance krstare, legitimiraju, i to, kako domobrane tako dočastnike i častnike.

d) ima dostatan broj dočastnika a i častnika, koji su oženjeni sa srbkinjama. Oni su u radu dobri, ali kada se s njima dalje govori, kada se stekne njihovo povjerenje, ili, ako se s njima pije, onda se očituju, pokazu. Ustaše ne valjaju, mi smo jugosloveni. S takvima se ne može braniti i boriti.

e) na domobrane djeluje činjenica, da ih je velik broj iz Vinkovaca i okolice i da su poznati sa odmetnicima i oni otvoreno govore kako bi oni svoga susjeda, druga, prijatelja i znanca ubili,

f) dočastnici su nezadovoljni. Radi čega to još nisam provjerio. Piju i daju se častiti.

Kada se sve to uzme u obzir kao i maleni broj domobrana, slabo osiguranje Vinkovaca i slabo naoružanje, onda nam položaj nimalo ne izgleda ružičast.

KAKVO JE GRADANSTVO

Gradanstvo grada Vinkovaca u slučaju napada branilo bi se, ako bi mu se dalo oružja. Računam na Hrvate i Niemce. Srbi bi, bez razlike, malim dielom ostali blagonaklono-neutralni, a većim dielom primili oružje i prešli partizanima.

ČINOVNIČTVO

Činovništvo bi podbacilo. Preko 50%> željezničara prešlo bi partizanima. Cimo-
movništvo i zostalih javnih ureda ostalo bi većim dielom po strani, nešto bi
prešlo i partizanima, a manji dio bi uzeo pušku da se brani. Razlog ovome tre-
ba tražiti što je činovništvo regrutirano iz kadra jugoslovenskih činovnika što
je požanjeno sa srbkinjama i što na njega djeluje engleska promičba.

DA LI SE SPREMA NAPAD NA VINKOVCE?

SPREMA SE.

Moji obavještajci tvrde, da će na Vinkovce biti napad sa svih strana, samo
da se priprema brižljivo i potajno. On će biti kada se zato stvori psihološki
momenat. Sada rade kuriri. Ženske se podavaju. Među domobranima se vodi
promičba. Ubija se ugled domobranstva. Nastoji se posvaditi ustaše i domobra-
ne. Ocrnjuju se glavari državnih ureda. Vodi se promičba kod Niemaca protiv
Hrvata. Pojedinačna ubitstva viđenijih predstavnika ustaških, vojnih i uprav-
nih vlasti na redu su. Isto tako imaju glavom pasti i oni srbi, koji suraduju sa
državnom vlasti.

Imaju se izvršiti predradnje u Lazama, Mirkovcima i okomim šumama: sa-
graditi bunkere i ostave za živežne namirnice.

Konture ovih predradnja već se vide. U Mirkovcima se opažaju partizani u
grupama. Spavaju po kućama. Radi toga je ubijen bilježnik Dežmić, a redaru
Brkiću pravoslavcu su odvedeni žena i sin, da ne vide i ne prokažu, šta se spre-
ma. Mirkovci su predgrade Vinkovaca. Treba odmah izvršiti obsjedanje Mirko-
vaca u noći i u danu pretresti sve kuće. Tu će se naći partizana i vojničkih
stvari za opremu najmanje dva sata.

Iznio sam sve istinito i stvarno.

Po svim ovim žalostnim pojavama i činjenicama treba odmah i brzo postu-
piti, da nas događaji ne predusretnu na štetu naroda i Države.

Molim, da mi se dopis pismeno potvrdi

Za Poglavnika i Dom — spremni!

M. P.

Upravitelj redarstva
(Ivan Tolj)

Original u SKP SRH, Zagreb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 21/111, ftk. 27/120-121.

25. I. 1944.

Izveštaj Kotarskog NOO-a Županja Okružnom NOO-u Slav. Brod o poli-
tičkim prilikama, organizacionom stanju i radu mjesnih NOO-a i planiranju bu-
dućih zadataka.

Narod je na ovom kotaru, a osobito na zapadnom dijelu Antifašistički ras-
položen i simpatise našu borbu, osim pojedinaca koji su u službi okupatora kao i

njihovih sluga ustaša. I ako je narod na kotaru Antifašistički raspoložen još uvijek teško pristupa NOP-u. U samoj Županji nalazi se banditsko uporište u kome ima oko 250 gestapovaca kao i nešto ustaša, koji se zaleću po selima ovoga kotara, hapse ljude, naročito one za koje saznaju da surađuju ili da pomažu NOP. U selu Stitaru uhapsili su 3 naša suradnika, jer su saznali da su naši drugovi kod njih predanjivali, tako isto u selu Gundinci uhapsili su dva člana NOO-a i ranili jednu ženu u njezinoj kući baš iz tih razloga, što joj se sin nalazi u našim redovima. Na ovom kotaru ne postoje nikakve ustaške organizacije sem Županje i Bošnjaka, gdje oni još i danas drže vlast u svojim rukama, zalijeću se po selima, prijetе se narodu, a među njima naročito se ističe bivši istaknuti HSS-ovac sada ustaški logornik u Županji Karla Bišof i govori narodu „sada vi svi HSS-ovci t.j. Mačkovci treba da primite puške i da se borite protiv partizana“. Narod pozna Karlu Bišofa kao pokvarenjaka, zato jer je u ustaškim redovima, i do sada nije hteo primiti oružje.

Četničkih organizacija na ovome kotaru nismo mogli primijetiti, jedino što prelaze iz Bosne u manjim grupicama i pljačkaju sela koja su bliže Save, a vjerovatno je da imaju vezu sa pojedincima iz tih sela i to samo radi pljačke i šverca. Narodno Oslobodilački Odbor sela Sikirevaca obavijestio nas je, da postoji sumnja da bi neki ljudi iz njihovog sela mogli imati vezu sa istima, po tome smo postupili, ali do sada nismo mogli još ništa ustanoviti. 18. ov. mj. za noć bila je naša grupa u selu Babinoj Gredi, lijepila plakate i rušili žandarmarijsku kasarnu sve do pola 3 u zoru. Tada su naši otišli iz sela, a u 3 sata izvršena je pljačka, opljačkavši 2 kuće, a kada su došli na treću, čovjek ih je upitao tko ste vi, oni su odgovorili da su narodna vojska. Isti je video da oni lažu i ispalio 2 metka iz svoje civilne puške, zatim su isti pobjegli.

Po našem mišljenju izgleda ta banda koja je izvršila tu pljačku daje u vezi sa ustaškom bandom u Županji, tako da bi bacali ljagu na NOV, jer ovakav slučaj se je više puta dogodio, da se pljačka izvrši baš te noći, kada naši drugovi budu u selu.

Organizacioni rad izdajničke klike HSS-a¹ na ovom kotaru do danas nismo mogli primjetiti, ali postoji sumnja, da tu postoji i neki organizacioni rad, čemu se do danas nije moglo ući u trag. Centar te reakcije je selo Gradište, koju nazivaju „kula HSS-a“, jer baš u samom Gradištu i okolnim selima ne može se uspostaviti nikakav organizovani rad. Sam Babić², koji je bio NOO-u i ako nije ništa do sada radio, sada kada mu se postavljaju neki konkretni zadaci, odriče se i izgovara se na svaki način.

U posljednje vrijeme zapazili smo da je banda iz Županje u okolnim selima, Gradištu, Stitaru i Bošnjacima razvila špijunsku službu, na taj način što je vukla svoje ljude i to seljake kojima obećava velike plate da im dojavljuju kretanje partizana. To smo ustanovili po tome, jer dok netko od naših drugova ode u ta sela, banda to odmah i sazna. Na ovo smo im odgovorili, što smo u samom Stitaru uhapsili bilježnika Pavu Kokanovića i opančara Pavu Lešića, za koje smo dobili točne podatke, da su šurovali sa bandom u Županji, a s

¹ „9. dnosí se na dio rukovodstva HSS-a koji je prihvatio i podržavao tzv. politiku „čeka-nja“ čiji je bio cilj da odvrati hrvatske mase od suradnje s NOP-om i uključivanja u NOV.“
² Tuna, jedan od prvaka HSS-a na ističnom dijelu Slavonije, polovinom 1944. prešao na oslobođeni teritorij i do kraja rata bio predsjednik Oblasnog odbora JNOF za Slavoniju.

druge strane održavali vezu sa nama. Iste smo uputili u Vojno Istrazni Sud pri Komandi Diljskog Područja sa podacima, koje smo dobili. U selu Gundinci isto smo uhapsili seljaka Papratović Ivana i radnika Marinić Antuna, koji su nam priznali da su bili u službi ustaša i redovno ih izvještavali o kretanju Partizana po selu Gundincima, te da su dali popis naših suradnika i simpatizera s namerom da ih se uhapsi i otjera u logor. Ujedno je Marinić Antun priznao da je, kada naših drugova nije bilo u selu, išao kroz selo sa nožem u ruci i vikao „gdje su sada partizani da im ja pokažem”.

U posljednje vrijeme neprijatelj je bacao po nekim našim selima letke, koje vam mi šaljemo, ujedno je izdano naređenje seljacima da poslije 6 sati naveče ne smiju izlaziti iz svojih kuća na ulicu, jer da će, ako se tko primijeti odmah pucati.

II. ORGANIZACIONO STANJE NOO-a I IZVJEŠTAJ O i.ADU.

Kotarski NOO sastavljen je od 3 člana, 1 Srbin, 2 Hrvata, 1 radnik 1 intelektual. 1 slob. zvanja. 3 muška. Sva trojica su članovi K.P.H.

Plenum.

3 člana, 3 seljaka, 3 Hrvata, 3 muška.

U našem kotaru ima ukupno 27 sela, a u kotaru imamo 12 NOO-a, 3 povjerenika, tako da je samo obuhvaćeno 11 sela.

1. Babina Greda. 2 odbora sa po 5 članova.
2. Gundinci. 2 odbora 7 članova.
3. Beravci. 1 odbor od 5 članova.
4. Velika Kopanica. 3 odbora sa 13 članova.
5. Mala Kopanica. 2 odbora sa 8 članova.
6. Prnjavor. 1 odbor sa 4 člana.
7. Sikirevci. 1 odbor sa 4 člana.
8. Novi Grad. 1 povjerenik.
9. Zoljani. 1 povjerenik.
- 10.Bošnjaci. 1 povjerenik.

Ukupno ima 51 član odbora i 3 povjerenika, svi seljaci, svi Hrvati, 53 muška 1 ženska.

Rad NOO-a do sada se je pokazao vrlo slab, s obzirom da sami NOO-i nisu dobivali pomoć onu koju su trebali, a niti su sami znali kako ina kojinačin treba da odpočnu rukovoditi i prodirati među masu.Odbori se jošuvijek slabo sastaju, a niti šalju izvještaje kako bi to trebalo, jedino se pokazalo da su NOO-i u Babinoj Gredi, Kupini i Maloj Kopanici počeli su radom, jer smo u tim selima održali masovne sastanke, na koje smo pokupili NOO-e, AFZ i Om-

ladinu. Ovi sastanci su prilično uspjeli jer su tamo NOO-i dobili punu pomoć kako treba da otpočnu prodiranjem među mase.

Na sastanku se je naročito govorilo o Nacionalnom Komitetu³, politici čenjanja, raskrinkavanju izdajničke klike HSS-a⁴, izbjegličke vlade⁵, kao i o povratku Kralja Petra⁶ i Dinastije, zatim o mobilizaciji i najnovijem stavu, koji će biti preduzet prema domobranima.

Dosadanji rad NOO-a sastojao se u tome, što su oni mislili da moraju sakupljati hranu za NOV i čekati dan slobode da preuzmu vlast u svoje ruke. Dok politički među narodom nisu gotovo ništa radili. Jedino što su materijal koji su od nas dobijali među narod razbacivali, a dok su ga sami vrlo slabo proučavali, to se je primjetilo po tome kad smo održavali sastanke, kad sam pojedince pitao o najosnovnijim stvarima, te na to nisu znali odgovoriti.

Kod Kotarskog NOO-a postoji NOF⁷ u kome ima 2877 Kuna, dok ostali materijal i hranu koja bude prikupljena izravno šaljemo gore. Od prošlog sastanka poslali smo vam 180 kg. masti koju smo zarobili u općini Štitar, koju je banda sakupila za sebe, osim toga poslali smo vam 3 paketa papira, 1 paket za obuću i 1 kufer raznih stvari. Sve ove stvari smo zarobili osim 1 paketa papira i vazelina koje smo kupili za gotov novac.

Na ovom kotaru narod rado daje pomoć na NOV i moglo bi se prikupiti prilično hrane, ali stvar je u tome što tu hranu ne možemo odmah slati gore, iz razloga što nam banda postavlja zasjede, a drugo što mi ovde raspoložemo sa jako malim snagama. Mi smo radili na tome kao što ste nam vi pisali da bi hranu sakupljali i ostavljali na pojedinim mjestima t.j. opet kod naroda, ali se pokazalo ovo da oni ljudi koji imaju hrane više i koji bi hteli pomoći NOV traže da tu hranu odmah od njih odnesemo iz razloga tih jer će banda doći da vrši rekviziciju, i višak koji im bude našla, svakako da će mu oduzeti.

Po pitanju organiziranja novih NOO-a od prošlog sastanka⁸ pa do danas uspjeli smo da organiziramo 3 nova NOO-a.

Po pitanju mobilizacije učinili smo to da smo na svim sastancima ukazivali potrebu, da se pristupi NOP-u i da NOO-i prenesu to na mase. Naročito smo im govorili o novom stavu koji će se poduzeti prema domobranima⁹. Od prošlog sastanka do danas sa ovog kotara došli su 4. Dva druga i 2 drugarice.

Po pitanju hrane i odvoza u neprijateljska uporišta, poduzeli smo to što smo narodu objašnjavali, da s tom rabotom pomažu okupatora i produžuju rat.

³ Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) formiran na II zasjedanju AVNOJ-a (30. XI 1943) kao njegov izvršni organ.

⁴ Isto kao 1.

⁵ Vlada Kraljevine Jugoslavije koja je nakon kapitulacije vojske pobjegla u London.

⁶ II Karđorđevića; zabrana povratka u zemlju izrečena je u Deklaraciji II zasjedanja AVNOJ-a 29. XI 1943. u Jajcu.

⁷ Noradnooslobodilački fond

⁸ Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 155, str. 426—429.

⁹ Misli se na Opomenu koju je uputio vrhovni komandant NOV i POJ, maršal Jugoslavije Josip Broz Tito, 6. I 1944. god. Vidi opširnije: dok. 56, bilj. 10.

Druge mjere nismo mogli poduzeti, pošto je ovde kod nas podpuno neoslobođen teritorij, a i što ovde ne postoje nikakve veće vojne jedinice.

III. BUDUĆI RAD

O političkoj situaciji.

Neumorno objašnjavati narodu o Nacionalnom Komitetu, tako da bi narod ovoga kotara bio s tim temeljito upoznat, a to će se učiniti pismenom i usmenom propagandom, i održavanjem masovnih sastanaka. Održati ćemo općinsku konferenciju za selo Velika Kopanica, Mala Kopanica, Kupina, Prnjavor i Divoševcima, gdje će se narod točno upoznati sa odlukama AVNOJ-a i po mogućnosti formirati općinski NOO. Specijalno jedan drug da ode kod Tune Babića i raščisti stvar po pitanjima kako je to navedeno u političkoj situaciji. Baciti se svom snagom na raskrinkavanje izdajničke klike HSS-a Mačeka, kao i povratka Kralja Petra i Dinastije. Zatim tumačiti stav prema domobranima koji će biti u buduće poduzet. I po mogućnosti u svakom selu gdje postoji NOO održavati masovne sastanke.

Formirati općinske NOO-e u Babinoj Gredi, Velikoj Kopanici i Sikirevcima.

Aktivizirati NOO-e, da bi oni uspjeli okupiti oko sebe cijeli narod iz svoga sela. Po mogućnosti legalizirati NOO-e, jer će se samo time postići uska suradnja između ostalih Antifašističkih organizacija i postati će za ista pravi politički rukovodioc.

Posvetiti punu pažnju političkom uzdizanju NOO-a i davati im punu pomoć sa naše strane, kao i prodiranjem u nova sela gde nema N.O.O.-a.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Pretsjednik :
Luka¹⁰

Original u CDISB, K 16/1, fase. 13.

¹⁰ Grblé

26. I 1944.

Spisak brojnog stanja i naoružanja te socijalnog i nacionalnog sastava Bi-logorskog NOP odreda.

Jedinica i sastav	Socijalni sastav						Nacionalni sastav				Politička pripadnost					Primedba	
	Brojno stanje	radnika	seljaka	zanatlija	Intelektualaca	Voj. akt. lica	Voj. stručnjaka	Srba	Hrvata	Mađara	Ostalih	Članova K. P.	Van partije komunisti	Članova ostalih partija	Bez partijske		Skojevaca
Štab odreda	6	2	2		1		1	1	5								
Pri štabu odreda	6	1	3		1		1	3	3								
II. bataljon	169	15	154					65	104								
III. bataljon	215	31	182		1	1		25	190								
Ostatak I. bataljona	74	10	64					30	44								
Grubiš Polj. četa	39	3	36					21	18								
Bolnička četa	29	5	24					4	25								
Radni vod	32	4	28					27	5								
Ukupno	570	71	493		3		2	176	394								

Polit komesar
Potpis nečitak

Naziv jedinice	Naoružanje																										
	po spisku		u rashodu		na licu		pušaka					puško mitraljeza					teški		bacača		bombi						
	Muški	ženski	muški	ženski	Muški	ženski	Mauzer	Manliher	Talijan	Francuza	Razne vojne	Civilne	Snajpera	Laki mitraljeza	Francuska	Njemački	R. B. Brno	Šosa	Svarc. loze	Njemački laki	Mackiš	Fiat	Teški	Laki	Ofanzivni	Defanzivni	Revolvera
Štab odreda	6				6								1												5	5	
Pri štabu odreda	5	1			5	1																			2	2	
II. bataljon	152	17	52	6	100	11	105	3	4	2			1			3	8								6	6	6
III. bataljon	212	3	63		149	3	92	5		5				1	1	4	1			1					10	11	1
Ostatak I. bataljona	74		57		17								2												3	2	1
Grubiš-Poljska četa	38	I	6		32	1	25	3	1	3							1								2	4	
Bolnička četa	21	8	3	1	18	7							1												2	2	1
Radni vod	32				32																						
Ukupno	540	30	181	7	359	23	222	11	5	10			5	1	4	12	2			1					25	32	14

Za komandanta
(potporučnik)
Potpis nečitak

26. I 1944.

Zapisnik sa sjednice Općinskog NOO-a Orahovica na kojoj je analizirana politička situacija u zemlji i svijetu, a zatim su podneseni izvještaji po odsjecima.

Z A P I S N I K

Spisan na sastanku Općinskog NOO-a Orahovica održanog 26—1—1944 god.

P r i s u t n i

Ispred Okružnog NOO-a drug Tajnik istoga, dok ispred Kotarskog NOO-a drug Perica¹.

Ispred općinskog NOO-a prisutno je bilo 6 članova.

Sastanak je održan sa sljedećim dnevnim redom:

- 1.) Politička situacija
- 2.) Izvještaj odbornika po odsjecima sa diskusijom
- 3.) Čitanje direktivnih pisama višjih NOO-a.
- 4.) R a z n o

Predsjednik otvara sjednicu i prelazi se na dnevni red.

I. POLITIČKA SITUACIJA UNUTARNJA I VANJSKA: Političku situaciju jiznesao je drug Perica član Kotarskog NOO-a Našice, a presjedao na našem području.

a) UNUTARNJA POLITIČKA SITUACIJA: Govornik je u kratkim crtama prikazao uspjehe naše Narodno-Oslobodilačke Borbe kao borbe za boljitak naroda, po tome je govorio o AVNOJU², naročito njegovome drugome zasjedanju i donešenih važnih zaključaka, te populizirao ove odluke-zaključke, prikazav i na koji način da se ove odluke i u narodu tumače te populariziraju.

b) VANJSKA POLITIČKA SITUACIJA: Govornik se ovdje dotječe svih važnijih momenata u vanjskoj politici a naročito onih koje su učinjene na korist zemalja uz Saveznike³ pa i one koje se tiču naših važnih političkih odnosa naprama Saveznicima. Ukratko prikazuje Atlantsku povelju⁴ te razne konferencije koje su usmjerene za napad protiv fašizma i prikazao fašizam kao štetnu diktaturu naprama slobodoljibivoga naroda. Istakao je kao važno, napredovanje Crvene Armije naprama okupatoru i fašizmu uopće.

c) POLITIČKA SITUACIJA NA PODRUČJU OPĆINSKOG NOO-a: Govornik iznaša način populariziranja Odluka drugog zasijedanja AVNOJ-a uz predhodno upoznavanje naroda sa istima kao i svrhama ovih. Upoznavanje sa odlu-

¹ Vidaković
² Odnosi se na Drugo zasjedanje u Jajcu 29. XI 1943. Opširnije vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 83, bilj. 2.
³ SAD, Vel. Britanija i SSSR.
⁴ Zajednička izjava predsjednika SAD Ruzvelta i predsjednika Vel. Britanije Čerčila na sastanku na Atlantskom oceanu uz obalu Newfaundlanda 14. kolovoza 1941, osnova na kojoj se okupila antihitlerovska koalicija. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 1, str. 37.

kama narod učinjeno je prigodom prisustvovanja na masovnim sastancima pri seoskim NOO-ima. Iznosi dojmove naroda na spomenute odluke iz drugog zasjedanja AVNOJ-a te da su ove odluke razmjerno dobro primljene u narodu osim nekoliko slučajeva gdje se moglo primjetiti posebno interesovanje zbog uskrate Kralju Petru⁵ povratka u zemlju. Može se konačno reći da je ovo zbog toga što narod još uvijek nije dovoljno shvatio važnost odluka kao odluke koje su učinjene baš zbog uspješnije Narodno-Oslobodilačke Borbe i slobode naroda.

II. IZVJEŠTAJI ODBORNIKA PO ODSJECIMA SA DISKUSIJOM:

a) UPRAVNO-ADMINISTRATIVNI ODSJEK :

Općinski NOOr sastoji se od 7 članova, 8 muških i 1 ženska. Nacionalni sastav ovoga odbora je 4 Srba, 2 Hrvata i jedan Nijemac. Odbor prilično zadovoljava i izvršava sve naredbe i direktive koje se pred njega postavljaju. Narod gleda u našim odborima svoju pravu narodnu vlast i u svakoj potrebi obraća se k njima. Narodu se pristupa uljudno i pomaže mu se svagdje gdje je to moguće. Pored prilično dobrog rada imade još i nešto nedostataka koje se nastoji ukloniti pa se u tome i uspjeva.

Na području ovoga NOO-a imademo 7 sela u 11 NOO-ra, dok u dva sela odbora nemamo t.j. Dolci i Bjeljevina. U ovih 11 odbora imademo 59 članova od kojega broja 34 Srbina, 25 Hrvata. Od ovoga ukupnoga broja imademo 5 članova ispred AOZ-a.

Sigurnost na području ovoga NOO-a je prilična, no ova podpuno ne zadovoljava, jer imade sela koja stražu seosku, t.j. civilnu nisu davala ali su sada ponovno pozvana da civilnu stražu davati moraju i danju i noću. Ovakova straža da se vrši sporazumno sa partizanskim stražama. U samome mjestu Orhović ne daje se civilna straža jer stražu daje Komanda mjesta.

Špijuna i izdajica te petokolonaša⁶, primjećuje se njihova rabota, budno se na ovakove pazi kako po civilnoj tako i vojnoj vlasti pa se ovakove odstranjuju prema uvidavnosti i potrebi nadležnih. Krađe i pljačke u posljednje vrijeme nije primjećeno naročito pljačke.

Sudski odsjek ovoga NOO-a sastoji se od 3 člana, predsjedja tajnik ovoga NOO-a. Ovaj zasijeda nedjeljno dva puta, u radu se prilično snalazi.

Seoski NOO-ri rade dobro i prilično se snalaze, primjećuje se kod istih umorenost naročito zbog čestih i mnogih davanja podvoza i opće organizacija koje se danomice povećavaju i traže požrtvovnost.

Sastanci po seoskim NOO-ima kao i masovni prilično se redovito održavaju. Izvještaji stižu ovome NOO-u od svakoga sastanka.

b) GOSPODARSKI ODSJEK:

Prehrana naše vojske u onome dijelu što bi spadalo da potrebu dajemo, do sada je tekla dobro, jer prigovora nije bilo.

⁵ II Karadorđeviću. Vidi o tome u „Gradi“, knj. IX, dok. 83, bili. 2.
⁶ Suradnici okupatora. Vidi u ovoj knjizi dok. 67, bilj. 14.

Socijalni odsjek se prilično ispomaže pa i s te strane nastoji se svaku potrebu zadovoljiti. Magazinom upravlja i vodi ga blagajnik koji je u radu savjestan i gospodarstven.

Poljoprivredne komisije nisu svagdje, t.j. u svakome selu učvrstite no poduzeti će se sve, da ove budu ustrojene i učvršćene te da potrebi zadovolje.

Točnih podataka o površinama i vrstama zemljišta na području ovoga NOO-a nemamo ali ih sabiremo. Jesenskim usjevima zasijano je: oko 1200 kat. jutara pšenice, 50 j. raži, 10 j. ječma i 10 j. zobi. Od predviđene površine za jesensku sjetvu ostalo je nezasijano oko 20 k. jutara. Za proljetne usjeve priredeno je oko 600 k. jut. zemljišta za sjetvu. Ostati će oko 400 k. jut. zemlje tu nezasijanoga. Ovo svakako usljed pomanjakanja radne snage i stoke. Nastojati će se stvoriti jedan plan prema kojemu bi se što više zemlje u proljeće zasijalo.

VELEPOSJEDI: Podatke od veleposjeda zatraženi su i skorih dana će mo ih imati.

INDUSTRIJA: Na području ovoga NOO-a postoji jedna ciglana koja je po našim vlastima stavljena u pogon, odnosno priredene su sve predranje da se ova stavi u pogon.

TRGOVINA I OBRT: Na području ovoga NOO-a imade 2 trg. mješ. robe, 2 trg. sitničarije, 7 kovača, 5 kolara, 5 stolara, 3 postolara, 2 limara, 2 bravara, 4 krojača, 1 opančar, 1 lončar, 1 pekar, 3 brijača, 4 zidara, 3 tesara, 4 gostioničara, 1 mesar, 1 apoteka, 3 sedlara-remenara, 1 tvornica soda-vode, 1 dimnjačar, 1 slikar, 1 užar, 1 pokrivač krovova.

MLINOVI: Mlinova imade 8 koji rade na ušur i pod kontrolom Kotarskog NOO-a, te 10 malih mlinova kašikara koji rade bez ušura i bez kontrole.

PILANE: Imade 2 pilane od kojih jedna radi pod upravom Kotarskog NOO-a, dok druga ne radi.

ELEKTRIČNA CENTRALA: Imade jedna Električna centrala u Orahovici koja radi i daje osvjetljenje mjestu Orahovica.

OGRIJEVNO DRVO: Ogrijevna drva data su svim stanovnicima tako da je svako domaćinstvo dobilo po 8 pr. metara ogrijevnoga drva.

NARODNO-OSLOBODILACKI FOND: U NOF ušlo je od početka nove godine sa ostatkom iz prošle godine svega: 20 mete. pšenice, 551 kgr. kukuruza u zrnu, 802 kgr. kukuruza u klipu, 1225 kgr. krumpira, 577 kgr. graha, 34 kgr. zobi, 29 kgr. luka, 63 kgr. masti, 85581 Kune novca.

DOBROVOLJNO SABIRANJE: Ovih dana otpočeto je sabiranje živežnih namirnica za pomoć siromašnih u Lici. Pravo stanje nije još moguće izkazati jer je sabirna akcija u toku.

Trgovina kao i obrt na području ovoga NOO-a prilično je zastala ali to svakako uslijed vladajućih prilika i blizine neprijateljskih uporišta.

SAJMOVI: Sajmovi se na području ovoga NOO-a ne obdržavaju, više radi toga, što je marve dosta malo uslijed toga što je banda više puta pokupila istu a i zbog uzdržavanja naše vojske, pa sajmove upravo ne bi imali smisla obdržavati.

U mjestu Orahovica obdržaje se pijaca svake subote kako je to i ranije bilo. Na ovome pijacu omogućuje se potrebnima nabava živežnih namirnica.

c.) PROMETNI ODSJEK

Promet na području ovoga NOO-a tekao je do sada prilično dobro. Primjećeno je preopterećenje naroda i tegleće marve kod davanja podvoza, a stvar pogotovo otežava neimanje potkova za konje te inog željeza za popravke kola.

POPIS STOKE: Popis stoke obavljen je na području ovoga NOO-a pa je tada utvrđeno da imade 504 komada konja, 83 komada volova, 323 kola, druge tegleće stoke nema.

DAVANJE PODVOZA: Podvoze prema potrebi određuje ovaj NOO a puta⁷ seoskih NOO-a, jer su ovi najbolji poznavaoi pravednih podjela podvoza pošto je to njihovo selo odnosno sektor. Ovaj posao u pogledu davanja podvoza do sada je tekao jednakom opterećenošću i protiv takovoga nije bilo pregovora.

ZDRAVLJE STOKA: Na području ovoga NOO-a primjetilo se i više slučajeva bolesne sprežne stoke. Tomu nemamo momentalno mogućnosti da bi ovu bolest liječili, jer niti ima veterinara a niti inače mogućnosti za liječenje. Predlaže se u Orahovici po mogućnosti postaviti jednog veterinara.

POST. SAOBRAĆAJ : Poštanski saobraćaj nije na području ovoga NOO-a civilni uspostavljen nego ovaj čini vojna vlast. Razdiobu pošte vrši ovaj NOO i ostali seoski NOO-i za svoja sela.

PRUGA: Na području ovoga NOO-a postoji pruga iz Orahovice za Radlovac koja je sada popravljena od pilane pa sve do svoga završetka t.j. do Radlovca i dalje. Ova se pruga sada počela nasipavati da se može sa istom dobro služiti. Na ovoj pruzi imade 25 zdravih vagona koji saobraćaju iz Orahovice u Radlovac i dalje.

d.) ZDRAVSTVENI ODSJEK:

ZDRAVLJE: Zdravstveno stanje naroda na području ovoga NOO-a je prilično dobro.

Prilepčivi i prelaznih bolesti pojavljuje se, tako se sada baš pojavilo 3 slučajeva trbušnog tifusa u selu Krajna. Upućen je tamo Dr Popov⁸ koji je postupio i lokalizirao daljnje širenje.

Zaraznih bolesti bilo je, i to venerični pa su ove liječene.

HIGIJENA SELA: Na higijeni sela nije do sada ništa naročitoga preduzeto, jer su pred nekoliko dana kao prvi puta završio jedan održani kurs higijeničara⁹ pa se očekuje nekoga vidnijega uspjeha u tom pogledu, dok je potreba velika.

PARTIZANSKA BURAD:¹⁰ Na području ovoga NOO-a imademo 6 partizanskih buradi dok je poduzeto sve da se i u onim selima gdje takovoga nema isto što skorije nabavi.

BJESNOĆA ŽIVOTINJA: Na području sela Orahovica pojavio se jedan pas sumnjiv bjesnoći. Pas je utamanjen i zakopan. Nije utvrđeno da li se ovaj pas

⁷ Nejasna formulacija, ali se vjerojatno htjelo reći da to u pravilu čine seoski NOO-i.

⁸ Mihajlo, zdravstveni inspektor Okružnog NOO-a Nasice.

⁹ Vidi dok. 104.

¹⁰ Limena burad prilagođena potrebi parenja odjeće radi uništavanja ušiju.

grizao sa čijim psima ali nije niti izključena mogućnost pošto se psi na području ovoga NOO-a redovito ne vežu i pušteni su klatarenju prema njihovoj volji. **Predlaže** se kontumac jer je to u interesu narodnoga zdravlja a od psa nikakove koristi ako se on skita pa ga vlasnik svakako ne koristi.

BOLNICE: Postoji na području ovoga NOO-a jedna civilna bolnica na Točku. Ova imade sada 3 bolesnika. Organizirana su i postavljena 10 kreveta.

AMBULANTA: Na području ovoga NOO-a postoji jedna civilna ambulanta u kojoj vrši liječničke preglede drug Dr. Popov ponedjeljkom i četvrtkom. Lijekove kako za bolnicu tako i za ambulantu nabavljamo putem ovomjesne apoteke a zavoje putem dobrovoljnoga sabiranja odgovarajućih krpa.

Po svim dobivenim direktivama postupljeno je. Razdijeljene su primljene upute za izvještavanje o slučajevima zaraznih bolesti pa se ovakovih sada nalazi pri svakome seoskom NOO-u dovoljan broj.

Kurs higijeničara određen je za dne 31. I—1944¹¹ pa je pozvan seoski NOO-o Duzluk i Kokočak da ovoga puta bezuvjetno pošalju jednoga člana na ovaj kurs jer ga zadnji puta nisu uputili.

IZOLIRANA STANICA:¹² U toku spremanja jedne kuće za izolovanu stanicu u Orahovici pokazala se potreba, da se ova kuća upotrijebi za vojničku ambulantu pa se na tome i radi dok će se pronaći jedna druga kuća za izoliranu stanicu.

RAZKUZNA SREDSTVA: Pristupa se organiziranju spaljivanja jedne krečane u Gor. Pištani koji kreč upotrijebiti će se za krečenje domova kao i za ina razkužna sredstava. Kreča će se spaliti oko 50 mete.

e) SOCIJALNI ODSJEK:

Neobskrbljeni sa područja ovoga NOO-a nadijeljuju se prema našim mogućnostima iz NOF-a ovoga NOO-a.

Na području ovoga NOO-a zapaljeno je ili porušeno po bandi 128 kuća i 154 ostalih gospodarski zgrada. Najnužnije potrebni krova i kuća odmah su smješteni pod krovove i nastavilo se popravkom kuća i gospodarskih zgrada tako, da danas nema niti jedne obitelji na području ovoga NOO-a koja nebi bila pod krov smještena. Stanje u tome pogledu izdana se u dan popravlja jer se i kuće kao i gospodarske zgrade popravljaju. Naročito se pazilo da se zadovolji potrebama obiteljima drugova u borbenim jedinicama te palih drugova u borbi.

IZBJEGLICE: Na područje ovoga NOO-a nastanilo se 83 obitelji iz Kapelne. Ove su djelomično obskrbljene vlastitim prehrambenim sredstvima a one koje nisu obskrbljene obskrbljuju se iz NOF-a Okružnog NOO-a a preko ovoga Narodno-oslobodilačkog odbora. Obskrbljenih je 23 obitelji sa 27 članova i 60 obitelji sa 105 članova.

NAPUŠTENE DJECE: Na području ovoga NOO-a nema napuštene djece.

¹¹ Vidi dok. 105.

¹² Kuća gdje bi se smještali oboljeli od neke zarazne bolesti u slučaju epidemije.

f.) PROPAGANDNI ODSJEK:

Sav propagandni materijal kojega smo dobili od višjih NOO-a raspačali smo među narod putem seoskih NOO-a. Propagandni materijal nismo do sada množavali a niti to nećemo od sada moći pošto nemamo tehniku.

POPULARIZIRANJE LINIJE NOB. : Liniju naše narodno-Oslobodilačke borbe populariziramo putem održavanja sastanaka a i širenjem našega prop materijala.

NEPRIJATELJSKI PROP MATERIJA: Do sada a pred nekoliko dana pronađeni su letači u selu Bukvik. Ovi su pokupljeni i predani Kotarskom NOO-u Našice sa izvještajem.

DOPISNIČKA ŠKOLA: Dopisničku školu nismo do sada osnovali, jer za to nismo mogli u našim selima pronaći sposobnih drugova, jer su mlađi i aktivniji u NOB, a stariji su svakako za to nesposobni pa često puta baš zbog nepismenosti.

OBAVIJESTAVANJE NARODA: Narod se u glavnom obavještava o važnijim događajima putem održavanja masovnih sastanaka u kojima se iznosi politička situacija. Od zadnjega zasijedanja održano je na području ovoga NOO-a 6 masovnih sastanaka sa seoskim odborima. Cesto puta se materijal čita na masovnim sastancima.

EFEKAT PROPAGANDE: Narod se mnogo interesira za čitanje listova i letaka pa bi bilo poželjno da se ovoga više šalje u narod.

g) PROSVJETNI ODSJEK:

a.) SKOLSKI RAD: Na području ovoga NOO-a imade 6 škola sa 7 učiteljskih lica, djeca školu polaze prilično. Imade nekoliko nemarnih polaznika ali se zalažu i učiteljska lica kao i prosvjetni odbori da se ovo stanje popravi.

PROSVJETNI ODJEL: Osnovan je prosvjetni odjel kod ovoga NOO-a i zauzelo se da se takovi osnuju u svakome selu kao i školski odbori prema najnovijim uputama. Očekuje se izbor odnosnih odbora u svim selima, odnosno prosvjetni odjeli.

b.) VANŠKOLSKI RAD: Osnovan je „Dom Kulture” u Orahovici, koji imade i svoje prostorije.

ANALFABETSKI TEČAJEVI: Analfabetiski tečajevi osnovani su u svim selima gdje postoji škola. Ovi tečajevi rade prilično dobro osim u Orahovici gdje se još nije prijavio niti jedan polaznik. Preduzima se sve da se ovim radom krene ali i vladajuće prilike utječu prilično na moral i rad ovoga odbora pa je prilično skučen.

RASTURANJE ŠTAMPE: U „DOMU KULTURE” izložene su sve kulturno-prosvjetne knjige sa kojima se raspolaže a isto tako i sve novine i Vijesti te letaki.

KULTURNO-PROSVJETNA PREDAVANJA: Kulturno-prosvjetnih predavanja nije na području ovoga NOO-a bilo. Razlog je tomu što se više gleda i posvećuje pažnje širenju propagande, jer se na ovaj način dobiva narod i upućuje u najnovijim događajima u političkom smislu.

ZIDNE NOVINE: Osnovane su zidne novine. Ove su izložene na samom Domu kulture gdje se najnoviji događaji izlažu i omogućuje narodu čitanje i upoznavanje sa događajima. Interes naroda je priličan.

HOROVI: Pjevačkih ili recitacionih zborova te glumačkih kola nema na dručju ovoga NOO-a. Prije nekoga vremena nalazilo se ovdje u Orahovici Kazalište „A. CESAREO” te je održalo nekoliko priredbi¹³. Ovaj je dao samoj Orahovici podstreka za zanimanje no vreme i okolnosti pod kojima momentalno živi mjesto svakako je razlog da se ovome za sada ne može pristupiti.

SASTANCI: Sastanaka nije bilo.

RAZVIJANJE ISTINSKIH I DRUGARSKIH ODNOSA: Po ovome predmetu nije ništa poduzeto. Razlog tomu je niska politička svijest a i prilike koje vladaju svakako onemogućuju rad na ovome.

UNIVERZITETI: Nije bilo slučaja otvaranja univerziteta no izgleda nam da su se viši forumi zainteresovali kako bi se ovdje u Orahovici osnovala jedna višja škola barem sa 4 srednja razreda. Ovu akciju će mo svesrdno pozdraviti i pomoći ju u punoj mjeri.

III. DISKUSIJA O IZVJEŠTAJIMA I KONKRETNI ZAKLJUČCI:

Diskusija i konkretni zaključci činjeni su neposredno iza samih izvještaja pa se o njima diskutovalo i konkretno zaključivalo.

IV. R A Z N O:

1.) Konstatuje se, da je dne 25. siječnja oko 12 sati danju, došlo nad Orahovicu dva banditska avijona, koji su bacali bombe te pucali iz mitraljeza na civilno stanovništvo. Žrtvom ovoga banditskog napadaja pale su dvije drugarice-civilke a jedna je ranjena.

Time je dnevni red iscrpljen i sjednica se zaključuje s tim da će se druga održati dne 3/II—1944. u prostorijama ovoga NOO-a.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!	
Tajnik: F. Andelfinger	Predsjednik: J. Kučinović

M. P.

Fotokopija u^DISB^Slav. Brod, K 1/1 CK, ftk. 76—80/12.

13 vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 76, str. 203.

njegovog obezbeđivanja i teškog naoružanja, treba da postignemo dvije osnovne stvari :

1. — Da pokrenemo još preostali dio hrvatskog naroda u borbu i da izvršimo mobilizaciju širokih hrvatskih masa, te tako pojačamo narodno-oslobodilačku frontu i osiguramo stalnu popunu naših jedinica snagama novih boraca.

2. — Da podignemo našu vojsku na stupanj prave moderne vojske, t.j. da izvršimo sve popravke, koji su potrebni da se u organizacionom pogledu naša vojska usavrši i da podignemo vojničku sposobnost i znanje, kako naših boraca, tako i rukovodioca.

Ako ta dva pitanja u što kraćem vremenu uspješno rešimo, sigurno je da ćemo moći uspješno da vodimo borbu protiv okupatora, pokraj svih njegovih tehničkih preimućstava.

Da bi mogli izvršiti prvi zadatak, moramo biti na čistu s tim, da se još uvijek u našim jedinicama bori većina Srba, premda u našoj neposrednoj blizini imade mnogo krajeva, naseljenih čisto hrvatskim pučanstvom, koje još do sada nije učestvovalo u borbi i nije dalo svoj doprinos za naše zajedničko oslobođenje. Posve je jasno, da se u našoj situaciji mobilizacija odnosi u prvom redu na hrvatske mase, koje su većim djelom još uvijek neaktivne i koje još uvijek čekaju povoljniju situaciju. Nama mora biti jasno, da među ostalim uzrocima zato, veliku ulogu igra izdajnička politika čekanja, koji propovjeda i preporuča hrvatskom narodu pokvarena klika oko Mačeka¹. Ova politika čekanja je velika kočnica za mobilizaciju hrvatskih masa i zbog toga vršenje političke pripreme za mobilizaciju, mora biti povezano sa oštrim raskrinkavanjem te klike, i objašnjavanju štetnosti takove politike za hrvatski narod.

Pored toga treba da znamo, da odluke II. zasjedanja AVNOJ-a⁴, predstavljaju moćno oružje za pokretanje hrvatskih masa u borbu, za njihovu mobilizaciju. Ako želimo da sprovedemo mobilizaciju hrvatskih masa, onda moramo razviti najveću aktivnost da upoznamo široke mase hrvatskog naroda sa tim odlukama, koje predstavljaju ostvarenje vjekovnih težnji hrvatskog naroda.

To dakle znači, da treba povezivati popularizaciju odluka AVNOJ-a sa raskrinkavanjem klike oko Mačeka i njihove politike čekanja. Posve je sigurno, da će odaziv naroda u borbu biti utoliko veći, ukoliko mu bude jasno i koliko bude bolje upoznat sa odlukama AVNOJ-a.

Kod populariziranja odluka AVNOJ-a, treba naročitu pažnju posvetiti odluci o zabrani povratka izbjegličkoj vladi i dinastiji Karadorđevića. U vezi s time, treba isticati republikanski oblik vladavine, kao parolu oko koje trebaju da se okupe široke hrvatske mase, koje žele da ostvare republiku. Na tom pitanju treba također raskrinkavati Mačeka, jer je poslao svoje ljude u velikosrpsku četničku vladu⁵ koja na čelu sa Kraljem Petrom⁶, izaziva i organizuje bratoubilački rat, pomoću svojega vojnog ministra Draže Mihajlovića⁷.

³ Dr Vlatko Maček, predsjednik Glavnog odbora HSS-a, svojom izjavom 1941. podržao uspostavu ustaskog režima, a kasnije propovijedao politiku „čekanja“ s namjerom da odvрати hrvatski narod od uključivanja u NOP. Takvu politiku napustio je veći dio rukovodstva Stranke i osnovao Izvršni odbor HSS-a na oslobođenoj teritoriji. Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 154, bilj. 3, str. 421—422.

⁴ Održano 29. XI 1943. u Jajcu. Vidi opširnije: „Grada“, knj. IX, dok. 83, bilj. 2, str. 224.

⁵ Misli se na izbjegličku vladu Kraljevine Jugoslavije u Londonu.. O vladi u izbjeglištvu vidi: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 1194.

⁶ I Karadorđevićem

⁷ Pukovnik jugoslavenske vojske: od 1941. do 1945. vođa kontrarevolucionarnog četničkog pokreta. Vidi opširnije u dok. 121, bilj. 5.

Isto tako, mora se raskrinkavati Mačeka i njegovu kliku, pri popularizaciji odluke o federativnom uređenju Jugoslavije. Dok se danas narodno-oslobodilačka fronta na čelu sa AVNOJ-om i Nacionalnim Komitetom, bori za slobodu hrvatskog naroda, u okviru federativne Jugoslavije, dotle se Mačekova klika povezala sa centralističkom velikosrpskom klikom u inostranstvu. Sam Maček je za vrijeme Jugoslavije, saradivao sa centralistima u Beogradu i na taj način doveo hrvatski narod i čitavu našu zemlju do ovoga stanja.

Sa federacijom, hrvatski narod dobiva svoju federativnu vladu, koja će mu omogućiti slobodni politički, socijalni, ekonomski i kulturni razvitak.

Prilikom raskrinkavanja politike čekanja, treba prikazati hrvatskom narodu kuda bi ga ta politika odvela, da je pošao tim putem, odnosno prikazati klolike zasluge imadu oni najbolji sinovi hrvatskog naroda, koji nisu slijedili tu politiku i koji se bore za slobodu i sreću svojeg naroda. Svakom Hrvatu mora biti jasno, da bi u tom slučaju, da je sledio politiku čekanja, da bi svi sposobni muževi u Hrvatskoj, bili otjerani na istočni front ili u Njemačku na rad. Nadalje, zemlja bi bila posve opljačkana, kao na pr. Mađarska, Rumunjska, Češka i t. d. Hrvatski narod bi se nalazio na strani fašista i podneo bi istu onu kaznu, kolja očekuje Njemačku i njene satelite, a to znači da bi na njega spali silni ratni dugovi, te podizanje razrušenih gradova, željeznica, mostova i t. d. I konačno, da nije bilo borbe, u zemlju bi se vratio Draža Mihajlović i Kralj Petar, sa svojom četničkom bandom i osvetio bi se za ustaške zločine nad cijelim hrvatskim narodom. Zbog toga mora hrvatski narod da stupi u borbu, jer je upravo poslednji čas. U vezi s tim, potrebno je isticati opomenu druga Tita⁸, upućenu svima onima, koji se nalaze u službi okupatora i u njegovoj vojsci, prema kojoj će isti bili kažnjeni smrću i oduzimanjem građanskih prava, ukoliko ne prestanu služiti okupatoru i ne pristupe u NOV. Također treba isticati da se prema Uredba o općoj vojnoj obavezi, prema kojoj će svaki onaj ko se ne odazove pozivu, biti zakonski najstrožije kažnjen.

Ako se budu vršile sve ove pripreme na jedan pravilan način, onda će uspjeti da se pokrene sav hrvatski narod i da se olakša borba i ubrza istjerivanje okupatora.

Da se u najkraćem vremenu rješi problem vojničkog uzdizanja, izdao je Štab Korpusa⁹ plan, po kojemu će se u roku od mjesec dana sprovesti mjere za vojničko usavršavanje jedinica, boraca i rukovodioca. Politikomesari moraju sa svoje strane da organizuju pravilnu kampanju za proučavanje toga plana, za upoznavanje svih boraca sa njegovim detaljima i što je najvažnije za njegovo pravilno sprovođenje u jedinicama. Pitanje vojničke izgradnje treba staviti u isti plan sa pitanjem mobilizacije, jer su ta dva pitanja podjednake važnosti za daljnje uspješno vođenje borbe protiv omraženih okupatora.

Potrebno je da se unutar svake čete, svakog bataljona, brigade i divizije, organizuje takmičenje jedinica, koja će najbolje da ispuní, odnosno preispuni postavljeni plan i postigne najbolje rezultate. Ova natjecanja treba da budu na jednoj pravilnoj bazi i pod stalnom kontrolom političkih rukovodioca. One jedinice, koje pokazu najbolje rezultate u ispunjavanju i proučavanju plana, tre-

⁸ Josip Broz, maršal Jugoslavije i vrhovni komandant NOV i POJ, uputio je 6. I 1944. ⁹POJ i POJ gradanima Jugoslavije koji se nalaze u službi okupatora: Opširnije vidi: dok. 56, 9 VI NOV i POJ.

ba popularisati i objaviti ih u brigadirima i u posebnim saopćenjima, a biti će objavljena i u našoj štampi.

O rezultatima kampanje po pitanju mobilizacije i vojničkog usavršavanja, moraju politkomesari redovno da izveštavaju u svojim političkim izvještajima i da iznose probleme i teškoće na koje se bude prilikom toga nailazilo.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

M. P.

Politički komesar:
Vlado Janić, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 29/1, ftk. 521—523.

118

26. I 1944.

Izvjestaj partijskog sekretara Bilogorskog NOP odreda Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju ... o političkom stanju na terenu i u jedinicama, brojnom stanju članova KP i SKOJ-a, političkom i kulturno-prosvjetnom radu u Odredu i među narodom te vojnoj osposobljenosti boraca i rukovodilaca.

1. Političko stanje:

U poslednji mjesec dana, političko stanje u našem Odredu znatno je popustilo. Uzrok je tome što smo posljednji mjesec dana bili skoro bez prestanka zaokupljeni mobilizacijom¹, i što su naše jedinice popunjene velikim djelom novo mobilisanih pridigli političku svijest, odnosno sve naše partijske jedinice lsmo bili zaokupljeni mobilizacijom ulagali smo sve sile kako bi baš kod tih novo mobilisanih pridigli političku svijest, odnosno sve naše partijske jedinice uložile su maksimum truda kako bi se zaokupilo radom sve borce a naročit) novo mobilisanih i kako bi ti mladi partizani ubrzo postali svjesni borci koji znadu zašto se bore i šta hoće svojom borbom da postignu. Premda je političko stanje popustilo ipak ono će se veoma brzo popraviti a već sada drugovi s pouzdanjem gledaju na razvoj svetskih i domaćih događaja i ponosni su na to što su borci Narodne Armije koja zadaje bezprekidne teške udarce neprijateljima našega naroda, i koja se smatra najboljom vojskom iza Crvene Armije i koja podnosi najveće teškoće. I ako slabo obučeni i obuveni drugovi željno i radosno idu u borbu (to naročito važi na naš II. bataljon, dok je stanje u **III.** bataljonu daleko slabije) što se svakako može i mora pripisati njihovoj političkoj svijesti. Kao što sam rekao naše jedinice su popunjene novo mobilisanim među kojima imade priličan broj drugova nastrojenih H.S.S.-ovački² koji iako im se posvećuje naročita pažnja još uvijek s negodovanjem gledaju na borbu

¹ Bio je to jedan od najvažnijih zadataka jedinica NOV i antifašističkih organizacija. Vidi dok. 96. i 117.

² Mislili se na Mačkovu politiku „čekanja“. Vidi dok. 117, bilj. 2.

i najvolili bi da se je mogu otarasiti. Sve u svemu političko stanje u našem Odredu može se definirati kao sledeće: II. bataljon dosta dobro ali još uvijek nezadovoljava dok političko stanje u III. bataljonu stoji veoma slabo.

Političko stanje na našem sektoru prije mobilizacije veoma je dobro stajalo ali nakon prilično uspele mobilizacije, dakle nakon odlaska najsvesnijih elemenata u redove N.V. stanje je postalo mnogo slabije skoro loše što je razumljivo usled toga što su mnogi negativni elementi izvrđali mobilizaciji dakle ostali kod kuća i počeli rovariti protiv Narodne Borbe. Da bi se stanje popravilo potreban je intenzivan rad svih Antifašističkih organizacija kako bi ponovno na sektoru imali dobre Narodno Oslobodilačke Odbore (koji se sada u opšte ne osećaju) Omladinske Organizacije i t. d. Mi smo sa svoje strane već poduzeli mjere koje nam stoje u mogućnostima dakle odpočeli smo sa održavanjem mitinga i Omladinskih sastanaka a ujedno imali smo dve tri borbe u kojima smo progonili neprijatelja koji je pošao da pljačka, čak smo imali jednu borbu sa tenkovima, i u svim borbama neprijatelj je bio primoran da se povuče a sela spašena od pljačke. Narod koji je to vidio i ako je bio demoralisan poslednjim neprijateljskim napadima iz zraka, ponovno uvida da mu je jedini spas u redovima Narodne Borbe i stanje će se veoma brzo dovesti u zadovoljavajući stadij. Također na sektoru našega Odreda pojavila se Bijela Garda³, sastavljena od Ustaških elemenata i od ljudi koji bježe od naše mobilizacije. Izgleda da iza njih ne stoji nikakva pozadina (politička) i vjerujem da ćemo ih veoma brzo likvidirati. Potrebno je da se putem N.O.O.-a dade do znanja stanovništvu da će svaki onaj koji bi pomagao tu Bijelu—Gardu biti izseljen a imovina konfiskovana u korist N.O.B., a mi će mo sa svoje strane poduzeti vojne mjere da ih likvidiramo.

2. ORGANIZACIONO STANJE:

U našem Odredu imade 9 partijskih jedinica, brojno stanje članova partije i kandidata je sledeće:

<u>I. bataljon (Stabska čelija).....</u>	4	čl. K. P. .	... Kand .	... 7 4	Partizana
<u>II. bataljon</u>	41	čl. K. P. .	... 3 Kand .	...164	Partizana
<u>III. bataljon</u>	15	čl. K. P. .	... 2 Kand .	...215	Partizana
<u>Grubišno-Poljska četa</u>	5	čl. K. P. .	... 1 Kand .	... 3 0	Partizana
<u>Bolnički vod.....</u>	1	čl. K. P. .	.. 2 Kand .	... 2 9	Partizana
<u>Radni vod.....</u>		čl. K. P. .	... - Kand .	... 3 0	Partizana
<u>Stab Odreda</u>	6	čl. K. P. .	... - Kand .	... 6	Partizana
<u>Pri Štabu Odreda</u>		čl. K. P. .	... 1 Kand .	... -	Partizana
Ukupno: 83 čl.		P. P.....	9 Kand .	... 570 ⁴	Partizana

SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV: ČLANOVA K. P.

Seljaka 58 radnika 19 intelektualaca 6 vojnika specijalista; Srba 36 Hrvata 47
a) Naš Odred dao je u sastav 28 Divizije jedan čitavi bataljon zajedno sa članovima partije i SKO-vcima tako da smo brojno sa članovima partije mno-

3 Vidi dok. 108, bilj. 1.
4 Pogrešno zbrojeno, treba 548.

go 'slabiji a brojno smo jači iako smo dali jedan naš bataljon (velika većina boraca su novaci). Da bi smo stanje popravili uložili smo preko naših partijskih jedinica sve sile a i primili smo u partiju nove članove koji su se pokazali zaslužnima za to. Partijski sastanci održavaju se redovito ali partijnost naših članova je još uvijek slaba što se najbolje pokazalo kad dvojica članova K.P. bježe iz Brigade nazad u Odred, a jedan član partije prema podacima koje sam dobio iz III. bataljona po imenu Mandić Ivan (koji je nama bio upućen od K.K.) pobegao je bandi. Da bi od članova načinio zaista dobre komuniste posvećujem naročitu pažnju teoriskim sastancima, koji se u posljednji mjesec dana nisu redovito održavali usljed preopterećenosti drugim dužnostima a radnim sastancima prisustvujem kada god mi prilike dozvoljavaju. Radni sastanci i ako se održavaju redovito nemaju onaj značaj koji bi trebali imati usled toga što su mi sekretari četnih ćelija sve mladi komunisti koji još nemaju dovoljno znanja i rutine da bi mogli uspešno djelovati na druge. Ali ipak rad partijskih jedinica sve se bolje odvija i vjerujem da će se veoma brzo podpuno popraviti.

b) Rad bataljonskih part, biroa sve više se popravlja i na tim sastancima redovito sam prisustvujem kako bi oni čim više koristili i na njima se pretresaju sva pitanja pojedinog bataljona, proučava se materijal i direktive koje treba da sekretari prenose na ostale članove partije. Cesto održajem sastanke sa sekretarima bataljona i dajem upute i direktive za rad. Pisma Oblasnog Komiteta⁵ kao i značaj NACIONALNOG KOMITETA,⁸ prorađena su u svim partijskim jedinicama a prvenstveno su proučavana na sastancima bataljonskog part, biroa. Plan teorijske izobrazbe postoji ali kako smo stalno u pokretu ne održavaju se redovito teorijski sastanci.

c) Rad Štabskih ćelija sve se bolje odvija. Štabska ćelija II. bataljona prilično se popravila i u njoj se osjeća dobar rad sekretara i komesara bataljona. Štabska ćelija I. bataljona u stvari ni ne postoji usled toga što su članovi te jedinice dodijeljeni momentalno na druge dužnosti (štab bez vojske). Štabska ćelija III. bataljona ima sve uslove za razvoj, sekretar je prilično sposoban drug općenito u toj jedinici nalaze se najbolji drugovi koje smo imali u Odredu radi toga što im je bataljon najslabiji. Toj jedinici posvećujem naročito pažnju kako bi se stanje u bataljonu u najkraćem roku popravilo. Što se tiče štabske ćelije Odreda njezin rad se uspešno odvija. Između mene i komesara došlo je pre kratko vrijeme do nekih nesuglasica usled i njegove i moje naglosti ali je to odmah na prvom partijskom sastanku izgladeno. Teorijska izobrazba štabskih ćelija još uvijek zaokuplja proučavanje KOMUNISTIČKE PARTIJE I HISTORIJE PARTIJE.

3.) Političko prosvetni rad u Odredu i na sektoru Odreda:

Redoviti partijski sastanci na kojima se pred članovima partije iznašaju i ukazuju njihove dužnosti, stalni četni bataljonski sastanci ukazuju povoljne rezultate, i mi ulažemo sve sile kako bi političko prosvetnim radom zaokupili sve borce a naročito novo mobilisane kako bi oni osjetili da smo mi jedinstvena vojska, svijesna vojska koja uči i prosvijećuje se, a ujedno vojska koja vodi nemilosrdnu borbu protiv neprijatelja našega naroda. Kao najuspešnije sred-

⁵ Vidi dok. 1 i 56.

⁶ Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije, osnovan 30. XI 1943. na II zasjedanju AVNOJ-a u Jajcu 1943. Vidi opširnije: „Grada“, knj. IX, dok. 83, bilj. 2, str. 224.

stvo za pridizanje političke svijesti i pokretanje prosvetnoga rada pokazale su se usmene novine, ali u posljednji mjesec dana održane su svega po jednom u bataljonima usled toga što nam nisu prilike dozvoljavale češće održavanje. Da bi naši politički rukovodioci mogli čim uspješnije djelovati održavamo sa njima sastanke na kojima se prorađuju teme koje oni treba da prorade sa vojskom. Plan rada zaokupljao je sledeće teme: Upoznati drugove sa ciljem naše borbe, ko su saveznici a tko neprijatelj, naš stav spram H.S.S., Atlanska Povelja⁷ i Nacionalni Komitet. Te se teme bez prestanka prorađuju i pri njihovom tumačenju sudjeluju i drugovi u debati. Također skupno proučavamo NAPRED⁸ I VIJESNIK⁹. Sto se tiče radio izveštaja drugovi ih najviše vole a najmanje ih dobivamo. I kulturno prosvetni rad nešto se popravio tako da imademo dosta dobre pjevačke horove, tamburaški orkestar i diletantske grupe, te oni svi Zajedno veoma uspešno deluju pri održavanju usmenih novina i mitinga po selima. U minuti mjesec dana održavali smo prilično uspele mitinge po čitavom sektoru i kao rezultat našega rada i rada ostalih Antifašističkih organizacija bilo je oko 800 novo mobilisanih od čega je naš Odred mobilisao oko 500. Kao što sam rekao nakon mobilizacije stanje na sektoru se je pogoršalo ali mi ćemo ga veoma brzo srediti. Pisanje i uzvikivanje parola dosta je dobro organizovano, a nepismenih imademo svega trojicu četvoricu i to, koji su došli pred par dana.

4.) Rad po vojnom pitanju:

Kao i po svim pitanjima tako i po vojnom partija ulaže sve sile kako bi ga čim više sredila. Vojni rad se sve povoljnije odvija naročito u II. bataljonu gdje je partija brojnija tako da može biti podstrekač rada. II. bataljon pretvorio se u veoma čvrstu jedinicu sa visokom borbenošću što se dokazuje njegovim borbama gdje on sa uspehom tuče bandu i postiže veoma lijepe rezultate. Općenito borci II. bataljona mrze neprijatelja i vole borbu a u poslednjih deset dana napadao je taj bataljon na tenkove i na utvrđene bunkere i borci su se pokazali borbenima i dorašlim za svaku borbu pa i pod najtežim okolnostima. Jedino se moglo konstatovati da Štab bataljona iako borben i odan nije dorastao težim i kompliciranim zadacima (što se najbolje pokazalo pri osvajanju Trojstva¹⁰ gdje je akcija propala slabom inicijativom Štaba II. bataljona, koji nakon što su borci zauzeli bunkere izdaje naredenje da se bunker napuste). Daleko slabije stoji III. bataljon čija je borbenost veoma slaba, borci potpuno neiskusni što se najbolje pokazalo u borbama koje taj bataljon imao. III. bataljon koji se je nalazio u zasjedi kod Bulinca¹¹ imao je priliku da šatre divije satnije neprijatelja koji ne računajući na zasjedu išao je u koloni trojnih redova ali usled panikerstva koje je nastalo u III. bataljonu banda je uz minimalne gubitke uspjela povući se. Sve u svemu III. bataljon nam po svim pitanjima stoji slabo a naročito po vojnom. Mi mu posvećujemo naročitu pažnju i vjerujem da će se ubrzo stanje popraviti. Po pitanju vojno teorijske izobrazbe

⁷ Vidi dok. 116, bilj. 4.

⁸ Organ KP Hrvatske, izlazio tjedno, od 1943. umnožavan u štampariji Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju.

⁹ Izdanje Agitpropa CK KPH. Izlazio je s prekidima od 1941. do 1945. Od 1943. god. postaje organ Narodnooslobodilačke fronte Hrvatske.

¹⁰ Vidi detaljnije u arhivi CDISB, Slav. Brod, It 12/1, ftk. 314.

¹¹ Isto, ftk. 312.

slabo se napreduje jer sami vojni rukovodioci bataljona nisu toliko ambiciozni da uče i ako im se sa strane zamjenika Komandanta Odreda pruža puna pomoć. Niži vojni rukovodioci (desetari i vodnici) osim borbenosti ne raspolažu sa dovoljnim znanjem a isto tako i Komandiri što nastojimo popraviti čestim vojnim časovima. Sve u svemu stanje u II. bataljonu može se okarakterizovati kao povoljno dok u III. kao negativno.

5.) Rad SKOJ-a

Broj omladine u našem Odredu kreće se oko 200 dok SKOJ-evskih aktiva imademo 5.

II. bataljon	33 SKOJ-evaca
III. bataljon	19 SKOJ-evaca
Grubišno-Poljska četa	4 SKOJ-evaca
Pri Štabu Odreda	5 SKOJ-evaca
UKUPNO:	61 SKOJ-evaca

Rad SKOJ-a u našem Odredu stoji još uvijek veoma slabo ali u najkraćem roku će se popraviti pošto je sada SKOJ potpuno organizaciono postavljen naime za rukovodioca SKOJ-a došao je rukovodioc iz Daruvarskog Odreda Saša Milan veoma dobar drug, marljiv i ambiciozan a inače stanje i rad Skoja u II. bataljonu u zadnje vrijeme znatno se popravio, tako da SKOJ-evci po kulturnom prosvetnom radu mnogo koriste a i što se tiče borbenosti i vojne veštine SKOJ-evci II. bataljona veoma su dobri i zahvaljujući njima stanje se u [bataljonu sve više popravlja. U III. bataljonu SKOJ daleko slabije stoji a uzrok je tome što je taj bataljon veoma mlad. SKOJ-evski sastanci ne održavaju se redovito ali sada je s time prekinuto. Sve u svemu stanje za sada slabo ali će se popraviti, i uz pomoć partije potpuno srediti.

6.) Rad drugarica:

U našem odredu imade 30 drugarica od toga ih je veći broj organizovan u SKOJ-u. a dve su članovi partije. Drugarice u našem Odredu dobri su borci a i sam odnos između drugova i drugarica dosta je dobar. Inače rad sa drugaricama nema nekih posebnih obilježja nego je jednak radu sa ostalim drugovima. Dvije drugarice vrše političku dužnost i imaju uslova za daljnji rad.

Imali smo nekoliko slučajeva dezerterstva i dvojicu smo uhvatili u bijegu te ih je vojni sud osudio na smrt.

U koliko nešto u izveštaju nije dobro ili jasno, molim da me se upozori kako iste greške ne bi ponavljao.

Drugarski Vas pozdravljam sa
Smrt fašizmu — Sloboda narodu:

Sekretar:
Jurčić Mate, v. r.

27. I 1944.

Izvještaj 42. Iovačke divizije Wehrmachta Komandi 69. armijskog korpusa o rezultatima borbi podređenih jedinica na položajima u istočnom dijelu Požeške kotline i o gubicima ustaške posade u Caglinu.

Gunternehmen im Raum C a g l i n :

Res Gren. Btl. II./135 und Res. Jäg. Btl. II./402 im Raume Duboca starten nach vorden auf und stellte im Raum Lončarski Vis Punkt 491 starke Feindkräfte¹ fest. Aus Jurkovac in nardwestl. Richtung ziehende Banditengruppe in Stärke von 100 Mann wurde mit guter Wirkung unter Art.-Feuer genommen und zersprengt.

Res. Gren. Btl. II./135 klärte von Caglin nach süden auf, Migalovci und Ru-sevo feindfrei.

Pol. Btl. VI 26. I. auf Befehl SS Gruppenführer Gemlt. Kammerhofer² nachdem es bei nur geringen Feindwdrstand bis Paka gekommen war nach Da-kovo zurückgezogen.

II. Ust. Brigade stöst auf Befehl der Division in Mittagsstunden der 27. I. über Bukova Glava erneut in Richtung Caglin vor.

Dt. Luftwaffe griff 26. I. Barackenlager der Banditen bei Höhe 491 (4 W Gradac) und ein weiteres 1,5 km nördlich davon mit zusammen 17 Baracken mit Bomben und Bordwaffen an. Es wurden Volltreffer in beid Lagern und in Fahrzeug und beladenen Tragtierkolonnen in unmittelbarer Nähe des Lagers erzielt.

Bei einem zweiten Angriff wurde Barackenlager bei Höhe 491 erneut bombardiert und ein weiteres Lager mit zusammen 25 Baracken bei Höhe 407 und 513 entdeckt. Auch diese Barackenlager sowie Packtier-und Fahrzeugkolonnen bestehend aus 50 bespannten Fahrzeugen wurden mit Bomben und Bordwaffen äusserts wirkungsvoll angegriffen und die Packtier — und Fahrzeugkolonnen teils vernichtet teils zersprengt.

Zahlreiche Baracken wurden vollständig vernichtet.

Für den 27. I. ist erneut starker Luftwaffeneinsatz gegen diese bereits am 26. I. bombardierten Barackenlager sowie das in Tagesmeldung vom 26. I. gemeldete Banditenlazarett im Radlovac — Tal angesetzt.

Bisherige eigene Gesamtverluste:

Eingreifgruppe 187: 14 Tote, (1 Ortz.), 35 Verwundete,

Regt. 150: 18 Tote, 25 Verwundete,

II. Ust. Brigade: 2 Tote, 9 Verwundete.

Feindverluste: 165 gezählle Tote, 30—40 Tote beim Abtransport durch Banditen selbst festgestellt.

¹ Odnosi se na XVIII NO brigadu koja je vršila pokret od Gradišta preko Lončarskog visa 1. Petrovog vrha za Duzluk i Orahovicu. Vidi zapovijest XII divizije u arhivi CDISB, K 29/1, ftk 423—424.
² Konstantin, opunomoćeni predstavnik reichführera SS za NDH, zapovjednik njemačkih policijskih snaga.

Darüber hinaus haben Banditen nach Einwohnermeldung 400 Tote und 500 _____ 600 Verwandete über Beketeze in den Papuk geschafft³. Hinzu kommen die bei Rajsavac von den Banditen mit 50 Fahrzeugen abgefahrenen Toten und Verwundeten und 3 Massengräber im Walde nordostw. Ivanovici: 9 Gefangene und 2 Überläufer.

Ustascha-Besatzung Caglin 98 Tote in Caglin festgestellt, die zum Teil von den Banditen verbrannt wurden. Biseher 85 Mann der Besatzung in Pozega eingetroffen. Insgesamt sollen 150 Mann¹ entkommen sein. Genaue Zahlen stehen aber noch nicht fest.

42. Jager Division Ia/E Nr. 1216/44 geheim.

Original u VII, Bgd., NAV-T-314, r. 1545, s. 1101.

27. I 1944.

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odredā Štabu VI korpusa NOV i POJ o vođenim borbama s neprijateljskim jedinicama koje su nadirale u pomoć opsjednutom uporištu Caglin.

- 1) **Opis položaja.** Položaj na kome su jedinice vodile borbu vidi se u priloženj skici¹ razmjera 1 : 25 sekcije Broj 1 : 100.000. Položaj su držale jedinice Osječkog Odreda I i III bataljon i II bataljon XXI Udarne Brigade.
- 2) **Naziv naše jedinice koja se borila.** Dana 22 i 23. I. 1944 god. borbu je **vodio** III bataljon Osječkog N.O.P. Odreda te jedan vod II bataljona XXI Udarne Brigade.
- 3) **Naziv, jačina i sastav neprijateljskih jedinica,** jeste jedna bojna²’, dok **sam** naziv te bojne nije poznat a niti su poznata imena komandanata.
- 4) Obostrana situacija. 22. I. 1944 god. III bataljon Osječkog N.O.P. Odreda držao je položaj na koti 204 i to dvije čete od toga bataljona, a 3 četa istoga bataljona držala je položaj na sjevernom dijelu sela Ceremošnjaka, a u visini kote 213. U 12 časova istoga dana neprijatelj jačine jedne bojne došao je do položaja kod kote 204 sa namjerom da se probije u pravcu Granica. Sam nailazak neprijatelja blagovremeno je otkriven i borba se je otvorila na levom krilu do potoka. U toku same borbe neprijatelj je nastojao da udari naše jedinice sa boka što mu je kod jedne čete i uspjelo, dok druga četa sa spretnim manevrom odbila je neprijatelja koji je sve do 17 časova na večer djelomično napadao i nije postigao nikakove rezultate. 23. I. 1944 god. neprijatelj je napao naše jedinice i to na koti 213, na koti 204 zatim položaje od kote 306 do kote 243 sa namjerom da probije naše zasjede i da pritekne u pomoć njihovim jedinicama koje su se borile u uporištu Caglin. Mi smo odlučili da neprijatelju ni pod koju cijenu ne dozvolimo prodor naših položaja

3 Broj poginulih i ranjenih preuveličan. Usporedi s podacima u dok. 131, 132 i 133.

4 Vidi podatke u dok. 133.

1 Skica se ne prilaže. Raspored jedinica u zasjedi vidi u dok. 100.

2 Ustaska XVI. Vidi u CDISB, K 16/1, ftk. 517.

da ih pod svaku cijenu držimo, a u slučaju jakog neprijateljskog pritiska da se povučemo na prihvatne položaje i da se tamo da odsudna borba.

- 5) **Izdate zapovjesti.** Za postavljanje zasjeda u vezi sa akcijom na Čaglin prilaže se zapovjest³, a na osnovu izdate zapovjesti od strane Štaba XXVIII Divizije.
- 6) **Vreme kad je borba početa.** Dana 22. I. 1944 borba je počela u 12 časova, a 23. I. 1944 borba je počela u 6 časova u jutro.
- 7) **Tok borbe.** Sama borba se je razvijala slijedećim redom: Dana 22. I. 1944 kada je neprijatelj napao naše jedinice i to istovremeno na koti 204 na koti 213, na koti 243 željeznička pruga, te sa jednom bojnomo neprijatelj je zaobišao naše jedinice koje su imale položaj kod Našičkog vodovoda, dakle levo krilo te zasjede zaobideno je preko kose Krnčevo Brdo, zatim je neprijatelj izbio na kosu Klanac i na stari drum u visini kote 491. Neprijatelj koji je nadirao na željezničkoj pruži zadržan je, a neprijatelj koji je nadirao preko kote 204 i 213 uspio je da potisne naše jedinice na Granice kota 250 i 245 gdje se je borba vodila i na ovome djelu fronta neprijatelj je razbijen. Neprijatelj koji je bez borbe uspio da zaobide levo krilo isti se je spustio sa manjim snagama u Gornje Gradište, a sa jačim snagama u Malu Londžicu sa namjerom da se spoji sa bojnomo koja je nadirala prugom. Usljed neuspjeha bojne koja je nadirala s prugom neprijatelj je iz Londžice krenuo u pravcu t.j. na susret istoj bojni to znači za leđa našim jedinicama koje su se sa istom borile. Ovaj manevar neprijatelja je blagovremeno primjećen te je Štab bataljona na pravcu neprijateljskog nastupanja napravio prazan prostor i ove dve neprijateljske bojne su se između sebe sukobile i vodile su borbu pola sata, nakon čega su se iste povukle u neprijateljsko uporište Našice. Istovremeno vodila se je borba na Granicama kota 250, 245 te se neprijatelj također morao povući jer dobiveni zadatak nisu mogli ispuniti iz razloga što se istovremeno obadve bojne nisu mogle sastati na određenom mestu da sa zajedničkim snagama stupe sa svojim jedinicama u pomoć uporištu Čaglin. Nakon njihovog povlačenja naše jedinice zauzele su ponovno svoje stare položaje.
- 8) **Ishod borbe.** Zadatak koji je postavljen pred jedinice ove Grupe izvršen je u potpunosti iz razloga što neprijatelj nije uspio da postigne one rezultate koje je on očekivao odnosno nije se uspio probiti do uporišta Čaglin da pritekne u pomoć njihovim jedinicama koje su se tamo borile. U toku ovih borbi zarobljeno je jedan laki bacač sa 6 mina 7 pušaka, 2000 metaka jedna rezervna cev za puško-mitraljez Brno i 20 okvira. Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 20 ranjenih.
- 9) Naši gubitci u ljudstvu i materijalu. 2 mrtva, 3 ranjena, 2 nestala, od kojih je jedan živ uhvaćen, a to je komandir mitraljeske čete Simić Mićo, zatim je uhvaćen informativac Istočne Grupe Đorđe Milinković.
- 10) Utrošak municije. Za sve vrijeme borbe utrošeno je 3000 metaka, izgubljeno je 2 puške sistem Mauzer, zatim jedan pištolj štajer, veća količina sanitetskog materijala i jedan pisači stroj.

³ Nije priložena. Zapovijest Štaba XXVIII divizije vidi u dok. 100.

- 11) Imena učesnika — lica i pojedinaca. U ovoj borbi nije bilo pojedinaca koji bi se naročito istakli sem zamj. komandanta Osječkog Odreda Pismarević Steve koji je u najkritičnijem stanju kada je neprijatelj udario i sa leđa uzeo puško-mitraljez te sa jednim vodom udario neprijatelja s boka i gonio ju sve do neprijateljskog uporišta Našice. Borci toga bataljona koji je napadnut sa leđa odali su mu priznanje te ujedno stekli povjerenje u istog komandanta koji ih je u najkritičnijem stanju ohrabrio i dao im potstreha za daljnu borbu.
- 12) Imena lica i pojedinaca, koja bi trebalo pozvati na odgovornost i kazniti za vrijeme ove borbe nije bilo, dok je komandant III bataljona Osječkog Odreda neumjesno komandovao sa bataljonom. Ova neumješnost se ispoljila naročito u zaposjedanju položaja t.j. izbor zemljišta koji je bio jako slab i prema tome nije posjeo položaje koji odgovaraju za vjerovatne pravce neprijateljskog nastupanja, automatska oružja nisu mu bila postavita kako to zemljište odgovara, te prema tome nije mogao da stvori plan vatre, u samom povlačenju na prihvatni položaj kada ga je neprijatelj na to prinudio nije išlo vojničkim redom t.j. da su jedne jedinice zadržavale neprijatelja dok bi druge zauzele položaj, već se je primjetilo gužvanje koje je usljedilo baš zbog neumješnosti u komandovanju od strane komandanta istog bataljona. U toj borbi su se borci dobro pokazali.
- 13) Kritika akcije odnosno operacije, zapovjest koja je izdana od strane ovoga Štaba bila je dobra. Neke tačke iz zapovjesti izdate od strane Štaba XXVIII izmjenjene su u sljedećem: U zapovjesti je naglašeno da na cesti i pruži t.j. kota 321, 306 te kota 343 posjednu se sa dva bataljona dok desno krilo t.j. položaj ispod Ceremošnjaka kota 204, kota 213, kota 228 da se zaposjedne sa jednom četom, a Našički vodovod t.j. stari drum također sa jednom četom. Ovaj Štab prilikom izdavanja zapovjesti uzeo je u obzir iskustva koja je neprijatelj izvukao u toku borbe sa partizanima te njihovog naređenja da u toku napada na partizanske zasjede zaobilaze na leva i desna krila, a na glavne puteve da idu sa slabijim snagama. Na ovom sektoru je to bilo moguće jer svi putevi na našem desnom krilu su dobri i prolazni t.j. naše desno krilo u odnosu na zemljište je mnogo slabije i bili smo prisiljeni da ga zaposjednemo sa jačim snagama, dok smo smatrali da se neprijatelj neće osuditi da se probije preko Krnčevog brda i Klanca te smo na taj sektor obratili manju pažnju. Neprijatelj je baš ovim pravcem se provukao. Ovo je dobro iskustvo za postavljanje sljedećih zasjeda. Što se tiče rukovođenja za samu borbu od strane rukovodioca uopće bilo je zadovoljavajuće uzimajući u obzir jačine neprijateljskih snaga koje su napadale, a još više njihov manevar odnosno zaobilazni put bojne koja je prešla preko Krndije naši rukovodioci su se dosta dobro snašli i uspjeli su da u potpunosti ometu neprijatelja u izvršenju postavljenog zadatka pred njih.

Napomena: U ovom operativnom izvještaju nisu stavljene akcije Požeškog, a niti Diljskog Odreda, a razlog je taj što su iste bile pod komandom XXVIII i XII Divizije¹ t.j. izvodile su operacije u sadejstvu sa jedinicama tih Divizija te će vjerovatno u operativni izvještaj iste jedinice uneti i rad jedinica ovih Odreda koji su bili u njihovom sastavu.—

Smrt fašizmu — sloboda narodu!

Politkomesar:
S.⁵ Domankušić, v. r.

Zamj. komandanta,
kapetan :
Petar Romanić, v. r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 310—311

121

28.I 1944.

Zapisnik sa sjednice Izvršnog odbora Oblasnog NOO-a za Slavoniju na kojoj su prisutni upoznati s političkom situacijom a zatim je analiziran rad pojedinih odjela.

D n e v n i r e d :

1. — Popuna Oblasnog NOO-a
2. — Politička situacija
3. — Izvještaj po odjelima i novi zadaci
4. — Razno.

1.

Pošto je drug Jefto Sašić član Izvršnog Oblasnog NOO-a ostao na novoj dužnosti u Lici, to se privremeno do sastanka plenuma postavlja na njegovo mjesto drug Tencer¹.

Član Izvršnog odbora drug Mijo Pešut poginuo je u Dežanovcu kod Daruvara za vrijeme rada na mobilizaciji. O njegovoj zamjeni donet će se odluka na drugoj sjednici pošto se nade odgovarajuće lice.

⁴ Vidi u arhivi CDISB, K 23/1, ftk. 498-501 i u ovoj knjizi dok. 100.
⁵ Stjepan
¹ Antun

Politički izvještaj podnosi drug Čalić².
U početku narodno-oslobodilačke Borbe stupali su prvi komunisti a među komunistima bili su u glavnom Srbi jer su bili pred istrebljenjem. Prva grupa partizana u Slavoniji sastojala se od 10 Hrvata komunista i od jednog Srbina ne komuniste.

Parola „čekati”³ je parola svih onih koji se boje naroda. Jedino komunistička partija dizala je narod na ustanak. Postoje samo dvije političke linije: borba i politika „čekanja”. Politika Kralja Petra⁴, Jugoslavenske izbjegličke vlade, Draže Mihailovića⁵ i Mačeka. I Maček će biti potpuno odbačen od naroda ako mu ne pride i otići će na liniju na kojoj je Draža Mihailović tj. na liniju otvorene suradnje s okupatorom. Osnovni neprijatelj nam je Kralj i dinastija a u Hrvatskoj Maček i njegova klika. Neke pristaše HSS-a nesebično su prišli NOB-i i bore se za narodnu slobodu. Drugi su opet ušli u NOB-e zato što je ušao i cijeli narod (Dalmacije, Primorja). Dok su se neki prošvercali da u Narodno-oslobodilačkoj Borbi rovere i rade protivu narodnih interesa. Takav je najgorji izdajnik naroda. Kod nas u Slavoniji ima jedan slučaj upravo školskog primjera takvog izdajničkog rada a to je Nikola Hundrić⁶. On je od prvih dana počeo mutiti a vrhunac svoje rabote postigao je na drugom zasjedanju Oblasne konferencije. Uvijek je težio da se uvuče čak u ZAVNOH. Današnji momenti naše borbe zahtijevaju da se stranke ne osnivaju. Hundriću je to dobro objašnjeno a on je ipak strančario. Komunistička partija nije rezervna partija. Ona diže sve u borbu. Stvoren je izvršni odbor HSS-a⁷. Hundrić je sve odluke Izvršnog odbora HSS-a kao i odluke ZAVNOH-a iskrivljivao i sabotirao. On se uvukao u našu borbu da iznutra sabotira. To smo svi vidjeli. Digao je harangu protiv AFŽ-a, napadao je pojedince komuniste da bi tako indirektno rekao da u komunističkoj partiji sve nezdravo. On je sistematski podmetao noge Narodno-oslobodilačkom Pokretu. Na sve načine je pokušavao osnivati stranku. Otišao je na Bilo-goru i stalno se vrtio oko Ipše⁸ jer je Ipša imao veze sa Košutićem⁹. Pred opasnosti od neprijateljske ofanzive kukavički je pobjegao i sakrio se u svoj kraj. Tu je održavao sastanke sa krajnjim reacionerima i tada je baš iz tog kraja dosta ljudi otišlo u neprijateljsku vojsku. Za nas nije Hundrić nikoga mobilizirao. Mi cijenimo čovjeka po radu. Hundrić je potpuno skrahirao i srozao se na liniju Draže Mihailovića. Po svim informacijama Hundrić se sada nalazi sa Košutićem u Zagrebu pod okriljem okupatora. To nije slučaj samo Hundrića na tu liniju će otići svi oni koji propovijedaju politiku „čekanja” Ipša, Kvaternik¹⁰ i drugi. Mi moramo danas u hrvatskoj voditi borbu protiv politike čekanja. Još sjede u našim NOO-ima takvi tipovi kao što je Hundrić, razaraju

2 Dušan
3 Politika „čekanja” osuđena je u Proglasu pristaša HSS-a nakonferenciji u Voćlnu 26. rujna 1943. Vidi u „Građi” VII, dok. 158, str. 465.
4 II Karađorđevića
5 Pukovnik jugoslavenske vojske, od 1941. do 1945. vođa kontrarevolucionarnog četničkog pokreta. Do ožujka 1946. krio se kao odmetnik u bosanskim i srpskim planinama. Tada su ga uhvatili organi sigurnosti, a srpnja 1946. Vojni sud ga je osudio na smrt strijeljanjem kao ratnog zločinca i izdajnika. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 656.
6 Jedan od prvaka HSS-a, prešao na oslobođenu teritoriju.
7 Formiran je 12. X 1943. na oslobođenoj teritoriji. Njegov glavni predstavnik bio je Božidar Magovac. Na sjednici ZAVNOH-a dao je u ime IO HSS-a izjavu da je HSS vjeran nauci braće Radića i da će pomagati NOB na čelu s KPJ. Vidi opširnije: M. Konjević, Formiranje IO HSS-a na oslobođenom teritoriju 1943-1945, Zbornik HISB, br. 12/1975, str. 23—79.
8 Mijo, prvak HSS-a na kotaru Daruvar.
9 August, pptpredsjednik HSS-a, najbliži suradnik dr V. Mačeka.
10 Franjo, potpredsjednik brodske kotarske organizacije HSS-a.

i sabotiraju našu NOB. Oni nastoje zauzeti sve odlučnije položaje u NOO-ima. Takvih ima i u plenumu Oblasnog NOO-a za Slavoniju, na pr. Domović Josip traži da ide u neprijateljsko uporište. Objašnjeno mu je zašto nesmije ići a on je ipak bio u Daruvaru. Simunović je dobio zadatak da radi na Bilogori na mobilizaciji a on je otišao svojoj kući ne obavivši nikakav posao Svi * se oni svrstati na liniju okupatora. Ipši preostaje samo da radi za Narodno-oslobodilački Pokret ili da ide u uporište i da tamo sjedi zajedno s ustaškim tabornikom.

Drugo je pitanje koje moramo pretresti: kako teče popularizacija odluka AVNOJ-a¹¹.

Treće je pitanje o kome ćemo govoriti novi sadržaj rada Narodno-oslobodilačkih odbora poslije odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a. Pretvaranje AVNOJ-a u vrhovnu zakonodavnu izvršnu vlast NOO-i postaju prava narodna vlast. NOO postaju od političkih predstavnika organi Nacionalnog Komiteta¹² i a VNOJ-a. Ranije mi nismo unapred određivali unutrašnje uređenje zemlje. Danas postaju NOO-i vlast preko kojih se pristupa organizaciji nove države. Mi moramo organizirati poljodjelstvo, zdravstvo, prosvjetu, šumarstvo, prehranu itd. NOO-i postaju vlast koja sve to organizira. NOO-i su temelj novog državnog uređenja. Zato se NOO-i sada moraju baviti svim pitanjima narodnog života. Nije više pitanje samo voditi politiku i tumačiti direktive, nego treba ulaziti dublje stručno u sva pitanja života.

Kao četvrto pitanje nameće se potreba spremanja novih izbora. Treba spremiti tako da dode bar 90% naroda na izbor i da nam se ne nametnu razni špekulanti. Treba napraviti plan. Najprije treba spremiti NOO-e a narodu još ne treba proglasiti izbore.

Primjedbe ostalih drugova: Spehar se sastaje sa ustašama.

Oko 100 duša Srba iz Čovca otišlo je u Srbiju¹³. NOO-i tu nisu ništa radili čak nikoga niti ne izvješćuju. Kampanja oko popularizacije odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a na potpuno oslobođenom dijelu odvijala se dosta solidno, ali na neoslobođenom teritoriju gotovo nikako. Podataka o kampanji nema dovoljno jer se izvještaji ne šalju.

U Kućancima Srbi izjavljuju da se ne slažu sa odlukama AVNOJ-a da ne odobravaju odluku o zabrani povratka Kralju, jer je Tito¹⁴ Hrvat.

Govori se da se u Duboviku i Stupniku osniva neka Pernarova bijela zvizda.

Treba što prije doći do spiskova sviju domobranskih dezertera kojih još do sada nema.

Oblasni NOO još ne rukovodi dovoljno svim akcijama. Nema nikakvog općeg pregleda. Trebamo opet svi ići na teren i pojačati rad. Konkretizirati šta treba raditi. Proučiti još jedamput pismo¹⁵ ZAVNOH-a i nastaviti propagandu putem sviju načina i oblika. Za budući sastanak spremiti izvještaje.

¹¹ « Misii se na Drugo zasjedanje u Jajcu 29. XI 1943. Uputstva za tumačenje i popularizaciju odluka u pismima Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju od 1. I i 13. I 1944. Vidi dok. 1 i 56.

¹² A V 1T Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije osnovan je 30. XI 1943. kao izvršni organ AVNOJ-a².

¹³ U okučansku i novogradišku Posavinu prebacio se iz Bosne polovinom kolovoza 1943. četnički vođa, major jugoslavenske vojske Dušan Janyić s oko 30 četnika. Grupi su likvidirale jedinice NOV, ali su neki ipak pali pod njen utjecaj. Vidi „Grada“, knj. VII, dok. 28, str. 82, bilj. 4, „Grada“, knj. VIII, dok. 59, str. 165, bilj. 3, „Grada“, knj. IX, dok. 20, bilj. 5.

¹⁴ Josip Broz, vrhovni komandant NOV i POJ.

¹⁵ Vidi Zbornik ZAVNOH/43, IHRPH, Zagreb 1964, dok. 187, str. 599-603.

Mato Jelanić je počeo raditi. Antun Ajman, član Pakračkog kotarskog NOO-a, ne slaže se da je Maček izdajica. Cerić¹⁶ pristaša HSS-a govori kako se odnosi između Srba i Hrvata zaoštravaju zbog ne taktičkih postupaka pojedina.

Samo preko raskrinkavanja politike čekanja mi ćemo mobilizirati hrvatske mase. Sa Ipšom nećemo više razgovarati.

Izdati letak Njemcima na njemačkom jeziku u kome će se objasniti pitanje konfiskacije¹⁷ imovine narodnih neprijatelja. Isto takav letak napisati i za Madare. Odluke drugog zasjedanja AVNOJ-a prevesti na mađarski i njemački jezik te rasturiti po njemačkim i mađarskim selima.

U požeškoj kotlini postoje uslovi za mobilizaciju većeg broja ljudi. Kao glavni organizatori mobilizacije u tom kraju ići će drug Luka Kovač i drug Tencer.

U cilju objašnjavanja sviju navedenih problema u vezi sa političkom situacijom, kao i drugih pitanja organizacije NOO ići će na teren:

na Dilj, Gabrijel Vidović

na Novogradiški okrug Cazi Josip,

na virovitički okrug Mišo Tadijanović

na našički okrug Edo Vajnaht.

Održati savjetovanja i konferencije i prikupiti rezultate kampanje na popularizaciji odluka AVNOJ-a.

Koncem mjeseca veljače organizirati sastanak plenuma Oblasnog NOO-a za Slavoniju.

Sela novogradiškog okruga Šagovina i Giletinac otišli su u neprijateljska uporišta. Drug Cazi će ispitati sve u vezi s tim pitanjem.

3.

Odjel za sudstvo i upravu. Izvještava drug Bogdan Crnobrnja. Do sada je osnovano 650 mjesnih NOO-a; 60 Općinskih NOO-a; 16 kotarskih NOO-a i 5 Okružnih NOO-a.

NOO-i još nisu u stanju obuhvati i organizirati čitav narodni život. Posao im ide dosta slabo u glavnom iz razloga što ne znaju raditi. Kursevi za usavršavanje NOO-a rade na virovitičkom, novogradiškom i našičkom Okružnom NOO-u.

Od zadnje sjednice održana su savjetovanja Brodskog, dakovačkog i slatinskog NOO-a.

Masovni sastanci sela nisu još uvijek onakvi kakvi bi trebali biti. Na novogradiškom okrugu održano je 55 skupnih sastanaka sela.

Šverc i špijunaža se uspješno suzbija.

Sudovi rade. Ima mjesta gdje se previše parniči.

¹⁶ Mato, domobranski natporučnik, prešao je na oslobođeni teritorij u jesen 1943, a kasnije je stalno surovao s reakcionarnim funkcionerima HSS-a u Podravini. Pokušavali su osnovati „vojsku“ HSS-a kojoj bi Cerić bio komandant. Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 118, str. 328-329.

¹⁷ Vidi u „Gradi“ IX, dok. 49, str. 118.

Veza sa ZAVNOH-om je dosta slaba. Moramo poslati spisak sviju sela Slavonije. Na tim statističkim podacima već se radi. Manjkaju nam podaci za Osječki i Našički okružni NOO.

Ima članova NOO-a koji ne mogu nikako zadovoljiti i ne predstavljaju narod. Takve treba čistiti. Napraviti će se formular po kome će svaki član dati svoje lične podatke.

Ispitati da li može drug Šaška ući u Novogradiški okružni NOO da se njegov rad malo izdigne.

Ekonomski odjel. Izvještava drug Đorđe Momčilović. Po novim uputama od ZAVNOH-a treba formirati gospodarsku komisiju¹⁸ kao stalni radni organ. Pretsjednik komisije je član Oblasnog Izvršnog odbora.

Drug zadužen za poljoprivredu je Štefek agronom,

Drug zadužen za veterinarsku službu Mirko Barić,

Drug zadužen za šumarstvo je Peleš¹⁹ (još treba ispitati)

Drug zadužen za tehničku službu Marbah (takoder ispitati)

Drug zadužen za trgovinu i razmjenu?

Drug zadužen za obrt i sitnu industriju Grujić

Drug zadužen za financije i zajam Milivoj Milosavljević

Drug zadužen za knjigovodstvo Tomljenović

Treba popisati sve stručnjake u Slavoniji sa njihovim detaljnim karakteristikama u ranijem radu. U komisije moraju ući najbolji ljudi i stručnjaci. Ova gospodarska komisija je privremeno formirana dok se ne prikupe podatci o svim stručnjacima Slavonije.

Prehrambena komisija:

Tabaković

Bakran

Ljuba Pejnović

Puškin²⁰

Za administraciju Takač

U cilju prikupljanja statističkih podataka pri svakom Opštinskom NOO-u odrediti posebnog statističara koji će ujedno biti i pisar NOO-a. Prije prikupljanja statističkih podataka održati statistički kurs u trajanju od 5 dana.

Otvoriti će se gospodarska škola u Voćinu u cilju podizanja kadrova.

U popis sviju stručnjaka upisivati i ocjenu njihovog rada.

Nabavka sjemena za Liku ide sporo i teško jer je sjemena dosta malo. Do sada ima oko pola vagona graška. Sjemena konoplje uopće nema. Sjeme luka se može nabaviti.

Zajam postepeno napreduje.

Organizirati obavještajno ekonomsku službu.

Socijalni odjel. Izvješćuje drug Luka Kovač. Konfiscirana imovina podijeljena je tako da dopadne u ona sela kojima je najpotrebnija.

Voćinska općina će uskoro ostati bez hrane.

¹⁸ Vidl u ovoj knj. dok. 36.

¹⁹ Teodor

²⁰ Mirko Bošković

Iseljenici iz Zvečeva kao i izseljenici iz drugih sela dobiće **zemlju** i treba im omogućiti da je sami obrađuju. Također zaposliti sve jevreje sposobne za rad.

prop. odjel. Izvješćuje drug Edo Vajnaht. Još nismo omogućili štampanje centralnih listova. Vijesnik²¹ nije štampan. Srpska riječ²² br. 7 je umnožena u 2 000 primjeraka. Ispitaće se mogućnost štampanja Slobodnog Doma²³ u Koprivnici. Vijesti izlaze redovno 2 puta nedjeljno. Nastojace se da u skoro vrijeme izade Glas Slavonije²⁴ koji bi trebao biti dobro uređen tako da bude više organizator narodnog života i borbe nego li prosti registrator događaja.

Usljed smanjene tiraže naše štampe obraća se posebna pažnja pravilnom rasturanju tako da ipak bude narod obavješten pravilno o svim važnim događajima prije nego li dopre neprijateljska lažna propaganda. Sva će se štampa rasturati u narod preko NOO-a. Za vojne ustanove i jedinice ići će putem vojnih ustanova. Kurir iz Novogradiškog okružnog NOO-a nosiće vijesti iz pošte Zvečevo vlakom²⁵ do Kamenske, tamo ga dočeka kurir Požeškog kotarskog NOO-a i preuzima vijesti za onaj kraj. Daruvarski kotarski NOO šalje direktno kurira do pošte Zvečevo. Sva ostala štampa vozi se kolima do pošte Voćin gdje dočekuju kuriri iz Virovitičkog okružnog NOO-a, Slatinskog kotarskog NOO-a i Našičkog okružnog NOO-a. Ovaj zadnji vozi poštu i za Osječki i Brodski Okružni. Detaljan plan rasturanja štampe na pojedinim okruzima i kotarevima održaće se na posebnim savjetovanjima sa okružnim prop. odjelima na kojima će biti i kotarski odbornici zaduženi za propagandu. Općinski NOO će se ispus-titi kao prenosna stanica štampe i kotarski NOO šalju direktno kuririma na seoske NOO-e.

Usmena propaganda upućena je sva na kampanju oko popularizacije odluka drugog zasjedanja AVNOJ-a. Sa novogradiškog okružnog NOO-a stigao je izvještaj da su održani sastanci u 69 sela, 5 Općinskih zborova i 6 zborova u požeškoj kotlini na kojima je bio drug Filip Lakuš, potpredsjednik ZAVNOH-a. Sa drugih okruga nema izvještaja. Upućeno je posebno upozorenje i statistički list kao primjer kako treba prikupiti podatke oko toka ove kampanje. Kad se prikupe svi izvještaji srediće se statistički pregled rezultata popularizacije AVNOJ-a za cijelu Slavoniju. Na neoslobodeni teritorij ubacivali su se leci o odlukama AVNOJ-a i proglas²⁶ druga Tite. Točnih podataka o propagandi u neoslobodenim mjestima nema. Za 6 veljače predviđen je u Stražemanu veliki manifestacioni zbor.

Kulturno-umjetnički odsjek. Kazalište naše²⁷ i Ličko vrši uspješno svoju misiju. Prikupljaju se svi igrokazi, skečevi, pjesme i druga kulturna umjetnička djela da se pregledaju i odobre. Stavljena je zabrana na izdavanje kulturno-umjetničkih djela bez odobrenja, Oblasnog NOO-a.

Treba nastojati da se pri svakom Okružnom NOO-u osnuje diletantska grupa. Pokrenute su usmene novine.

²¹ Glasilo Narodne fronte Hrvatske.
²² Glasilo Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a.
²³ Izlazio je na oslobođenoj teritoriji od 15. VII 1943. kao glasilo hrvatske seljačke politike. Urednik je bio Božidar Magovac.
²⁴ Glasilo Narodne fronte Slavonije. Vidi opširnije: „Grada“ IX, dok. 41, bilj. 9.
²⁵ Na oslobođenoj teritoriji Slavonije radile su partizanske željeznice, u prvom redu na teritoriji Papuka i Psunja, sa 16 partizanskih lokomotiva i oko 60 kola različitih tipova. Opširnije o tome vidi: M. Hadži Ristić, Lokomotive i kola partizanskih željeznica Slavonije 1941—1945, Zbornik 82. Muzeja NOP-a za Slavoniju i Baranju, Slav. Brod 1982, str. 47-55.
²⁶ Misli se na Opomenu koju je 6. I 1944. uputio vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito građanima Jugoslavije, koji se nalaze u službi okupatora. Vidi dok. 56, bilj. 10.
²⁷ Kazalište narodnog oslobođenja Slavonije. O njegovu osnivanju vidi: „Grada“ IX, dok. 41, str. 104.

Zidne novine se slabo razvijaju.

U domovima kulture okuplja se uglavnom samo omladina.

Foto-sekcija još nije dala povoljne rezultate. Foto-sluzba će se centralizirati. Podijeljeni su zadaci fotografima da spremе materijal za izložbu u Orahovici.

Prema uputama za organizaciju Prop, odjela treba organizirati tako prop, odjele da svaki sastoji od Pročelnika, člana NOO-a, sekretara koji vrši organizacijsku dužnost te referenata za politički odsjek i kulturno-umjetnički odsjek.

Glavna smetnja na izvršenju direktiva jeste pomanjkanje ljudi u Okružnim prop, odjelima na posebnim savjetovanjima treba formirati Okružne prop, odjele tako, da se svaki prop, odjel sastoji najmanje od 4 člana.

Danas je osnovna zadaća propagande popularizacija odluka²⁸. Satrti politiku izbjegličke vlade, kralja, Draže i Mačeka. Proširiti popularizaciju odluka na neoslobodeni teritorij. Napraviti popis svih sela Slavonije i srediti statističke podatke o popularizaciji odluka.

Zdravstveni odjel. Izvještava drug Simo Lukić. Nema posebnih izvještaja o širenju zaraznih bolesti. Kurs higijeničara se održava²⁹. Na Brodskom okrugu u glavnom samo žene su bolesne od sifilisa i tripera, zaražene od takozvanih „Čerkeza”³⁰ prilikom neprijateljske reakcije. Liječe se u uporištima, jer mi nemamo dovoljno lijekova.

U Riječanima ima jedan smrtni slučaj od pjegavca.

U Orljavcu doktorica³¹ treba ići u sela i vršiti preglede.

Osnovno pitanje zdravstva jeste suzbijanje sifilisa i pjegavca.

Prosvjetni odjel. Izvještava drug Cazi Josip. Ima 5 Okružnih prosvjetnih referenata i 9 kotarskih prosvjetnih referenata. Brodski i Osiječki okrug nema kotarskih referenata. Otvoreno je 65 škola. Ima uslova da se otvori odmah još 25 škola. U toku idućih dana po završetku učiteljskog kursa otvoriće se 12 novih škola.

Radi 101 analfabetski tečaj. Nemamo pregled analfabetskih tečajeva u vojsci. Na analfabetskim tečajevima se ne drže politička predavanja što bi morale držati antifašističke organizacije.

Prosvjetni odjel se proširuje u tijelo koje može politički i stručno djelovati. Osim stručnog referenta ulazi pretstavnik AFŽ-a i USAOH-a.

U dječjem domu ima 10 djece teškoća je redovito snabdjevanje. Za ishranu se treba brinuti prehrambena komisija. Zbrinjavanje djece bez roditelja prešlo bi u socijalni odjel. Još nije riješeno pitanje političkog komesara dječjeg doma.

Raspisan je konkurs za učiteljski kurs koji će početi 10. II. Kotarski NOO se izgovara da ne može izdržavati kurs. Uprava kursa je dobra.

Izrađuju se priručnici iz pojedinih predmeta za učitelje. Trebalo bi izraditi čitanku za djecu ako se izradi poslaće se ZAVNOH-u na odobrenje.

Drug Uroš³² kao Oblasni prosvjetni referent treba malo dalje otići u obilazak — dalje od Zvečeva i Vočina, pružati veću pomoć učiteljima.

²⁸ Misli se na odluke II zasjedanja AVNOJ-a.
²⁹ Vidi dok. 104 i 105.
³⁰ Odnosi se na pripadnike kozačkih jedinica nad civilnim stanovništvom u sastavu Wehrmachta, koji su vršili silovanja 1 druga nedjela. Vidi „Grada” IX, dok. 8, bilj. 2 i dok. 18.
³¹ Fiser dr. Teodora
³² Vicković

U prosvjetni odjel ući će drug Dragila Pero i primiti zadatak držanja učiteljskih konferencija na kojima će upoznavati učitelje sa svim problemima.

Nema dovoljnog pregleda nad radom škola a još manje nad radom analfabetskih tečajeva. Kontrolirati rad učitelja koji su postavljeni još od Pavelićeve³³ vlasti.

Prometni odjel. Drug Banak zadužen je za taj odsjek je službeno odsutan.

Treba osnovati suhoputne stanice u Voćinu, Duzluku, Gradcu i Drenovcu. Stanice moraju biti snabdjevene hranom.

Pri svakom kotarskom i okružnom NOO-u trebaju biti bar dvojica kola i 2 para konja za osnovnije prevozne potrebe.

4.

Drug Bogdan Crnobrnja običi će Zaile, Borke i Bijelu³⁴ da izvidi učinjenu štetu od neprijatelja i organizirati izgradnju i pomoć.

Treba početi preuzimati mlinove pod kontrolu NOO-a. Ušure odrediti tako da budu svuda jednaki. Sniziti na 8 do 10% ušura.

Tzv. novu vjeru, tzv. subotare treba raskrinkati pred narodom. Njih podržavaju ustaše. Treba utvrditi njihovu vezu sa ustašama koju oni stvarno imaju i osuditi ih kao špijune.

Idući sastanak održaće se 10. veljače 1944.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u IHRPH, Zgb.
Mikrofilm u CDISB, Slav. Brod, K VII, f. 11, sn. 18-24.

122

28. I 1944.

Uputstvo Oblasnog NOO-a za Slavoniju okružnim NOO-ima u kome se razrađuje organizacija za obradu napuštene i nenapuštene zemlje na oslobođenoj teritoriji.

Na oblasti Slavonije nalazi se do danas prema približnim podacima preko 20.000 k.j. napuštenih oranica, isto toliko livada i nekoliko stotina k.j. voćnjaka, vinograda i vrtova. Broj napuštenih zemljišta svakim se danom sve više povećava uslijed odlaska banditskih familija u banditska uporišta. Broj radne stoke smanjio se do sada za preko polovicu, a svakim danom taj broj sve više raste. Isto je tako i sa poljoprivrednim alatom i ljudskom radnom snagom.

³³ Ante Pavelić, šef ustaške države, ratni zločinac.

³⁴ Neprijatelj je iskoristio odsustvo jedinica VI korpusa (one su tada operirale u istočnom dijelu Požeške kotline) i koncentrirao svoje jedinice u ovim selima u cilju prodora na oslobođenu teritoriju. Za „pohvat“ na Zaile angažirane su slijedeće neprijateljske snage: iz Daruvara 3. bojna 4. gorske pukovnije, 4. gorska opkopska satnija (pionirska četa) i 4. gorska dojava (za vezu) satnija, a iz Pakraca 1. i dijelovi 2. bojne 8. gorske pukovnije i jedna bitnica baterija 12. topničkog sklopa (diviziona). Pošto je spalio sela: Zaile, Gornje i Donje Borke te objekte pozadinskih ustanova, neprijatelj se povukao u polazne baze. Opsirnije o tome vidi u arhivi CDISB, K 5/III, ftk. 483 i 484.

S obzirom na to da je potrebe t.j. ishranu našega naroda i vojske potrebna ogromna količina hrane, a imajući u vidu, da je Slavonija u odnosu spram drugih krajeva još uvijek u mogućnosti da obradi gotovo svu napuštenu i nenapuštenu zemlju, te se pred nas ovog proljeća s obzirom na potrebe našeg naroda i vojske postavljaju slijedeći zadaci:

- I. Organizacija obrade sveg napuštenog i nenapušenog zemljišta.
- II. Povećanje proizvodnje onih vrsta kutlura, koje će nam u najvećoj mjeri moći podmiriti naše potrebe u hrani i ostalim poljoprivrednim produktima.

U vezi sa provedbom tih zadataka dajemo slijedeće

U p u t e :

- I. Organizacija obradbe sveg napuštenog i nenapušenog zemljišta.

- a) Nenapuštena zemljišta

Kod nenapušenih zemljišta imademo slijedeće slučajeve:

- 1. Gospodarstva koja posjeduju ljudsku i sprežnu radnu snagu i alat i
- 2. Gospodarstva koja posjeduju alat i sprežnu snagu ali nemaju ljudske radne snage i
- 3. Gospodarstva koja nemaju sprežnu radnu snagu, a imaju ljudsku radnu snagu
- 4. Gospodarstva koja nemaju ni sprežne ni ljudske radne snage za obradu svojega zemljišta.

S obzirom na gore navedenu raznolikost gospodarstva u pogledu sprežne i ljudske radne snage kao i alata treba postupiti:

Gospodari koji imaju sprežnu i ljudsku radnu snagu i alat dužni su svu svoju zemlju obraditi a suvišak radne snage dati drugima u zajam. Svaki takav gospodar koji ne bi svoju zemlju obradio, smatrati će se saboterom NOB, oduzeti će mu se neobrađena zemlja i dati najsiromašnijim u napolicu ili besplatni zakup, a stoku i alat dati drugima na upotrebu.

Gospodarstva koja posjeduju sprežnu stoku i alat a nemaju ljudske radne snage, treba da sa svojom spregom obrade zemljište onih koji nemaju sprežne snage, a ovi da im za uzvrat dadu određeni broj težaka.

Gospodarstva koja nemaju sprežne snage a imaju ljudsku radnu snagu pogoditi će se s onima, koji imaju sprežnu radnu snagu, tako da im za uzvrat daju ljudsku radnu snagu.

Gospodarstva koja nemaju ni sprežne ni ljudske radne snage obraditi će zajedničkim radom čitavog sela.

Svaki NOO će za svakog pojedinog gospodara spram mjesnih i uobičajenih prilika uzimajući u obzir ratne prilike i u vezi s time povećanje napora, koje svaki pojedinac mora u ratno vrijeme dati od sebe, odrediti viškove sprežne i ljudske radne snage i na osnovu toga izvršiti raspored i isto tako odrediti za svaki slučaj koliko će pojedino gospodarstvo dati ljudske radne snage za jedan dan oranja.

U koliko u jednome selu imade previše ljudske i sprežne radne snage ili jedne ili druge, tada će ta sela, općine ili kotari pomoći onim selima, općinama

ili kotarevima kod kojih je manjak u ljudskoj i sprežnoj radnoj snazi ili u jednoj ili drugoj. O tome imaju seoski, općinski i kotarski NOO-i voditi računa, tako da se sva raspoloživa i suvišna radna snaga pravilno i u potpunosti iskoristi.

Pošto je za obrađivanje svih neobrađenih zemljišta potreban veliki broj ljudske radne snage, to je dužnost svakoga da radi i pri tom ne smije biti nikakvih iznimaka bez obzira da li ima nekog u partizanima ili ne. Svatko je dužan raditi a nitko nije dužan ishranjivati one, koji se izmiču od posla i neće da rade. Zabušantima i neradnicima ne smije biti mjesta među nama i takovi treba da propadnu od gladi.

O svemu napred rečenom imaju NOO-i voditi računa i prije početka proljetne sjetve imaju izraditi plan rada (vidi priloženi obrazac¹) tako da se točno znade tko će kome pomagati pri obradi zemljišta, kojima će se familijama zemlja zajednički obraditi, te koliko imade suviška ili manjka sprežne i ljudske radne snage. Na taj način voditi će se kontrola o svakom čovjeku, što je i koliko učinio i onemogućiti će se špekulantima da se izvlače od posla i na račun drugih da žive, a onima poštenim i vrijednim dati će se mogućnost da što više proizvedu i slobodno raspolazeći sa svojim proizvodima, da im se omogući razmjena za one predmete kojih nemaju.

Kod pomaganja pojedinog sela, općine ili kotara drugom selu, općini ili kotaru bilo u sprežnoj ili ljudskoj radnoj snazi treba u prvom redu da se pomogne onim najsiromašnijima koji nemaju ni ljudske ni sprežne radne snage, zatim ostalima manje siromašnim, dočim onima, koji raspolaze i ljudskom i sprežnom radnom snagom ne treba se pomoći, pošto se ta pomoć može na drugom mjestu bolje iskoristiti. Na žalost jesenas se događalo baš obratno, kao u Psunjskom i Virovitičkom Okrugu.

Sto se tiče proizvodnje onih kultura (vrsti bilja), koje će nam osigurati u najvećoj mjeri potrebe našega naroda i vojske u hrani i nešto u odjeći treba voditi računa, da se u što većim količinama zasejava krompir, grah, kukuruz, lan i konoplja kako bi na taj način podmirili potrebe naroda i vojske u hrani i odjeći. Ta nastojanja trebaju se povećati do najvišeg stupnja gdje god za to ima mogućnosti t.j. radne snage. Tamo gdje nema dovoljno radne snage treba zasijavati što više proljetnu pšenicu i ječam a zatim zob i ostalo krmno bilje.

B. NAPUŠTENA ZEMLJIŠTA

Napuštenih zemljišta imademo:

1. Zemljišta koja su uslijed terora morali napustiti naši ljudi.
2. Zemljišta odbjeglih bandita.
3. Napušteni veleposjedi.

Kod obradbe napuštenih zemljišta treba postupiti na slijedeći način:

1. Siromašnim seljacima i radnicima treba dati na privremeno uživanje onoliko zemljišta koliko mogu obraditi.
2. Selima koja se nalaze u blizini napuštenih zemljišta treba što više dati zemlje u napolicu ili kako je u dotičnome kraju uobičajeno.

¹ Nije priložen.

3. Zemljišta koja se ne mogu izdati u zakup treba obraditi u režiji NOO-a.

Što se tiče izdavanja napuštene zemlje na privremeno uživanje i besplatan zakup, treba omogućiti da se svim siromašnim seljacima i radnicima dade mogućnost, da dođu do zemlje i na taj način da si priskrbe hrane koliko im je potrebno za njihovo uzdržavanje, tako da se sami prehranjuju ne da ih ishranjuje NOO. To se naročito tiče radnika na pustarama, kojima treba omogućiti da dođu do zemlje.

Što se tiče izdavanja napuštenih zemljišta u napolicu ili na uobičajeni mjesni način, treba nastojati da se što više napuštene zemlje izda obližnjim selima u takav zakup. Obzirom na dosadašnje iskustvo takav način pokazao se je najboljim. Kod izdavanja zemlje u zakup treba se ispitati koliko pojedini seljaci iz obližnjih sela mogu uzeti napuštene zemlje u zakup (vodeći računa o njihovoj radnoj snazi) i na osnovu toga odredi se za svakog pojedinca površina koju će obrađivati. Da bi se takova zemlja obradila kako treba i na vrijeme, potrebno je, da svaki onaj, koji uzme zemlju u zakup prvenstveno obradi tu zemlju a tek po tom svoju. Napuštena zemljišta, koja se izdaju u zakup treba prvenstveno jedino zasaditi s okopavinama (krumpir, kukuruz, suncokret, grah, šećerna repa itd). To se također odnosi i na pustare.

Općinski, kotarski i okružni NOO-i dužni su voditi posebne knjige zakupa napuštenih zemljišta (vidi priloženi obrazac).

Što se tiče obradbe zemljišta o vlastitoj režiji NOO-a treba da se ta obradba izvrši mobilizacijom sprega iz onih sela, koja zbog udaljenosti nisu mogla napuštenu zemlju uzeti u napolicu. Takova zemljišta treba zasijavati proljetnom pšenicom, ječmom i zobi s obzirom na to, da za obradbu okopavina nemamo dovoljno radne snage.

Pošto će na godinu biti potrebne ogromne količine raznog krmnog bilja kao grahorice, djeteline i lupine, to treba nastojati, da se na zemljištima koja se obrađuju u režiji NOO-a zasije što više tih biljki, a to treba provesti i na pustarama, gdje su zemlje jako iscrpljene.

Sijanju krmnog bilja treba posvetiti naročitu pažnju s obzirom na pomanjkanje gnojiva i iscrpenost zemlje kako u Slavoniji tako i u Lici, Kordunu, Baniji itd.

U vezi sa zasijavanjem zemljišta proljetnim usjevima t. j. proljetnim ječmom, pšenicom i zobi potrebno je, da se njome odmah sakuplja i sprema na sigurna mjesta do vremena upotrebe.

Da bi postigli što bolje uspjehe u ovoj proljetnoj sjetvi, može se pri obradbi napuštenog zemljišta u izvjesnim slučajevima postupiti i na taj način, da se napuštena zemlja uzore i posadi kukuruzom ili suncokretom i da se po tom izda siromašnijim seljacima na uobičajeni zakup time, da zakupac preuzme na sebe obavezu daljnjeg kopanja i branja.

Napušteni voćnjaci i vinogradi.

Kod napuštenih voćnjaka treba postupiti na slijedeći način:

Iskustvo nam je do sada pokazalo, da je najbolje ako se voćnjaci izdaju u napolicu, jer se na taj način mogu najbolje sačuvati od uništavanja a u korist

NOF-a može doći najveća količina voća. Napoličar je dužan voditi računa o takovom voćnjaku da ga sačuva i uredi. NOO-i su dužni sve voćnjake izdati **u** napolicu, tako da se ni jedan voćnjak u ni jednom selu ne ostane za čije se čuvanje ne bi netko starao. Napušteni voćnjaci također se moraju uvesti **u** knjigu zakupa.

Napuštene vinograde treba također prvenstveno izdati u zakup na već uobičajeni način dotičnog kraja ili dati siromašnijim seljacima u besplatan zakup. Za one vinograde, koji se nikako ne budu mogli izdati u napolicu ili besplatan zakup, treba mobilizirati sposobnu radnu snagu, te krajem aprila obrezati na jedan pup, tako da se što više sačuva snaga vinograda. Ni jedan vinograd ne smije ostati bez nadzora kojega gospodara.

Napuštene vrtovi.

Treba provesti živu propagandu kod naroda, da si svaki obradi što veću baštu. Isto tako i kod sviju naših ustanova a naročito kod Okružnih, Kotarskih i Općinskih NOO-a kao i kod svih škola treba urediti što veće bašte. U vezi toga treba se već sada postarati za povrtno sjemenje i odmah povesti računa o proizvodnji povrtnog sjemenja (lučice, kupus, paradajz itd.). Uputno je, da se ove godine posadi što više duhana.

Napuštene livade.

Sve napuštene livade treba izdati u napolicu ili u zakup, koji je u pojedinom mjestu uobičajen. Kako imade znatnih površina livada, koje nisu bile prošle godine košene, to treba za suhog vremena ovog proljeća, da svi zakupci spale korove i prošlogodišnju suhu travu, kako bi se time pospješio porast ovogodišnjih trava. Treba sve poduzeti, da ne ostane ni jedno jutro napuštenih livada, koje ne bi bilo izdato u zakup.

Obraditi napuštenu zemlju to je naša sveta dužnost prema našem narodu i našoj vojsci i mi taj zadatak ovog proljeća moramo provesti do krajnjih granica mogućnosti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Napomena: dokument nije potpisan.
Original u Historijskom arhivu Osijek, fond Oblasni NOO — Gospodarski odjel.

29. I 1944.

Izveštaj Štaba XII divizije NOV Hrvatske Štabu VI korpusa NOV i POJ o borbama prilikom napada na uporišta Caglin, Kulu i Poreč.

22. I. 1944. g. jedinice ove divizije nalazile su se u zasjedi prema Đakovu, Požegi i Pleternici, dok su jedinice Diljskog N.O.P.O.J. koji je bio pridodat ovoj diviziji nalazile na zasjedi prema Brodu¹ (sekcija Brod i Sl. Požega 1 : 100.000).

¹ Divizija je tada osiguravala napad na Caglin, Kulu i Poreč. Vidi u arhivu CDISB, K 23/1, ftk. 502-503.

Od svih napred navedenih zasjeda jedino je došla u sukob sa neprijateljem zasjeda koja se nalazila spram Požegi i Pleternici.

Položaj svih zasjeda vidi se iz sekcije, a prema izdatoj zapovjesti² od koje je jedan primjerak već upućen Štabu VI. Korpusa za vrijeme akcije na Čaglin.

Susjedne od naših jedinica bile su jedinice XXVIII. Udarne divizije koje su likvidirale samo uporište i na zasjedi spram Požegi gdje su imale vezu sa XXI. Udarnom Brigadom.

Nazivi neprijateljskih jedinica nisu nam poznati, a isto tako ni nazivi neprijateljskih rukovodioca. Zna se samo da su to bili Njemci³, koji su u Požegu i Pleternicu došli vlakovima.

Prvog dana borbe došla je u sukob sa našom zasjedom, koju su obrazovale jedinice XVIII. Brigade, pobočnica neprijateljske glavnine koja je naišla na XXI Udarnu Brigadu. Pobočnica je naišla na selo Knešci, gdje se nalazilo desno krilo XVIII. Brigade. Pobočnica, u jačini od jedne satnije, bila je napadnuta ali je ista uspjela da umakne u Kulu.

Za drugi dan borbe, kada je napadnuta Kula i Poreč⁴, jedinice XVIII. Brigade rokirale su se u desno na položaj k. 167 — Cosinac — k. 136. Pored toga držale su zasjedu prema Pleternici, u koju svrhu im je bio i upućen bataljon koji se nalazio u rezervi kod ovog Štaba.

Tog dana naišlo je 1000 Njemaca cestom Kalinić—Djedina Rijeka na lijevo krilo XVIII. Brigade i od sela Zarilac neprijateljska kolona jačine oko 300 vojnika, koja se popodne povećala na 700—800 ljudi, a na Cosinac naišla su 2 tenka i 2 oklopna automobila i oko dvije satnije pješadije.

Neprijateljske namjere bile su probiti se u pravu Kule i Čaglina.

Borba na lijevom krilu otpočela je oko 10 sati. Pred mnogo jačim neprijateljem naše dvije čete koje su držale taj položaj morale su se povući ostavivši topove. Rezerva, koja se nalazila pri štabu divizije, bila je odmah upućena na mjesto borbe. Njemci, koji su vjerovatno dobili naređenje da se povuku u pravcu Kule, krenuli su u pravcu s. Knešci, odbili našu četu koja se tamo nalazila i probili se u pravcu Kule.

Rezerva je naišla na topove i isti su pripojeni njoj u sastav.

Na sektoru kod s. Cosinac i na desnom krilu odbijan je neprijateljski napad. Zbog nestanka municije naređeno je uveće povlačenje bataljona koji su se tamo nalazili.

Zarobljeno je 5 pušaka i 300 metaka, 13 bombi.

Neprijateljski gubitci nisu se mogli ustanoviti.

Naši gubitci: 3 mrtva, 15 ranjenih i 1 nestali.

Utrošeno je 4000 metaka, 10 bombi za laki bacač i 4 granate iz brdskog topa.

U borbi su se naročito istakli puškomitraljezac iz III. Bataljona Branko Lazić, voda mitraljeskog odjeljenja Cedo Jovanović i borac Cirić Stevo iz II. Bataljona.

² Odnosi se na zapovijest XII divizije i raspored njenih i pridolih jedinica. Vidi u arhivu CDISB, K 23/1, ftk. 498—501. Položaji ostalih jedinica u zasjedama vide se iz Zapovijesti XXVIII divizije (arhiv CDISB, K 30/1, ftk. 448—450).

³ Iz sastava 42. lovačke divizije i 6. policijski bataljon. Vidi dok. 119.

⁴ U napadu na ova neprijateljska uporišta vidi dok. 100.

Akcija je bila dobro pripremljena. Odluke, s obzirom na raspoložuje snage, bile su realne.

Niže a i više komandovanje nije se snašlo u borbi i grešilo je.

Saradnja pješadije i teških oruda bila je uglavnom dobra.

Pouke su slijedeće: kad se krila ne oslanjaju na prirodne jake položaje treba ih ojačati ili imati dio snaga u rezervi pozadi njih.

Inače vidjelo se da je neprijatelj nastupao u više kolona u cilju zaobilaženja neke zasjede i da u šume nerado ide već ih izbjegava.

27. I 1944. g., prilikom marša za Gradac, došla je u sukob sa neprijateljem prethodnica brodske brigade.⁵ Neprijatelj je bio jačine 200—300 ljudi, obučenih u civilna i vojnička odijela sa partizankama na glavi.

Poslije kraće borbe, koja je trajala 1.15 sati, neprijatelj je odbijen.

Nedugo vremena poslije toga naišle su ponovno dvije neprijateljske kolone⁶ na jedinice Brodske brigade u Londžici. Poslije kraće borbe i one su protjerane u Našice. U borbi ubijeno je više neprijateljskih vojnika, a i ranjeno također. Mrtvih je nađeno 8, a ostale je odvukao neprijatelj sa sobom.

mi nismo imali gubitaka.

U tim borbama utrošeno je 600 metaka a dobiveno 750.

Istog dana XVIII. Brigada trebala je da posjedne Jurkovac, Duboku i Građiste. Međutim naišla je na Njemce⁷ koji su bili već posjeli Jasik i Duboku i otvorili jaku bacačku vatru na nju. Zbog toga ona se povukla na Lončarski vis. Dva aviona, koja su se tad pojavila bombardovala su njezine jedinice. Od eksplozija bombi otrgnula su se 4 konja i to 2 jahača sa sedlom i dva mitraljeska sa mamarima municijom i mitraljezima. Konji se nisu mogli zaustaviti, već su umakli u pravcu Bekteža. Sa orudnog grla ispalo je postolje, koje je nađeno, dok je mitraljez ostao na grlu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Polit. komesar:

M.⁸ Bulović, v. r.

Komandant, p. pukovnik:

Mil.⁹ Stanivuković, v. r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDŠB, Slav. Brod, K 23/1, ftk. 518-579.

124

29. I 1944.

Mjesečni izvještaj Zdravstvenog odsjeka Komande Psunjskog područja Sanitetskom odsjeku Štaba VI korpusa o stanju u bolnicama i zdravstvenim stanicama.

1) Stručno medicinski rad je u svim bolnicama na savremeno odgovarajućoj visini, jer ga obavljaju kvalifikovani lekari. Svaka bolnica imade posebno svoj stručni medicinski rad na kome radi lekar-specijalista i to:

⁵ Odnosi se na dijelove 2. ustaškog gorskog zdruza koji je po naredenju Štaba 42. lovačke divizije napadao iz Našica. Vidi dok. 119.

⁶ Isto kao 3.

⁷ Isto.

⁸ Mirko

⁹ Milan

U V.P. bolnici I/1¹ leče se kirurški slučajevi, kao i bolesti uha, nosa i grla.

U V.P. Bolnici 1/2 leče se sve unutrašnje i zarazne bolesti.

U V.P. Bolnici 1/3 leče se lakši hirurški, interni slučajevi kao i rekonvalescenti.

U V.P. Bolnici 1/4 koja se uređuje za stomatologiju leče se za sada lakši hirurški slučajevi.

U svim bolnicama se preduzimaju potrebne terapijske mjere kako to traže propisi savremene medicine.

Uslovi za razvijanje stručnog medicinskog rada su u glavnom povoljni, a poteškoće su u nedostatku dovoljnog broja sprava-instrumenata, ali se i ovaj nedostatak postepeno otklanja, u koliko je moguće pod sadašnjim prilikama instrumente nabaviti.

2) Higijenske prilike. Kako u bolnicama nisu izgrađena posebna prijemna odeljenja, to se prijem novih ranjenika i bolesnika obavlja na samom previjalištu koje je udaljeno od bolničkih bajti. Svaki novo pridošli drug se odmah ošiša i opere, dobije čisto rublje, a odjela se nose u dezinfektor. Prijemna odeljenja su na svim bolnicama predviđena ili se već nalaze u izgradnji. Korito za kupanje je također naručeno prema uzorku iz lista „Vojno Sanitetski Pregled“, i ukoliko se pokaže kao praktično primjenit će se na svim bolnicama.

Zarazni bolesnici se upućuju u bolnicu 1/2 gde se nalazi posebna bajta za sve zarazne bolesti, a koja je izolovana, ima svoje posebno osoblje za njegu i udaljena je od ostalih bajti.

Dezinfekcija i dezinsekcija se obavlja stalno, dok svi bolesnici i pomoćno osoblje imaju dosta tople i hladne vode na raspolaganju za kupanje te dobivaju svako jutro čistu posteljinu i rublje, a kod težih ranjenika, kod kojih se izlučivanjem rana posteljina i rublje uprlja, izmena se vrši odmah.

Sve bolnice nalaze se na vrlo povoljnim mjestima, imaju dovoljno zdrave pijaće vode koja se crpi tako da izvori ne bi zagadili, jela se kuhaju u naročito izgrađenim kuhinjama, dok ostale živežne namirnice se čuvaju u zasebnim magacinima da bi se očuvala od kvara, raznih insekata i dr. Razni otpaci i smeće zatrpavaju se u naročito iskopane jame. Nužnici se nalaze udaljeni od izvora vode a tako isto od kuhinje i ostalih mesta i na najnižim mjestima bolničkog kruga, dok se strogim nadzorom i stalnim poučavanjem nastoji da se nužda uvek obavlja samo po nužnicima.

3) Sanitetski kadrovi. Bolnice raspolažu sa dovoljnim brojem bolničarskog osoblja, ali nejednakog stručnog znanja, jer neki imaju bolničarski kurs dok drugi uopće nemaju niti najosnovnijih stručnih znanja. U cilju usavršavanja i izgrađivanja daju se bolničarskom osoblju pouke prilikom samoga rada na previjalištu i prilikom pregleda bolesnika po bajtama. Pored toga drže im teorne kurseve o ukazivanju prve pomoći i njezi ranjenika.

Bolničarke se smenjuju po bajtama svakih 14 dana tako da bi naučile praktički negovanje nepokretnih pa i najtežih ranjenika. Pored toga svakodnevno prisustvuju i to naročito na hirurškim bolnicama po dve sobne bolničarke radu na previjalištu gde uče praktički previjanje rana, stavljanje udloga, nameštanje bolesnika na nosila, stavljanje na operacioni stol.

¹ O šiframa vojnopartizanskih bolnica krajem 1943. vidi: dr Grujica Zarković, Historija l'nitetske službe NOV i POJ u Slavoniji, Historijski institut Slavonije, Slav. Brod 1968, str.

4) Bolničke ekonomije. Ishrana bolesnika je u glavnom dobra. Opskrba svih bolnica vrši se putem nabavki iz skladišta ovog područja i sabiranjem namirnica dobrovoljnim prilozima sa sela. Kvaliteta ishrane ranjenika i ostalog osoblja znatno se poboljšala nadopunom tablice sledovanja, a jedini problem u cilju postignuća jednake kvalitete hrane u svim bolnicama predstavlja nedostatak stručnog kuhinjskog osoblja.

5) Informativni prikaz života u bolnicama. Sve osoblje i ranjenici po bolnicama su drugarski povezani i međusobno se slažu što je rezultat odanosti i ljubavi prema našoj N.O.B. i razvijenoj svijesti o zajedničkom cilju u borbi za slobodu naših naroda. — Kulturno-prosvjetni rad na znatnoj je visini, što se vidi po aktivnosti na svim sektorima na pr. : kulturno-prosvetne grupe, diletantske sekcije natječu se na tom polju rada kako bi drugovima bolesnicima i ostalom osoblju pružile potrebnu razonodu i proširile njihov horizont znanja. Redovni izlazak zidnih novina pruža mogućnost svakom pojedincu da putem pisanja članaka nauči izražavati svoje misli, i osigurava mu daljnju političku izgradnju koje je stekao na odgovarajućim sastancima. Borba protiv nepismenosti provodi se u formi analfabetskih tečajeva čiji su rezultati već sada vidljivi.

Političko-prosvjetni rad dolazi do izražaja na sastancima svih jedinica naših bolnica na kojima se prema najnovijim direktivama popularišu i tumače zaključci doneseni na drugom zasjedanju AVNOJA², i njihova važnost za budućnost naše N.O.B.

6) Osiguranje bolnica vrši se pomoću bolničkih straža koje po najnovijoj reorganizaciji nisu više zasebne zaštitne jedinice; već su povezane u jednu četu sa sedištem komande na našoj bolnici 1/2 sa komandirrom i komesarom čete. Brojno stanje stražara ne zadovoljava potrebama obezbeđenja naših bolnica, a naročito na našoj novo otvorenoj bolnici 1/4. Prema tome je neophodna potreba da se na našim bolnicama poveća broj stražarskih mesta i na taj način spreči svaki ulazak u bolnicu, što do sada iz napred navedenih razloga nije bilo moguće. Povećanjem broja stražara bilo bi nam omogućeno da ih upotrebljavamo za kuriršku službu bez opasnosti po sigurnost i konspiraciju bolnice.

7) Građevinski radovi. Na našim bolnicama podignute su dve zgrade i to zgrada uprave sa 5 prostorija i jedna stražara sa jednom prostorijom.

Od podzemnih gradnja završavaju se dva bunkera, od kojih jedan za spremište rentgen aparata, a drugi kao ranjenički.

Od predviđenih gradnja nalaze se u planu 4 kulturno prosvetna doma sa čijom će se izgradnjom započeti kada naše bolnice budu kompletirane sa svim ostalim najnužnijim prostorijama. Nadalje je predviđena izgradnja 3 zgrade i to: muški personal, previjalište i treća, bolesnički paviljon. Uvjeti pod kojima se odvija rad veoma su teški i zatjevaju od ljudstva visoki moral i samoprije gor. Nedostatak odjeće i obuće je jedan od najtežih problema pred kojim stoje naše bolnice. To pitanje proteže se kako na ranjene drugove tako i na ostali bolnički personal. Kako je sa ovim poteškoćama bila povezana i nestašica soli, to je imalo i svoje dejstvo da su građevinski radovi zaostajali u brzini izrade, jer drugovi radnici neslanu hranu nisu konzumirali u količini koja im je stavljena na raspoloženje.

² Održano 29. XI 1943. u oslobođenom Jajcu. Vidi opširnije u „Gradi“ IX, dok. 83, bilj. 2.

Ambulanta Bobare. Predviđene radnje za dovršenje i otvaranje antiskabiozne stanice i ambulate u Bobarama još nisu završene i ako se one forsiraju. Za sada postoje samo ambulantni pregledi koji se samo iz nužde vrše u zgradi Komande Područja.

Zdravstvena stanica u Bjelajci. Za početak rada ove stanice potrebno je da se postavi jedna peć u predprostoriji svlačionici, kao i lice koje će rukovoditi radom. Drug koji je bio obećan od strane Sanitetskog Otsjeka još nije stigao.

Higijenska akcija po selima, u cilju pomoći civilnom sanitetu, provedena je od strane svih naših bolnica osim V.P.B. 1/4 i do sada postignuti rezultati daju najljepše perspektive za dalji uspješan rad. Isrepan izveštaj po izvršenoj akciji biće naknadno dostavljen.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politinstruktor: Zamj. zdrav, referenta:
(M.P.)

Napomena: dokument nije potpisan.
Dokument je prepisan iz zbornika i podataka sanitetske službe u NOR-u jugoslovenskih naroda, Beograd 1967, knj. 3, str. 314—317.

125

29. I 1944.

Dopis Zdravstvenog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Zdravstvenoj sekciji Kotarskog NOO-a Podravska Slatina u kome je obavještava o početku kursa higijeničara i poziva da pošalje slušaoce sa svoga područja.

Dragi drugovi,

6. II. počinjemo u Voćinu kurs higijeničara te tako nastavljamo s izobrazbom članova zdravstvenih sekcija.

Molimo vas da naredite članovima zdravstvenih sekcija da šalju svoje članove na ovaj kurs. Prvenstveno pak zdravstvenim sekcijama onih mjesta koja još nemaju higijeničara, da šalju najmanje po jednog svog člana.

Naročito uporište mjesne zdravstvene sekcije općine Drenovac (Pušine, Meljane, Durdici) i općine Slatina (Gornje i Donje Kusunje, Slana Voda, Bijeli

...¹, Kuzma) da neizostavno pošalju barem po jednog člana na ovaj kurs.

Neka se odabiru članovi vrijedni i predani radu kojima zdravstvo neće biti samo nuzgredan posao.

Sa sobom neka ponesu ćebe, za ostalo je zbrinuto.

Posjetnici kursa neka dođu u Voćin tokom nedelje 6. II, jer u ponedjeljak 7. II. ujutro započinjemo s predavanjima.

S. F. — S. N.

Rukovodioc kursa
Dr. Koporc²

Original u HA Osijek, fond Oblasnog NOO — Zdravstveni odjel.

² Josip
¹ U tekstu originala nečitko.

29. I 1944.

Propusnica Štaba VI korpusa NOV i POJ predstavniku njemačke komande iz Slav. Požege za održavanje veze s Korpusom.

P r o p u s n i c a

za gospodina Rudolfa D R E O iz SI. Požege, kojemu se dozvoljava dolazak i odlazak samo u Vilić Selo kao kuriru između Njemačke Komande, SI. Požega i Štaba VI. Korpusa NOV Jugoslavije.

Ista propusnica vrijedi mu do 28. februara 1944 godine, kretanje mu je dozvoljeno u vremenu od 6 sati ujutro do 6 sati navečer.

Umoljavaju se sve vojne i civilne vlasti da imenovanom ne prave nikakove smetnje i da mu izlaze u susret u vršenju njegove kurirske službe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU !

Šef vojno-informativnog
odsjeka
Štaba VI. korpusa NOVJ
kapetan :
Potpis nečitak

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 16/1, ftk. 292.

29. I 1944.

Izvještaj partijskog sekretara Daruvarskog NOP odreda Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju ... o političkoj situaciji na području djelovanja Odreda, brojnom stanju, nacionalnom i socijalnom sastavu članova KP i SKOJ-a te o političkom i vojnom radu u podređenim jedinicama.

1. Politička situacija:

Političko stanje u jedinicama još nije na visini na kojoj bi trebalo i moglo biti. Drugove mnogo interesuju događaji u svijetu i kod nas. Napredovanje Crvene Armije prema Rumuniji, odluke donešene na posljednjem zasjedanju Avnoja¹

¹ Misli se na Drugo zasjedanje, 29. XI 1943. u Jajcu. Vidi opširnije u „Gradi” IX, dok. 83, bilj. 2.

glavni su predmeti opće diskusije u jedinicama. Najviše drugovi borci vode diskusiju o našem stavu prema domobranima², koji zauzimamo poslije zasjedanja AVNOJ-a tj. da će se imovina svakog onog koji sada ode u domobranstvo, konfiskovati. Ta odluka naišla je na veoma dobar odjek među borcima. Što se tiče naših saveznika borci kad pročitaju u radio vijestima ono slabo napredovanje saveznika na primjer zauzeće nekoliko visova³ itd. borci sa ironijom gledaju na to i stavljaju pitanje zašto saveznici ne otvaraju drugi front⁴. Jasno je, drugovima se prikazuje kako u Engleskoj postoje reakcionarni krugovi šačica krupnih industrijalaca proizvođača topova kojima je u interesu da rat što dulje traje, dok stvarnog saveznika mi imamo u radnom engleskom narodu. Nekih loših političkih nastrojenja u jedinicama se još nije osjetilo.

Što se tiče sektora našeg Odreda, političko stanje na njemu je veoma slabo. Rad pete kolone⁵ još je uvijek jak. Specijalno se osvrćem na ravnicu Daruvarskog kotara kojom smo prošli sa našim Odredom i u niz sela održali mitinge. U nekim selima naišli smo na već upoznat narod sa odlukama AVNOJ-a preko omladine. Mi smo i u tim selima ponovili sve ono što je potrebno da se narodu razjasni. U nekim selima naišli smo na dobar uspjeh kao na primjer selo Stržanac. U selu Sokolovcu iz kojeg je oko 70 ljudi u neprijateljskoj vojsci, održali smo također miting. Posjet je prema tom stanju u tom selu bio dosta dobar. Razjasnili smo tom narodu najnoviju političku situaciju, prikazali i naš stav prema njemačkom i mađarskom narodu⁶ u našoj zemlji, razjasnivši i potrebu da i oni ako žele živjeti u budućoj federativnoj Jugoslaviji kao ravnopravni građani sa srpskim i hrvatskim narodom, moraju također pridonjeti svoj obol u NOB isto kao što je to učinio i čini srpski i hrvatski narod dapače još i više. Pozvali smo ih da pozovu iz neprijateljske vojske svoje sinove i braću u najkraće vrijeme, jer u protivnom slučaju imovina istih će se konfiskovati. Narod je pažljivo saslušao sve govornike i obećao da će postupiti kako im je rečeno. Istakli su uzrok tj. nepravilnu mobilizaciju koja je izvršena u njegovom selu (prisilna), zbog kojih su njihovi ljudi otišli u neprijateljsku vojsku. Borci su bili lijepo dočekani i počašćeni. Više političkog rada u tom selu i stanje će se popraviti. U selu Dežanovcu i Brestovcu uspjeh je bio veoma slab. Peta kolona je veoma jaka naročito u selu Dežanovcu. Na svim našim mitinzima pripremali smo teren za opću vojnu mobilizaciju. Dobrovoljaca je bilo veoma malo.

² Odnosi se na Opomenu vrhovnog komandanta NOV i POJ Josipa Broza Tita od 6. 1 1944 Vidi dok. 98, bilj. 10.

³ Zapadni saveznici su izvršili uspješan desant na Siciliju 9/10. srpnja 1943, ali su dosta sporo napredovali jer su se njemačke zaštitnice veoma uspješno branile. Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 786—787.

⁴ Otvoren je 6. lipnja 1944. u sjevernoj Francuskoj (Normandija). Isto kao pod 3, knj. 1, 811., zbr. 73.

⁵ Suradnici okupatora. Vidi dok. 67, bilj. 14.

⁶ Široka politička platforma NOP-a omogućila je uključivanje u borbu protiv okupatora i domaćih marionetskih režima svim narodima i narodnostima. U Slavoniji su osnovane i borbeno jedinice narodnosti: Njemačka četa „Ernest Thälmann“, Mađarski bataljon „Sandor Petöfi“ i Čehoslovačka brigada „Jan Žižka z Trocnova“. Opširnije o nacionalnom pitanju u NOR vidi: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 682—688.

2. Organizaciono pitanje:

U našem Odredu ima 9 Partijskih jedinica. Brojno stanje članova K.P. i kandidata je sljedeće:

I. Bataljon		31.	Cl.	KP		2kandidata	_____	145	partizana
Stab Odreda	-----	7.	„	„	-----	1	„	-----	8 „
II. „		31.	„	„		3		197	
Pri Štabu	Odr.	3.			„	„		— „	10 „
Agit-Prop		3.				„	-----	4	
Boln. četa		1.	„	„		—	„		32 „
Ukupno		77.	Cl.	KP		6	kandidata	___	396 partizana

Nacionalni i socijalni sastav članova KP⁷.
Srba 61, Hrvata _____ 8, Mađara 1, Ceha 1, Muslimana 1, Jevrej 1 Seljaka 58, Radnika 15, Intelektualaca 2.

- a.) Brojno stanje Partije u Odredu od prošlog desetodnevnog izvještaja smanjilo se za 8 članova. Od toga broja 6 je poginulo u zadnjoj borbi u Dežanovcu, jedan je otišao u brigadu a jedan je već duže vreme odsutan iz jedinice uslijed bolesti. Inače rad Partije u Odredu nije na onoj visini na kojoj bi morao biti. U I. Bataljonu sastanci se održavaju redovito i rad ide napred, dok u II. Bataljonu rad je veoma slab. Sastanci se retko održavaju. Sam sekretar bataljona je veoma slab i izgleda nesposoban za tu dužnost. Sve upute, upozorenja i napomene bile su uzaludne. Radilo se skroz slabo zbog takova rada stanje u II. bataljonu i politički i vojnički slabo. Međutim isti sekretar u zadnjoj borbi je ranjen, a na njegovo mjesto postavljen je drug dobar komunista sa voljom za rad koji mi je upravo došao sa srednjeg Partijskog kursa, te zajedničkim naporima i radom stanje mora da se popravi. Partijska disciplina nije na visini, nivo izgradnje je slab. Do sada se nije pristupalo čišćenju Partije ali stanje kakovo je u jedinicama to zahtjeva te će mo tome pristupiti odmah.
- b.) Rad bataljonskih Part. Biroa u ovih zadnjih deset dana nije bio dovoljan. U I. Bataljonu održan je sastanak Part. Biroa kome je prisustvovao član OK. Virovitica drug Stevo⁸. Glavni predmeti rada bili su pitanje rada Part, jedinica u bataljonu kao i pitanje mobilizacije. Sekretar Biroa je dobar samo ga se mora kontrolisati i upućivati u rad. Inače uslijed neprekidnih pokreta i borbi rad Bat. Part. Biroa nije mogao da se odvija redovnim putem. Sekretar Biroa II. Bataljona je slab, te bezuvjetno će mo morati ga smjeniti. Što se tiče svećanih sjednica povodom 20 godina smrti druga Lenjina⁹ iste se nisu mogle održati u određeno vrijeme uslijed borbi, tako da su iste održane poslije po svim Part, jedinicama.
- c.) Štabske ćelije sastaju se najredovitije. Jedino u II. Bataljonu sastanak štabskih ćelija nije održan dulje vreme uslijed aljkavosti i slabe Part, odgovornosti

⁷ Ukupni zbroj članova KP iskazan u tabeli (77) ne slaže se s iskazom po nacionalnosti (73) i socijalnom sastavu (75).
⁸ Simić
⁹ Ilić Vladimir (1870—1924), revolucionar, ekonomist, sociolog, i filozof. Lenjin je klasik marksizma i jedan od vođa ruskog i međunarodnog radničkog pokreta.

sekretara bataljona koji uslijed nalaženja na terenu nije bio kontrolisan. Ali to pitanje je likvidirano postavljanjem drugog druga na njegovu dužnost koji je veoma aktivan i pun volje za rad. Štabska ćelija Odreda održala je sastanak u prisustvu druga iz OK— Virovitica na kome se pretresalo kao glavna tačka, pitanje mobilizacije. Tu nam je drug iz OK skrenuo pažnju na način mobilizacije da nebi došlo do posljedica kao na Virovitičkom kotaru, do stvaranja „bele garde”¹⁰. Po sistematskom planu teorijske izgradnje nije se radilo uslijed situacije na terenu. Međutim odmah će se krenuti na proučavanje materijala po planu.

3.) Političko prosvjetni rad u Odredu i na sektoru Odreda:

Politička obrazovanost nije na visini, ali se stanje u Odredu popravlja. Borci se upoznaju sa odlukama AVNOJ-a. Čitaju se radio vijesti i listovi Napred¹¹ i Glas Slavonije¹². Politička svijest boraca u Odredu je raznolika. Ima boraca koji su disciplinovani i pažljivo slušaju predavanja političkih rukovodioca ali u diskusiji neučestvuju pošto se nemogu izražavati. Ima i takovih za koje je politički čas nepotreban kako sami govore. To su nedisciplinovani drugovi koje se nemože popraviti političkim radom već vojničkim mjerama. Isti samovoljno napuštaju jedinicu i odlaze u svoja sela. Održani su sastanci sa političkim rukovodiocima u kojima dobivaju direktive za daljni rad. Sam rad Agit-Propa nije se osjetio uslijed slabe kontrole od strane komesara Odreda. Zaključeno je da se sa borcima može proučavati Razvitak Društva. Inače pol. delegati su slabo samoinicijativni, ne vode računa o svojim vodovima. Sami pol. komesari Bataljona nekontrolišu dovoljno rad polit, komesara četa. Kulturno prosvjetni rad u ovih zadnjih nekoliko dana veoma je slab skoro nikakav, uslijed tih vojnih operacija. Ali čim se stanje sredi u jedinicama, uložiti će mo sve napore preko naših Par. jedinica da se i po tom pitanju krene napred. Na terenu političko stanje je slabo. Održali smo mitinge u selima Dežanovac, Kreštelovac, Stražanac, Sokolovac, Imsovac i Brestovac. Na mitinzima smo upoznali narod sa odlukama AVNOJa i najnovijom političkom situacijom, pripremajući ih za opću vojnu mobilizaciju. Na terenu smo se povezali sa članovima kotarskog komiteta¹³ i kotarskog NOO-a te smo zajednički politički proradili na terenu.

4.) Rad po vojnom pitanju:

Borbenost naših drugova je dosta dobra što je i dokazano u posljednjim borbama u Dežanovcu gdje su drugovi preko čistih polja jurišali na neprijatelja i bili bi ga istjerali iz sela da nisu došli tenkovi koji su bili uzrok katastrofe naših snaga. Analizirajući tu našu borbu u Dežanovcu u kojoj je izbačeno iz stroja 36 boraca, pala je konstatacija da sva krivica leži potpuno na vojničkoj strani. Pn/o, naređenje koje je izdano, odnosno zaključak da se krene iz sela Imsovca¹³ Treglavu¹⁴ još iste večeri otklonjen je ne zbog slabog broja mobilisanih ljudi

» i ¹⁰ Pristalice reakcionarnog dijela HSS-a koji su dezertirali iz Domobranstva i sakrivali se pred ustaškim vlastima, ali su se borili protiv NOP-a.
¹¹ Organ KP Hrvatske, izlazio tjedno.
¹² Glasilo Narodnoslobodilačke fronte Slavonije, izdavač 1943. i 1944. Agitrop Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju, a 1945. Prop. odjel Oblasnog NOO-a.
¹³ KPH Daruvar

kako su govorili neki već istog zbog komoditeta pojedinih osoba. Druga osnovna najveća i najteža greška je bila u tome što ako je već bio promjenjen zaključak da se ne kreće uveče nego ujutro, nije osigurao prelaz preko ceste bar patrolama. U kratko cesta koju se trebalo preći a koja je glavna iz neprijateljskog uporišta Daruvar u opšte nije bila kontrolisana. Dakle nedostaci i greške su jasne. Lakomislenost i površnost u radu vojnih rukovodioca u Štabu Odreda. U samom sukobu neprijatelja se podcijenilo. Trebalo je predvideti da je to cesta kojom svakog časa neprijatelj može iz uporišta dovući veći broj raspoloživih snaga a naročito motorizaciju, a sam teren nije za dulje primanje borbe. Rezultat borbe je bio slijedeći poraz naših snaga, 36 drugova izbačeno iz stroja, demoralizacija boraca i rascjepanost boraca po terenu i po kućama. Osim toga svi nomobilisani su pobjegli natrag kućama. U idućoj borbi kod Bijele i Boraka borci su držali položaj skroz dok se moglo ali pojavom tenkova odnosno kretanje istih napred poljuljalo je borce, tako da su za sada tenkovi najveća opasnost za naše borce. Vojni rukovodioci su se pokazali u samim borbama dosta slabi. Borbena disciplina je bolja od discipline u jedinicama. Ima opet boraca koji su iskoristili situaciju i otišli svojim kućama. Po tom pitanju poduzete su potrebne mjere da se stanje popravi. Kod svih naših vojnih rukovodioca greška je osnovna vojnička neopreznost, podcjenjivanje neprijatelja, nepredviđanje unapred događaja osmatrajući razvoj borbe.

5.) Rad SKOJ-a:

U našem Odredu imade oko 100 omladinaca i omladinki, dok SKOJ-evski grupa ima pet.

I. bataljon ima 29 SKOJ-evaca
■ n* >> >> 28 ..
Pri štabu Odreda 6 „

Ukupno 63 Skojevca

Od tog broja 2 su člana poginula, a 3 su ranjena u posljednjim borbama. Sas-tanci se nisu redovito održavali uslijed pokreta i borbe. Bataljonski Komiteti su dosta slabi. Dužnost rukovodioca SKOJ-a u Odredu primio je novi drug koji uz punu podršku Partije rad SKOJ-a može ima izgleda da dovede do dobrog rezultata.

6.) Rad žena:

U našem odredu ima oko 15 drugarica od kojih su dve članovi KP obe ranjene u posljednjoj borbi, dok je jedna drugarica poginula. Odnos između drugova i drugarica još uvijek nije najbolji. Na terenu se nepovezujemo sa ženama.

7.) Razno:

U ovih zadnjih deset dana imali smo nekoliko borbi. Prva neuspješna i tragič-na po nas borba bila je u Dežanovcu gdje nas je banda dočekala. Dakle dva sata borbe naše su se jedinice morale povući jer su naišli neprijateljski tenko-

vi koji su pretili da odsjeku odstupnicu našim borcima i da dodu sa leđa. U borbi, a najviše u povlačenju palo je 14 drugova a 22 je ranjeno što teže što lakše. Od toga broja poginulo je 5 članova Partije a 7 ranjenih. U borbi kod Bijele i Boraka lakše je ranjen jedan drug i to sekretar II. bataljona. Dezerterstva nije bilo.

Izvještaj šaljem sa zakašnjenjem zbog situacije na sektoru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Sekretar Odreda:
Potpis nečitak

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 15/1, CK, ftk. 395—397/38.

29. I 1944.

Politički izvještaj Komande Diljskog područja politkomesaru VI korpusa NOV i POJ o političkom radu i stanju na terenu i ustanovama Područja te o ekonomskim i higijenskim uvjetima.

I. Opći pregled:

Važnijih političkih promjena nema, nego se primjećuje čak i kod reakcionarnog vodstva HSS da gube mase i da imaju respekta spram N.O.V. Slučaj je bio u Posavini da neki istaknuti bivši HSS-ovac nije smio da strgne sa zida naš kalendar i rekao da se boji doći na odgovornost pred naš Narodni sud. Neprijatelj upada u oslobođena sela skoro svaki dan, tako da nam je ugrožena i bolnica u Živčanima i ista je često u pokretu. Tako i zatvor moramo svaki čas evakuisati, pa bi bilo najbolje obadvoje prebaciti na Krndiju. Neprijatelj se utvrdio u većim mjestima sa jakim kontingentima vojske. Inače Njemačka vojska stalno ide iz Grčke na zapad i to vidi se sa zabrinutim licima a to se primjećuje i kod njihovih oficira. Glavni su današnji problemi da naša vojska što više prodire u pozadinu neprijateljsku i što bolji odnos sa narodom, što još uvijek toga nedostaje, još uvijek neodgovorni drugovi iz straža a i iz operativnih jedinica pijančuju i nepravilno se ponašaju pred narodom.

II. Politički rad i stanje u ustanovama područja:

Sve pozadinske čete, razne sekcije kao i intendanture i radionice proučavaju o drugom zasjedanju AVNOJ-a¹, NKOJ² i sav drugi tekući materijal. Već imaju sve ustanove zidne novine, kao i drvene table koje vise na zidu na kući iz vana, gdje se lijepe Vijesti i drugi važniji proglassi, tako da je to pristupačno i pučanstvu.

Primjetilo se u zadnje vrijeme širenje netačnih vijesti o pokretu bande, pa je više puta nastala panika. Uzrok su bili niže rukovodeći koji nisu naj-

¹ Održano 29. XI 1943. u Jajcu. Opširnije vidi u „Gradi”, knj. IX, dok. 83, bilj. 2.
² Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije, izvršni organ AVNOJ-a.

bolje ispitivali pokrete bande, već slušali o pokretima iste od raznih paničara i stoga više puta nije se znalo gdje se zapravo nalazi neprijatelj. Inače straže su dosta dobre i izvršuju sva naređenja. Politički rad je priličan. Sve delegate i komesare šaljemo na kurseve, tako da smo već prilično izgradili kadra iz straža, za vojne i političke instruktore istražnog sudiju i dali nešto čak i K.³ Komitetima. Najslabiji je rad II. i III. ekonomskog slagališta. Razlog je taj, što nam ipak još uvijek nedostaje dovoljno politički izgrađenog kadra, da bi mogli postaviti političke delegate pri svakoj ustanovi. Inače radionice imaju svake nedjelje svoje sastanke kao i građevinska sekcija. Vod za vezu i radna grupa nemaju svojih delegata, ali njih obilazi politički instruktor. Svi proučavaju isti politički materijal.

III. Rad i stanje u narodu:

Po našoj akciji na Đakovo,⁴ narod se je oduševio našoj borbi, tako da i same Švabe cijene naše borce i navode da su to zbilja solidni ljudi i kao takovi moraju pobjediti, inače na cijelom našem području vidi se sve više raspoloženje spram N.O.B. Dokaz je i to što seljaci traže sve više mitinga, da se u njihovim Iselima održavaju. U opće svaku našu akciju narod prati sa oduševljenjem. Narod, osobito iz okolice, jako je oduševljen bio oslobođenjem čaglina.⁵ U Posavinu ima jedva, oko desetina četnika, koja nadire više puta u Posavinu,⁶ gdje ih Hrvatski narod prima sa prezirom i strahuje pred njim, dok sami Srbi ih izbjegavaju.

Veliki dio naroda upoznat je s drugim zasjedanjem AVNOJ-a i novom vladom. Narod mnogo komentariše o tome, samo je do sada manjkalo politički radnika. Mi smo sa NOO. i propodjelom održali 3 mitinga i to u selima Gradište i Duboka, koja su bila dosta naklonjena četničkim tendencijama, te su se znatno popravili uslijed jačeg političkog rada. Banda često pravi upade po selima pljačka i seli ustaške familije kao i Njemce, samo Njemci ne žele tu evakuaciju, ali ovi ih silom evakušu. Dakle veliki dio naroda naklonjen je k nama, gledajući na vanjsku situaciju i samu unutrašnju borbu.

IV. Ishrana, odjeća, obuća i higijena u ustanovama:

Ishrana je dobra u svim ustanovama. Za odjeću i obuću straže se same snalaze od oduzimanja vojnih odjela od civila, dok radionice, radne grupe i bolničke straže slabo su obučene i obuvene. Sto se tiče higijene dosta je dobra. Svaka ustanova ima nužnik kao i dezinfektor.

V. Rad Komande se sastoji, prvenstveno sagraditi bunkere u bolnicama, prebaciti žito u Intendanturu Korpusa, početo je i sa konfiskacijom petokolonaša i izvršenje svih naredbi koje se prime od istoga Korpusa. Po političkoj liniji sve drugove upoznali smo sa odlukama Avnoja, politički pripremiti mobilizaciju i razbijati petu kolonu.

³ kotarskim

⁴ Napad na Đakovo vršila je XVIII NO brigada. Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 123, str. 341.

⁵ Vidi dok. 131.

⁶ Mislili se na prelaze četničkih grupica iz Bosne.

⁷ Vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 49, str. 118.

Komande mjesta nema.

Straže su formirane u čete. Tako sada imamo od straža formirano 2 čete i jednu udarnu čet. Cete su u razvitku i ima izgleda da će komesari, imati dobar politički pregled i rad svojih delegata, po desetinama straža. Njihovi su glavni zadaci: hapšenje petokolonaša, sprečavanje nošenja hrane u uporišta, čuvanje oslobođenog teritorija te imaje skoro svaki dan čarkanje sa bandom od Našica. Inače patrole usput čitaju vijesti po selima narodu, kad idu kroz selo.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Pomoćnik :
Fišić

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDiSB, Slav. Brod, K 47/1, ftk. 578-579.

30.I 1944.

Izveštaj partijske organizacije Kazališta narodnog oslobođenja Slavonije Oblasnom komitetu KPH o održanim sastancima i radu Kazališta.

Izveštavamo drugarski naslov da je ova partijska jedinica održala od 20. I. 44. do 30. I. 44 dva radna sastanka i jedan naobrazbeni. Jedan radni sastanak 30. I. 4 održali smo u Vočinu na Oblasnom Komitetu sa drugovima, Zvonkom¹ i još jednim drugom kome neznamo ime na kojim smo raspravljali o našim kazališnim komadima i o izvesnim promjenama koje bi trebalo u njima izvršiti. Drugi sastanak kojeg smo imali bio je naobrazbeni te smo proučavali odluke drugog zasjedanja AVNOJ-a.² Ovo smo radili sa svim drugovima i drugaricama naše kazališne grupe. Treći sastanak je bio radni i imali smo ga sa drugom Vanjkom³ iz XII Divizije također je prisustvovao tom sastanku i drug Pavo⁴ član Kotarskog Komiteta za Našice. Dnevni red na tom sastanku smo imali :

1. Politička situacija
2. Izveštaj po sektorima rada
3. Kritika i samo-kritika
4. Budući rad
5. Razno

Po političkoj situaciji govorio je drug Fletz kojeg je drug Vanjka opširnije dopunio te se po tome razvila diskusija.

Po drugoj tački tj po organizacionom pitanju da drug Merkoci i drugarica Savić Anka nisu dobili još svoje karakteristike te prema tome se ih još nije predložilo na primanje u partijsku jedinicu. Po pitanju SKOJ-a drug Flec izveštava da se ta jedinica raspala usled toga što su članovi SKOJ-a poslati na raspolaganje Oblasnom NOO-u, te treba sad malo više raditi politički sa Doki-

¹ Brkić
² Glavni Je odluke vidi u „Gradi“, knj. IX, dok. 83, bilj. a.
³ Ivan Vondraček
⁴ Fumić

com⁵ i Milanom Vučinićem da bi se formirala SKOJ-evska jedinica. Drugovi primećuju na izveštaj po političkom sektoru da bi se trebalo više raditi politički, koji se usvaja ali usled stalnog pokreta bilo je to nemoguće.

Po glumačkoj i pjevačkoj sekciji podneo je drug Luka⁶ izveštaj te je izneo nedostatke koje postoje u radu. Drugovi nisu dovoljno disciplinovani te mu innogo odgovaraju te usled toga dolazi više puta do prepirke i više njih koji >tačno ne dolaze na probe tj zakašnjavaju, te kaže da teško izlazi sa drugom Hinkom na kraj, kao i to da nam fale dve tri drugarice i jedno dva druga kako za pjesmu tako i za glumu. Drugovi primećuju na izveštaj druga Luke da treba pri probama kao i pri nastupu da bude strožiji i da se priredbe brže odvijaju.

Drug Milivoj Kovačević izveštava po propagandnom sektoru da nije bilo kojeg propagandnog materijala kojeg se trebalo širiti po selima i da je na svim cim priredbama su očestvovali politički radnici koji su objašnjavali narodu odluke AVNOJ-a i političku situaciju. Parole koje smo imali nije se dovoljno izlepljivale po selima gde se davale predstave, jer ih nismo imali te smo sada dobili od Okružnog NOO-a Našice te će u buduće biti mnogo više parola. Primećuje se da drug Učo⁷ ne vodi dovoljno računa te su morali neki put drugi da meću parole. Drug izjavljuje da će buduće da vodi mnogo više računa po njegovom sektoru tj propagandi.

Drug Zvonarević Iva koji je zadužen sa uspostavom bine i dekora zadovoljava ali u odnosu prema drugaricama i drugovima dolazi stalno u sukobe te upotrebljava vulgarne reči, te su svi drugovi jednoglasno kritikovali druga da mora da izbac i te banalne reči i da izbegava svađu. Drug izjavljuje da u buduće neće sa nikim dolaziti u sukob.

U kritici i samokritici svi drugovi priznavaju svoje greške i obećavaju da u buduće će izbegavati iste greške.

Drug Vanjka je kritikovao čitavu partijsku jedinicu i ukazivao na nedostatke koje ta jedinica ima, te kaže da u budućnosti u koliko ne bi ispravili te greške da će mo snositi posledice, te da će se u buduće općenito voditi o radu naše jedinice računa.

O dalnjem radu odredili smo da će mo od 1. II. 44 do 15. III. 44 proučiti u našoj jedinici materijal ovaj: Nacionalno pitanje od druga TITE⁸ i STALJINA.⁹

2. Organizaciono pitanje KPJ. 3. Okružnice br. 3 i 4. I 4. Osnovi Lenjinizma. Proučavat će mo na ovaj način, da će svaki drug proučiti po jednu temu te će za određeno vreme koje smo fiksirali naučiti i predavati jedinici, poslije toga diskusija.

Ovaj materijal proučit će mo u 12 predavanja a tih dvanaest predavanja će mo da svršimo petnaestog marta, uz to proučit će mo sa kazališnom grupom brošuru o drugom zasedanju AVNOJ-a, i tekući materijal.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Orahovica 30. I. 1944.—

sekretar jedinice:
Ivan Fletc, v. r.

Original u IHRPH, Zgb., fond KP - 109/128.

⁵ Milaković

⁶ Aparac

⁷ Milivoj Kovačević

⁸ Josip Broz, generalni sekretar CK KPJ, vrhovni komandant NOV i POJ, maršal Jugoslavije.

⁹ Josif Visarionovič, političar, generalisimus SSSR-a, od 1922. do 1953. generalni sekretar KP SSSR-a. Staljin je tvorac kontrarevolucionarne kampanje Informacionog biroa i pritiska na socijalističku Jugoslaviju, 1948. god.

30. I 1944.

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu i stanju podređenih jedinica, izvedenim akcijama, stečenim iskustvima i operativnim namjerama.

OPSTA SITUACIJA NA SEKTORU OVE GRUPE

Kako je početkom zadnjeg perioda počela djelatnost naših jedinica u istočnom dijelu Požeške kotline,¹ gdje su učestvovala i jedinice ove Grupe, nisu dovoljno kontrolisani određeni sektori, te je neprijatelju uspjelo na nekim mjestima koristiti ovakovu priliku. To je naročito primjećeno u Podravini, kada su u isto vrijeme ustaše sprovodile gestapovačko odijelo² iz D. Miholjca za Podr. Slatinu. Drugi dan su iste ustaše vozile drva iz Vranješevačke šume za Slatinu, dok su neki od njih pljačkali i selo Vranješevci. U isto vrijeme pravile su ustaše XV ustaške bojne iz Slatine zasjedu po nekim selima, u namjeri da sačekaju neke partizanske grupe. Prije par dana popravljen je most u Čadavici na rijeci Karašici. Ustaše su govorile da most popravljaju zato što će tom cestom prolaziti tenkovi, dok se saznaje da ovuda ima navodno prijeći jedna njemačka divizija ranjenika iz Osijeka na bolovanje u Njemačku.

U ovom kraju je zabranila Mađarska svaki prelaz preko. Iskopani su duž grsnice bunker i ali im posada nije jaka, jedino se pojača kad se čuje ovdje pucnjava.

Na Istočnom dijelu Živčana prestali su neprijateljski upadi u prije pomenuta sela, ali je pojačana aktivnost od strane neprijatelja oko Našica i Caglina. Neprijatelj je odmah po našem odlasku ušao u Caglin sa 200 dobro naoružanih vojnika,³ koji su opljačkali okolna sela: Duboku, Gradište i druga. Da bi im se ovo sprečilo ostavljen je jedan naš bataljon u okolini Gradca, koji je drugi dan imao borbu kod Gradca odakle se nakon kratke ali žestoke borbe morao povući, jer je neprijatelj nadirao jačim snagama.

Neprijateljskim zaobilaskom našeg lijevog krila za vrijeme akcije na Kulu i Poreč otkrivena je bolnica broj VI. i III. Ekonomski sektor Diljskog Područja koje je neprijatelj bombardovanjem uništio.⁴

Jedna kolona neprijateljske vojske⁵ uz pomoć tenkova probila se iz Dakova do Levanjske Varoši gdje je zapalila par kuća, te odvezla nešto hrane iz kuća čiji su sinovi u neprijateljskoj vojsci.

Primjećene su u ovome kraju manje grupe Pavelićevih dezertera, koje krs-tare naoružane po okolnim selima. Isti baš ne simpatišu N.O.V. a neda im se u Pavelićevu vojsku. Nastoji se njihovim porodicama prikazati stav protiv ovak-ovih u namjeri da će mo ih preko njih najbolje pridobiti za sebe. Pored ovih grupa formirane su neke grupe sa dobrim naoružanjem u okolini Caglina sa zadatkom da upadaju u sela radi pljačke i mobilizacije. Isto tako se šalju jače

¹ Rlječ je o napadu jedinica VI korpusa NOV i POJ na Caglin, Kulu i Poreč. OpSirnUe & tome vidi u arhivu CDISE, K 12/1, ftk. 87-88.

² Misli se na osiguranje prijevoza odjeće za njemačke jedinice.

³ Djelovi 42. lovačke divizije. Vidi dok. 119.

⁴ Isto.

⁵ Isto.

grupe iz Našica i Slav. Broda sa istim ciljem. Do sada ove grupe nisu mnogo primjenjivane, jer su još u formiranju a nakon čega trebaju da odpočnu sa aktivnim radom.

Sto se tiče komunikacionih veza najviše su osigurane glavne pruge: Našice—Osijek i Zagreb—Beograd. Pogotovo je osigurana pruga Beograd—Zagreb od Broda do Kapele gdje se duž iste ceste po selima nalazi veći broj neprijateljske vojske, sa zadatkom da osiguravaju transporte njemačke vojske koja se prebacuje iz Grčke na Zapad.

Stanje na sektoru Požeškog Odreda nije se u mnogome promjenilo. Neprijatelj stalno izlazi iz uporišta i zalazi u oslobođena sela naše oslobođene teritorije. U uporištima nakon posljednjih akcija desile su se neke promjene. Zapravo pojačana su neka uporišta u namjeri da kasnije odpočnu sa jačim upadanjem u slobodna sela.

Vidi se da je neprijatelj u svim krajevima aktivan i pored naših sprečavanja koje mu činimo.

RAD ŠTABOVA I PODREDENIH JEDINICA:

Rad u našem Štabu odvija se normalno. Članovi štaba se međusobno slažu i svakom prilikom se sporazumjevaju. Poteškoće su u tome što svi nisu uvijek na licu mjesta, te je onemogućeno zajedničko proučavanje materijala. Rad u nižim štabovima je dosta dobar. Pogotovo u Diljskom Odredu. Do sada je slab rad bio u Osječkom Odredu, ali se isti popravlja, nakon učinjenih promjena. Dolaskom komandanta Zlate⁶ nazad njegov bivši zamjenik Stevo Dujanović postavljen je za zamjenika komandanta Diljskog Odreda. Slab rad je uopšte primjećen u svim štabovima bataljona, a pogotovo je davana slaba pomoć jedinicama od strane štaba bataljona. Sa njima su najviše radile komande četa koje vrlo malo imadu kako praktičnog tako i teorog znanja.

Vojni časovi sa rukovodstvom su najviše održavani putem sastanaka, dok je sa vojskom radeno prema prilikama. Rukovodioci su najviše proučavali predmete predviđene planom Štaba Korpusa. Štabovi bataljona i Odreda su najviše proučavali topografiju, jer je primećeno da isti slabo znadu čitati kartu. Sa vojskom je u zadnje vreme nešto manje radeno, pošto je najvećim dijelom bila na položaju ili u pokretu.

DISCIPLINA I MORAL U JEDINICAMA:

Za ovo vrijeme nije se dogodilo slučaja pljačke, dok je slučaj samo-volje bio jedino u tome što su poneki drugovi znali otići kući bez dozvole, ili se pak nevratiti na vrijeme, ako bude pušten. Ovakovi su kažnjeni, a ostali upozoreni da iste greške u buduće ne čine jer će u protivnom biti najstrožije kažnjeni.

Obična disciplina je prilična u svim jedinicama, jedino je malo oslabila kod nekih jedinica Osječkog Odreda. Stroga disciplina je kod svih jedinica dosta slaba, pogotovo nakon dugih marševa.

6 Uglješić

Borbena disciplina je dosta dobra kod svih jedinica, što se je vidilo u posljednjim akcijama.

Pozdravljanje je u svim jedinicama slabo, naročito između podoficira i vojnika, ujedno je primećen slab autoritet podoficira a naročito iz drugih jedinica.

Moral je u svim jedinicama dosta dobar, sem novomobilisanih koji su došli posljednjih dana.

STANJE UNUTAR JEDINICA

U posljednje vrijeme prilikom vršenja zadnje akcije iz naših redova izbačeno je 48 drugova, od kojih je 25 ranjeno, 2 nestala, 6 zarobljeno, 7 dezertiralo i 8 poginulo. Od dezertera je jedan u Požeškom Odredu uhvaćen i pred strojem strijeljan. Među zarobljenima nalazi se i informativac Grupe Dorde Milinković koji je uhvaćen kod Gradca prilikom nailaska Štaba Grupe na zasjedu. Novo pridošlih drugova je 31, koji su većinom došli dobrovoljno ili upućeni iz registrature.

Manjak u oružju je bio sledeći: 8 pušaka, 1 puškomitraljez sistem Soša i 1 laki njemački puškomitraljez, ispućano je 3700 komada metaka. Dobiveno je 18 pušaka 13 bombi, 5350 komada metaka i 1 laki bacać sa 5 mina i 31 upaljać.

SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA:

Veza je u jedinicama u posljednje vrijeme znatno se popravila. Slabo je veza funkcionisala za vrijeme akcije, ali je tu stvarao poteškoću ne-prijatelj, koji je dijelom zaobišao, a dijelom se probio kroz naše zasjede.

Sem novo formiranih odjelenja u Osjeckom i Diljskom Odredu stanje se nije popravilo. Odelenje Diljskog Odreda je ovaj put postavljalo liniju i pokazali su se za to sposobni.

IZVEDENE AKCIJE:

Dana 20 januara jedinice Požeškog Odreda držale su zasjedu kod Kutjeva (prema Kuli, odakle je neprijatelj naišao, i nakon kratke vatre pobjegao bez ikakvih gubitaka. Idući dan navečer fingiran je napad s jednim bataljonom na uporište Kulu i Poreč, dok su jedinice XVII Udarne Brigade napadale Caglin.

Jedna četa Diljskog Odreda noću između 17 i 18. ov. mj. izvršila je ekonomsku akciju na pustari Ivandvor kod Pleternice, odakle je doveženo: 50 metara žita, 200 kilograma soli, 20 kgr vune, 120 kgr špirita i nekoliko komada svinja. Dana 20. I. jedna četa istoga Odreda ponovno je izvršila akciju u Ivan Dvoru i dovezla: 16 komada goveda, 38 komada svinja, 200 kgr soli, nešto žita, zobi, pisaćeg i šusterskog materijala. Istoga dana ostale jedinice su prekopavale cestu Brod—Ruševo, što je bilo potrebno u vezi sa sledećom akcijom.

Dana 21. ov. mj. jedinice ovoga Odreda držale su položaje prema Brodu na liniji (Bilo Dilja). Isti dan nije nitko nailazio, niti je tko zarobljen, već je idu-

ćega dana u selu Podcrkavlju i u šumi ubijeno 9 ustaša koji su pobjegli iz Caglina i pošli prema Brodu. Tom prilikom je dobiveno 9 pušaka, 13 bombi i 350 komada municije.

Noću između 22/23 ov. mj. jedan bataljon podpomognut jednom četom drugog bataljona Požeškog Odreda u sastavu XXI Udarne Brigade napadao je neprijateljsko uporištu Kulu, koja je brojala 200 vojnika, od kojih je 50 njemaca, a ostalo naoružani seljaci pripadnici njemačke skupine, naoružani sa 1 topom 75 m/m, i 1 teškim bacačem, 6 teških j 6 puško mitraljeza, nekoliko tromblona 1 ostalo puške. Utvrđenje im je oko cijloga sela na 10 metara udaljeno od kuća rovovi i bunker, spojeni kanalom, a ispred istih je red bodljikave žice.

Akcija je neuspjela usljed slabo prikupljenih podataka, te je prema tome određen manji broj za napad nego što je trebalo, a uz to nije do maksimuma iskorišteno teško oružje. Pored svega ovoga neprijatelju je stigla pomoć iz Pleternice, i napadala naše jedinice s leđa, tada su bile primorane da se povuku. Gubitci na neprijateljskoj strani nisu ustanovljeni, a na našoj strani bili su i mrtvih i 21 ranjen, od kojih nije 6 izvučeno usled jake neprijateljske vatre i neodređenosti prihvatnog položaja za povlačenje, što je isto bilo u neredu. Izgubljeno je 6 karabina i 1 puškomitraljez sistem Šoša.

Jedinice Osječkog Odreda za sve vrijeme napadanja na uporišta bile su u zasjedi prema Našicama na liniji Našički Vodovod — Bukova glava — Sobica — Crmošnjak. Ovaj položaj su držale jedinice I i III bataljona podpomognute bataljonom XXI Udarne Brigade, dok je II bataljon bio u zasjedi između Latinovca i Poreča, sa zadatkom da spreči bježanja bande⁷ iz Caglina u Poreč.

Na III bataljon koji je držao položaj između sela Ceremošnjaka naišao je neprijatelj oko 12 časova u jačini jedne bojne⁸ sa jakim naoružanjem, nakon četvero satne borbe neprijatelj je odbijen uz nepoznate gubitke.

Drugi dan t.j. 23 ov. mj I i III bataljon Osječkog N.O.P. Odreda podpomognute jednim bataljonom XXI Udarne Brigade držale su isti položaj a II bataljon je u sastavu XVII Udarne Brigade napadao neprijateljsko uporište Poreč koje je brojalo 160 neprijateljskih vojnika od kojih je 40 njemaca, a 120 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke narodne skupine, naoružani sa 1 teškim i 3 laka bacača, 2 teška i 6 puškomitraljeza te 13 šmajsera i ostalo puške. Uporište je utvrđeno sa 12 bunkera građenih od dasaka i zemlje, nadkriveni sa gredama i zemljom.

Isto uporište je likvidirano i zarobljeno 3 karabina sa 5000 komada metaka, pored ostale spremne manje važnosti. Ovom prilikom je ubijeno 20 neprijateljskih vojnika, dok naši gubitci su 2 mrtva i 4 ranjena. Od oružja su izgubljene 2 puške i ispaljeno 1200 komada metaka.

Položaj kojega su držale jedinice I bataljona neprijatelj je uspio zaobići na levom krilu u jačini jedne bojne i probiti se do Kolarista, odakle su imali zadatak krenuti za Caglin, ali probijajući se po satnijama u tri kolone naišli su na pojedine grupe partizana sa kojima su vodili borbu i tako su bile ometene i izgubljene, te su se bez uspjeha morale vratiti nazad.

Na sektoru III bataljona neprijatelj je u samu zoru napao položaj sa jednom dobro naoružanom bojom, i uspio naše snage razdvojiti na dva dijela, od kojih je jedna četa odbačena do tromeđe gdje je imala manju borbu sa nepri-

⁷ U Caglinu se nalazila 6. ustaška bojna. Vidi u arhivu CDISB, K 30/1, ftk. 440.

⁸ Riječ je o dijelovima 2. ustaškog zdruga. Vidi dok. 120.

jateljem koji je pošao u potjeru za njom, i nakon čega ga je prinudila na povlačenje. Drugi dio snaga povukao se na novi položaj — kota 250, kota 245 — Viniše. Ovdje pojačati s jednim vodom bataljona XXI Brigade primili su ponovno borbu, ali pošto je jedan dio snaga uspio se pustiti sa Kolarišta na cestu i pošao isto za Našice, napao ga s leđa, morao se povući, te je došlo do sukoba između samih ustaša. Ovde su nam 2 druga živa uhvaćena ali je jedan od njih uspio pobjeći. Gubitci na neprijateljskoj strani nisu poznati, ali izgleda da su bili veći.

Nakon povlačenja svih jedinica sa ovog sektora ostao je jedan bataljon Osječkog N.O.P. Odreda u Gradcu sa zadatkom da spriječi nadiranje neprijatelja⁹ iz Našica za Čaglin. Budući da je neprijatelj pod svaku cijenu htjeo unići u Čaglin napao je bataljon 26. ov. mj. na večer kod Gradca i uspio se probiti. Gubitaka na našoj strani nije bilo, dok na strani neprijatelja nije ustanovljeno.

STEČENO ISKUSTVO:

Prilikom posljednjih borbi stekli smo lično iskustvo da neprijatelj prilikom napadanja ne ide više glavnim cestama i putevima, već raznim prekim stazama ili pak gleda zaobići položaje znajući da će tom prilikom izgubiti više na vremenu ali će uspjeh biti veći.

RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Jedinice ove Grupe operišu na sledećim sektorima: Osječki Odred operiše jednim bataljonom na sektoru Đakovo, a II bataljon stalno kontroliše sektor Našice — Čaglin i ne dozvoljava neprijatelju da okolo pljačka. Podravskom četom stalno operiše na sektoru Donji Miholjac — Podr. Slatina. Ovu četu mislimo pojačati i od iste formirati bataljon, jer imade vrlo dobre mogućnosti za razvoj.

Diljski Odred operiše na svom starom sektoru Dilja. Jednim bataljonom kontroliše zapadni dio Dilja, a drugim južni i istočni dio. Na Zupanjskom sektoru sada ne djeluje ni jedna naša jedinica, pošto je četa koja je tamo operisala povučena u sastav jedinica radi formiranja bataljona.

Požeški Odred djeluje jednim bataljonom na sektoru Požega — Pleternica — Kutjevo, a drugim Požega — Kutjevo — Velika. Novogradiška četa operiše u Posavini ispred Babje Gore.

Borci u našim jedinicama su obučeni mješovito. Stari partizani su prilično obučeni, a novaci imadu najvećim dijelom civilna odijela. Obuća je dosta slaba iz razloga što je loše vrijeme te se ista troši.

Zaraznih bolesti u posljednje vrijeme nije bilo, jedino je bilo manjih oboljenja kao gripe, prehlade i t. d.

⁹ isto.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

U buduće bi imali u planu napadati neprijateljske pruge, iste rušiti zajedno sa t. t. vezama, sačekivati neprijatelja i ni pod koju cijenu mu ne dozvoliti da upada u sela naše oslobođene teritorije. Nekim dijelovima upadati u neprijateljsku pozadinu, te ga tamo uznemiravati. Nastojati pronaći neko manje uporište i izvršiti oružanu akciju.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Polit, komesar: S,¹⁰ Domankušić, v. r. Komandant major: Jergović,¹¹ v.r.

M. P.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 318—321.

131

30. I 1944.

Izveštaj Štaba XXVIII udarne divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV i POJ o toku i rezultatima napada na Caglin, Kulu i Poreč.

I. Napadnuta uporišta nalaze se na Sekciji SI. Brod 1 : 100.000. Neprijatelj koji se nalazio u Caglinu¹ bio je utvrđen sa rogovima i bunkerima oko sela. Bunker i su bili uzvišeni pola metra od zemlje sa spojnicama između njih. Osim toga bila su još tri bunkera na kat, od kojih su dva zidana. Neprijatelj se još nalazio i u nekim zidanim kućama. Položaj samog Caglina je na jednoj uzvišini tako da su naše jedinice trebale sa svih strana da se penju po brisanom terenu, a nastupale su sa tri strane i to: Milan Luga sa sjeverne strane, sa zapadne strane i sa istočne strane.² Jedinice koje su nastupale sa sjeverne strane nisu u prvom naletu uspjele da likvidiraju bunkere dok se nije dovukla artilerija na blisko odstojanje, odakle je tukla neposredno u same bunkere. Jedinice koje su nastupale sa zapadne strane uspjele su delomično da se probiju do centra sela odakle ih je neprijatelj kontra jurišem naterao na izvesno povlačenje jednim dijelom. Dok drugi deo jedinica koje su nastupale sa zapadne strane uspjele su likvidirati jedan neprijateljski bunker i time omogućile jedinicama koje su prinudene na odstupanje povratak ponovo u uporište. Jedinice koje su nastupale sa istočne strane uspjele su pomoću protivtenkovskog topa razbiti bunker i osvojiti ih.—

II. U samom napadu učestvovala su tri bataljona XVII. Udarne brigade dok je četvrti bio u rezervi. Druge sadejstvjujuće jedinice bile su: XXI. Udarne Brigada na zasjedi prema Požegi i Pleternici sa tri bataljona jednim bataljonom

¹⁰ Stjepan
¹¹ Ivan
¹ U Caglinu se tada nalazila 6. ustaška bojna. Vidi u arhivu CDISB, K 30/1, ftk. 440—445.
² Isto.

Požeškog Odreda, jedan bataljon XI. Udarne brigade sa dva bataljona Osječkog Odreda na zasjedi prema Našicama, jedan bataljon na zasjedi prema Poreču, jedan bataljon Požeškog Odreda fingirao je napad na Poreč i Kulu, a XII. Divizija i Diljski Odred na zasjedi prema Brodu i dijelom prema Pleternici.³

U uporištu Čaglinu bila je jedna ustaška bojna u koju su ušle druga četvrta i šesta satnija pod komandom Dr. Zvonimira Dončevića ustaškog satnika. Brojno stanje bojne bilo je oko 540 ustaša. Zapovjednik IV. sata bio je ustaški nadporučnik Pandurović Stanko, drugog sata ustaški nadporučnik emigrant Ivan Todorčić, dok za zapovjednika šestog sata ime nepoznato.—

IV. Neprijatelj je imao namjeru da brani uporište pod svaku cijenu, što se kod njega češće puta naglašavalo i prije napada, što znači da je bio uvjeren u svoju moć da će odbraniti uporište. Naše pak namjere bile su da potpuno uništimo živu snagu neprijatelja, likvidiramo uporište i zaplenimo njihovo oružje. Mi smo u toku akcije bili u stalnoj ofenzivi na neprijatelja dok je on bio u defanzivi sa vrlo slabim pokušajima na kontra ofenzivu i pokušajima na prodor izvan uporišta.

V. U prilogu dostavljamo zapovjest naše divizije⁴ i brigada za napad kao skicu uporišta.—

VI. Borba je odpočela 22. januara 1944 u četiri sata sa zakašnjenjem od 15 minuta.—

VII. Jedinice koje su napadale sa istočne i zapadne strane u prvom naletu borbe dočepale su se zgrada i nakon nekog vremena jedan deo jedinica koje su napadale sa zapadne strane bile su potisnute kontra jurišem neprijatelja. Jedinice koje su napadale sa sjeverne strane nisu mogle osvojiti bunkere u prvom naletu i bile su prinuđene da se povuku u jugoistočni deo sela Milan Luga. Posle toga artiljerijskom pripremom učinjen je ponovni juriš sa dodatkom snaga iz rezerve koji je potpuno uspeo da osvoji sjevernu stranu sela u koga je neprijatelj polagao veliku važnost, a i glavni deo njegove odbrane nalazio se na tom dijelu sela, te je i naš uspeh zavisio o tim bunkerima. Nakon toga neprijatelj se povlačio u centar gdje je davao krvavi otpor kako iz bunkera koji su postojali duž samoga sela tako i zgrada. Dana 22. posle podne jedan deo neprijateljske snage od oko 80 uspio je da se probije prema Istoku gdje je naišao na jednu četu I. bataljona koja je napadala bunker na stanici. U tom svom prodoru palo je njih 10 dok je ostalima uspjelo umaći. Borba se nastavila tokom iduće noći i dana kada je neprijatelj u očajnom bijesu demoraliziran pokušao bezorganizovani prodor u pravcu Našica, Broda i Kuli. Taj njegov prodor uslijedio je kada je XVII. Udarne brigade iz uporišta izvukla dvije čete na položaj prema Našicama odakle je došlo izvještaje da je neprijatelj probio zasjedu i da ide u pomoć napadnutom Čaglinu. Naše jedinice koje su se nalazile unutra gonile su neprijatelja dva kilometra izvan mjesta kojom su prilikom osujetili glavnini da se probije. Baš u tom prodoru neprijatelju su nanešeni najveći gubitci.—

VIII. Rezultati u ovoj borbi su dobri. Uspjeh je izvršen 100%. 1. uporište je potpuno likvidirano i jedinice su izvršile svoj zadatak u potpunosti. U toj akciji zaplenjeno je 5 teški mitraljezi Fijat 3 P.M. Brno 2. P. m. Breda 1 p. m.

³ Zasjedu prema Slav. Brodu postavile su: Brodska NO brigada i Diljski NOP odred, a prema Pleternici XVIII NO brigada. Vidi u arhivu CDISB, K 23 I, ftk. 498-501.

⁴ Vidi U arhivu CDISB, K 30/1, ftk. 440-445.

Madarski i 1 p. m. Soša 130 karabina od toga 30 sabotirano, 1 top 37 mm. sa 20 granata, 3 šmajsera 3 pištolja 40 bombi. Osim toga uništeno je 8 teretnih vagona i 14 vagona slame.—

U ovoj borbi neprijatelj je imao 264 mrtva koje je ostavio na bojnem polju. Među njima nalaze se dva nadporučnika i jedan ustaški satnik. Uništena je jedna zgrada odakle je neprijatelj davao otpor i spaljeno je nekoliko bunkera. Neprijatelj je pokušao služiti se trikovima i u dvojica kola natovarao svoje ranjene koja su bila uništena zajedno sa njima.^R

IX. Naši gubitci u ovoj akciji iznose 69 mrtvi i 125 ranjenih 15 nestalih. Od naših oficira u borbi pali su sljedeći drugovi: Milinović Milivoj, komandir u II. bataljonu Pavlović Aleksa komandir u II. bat. Branković Pero komandir u III. bataljonu. Ranjeni oficiri Popović Dušan komandant II. bataljona, Jakovljević Đuro zamjenik kom. II. bataljona, Lončar Mirko komandir u I. bataljonu, Vitez Stjepan komandir u III. bataljonu Tišma Radovan zamj. komandira u III bataljonu. Bosanac Stevo zamj. komandira u III bataljonu, Matijević Pero zamj. komandira u III bataljonu.

Od politički rukovoidoca poginuli su: Stojaković Đuro komesar čete u III. bataljonu, Vugnjević Milan zamj. politkomesara u II. bataljonu. Ranjeni politrukovioci: Vještica Stevo⁶ politkomesar IV. bataljona, Miljanović Boško komesar čete u II. bataljonu i Fumić Đuro zamjenik komesara čete u III. bataljonu.—

X. U ovoj akciji utrošeno je 62.730 puščanih i mitraljeskih metaka 122 bombe 147 mina za laki i 47 za teški minobacač, 43 granate za top 37 mm. izgubljena su 2 p. m. Brno 15 karabina i oštećeno dva p. m. Brno.—

XI. U ovoj akciji naročitu pohvalu zaslužuju jedinice II. i III. bataljona XVII. Udarne brigade koje su svojim požrtvovnim radom i herojstvom dokazale svoju odanost N.O.V. i svome narodu i koje su najviše žrtava doprijenele za likvidaciju ovoga uporišta.

Pojedinci u toj akciji istakli su se drugovi 1. Miljanović Lj. Boško politkomesar II. čete III. bataljona 2. Popović T. Lazar puškomitraljezac u II. bataljonu koji je nemilosrdno jurišao na neprijatelja i sa svojim mitraljezom dosti njih pokosio. Isti je u toj borbi teže ranjen. 3. drugarica Babić Anka, borac u II. bataljonu, istakla se u jurišu kada se neprijatelj probijao iz uporišta ubila nadporučnika i zarobila puškomitraljez 4. Radelić Milan, desetar u II. bataljonu isti je bio ranjen u glavu, ali je i dalje ostao u borbi, uzeo mitraljez od svog druga s kojim je i dalje tukao i bio teže ranjen u nogu. 5. Mileva Jorgić, borac u I. bataljonu prilikom juriša ubila je petoricu ustaša, izvukla njihovo oružje, kao i svu ratnu spremu, koja se nalazila sa njima. Osim toga izvukla je puške ranjenih drugova, koji su bili ranjeni prilikom istoga juriša i na koncu je i ona ranjena u ruku. 6.— Milan Kolarac, borac u I. bataljonu koji je zajedno sa drugaricom Milevom Jorgić ubio tri ustaše, te je i on u borbi teže ranjen. 7.— Dragić Nikola, vodnik u I. bataljonu, koji je u ovom jurišu ubio 6 ustaša. 8.— Glišo Prodanović, mitraljezac u III. bataljonu, koji je bio opkoljen od neprijatelja, ali se probio i iznio svoj puškomitraljez i tom prilikom potukao nekoliko ustaša.

⁵ O ukupnim rezultatima borbi za Čaglin vidi u dok. 132.

⁶ Poginuo na Dilju 1944. god., kao politički komesar Osječke NO brigade.

XII. U ovoj akciji bili su najslabiji novomobilisani drugovi, koji su mobilisani tokom ovoga mjeseca. No među njima bilo je i takovih koji su se vrlo dobro držali u borbi.

XIII. Sama akcija bila je kako vojnički tako i politički dobro pripremljena nekoliko dana unapred, pošto se očekivala teška i ogorčena borba, što je u stvari i bila. Sto smo u akciji imali toliki broj izbačenih iz stroja, ima više razloga. Prvo je što se uporište nalazi na takovom položaju obloženo tučenim prostorom i dobro utvrđeno tako, da je neprijatelj dominirao sa svim položajima izvan mjesta, koji je precizno tukao bacačima, topom i mitraljezima. Drugo, što je skica koja nam je dostavljena, nije bila tačna i na njoj nisu bili označeni rovovi, pojedini bunker i zgrade tako, da je naš plan napravljen prema skici, a u stvari na terenu nije bilo tako.— Prema skici uporišta Čaglin napravljena je i zapovest, a prema njoj nije bila dovoljno vidljiva vanjska obrana Čaglina u stvari obrana Čaglina je osnovana na vanjskom sistemu bunkera, koji su savršenim razmještajem i prirodnim položajem Čaglina stvarali i predstavljali veoma jaku prepreku. Nadalje, pošto je neprijatelj izbačen iz obruča bunkera, branio je kuću po kuću u upornim i krvavim uličnim borbama. Dalje nije bilo dobrog sadejstva pješadije sa artiljerijom. Štab XVII. Udarne brigade nije odredio oficira za vezu pri artiljerijskom divizionu, koji je sa njim trebao da ide na izvidanje terena tako, da su topovi otišli sa drugim pravcem i nisu došli na određeno mjesto. Tek posle kada je napravljen prvi neuspjeli juriš u kojemu je bilo najviše izbačeno iz stroja, topovi su dovučeni na najpogodnije mjesto odakle su tukli efikasno određene bunkere i isti bili zauzeti za minimum žrtava.

Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro i svi su se rukovodioci založili za uspješno likvidiranje uporišta. Međutim nakon prvog juriša, kada je izbačen izvjestan broj nižih vojnih politrukovodioca, polet kod boraca je nešto opao, usled čega nastao mali zastoj u borbi, koja je inače bila veoma živa i ogorčena. Sledeće noći izvršena je ponovna priprema sa novim poletom i uporište je nakon nekoliko sati borbe likvidirano.

Komandovanje našeg nižeg i višeg rukovodećeg kadra može se reći bilo je dobro, sem Štaba II. bataljona, koji nije nikako rukovodio sa svojim jedinicama. Osim toga greška je nižeg rukovodećeg kadra bila u tome da ponekad nisu imali samoinicijative upadom u samo mjesto, nego su uvijek očekivali neka naređenja odozgo.

Upotreba teškog oružja došla je do izražaja tek posle svanuća iako je bilo naređeno da topovi budu bliže uporištu, oni su bili dosta udaljeni i nikakovu pomoć od njih nije se nikako dobilo, dok se nisu primakli bliže.

Osim gore iznešenih primjedaba možemo reći da je vreme početka akcije bilo prekasno i jedinice se još nisu sredile do svanuća.

Kao što su gore iznešene greške i nedostaci u ovoj akciji iz koje možemo izvući sledeće pouke: prvo, bolja informativna služba, odnosno podaci o neprijatelju o kojima bi se mogla izvršiti pravilna priprema za akciju. Tu se podrazumijeva, da bi uvijek prilikom razrade plana trebalo u tačine poznavati snage i raspored neprijatelja i oceniti njegov način obrane u uporištu, kao i njegov plan vatre. Drugo, bolje uzajamno potpomaganje i sadejstvo pješadijskih i artiljerijskih oružja. Osim toga štabovi kojima se dodeljuje pojedina artiljerijska odelenja trebaju imati veću kontrolu i uzajamno sporazumevanje u svim

pokretima, kao i u samoj borbi. Treće, uvek težiti da se posle upotrebe stare rezerve, stvara nova rezerva, t. j. da jedinice u napadu nikad ne ostaju bez rezerve. Četvrto, prilikom ovako složenijih akcija i čvrstih uporišta, naše je mišljenje, da bi napad trebao odpočeti ranije, kako bi se noć mogla iskoristiti do maksimuma, pošto se prema planu napada nije predviđalo potpuno iznenađenje neprijatelja. Peto, pouke na koje se češće puta spotače jesu vodiči, koje treba što bolje ispitati i proveriti njihovu sposobnost, dali zaista mogu izvršiti svoj zadatak, jer su i ovoga puta vodili pojedine jedinice stranputice.

AKCIJA NA POREČ I KULU:

Istoga dana, t.j. 22. ov. mj. po naređenju štaba našega Korpusa sa postojećim rezervnim snagama izvršena je akcija na Poreč i Kulu⁷. Neprijatelj je u oba uporišta bio utvrđen sa bunkerima i rovovima oko sela.

U prilogu se dostavljaju skice⁸ pomenutih uporišta, koja se nalaze na sekciji Brod I : 100.000.

Uporište Poreč napadale su snage IV. bataljona XVII. Udarne brigade i jedan bataljon Osječkog Part. Odreda, dok je Kulu napadao IV. bataljon XXI. Udarne brigade i jedan bataljon Požeškog Partizanskog Odreda.

U uporištu Poreč se prema podacima nalazilo 160 neprijateljskih vojnika i to: 40 njemaca i 180 domaćih Švaba. U Kuli 200 neprijateljskih vojnika i to: 50 njemaca i 150 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke skupine. Njeni komandanti nisu nam poznati.

Borba je prema zapovesti⁹ trebala da otpočne u 24 časa, ali je napad na Kulu zakasnio, dok je na Poreč otpočeo pravovremeno.

Poreč je likvidiran vrlo brzo, ali u njemu nisu postignuti očekivani rezultati, jer je neprijatelj utekao. U Kuli nije postignut nikakav rezultat, jer uopšte nije likvidiran i jedinice su se povukle u zoru. IV. bataljon XXI. Udarne brigade ušao je u selo i otpočeo sa čišćenjem. Očistio je nekoliko kuća i jedan bunker, zarobio jedan teški mitraljez, ali pošto je prvi Požeški odred povukao se iz uporišta, jedinice IV. bataljona dobile su jači udar, ostavivši zaplijenjeno oružje. Ovim povlačenjem već po danu nanešeni su osetni gubitci našem bataljonu, a bio je i ravan teren. Druge noći pripremljen je ponovni napad sa jačim snagama, ali pošto je neprijatelj probio zasjedu XVIII. brigade od Požege¹⁰, kojom prilikom je Kula dobila veliko pojačanje njemaca, napad je odložen¹¹.

Napadom na Kulu naši su borci imali osjetne gubitke od 14 mrtvih i 17 ranjenih drugova, dok gubici neprijatelja nisu poznati u Kuli, a u Poreču je imao 20 mrtvih.

U napadu na Kulu izgubljeno je 5 pušaka, a utrošeno je 8.000 puščanih metaka.

ZASJEDE: XXI. Udarne brigada: bila je na zasjedi na komunikacijama prema Požegi i Pleternici, dok je jedan bataljon njen bio prema Našicama¹², koji

⁷ Vidi u arhivu CDISB, K 30/1, ftk. 548 i K 23/1, ftk. 502—503 i u ovoj knjizi dok. 112 i 133.

⁸ Nisu priložene.

⁹ Isto kao ⁷.

¹⁰ Zasjedu su probili dijelovi njemačke 42. lovačke divizije. Vidi u ovoj knjizi dok. 119 i U VII, NAV-T-314, r. 1547, s. 1035—36.

¹¹ Tokom napada na Kulu su stigli Nijemci iz Poreča, koji su se povukli ispred napada IV bataljona XVII brigade i II bataljona Osječkog NOP odreda. Opširnije o tome vidi: Miodrag Bjelić, Požeški NOP odred, HISB, Slav. Brod 1981, str. 150.

¹² Isto kao ⁴.

uopće nije imao borbe. Ostali bataljoni koji su bili prema Požegi imali su napad dana 22. ov. mj. sa neprijateljem, koji je krenuo iz Požege u pravcu Kule.

Ova je zasjeda izvršila svoj zadatak u potpunosti zaplijenila oružje, potukla i odbila neprijatelja.

Od ratnog materijala i oružja zaplijenjena su dva topa 75 mm., sa 234 granate, jedan teški mitraljez „Švarcloze“, dva kamiona, jedan motocikl od kojih je jedan kamion i motocikl zapaljen, dok je jedan izvučen na oslobođeni teritorij, 1.000 metaka, 5 mina za teški bacač i 10 pušaka.

Gubici neprijatelja su 80 mrtvih i 20 ranjenih.

Naši gubitci na zasjedi bili su 6 mrtvih i 25 ranjenih.

Poginuli su rukovodioci: Dimić Nikola, zamj. politkomesara čete.

Naročito su se istakli borci I. voda I. čete III. bataljona sa komandirrom Savić Petrom i vodnikom Jovom Kovačević, koji su u najodlučnijem momentu jurnuli među neprijatelja i time najviše doprinijeli zapljeni topova i teškog mitraljeza. Isto tako istakao se drug Ratić Svetozar, vodnik I. voda III. čete IV. bataljona, koji je u svojem junaštvu uspio da ubije dva neprijateljska oficira, koji su se vozili na motociklu sa prikolicom, koji je kada je bio ranjen rekao: „Nije mi žao dvojicu sam ubio i to obadva oficira“.

U borbama na zasjedi jedinice su se dobro držale, a isto tako i njihovi rukovodioci, koji su se prilično snalazili.

U našoj zapovjesti predviđeno je da se isturi jedna četa ispred zasjeda sa zadatkom da neprijatelja napadne s leđa, kada se otvori vatra na zasjedama. Ovom prilikom iskustvo je pokazalo, da bi trebalo u buduće isturiti više snaga, jer su potrebne za to, da u slučaju nailaska većih snaga osiguraju i sopstvena leđa. Ovaj puta jedinice su to mogle učiniti i naneti neprijatelju znatne gubitke da su bile jače.

SLUŽBA VEZE:

Prilikom akcije na Caglin, Kulu i Poreč kao i zasjede služba veze nije funkcionisala onako kako bi trebala. Veza sa XXI. Udaranom brigadom predviđena je malom radio-stanicom „Godevac“, koja nije uopšte funkcionisala. Isto tako i sa štabom Istočne grupe Odreda prema Našicama nije se mogla uspostaviti radio-telegrafska veza. Prema tome sa ovim se jedinicama održavala kurirska veza, koja nije bila redovita. Sa Štabom Korpusa bila je telefonska veza, kao i sa Štabom XVII. Udarne brigade u napadu na Caglin. Štab XVII. Ud. brigade, je opet imao telefonsku vezu sa svojim jedinicama u uporištu. Štab XXI. Udarne brigade imao je telefonsku vezu sa svojim bataljonima u zasjedi. Najbolju vezu i redovitu sa našim Štabom imao je II. bataljon Osječkog Part. Odreda, koji je bio ispred sela Pereča i služio kao divizijska rezerva i ujedno sprečavao dolazak neprijatelja iz Poreča napadnutoj posadi Caglina i koji je u zajednici sa IV. bataljonom XVII. Udarne brigade napadao uporište Poreč. Ovdje moramo napomenuti, da još uvek ima nedostatak u službi veze telefonima, čiji je materijal već istrošen, naročito telefonski aparati kojima nedostaju baterije.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar :
Grbić Cedo, v. r.

Komandant: p-pukovnik:
Vinko Antić, v. r.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDISB, Slav. Brod, K 30/1, ftk. 618-622.

30. I 1944.

Dodatak izvještaju Štaba XXVIII udarne divizije NOV Hrvatske Štabu VI korpusa NOV i POJ o rezultatima borbi za Caglin.

Dana 24. ov. mj. po završetku akcije na neprijateljsko uporište Caglin¹, jedinice XVII. Udarne brigade raspoređene su u sledeća sela: I. bataljon u Ljeskovcu, II. bat. u Caglin, III. bat u Milanlug, IV. bat. u Londžicu. Istoga dana neprijatelj je sa jačim snagama krenuo iz sela Kule preko Poreča u pravcu Caglina, približio se šumi ispred Caglina i pod vatrom teškog oružja, bjesomučno na juriš upao u Stari Caglin u kome je bila jedna četa II. bataljona. Kada se je primjetilo približavanje neprijatelja, jedna četa II. bataljona izašla je na položaj, dok je druga upućena južno od Starog Caglina, da neprijatelja napadne s boka. Ova četa je na svome putu naišla na jednu kolonu njemaca s kojom se sukobila, dok je druga kolona, kako je gore rečeno upala u Stari Caglin, dok su jedinice u Novom Caglinu, skoncentrisale svoju vatru i odbijale neprijatelja.

Položaj koji su držale naše jedinice bio je dosta dobar za odbranu, ali usled toga što je neprijatelj imao mogućnost i više snaga, kao i teškog oružja, usljed čega su naši borci bili prisiljeni da se povuku iz Starog u Novi Caglin.

U Caglinu su se borile jedinice II. bataljona, dok je neprijateljsko levo krilo napadalo Milanlug, gdje su se borile jedinice III. bataljona.

Naziv neprijateljskih jedinica nepoznat je, ali se zna da su bili njemci² u jačini od oko 600 vojnika. Jedinice naših bataljona su se prema tome nalazile u defanzivi, dok su se neprijateljske nalazile u ofanzivi. Situacija od naših jedinica bila je slaba, pošto su svi borci bili umorni i bez nižeg kadra, dok je kod neprijatelja bilo obratno.

Usled nedostatka vremena zapovjest je izdana usmenim putem.

Borba je počela 24 ov. mj. u 13 sati, a trajala je do 17 časova.

Odmah čim je opažen neprijatelj isturena je III. četa II. bataljona na položaj u sred sela Starog Caglina, dok je II. četa istog bataljona otišla da udari neprijatelja s boka. U isto vrijeme II. četa prilikom zaobilaženja kolone, koju je trebala napasti, naišla je na drugu kolonu, te tako taj napad nije mogao doći do izražaja. Kada se čuo plotun u pravcu, gdje je četa trebala napasti neprijatelja s leđa, s drugom kolonom je neprijatelj izvršio juriš na Stari Caglin, odakle je III. četa trebala izvršiti juriš, ali usled kolebljivosti novih boraca bilo je bez uspeha. U neprijateljskom jurišu četa se povukla i vodila se borba oko samih kuća u Starom Caglinu, koja je trajala oko 45 min., još jačim pritiskom neprijatelja četa se povukla u Novi Caglin, kojom je prilikom propalo nešto automatskog oružja.

Borba je završena poslije 4 sata u kojoj je neprijatelj imao oko 20 što mrtvih, što ranjenih. Naši gubici u ljudstvu i materijalu su sledeći: 12 mrtvih, 16 ranjenih drugova i drugarica, 5 p.m. Brno, 1 njem. laki mitraljez, 2 teška mitraljeza Švarcloze, 25 pušaka, 1 laki bacač, 4 konja i 4 samara.

Utrošak municije 5.400 komada.

¹ Vidi izvještaj o napadu na Caglin, dok. br. 131; i u arhivi CDISB, K 12/1, ftk. 87—88, K 30/1, ftk. 440—445 i K 23/1, ftk. 498—501.
² s 1035 ^fc sastava njemačke 42. lovačke divizije, vidi dok. 119 i arhivu VII, NAV-T-314, r. 1547,

U ovoj se borbi istakao zamj. komandira III. čete Barać Mate Ivan, rod. 1916. iz Gor. Caglića. Isti je drug za cijelo vrijeme trajanja borbe sipao vatru na neprijatelja, pošto je njegov mitraljezac bio ranjen. Iza toga gađao je i neprijateljske avione i bio lakše ranjen. Zamj. komandira II. čete II. bataljona Smoljanović Miliš, Srbin iz Pasikovaca, član K.P. isti se drug u ovoj borbi istakao, kada mu je četa skoro bila opkoljena, te je sa puškomitraljezom probio se i kasnije štitio odstupnicu svoje čete. To je isto činio i drug Utješinović Mile Dušan iz Trešnjevce, Pitomača.

Smrću heroja, pali su sledeći drugovi i drugarice:
Bolničarka Krnjajić Luke Dušanka, rod. 1926, Medjeda, Draksenić, Bos. Gradiška, došla u partizane 10. VIII. 1942, Srpkinja, seljanka. Ista drugarica dokazala je primjer herojstva s tim što je iz vatre izvlačila naše ranjenike i previjala ih sve dotle dok nije bila pogođena od neprijateljskog metka.

Zakula Mileva, rod. 1922, Gor. Trnava, Medari, Nova Gradiška, došla u partizane 20. I. 1943, Srpkinja, seljanka. Ista drugarica u svim dosadanjim borbama, a naročito u posljednjoj borbi, pokazala se kao dobar borac, te je u ruci s puškomitraljezom poginula.

Drug Jekić Rade Emil, komandir III. čete II. bataljona, rođen 1913, Vel. Pisanica, Bjelovar, došao u partizane 15. II. 1943, Srbin, seljak, član K. P., isti drug pokazao je primjernu hrabrost i herojstvo, kako za cijelo vrijeme trajanja borbe u uporištu, a i u ovoj borbi gdje je herojski poginuo.

Drug Subotić Luka, zamj. komandira III. čete II. bat., rođen 1919 iz Gor. Miholjca, Podr. Slatina, došao u partizane 28. II. 1943, Srbin, seljak, čl. K.P. Isti drug pokazao se je u ovoj borbi kao dobar rukovodioc i neustrašivo uzeo mitraljez u svoje ruke, kada mu je pao mitraljezac i tukao neprijatelja sve dok ga neprijatelj nije pogodio.

III. bataljon XVII. Ud. brigade, koji se nalazio u Milanlugu takode je vodio borbu sa neprijateljem. Rukovodioci ovog bataljona, nisu se dobro pokazali zbog toga što se kod njih videlo malaksavost i tuga za izgubljenim borcima u Čaglinu, te se ovom prilikom nije kod njih osjetilo pravo rukovodstvo.

U ovoj se borbi primjetilo kod naših rukovodioca, da u koliko se neprijatelja ne može potući u prvom nastupu, oni odmah izgube vjeru više nego sami borci. To mislimo reći za štabove bataljona.

Na večer istoga dana kada su jedinice XVII. Ud. brigade odstupile iz Čaglina i Milanluga, naredeno je IV. bataljonu XXI. Udarne brigade koji se nalazio u Vukojevici, da prisilnim izvidanjem ispita dokle je neprijatelj stigao u samo mesto Milan luga. Tom prilikom upućena je jedna patrola u jačini od 5 drugova i jednim inf. bataljona na čelu sa jednim puškomitraljezom. Kada je patrola ušla u sredinu sela, naišla je na neprijatelja, koji se tamo bio zatajio. Nije poznato kako se patrola kretala, ali iz izjava informativca saznajemo da je neprijatelj otvorio vatru na njih i da se patrola razdvojila, kojom se prilikom spasio samo informativac i kurir. Ostali drugovi poginuli su i ostali zajedno sa oružjem.—

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Politkomesar : Grbić Cedo, v.r.	Komandant : p-pukovnik : Vinko Antić, v. r.
M. P.	

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u CDIŠB, Slav. Brod, K 30/1, ftk. 623—624.

31. I 1944.

Izveštaj Štaba VI korpusa NOV i POJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o izvedenim akcijama u siječnju 1944. godine, stečenim iskustvima u napadu na Caglin i kritički osvrt.

XII. DIVIZIJA

U vezi naredenja VŠ, jedinice XII. Divizije, izvršile su noću 31. XII. 1943/1. I. 1944 fingirani napad na neprijateljska uporišta Okučani i Bogićevac (Sekcija Pakrav) i na glavnu prugu Zagreb—Beograd, na istom sektoru.¹

U neprijateljskom uporištu Okučani i Bogićevac, nalazilo se je oko 650 neprijateljskih vojnika Gorskog Zdruga, gestapovaca, žandara i ustaša. Njihovo naoružanje: 40 puškomitraljeza, 15 lakih bacača, 2 protivtenkovska topa, a ostalo puške.

Fingirani napad je počeo 31. XII. 1943 u 22 časa i trajao je do 1. I. 1944 do 6.30 časova. Jedinice XII. Divizije, uspjele su da uđu u uporište, ali pošto nije bilo izgleda na likvidaciju, a povlačenje po danu iz uporišta tražilo bi veliki broj žrtava, naredeno je povlačenje.

Poslije napuštanja uporišta, jedinice XII. Divizije postavile su zasjedu i to:

XVIII. Brigada na položaju između s. Bogićevaca i s. Ratkovca, Čehoslovačka Brigada sa jednim bataljonom Brodske Brigade na položaju između s. Medari i s. Trnava, na cesti Okučani—Gradiška. Oko 9 sati, neprijatelj je naišao na naše zasjede. Primljena je borba, koja je vodena do 14.30 sati, onda su se naše jedinice usled nadmoćnosti neprijatelja i usljed dolaska jake tenkovske kolone, norale povući. Prekopi cesta, pošto su bili u ravnici, nisu bili za tenkove ozbiljna prepreka, jer su tenkovi iste obišli i neprijatelju je uspjelo da uz pomoć tenkova izmanevriše naše jedinice i prisili ih na povlačenje.

U svim tim borbama učinjeno je sljedeće:

Zaplenjeno:

- 1 laki talijanski bacač sa 45 mina
- 1 laki njemački mitraljez
- 1 puškomitraljez „Brno”
- 7 pušaka
- 2150 metaka, nešto sanitetskog materijala i ostale ratne spremne

Neprijateljski gubitci:

- 20 mrtvih i nepoznat broj ranjenih
- 2 zarobljena

NAŠI GUBITCI:

- 7 mrtvih i 11 ranjenih

¹ Vidi dok. br. 6, 10 i 21.

Uništeno i spaljeno:

- 5 kamiona
- 1 motocikl
- 20 telefonskih stubova porušeno i žica porezana
- 5 preseka šina na glavnoj pruži i
- 2 tenka od 10—15 tona oštećena

Utrošeno:

- 42mine za laki bacač
- 34 metka za protivtenkovsku pušku
- 3400 metaka
- 4 puške izgubljene

U svim tim borbama koje su vođene, nije primjećeno većih grešaka od rukovodioca. Jedino se primjećivala velika premorenost ljudstva, koje je odmah poslije izvršenog usiljenog marša od okolice Dakova,² stupilo u borbu. Naše teško oružje u tim borbama nije učestvovalo, jer isto usljed velikog blata nije moglo stizati svojih jedinica.

Za izvršenje dobivenog zadatka, jedinice Brodske Brigade, morale su na svom putu prema Novoj Gradišci da prelaze prugu Pleternica—Kapela Batrina (Sekcija Požega). Ta ista pruga pređena je 29. XII. 1943., ali kako diverzanti nisu stigli na vreme da presjeku prugu, to je u momentu prelaska pruge, naišao oklopni voz u kome se je vozilo oko 20 Nemaca. Jedinice Brodske Brigade, bacile su se ručnim bombama i benzinskim flašama na voz i uspjelo im je istoga za vrlo kratko vreme likvidirati. Nemci, videvši silinu napada, iskoristili su mrak i odmah pobjegli.³

Plen:

- 1000 metaka

Uništeno:

- 1 lokomotiva i 3 vagona

Posle likvidacije voza, jedinice Brodske Brigade su produžile svoj put u pravcu Nove Gradiške.

Posle fingiranog napada na neprijateljsko uporište Okučani i posle borbi vođenih na terenu kod Okučana, jedinice XII. Divizije razmestile su se u sela na južnim padinama Psunja, na sektoru između Nove Gradiške i Okučana. Jedinice XVIII. Brigade, bile su u kantomanu u s. Katolička Sagovina (Sekcija Slav. Požega).

7. I. 1944., naišao je neprijatelj iz Okučana i Nove Gradiške, potpomognut artiljerijom, tenkova i bornim kolima. Jedinice XVIII. Brigade izašle su na položaj pozadi sela, jer ispred sela nije bilo pogodnih položaja. Borba je primljena u 7.45 sati i vođena je do 16.30 časova, kada su se naše jedinice, a i neprijatelj povukli.⁴

² Opširnije o tome vidi: „Grada“, knj. IX, dok. 174, str. 473.

³ Vidi dok. br. 21.

⁴ Vidi dok. br. 39.

Borba je bila žilava i nije se razvijala u našu korist. **Prva greška bila je u tome**, što je osiguranje sela bilo takvo, da je bilo neprijatelju **moгуće da bez borbe uđe u** selo, iz koga je dalje vodio borbu.

Istovremeno dok su naše jedinice vodile borbu iznad sela Katolička Šagovina, jedna kolona neprijatelja došla je u selo Pravoslavna Šagovina i počela isto paliti. Da bi se sprečilo to palenje, jedan deo jedinica XVIII. Brigade, izvršio je po naređenju Štaba XII. Divizije u 13.30 časova napad na tog neprijatelja, ali koji napad nije uspeo zbog nadmoćnosti neprijatelja a i zbog nesnalaženja Štaba Brigade. Neprijatelju je naime došlo iz Okučana i Nove Gradiške pojačanje u jačini od 1200 vojnika, usled čega su naše jedinice bile prisiljene povući se, a odmah iza toga povukao se je i neprijatelj.

Neprijateljske jedinice koje su učestvovale u tim borbama, bile **su** sastavljene većim delom od gestapovaca,⁵ a manjim delom od ustaša.

Gubitci neprijatelja nisu poznati.⁶

Naši gubitci:

- 2 mrtva
- 10 ranjenih
- 1 protivtenkovska puška
- 1 puškomitraljez raznešen od mine
- 1 puška izgubljena

Istoga dana, jedinice Cehoslovačke Brigade „Jan Žiška“, nalazile su se u selu Bela Stijena (Sekcija Pakrac 1 : 100000). Pošto nisu bile preduzete dovoljne mere opreza, osmatranja i javljanja, neprijatelju iz Okučana uspelo je da sa 4 tenka uđe u selo u kome su bile naše jedinice i potuče 17 konja i uništi 9 samara i jedno sedlo, dok su se naše jedinice uspjele izvući iz sela na položaj, na kome nije vodena borba, jer se je neprijatelj odmah izvukao iz sela i vratio u svoje uporište.

Istoga dana, jedan bataljon Brodske Brigade, zapalio je željezničku stanicu **Ratkovica** (Sekcija Požega 1 : 100000), na pruzi Požega—Pleternica i srušio most **na** potoku Slatniku.

Uništeno:

- 1 železnička stanica zapaljena
- 3 vagona
- 1 most srušen

8. I. 1944. jedinice Brodske brigade vršile su diverziju pruge Pleternica—Kapela Batrina⁷ i istovremeno htele su da napadnu pustaru kod s. **Koprivnice** (Sekcija Požega 1 :100.000), na kojoj je bilo oko 20 nemaca. Ali kako je noć bila jako vidna, to je neprijatelj primetio naše jedinice na dosta velikom udaljenju i pobjegao je.

Plen: 2 rezervne cevi za laki nemački mitraljez
500 metaka

Neprijateljski gubitci:
1 zarobljen (nemaц)

⁵ Radi se o njemačkom rezervnom grenadirskom bataljonu 1/486, 3. četi bat. 1/488, jednoj domobranskoj satniji i poljskoj njemačkoj četi. Vidi dok. br. 60.

⁶ Bio je 1 mrtav i 7 ranjenih. Vidi dok. 60.

⁷ Vidi dok. br. 58.

Porušeno :
1500 metara pruge i tt. veza
10. I. 1944. jedinice brodske brigade vršile su diverziju pruge Pleternica—Kapela Batrina.⁸

Porušeno:
600 metara pruge i tt. veza i
1 most na pruzi
13. I. 1944. jedinice XII. Divizije izvršile su akciju na glavnu prugu⁹ Zagreb—Beograd. Mina je bila postavljena na pruzi kod s. **Stupnik** (Sekcija Brod). 2 bataljona Brodske brigade bila su u zasedi u neposrednoj blizini mine sa zadatkom, da posle eksplozije mine izvrše napad na vlak, dok su druga 2 bataljona iste brigade bila u zasedi prema Brodu 2 bataljona XVIII. brigade prema Kapeli Batrini, kod s. Oriovca.

Na minu je naišao nemački kontrolni vlak, koji dejstvom mine nije bio potpuno uništen, već je posada iz njega davala otpor. Ali posle kratke borbe ista posada pobjegla je iz vlaka u bunkere duž pruge i odatle davala otpor. Usled blizine Broda, naše su se jedinice morale povući i ako u borbi nije postignut željen rezultat.

Plen:
1 puškomitraljez
1 šmajser
3 puške

Neprijateljski gubitci:
6 mrtvih i
1 zarobljen

Naši gubitci:
1 mrtav
6 ranjenih

Uništeno:
1 lokomotiva
1 tender i
1 vagon

Utrošeno:
700 metaka i
10 mina za laki bacač

14. I. 1944. jedinice XII. Divizije, bez Čehoslovačke brigade, izvršile su akciju na glavnu prugu¹⁰ Zagreb'—Beograd.

Mina je bila postavljena na pruzi kod s. **Slatinik** (Sekcija Brod). Namerno su propuštene 2 lokomotive i 1 pancar jer se je htelo čekati, dok ne naide neki transport. Stvarno je naišao transporti voz, natovaren tenkovima i kamionima

⁸ Isto.
⁹ Isto.
¹⁰ Opširnije o tome vidi u arhivu CDISB, K 12/1, ftk. 605.

ali je mina zatajila zbog neispravne kapisle. Odmah posle prolaza tog transporta naišla je jedna domobranska patrola u jačini od 8 domobrana, koja je primetila naše zasedu i na istu otvorila vatru. Za nekoliko trenutaka patrola je bila savladana, ali se je zaseda morala povući, jer je bila kompromitovana. Samo što su se naše jedinice povukle sa položaja, neprijatelj je počeo tući položaj artiljerijom i vatrom iz pancera, i tenkova. Vatra je trajala 3 sata ali bez ikakvih rezultata.

Plen:

8 pušaka

Neprijateljski gubitci:

1 mrtav

10 zarobljenih (od toga 3 železničara)

17. I. 1944., jedinice XII. Divizije sem Cehoslovačke Brigade, izvršile su akciju na glavnu prugu¹¹ Zagreb—Beograd. Ispod sela Sapci (Sekcija Brod 1 : 100000), postavljena je mina, a u neposrednoj blizini i zasjeda u jačini od dva bataljona, koji su imali zadatak da izvrše napad na vlak posle eksplozije mine. Dva bataljona bila su u zasjedi u selu Staro Topolje, a 3 bataljona XVIII. Brigade bila je u zasjedi prema Brodu u šumi Dolci. Sve jedinice bile su na svojim položajima u 4.30 časova.

U 8.20 časova naišla su 2 kamiona neprijateljske vojske iz Broda na zasedu XVIII. Brigade u šumi Dolci. Na kamione je otvorena vatra sa 3 teška mitraljeza i izvršen je juriš, ali je isti morao biti obustavljen radi dolaska kolone bornih kola, koja su svojom vatrom sprečila izvršenje juriša. Kada su borna kola naišla na naše minsko polje, prva su od mine oštećena i onesposobljena za pokret i na taj način zakrčila put ostalim kolima. Novu nastalu situaciju iskoristili su artiljerci, koji su iz protivtenkovskog topa ispalili 8 granata i onesposobili 3 tenka, a 1 zapalili. Ali kako je neprijatelju posle polsatne borbe došlo pojačanje u tenkovima i pešadiji, to su naše jedinice bile primorane da se povuku na prihvatni položaj, gde su vodile borbu do 9.15 časova, kada su morale usled nadmoćnosti neprijatelja odstupiti.

Plena u ovoj borbi nije dobiveno ništa, jer se isti usled nadmoćnosti neprijatelja nije mogao izvući.

Neprijateljski gubitci:

50 ubijenih i mnogo veći hroj ranjenih

Naši gubitci:

4 mrtva i 9 ranjenih

Uništeno: 1 tenk zapaljen i 4 onesposobljena

Iako se borba nije završila u našu korist u materijalnom pogledu, ipak je imala veliki moralni efekat na borce, koji su stekli novih iskustava u borbi protiv tenkova i stekli poverenje u sebe i svoje oružje.

20. I. 1944., jedinice XII. Divizije, bez Cehoslovačke Brigade, izvršile su akciju na glavnu prugu¹² Zagreb—Beograd. Mina je podmetnuta na oba koloseka južno od šume Varča,¹³ između St. Topolja i Andrijevac (Sekcija Brod

¹¹ Vidi u arhivu CDISB, K 29/1, ftk. 517.

¹² Vidi dok. br. 92.

¹³ Varcaga

1 : 100000). Jedinice Brodske brigade imale su zadatak da sačekaju jedan od prolazećih neprijateljskih transporata i da postave zasedu prema Andrijevcima i prema St. Topolju kao bočno osiguranje, a bataljon XVIII. Brigade da postavi osiguranje u N. Topolju, sa zadatkom, da neprijatelju spreči zaobilazanje jedinica Brodske Brigade.

Propušten je transportni vlak, koji je prolazio prugom u mometnu, kad su naše jedinice izbijale na prugu, jedan kontrolni voz i jedan pancir. Oko 7 sati naišla su 2 transportna vlaka, koja su se mimoila baš nad mjestom, gde su bile postavljene mine. Mina je eksplodirala samo delimično, t.j. većina eksploziva nije eksplodiralo, već se je neeksplodiran razbacao svud naokolo. Usled toga ni jedan od transporata nije bio zaustavljen, već su obadva produžila svoje kretanje. Naši su borci na iste otvorili vatru, no o rezultatima isto nije nam ništa poznato. Kako se u jednom transportu vozila vojska, to se je ista iskrcala u Topolju i krenula u pravcu naših jedinica. Zbog brisanosti terena i zbog vatre koja je otvorena iz bunkera duž pruge, naše su se jedinice povukle.

Naši gubici:

1 lakše ranjen

Akcija je bila dobro primremljena, ali nije uspela zbog neispravnosti mine, zbog čega se vodi istraga, ali do sada se još nije ustanovilo šta je pravi razlog da nije eksplodirala cela mina, već samo jedan njezin manji deo.

22. I. 1944., jedinice XII. Divizije, sem Čehoslovačke Brigade, učestvovala su u akciji na neprijateljsko uporište Čaglin postavljanjem zaseda prema Pleternici, Brodu i Đakovu. Detaljan izveštaj o radu i raspodelu jedinica, vidi se iz izveštaja o akciji na Čaglin.

XXVIII. UDARNA DIVIZIJA.

14. XII. 1943., jedinice XXVIII. Udarne Divizije, izvršile su diverziju pruge Zagreb—Sisak, između Odra i Ledernika (Sekcija Zagreb 1 :100000). Neprijatelj je ometao diverziju pruge jurišajući iz Turopolja na zasedu XXI. Udarne Brigade, dok je zasedu XVII. Udarne Brigade tukao topovima.

Naši gubici:

1 mrtav

5 ranjenih

Porušeno:

3 kl. pruge i

6 kl. tt. veza

19. XII. 1943., jedinice XXVIII. Udarne Divizije, izvršile su napad na neprijateljski aerodrom KURILOVAC kraj Velike Gorice.

O istoj akciji podnešen je pismeni izveštaj od strane ovoga Štaba, sa Op. br. 273/1943., ali kako je sada stigao od Štaba Divizije pismeni izveštaj o toj akciji i pošto ima nekih razlika između radiodepeše Divizije i pismenog izveštaja Divizije, to se tek i rezultat akcije ponovo dostavlja.¹⁴

¹⁴ Vidi i dok. br. 11.

Sam aerodrom napala su dva bataljona XVII. Udarne Brigade i to **u 21 čas**. Napad je zakasnio za 45 minuta zbog nailaska voza, u momentu kada **su jedinice** prelazile prugu. 20. XII. 1943. u 1.30 časova, jedinice su se sa aerodroma povukle, pošto su naišli tenkovi iz Zagreba, ali su do tog vremena bili **izvršeni** svi zadatci.

Plen:

14nemačkih lakih mitraljeza
3 protuavionska mitraljeza
45 pušaka
1 laki bacač
8000 metaka i ostale ratne spreme.

Neprijateljski gubitci:

100 mrtvih
1 nemački kapetan zarobljen
1 vazduhoplovni poručnik zarobljen
150 domobrana zarobljenih i 460 talijana oslobođenih.

Naši gubitci:

4 mrtva i
16ranjenih, od kojih 10 lakše

Uništeno:

1 tromotorni bombarder
6 kamiona
Spaljene velike količine benzina, ulja i municije, svi hangari i **barake**.

Srušeno:

1 transportni vlak dignut kod V. Gorice
2 mosta (jedan na cesti, drugi na pruzi kod Zagreba)
1200 metara pruge Zagreb—Karlovac

Akcija je bila dobro pripremljena i borci su dobro shvatili **sve** upute **koje** su bile izdane u pogledu brzine i odlučnosti rada, te siline udara, obzirom **na** blizinu Zagreba. Bataljoni u napadu radili su celo vreme samoinicijativno, **jer** greškom Štaba Brigade, jedinice u napadu nisu imale **veze sa** svojim Štabom Brigade, te se je čak i povlačenje izvršilo samo na osnovu ugovorenih **znakova** signalnih raketa.

Jedinice XXI. Udarne Brigade, koje su bile u zasedi prema Zagrebu, nisu izvršile svoj zadatak, jer su kroz iste prošli tenkovi, takoreći bez zapreke. One su se suviše ponele dosadašnjim iskustvom, da neprijatelj kreće u pomoć **tek** u zoru i tako su izradile prepreke protiv bornih kola, koje u stvari nisu bile prepreke, a pored toga, nisu ni bile branjene. Samo zahvaljujući dobroj vezi između Štaba XXI. Udarne Brigade i Divizije, jedinice su se na vreme povukle sa aerodroma, odmah poslije izvršenog zadatka, neposredno pre dolaska **ten-**kova iz Zagreba.

22. I. 1944., jedinice XXVIII. Udarne Divizije, izvršile su napad na neprijateljsko uporište Caglin (Sekcija Brod 1 : 100000), Detaljno o radu i raspodelu jedinica, izneto je u izveštaju o akciji na Caglin, koji se u prilogu dostavlja.¹⁵

15 Vidi o tome i dok. u arhivi CDISB, K 30/1, ftk. 437—438 i u ovoj knjizi dok. 131.

ISTOČNA GRUPA NOP ODREDA.¹⁶

24. XII. 1943., jedan vod Diljskog N.O.P. Odreda, koji se je vraćao sa osiguranja transporta preko Save, izvršio je napad na neprijateljsku posadu na ciglani Prve Hrvatske Štedionice, nedaleko od Broda. Posada je brojila oko 50 domobrana. Neprijatelj je bio toliko iznenađen, da je odmah poslije prvih metaka pobjegao.

Plen:

- 1 šmajser
- 3 puške sa 400 metaka
- 10 pari odela i nešto ratne spremne.

Neprijateljski gubici:

10 domobrana zarobljenih bez oružja.
Mi nismo imali gubitaka.

29. XII. 1943., jedan bataljon Diljskog NOP Odreda, sačekao je u zasedi na pruzi Caglin—Pleternica, u neposrednoj blizini uporišta Caglin (Sekcija Brod 1 : 100000), neprijateljsku kolonu u jačini od 300 ustaša. Iste su se ustaše vraćale u uporište posle opravke pruge Pleternica—Caglin. Borba je bila kratka i brza i naše su se jedinice morale povući zbog blizine uporišta Caglin i zbog toga, što je neprijatelj iz samog uporišta tukao našu zasedu bacačem i topom, a pešadija je izašla iz uporišta.

Neprijateljski gubici:

- 17 mrtvih i
- 20 ranjenih

Mi nismo imali gubitaka. Usled nadmoćnosti neprijatelja, plen se nije mogao izvući nikakav.

30. XII. 1943., jedinice Požeškog NOP Odreda, presekle su glavnu prugu Zagreb—Beograd na dva mesta kod sela Staro Petrovo Selo (Sekcija SI. Požega).

31. XII. 1943., jedinice Požeškog NOP Odreda, vršile su diverziju pruge Caglin—Pleternica.

Uništeno:

150 met, pruge, i 900 metara tt. veza.

Istoga dana, jedinice Požeškog NOP Odreda, bile su u zasedi na glavnoj cesti Zagreb—Beograd, između sela Starog Petrovog Sela i Nove Gradiške. Na zasedu je naišlo 6 neprijateljskih kamiona. Prvi komion je namerno propušten, ali kako su i ostali kamioni išli na velikom međusobnom odstojanju, to su usipeli zaustaviti samo jedan, dok su ostali pobjegli nazad čim se je otvorila vatra.

Uništeno: 1 kamion.

1. I. 1944., jedinice Diljskog NOP Odreda, izvršile su napad na neprijateljsko uporište **Dragovci** (Sekcija SI. Požega 1 : 100000), na cesti Pleternica—Kapelina Batrina. Uporište, koje je branilo 20—30 ustaša, likvidirano je za vrlo kratko vreme, pošto se je većina ustaša razbežala, a naše jedinice u napadu **bile** su premalene da bi to mogle sprečiti.

¹⁶ Vidi u ovoj knj. dok. 43, 47, 91, 120 i 130.

Plen:
18 pušaka
4 bombe
400 metaka i nešto odeće i sanitetskog materijala.

Neprijateljski gubitci:
9 mrtvih.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Srušeno: 400 metara tt. veza Pleternica—Kapela—Batrina.

2. I. 1944., jedinice Diljskog NOP Odreda vršile su diverziju pruge Pleternica—Caglin.

Srušeno: 1 km pruge i
4 km tt. veza, žica pokupljena, izolatori polupani
Istoga dana jedna patrola Diljskog NOP Odreda, uhapsila je u s. Lužane, zloglasnog ustaškog bandita, logornog pobočnika, poručnika Baletić Andriju.

Neprijateljski gubitci: 1 zarobljen

2/3. I. 1944., I bataljon požeškog odreda izvršio je napad na neprijateljsku stražu na želez. mostu kod s. VIDOVCÍ (Sekcija Požega 1 : 100000), 4 km od Požege. Posadu je sačinjavalo 10 domobrana 2. Posadnog sata, V. Pukovnik je sa stožerom u Doboju, naoružani sa 1 puškomitraljezom,a ostalo karabini. Jedinicama u napadu uspelo je da se približe neprijatelju neprimetno na bliske otstojanje i zahvaljujući postignutom iznenađenju istog svladaju posle kratke borbe.

Plen: 1 puškomitraljez sa 1000 metaka
8 pušaka i
1 telefon

Neprijateljski gubitci:
3 mrtva i 1 ranjen
6 zarobljenih

Naši gubitci: 1 mrtav.

3/4. I. 1944., jedinice Požeškog NOP Odreda vršile su diverziju pruge Našice—Pleternica, na sektoru Ašikovci—Knežci (Sekcija Požega 1 : **100000**).

Porušeno:
1.5 km pruge i
2 km tt. veza

4. I. 1944., jedan bataljon Diljskog NOP Odreda, postavio je zasedu u šumi DOLCI (Sekcija Brod 1 : 100000). Na zasedu je naišlo 11 neprijateljskih vojnika, koji su trebali u toj šumi šeci drva. Borba je trajala nekoliko munita i neprijatelj je bio svladan.

Plen: 6 pušaka sa 300 metaka

Neprijateljski gubitci:
11 zarobljenih (od toga 10 domobrana 2. koturaške satnije iz Broda i 1 Namac).

4/5. I. 1944., jedinice Požeškog NOP Odreda, konfiskovale su ustašku imovinu u selu Tekići.

Plen: 4 konja, 3 goveda i 2 kola

6. I. 1944., jedan bataljon Diljskog NOP Odreda, vršio je diverziju na pruzi Zagreb—Beograd između St. Topolja i D. Andrijevac (Sekcija Brod 1 : 100000).

Uništeno: 400 m. t.t. veza
Istoga dana, jedinice Požeškog NOP Odreda, ušle su u neprijateljsko uporište Požegu i došle do bolnice, a da ih neprijatelj nije primetio. Ali greškom boraca, koji su na stražu kod bolnice otvorili vatru, posada uporišta bila je alarmirana, i naše jedinice su se morale povući.

8. I. 1944., jedna četa Diljskog NOP Odreda, vršila je diverziju na glavnoj pruzi, između sela Garčin i Sapce. Rad je bio otežan, jer je neprijatelj ometao diverziju stalnim puškaranjem na naše borce i to iz bunkera duž pruge i sa stanice Garčin.

Porušeno: 400 metara tt. veza i spaljena jedna vaktarnica.

Zarobljeno: 1 željezničar.

9/10. I. 1944., jedinice Diljskog NOP Odreda, prekopavale su ceste: Selna—Klokočevik i Šušnjevc—Vrhovina (Sekcija Brod 1 : 100000), a jedan vod je rušio tt. veze na glavnoj pruzi, između sela Zadubravlje i D. Vrba. Žica se nije mogla pokupiti, jer je naišao pancir, zbog koga su se morale naše jedinice povući.

Porušeno: 600 m tt. veza.

10/11. I. 1944., jedinice Diljskog NOP Odreda, ponovo su rušile tt. veze na glavnoj pruzi između SI. Broda i St. Topolja.

Srušeno: 2 km. tt. veza
1 vaktarnica zapaljena i
58 pružnih radnika zarobljeno.

12/13. I. 1944., jedinice Diljskog NOP Odreda, rušile su tt. veze na glavnoj pruzi i to između sela Sapci—D. Andrijevc i SI. Brod—D. Vrba.

Uništeno: 4700 m tt. veza

12. I. 1944., došao je neprijatelj u jačini od oko 300 ustaša i Nemaca, u selo VENJE (Sekcija Požega 1 : 100000), da odande seli svoje simpatizere. Jedinice Požeškog NOP Odreda, saznajući za to, odmah su krenule u pravcu tog sela sa zadatkom, da neprijatelja napadnu. Ali u vremenu kada su se naše jedinice približile selu, neprijatelj je već bio spreman na povratak. Naši borci su otvorili vatru na njega i uspjeli samo toliko, da su neprijatelja natjerali da se povlači pod borbom.

Gubici neprijatelja: nisu poznati.

Naši gubici: 1 mrtav.

13. I. 1944., jedna četa Požeškog NOP Odreda, nalazila se je u selu **LIPA** (Sekcija Požega). Oko 10 sati, četa je bila napadnuta od **новоformirane t.zv.** udarne ustaške bojne, koja broji 120 domaćih ustaša — krvnika pod **komandom** bivšeg tabornika Antuna Vičića. Ceta je prihvatila borbu i veštim **manevro-**vanjem uspjela je da u 14 sati primora neprijatelja na povlačenje.

Plen: 1 puška.

Neprijateljski gubici:

9 ranjenih i neutvrđen broj mrtvih.

Naši gubici:

2 ranjena i 2 puške.

13/14. I. 1944., jedan bataljon Požeškog NOP Odreda, vršio je diverziju pruge Pleternica—Našice, na sektoru Knešci—Ašikovac (Sekcija Požega 1 : 100000).

Srušeno: 2 km pruge i 3 km tt. veza.

14/15. I. 1944., jedinice Diljskog NOP Odreda, vršile su diverziju pruge Kapela Batrina — Pleternica (Sekcija Požega 1 : 100000), kojom su prilikom zapalile željezničku stanicu SULKOVAC.

Srušeno: 4,5 km pruge

8 km. tt. veza i

1 željeznička stanica zapaljena.

16. I. 1944., Podravska četa Osječkog NOP Odreda, nalazila se u selu **KA-PELNA** (Sekcija D. Miholjac 1 : 100000), gde je primila borbu sa jednom ustaškom patrolom, jačine od oko 100 vojnika. Posle kratke borbe četi je uspjelo da neprijatelja natjera u bjeg.

Plen: 1 puškomitraljez

15 karabina

2 pištolja

40 bombi

2000 metaka

Neprijateljski gubici:

22 mrtva, 18 ranjenih i 2 zarobljena.

Naši gubici: 1 lakše ranjen.

16/17. I. 1944. jedinice Diljskog NOP Odreda, vršile su diverziju pruge Našice—Pleternica.

Srušeno: 7 km pruge i

10 km tt. veza

17/18. I. 1944. i 20. I. 1944., jedna četa Diljskog NOP Odreda, izvršila je ekonomsku akciju na pustaru IVANINDVOR, kod Pleternice.

Plen:

50 m žita

4 m. soli

120 kg. špirita

16 goveda

48 svinja i nešto šusterskog materijala.

22. I. 1944., jedinice Istočne Grupe NOP Odreda, učestvovala su u akciji na neprijateljsko uporište Caglin, Poreč i Kulu. Detaljnije o rasporedu i radu jedinica, vidi se iz izveštaja o akciji na Caglin.

ZAPADNA GRUPA NOP ODREDA.¹⁷

31. XII. 1943., jedinice Posavskog NOP Odreda, vršile su fingirani napad na ST. GRADIŠKU, VOJNO VIC SALAS I NOVI VAROŠ (Sekcija Pakrac 1:100000). Posadu u tim uporištima sačinjavali su domobrani i ustaše.

Za izvršenje ovoga zadatka, jedinice Odreda, prebacile su se 30. XII. 1943., u šumu Prašnik, gde su se zakonspirisale i čekale polazak u akciju.

Jedinice koje su vršile fingirani napad na VJONOVIC SALAŠ, a u kom se uporištu nalazila jedna satnija ustaša, izvršio je napad putem od Gredana prema Ciglanama jedna četa, druga četa kota 96 — Ciglane i jedan vod preko kote 98—Ciglana.

Jedinice koje su trebale vršiti fingirani napad na St. Gradišku (dva bataljona), trebala su iz šume Prašnik krenuti preko sela Ivare i kanalom između D. Varoši i Save, da napadnu most na Savi i kaznionu. Kretanje putem nije bilo moguće, jer se duž ceste N. Varoš — St. Gradiška, nalaze neprijateljski bunker.

Fingirani napad na oba uporišta počeo je 31. XII. 1943., u 22 časa i trajao je do 1. I. 1944., do 1 sat.

Rezultati borbe nisu postignuti onakvi, kakvi su predviđeni zadatkom, iz razloga što su jedinice, koje su fingirale napad na St. Gradišku, prilikom svog prolaza kroz selo D. Varoš, naišle na domobrane, koji su tamo igrali kolo i na poziv partizana nisu se hteli predati, već su počeli da beže. Naši borci su otvorili na iste vatru i time odali svoje prisustvo. Ali i pored toga, našim je borcima uspelo da se privuku do samog mosta i da tamo pobiju nekoliko ustaša. Oružje od svih ubijenih nije se moglo izvući usled jake neprijateljske vatre, koja je ostvorena na naše borce sa obe obale Save.

Plen: 2 puške i nešto ratne sprem.

Neprijateljski gubitci:

6 domobrana zarobljeno (bez oružja) .

2 domobrana ranjena

11 domobrana ubijenih, od toga 8 ustaša i 1 ustaški poručnik.

Mi nismo imali gubitaka.

U ovoj akciji, štabovi su dobro rukovodili svojim jedinicama i da nije bilo velike vode, t.j. da se je moglo nastupati u streljačkom stroju i u više pravaca, rezultati fingiranog napada bili bi svakako bolji. Jedinice su morale izvršiti povlačenje, ne zbog pritiska neprijatelja, već zbog brisanog terena, preko koga se po danu ne bi mogle povlačiti bez velikih gubitaka, a zadržavanje preko dana na istim položajima, zbog blizine jakih neprijateljskih uporišta, nije moguće.

¹⁷ Rezultati izvedenih akcija tih jedinica objavljeni su u ovoj knjizi. Vidi dok. br. 44, 48 i 88.

Utrošeno: 1300 metaka i 8 lakih mina-

4. I. 1944., I. i II. bataljon Posavskog NOP Odreda, sačekali su na severnim ivicama sela Korita i Lovske (Sekcija Pakrac 1 :100000), dve satnije ustaša iz Lipika, koji su imali nameru da opljačkaju pomenuta sela.

Borba je primljena u 12 časova i završena u 16. Uspjelo se sprečiti neprijatelju ulazak u sela Korita i Lovsku i odbaciti ga u pravcu sela Subotske, gde je napadnut od jedinica Daruvarskog NOP Odreda.

Plena u ovoj borbi nije dobiveno ništa iz razloga, što se je slabo rukovodilo borbom i dozvolilo se neprijatelju da svoje mrtve i ranjene odvuče sobom. Nije se težilo da se neprijatelja izmaneviše i potuče, već samo da mu se spreči ulazak u pomenuta sela.

Posle neuspjeha kod sela Korita i Lovske, neprijatelj se prebacio u selo SUBOTSKA (Sekcija Pakrac 1 : 100000). Jedinice Daruvarskog NOP Odreda, koje su se nalazile u zasedi prema Lipiku kod D. Čaglića i Kovačevca, vidjevši da je neprijatelj ušao u selo Subotska, izvršile su izvesno pomeranje snaga u cilju napada na neprijatelja. Napad je izvršio jedan bataljon Daruvarskog NOP Odreda. U selu Subotska, nalazilo se je pored dve satnije ustaša, koje su bile odbijene od sela Lovske i Korita, još i oko 120 ustaša i 45 gestapovaca, koji su došli iz Lipika preko sela Jagme u Subotsku.

Raspored za napad bio je sledeći: Jedna četa je nastupala pravcem D. Čaglić — Subotska, druga četa selo Kovačevac — kota 302 zapadni deo sela Subotska, a jedna četa išla je preko kote 248 i zauzela položaj u samom selu kod škole sa zadatkom, da preseče neprijatelju otstupnicu.

Neprijatelj je primetio naše jedinice već na dosta velikom odstojanju i držao ih stalno pod vatrom. Ali i pored toga, sve su čete izvršile svoj zadatak. Kad je neprijatelj osjetio četv, koja mu je presecala otstupnicu, počeo se je povlačiti i u tom povlačenju je naišao na tu četv. Borci te čete herojski su se držali i bilo je momenata, kada su se sa neprijateljem hvatali za guše i obračunavali noževima. Borba je trajala svega skupa 1 sat, nakon čega je neprijatelju uspeo da se izvuče iz okruća u pravcu Lipika, a naše jedinice gonile su ga, pretežno vatrom, sve do ulaska u Lipik.

Plen: 7 karabina
1 šmajser
5 pištolja
300 metaka
20 odela

Neprijateljski gubitci:
17mrtvih (od toga 13 gestapovaca)
3 zarobljena

Naši gubitci:
2 mrtva (od toga sekretar bataljona drug Jovo Sudar)
2 ranjena

Utrošeno: 2300 metaka
U ovoj borbi i rukovodioci i borci, poneli su se primerno, imajući u vidu, da je bataljon u napadu brojao svega 90 boraca.

4/5. I. 1944., jedinice Posavskog NOP Odreda, bile su u sastavu jedinica XII. Divizije i dobile su u zadatak izvršenje fingiranog napada na neprijateljska uporišta NOVSKA I BRESTACA (Sekcija Parkrac 1 : 100000).

Neprijatelj je prisustvo naših jedinica, pomoću svojih patrola, otkrio na velikom udaljenju od samog uporišta. Napad je počeo u 12.15 časova i trajao do 5.30 časova.

Neprijateljski gubitci:

12 mrtvih i 4 ranjena

Naši gubitci:

1 mrtav

2 ranjena

Utrošeno: 1800 komada metaka.

4. I. 1944., jedinice Bilogorskog NOP Odreda, napale su neprijatelja, koji je napustio uporište DURDEVAC (Sekcija Đurdevac) i preko Drave se povlačio u Mađarsku. Pošto je napad izvršen tek onda, kada se je neprijatelj već prebacio preko Drave, to rezultat tog napada nije poznat.

5. I. 1944., jedan bataljon Bilogorskog NOP Odreda, prošao je preko Drave u Mađarsku, gde je naišao na stražu mađarskih graničara. Pošto se isti na poziv partizana nisu hteli predati, otvorena je vatra i graničari su odmah počeli da beže.

Plen : 4 karabina

1 šmajser

6 konja i

12 goveda

Neprijateljski gubitci:

2 mrtva i

3 zarobljena (koji su prebačeni na našu stranu, svučeni u civil i opet prebačeni u Mađarsku).

Mi nismo imali gubitaka.

5. I. 1944., jedan bataljon Bilogorskog NOP Odreda, prihvatio je borbu kod sela CABUNE (Sekcija Slatina 1 : 100000), sa jednom ustaškom bojnom, koja je iz Slatine kretala u pravcu Virovitice. Borba je vođena 3 sata i neprijatelj je bio primoran da se vrati u uporište, ostvarivši na bojnopolju 2 mrtva, dok je ostale mrtve uspeo da odvuče sobom.

Plen: 2 puške.

Neprijateljski gubitci: 32 mrtva.

Naši gubitci: 2 mrtva.

U ovoj borbi i rukovodioci i borci pokazali su se dobri i poletni, ali je bio bataljon suviše malobrojan, da bi mogao naneti neprijatelju još veće gubitke i da bi mogao da izvuče plen.

Istoga dana, četa „Matije Gupca“, iz sastava Posavskog NOP Odreda, sačekala je u zasedi na pruzi Banova Jaruga — Poljana (Sekcija Pakrac 1 :100000), 40 domobrana Gorskog Zdruga, koji su se posle prvih metaka povukli. Kako je četa malobrojna i mlada, to nije znala iskoristiti svoj uspeh.

Neprijateljski gubici: 4 mrtva.

5/6. I. 1944., jedinice Posavskog NOP Odreda, vršile su diverziju pruge Pakrac — Banova Jaruga.

Srušeno: 2,5 km željezničke pruge i tt. veza

10. I. 1944., četa „Matije Gupca“ i partizanska straža iz Kraljeve Velike, postavile su zasedu na pruzi Lipovljani — Banova Jaruga (Sekcija Pakrac 1 :100000). Na zasedu je naišla jedna patrola Nemaca, jačine od oko 40 vojnika, koja je posle prvih metaka pobjegla.

Plen: 1 puškomitraljez
5 pušaka

Neprijateljski gubici:
3 mrtva i
2 zarobljena

11. I. 1944., jedinice Posavskog NOP Odreda, postavile su zasedu na pruzi Banova Jaruga — Lipovljani (Sekcija Pakrac 1 : 100000). Na zasedu je naišla patrola od 50 Nemaca, koja je pobjegla bez davanja otpora čim je primetila zasedu.

Plen: 1 šmajser i
1 pištolj

Neprijateljski gubici: 1 zarobljen.

14. I. 1944., jedinice Posavskog NOP Odreda, postavile su ponovo zasedu na pruzi Banova Jaruga — Lipovljani. Na zasedu je naišlo **45** Nemaca, koji su posle prvih metaka u paničnom begu pobjegli.

Plen : 2 puške
24 okvira za puškomitraljez sa 400 metaka

Neprijateljski gubici: 2 zarobljena.

Istoga dana, jedna četa Posavskog NOP Odreda, postavila je zasedu na pruzi Banova Jaruga — Poljana. Na zasedu je naišlo 45 ustaša koji su išli u streljačkom stroju i bočno na položaj naše čete. Kako je četa brojila svega 20 ljudi i pošto im je bio ugrožen bok, to se je četa posle 45 minutne borbe morala povući.

Neprijateljski gubici:
10 mrtvih i
5 ranjenih

17. I. 1944., jedinice Posavskog NOP Odreda, postavile su zasedu i minu na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, kod sela Paklenice (Sekcija Pakrac 1 : 100000). Akcija nije dala željenih rezultata, pošto je mina sabotirala, nakon čega su se naše jedinice povukle.

19. I. 1944., jedinice Bilogorskog NOP Odreda, napale su neprijateljsko uporište VELIKO TROJSTVO (Sekcija Bjelovar 1 : 100000), u kome je bila posada od 120 gestapovaca. Napad je otpočeo 19. I. 1944., u 21.30 čas i trajao je do 20. I. 1944., do 6 časova.

Rezultati borbe nisu postignuti iz razloga, što jedna četa sa kojom je išao i zamjenik' komandanta bataljona, mesto da je na brzinu upala u opštinu i školu, ista se je povukla od zgrade, tako da je bilo neprijatelju omogućeno da se skoncentriše baš u tim zgradama, koje su u selu najjače i koje se bez teškog oružja nisu mogle likvidirati. Pošto je na taj način izvršen jedan propust, zbog koga nije bilo izgleda za likvidaciju uporišta, to je bilo naredeno povlačenje.

Neprijateljski gubitci:
4 mrtva

Naši gubitci: 4 lakše ranjena

Utrošeno: 970 metaka

Akcija je bila dobro pripremljena, ali greškom Štaba II. bataljona, ista nije uspela. U prvom naletu uspelo se neprijatelja isterati iz bunkera, ali pri tome je učinjena i greška, dopustilo se naime neprijatelju, da se skoncentriše u tvrde zgrade i da se ponovo organizira za otpor.

22. I. 1944., jedinice Bilogorskog NOP Odreda, postavile su zasedu:

- a.— na pruzi između Kokinca i Galovca;
- b.— na cesti od Bjelovara između Prespe i Zdralova; i
- c.— na cesti i pruzi kod sela Bulinca (Sekcija Bjelovar).

Borbu su vodile zasede kod Bulinca i zasede kod Kokinca. Na zasedu koja je bila između Kokinca i Galovca, naišao je iz Bjelovara voz, u kome se vozila ustaška željeznička bojna. Voz nije naišao na minu, već se ranije zaustavio u Grgincu i odatle je upućena pravcem pruge prema našoj zasedi jedna ustaška patrola od 30 ustaša. Naša zasjeda iste patrole nije mogla propustiti, pošto su išli vojnici u streljačkom stroju na velikom međusobnom rastojanju. Kad se je patrola približila na blisko odstojanje, otvorena je na njih vatra, posle koje se neprijatelj u paničnom bijegu vratio u voz i voz se je vratio u Bjelovar.

Plen: 5 pušaka, sa 300 komada metaka.

Neprijateljskih gubitaka: 8 mrtvih.

Na zasedi kod sela Bulinca, vođena je borba od 9.30 sati do 13 časova, sa dve satnije Nemaca iz Velike Pisanice. Borba se nije razvijala u našu korist, jer je ista bila slabo rukovodena, a i zaseda sama bila je nepravilno postavljena. U 13 sati, naše jedinice morale su se povući.

Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Naši gubitci:

5 mrtvih (isti su bili novomobilisani i sami se predali neprijatelju, koji ih je na licu mesta streljao i trojici povadio oči).
2 ranjena i izgubljene 2 puške.

Utrošeno:

U svim tim borbama 1400 komada metaka.

23. I. 1944., jedinice Posavskog NOP Odreda, podmetnule su minu na pruzi Banova Jaruga — Pakrac, kod željezničke stanice Brezine (Sekcija Pakrac 1 : 100000). U 9 sati naišao je pancar, u kome se je vozilo kao posada, sa jednim puškomitraljezom, 20 domobrana 8. Gorske pukovnije. Poslije eksplozije mine, naši su borci izvršili juriš, ali zbog nepravilnog rasporeda jedinica, uspelo je deseterici neprijateljskih vojnika da pobjegnu.

Plen: 1 puškomitraljez „Brno”
1 šmajser
12 karabina
2000 metaka

Neprijateljski gubitci:
8 mrtvih
4 zarobljena i
4 željezničara zarobljena

Uništeno:
1 lokomotiva i 2 vagona.
Mi nismo imali gubitaka.

XII. UDARNA BRIGADA.¹⁸

12. XII. 1943., III. bataljon XII. Udarne Brigade, prebacio se je sa sektora Motajice, preko Save u SI. Kobaš, gde je bilo 37 naoružanih seljaka. Bataljon je celo selo opkolio i nastupao prema centru. Borba koja se je razvila, trajala je svega 5 minuta. Jedan deo civila je zarobljen i razoružan, dok se je jedan deo istih sakrio po selu i nije ih bilo moguće pronaći. Pored oružja dobiveno je nešto i vojničke spremne i konfiskovane imovine tabomikova i još nekih drugih ustaša. Među zarobljenima su se nalazile i 3 ustaše, poznati krvnici i koljači, koji su na licu mesta likvidirani.

Plen: 17 pušaka

Neprijateljski gubitci: 3 mrtva.

14. XII. 1943., II. bataljon XII. Udarne Brigade, prebacio se je preko Save u sela Pričac i Zivike (Segcija Požega 1 : 100000), gde je bilo preko 60 naoružanih civila (bandita), koji su narod iz tih sela silom tjerali u Lužane. Bataljonu je uspelo da neprijatelja protera u pravcu Lužana, ali pod pritiskom pojačanja, koje je neprijatelju došlo iz Lužana, bataljon se je povukao i prebacio nazad preko Save.

Gubici neprijatelja nisu nam poznati.

Naši gubitci: 1 mrtav.

18. XII. 1943., IV. bataljon XII. Udarne Brigade, prebacio se je preko Save, sa zadatkom, da izvrši napad na selo Orubicu (Sekcija Požega 1 : 100000), gde je bilo oko 30 naoružanih civila. Posle prelaska Save, bataljon je došao u selo

¹⁸ o akcijama Brigade u Bosni tokom siječnja 1944. g. vidi dok. br. 5, 102, 110 i 111.

Davor. Naoružani seljaci iz tog sela odmah su pobjegli u selo Orubicu i obavestili tamošnje naoružane seljake da idu partizani i tako su svi skupa pobjegli. Bataljon je ušao u selo Orubicu bez otpora, pošto je neprijatelj pobjegao, zaplenio u selu 4 čamca i prebacio se nazad preko Save.

DIVERZANTSKI BATALJON

1. I. 1944., presečene šine na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd, kod sela Paklenice (Sekcija Pakrac 1 :100000) na dva mesta i postavljene nagazne mine kod sela Borovci, koje je neprijatelj pronašao i odneo.

17. I. 1944., na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd, između sela Paklenice i St. Grabovca. Na minu je naišao transportni voz u 7 sati u jutro. Promet obustavljen 2 dana.

Uništeno: 1 lokomotiva,
2 vagona
2 topa

Neprijatelj je imao 4 mrtva.

Istoga dana, postavljene su nagazne mine na cesti Virovitica — Spišić Bukovica, kako bi se sprečio izlaz tenkova iz Virovitice u pravcu Spišić Bukovice. Na iste mine naišla su dvojica kola, koja su selila švabe u Viroviticu.

22. I. 1944., srušen je željeznički most dug 8 metara, između Bulinca i Severina (Sekcija Bjelovar 1 :100000) i presečena pruga kod Kokinca.

23. I. 1944., u 00 časova, dignut je na pruzi Virovitica — Suhopolje pancerni voz.

Uništeno: 1 lokomotiva i
1 vagon

27. I. 1944., dignut je na glavnoj pruzi između stanica Okučani, Rajić (Sekcija Pakrac 1 :100000), u 29 časova, teretni voz. Uništena 1 lokomotiva.

AKCIJA — BORBA ZA CAGLIN, POREČ I KULU.

Dana 22. I. 1944. jedinice VI. Korpusa NOV. i POJ. izvršile su napad na neprijateljska uporišta Caglin, Poreč i Kulu (sekcija Slav. Brod 1 : 100.000).

1) Opis položaja: U prilogu dostavljaju se skice za sva tri uporišta.

Selo Caglin nalazi se na maloj uzvisici, sa dobro brisanim predterenom na sve strane. Neprijatelj je organizovao spoljnu i unutarnju odbranu sela. Oko i u selu izgradio je bunkere dignute pola metra od zemlje i pokrivene, a tri bunkera bila su zidana i to 2 od ovih na sprat. Bunker su bili međusobno vezani saobraćajnicama. Pored bunkera, neprijatelj je u samom selu za unutarnju odbranu sela, podesio nekoliko najjačih kuća za odbranu. Ključ odbrane ležao je u severnom delu sela gde su utvrđenja iako je bio prilaz najteži bila najgušća.

Sela Poreč i Kula leže u ravnici, sa brisanim prostorom oko sela nekoliko stotina metara daleko. Kao u Caglinu, tako je neprijatelj i u ovim selima or-

ganizirao spoljnu i unutarnju odbranu sela. Celo selo opasano je **bunkerima** i saobraćajnicama, a u samom selu izgrađeni su bunker i jake kuće **podešene** za odbranu.

2) Uporište Caglin napadala su tri bataljona XVII. Udarne brigade, uporište Poreč napadao je jedan bataljon XVII. Udarne brigade i jedan bataljon Osječkog Odreda, a uporište Kulu napadao je jedan bataljon XXI. Udarne brigade i jedan bataljon Požeškog Odreda. Ostale jedinice VI. Korpusa i to: jedinice XII. Divizije, sem Cehoslovačke brigade, jedinice Diljskog i Osječkog Odreda, kao i ostatak jedinica XXI. Udarne Brigade držale su zasjede prema ostalim neprijateljskim uporištima i to prema Našicama, Dakovu, Brodu, Pleternici i Požegi.

3) U Caglinu nalazila se VI. Ustaška bojna pod zapovjedništva ustaškog nadsatnika Dr. Zvonimira Dončevića. Bojna je brojila oko **540** ustaša i imala je tri satnije. Zapovjednik druge stanije bio je ustaški natporučnik — emigrant Ivan Todorović, zapovjednik. 4. satnije ustaški natporučnik Stanko Pandurović, dok ime zapovjednika 6. satnije nije poznato. Bojna je bila naoružana 1 protivtenkovskim topom 37 mm., 6 teških mitraljeza, 2 teška bacača, 8 puškomitraljeza, a ostalo puške i to većim dijelom talijanske.

U uporištu Poreč nalazilo se 160 neprijateljskih vojnika i to: **40 Nemaca** i 120 domaćih Švaba. Naoružanje: 1 teški i 3 laka bacača mina, 2 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, a ostalo puške. Naziv jedinice kojoj su Nijemci pripadali nije poznat, a isto tako nisu poznata imena njihovih komandanata.

U uporištu Kuli bilo je oko 200 neprijateljskih vojnika i to: 50 Nemaca i 150 naoružanih seljaka, pripadnika njemačke skupine. Naoružanje: 1 poljski top 75 mm., 1 teški i 4 laka bacača, 4 teška mitraljeza i 6 puškomitraljeza, a ostalo puške. Naziv jedinice kojoj su pripadali Nemci nije poznat, a isto tako nisu poznata imena njihovih komandanata.

4) Obostrana situacija i odluka. Neprijatelj je iz ovih uporišta vršio upade u naša sela i terorizirao naše seljake. Sam položaj tih uporišta je takav, da nam u mnogo smanjuje naš oslobođeni teritorij i otežava vezu Dilja sa ostalom oslobođenom teritorijom Slavonije. Kako se je ocjenilo da bi se pomenuta uporišta od svih ostalih uporišta mogla likvidirati sa najmanje žrtava i da bi likvidacija tih uporišta imala veliki politički i ekonomski značaj i da bi se otklonio sav uticaj tih uporišta na naš oslobođeni i poluoslobođeni teritorij doneta je odluka da se ta uporišta likvidiraju.

5) Izdate zapovesti. U prilogu dostavljaju se zapovesti¹⁹ i to: zapovest Štaba Korpusa,²⁰ zapovest XXVIII. Udarne divizije,²¹ zapovest XII. Divizije²² i zapovest Istočne Grupe N.O.P. Odreda.²³

6) **Vreme kad je borba počela:** Napad na Caglin počeo je 22. I. 1944. u 4.15 časova, a napad na Poreč i Kulu 22. I. 1944. u 00 časova.

Uporište Caglin napadalo se sa tri pravca i to: sa pravca severa, istoka i zapada. Jedinicama u napadu pridodato je za bržu i uspješniju likvidaciju upo-

¹⁹ Zapovijesti nisu priložene.

²⁰ Arhiva CDISB, K 12/1, ftk. 87-88.

²¹ Isto, K 30/1, ftk. 440-445.

²² Isto, K 23/1, ftk. 498-501.

²³ Isto, K 12/1, ftk. 89-90.

rišta vod brdskih topova 75 mm. 28. vod brdskih topova 65 mm. M. 06, 1 protivtenkovski top 37 mm. i 2 odelenja teških bacača.

Jedinice koje su napadale uporište sa zapada i istoka uspele su u prvom jurišu da uđu u selo, ali je neprijatelj kontrajurišem izbacio iz sela jedan deo jedinica koje su napadale uporište sa zapadne strane, ali uspeh jedinica sa istočne strane sela i likvidacija nekih bunkera na zapadnoj strani sela, a koje su likvidirale jedinice koje neprijatelj nije uspeo da kontrajurišem izbaci iz sela, omogućilo je jedinicama izbačenim iz sela, da ponovo uđu u selo.

Jedinice, koje su napadale sa severa nisu uspele u prvom napadu da likvidiraju bunkere, već su se poslije prvog neuspelog juriša povukle u jugo-istočni deo sela Milanlug. Teško oružje, koje je bilo pridodato tim jedinicama, nije došlo na određene mu položaje, dejstvovalo je sa velike daljine i jedinicama nije dalo one pomoći, koja se od teškog oružja očekuje. Tek kada su topovi privučeni na blisko odstojanje i kada su se jedinice ponovno sredile i pripremile za napad i kada je izvršena efikasna vatrena priprema, juriš je uspeo. Neprijatelj, izbačen iz bunkera, povukao se u selo i u bunkere u selu, odakle je pružio i dalje krvav i žilav otpor. Naši su borci morali osvajati kuću po kuću, bunker po bunker i sužavali obruč oko neprijatelja koji se je povlačio prema centru sela. Za celo vreme tih borbi u selu, koje su bile jako krvave, neprijatelj je bio u defanzivi sa slabim i neorganizovanim pokusima ofanzivnih radnji, koje mu nisu uspele. Istoga dana posle podne, uspeo je 80-torici ustaša da se probiju u pravcu istoka, gde su naišli na naše jedinice koje su napadale železničku stanicu. Deset od njih je u tom proboju ubijeno, dok je ostalima uspjelo da pobjegnu. Uporne ulične borbe vodile su se cijeloga dana 22. I. 44. do 23. I. poslije podne. Neprijatelj je na sve moguće načine probao da naše borce obmani i da pobjegne. Tako se na pr. oblačio u civil sa partizankom na glavi, oblačio u ženska odijela ili natovarivao na kola svoje ranjenike i hteo iste kao da su partizani, da ih izveze iz uporišta.

22. I. 1944. oko 3 sata posle podne jedna kolona Nemaca u jačini od preko hiljadu vojnika naišla je na zasedu XXI. Udarne brigade prema Požegi. Na položaju k. 174 — ciglana (sekcija Požega — Brod 1 :100.000) bila su tri bataljona 21. Udarne Brigade, a jedna četa iste brigade bila je zakonspirisana u šumi Granični Gaj sa zadatkom, da u slučaju nailaska neprijatelja istoga udari s leđa. Kad je naišao neprijatelj zaseda je primila borbu i uspeła je da posle 3-satne žilave i krvave borbe prisili neprijatelja na povlačenje. Četa koja je bila u konspiraciji izvršila je svoj zadatak, ali je bila suviše malobrojna da bi mogla neprijatelju nanijeti onakve gubitke, kakvi se očekuju od jedinice sa takvim zadatkom. U tim borbama na zasedi zarobljena su: 2 poljska topa 75 mm. M.12 sa 234 granate, ali je jedan od tih topova temeljito sabotiran, 1 teški mitraljez, 2 kamiona, od kojih je jedan spaljen, 10 pušaka sa 1.000 metaka i 5 mina za teški bacač.

Desna pobočnica ove kolone, koja je naišla na zasjedu XXI. Udarne Brigade naišla je u selu Knežci (sekcija Slav. Brod 1 : 100.000) na zasedu XVIII. brigade. Neprijatelj, jačine 1 satnije Nijemaca, poslije kratke borbe natjeran je na povlačenje.

Istoga dana oko 12 časova naišla je jedna bojna ustaša iz Našica na položaj k. 204 — k. 213 (sekcija Slav. Brod 1 : 100.000) gde je bio u zasedi jedan bataljon Osječkog Odreda. Bataljon je uspeo da neprijatelja zadrži i neprijatelj videći, da neće moći izvršiti svoj zadatak povukao se je u 17 časova.

22. I. 44., kada borba za Čaglin još nije bila završena, jedinice koje su dotle bile u rezervi i u zasjedi prema uporištu Poreč i Kula izvršile su u 0.0. časova napad na pomenuta uporišta.

Napad na Poreč izvršio je 4. bataljon XVII. Udarne Brigade i 1 bataljon Osječkog Odreda. Uporište je poslije kratke borbe likvidirano, ali željeni rezultati nisu postignuti, jer je neprijatelj iz uporišta pobjegao u uporište Kulu i odvuкао sobom svoje oružje. Neprijatelj je u tim borbama imao 20 mrtvih, dok mi nismo imali gubitaka.

Istovremeno sa napadom na Poreč trebao je 4. bataljon XXI. brigade i jedan bataljon Požeškog Odreda da izvrše napad na neprijateljsko uporište Kulu. Napad nije počeo na vreme, već sa zakašnjenjem od 2 sata. Našim je jedinicama uspjelo da uđu u selo i jedinice XXI. Udarne brigade već su zarobile 1 teški mitraljez i očistile nekoliko bunkera i kuća. Ali u tome se bataljon Požeškog Odreda bez ičijeg naređenja, a zbog nailaska neprijatelja koji je iz uporišta Poreč bježao u uporište Kula, povukao i time omogućio posadi u Kuli da svu svoju vatru skoncentriše na bataljon XXI. Udarne brigade i da ga kontrajurišem izbaci iz sela. Bataljon XXI. Udarne brigade povukao se je sa namjerom da se u noći 23/24. I. 1944 ponovo izvrši napad na Kulu. Do tog napada nije došlo, jer je neprijatelj u toku dana 23. I. 44. probio zasjedu XVIII. brigade i ušao u Kulu.

U toku 23. I. 44. vodile su se u Čaglinu ogorčene borbe. Poslije podne, kada je stigla vest da je zaseda prema Našicama probijena, izvučene su iz uporišta 2 čete i upućene u pravcu Našica. Taj momenat je iskoristio neprijatelj i izvršio iz uporišta proboj u pravcu Našica, Broda i Kule. Prodor je neprijatelju doduše uspeo, ali je baš prilikom tog proboja potučeno najviše neprijateljskih vojnika, koji su gonjeni pokretom i vatrom 2 km. izvan uporišta. Tako su naše jedinice poslije 35-satne borbe oslobodile Čaglin.

23. I. 1944., kada su jedinice XXVIII. Udarne Divizije pristupile likvidaciji neprijateljskih uporišta Poreč i Kula, zaseda XII. Divizije prema Pleternici izvršila je izvesno pomeranje i to: 2 bataljona XVIII. brigade prebacila su se na liniju selo Cosinac — selo Zarilac, a jedan bataljon iste brigade zatvarao je pravac Pleternica — Djedina Rijeka i to od k. 310 — selo Bilac.

Toga dana neprijatelj je ponovo nadirao od pravca Požege i Pleternice sa namerom da se probije kroz naše zasede u pomoć ugroženom uporištu Kuli. Na selo Cosinac (sekcija Brod 1 : 100.000) naišla su 2 tenka, 2 oklopna automobila i 2 satnije pešadije. Borba je vođena sve do pred večer kada su se jedinice zbog pomanjkanja municije i zbog proboja neprijatelja kod sela Knežci morale povući.— Na selo Zarilac (sekcija Brod 1 : 100.000) naišla je jedna neprijateljska kolona od 300 Nijemaca, koja se je poslije podne povećala na 700—800 vojnika. Naše su jedinice vodile ceo dan ogorčenu borbu i neprijatelj vidjevši da se neće moći probiti kroz selo Zarilac u pravcu Kule odbio se je u pravcu sela Knežci, gde je bila u zasedi jedna četa, koju je probio i preko Čiglenika ušao u Kulu.— Istovremeno dok se je vodila borba kod sela Cosinca i Zarilca, naišla je jedna neprijateljska kolona u jačini od 1000 Nijemaca cestom Pleternica — Djedina Rijeka i preko sela Kalinića i Tulnika u pravcu sela Bilca (sekcija Brod 1 : 100.000). Kod toga sela, razvile su se jako žestoke i ogorčene borbe u kojima su bile naše jedinice prisiljene da se povuku. Pošto je bila Posada protivtenkovskog topa jednim delom ubijena i izranjavana to je top ostao sam između naše i neprijateljske borbene linije. Naše jedinice, kao i

neprijatelj, činile su sve da bi top izvukle, ali bez uspjeha. Tek upotrebom divizijske rezerve, uspjelo je neprijatelja odbaciti toliko da su naše jedinice ponovo prisvojile top i izvukle ga. Ali pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja naše su se jedinice morale povući i neprijatelj je preko sela Knežci ušao u uporište Kulu.

Istoga dana, rano u jutro, neprijatelj je ponovo napao naše zasede prema Našicama i to nadirajući u tri pravca. Jedna kolona, je izbijala na k. 204 i 213, druga njegova kolona išla je prugom Našice—Caglin prema k. 206 i 213, a treća kolona u jačini jedne bojne ustaša, išla je iz Našica preko sela Seona, zaobišla našu četu, koja je bila u zasjedi kod Našičkog vodovoda i preko Krnčevog Brda izbila na kosu Klanac, odakle se je spustila u selo Londžicu, gde se verovatno trebala sastati sa prve dve kolone. Ali vidjevši, da prve kolone još uvijek vode borbu, neprijatelj nije krenuo u pravcu Caglina, već u pravcu Našica, da bi se tako spojio sa prve dve kolone, a naše jedinice napao s leđa.

Prvoj koloni, koja je napadala naše položaje na k. 204 i 213 uspjelo je da odbaci naše jedinice na liniju: k. 250 k. 245 — k. 264, gde se je borba produžila dok nije neprijatelj primoran na odstupanje. _

Druga neprijateljska kolona koja je nastupala prugom od Našica prema našim položajima na k. 306 i 243 nije imala uspjeha. Naše jedinice su je zadržale, ali nisu bile u stanju da neprijatelja potuku ili natjeraju u povlačenje, već su samo uspele da neprijatelja zadrže i vežu za sebe. Ali tim našim jedinicama pretila je opasnost s leđa od treće neprijateljske kolone, koja se je zaobilaznim putem spustila u selo Londžicu i odande krenula prugom u pravcu Našica. Jedinice na položaju k. 306 i k. 243 na vreme su primetile taj pokret neprijatelja, napravile na položaju dosta veliki otvor, kroz koga je prošla treća kolona, ali se je ista u istom momentu sudarila sa svojom drugom kolonom koja je nastupala duž pruge pravcem Našice—Caglin, misleći da je to neprijatelj. Borba između te dve neprijateljske kolone trajala je oko pola sata i kada je neprijatelj uočio svoju zabludu, naše su ga jedinice napale s boka, prisilile ga na povlačenje i gonile ga sve do uporišta Našica.

Posle likvidacije neprijateljskog uporišta Caglin, jedinice XVII. Udarne brigade rasporedile su se u sela Caglin, Milanlug, Ljeskovica i Londžica, tako da je u svakom selu bio po jedan bataljon.

Kako je neprijatelj 23. I. 44. probio naše zasede, to je u Kulu došlo pojačanje od oko 1.000 neprijateljskih vojnika — Nijemaca. Dana 24. I. 1944. jedinice XVII. Udarne brigade nalazile su se u gore pomenutim selima. Oko 13 časova istoga dana naišao je neprijatelj u jačini od 600 vojnika, potpomognut teškim bacačima iz sela Kule preko Poreča u pravcu sela Milanluga i tzv. Starog Caglina (zapadni deo sela). Cim se primetilo približavanje neprijatelja, jedna četa iz Caglina upućena je na položaj na zapadnu ivicu sela, a druga četa upućena je tako da bi neprijatelja udarila s boka i leđa. Ali ta četa je u svom nastupanju naišla na drugu kolonu i sa istom vodila borbu. Kad je neprijatelj čuo borbu kod svoje desne pobočnice izvršio je silovit juriš na našu četu, koja je bila na položaju na zapadnom dijelu sela, potpomognut vatrom iz teških bacača i uspeo je da našu četu odbaci u selo tzv. Stari Caglin. U selu se je razvijala jako krvava i uporna borba, koja je trajala 45 minuta i u kojoj su se naše jedinice usled nadmoćnosti neprijatelja morale povući ostavivši na bojnopolju nešto teškog pešadijskog naoružanja i lakog automatskog oružja.

Pošto su istovremeno vodile borbu i jedinice smještene u Milanlug, gde neprijatelj doduše nije uspeo da uđe u selo, ali je vezao te iste jedinice da nisu mogle udariti neprijatelja kod Čaglina u bok i leđa, pošto su bile jedinice premorene i usled gubitaka u borbama za Čaglin ne sredene i neorganizovane, to je oko 17 časova naredeno napuštanjem Čaglina i Milanluga.

Istoga dana uveče upućena je jedna informativna patrola od 6 drugova sa jednim puškomitr al jezom u selo Milanlug sa zadatkom da ispita da li se u selu nalazi neprijatelj i gde. Patrola je u selu naišla na zasjedu gde je poginula cela patrola sem jednog kurira i informativca bataljona.

8) **Ishod borbe:** Zadaci koji su postavljeni pred jedinice izvršeni su samo djelomično. Jedinice XXVIII. Udarne Divizije, uspele su da likvidiraju Čaglin i Poreč, dok je uporište Kula ostalo nelikvidirano. Jedinice XII. Divizije, izvršile su prvoga dana borbe svoj zadatak, dok je drugoga dana njihova zaseda probijena.

U borbama za Poreč, Čaglin i Kulu, u borbama za odbranu Čaglina i u borbama na zasedama prema Pleternici, Požegi i Našicama, učinjeno je sledeće:

Zaplenjeno: 2 poljska topa 75 mm, sa 234 granate (jedan od topova je sabotiran).
1 protivtenkovski top 37 mm, sa 20 granata
7 puškomitraljeza
1 laki bacač, sa 6 mina
164 puške, od toga 50 sabotiranih
3 pištolja
3 šmajsera
53 bombe
8650 metaka
1 kamion
1 motocikl

Neprijateljski gubici:
399 mrtvih, među kojima zapovednik posade Čaglin i još dva ustaška natporučnika.

Uništeno:
22 teretna vagona (od toga 12 vagona slame)
1 kamion

9) **Naši gubici:**
114 mrtvih
227 ranjenih
2 zarobljena i
1 nestao

Od rukovodećih drugova, pali su sledeći: u uporištu Čaglin: komandir u II. bataljonu Milinović Milivoj, komandir u II. bataljonu, Pavlović Aleksa, komandir u III. bataljonu drug Branković Pero, komesar čete u III. bataljonu drug Stojaković Đuro, zamjenik politkomesara u II. bataljonu drug Vignjević Milan, a na zasedi XXI. Udarne Brigade zamenik politkomesara čete drug Dimić Nikola.

U borbama u Caglinu, ranjeni su sledeći drugovi rukovodioci: komandant II. bataljona drug Popović Dušan, zamenik komandanta II. bataljona drug Jakovljević Đuro, komandir čete I. bataljona drug Lončar Mirko, komandir čete u III. bataljonu drug Vitez Stjepan, zamenik komandira u II. bataljonu drug Tišma Radovan, zamenik komandira u III. bataljonu drug Bosanac Stevo, zamenik komandira u III. bataljonu drug Matijević Pero, politkomesar IV. bataljona drug Vještica Stevo, komesar čete u II. bataljonu drug Miljanović Boško i zamenik komesara čete u III. bataljonu drug Fumić Đuro.

Zarobljeni su na zasedi prema Našicama: komandir mitraljeske čete drug Simić Mićo i informativac Istočne Grupe NOP Odreda drug Milinković Đorđe.

10) Utrošeno:

86400 puščanih i mitraljeskih metaka
157 lakih mina
47 teških mina
43 granate za top 37 mm
60 granata za brdske topove
122 ručne bombe

Izgubljeno:

2 teška mitraljeza
8 puškomitraljeza
1 laki bacač
1 laki mitraljez
33 puške
1 pištolj

Oštećeno:

2 puškomitraljeza

11) U svim tim borbama, najviše su se istakli borci II. i III. bataljona XVII. Udarne Brigade, koji su svojim herojstvom i požrtvovanjem podneli sve žrtve za likvidaciju uporišta.

Od pojedinaca, istakli su se u borbi za Caglin: politkomesar 2. čete III. bataljona drugo Miljanović Boško; puškomitraljezac II. bataljona drug Popović Lazar, koji je svojim oružjem naneo neprijatelju velike gubitke i sam u toj borbi bio ranjen, drugarica Babić Anka borac II. bataljona, koja je od ustaškog natporučnika otela puškomitraljez, desetar II. bataljona drug Radelić Milan, koji je iako ranjen u glavu, uzeo od svog mrtvog puškomitraljesca puškomitraljez i borio se dalje dok nije bio ponovo teško ranjen u noge, borac I. bataljona drugarica Mileva Jorgić, koja je na jurišu ubila 5 ustaša, izvukla njihovo oružje i spremu i izvlačila ranjene drugove, sve dok i sama nije ranjena, borac I. bataljona drug Kolarac Milan i vodnik 1. voda I. bataljona drug Dragić Nikola, koji su pokazali višak herojstva prilikom vršenja svih juriša, puškomitraljezac III. bataljona drug Prodanović Glišo, koji je bio sam opkoljen od ustaša i veštom upotrebom oružja uspeo je da probije obruč, nanese neprijatelju velike gubitke i da se zajedno sa svojim oružjem izvuče iz obruča.

U borbama koje su vodile jedinice XXI. Udarne Brigade na zasedama, naročito su se istakli borci 1. voda 1. čete III. bataljona XXI. Udarne Brigade, sa komandirrom Savić Petrom i vodnikom Jovom Kovačevićem, koji su u odlučnom momentu jurnuli među neprijatelja, izazvali kod njega paniku i time

najviše doprineli da je neprijatelj morao odstupiti, ostavivši na bojnopolju nešto od svog teškog oružja. Isto tako se istakao vodnik 1. voda 3. čete **IV.** bataljona drug Ratić Svetozar, koji je svojim junaštvom uspio da ubije 2 nemačka oficira, koji su se vozili na motociklu sa prikolicom i koji je kada je bio u istoj borbi ranjen rekao: „nije mi žao, dvojicu sam ubio i to obadva oficira”.

U borbama koje su vodile jedinice XVIII. Brigade na zasedi, istakli su se puškomitraljezac III. bataljona drug Branko Lazić, voda mitraljeskog odelenja drug Cedo Jovanović i borac II. bataljona drug Stevo Čirić.

U borbama koje su vodile jedinice Istočne Grupe NOP Odreda na zasedi prema Našicama, na dan 23. I. 1944., naročito se istakao zamenik komandanta Osečkog NOP Odreda drug Pismarević Stevo, koji je u kritičnom momentu, kada je neprijatelj udario naše jedinice s leđa, uzeo puškomitraljeza, te sa jednim vodom udario neprijatelja s boka, prisilio ga time na povlačenje i gonio ga sve do Našica. Zahvaljujući njegovoj prisebnosti duha, neprijatelju nije uspelo na tom položaju naše jedinice opkoliti i razbiti.

U borbama koje su se vodile za odbranu Caglina, istakli su se sledeći borci XVII. Udarne Brigade: zamenik komandira 3. čete drug Barać Ivan, zamenik komandira 2. čete drug Smoljanović Miliš, koji je kada mu je bila četa opkoljena, sa puškomitraljezom rasterao neprijatelja i sam sa drugom borcom Utješinović Dušanom držao otkupnicu svojoj četi. U istim borbama pali su smrću heroja sledeći drugovi i drugarice: bolničarka Krnjić Dušanka, koja je bez obzira na neprijatelja izvlačila i previjala ranjenike, dok nije poginula, puškomitraljezac Saluka Mileva, komandir 3. čete II. bataljona drug Jekiš Emil i zamenik komandira 3. čete II. bataljona drug Subotić Luka.

12) U svim tim borbama, sve jedinice, sem jedinica III. bataljona **XVIII.** Brigade i jednog bataljona Požeškog NOP Odreda, držale su se dobro. Jedinice III. Bataljona XVIII. Brigade povukle su se, ostavivši topove na položaju, koje se tek upotrebom divizijske rezerve uspelo povratiti, a jedinice bataljona Požeškog NOP Odreda, bez ičijeg naređenja, povukle su se sa uporišta Kule i time omogućile neprijatelju da je izbacio iz sela i bataljon **XXI** Udarne Brigade. Oba štaba bataljona pozvani su zbog toga na odgovornost.

13) Kritika akcije.

Akcija je bila vojnički i politički dobro pripremljena, samo što je naša informativna služba podbacila. Neprijatelj je bio doduše slabiji, nego što su to pokazivali naši informativni podaci, ali je bio bolje utvrđen i drukčije raspoređen nego što smo mi mislili.

Odluke bile su realne. Isto tako bile su realne i zapovesti obzirom na informativne podatke kojima smo raspologali. Zbog netačnih informativnih podataka, zapovesti nižih štabova nisu bile pravilne, t.j. nije izvršen pravilan raspored snaga obzirom na raspored neprijatelja. Odluke i zapovesti koje je izdao Štab XXVIII. Udarne Divizije, za likvidaciju neprijateljskog uporišta Poreč i Kula, bile su realne, ali nepravilne, jer se likvidaciji istih uporišta nije trebalo pristupiti dok se uporište Caglin ne bio potpuno likvidiralo.

Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro, sem kod akcije na Poreč i Kulu i na zasedama prema Našicama. U akciji na Poreč i Kulu, nije iskorišten momenat, kada je neprijatelj napustio uporište Poreč, jer gonjenje tog neprijatelja nije završeno, već mu se dozvolilo da se prebaci u drugo uporište Kulu

i naše jedinice mesto da su pomogle jedinice koje su napadale Kulu, vratile su se u uporište Poreč i tamo vršile evakuaciju plena (hrane). Na zasedi prema Našicama, operativni Štab, nije iskoristio jedinice bataljona XXI. Udarne Brigade iako je za ovo bilo mogućnosti i situacija sama je to nalogala. Rokiranjem snaga, bataljonu XXI. Udarne Brigade, koji za celo vreme zasede nije vodio borbu, moglo se naneti neprijatelju osetne gubitke.

Više i niže komandovanje u jedinicama nije zadovoljilo u potpunosti. Tako je Štab XXVIII. Udarne Divizije izdao naređenje da artilerija tuče po noći, zbog čega smo imali žrtava od naših sopstvenih zrna. Štab XVII. Udarne Brigade nije shvatio dovoljno ozbiljno dužnost i ulogu oficira za vezu kod artilerije i niti Štab Brigade, niti pak komandant artilerije, nisu izvršili prethodno izvidanje položaja za topove, što je imalo za posledicu da su topovi došli na određene položaje tek posle prvog neuspelog juriša u ko me smo imali i najviše gubitaka. Štab XVII. Udarne Brigade podcenio je važnost artilerije i nije preduzeo dovoljnih mera da bude veza između pešadije i artilerije sigurna, da se za nju blagovremeno izvidi položaj i da se ista na vreme postavi na položaj. Štab II. bataljona XVII. Udarne Brigade na svoju je ruku menjao glavni pravac napada iako to prilike i borbena situacija nisu tražile.

Upotreba pojedinih vrsta oružja bila je dobra, samo što se topovi nisu upotreбили blagovremeno.

Sadejstvo, saradnja i uzajamni rad između pojedinih rodova vojske i oružja, bila je dobra tek u svanuće, posle prvog neuspelog juriša, kada je teško oružje privučeno na blisko odstojanje i na taj način uspostavljena i tesna veza između pešadije i artilerije.

Borbeni i taktički postupci starešina nisu uvijek bili u skladu sa razvojem situacije na bojišta. Tako je štab II. bataljona XVII. Udarne brigade bez potrebe i na uštrb brze likvidacije uporišta na svoju ruku menjao glavni pravac napada. Zaseda XVIII. Brigade i zaseda XXI. Udarne brigade prema Našicama, nije bila dovoljno elastična i nije iskoristila pojedine momente u borbi. Jedinice koje su napadale Poreč, nisu iskoristile situaciju, koja je nastupila, kada je neprijatelj napustio uporište.

Iz svih tih borbi, treba izvući sledeće pouke:

— Da bi se dejstvo artilerije moglo iskoristiti u potpunosti i da bi artilerija mogla na vreme pružiti pešadiji pomoć, potrebno je da se pre svake akcije vrši izvidanje čisto za račun artilerije a u kom izvidanju mora pored artileraca učestvovati i neko od jedinica u napadu.

— Noću može se artilerija upotrebiti samo u slučaju, ako su elementi za gađanje uzeti još po danu.

— Treba odmah pristupiti formiranju jurišnih jedinica (jurišnih pionira, koji će moći u toku noći da zamene teško oružje i da smanje broj naših žrtava.

— Informativnu službu treba usavršiti.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Politkomesar :
s. o.

Šef operat. otseka:
major:

Komandant :
pukovnik :
Petar Drapšin, v. r.

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 12/1, ftk. 627—647.

M. P.

31. I 1944.

Obavijest Odsjeka vojne vlasti u pozadini Štaba VI korpusa NOV i POJ komandama područja o formiranju jedinica za specijalne zadatke.

Danas je Štab Korpusa izdao naređenje Istočnoj i Zapadnoj Grupi NOP Odreda da odmah stavi na raspoloženje komandama područja po najmanje 20 naoružanih boraca u svrhu formiranja jedinica za specijalne zadatke pri komandama područja.

Istočnoj Grupi NOP Odreda naređeno je da dade barce za Diljsko, Papučko-Krndijsko i Požeško područje. Diljsko i Požeško područje dobiti će od Istočne Grupe sa borcima koje će uputiti područje i po jedan puško mitraljez. Papučko-Krndijsko područje prema izvještaju posjeduje puško-mitraljez i ono ga treba staviti na raspoloženje ovoj jedinici koju će formirati.

Zapadna Grupa NOP Odreda dodjelit će po 20 boraca naoružanih komandi Psunjskog, Daruvarskog i Bilogorskog područja. Kako Biligorsko i Psunjsko područje posjeduje po jedan puško-mitraljez, to je određeno da se sa grupom boraca koji će se uputiti u Daruvarsko područje dostavi i 1 puško-mitraljez.

Prednje naređenje Štaba Korpusa koje je izdato Grupama NOP Odreda imade se izvršiti do 10. februara t.g. što znači da komande područja imaju primiti do tog dana određeni broj boraca i oružja. Kako to nije dovoljno da bi se stvorila jedna jača jedinica za specijalne zadatke koja bi mogla uspješno izvršavati sve zadatke koji se pred nju budu postavljali, to će komanda područja ovu jedinicu u prvom redu popuniti sa najmanje 35—40 boraca. U tu svrhu treba da komande područja dodjele u ovu jedinicu izvjestan broj partizan, stražara koji su se po svojoj borbenosti, svijesti i odanosti do sada kao takovi istakli. Ova jedinica neka nosi naslov: „1 četa za specijalne zadatke komande područja”. Ona se prema potrebi neka proširuje u puni sastav jedne partizanske čete.

Kako su partizanske straže prilično opterećene poslom i ne mogu obuhvatiti cjelokupan sektor njihovog djelovanja i izvršavati uspješno sve zadatke koje pred njih postavlja komanda područja, to će ove jedinice biti neka vrsta elitne straže, koja će stajati pod direktnom komandom Komande područja i koju će komanda područja slati na onaj sektor gdje to budu iziskivale najnužnije potrebe, a koje zadatke partizan, straže ne mogu da izvrše. Ove jedinice za specijal. zadatke nisu vezane za jedan sektor, već se njihov sektor djelovanja proteže na teritoriju komande područja. Stvaranjem četa za specijal. zadatke ne mijenja se ni malo dužnost i zadaci partizan, straža.

U prilogu dostavlja vam se program rada nastave u jedinicama za specijalne zadatke.

Pomoćnik komandanta područja brinuti će se o životu i uzdizanju ovih jedinica, te će im prema potrebi dodjeljivati one zadatke koje partizanske straže kao takove ne mogu uspješno riješiti. Treba dobro proučiti priležuća pravila „Svrha i zadaci jedinica za specijalne zadatke”.

Obavještajnu službu u ovim jedinicama treba odganizovati preko šefova ROC-a,¹ po direktivama POC-a.²

Zadaci kako sada tako i u budućnosti stajati će ogromni pred ovim jedinicama, pa stoga njima treba posvetiti najveću pažnju. Ona ni u čemu ne smije zaostati iza naših najboljih jedinica u brigadama. Ne smije biti niti jednog borca u ovoj jedinici koji ne bi temeljito bio upoznat sa svrhom i zadacima koji se postavljaju pred ove jedinice i koji ne bi bio temeljito upoznat sa ciljevima kako vojničkim tako i političkim koji su se postavili u programu koji vam prilažemo „Svrha i zadaci jedinica za specijalne zadatke”. Nakon formiranja jedinica podnosi izvještaj.

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Sef odsjeka-kapetan :
Potpis nečitak

SVRHA I ZADATCI JEDINICE ZA SPECIJALNE ZADATKE

1. — Jedinica za specijalne zadatke (vod, četa, bataljon) jest jedinica partizanske straže kojoj su povjereni specijalni zadaci.
2. — Jedinicu formira komanda područja prema potrebi od najboljih, najspособnijih, najpovjerljivijih partizanskih stražara ovoga područja.
3. — Djelovanje jedinice za specijalne zadatke rukovodi pomoćnik komandanta područja na temelju sakupljenih podataka.
4. — Sektor na kojem operiše jedinica jest dotično područje i jedinica nije vezana za određeno mjesto.
5. — Jedinica ne mora djelovati u cijelom sastavu, već prema potrebi mogu pojedini njeni djelovi operisati na raznim mjestima.
6. — Jedinica za specijal. zadatke vodit će oružane akcije protiv ustaša, četnika i ostalih petokolonaša bilo kojeg oblika (švercera, dezertera, špijuna itd), postavljat će zasjede, pretraživati teren, skupljati podatke o kretanju neprijatelja, sprečavati njihov rad u selu, kao i pomoć od strane sela, hapsiti sumnjiva lica i nadzirati ih.
7. — Jedinica za specijalne zadatke treba vršiti sve svoje operacije tajno. Njeno kretanje, pravac pokreta u njegovu svrhu mora držati u najvećoj tajnosti. Zato se ta jedinica ne treba ni popularisati i treba nastojati da njen sastoj, a naročito komandno osoblje i obavještajci budu zakonspirisani³. Nato treba kadru kao i borcima jedinice skrenuti naročitu pažnju.
8. — Borci jedinice — a naročito njeni rukovodioci dužni su samoinicijativno provesti preko organizacija NOP institucija (organi), te povjerljivih lica obavještajnu službu i voditi nadzor nad kretanjem neprijatelja i poduzimati potrebne mjere.

¹ Rajonski obavještajni centar.
² Pomoćni obavještajni centar.
³ U tajnosti.

9. — Sve upute naređenja za djelovanje, upute i program političkog i kul-
tumog-prosvjetnog rada dobivaju jedinice za specijalne zadatke od komande
područja — odnosno od pomoćnika komandanta, a prema propisima i narede-
njima koje komanda dotična dobiva od odsjeka za vojne vlasti u p.

OPĆENITI PROGRAM RADA I NASTAVE U JEDINICI
ZA SPEC. ZADATKE

Nastavni program treba da obuhvati:

1. — Svrha i zadaci jedinice za specijal. zadatke. Općenito o vojnim vlas-
tima u pozadini.
2. — Politička izgradnja.
3. — Vojnička izgradnja (prema programu za partizanske straže uz pot-
rebne popune i zadatke.
4. — Specijalna obuka.
5. — Upoznavanja sa novim naredbama, naređenjima i odredbama.

ad 1). Svrha i zadaci jedinica za specijal. zadatke. Prema gore navedenom.
Naredba o obrazovanju i ustrojstvu vojnih vlasti u pozadini od 8. januara
1943. Koristiti se programom kursa za polit, delegate i komesare partizan,
straža.

ad 2). Politička izgradnja. Treba nastojati da borci jedinice za specijal.
zadatke postignu za što kraće vrijeme najosnovnije znanje po svim aktuelnim
političkim pitanjima, a osobito treba da se upoznaju sa slijedećim:

- a) o narodno-oslobodilačkoj borbi, i to: učesće naroda u njoj, njen značaj
i ciljevi, uloga K.P., oblici narodno-oslobodilačke borbe.
- b) neprijatelji narodno-oslobodilačkog pokreta. Peta kolona.
- c) institucije (organi) narodno-oslobodilačkog pokreta.

Ta će se obuka sprovesti 15-dnevnim programima koje treba da sastavi
pomoćnik komandanta u saradnji sa polit, komesarom jedinice. Koristiti se
programom kursa za polit, delegate i polit, komesare partizan, straža.

ad 3). Vojnička izgradnja.

- a) strojna obuka sa cijelim sastavom jedinice.
- b) detaljno upoznavanje oružja i rukovanje sa njim (pištolj, bom-
ba, nož, šmajser, puška, puškomitraljez, mitraljez).
- c) gađanje.
- d) borbena obuka (zasjede, opkoljavanje, ispitivanje terena nadalje
opkoljavanje kuća, ulica, sela itd.
- e) stražarska služba, patrole, sprovođenje uhapšenika i zarobljeni-
ka, čuvanje zatvora (vidi niže navedeno).

ad 4). Specijalna obuka. Legitimisanje hapšenika, lična pretraga, pretres stanova itd.
b) O špijunaži i obavještajnoj službi, skupljanje podataka o neprijatelju i njegovim namjerama i jačini i si (vidi niže).

ad! 5). Sve novo izašle naredbe, naređenja, itd, a pogotovo one koje se tiču vojnih vlasti u pozadini, partizanskih straža, njihovom radu (o petoj koloni, stavu prema njoj) treba pročitati i protumačiti cijelom sastavu jedinice.

VRŠENJE LEGITIMISANJA

Lice koje treba lagitimisati treba na najučtiviji i najpristojniji način zamoliti da pokaže svoje dokumente (lične papire). Dobivši zatražene papire od dotičnog lica treba ih pažljivo pročitati i ako njihov sadržaj zadovoljava, ako će ne može primjetiti ništa sumnjiva (fotografija, datum, nije li što brisano ili popravljeno itd.)vratiti ih vlasniku zahvalivši mu se.

Postoje li razlozi sumnje u ispravnosti papira, treba dotično lice zamoliti da pode i dopratiti ga do predpostavljenog koji će prema slučaju i dobivenim naređenjima postupiti.

Ako pozvano lice neće dobrovoljno da slijedi treba ga prisiliti oružjem, ali nikako upotrebiti grubu silu, tući ga i zlostavljati ga riječima. Treba svakako nastojati da se lice prevede živo i zdravo.

LIČNA PREMETAČINA

Ako se pri legitimisanju ili u kom drugom slučaju pokazalo potrebnim da se stanovito lice prevede pretpostavljenom, treba predhodno izvršiti nad njim ličnu premetačinu. Lična premetačina se vrši sistematski počevši od glave (kape) do pete pomno pretraživši sve. Nadene stvari predati predpostavljenom. Ako je uhapšeno lice žensko, treba pozvati povjerljivu drugaricu da ona izvrši premetačinu. Premetačina pri hapšenju ima u prvom redu cilj da ustanovi ne posjeduje li uhapšeno lice kakvo oružje ili kakav alat ili predmet kojim bi mogao naškoditi drugima, sebi ili si omogućiti bijeg.

PRETRES STANA

Pretres privatnog stana povjeriti jedom od starješina jedinice uključiv i desetara. Prije pretresa blokiraju se svi izlazi iz kuće da se spriječi eventualni bijeg i svaki saobraćaj sa dotičnom kućom. Ušavši u kuću treba pokazati naređenje za pretres, legitimisati sva lica, zabraniti izlaz iz kuće i kretanje po njenim prostorijama. Pozvati zatim kućedomaćina (domaćicu) i zatražiti da pokaže sve prostorije, otvori ormare i sanduke itd. Treba pažljivo sve pregledati, pokućstvo, sadržaj ormara i sanduka, pod, strop, zidove, peći itd. Oprobat i nisu li gdje dvostruke stijene, ispitati nove zidove i pregrade na tavanu, u podrumu itd. Pretres treba vršiti mirno, sabrano i temeljito.

Treba upozoriti da će svako samovlasno zadržavanje bilo kakvog predmeta ili imovine najstrožije kažnjavano. Također je zabranjeno za vrijeme pretresa primanje bilo kakvih predmeta od ukućana, pa niti jela ni pića.

Prilikom pretresa jednog dijela sela, čitavog sela ili grada, isti je postupak kao i kod pretresa pojedine kuće t.j. najprije se opkoli i jednim redom se vrši pretres onako kako je gore navedeno. Kod svih pretresa treba biti pristojan i pažljiv, t.j. ništa ne oštetiti, ali sve pregledati i pronaći one predmete koji se traže, kao i one predmete koji se nisu tražili ali potiču od nekog krivičnog djela.

PRITVARANJE, SPROVADANJE SUMNJIVIH LICA,
ČUVANJE ZATVORA

Lice koje je sumnjivo, a nema nikakvih podataka o njemu, treba pritvoriti i izvestiti nadležne radi provjere. Pritvoriti ga treba jer može pobjeći, a možda zaista šteti interesima borbe, te bi ppslije bio otežan njegov pronalazak. Prilikom sprovođenja pritvorenika treba postupati pristojno, ali oprezno. Ne smije se dozvoliti da ga itko zlostavlja, ali se ne smije ni dozvoliti s uhapšenikom da ma tko razgovara. Od ustanove kojoj je predan uhapšenik, treba tražiti potvrdu — kako za hapsenika, tako i za predmete kod njega pronađene.

Zatvor treba oprezno čuvati i prethodno se uvjeriti da ne postoji ni jedna mogućnost bijega. Zatvorenicima ne puštati nikoga osim nadležne. Ne puštati ni one koji im donose hranu, nego hranu prethodno pregledati, a zatim davati dotičnom zatvoreniku. U hrani bi moglo biti sakrto kakvo pismo ili kakav predmet kojim bi se zatvorenik mogao osloboditi ili izvršiti samoubojstvo.

KULTURNO PROSVJETNI RAD U JEDINICI
ZA SPECIJAL. ZADATKE

Rastrešenost jedinice, odnosno njena zauzetost na raznim dužnostima ne smije biti opravdanje za nerad, kako na drugim tako i na ovom polju rada.

Treba odabrati drugove pjevače i one koji imaju smisla za glumu te sastaviti pjevački hor i diletantsku grupu. Hor treba da nauči u što kraćem roku nekoliko borbenih pjesama, diletantska grupa da dade nekoliko komada sa recitacijama, glumom i pjesmom. Za priredbu toga plana treba zadužiti nekoliko drugova (agit-prop jedinice).

Jedinica treba da ima džepne novine koje moraju biti izraz života u jedinici. Borci treba da u njima što više surađuju, pišu samostalne članke i referate.

Svake sedmice treba nastojati da u jedinici održi jedan borac iz jedinice predavanje, referat, iz historije, geografije, političko predavanje ili iz kakovog drugog predmeta. Predavanje treba da je pripremljeno, a i drugovi da su unaprijed upoznati sa temom tako, da se može razviti diskusija.

Treba voditi računa o pismenosti drugova. Nepismenih u najkraće vrijeme **ne smije biti u jedinici**. Voditi brigu o usavršavanju slabo pismenih i samouka.

ADMINISTRACIJA

Komanda jedinice za specijalne zadatke treba da vodi slijedeće knjige: spisak ljudstva sa svim potrebnim rubrikama i karakteristikama, spisak spre-
me kojoj je svaki borac zadužen, dnevnik rada jedinice. Dnevnik treba voditi
tako, da se iz njega vidi što je jedinica svakog dana radila, njene operacije,
djelovanje, boravak, uspjesi, politička i vojna obuka. Priredbe i ostalo.

HIGIJENA

Jedinica mora imati svoj sanitet kojim rukovodi jedan bolničar. On je od-
govoran za zdravstveno stanje boraca, a prije svega za čistoću i higijenu bo-
raca i čistoću prostorija u kojima borave.

Da bi jedinica što prije postigla stanoviti stupanj izgrađenosti u svim na-
vedenim pitanjima treba u radu sprovesti takmičenje i to na svim poljima, u
akcijama, vojničkom i političkom znanju, spremi itd.

Smt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Otsjek vojne vlasti u p
Glavnog Štaba NOV i POH

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 676-681.

135

31. I 1944.

**Izveštaj Komande Papučko-krndijskog područja Štabu VI korpusa NOV
i POJ za siječanj 1944. o vojno-političkoj situaciji na terenu, radu podređenih
ustanova, brojnomo stanju, naoružanju i disciplini boraca, službi veze, izvede-
nim akcijama i stečenom iskustvu.**

I. OPCA SITUACIJA NA SEKTORU OVE KOMANDE. U ovom 30-dnev-
nom razdoblju — mjesecu januaru 44 — na sektoru ove komande nije bilo u
vojničkom pogledu naročito važnijih promjena. U neprijateljskim uporištima,
izim Našica nije bilo također važnijih promjena. Jedino po primljenim podat-
cima u neprijateljskom uporištu Našice dne 19-1-1944 povećao se broj neprija-
teljskih vojnika za oko 400—500 ustaša i gestapovaca. Ovo su u glavnom sve
mladići.—

Promjena u vojničkom pogledu kroz ovo razdoblje bilo je jedino to, da su
dne 15-1-44 formirane I četa, part, straža za sektor K-de mjesta Voćin i 3
četa part, straže za sektor K-de mjesta Cačinci i 4 četa za sektor K-de mjesta
Orahovica. Izvještaj o ovome podnešen je u smislu naređenja dostavljenog po
naslovu broj 8/44 od 8-1-1944 od strane ove komande pod brojem 52/44 dne
25-januara 1944. godine.—

436

Uznemiravanja naših jedinica odnosno ustanova upadom **neprijatelja** na naš oslobođeni teritorij bilo je više navrata i to:

Dne 1-1-1944 oko 1 sat iz uporišta P. Slatina banda krenula u pravcu Ivanbrijega u jačini od oko 200 ustaša, sa 5 automat, oružja i 1 lakim bacačem jer se tamo vršila konfiskacija imovine i istjerivanje obitelji čiji se članovi nalaze u neprijateljskoj vojsci. Borba trajala je oko 1 sat. Na našoj strani nije bilo žrtava, a na njihovoj nije ustanovljeno.—

Dne 3-1-1944 oko 11 sati prije podne banda je izvršila upad u St. Jošavu u jačini od oko 150 ustaša iz Feričanaca. Part, straža pri K-di mjesta i Našička udarna grupa natjerala je neprijatelja u bijeg tako da se povukao u uporište u bunkere. Na našoj strani nije bilo žrtava. Svrha bande ovim upadom bila je pljačkanje tamošnjeg pučanstva.—

Noću 2 na 3 banda je krenula iz uporišta Podr. Slatina i zaposjela sela Donje Meljane, Sladojevce i cestu pokraj — duž ovih sela. Isto tako zaposjela je švabsko selo Radosavce, a iz Radosavaca u svanuće krenule u pravcu Lukavca i Golenića.— Patrole koje su se nalazile na terenu primile su borbu i postepeno se povlačile, a s njima i straža koja se nalazila u Donjim Kusonjima. Brojno stanje neprijatelja bilo je navodno oko 500 ustaša, u selu D. Kusonji kada se straža povukla bilo ih je 50. Zadatak bande bio je opkoljavanje naših drugova i hvatanje živih — tako su bar rekli da će učiniti. Banda je opljačkala neke stvari a u glavnom živežne namirnice od seljana,a od straže odnijela je čebad. Dva druga — stražara koja su išla do Radosavaca dočekala je banda, ubila ih je i izmrcvarila. Oko 13 sati povukli su se u uporišta. O ovome potanje pod tač. IV.

Noću 4 na 5-1-1944 iz Podr. Slatine krenulo je oko 500 ustaša preko D. Meljana za Cabunu.¹ U Cabuni se je nalazio Bilogorski odred, koji je postavio zasjedu i dočekao ih je. O broju poginulih ustanovljeno je da ih je bilo 6 čije su lješine nađene, a po izvještaju bilo ih je i više. Gubitaka iz Bilogorskog odreda — koliko je bilo, ovoj komandi je nepoznato.

Dne 8-1-44 oko 7 sati u Dolce upalo je oko 150 ustaša i bili su do 2 sata poslije podne, kada ih je straža K-de mjesta Orahovica, Našička udarna grupa i Podravska četa napala i vratila u uporište Feričanci. Po primljenim podacima neprijatelj je imao 2 mrtva i 2 ranjena. Svrha bande ovim upadom bila je iseljavanje familija čiji se članovi nalaze u neprijateljskoj vojsci.

Dana 13-1-1944 neprijatelj iz uporišta Feričanci oko 8 sati u jutro krenuo je kroz Donji kraj Orahovice cestom za Cačince. Na njih je straža k-de mjesta pripucala no oni su produžili za Cačince. Još iz dva pravca banda je nadirala u Cačince i komanda mjesta sa stražom bila je prisiljena da se povuče u Hum-ljane. Borba je. trajala oko 1 i pol sat. Namjera neprijatelja bila je razbijanje k-de i straže i ujedno iseljavanje svojih obitelji. Brojno stanje neprijatelja kretalo se oko 450.—

, Dana 14-J-19.44 Podravska četa sačekala je ustaše kod sela Kapelne² i nanijela im dosta velike gubitke. Broj poginulih po primljenim podacima je 8, 4 ranjena, i 2 zarobljena. Za odmazdu slijedećeg dana došao je neprijatelj sa jačim snagama i popalio selo Kapelnu[^] tako da je ostalo oko 1 ^s svih kuća ne-oštećeno, i ne popaljeno.

¹ Vidi dok. br. 25.
² vidi dok. br. 142.

Dne 16-1-1944 oko 10 sati noću iz uporišta Feričanci došlo je oko 70 ustaša do kuće Roke Udovčića iz Jošave, člana kotarskog N.O.O. uhvatila ga živog i zaklala. Drugoga nikoga nijesu zlostavljali.

Dne 20-1-1944. banda je krenula od Feričanaca prema Gazijama, ali je još na putu po part, straži odbijena.— Brojno stanje neprijateljskih vojnika nije poznato.

Dne 21-1-1944 iz Virovitice neprijateljska vojska krenula je u pravcu Suhopolja i Gačišta. Šta je banda učinila i kakova joj je namjera bila, nije ustanovljeno.— Istoga dana banda iz uporišta Feričanci došla je u Crkvare i st. Jošavu, a pošli su i u Novu Jošavu gdje su sačekani i odbijeni. Na našoj strani nije bilo žrtava, jer je ovo teritorij Bilogorskog područja.

Dne 23-1-44 banda stigla u Mikleuš iz P. Slatine u jačini oko 400 ustaša, gdje su zanoćili i u toku noći došli su u Četekovac i Balince i opljačkali neke živežne namirnice. Slijedećeg t.j. 24-1-1944 banda je krenula iz Mikleuša preko Petrovca za Suhomlaku, gdje je pobila 3 druga iz mjesnog N.O.O. Namjera bande je bila uznemiravanje naših ustanova a naročito k-de mjesta u Cačincima.—

Dne 24-1-1944 oko 17 časova iz Feričanaca došlo je u Novu Jošavu oko 50 ustaša koji su od mlinara iz N. Jošave oduzeli fotoaparat i filmove goji su bili snimljeni — u glavnom naši drugovi koji su se fotografisali. Tako je bandi uspjelo da dode do nekoliko snimaka naših drugova.—

Dne 25-1-1944 bombardovana je Orahovica. Od civila poginula je 1 osoba i 1 ranjena. Drugih žrtava nije bilo. Manja šteta nanešena je na nekoliko kuća.—

Dne 29-1-1944 oko 200 ustaša došlo je iz P. Slatine u Lukavac i Golenić i iz Lukavca iselilo 10 obitelji, a iz Golenića je uspjelo da odpreme 10 punih kola raznih stvari, a straža iz Lukavca zaplijenila je 7 kola sa zaprežnom stokom. Nadalje je avion danas bacio 2 bombe u blizini Pušine, no nije nanio nikakove štete.—

Nije se moglo ustanoviti, dali neprijatelj imade namjeru upada sa jačim snagama na naš oslobođeni teritorij.

Svakodnevno se podnašaju raporti preko telefona o svim manevrisanjima neprijatelja i njegovim upadima na naš oslobođeni teritorij.—

II. RAD USTANOVA OVE KOMANDE. Komanda područja razdijeljena je na 3 sektora rada. Među važnije radove u ovom mjesecu ubrajaju se formiranje četa partizanskih straža³ iz dosadanih partizanskih straža. Formirana je 1 četa partizanske straže za sektor k-de mjesta Voćin, 2 četa part, straže za sektor k-de mjesta Čačinci uključivši stražu pri k-di Papučko Krndijskog Područja i pri Vojnom sudu P.K. Područja. 3 četa formirana je od svih straža koje se nalaze pri V.P. Bolnicama i 4 četa formirana je za sektor k-de mjesta Orahovica. Rad ustanova ove komande sastoji se u vršenju redovite dužnosti i to:

Komande mjesta radile su razne kancelarijske poslove, sprovodila u život dobivena naredenja, vršile kontrolu nad radom ostalih ustanova i jedinica koje se nalaze na sektoru dotične komande mjesta.—

³ O zadacima tih Jedinica vidi u ovoj knjizi dok. 97 i 134.

Partizanske straže koje su formirane u 4 čete part. straže, a koje se **nalaze** sa svojim sjedištima na 14 određenih mjesta vršile su u glavnom stražarsku dužnost, prikupljanje dezertera, vođenje nadzora nad kretanjem pučanstva **na** oslobođenom teritoriju i kretanje neprijatelja iz uporišta na naš oslobođeni teritorij, suzbijanje pljačke i samovolje i t. d.

Ekonomska slagališta I, II i III sektora obavljaju razne poslove i radove isključivo po ekonomskoj grani. Isto tako po ekonomskoj grani obavljaju radove ekonomske radionice (pekarske, mesarske, postolarske, kožarske i dr.) i radna grupa koja u glavnom radi na pletenju čarapa. Snabdjevni centar isključivo je radio na nabavkama raznih artikala potrebnih našoj vojsci i pozadini.— Opširne izvještaje o radu ovih ustanova podnosi svakih 15 dana zamjenik komandanta područja i dostavlja ih Intendanturi VI Korpusa.—

Rad Tehničkog odsjeka, odnosno sekcija koje podpadaju pod ovaj odsjek sastojao se i to: Građevinska sekcija obavlja u glavnom podizanje stambenih zgrada, kopanje potrebnih bunkera i si. Industrijska sekcija obavlja samo stručne mehaničke radove a u kovačnicama se obavljaju samo kovački poslovi. Saobraćajna sekcija sa prevoznim sredstvima, a to su samo zaprežni konji koji obavljaju razne prevoze. Poštansko telefonska sekcija, ubrojivši ovamo Cetu za vezu i pošte S 36, 38 i 39. Rad čete za vezu sastoji se oko postavljanja linija i vođenja nadzora nad istima, a rad pošta sastoji se oko primanja i odpreme pošte. Opširne izvještaje o radu ovih sekcija podnosi se svakih 15 dana Tehničkom odsjeku Štaba VI Korpusa. Rad registrature sastoji se oko provođenja i upisivanja drugova kroz registre, i vršenja rasporeda.

Na svim ustanovama koje se nalaze na I sektoru t.j. na sektoru k-de mjesta Cačinci i u Drenovcu vrši se direktan nadzor po članovima komande područja. Nad ustanovama koje se nalaze na II sektoru t.j. na području komande mjesta Orahovica vrši se direktan nadzor po članovima komande mjesta Orahovica. Nad ustanovama koje se nalaze na III sektoru t.j. Komandi mjesta Voćin vrši direktan nadzor komanda mjesta Voćin po svojim članovima.

Članovi komande područja kada im god prilike i rad u kancelariji dozvole vrše kontrolu rada nad svim ustanovama i obilaze sve ustanove, te se na licu mjesta uvjeravaju kakovi su nedostaci u istima, pa daju upute i direktive za otklonjenje istih.—

U ovom mjesecu vrlo malo, ili bolje rečeno ni malo nije se izvodila vojna obuka sa drugovima stražarima. Ovo se nije moglo izvoditi uslijed čestog upada bande na oslobođeni teritorij u manjim grupicama i time ometanje normalnog rada u stražama. I drugovi iz ostalih ustanova nijesu izvodili vojnu obuku.—

Stanje u političkom radu u ustanovama ove komande izvještava pomoćnik komandanta u svojim izvještajima koje šalje svakog mjeseca Štabu VI Korpusa.

III. DICIPLINA I MORAL DRUGOVA U USTANOVAMA OVE KOMANDE. Disciplina kod svih drugova na srednjem stupnju. Ako se osjeti labavost kod pojedinih drugova u pogledu discipline postepeno se i na lijep i drugarski način nastoji ova loša pojava otkloniti. Najmanje discipline osjeća se u građevinskoj sekciji jer su tamo u glavnom stariji ljudi, nesposobni za borbene jedinice, pa je sa istima dosta teško raditi. Radi toga postavljen je komesar u ovoj sekciji kojemu je stavljeno u dužnost njihova kako politička tako i vojnička izgradnja.—

Moral kod drugova je dobar, jedino što je u radnoj grupi lošiji i ovdje je postavljen delegat koji će sa svojim radom podignuti moral kod ovih drugova.—

Kod naroda na oslobođenom teritoriju moral je dobar, a također je moral i na poluoslobođenom teritoriju dosta dobar.—

Samovolja je u glavnom istrebljena kod svih gdje se je koji slučaj pojavio.—

Pljačke nema, pojavljeni slučajevi odnosno drugovi koji su ju počinili pozvani su na odgovornost, gdje će snositi i kaznu koju su zaslužili.—

IV. STANJE UNUTAR JEDINICA. U ovom mjesecu bilo je izbačeno iz stroja 6 drugova i 1 drugarica i to tako da je dne 2 na 3 januara u borbi sa bandom u Radosavcima ubijeno 2 druga stražara. Dne 23-1-1944 banda je dočekala kod Kapelne 4 druga koji rade u građev. sekciji i nesretnim slučajem ranjena je jedna drugarica-kuharica u straži Lipovac po inf. povjereniku, koja je nakon - dan umrla. Zdravstvena komisija vrši stručne preglede svih drugova novopridošlih, prolaznika i koji je nesposoban za bilo kakav rad otpušta se kući ako je sa oslobođenog teritorija, a ostali se smještavaju po raznim ustanovama u koliko ih imade.

Broj novopridošlih skoro je jednak nesposobnima koji se odpuštaju. Brojno stanje u prošlom izvještaju povećalo se u toliko, što u istom nijesu bili upisani: bolničari i ostalo osoblje koje se nalazi zaposleno po bolnicama.—

Brojno stanje oružja povećano je, a dobiveno je zarobljavanjem neprijateljskih vojnika odnosno u borbi. Kod oružja može se jedino prijemiti da imade vrlo malo municije za francuske trometke, manlihere sa tupim metcima a naročito za talijanke kojih imade dosta, a municije prema brojnom stanju vrlo malo. Dešava se da nekoji drug imade po dva ili tri metka, a ovo je u glavnom slučaj kod stražara koji se nalaze na isturenim mjestima i bliže uporištima. Prema tomu bilo bi neophodno potrebno dodijeliti izvjesnu količinu metaka za talijanke, u koliko ih imade na raspolaganju.

V. SLUŽBA VEZE U USTANOVAMA OVE KOMANDE. U ovom mjesecu veza je u glavnom dobro funkcionisala i telefonske linije osim u nekoliko navrata dobro su također funkdonisale. Jedino vrlo loše stoji veza sa Diljskim područjem, jer banda oko III. ek. sektora diljskog područja češće zade i pokida telefonsku liniju, pa je na taj način oteščana veza sa navedenim područjem.— Telefonska veza u ovom mjesecu uspostavljena je i sa komandom mjesta Čačinci. Veza četa part, straža sa područnim komandama mjesta u glavnom je dobra i funkcionise.

VI. IZVEDENE AKCIJE. Vojničnih akcija u ovom razdoblju nije bilo. I akcija po ekonomskoj grani nije bilo. Jedino su vršene konfiskacije imovine od obitelji čiji se članovi nalaze u neprijateljskoj vojsci⁴. Za ovaj rad sastavljena je komisija od jednog člana k-de područja i kotarskog N.O.O. koji na licu mjesta prema ranije prikupljenim podacima vrše konfiskaciju i istjerivanje.

⁴ Naredbu o tome vidi: „Grada”, knj. IX, dok. 49, str. 118.

Izvještaj o ekonomskim akcijama i konfiskovanim stvarima podnosi se Intendanturi VI Korpusa, sa naznakom šta je dobiveno i koja količina.

VII. STEČENO ISKUSTVO. Nadiranje neprijatelja na naš oslobođeni teritorij doveo nas je do iskustva da straže koje vode borbe prilikom naleta trebaju da pripucavaju na neprijatelja i postepeno se povlače, jer je uskoro u svim borbama banda imala cilj opkoljavanje naše straže, tim više što je približno znala jačinu i sastav straže sa kojom je vodila borbu. I u ovom slučaju pokazuje se rad petokolonaša⁵ i uz sve mjere opreza koje su poduzete i svakog daha se poduzimaju.—

VIII. RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE. Raspored novoformiranih četa od dosadanih partizanskih straža vidi se iz obrasca formulara broj 3 koji je priložen⁶ ovom izvještaju, zajedno sa svim ostalim formularima.

Raspored ostalih ustanova izvršen je još ranije prema prilikama i mjestima gdje je bilo za to najpodesnije. U koliko postoje potrebe pojedine ustanove ili partizanske straže vrše premještanje sjedišta tih ustanova. Rad ovih ustanova iskazan je pod tač. II., pa se na ovom mjestu ponovo ne iskazuje. Stanje odjeće i obuće je donekle popravljeno, ali još imade dosta neobučениh i bosih. Zdravstveno stanje je zadovoljavajuće. Hrana je dobra, jedino što je nestašica soli, no nema mogućnosti nabavke.

Napomenuti je da je na poboljšanju zdravstvenog stanja učinjeno dosta jer je u Voćinu sagrađena zdravstvena stanica, gdje se mogu u vrlo kratkom vremenu okupati i raskužiti i veći broj drugova.

IX. DALJNJE NAMJERE U RADU. Na sastancima članova šire komande područja stavljaju se zadatci pojedinim drugovima, svakom za njegov sektor rada, što imade učiniti za ivjesni period vremena, kakove nedostatke u pojedinim ustanovama treba otkloniti i t. d.

X. ODNOS BORACA PREMA NARODU I NARODA PREMA BORCIMA. Borci prema narodu odnose se vrlo dobro, a isto tako i narod se odnosi prema borcima dobro i ukazuje im u svim prilikama pomoć i podršku.

Mobiliziranje domobrana. U ovom mjesecu nije se moglo pristupiti ovom radu jer banda vrlo često krstari po podravskim selima, pa je nemoguće probijati se u Podravinu i ovakove domobrane odbjegli iz ustaškog i hitlerovskog režima mobilizirati.—

Suzbijanje dezerterstva. U mjesecu januaru o. g. prikupljeno je 40 dezertera koji su upućeni u XII Diviziju i 9 drugova koji su upućeni u XXVIII diviziju.— Od upućenih nije niti jedan zadržan pod istragom radi kazne.

Dosadani komandant drug Dušan Corković odputovao je dne 31-1-1944 t.j. danas u Štab VI Korpusa a odatle je produžio dalje na liječenje.— Mjesto komandanta područja nije popunjeno niti je određen drug koji će ovu dužnost obavljati.—

⁵ Suradnici okpatora. Vidi opširnije o tome: dok. br. 67, bilj. 14.

⁶ Nije priložen.

U koliko se primjete kakovi nedostaci u ovom izvještaju, proipćite ih ovoj komandi koja će nastojati otkloniti ih, i u budućim izvještajima ispravljati.—

Smrt fašizmu — Sloboda narodu.

Pomoćnik k-danta:
Potpis nečitak, v.r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
prijepis u CDiSB, Slav. Brod, K 12/1, fase. 9/6.

136

31. I 1944.

Pismo suradnika NOP-a iz Brezovca Propagandnom odjelu Oblasnog NOO-a za Slavoniju s kojim želi uspostaviti dopisničku službu. Opisuje više zločina što su ih počinile ustaše iz Jasenovca.

Dragi drugovi!

Od kako ste se obratili na mene radi dopisništva za „Glas Slavonije”,¹ poslao sam vam nekoliko kraćih dopisa, od kojih nije niti jedan štampan. Kasnije sam saznao da „Glas Slavonije” prestaje izlaziti pa sam radi toga i ja presato sa dopisivanjem.

No kako je baš u poslednjih nekoliko dana banda stavila jak pritisak na Trokut² i na krajeve oko Trokuta a pošto ne znam dali ste o tom podrobnije izviješteni, to ću vam ukratko opisati najvažnije događaje, koji se iz dana u dan umnožavaju.

Ustaška banda iz Jasenovca, prije nekoliko mjeseci počela je izlaziti iz svoje tvrđave Jasenovca, u najbliža naša sela i počela ubijati i pljačkati stanovnike tih sela a jedan dio tih stanovnika tjerati u logor. Ubijstva su vršili u nekim selima javno a u nekim tajno t.j. pod imenom partizana, a negdje kao obični razbojnici iz grabeža. Tako je u selu Plesmu poubijan cijeli odbor upadom u noći na sjednicu N.O.O.-a. U Kraljevoj Velikoj je banda zaposjela selo rano u zoru, dok je drugi dio te bande ušao u selo sa tenkovima. Od stanovništva poginulo je u bijegu 7 osoba. Dalje je banda po volji pljačkala, naročito stoku (oko 60 komada).

U Staru Subocku banda je dolazila noću prikriveno u selo, pod krinkom partizana, izdvajala ljude iz kuća i na polju ih ubijala a u isto su vrijeme drugi banditi klali konje po štalama naših simpatizera. Narednih dana je banda dolazila javno i tjerala ljude u logor, dok se nije konačno posve naselila u školu dotičnog sela.

¹ Glasilo Narodnooslobodilačke fronte Slavonije. Izdavač 1943. i 1944. Agitprop Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju, a 1945. Prop. odjel Oblasnog NOO-a za Slavoniju.
² Teritorij između Okučana—Pakraca—Banove Jaruge—Novske.

U selima Brestači, Novoj Subockoj i Lipovljanima, banda je na tajanstven način poklala noću nekoliko obitelji, dok je nad nekim od mrtvih obitelji upalila i kuće. U svakom od ovih sela uništene su na ovaj način po dvije obitelji.

I ako je banda činila ove pokolje na prikriven način, ipak su stanovnici ugroženih sela točno znali tko to čini, premda je banda na svakom koraku, govorila da to čine partizani. Stoga je narod bježao čim je čuo da dolaze ustaše a ovi su onda pljačkali sve u kućama gdje nisu nikog našli, sileći time narod da ih čeka kod kuća.

Buduć da se je banda kasnije naselila i u Brestaču, Novu Subocku i Staru Subocku, nije više stanovnicima tih sela bilo moguće bježati a da podpuno ne napuste sela i domove, te su stoga mnogi otišli u domobrane ili su primili ustaške puške u svom selu, dok jedan dio i sada bježi po šumama.

Najgrozniji zločin učinila je banda u jednom mlinu u Lipovljanima, gdje je na zvijerski način poubijala sve one koji su taj put dovezli meljavu u mlin. Njima su poiskapali oči porazbijali glave i odrezali uda, te ih tek nakon nekoliko dana dozvolili pokopati. Interesantno je da od ovih u mlinu poubijanih nije bilo ni jednog ni ženskog ni muškog, koji bi se ma ikada bavio politikom. Par dana kasnije došla je banda u Kraljevu Veliku pljačkati, te je tom prilikom na krušku razapela jednog našeg simpatizera.

U selu Lonji je banda u jednom naletu poubijala nekoliko naših ljudi i žena a 33 je odvela u logor, dok je nekojima uspjelo pobjeći, dočim ih je banda temeljito opljačkala.

Sva ova sela u kojima banda vrši zločine, jesu čisto hrvatska sela, osim Paklenice, gdje je banda također poubijala nekoliko tamošnjih stanovnika,¹ kada su se vraćali cestom svojim kućama. Banda je pako iz Jasenovca koja je svoja pojedina odjeljenja smjestila po pomenutim selima a poznata je kao najkrvavija banda u našoj zemlji.

Ovih par posljednjih dana poduzela je banda raciju na Srbe i sebi sumnjive žrvate u samom uporištu u Novskoj, te je tamo mnoge poklala, dok je istih dosta i jednih i drugih odvela u logor. Govori se da je tom prilikom došlo do nesuglasica između domobrana i ustaša. To isto čine sad i u selima Krivaju, Jamaricama, Janjoj Lipi i Meduriću. Osim toga pljačkaju stoku i mast na veliko. Našu su propagandu u tim selima prilično paralizirali, pa je stoga u tom kraju dosta poljuljan moral. Narod u stvari mrzi fašizam a naročito ove ustaške zvijeri, ali ne vidi partizansku vojsku pa gubi vjeru u njezinu snagu i zapravo mnogi bježe u domobrane da sačuvaju glavu i obitelj.

Izgleda da je staro vodstvo H;S;S;⁴ počelo sa nekim djelovanjem u nekim selima, ali do sada to nije zauzelo vidljivog obsega.

U samom Trokutu narod je dobar ali se boji da će banda koji dan provaliti u Trokut, jer su naše snage ovdje preslabe da bi ovdje mogle dati jači odpor. Banda zalijeće od vremena na vrijeme u sela na periferiji Trokuta, opljačka koliko može, ili nekog ubije i opet se povuče. Međutim narod je uvjeren da niti jedna banda, pa niti Njemačka niti gorski zdruk, nisu niti izdaleka tako

³ Vidi dok. br. 70.
⁴ Misli se na pristaše politike „čekanja“ i pasiviziranje hrvatskog naroda u odnosu na NOP.

krvavi kao oni iz Jasenovca. Prije par dana naselila se je banda i u Lipovljane. Čujemo da ih imade oko pet stotina što nijemaca, što domobrana. Kažu da su u samim Lipobljanima nakupili oko dvadeset metara masti.

Ovo bi bilo najnovije u kratko rečeno a ako vas ovakove vesti zanimaju, javite mi odmah pa ću Vas i u buduće na sličan način obavještavati.

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Marko Seničnjak

M. P.

Original u VII, Zgb.
Mikrofilm u CDISB, Slav. Brod, K VI, f. 8, sn. 66, 67.

137

31. I 1944.

Izvještaj Okružnog komiteta KPH. Slav. Brod Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkoj situaciji na okrugu, organizacijskom stanju i radu KP i SKOJ-a, antifašističkih organizacija i NOO-a te agitaciji i propagandi.

POLITIČKA SITUACIJA:

Raspoloženje naroda i moral općenito uzevši na našem okrugu u velikoj mjeri od prošlog izvještaja do danas popravio se je. Kampanja koju smo povelili na čitavom našem okrugu u vezi sa popularizacijom zaključaka II. zasjedanja AVNOJ-a¹ nije još završen.

I ako je narod na našem okrugu u velikoj većini upoznat sa samim odlukama ipak to nije još ni izdaleka onako sprovedeno i iskorišteno kako se je to moglo iskoristiti, da se je pristupilo jednom organizovanom planu po kojemu bi se vršile popularizacije zaključaka AVNOJ-a. Krivica leži u tome što su naši drugovi i pored toga što su dobili konkretne zadatke na koja mjesta treba da odlaze kako da vrše popularizaciju i na koji način treba izazvati interesovanje naroda prilikom samih mitinga i zborova, tako da narod u mnogim mjestima kad je bila riječ o potpisima ponijeli su se upravo oportunistički.

Na pr. u zapadnom dijelu Brodskog kotara u Slobodnici, Kaniži, Sumeću i Duboću narod je u vrlo lijepom broju odazvao se je na poziv na zbor, moglo se je primjetiti da su apsolutno oduševljeni našom borbom, veličinom iste, razvojem događaja, osnivanjem AVNOJ-a i zaključcima donesenim na II. zasjedanju. Karakteristično je, da je narod u tom dijelu kotara naročito oduševljen time, što će konačno Hrvatska biti samostalna islobodna u slobodnoj i na federativnoj bazi uređenoj Jugoslaviji. Oni u tome jasno vide da mi sprovodimo politiku braće Radića i time se zadovoljavaju. No i pored oduševljenja za našu borbu i za sve zaključke II. zasjedanja ipak nisu htjeli na poziv da potpišu pozdravni telegram, nisu potpisali govoreći, da bi dotični kod kojega bi se

¹ Odžano 29. XI 1943. u Jajcu. Vidi opširnije u „Gradi“, knj. IX, dok. 83, bilj. 2.

eventualno ako padne bandi u ruke mogao naći telegram i kroz to bi moglo stradati čitavo njihovo selo. Kad vidimo ovakav stav kad je u pitanju samo to da se da potpis onda nam je skoro jasno kako će se taj narod odazvati pozivu u našu vojsku kad to budemo od njega zatijevali, a to će biti odmah oko 5_____6. ov. mj. Istina za mobilizaciju sve su pripreme izvršene, a dali će uspjeti pokazati će nam budućnost. Isto tako u ostalim dijelovima Brodskog kotara narod je sa oduševljenjem prihvatio zaključke II. zasjedanja klicajući burno Maršalu Titu² i Nacionalnom Komitetu.³ Isto tako htjeli su potpisati brzopjavne telegrame.

Na Dakovačkom kotaru nismo uspjeli tako rekuć ništa načiniti iz razloga toga, što je posljednjih dana bila ovdje Divizija,⁴ napala Caglin⁵ izvršivši jednu odlučnu vojničku akciju i time navukavši bandu tako rekuć u čitavi kotar koja je krstarila, vršila upade u pojedina sela, bombardovala iz aviona, puškarala iz mitraljeza i bacača, tako da se stvarno skoro ni u jednom selu nije moglo sakupiti naroda u onoj količini u kojoj se inače sakupi, ako nigdje sa strane u isto vrijeme ne puca, ali i pored toga održavani su manji zborovi, masovni sastanci i pojedinačni sastanci sa Antifašističkim organizacijama, tako da je glas o osnivanju Nacionalnog Komiteta i o ostalim odlukama II. zasjedanja dopro možemo reći u cijeli kotar. Ali to još ne znači da je narod detaljno upoznat.

Na Zupanjском kotaru istina pristupilo se je organizovanom radu po tom pitanju, ali uslijed nedostataka izvještaja nije nam pravo stanje poznato. U glavnom možemo reći da je zapadni dio Zupanjskog kotara upoznat sa odlukama, dok centralni dio i istočni dio kotara upoznat je samo preko naše štampe t.j. novina, letaka i brošura koje su kako možemo iz izvještaja zaključiti prilično prodrle u široke mase.

U vezi sa ovim možemo navesti da je na čitavom okrugu nastalo jedno previranje, da narod na raznorazne načine komentariše same odluke II. zasjedanja i da su mnogi koji su do danas spekulirali i povodili se za politikom čekanja⁶ kao i oni čiji se sinovi nalaze u domobranstvu postali zabrinuti i da se oni možemo reći najživlje interesuju, jer osjećaju da se tu danas radi o tome, da se čovjek konačno mora izjasniti ili na jednu stranu ili na drugu. Isto tako u samom gradu Brodu vlada ogromno interesovanje najširih slojeva u vezi sa najnovijim događajima i našom borbom, a naročito se primjećuje zbunjenost i zabrinutost oficirskih krugova, domobranske vojske, koji su se sada našli pred jednom ozbiljnom dilemom. Već nekoliko njih pokušava na raznorazne načine da uhvate vezu sa nama i traže kako se je jedan nadsatnik izjasnio, nekoga od rukovodećih pretstavnika NOB, da bi htjeo s njime o svemu da se porazgovara, ali da neće da se sastane sa bilo kojim partizanom ili onim koji vrši neku od manjih funkcija.

Rad izdajničke klike iz vodstva HSS-a⁷ primjećuje se i osjeća naročito na Brodskom kotaru. Naime u selima Odvorci, Zdenci, Gornji i Donji Slatnik, Glogovica, Dubovik, Oriovčić pa sve do Crnog potoka. Tu izgleda u navedenim

² Josip Broz
³ Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) osnovan 30. XI 1943. na II zasjedanju AVNOJ-a.
⁴ Radi se o dijelovima XXVIII i XII divizije NOV.
⁵ Vidi dok. br. 131 i 132.
⁶ Odnosi se na politiku koju je zagovarao dr Vlatko Maček i dio reakcionarnog rukovodstva HSS-a. Vidi opširnije u ovoj knj. dok. 117, bilj. 2.
⁷ Isto.

selima stvarno postoji i jako se osjeća prljava rabota izdajničke klike kojoj smo izgleda na tragu da pohvatamo one, koji su ušli i organizovano rade u organizaciji. Naima našli smo čovjeka kojemu je ponuđeno da stupi u organizaciju takozv. bele zvezde koja je izgleda u tim selima naišla na plodno tlo. U selu Odvorcima drug Čipe⁸ održavao je miting, kojom prilikom tumačeći odluke II. zasjedanja, naišao je na nekolicinu gadova koji su prosto kočili one koji gaje izvjesne simpatije prema nama. O potpisima ni govora. Tu postoji neki Aladrović bivši pretsjednik općinske organizacije HSS-a i načelnik općine Sibinj koji kad je bio sterao potpuno u čor sokak pred riječima druga Čipe rekao je tamo među narodom da oni ne trebaju slušati riječi kojekakovih balavaca nego neka slušaju starije ljude, ozbiljnije i koji su uvijek vodili politiku. Osjećajući se kriv izgleda da se je prepao i kidnuo u Brod. Isto tako u selu Glogovici za vrijeme mitinga našla se je jedna grupa ljudi koji nisu htjeli potpisati brzoglavni pozdrav Nacionalnom Komitetu i ako su ostali ljudi potpisali. Kad im je pristupio drug koji je tamo govorio i upitao zašto oni neće da potpišu, jedan je među njima istupio i rekao, mi smo se već dosta u životu napotpisivali raznim vodama i uvijek smo bili prevareni, pa smo odlučili da se više nikad nikome se potpisujemo, jer više nikom ne vjerujemo.

Na ostalom dijelu našega okruga istina osjeća se prljava rabota reakcionarne klike vodstva HSS-a, ali nismo mogli tačno ustanoviti dali postoji kakav organizovani rad ili ne. Jedino je tačno da u Đakovačkom kotaru a i u Zupanjskom kotaru Dr. Vlatko Maček⁹ još nije raskrinkan.

Što se tiče Srpskog naroda na našem okrugu možemo reći da je čitavi srpski narod obuhvaćen i upoznat našom borbom no i pored toga postoji još tu i tamo po neki srpski kulak koji rovari i naročito ističe to kako kralj Petar¹⁰ ipak nije ništa kriv za sva zlodjela koja su počinili razni izdajnici i da je on mlad i kako mu je jedina želja da se bori u našim redovima povrativši se među svoj narod. To smo primjetili u selu Svetoblažju gdje postoji neki Vučetić koji nažalost ima čak i sina u partizanima, ali kojemu smo prije nekoliko mjeseci zbog njegovog blebetanja izvršili konfiskaciju.

Što se tiče četnika nismo mogli primjetiti prelaz iz Bosne na našu stranu, ali i pored toga po pričanju samog naroda u Zupanjskoj Posavini tu i tamo naidu neki maskirani ljudi, pokušavaju pljačkati, ali im narod ne otvara i ne nailaze više u onoj mjeri u kolikoj su prije izvjesnog vremena dolazili. To istina nije još ustanovljeno, da li su to četnici ili su to možda čak i obični pljačkaši iz toga kraja koji pod našom firmom vrše razne gadarije.

Što se tiče domobranskih dezertera na našem okrugu i tu je nastalo jedno ogromno previranje. Ima mnogih koji su utekli ispred naše mobilizacije, a isto tako i ispred mobilizacije domobrana i ustaša. Ti ljudi našli su se između dvije vatre. Oni vide da se ovaj rat ipak ne može bez njih završiti. Pitanje je jedino na koju stranu da se opredjele. Vjerujemo da će jakim političkim radom u vezi sa popularizacijom AVNOJ-a ti ljudi konačno doći do uvjerenja, da im je ipak bolje boriti se na strani Narodno-oslobodilačke vojske i ako smo sigurni da je

⁸ Stjepan Magić

⁹ Isto kao 7.

¹⁰ II Karađorđević

njima potpuno svedno za koga se bore, to nisu nikakvi političari, nego su to obični špekulanti kojima smrdi puška i koji žele na bilo koji način da ovaj rat prođe bez njihovog aktivnog učešća. Kad budu dotični dezerteri uvjereni da će stav kojega će mo mi zauzeti prema domobranstvu t.j. prema porodicama onih čiji se članovi porodice nalaze u neprijateljskoj vojsci biti isti onakav kojega smo zauzeli i prema onima čiji se članovi porodice nalaze u Gestapu ili ustašama, vjerujemo da će tada i oni pristupiti našoj borbi. Karakteristično je napomenuti da su ovih dana mnogi koji su pobjegli ispred naše mobilizacije povratili se svojim kućama istina još uvijek su plašljivi i spavaju po komšilucima, ali dobrim političkim radom i taj će se nedostatak kod njih istrijebiti. Ovih dana prošli su glavnom prugom nekoliko transporata sa domobrancima koje izgleda banda kani poslati u Francusku bojeći se drugog fronta,¹¹ a i ne vjerujući više u sigurnost domobranske vojske. Mnogi od njih koji su osjetili prave nakane Švaba već su pobjegli.

U posljednje vrijeme na našem okrugu nije bilo naročitih hapšenja, jedino u gradu Brodu primjenjene su drakonske kazne na neke naše drugove koji su javno povješani¹² na korzu na kandelabr. Narod se je tome gestu strahovito zgražavao, a naročito se primjetilo gnjušanje i revolt kod domobranskih oficira koji su i koji već danas otvoreno govore kako je stvarno dosta bezobrazluka i svinjarija koje čini švapska banda. Obješanih bilo je troje. Trebala je biti obješena i jedna naša drugarica po imenu seka Jela¹³ član M.K. Brod koja se prema izvještaju herojski držala, ali izgleda na intervenciju ogavnog Dra Markotića¹⁴ koji je izjavio nekim našim drugovima da je svjestan da će ga narod poslije rata osuditi i da će biti sedmi na listi koje će mo streljati, i sada bojeći se narodnog suda traži na sve moguće načine da dokaže kako on nije kriv i kako se on zalaže za naše drugove.

Isto tako desio se je od strane švapske bande jedan gnjusan podvig i to u selu Velikoj Kopanici na Zupanjskom kotaru. Naišavši švapska banda na kapelicu u kojoj je bio stakleni Isus, izvadili su ga van, pokidali mu noge i ruke, postavili ga tako sakatog na sred ceste vikavši mu pred narodom da je i on partizan kao i čitav narod i da je i on komunista, što je svakako izazvalo još dublju mržnju kod tamošnjeg naroda koji je odmah na to rekao: partizani toliko dugo ovuda prolaze, ali ovako nešto nikada nebi učinili.

Sto se tiče Zupanjskog kotara odnosi između naroda i bande prilično su nategnuti, i tamo se primjećuje neka užurbanost, neko interesovanje za sve ono što se oko njih zbiva, tako da pojedinci koji su naši jači simpatizeri već javno istupaju i govore kako je potrebno hapsiti i ubijati onu gamad koja još dan danas otvoreno pomaže okupatora. U tom pogledu poduzeli smo korake i već ima i hapšenih a i streljanih.

Sto se tiče manjina na našem okrugu njih ima različitih, na pr. Mađari su prilično prvrženi našoj borbi, već su mnogi od njih i aktivno uzeli učešća, dok

¹¹ Otvoren je 5/6. lipnja 194* u Francuskoj (NormaiKiija). Vidi dok. br. 67, bilj. 9.
¹² Obješeni su zarobljeni partizani Ivan Skrbina i Vid Bičanić (15. XI 1943) a Tepšić i Josip. Šunić (siječanj 1944). Vidi opširnije: S. Hrečkovski, Slav. Brod u NOB i socijalističkoj revoluciji 1941-1945, GDSB, slav. Brod 1982, str. 328.
¹³ Brkić Manda
¹⁴ Filip, predsjednik kotarske organizacije HSS-a.

Slovaci karakteristično za Buče u kojem ih selu ima najviše potpuno se udaljuju od naše borbe, bježe ispred zborova i kad im se na mitinzima tumači, prave se kao da ih se to savršeno ništa ne tiče, bježe ispred naše mobilizacije i kriju se po okolnim selima, po štagljevima i po šupama, dok još ni jedan iz tog sela nije pristupio našoj borbi.

Što se tiče same mobilizacije tu smo zbilja jadni. Prije nekoliko dana izvršene su temeljite pripreme u 3 sela na Đakovačkom kotaru i to Dragotinu, Svetoblažju i Trnavi, pa kad smo poslali ekipu koja je trebala da mobiliše u tim selima, naišli su na potpuno negativan stav kod onih koji se mobilizacija tiče. U selu Dragotinu kad je došlo pitanje da se ide u vojsku, narod je skočio odnosno žene i omladina u većini djevojke, da se mobiliše sve pa i sam odbor, nastala je gužva, odbornici su se pobunili i počeli da se prepiru sa narodom. Drugovi koji su se tu našli nisu znali iskoristiti situaciju, pa mjesto da pokupe sve oni ostave onako kako je to bilo. Isto tako u selu Svetoblažju narod nije zadovoljan sa NOO-om, pa kad je trebalo da se mobiliše, tražili su da i NOO ide koji se je isto tako pobunio na zahtjeve naroda govoreći kako se oni bore od prvih dana i rade u korist NOB, pa da zaslužuju da ostanu i dalje kod kuća. U trećem selu nije se mobilizacija ni vršila, jer su drugovi koji su pošli na taj posao potpuno se razočarali, prema tome vidimo da smo mi još daleko od kotara Virovitice gdje je mobilizacija onako divno uspjela.

Što se tiče Brodskog kotara tu će mo učiniti isto pripreme za mobilizaciju, u zadapnom su dijelu kotara izvršene, a početkom ovoga mjeseca vidjet će mo kako će uspjeti.

Što se tiče nošenja živežnih namirnica u gradove to se je istina u velikoj mjeri od prošlog izvještaja do danas spriječilo, ali i to još nije ni izdaleka zadovoljavajuće naročito u Brodskom kotaru narod iz Posavine još uvijek nosi namirnice u grad zato, jer mi nismo u stanju da kontrolišemo sve puteve.

Da bi se politička situacija na našem okrugu popravila i da bi kroz to mogli iskoristiti sve za mobilizaciju snaga za našu vojsku razrađen je na sastanku detaljan plan kako, gdje i na koji način popularizirati zaključke II. zasjedanja AVNOJ-a, a to će biti moguće zato, jer su naše snage kojima danas raspolazemo u vezi sa političkim radnicima znatno pojačane, tako da će u roku od 15 dana biti obuhvaćen i upoznat sa političkom situacijom čitav narod ovoga okruga, a ono bar 3/4. Kad se to postigne i kad narod temeljito upozna političko stanje, vjerujemo, da će i ostali dio naroda koji se do danas ne nalazi aktivno u našoj borbi u najskorije vrijeme učestvovati.

Isto tako u vezi sa političkom situacijom obrazovat će se Udarne grupe koja treba da djeluje kako na istočnom dijelu, tako i na sjevernom dijelu Đakovačkog kotara u kojem do sada nismo imali skoro nikakvog političkog rada, to zato, što je to bilo stalno pod kontrolom bande koja se tamo kreće glavnim drumovima koji vode Đakovo — Vrpolje, Đakovo — Osijek i Đakovo — Našice.

ORGANIZACIONO STANJE KP:		
Okružni Komitet biro		članova
Part. Čelija Okružnog NOO-a.....		člana
Part, jedinica Okružnog odbora AF2-a rasula se je		
Kotarski Komitet biro Brod		članova
3 općinska Komiteta	-10	članova
15 partijskih jedinica sa ukupnim brojem	49	"
Kotarski Komitet biro Đakovo	6	"
4 općinska komiteta	59	"
19 partijskih jedinica sa ukupnim brojem	59	"
Kotarski Komitet biro Županja	4	člana
3 partijske jedinice sa ukupnim brojem	15	članova
Partijska organizacija na području.		
9 partijskih jedinica sa ukupnim brojem	74	"
Partijska organizacija u Dilj. Odredu	77	"
	Ukupno: 329	"
Grad Brod 3 part, jedinice sa.....	11	"
	Ukupno: 340 članova	

Uslijed nedostatka izvještaja nacionalni i socijalni sastav i sastav po spolu nije nam poznat.

Isto tako vjerujemo, pošto je sam Okružni Komitet brojčano jak, da će kao takav biti u stanju da pruži svestranu pomoć Kotarskim Komitetima koji uslijed reorganizacija koje su izvršene u njima nisu faktično postali još samostalni. Ali i mi mnogo nade da će se oni kroz kratko vrijeme osamostaliti i da će djelovati kao rukovodstvo.

Kotarski Komitee Dakovo nešto je slabiji, ali obzirom na to da smo sekretara dotičnog komiteta druga Lešića¹⁶ poslali na srednji partijski kurs, vjerujemo da će rad samoga Komiteta uz efikasniju pomoć Okružnog Komiteta stvarno krenuti na bolje. O sadašnjem radu samog Komiteta suviše je rano donijeti na kakav sud, pošto su nedavno izvršene izmjene, tako da još zapravo nemamo pregleda.

449

Kotarski Komitet Županja isto tako izmjenom izgubio je prilično time što je član toga Komiteta drug Lešić kooptiran za sekretara K.K. Đakovo. Istina da je na tom kotaru vrlo slaba partijska organizacija, pa vjerujemo da će rad po tom pitanju sadašnji članovi pomenutog Komiteta moći da savladaju. Jedino dok se ne formira Kotarski NOO koji je sada rasformiran, krenuti će rad i tamo na bolje.

Od prošlog izvještaja do danas na Brodskom kotaru formiran je jedan općinski Komitet koji je sastavljen od 4 člana. Isti Komitet ima vrlo lijepih uslova za rad, jer je u njemu kao sekretar ušla drugarica Janja,¹⁷ bivši član Okružnog AFZ-a. Ostala 2 općinska Komiteta još su prilično slaba, ali obzirom na to da je pojačan sam Kotarski Komitet moći će da drugovima članovima općinskih Komiteta ukažu punu pomoć, te ih na taj način osamostalimo kako bi i oni postali stvarni rukovodioci u onim općinama na kojima djeluju.

Rad partijskih jedinica na Brodskom kotaru nije jednak, ima na pr. partijskih jedinica koje su stvarno postali rukovodioci u Antifašističkim organizacijama, a preko njih i sa širokim slojevima naroda karakteristično za zapadni dio broskog kotara, dok na istočnom dijelu toga kotara rad partijskih jedinica svodi se na obična sastajanja, skoro bez ikakvog dnevnog reda, a kroz to jasno radi nepoznavanja kako i na koji način treba da se rukovodi sa Antifašističkim organizacijama, ostale su uske i začaurene. Svakako je to greška kako Kotarskog Komiteta tako i samog Okružnog Komiteta koji do sada nije posvetio dovoljnu pažnju samom uzdizanju i osamostaljivanju svih partijskih jedinica na terenu.

Na kotaru Đakovu postoje 4 općinska Komiteta koji su uslijed toga što djeluju mahom na oslobođenom teritoriju postali prilično samostalni, a i zato jer je sekretar Kotarskog Komiteta Đakovo ukazivao mnogo više pomoći dotičnim općinskim Komitetima. Ovih dana na zahtjev Oblasnog Komiteta uputili smo 2 člana iz općinskog Komiteta Duboka i Opć. Komiteta Lev. Varoš na kurs u Liku po ratno-dopisničkoj službi. Istina je da su time sami Komiteti nešto okrnjeni, ali uz pomoć samog Kotarskog Komiteta vjerujemo da će se taj nedostatak brzo ispraviti.

Na kotaru Županja za sada još nemamo općinskih Komiteta.

Rad partijskih jedinica na kotaru Đakovo u mnogome je bolji nego na Brodskom kotaru, to zato, jer su skoro sve partijske jedinice bile obuhvaćene u općinske Komitete, tako da su članovi Okružnog Komiteta odlazili redovito na njihove sastanke, kojom prilikom su im ukazivali na nedostatke koje su u koliko su to oni znali odmah i ispravljati

Da bi se stanje partijske organizacije na našem kotaru učvrstilo i da bi partijska organizacija na ovom okrugu postala stvarni rukovodioc sa Antifašističkim organizacijama, a preko njih sa čitavim narodom ovoga okruga odlučili smo formirati još jedan općinski Komitet u kotaru Đakovo, a isto tako učvrstiti postojeće općinske Komitete na kotaru Brodskom i formirati jedan novi te planskim održavanjem općinskih konferencija na kojima će članovi Okružnog Komiteta ukazivati na nedostatke, upućivati ih na rad i pored dnevnog reda na samoj konferenciji održati barem predavanje u trajanju od 2 sata po tome kako i na koji način partija rukovodi Antifašističkim oorganizacijama i čitavim pokretom.

¹⁷ Vranešević

Sto se tiče rada partijske organizacije u vojski i Diljskog Odreda tu isto za sada ne možemo imati jasnu sliku, pošto je Diljski odred dao jedan kompletan bataljon u sastav Divizije, tako da je od preostalog bataljona rasformiran i stvorena 2 bataljona, a jasno kroz to nastati će reorganizacija i same partijske organizacije u vojski. Istina je da je do sada i u samoj partijskoj organizaciji u vojski bilo niz nedostataka to uslijed toga prvo što je partijska organizacija u samom Odredu vrlo mlada, a drugo što su pojedini članovi partijskih biroa, pa čak i Štabske ćelije možemo reći upravo nedisciplinovane. To se odnosi na zamjenika Komandanta Odreda kapetana Luke Skrinjara, a drugo na komandanta II. bataljona kapetana druga Stanišić Mitra. Isti drugovi pokazuju vrlo malo razumijevanja prema Partiji, tako da u koliko stalno neko od članova Okružnog Komiteta ne pohada sastanke Štabske ćelije, pa i bataljonskih biroa stanje se neće moći popraviti. Isto tako komandant I. bataljona Diljskog Odreda smijenjen je sa svoje dužnosti radi nedisciplinovanosti i skretanja u lijevo, isključen je iz Partije, upućen Štabu Istočne grupe na raspoloženje odakle je u mjesto da bude kažnjen upućen na novu dužnost u Osječki odred za zamjenika komandanta Odreda.

Da bi se stanje partijske organizacije popravilo potrebno je da stalno jedan član Okružnog Komiteta koji je zadužen sa vojskom odlazi redovito na sastanke kako Štabske tako i bataljonskih biroa.

Rad partijske organizacije u vojno-pozadinskim ustanovama možemo reći da je isto u zastoju. To uslijed toga što još i dan danas nikome nije jasno kako će se i na koji način moći najpravičnije da rukovodi sa partijskom organizacijom u pozadinskim vojnim ustanovama.

Sto se tiče same partijske jedinice pri Komandi Područja ona je možemo kazati prilično slaba a to uslijed toga što je sekretar dotične partijske jedinice drug Fišić ne energičan, mlitav, nikakav organizator, prosto paničar, bez autoriteta dakle vjerujemo glavni uzrok mlitavosti same partijske ćelije Komande Područja.

Jedino rad partijske organizacije u stražama krenuo je na bolje od kada su formirane čete sa četnim ćelijama i ćelijskim odjeljenjima. Da bi se stanje same partijske organizacije na području popravilo zadužen je jedan član Okružnog Komiteta da redovito i stalno po mogućnosti 2 puta nedeljno.

SKOJ I USAOH :

Postoji Okružni Komitet SKOJ-a koji se sastoji od 5 članova i to: 1 radnik, 1 seljak, 2 intelektualca i 1 slobodnog zvanja, 4 muška i 1 ženske, 3 hrvata, 1 srbin i 1 Ukrajinac. Sam Okružni Komitet od prošlog izvještaja do danas popunjen je za 1 člana, tako da je u Komitet ušao drug Kepi¹⁸ koji ima prilično uvjeta za razvijanje. Rad ovoga Komiteta izgleda da će krenuti na bolje. Njegov rad u posljednje vrijeme sastojao se je u učvršćivanju kotarskih Komiteta i općinskih Komiteta kao i u pripremama za II. omladinski kongres.¹⁹ Na okrug u postoje 3 kotarska Komiteta i to:

Kotarski Komitet Brodskoj se sastoji od 5 članova, 1 radnik, 2 seljaka i 2 daka, 2 muška i 3 ženske, 2 hrvata i 3 srbina. Komitet kao cjelina ne zado-

¹⁸ Antun Krajinović
¹⁹ Odnosi se na II kongres Ujedinjene antifašističke omladine Jugoslavije (USAOH) koji je održan u Drvaru (2. do 8. maja 1944). Vidi opširnije: Enciklopedija NOR-a, knj. 2, str. 1147-1150.

voljava u svom radu, jer je uvijek samo po 3 člana bilo na poslu, dok sada konačno vratili su se svi članovi Komiteta bilo s kursa ili kongresa,²⁰ tako da vjerujemo da će rad Komiteta krenuti na bolje. Na kotaru imade 7 općinskih Komiteta, dok je osmi raspušten. Rad općinskih Komiteta vrlo je slab, jer Kotarski Komitet nije im pružio nikakvu pomoć. U kotaru ima 26 Skojevskih grupa sa ukupno 124 člana. Socijalni sastav, 8 radnika, 110 seljaka, 5 đaka, 1 intelektualac. Nacionalni sastav 54 hrvata, 65 srba, 5 Ukrajinaca. Sastav po spolu: nije nam poznato. Skojevske grupe ne sastaju se redovito, ne plaćaju redovito članarine t.j. slaba je disciplina, dok proučavaju tekući materijal radi aljkavosti Kotarskog Komiteta ne dopire do svake Skojevske grupe.

Kotarski Komitet Đakovo broji 4 člana, dok je peti isključen iz Komiteta radi neodgovornosti u radu, jer je više puta kritik ovan za istu stvar a nije se popravio. Socijalni sastav: 1 radnik, 2 seljaka, 1 dak. Nacionalni sastav: 2 hrvata i 2 srbina. Sastav po spolu: 3 muška i 1 ženska. Komitet nije djelovao kao rukovodstvo, jer nema pregleda na cijelom kotaru, a to proističe otuda što je preuzak. Sekretar dotičnog Komiteta prilično se snalazi i ako je vrlo mlad rukovodioc. Na kotaru ima 7 općinskih Komiteta SKOJ-a koji se ne sastaju redovito i prema tome ne djeluju kao rukovodstva izuzev 2 Komiteta koji stvarno djeluju na svojim općinama kao rukovodstva. Razlog je tome što uslijed pomanjkanja članova Općinskih Komiteta nije pružena dovoljna pomoć i vršena kontrola. Općinski Komiteti proučavaju tekući materijal dok Historija Partije ide vrlo teško. Na kotaru ima 27 Skojevskih grupa sa ukupno 156 članova. Nacionalni sastav 121 srbini, 31 Hrvat, 2 Ukrajinca, 1 njemac i 1 Mađar. Socijalni sastav 129 seljaka, 23 radnika, 4 intelektualca. Sastav po spolu: 113 ženskih i 43 muška. Skojevske grupe proučavaju materijal tekući koji isto tako ne dopire do svake Skojevske grupe i to uslijed aljkavosti samog kotarskog Komiteta. Da bi se stanje popravilo i da bi se Skojevska organizacija učvrstila, odlučili smo da se održe općinske konferencije u oba kotara sa svih 14 općinskih Komiteta i da se na dotičnim konferencijama biraju članovi Komiteta na demokratski način, tako da oni drugovi koji uđu u općinske Komitete stvarno budu i autoritet ostalih skojevskih grupa, jer do sada općinski Komiteti SKOJ-a većinom su kooptirani. Isto tako prilikom pomenutih savjetovanja t.j. konferencija treba drugovi iz Okružnog Komiteta da pregledaju sa kakovim kadrom raspolažu kako u općinskim Komitetima tako i u Skojevskim grupama da bi mogli popuniti same kotarske Komitete.

Kotarski Komitet Županja broji 5 članova i to Mica,²¹ Stipa,²² Mirjana,²³ Mata²⁴ i Mara.²⁵ Socijalni sastav: 1 radnik, 1 seljak, 2 intelektualca i 1 dak. Nacionalni sastav: 5 hrvata. Sastav po spolu: 2 muška i 3 ženske. Imajući u vidu uslove pod kojima taj Komitet radi on djeluje kao rukovodstvo prilično dobro. Jedino je sada odlukom Oblasnog Komiteta SKOJ-a pozvana drugarica Mirjana u Oblasni Komitet gdje bi navodno trebala da primi dužnost dopisnika pri Oblasnom Komitetu SKOJ-a. Bilo bi vrlo korisno ako bi se drugaricu Mirjanu moglo ostaviti na njenoj dosadašnjoj dužnosti, jer je ista drugarica svojom pozornošću, okretnošću, kuražom i prodornošću stvarno stekla možemo kazati upravo divne simpatije kod čitave omladine koja ju pozna. Vjerujemo

²⁰ Pogrešno, kongres je održan kasnije. Vidi bilj. 17.

²¹ Šumanovac

²² Kokanović

²³ Gvozdanović

²⁴ Verić

²⁵ Antoni

da bi rad bez drugarice Mirjane na tom kotaru stvarno zaostao. Na kotaru ima svega 2 Skojevske grupe i to jedna pri kotarskom Komitetu SKOJ-a, a druga na terenu sa ukupno 13 članova. Socijalni sastav: 2 radnika, 8 seljaka, 3 intelektualca. Nacionalni sastav: 10 hrvata, 1 srbin, 2 Ukrajinca. Sastav po spolu: 5 muških 8 ženskih.

USAOH.

Okružni Odbor USAOH-a sastoji se od 4 člana. Međutim ta organizacija izvršit će neke organizacione promjene, tako da nemamo tačan pregled po tom pitanju. Na okrugu ima 3 kotarska Odbora i 103 seoska odbora sa 1713 članova. Nacionalni sastav: 950 hrvata, 646 srba, 41 Ukrajinac, 46 slovaka, 20 mađara i 4 njemca. Socijalni sastav: 42 radnika, 1654 seljaka, 17 intelektualaca. Sastav po spolu: 473 muška i 1240 ženskih.

čvrstina i rad samih odbora USAOH-a nije jednaka. Na pojedinim mjestima imade odbora koji su čvrsti, koji su uspjeli da okupe svu omladinu oko sebe, dok na ostalim naročito tamo gdje ne postoje Skojevske grupe rad se svodi na pisanje parola, razbacivanje letaka itd. dok nisu uspjeli da obuhvate čitavu omladinu.

NOO:

Na ovom okrugu postoji Okružni NOO. Izvršena je reorganizacija istoga odbora. U izvršni odbor ušli su drug Šaban kao potpredsjednik i drugarica Smilja²⁶ koja je zadužena po Prosvjetnom odsjeku. Sadašnji izvršni odbor sastoji se od 8 članova. Nacionalni sastav: 5 hrvata, 2 srbina i 1 slovenac. Socijalni sastav: 4 seljaka, 1 obrtnik, 2 intelektualca i 1 radnik. Sastav po spolu: 7 muški i 1 ženska.

Rad Okružnog NOO-a u glavnom nije zadovoljio što su neki članovi mladi u svom radu te se dovoljno još ne snazale, ali imaju uslova da se razviju. To proizlazi iz toga što Partijska jedinica u Okružnom NOO-u ne sastaje se, tako da pojedini članovi Partije unutar samog odbora ne žive partijskim životom. Međutim sada ulaskom druga Šabana kao potpredsjednika u Okružni NOO ima mnogo uvjeta i vjerojatnoće da će rad samog odbora krenuti na bolje. Na okrugu postoje 3 Kotarska NOO-a.

Kotar Đakovo. Kotarski NOO sastoji se od 5 članova. Kotar Brod. Kotarski NOO sastoji se od 7 članova. Kotar Županja. Kotarski NOO sastoji se od 3 člana

Rad Kotarskih Narodno-oslobodilačkih odbora još je prilično slab. Oni su u glavnom ne znaju da snalaze i nisu još uspjeli da postanu na svom kotaru pravi rukovodioci NOP. U posljednje vrijeme izvršena je reorganizacija Brodskog i Đakovačkog NOO-a kao i Županskog. I ako je reorganizacija izvršena u Đakovačkom Kotarskom NOO-u nije se uspjelo postići ono za čim se išlo. Naime pretsjednik dotičnog odbora potpuno oportunistički postavlja stvari, prosto koči mobilizaciju a nema nekih naročitih simpatija kod naroda. Na okrugu Brod ima svega 16 općinskih NOO-a i 147 seoskih u 225 sela. Rad seoskih

²⁶ Stimac

NOO-a do sada je bio možemo reći slab iz razloga što se pojedini drugovi nisu snalazili u radu koji se pred njih postavio. Oni uopšte nisu radili na svojim sastancima po dnevnom redu niti po odsjecima, tako da je njihov rad bio potpuno uzak i da oni nisu nikako mogli da shvate da je potrebno i glavni njihov zadatak da politički obuhvate čitav narod njihovog sela nego ako su radili i sastajali se onda je to bilo većinom usko i začaureno i ono što bi prilikom sastanaka eventualno i naučili nisu sproveli na široke mase.

ANTIFAŠISTIČKI FRONT ŽENA:

Na okrugu Sl. Brod postoje na sva 3 kotara organizacije AFŽ-a. Na kotaru Dakovo postoji 5 odbora AFŽ-a sa 31 članom. Seoskih odbora ima 51 sa ukupno 250 odbornica. Općinski Odbori kao ni seoski nisu još dovoljno učvršćeni i ne rade samostalno osim sela Bračevci, Sl. Vlast, Breznica i Dragotin gdje drugarice samostalno održavaju sastanke kako sa svojim odborom tako i sa masovnim sastankom AFŽ-a čitavog sela.

Na kotaru Brod postoje seoske organizacije u 29 sela i tek su sad formirane 2 općinska odbora koja nisu samostalna i kojima se treba pružiti puna pomoć.

Na kotaru Županja nema podataka.

U vezi sa odlukama AVNOJ-a žene na masovnim sastancima AFŽ-a kao i čitavog sela u glavnom odobravaju sve što je tamo postavljeno osim u nekim selima Brodskog i Đakovačkog kotara gdje je izvršena mobilizacija, a da se narod nije za to prije politički pripremio, tako da se u vezi s tim osjeća nezadovoljstvo što drugarice u zadnje vrijeme koje drže sastanke razjašnjavaju i pravilno im postavljaju pitanje mobilizacije, tako da u selu Dragotinu na mitingu žene su bile one koje su vikale neka svi ljudi idu u vojsku ako bude potrebno ićemo i mi. Na masovnim sastancima koji su održani u zadnje vrijeme poslani su pozdravni brzojavi drugu Titu, AVNOJ-u i Nacionalnom Komitetu sa potpisima drugarica, jedino drugarice u Slatniku, Pridvorju i Kondriću nisu htjele potpisati zbog mobilizacije koja im nije bila pravilno rastumačena.

Nemamo tačne podatke iz kojih sela su poslani telegrami, jer nam drugarice nisu po tome poslali izvještaje. Na masovnim sastancima čitavog sela koji su održani na našem okrugu zapazilo se je da je bio prisutan veliki broj žena i da su skoro u svim mjestima htjele da se potpisuju čak i tamo gdje nisu htjeli ljudi. Sto se tiče uticaja četnika na našem okrugu nismo među ženama ništa mogli opaziti osim u Kobašu gdje su žene u vezi sa četnicima iz Motajice. Sto se tiče kralja Petra na pr. u Bračevcima pojedine žene na sastanku su govorile kako je on još mlad, međutim u većini sela žene su raskrstile sa kraljem Petrom, uopće neće da čuju o njemu.

Uticaj HSS-a među ženama se uopće ne osjeća ni na jednom kotaru i žene nisu organizovane ni u jednoj HSS organizaciji. Sto se tiče politike čekanja²⁷ ona se samo u onim selima osjeća u koja mi nismo još prodrli t.j. gdje žene Antifašistkinje nisu organizirane. Bojkot tržišta nije naša organizacija uspjela

²⁷ Isto kao 7.

provesti premda se to postavljalo u svim selima osim u selima Dakovačkog kotara kao na pr. Dragotin i Svetoblažje gdje žene paze tko nosi hranu u uporište i javljaju straži, jer znaju da su te žene koje idu one koje bi mogli bandi govoriti o stanju u njihovim selima. U Ratkovom dolu pretsjednica iz Slobodne Vlasti javila je straži kretanje nekog švercera.

Glavni zadatak koji se postavlja na okrugu Brod je formiranje općinskih odbora tako da se obuhvate sva sela, da se isti osamostale kao i oni koji već postoje treba se učvrstiti i osamostaliti seoske odbore AFZ-a kao i održavanje redovnih masovnih sastanaka u svim selima u vezi sa političkim uzdizanjem masa žena na našem okrugu. Drugarice na pojedinim općinama ušle su u općinske komitete i tako će Partija pojačati i djelovati da se što prije učvrste.

VOJSKA:

a) Diljski Odred. Sam Štab ovoga odreda prilično je dobar. U odredu kod boraca borbenost je bila na visini sve dok nije Diljski Odred morao dati jedan bataljon u sastav Divizije. Nakon toga jedna četa Diljskog Odreda otišla je u zasjedu u selo Grabarje kojom prilikom nekih deset bandita Švaba sa mitraljezima otvorili su vatru na selo dok u isto vrijeme pucali su iz samoga Broda haubicama po navedenom selu. Dotična četa koja je bila ovdje u zasjedi u najvećoj panici pobjegla je sa položaja ostavivši na livadi jedan puško-mitraljez kojega su poslije naši politički radnici naišavši na njega pokupili i odnijeli ga predavši ga dotičnoj jedinici koja ga je izgubila. Kad je jedinica vratila se u sastav odreda izgleda o tome nije podnijela nikakav izvještaj htijući to da prećuti. Istina je da to ne možemo tako tragično shvatiti pošto je Diljski Odred sastavljen od mnogih novaka koji još nisu vični i nisu prošli kroz vatrena krštenja. Disciplina samih boraca relativno je dobra, a nastojanjem političkog komesara i njegovog zamjenika vjerujemo da će se u mnogome popraviti. Sam Diljski Odred sada će se rasuti po terenu u manjim jedinicama kojima je stavljeno u zadatak da sa političkim radnicima pomognu na terenu i osiguravaju mitinge i zborove kao i da pomognu izvršiti mobilizaciju u zapadnom dijelu Brodskoga kotara. Jedna četa Diljskog Odreda biti će upućena na Županjski kotar gdje će isto pored političkih akcija da izvrše neke manje vojničke akcije.

Udarna grupa Kotarskog Komiteta Županje izvršila je ovih dana jedan upravo smjeli podvig koji je zadivio čitav onaj kraj naime komandir te grupe drug Šolja²⁸ sa još 4 druga zaustavili su vlak kod Kopanice u kojemu je bilo

16 domobranaca i nekoliko legionara. Kad su legionari počeli da pucaju oni su napali na voz dvojicu ubili a dvojicu teže ranili dok su ostale domobrance koji su se razbježali po poljima uspjeli sakupiti, održati im miting, skinuti ih i usljed toga što su bili suviše malobrojni morali su iste pustiti kućama. U samom vozu nalazio se je prilično bogati plijen između ostalog oko 50—60.000 cigareta koje su u brzini nemogavši nositi bacali u potok djelili narodu i izgleda oko 30.000 uspjeli i ako ih je banda odmah nakon toga povijala sretno dovući u bazu. Isto tako odkvačili su lokomotivu od kompozicije i pod punom parom pustili je u pravcu Samca, kako je ona završila nije nam poznato. Isto tako for-

mirat će mo jednu novu udarnu grupu o kojoj smo gore u vezi s političkom situacijom opisali.

b) Komanda Diljskog Područja: Rad komande Područja od prošlog izvještaja do danas nije se nimalo popravilo. Dapače možemo reći da je rad skoro i zaostao uslijed kako smo gore napomenuli vrlo slabog rukovodstva koje u glavnom potiče iz nesposobnosti pomoćnika Komandanta.

Istina je da je banda u mnogome ometala pravilan rad na Području svojim zaletavanjem u neposrednu blizinu samoga područja, ali paničarske vijesti i rad pete kolone premašile su čak i same sebe. Dešavalo se na pr. da razni informativci slušaju po selima babe o tome kako banda nadire bježe u područje sa takvim izvještajima i jasno nastaje panika. Da bi se stanje popravilo potrebno bi bilo da Štab Korpusa hitno povuče druga Fišića sa njegove dužnosti a na njegovo mjesto uputi nekoga koji bi stvarno svojim autoritetom odgovarao ovome terenu, i prilikama na istom.

Na našem okrugu krstare pojedine diverzantske grupe koje neodgovorno i bez ičije kontrole naprosto šalabazaju, opijaju se i tako pijani pucaju po selima, stvarajući i još gori strah kod naroda, tako da naši politički radnici koji se kreću u raznim pravcima sa zadatcima da tu i tamo održe mitinge ili zborove prosto nisu u stanju da postignu ma kakav uspjeh.

Ovih dana diverzanti su se napili i u selu Musićima otvorili su paklensku paljbu našto je narod Slobodne Vlasti i neki naši politički radnici i kuriri pobjegli govoreći da je banda došla sa bacačima a kad tamo naši diverzanti slave Sv. Savu. Da bi se stanje kod diverzanata izmijenilo tj. popravilo Okružni Komitet je poslao dobrog člana Partije u njihovu grupu koji je bio uvršten u partijsku jedinicu koju su sačinjavali komandir, jedan član Partije iz same Diverzantske grupe i ovaj treći kojega je sekretar partijske organizacije Odreda uputio tamo i formirao partijsku jedinicu. Kad je dotični drug na sastancima ukazivao na greške ovi su se prosto razbjesnili, pisali su Štabu Diverzantskog bataljona navodeći kako je ovaj drug nesposoban, strašljiv i štetan u radu sa Diverzijom, tako da je Štab Diverzantskog bataljona naprosto jednim naredjenjem uputio dotičnog druga člana Partije nazad u Odrred. Mišljenja smo da bi bilo potrebno da Oblasni Komitet preko Štaba Korpusa povede po tom pitanju istragu.

Agitacija i propaganda:

Citavi agitacioni i propagandistički rad na ovome okrugu sveo se je u glavnom na popularizaciju zaključaka II. zasijedanja AVNOJ-a. U vezi s tim sve snage koje su nam stajale na raspolaganju uputili smo sa konkretnim zadatcima na teren da i u buduće produže sa popularizacijama kako bi konačno čitavi narod na našem okrugu bio temeljito upoznat sa odlukama. Isto tako u vezi sa popularizacijom Okružni Komitet izdao je jedan letak samo o jednoj odluci tj. o federativnom uređenju Jugoslavije. Isto tako Propodjel koji je formiran prije izvjesnog vremena umnogome je pomogao da se odluke o zasijedanju što prije popularišu. Održali su nekoliko diletantskih priredaba i jedne usmene novine i nekoliko mitinga.

Isto tako pisane su mnoge parole po čitavom okrugu u vezi sa najnovijim događajima. Među narod vrši se rasturanje sve tekuće štampe propagandnog materijala i radio-vijesti što narod odlično prihvća.

Dopisnička služba na našem okrugu i pored nastojanja nije se možemo reći nimalo popravila. To zato što još do danas nismo bili u stanju naći jedno stvarno odgovorno lice koje bi tu dužnost uz pomoć partijske organizacije na terenu primilo na sebe.

Primitite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu — Sloboda narodu !

Za Komitet:
Pekar²⁹

Original u IHRPH, Zgb.
Fotokopija u ČDISB, Slav. Brod, K 21/1, CK, ftk. 65—73/43.

138

31. I 1944.

Dopis Štaba VI korpusa NOV i POJ podređenim jedinicama u kome se prenosi naređenje Glavnog štaba NOV i POH o obaveznom organiziranju intendanture pri svim štabovima operativnih jedinica, koje su dužne osigurati živežne namirnice i kuhinje za prehranu boraca.

Glavni Štab NOV i POH, sa op. br. 459 od 26 decembra 1943., dostavio je sledeće:

„Primjećeno je da veći broj naših jedinica nema organizovane intendanture, niti vojničkih kuhinja uopšte. Takođe mnogi borci, pa skoro i čitave jedinice, nemaju pribora za jelo, t.j. porcije, kašike i viljuške. Pitanje snabdjevanja do sada su mnoge jedinice rešavale ishranom na terenu, po selima, u kojima se jelo spremalo od samih mještana, a borci su se po grupama raspodjeljivali na pojedine kuće, domove, gdje su se hranili.

Takav način ishrane ima svojih vojničkih nezgoda i veoma štetnih posljedica, koje nije potrebno ovdje isticati, jer su svima nama dobro poznate.

Da se nebi u buduće tako dešavalo, u cilju organizacije snabdjevanja i ishrane jedinica,

N a r e đ u j e m o :

1.) Sve operativne jedinice i odredi uopšte, odmah će pristupiti organizaciji svojih intendantura u duhu naredbe Vrhovnog štaba **NOV i POJ**, koja je dostavljena svim jedinicama pod brojem 39 od 21 novembra 1943, a prema vladajućim okolnostima i prilikama uopšte. Nedostatak dovoljnog broja prevoznih-motornih sredstava ili stručnog osoblja, ne može biti razlog da se ne pristupi ovakvoj organizaciji intendantske službe, kako je to pomenutom naredbom predviđeno.

2.) Sve jedinice bez razlike imaju odmah nabaviti kazane za kuhinje i spremanje jela. Ove kuhinje mogu biti vozeće ili tovarne, što će zavisiati od raspo-

²⁹ Slavko Sudarević

loživih sredstava za prevoz, odnosno transport i prolaznosti terena kuda dotična jedinica operiše. Kuhinje stalno prate svoju jedinicu i ne odvajaju se od nje. Mjesto kuhinja, na maršu, na stanovanju i u borbi uvijek se reguliše zapovješću dotičnog pretpostavljenog štaba. U kuhinjama se kuha jelo ukupno za cijelu dotičnu jedinicu.

3.) Nadležne starješine, odmah će pristupiti nabavci pribora za jelo (porcije, kašike i viljuške) za sve borce u potčinjenim jedinicama. Ovaj pribor za jelo borci nose uvijek sa sobom u svojoj torbi.

4.) Prikupljenu i sabranu hranu po selima, intendanti jedinica predaju, prema brojnom stanju ekonomatima četa, baterija i t.d. gdje se u kuhinjama svih kuha i sprema jelo za borce dotičnih jedinica. Takav postupak ako intendanti primaju hranu iz magacina, odnosno slagališta po trebovanju.

5.) Svi nadležni štabovi prilikom obilaska i pregleda svojih jedinica, posvetiti će naročitu pažnju organizaciji intendanture, ishrane istih i nastojati da se ovo naređenje u potpunosti provede u delo.

6.) Ovakav način ishrane ne sme biti razlog da se slabi dodir naših jedinica sa narodnim masama, na čijem se terenu izvode operacije. Naprotiv, dodir i uticaj na mase, treba neprekidno pojačavati i razvijati, a ovakav način ishrane daje zato najbolje mogućnosti. Greške, koje su u odnosima naroda i vojske redovno proisticale iz problema ishrane bit će na ovaj način svedene na minimum ili ih uopšte neće biti.

Prijem ovoga naređenja potvrdite pismeno".

Prednje se dostavlja na znanje i postupak.

V.d. načelnika Štaba,
major:
Radojica Nenezić, v.r.

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDIŠB, Slav. Brod, K 18/1, ftk. 513.

139

31. I 1944.

Izveštaj Komande Diljskog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu podređenih jedinica i ustanova u siječnju 1944. god., organizacionom stanju i akcijama partizanskih straža te o postignutim rezultatima u radu sekcija i registrature.

I. OPĆA VOJNA SITUACIJA.

Dne 4. I. o. g. neprijateljska vojska¹ (ustaše) iz Našica došla je u Podgorač sa 1 bornim kolima i 1 tenkom, te iseljavala iz Bele Loze svoje simpatizere, a istovremeno iz mlina u Podgoraču odvezli su 2 vagona žita.

¹ Radi se o 16. ustaškoj bojnoj² gorskog zdruga, koja je sačinjavala dio posade u Našicama. Vidi u arhivi ČDIŠB, K 16/1, ftk. 517.

U selu Budimcima, neprijateljska vojska iz Osijeka, uhvatila je jednog informativca i njegovog kurira iz jednog bataljona osječkog odreda, ubila predsjednika N.O.O.-a u Budimcu. U Cepinu su 2 ustaša iz Osijeka poklali 8 osoba.

6. o. mj. u selu Bukovlju naša patrola iz straže Klokočevik, naišla je na neprijateljsku zasjedu, te je tom prilikom poginuo komandir straže drug Miloš Vukadinović, dok su oba stražara ranjena.

Ustaše iz Našica dolazili su u sela Crmošnjak i Granice, i iseljavali svoje simpatizere. Ista ova banda vozila je drva iz šume Kamenac.

Ustaše iz Našica napravili su zasjedu na prugi kod Londžice i oveli 10 kola sijena, koje je bilo zaplijenjeno od narodnog neprijatelja Crnkovića, te kod Gradine, gdje su oveli 7 naših konja, koji su transportovani prema Papučko-Krndijskom području. Tom prilikom su nestala 3 druga koji su sprovodili ove konje, te se za njihovu sudbinu ne zna, dok je jedan iz iste ove pratnje uspio pobjeći.

13. I. o. god. ustaše iz Čaglina upali su u selo Veliku Londžicu, te tom prilikom cijelo selo totalno opljačkali. Otjerali su konje, kola, goveda, svinje, kao i odvezli svu hranu. Također su otjerali nešto naroda, koje su uspjeli uhvatiti u selu, ali većina od ovoga naroda je puštena.

15. o. mj. neprijateljska vojska iz Dakova, sastavljena od ustaša i gestapovaca, iseljavala je svoje simpatizere iz sela Slatinika, Drenja i Pridvorja. Ovi iseljenici su Njemci.

16. o. mj. neprijateljska vojska iz Broda (Njemci) napala je sa tenkovima sela Šušnjevi, Korduševci i Klokočevik.² U Šušnjecima su popalili oko 60 kuća, u Korduševcima isto toliko, a u Klokočeviku također su popalili, ali samo nekoliko. Također su tom prilikom popalili selo Vrhovinu i to 75—80%. Tom prilikom su ovi Švabe govorili, da Saveznici pale njihove gradove, a oni će partizanska sela.

17. I. o. god. ustaše iz Našica u jačini oko 800 ljudi, krenuli su u pravcu Ceremošnjaka, te su se sukobili sa 1 bataljonom našeg odreda. Nakon kraće borbe, isti su se povukli. Imali su mrtvih i ranjenih.

18. I. o. god. neprijateljska vojska iz Dakova, došla je u sela Drenje i Pridvorje, te naše simpatizere pljačkali i iseljavali Švabe.

21. o. mj. naša XII. i XXVIII. Divizija napale su neprijateljsko uporište Čaglin.³ Poreč i Kulu. Od ovih uporišta potpuno su likvidirana neprijateljska uporišta Čaglin i Poreč, dok Kula uslijed pristignuća jakih neprijateljskih snaga, nije mogla biti likvidirana.

Prilikom ove akcije, neprijateljska vojska iz Našica stalno je napadala prema Živčanima i Paučju, te je ovo područje moralo izvršiti evakuaciju sela Paučja. Ova banda, koja je nadirala iz Našica, uhvatila je jedna naša kola sa jednim teškim mitraljezom, i nešto mesa, koje je voženo u tim kolima. Isto

² Vidi dok. br. 78.
³ U napadu i osiguranjima sudjelovale su jedinice XXVIII i XII divizije NOV i Istočne grupe NOP odreda. Vidi opirnije: arhiva ČDISB, K 12/1, ftk. 87 i 88, te u ovoj knj. dok. 131, 132 i 133.

tako ova banda pohvatala je između Londžice i Gradca 30 kola, koja su se vraćala iz Duzluka, a ista kola prevozila su žito za Intendanturu Korpusa iz našeg Slagališta. Navodno su svi pušteni.

Nadalje neprijateljska vojska iz Našica za cijelo vrijeme akcije naših jedinica, napadala je od Ceremošnjaka na Granice i Malu Londžicu, gdje je imala ogorčenu borbu sa našim jedinicama. Jedna grupa ustaša iz Đurdenovca u jačini od 400 ljudi, krenula je prema Krndiji, u namjeri da napadne našu tamošnju bolnicu i da sve ranjenike poubija, a potom kod kupatila da se sastane sa 16. ustaškom bojnom, koja je imala zadatak da nadire drugim pravcem, i da dodu iza leđa našim jedinicama u Čaglinu. Međutim ovu njihovu namjeru osujetile su naše jedinice. Bandu je vodio neki Robert iz Motične, jedan ustaša iz Seone, jedan seljak iz Gradca. Ovom prilikom, banda nije išla putevima, nego su ih vodiči vodili kroz šikare.

U ovo vrijeme, neprijateljska vojska iz Đakova,⁴ kretala je do Levanske Varoši, zaravnavala cestu od Đakova do Levanske Varoši, i u selu Levanska Varoš zapalila jednu kuću i vršila mobilizaciju.

Za vrijeme akcije 2 ranjenika, 1 teže, 1 lakše, te 8 kola sa plijenom, razjurila je banda na cesti kod Kutjeva

26. ov. mj. neprijateljska vojska iz Đakova, ušla je u selo Majar i Levanjsku Varoš. Ovo su bili ustaše i gestapovci u jačini od oko 300 ljudi. U selu Majaru ubili su jednog civila i pljačkali stoku. Iz Levanjske Varoši iselili su neke porodice, čiji članovi se nalaze u njihovim redovima.

Ustaše iz Našica imaju namjeru u svim selima oko Našica, i to u krugu od 15 do 20 km izvršiti mobilizaciju svih osoba, sposobnih za vojnu dužnost, a sela opljačkati. Isto tako imaju zadatak, održavati vezu sa bandom u Čaglinu, koja se opet tamo nalazi — te praviti zasjede na cesti i pruži kod Gradca i Londžice, te nam sprečiti svaki transport, sa ovog područja prema Krndiji.

Neprijateljska vojska u Brodu isto ima namjeru vršiti mobilizaciju i pljačkati sela na južnom Dilju.

Zgrade III. Ekonomskog sektora i zgrada bolnice, koje se nalaze sve na Krndiji, pretrpjele su znatnu štetu od neprijateljskog bombardiranja⁵ iz aviona, no ne znamo još o tome ništa detaljnije, pošto su nam veze isprekidane. Žrtava izgleda da nije bilo, pošto je bolnica prije toga bila evakuirana.

II. PARTIZANSKE STRAŽE

Kako je već posebnim izvještajem javljeno, formirane su od svih partizanskih straža 2 čete, koje su podjeljene na vodove, a vodovi na desetine. Raspored četa, odnosno vodova i desetina, kao i imena rukovodećih, dostavljena su uz spomenuti izvještaj.

a) akcije:

II. četa pozadinskih straža izvršila je 3 akcije i to ekonomske prirode. U ovim akcijama dobiveno je 63 metra brašna, 10 hl vina i 1 met. krumpira.

⁴ Kadi se o dijelovima njemačke 42. lovačke divizije (VII, fond NAV-T-314, r. 1545, s. 1153) ■

⁵ Napad je vršila njemačka ratna avijacija. Vidi dok. br. 119.

II. četa pozadinskih straža: 1 desetina ove čete izvršila je 17. o. mj. akciju u mjestu Garčin, te tom prilikom zaplijenila 1 vojnički šinjel, 3 para vojničkih cipela, 1 opasač sa nožem. Ista ova treća desetina 2. voda zaplijenila je dana 20. o. mj. u selu Trnjanima 2 vojničke hlače, 1 par vojničkih cipela, 2 vojničke torbice, 1 ranac, 1 Manlicher pušku sa 60 kom. metaka i vojnički nož.

3. desetina, 1. voda zaplijenila je prilikom akcije na Caglin 3 Mauzer puške 1 manlicher, 1 francusku pušku.

Također je ova četa izvršila nekoliko konfiskacija kod narodnih neprijatelja.

b) Obuka:

U toku proteklih mjesec dana vršena je kao obično, obuka stražara u vršenju stražarske dužnosti, te borbena obuka.

Moral kod straži je na srednjoj visini.

Disciplina kod mnogih straža nije onako, kakva bi trebala biti ali pretežno kod ostalih je straža prosječna.

Odjeća i obuća: je kod nekih stražara dobra, no kod većine je nezadovoljavajuća.

Zdravstveno stanje jest za sada prilično dobro, te do sada nije bilo zaraznih bolesti, kao što su tifus, gripa i ostale.

Čistoća tijela i odijela jest prosječna.

Partizanske straže dosta su brojčano slabe, iz razloga, što u posljednje vrijeme nismo primali iz borbenih jedinica drugova za ovu službu, a iz mnogih su straži stražari prekomandovani na razne druge dužnosti.

III. GRADEVINSKA SEKCIJA.

Broj osoblja stalno zaposlenih u ovoj sekciji iznosi 80 drugova, od toga 4 cimermana, 2 zidara. Cjelokupno ljudstvo podjeljeno na 6 desetina i to 4 bunkeraške,⁶ sa ukupno 48 drugova, a ostale 2 desetine rade na izgrađivanju zgrada i popravku istih.

Završne gradnje:

1 bunker na I. ekonomskom sektoru za spremanje žita, dužina 11X2.30 m.

Jedna zgrada na položaju 12X5.50 sa 3 prostorije.

1 bunker na II. ekonomskom sektoru 5.2.20.

Na III. ekonomskom sektoru izgrađen je jedan bunker za bolesnike 15X3.20.

Sagrađeno je 6 zgrada na položaju, jedna za bolnicu 16X7 sa 2 odjeljenja. Jedno previjalište 8X5 sa 2 odjeljenja. Uprava bolnice 8X5 sa 2 odjeljenja, Ekonomat 12X5 sa 3 odjeljenja, jedna zgrada 12X6 sa 2 odjeljenja za radnike bolničkog osoblja. Zgrada za stražare 6X5 sa jednim odjeljenjem. 1 bunker za

⁶ Tajne podzemne prostorije za smještaj hrane, opreme, u određenim situacijama nepokretnih ranjenika i dr.

spremu potrebnih bolničkih stvari 15X3. Ovaj bunker rađen je već ranije, ali se je bio osuo, te je sada popravljen i dotjeran u ispravnost.

Gradnje u toku:

1 bunker za spremište ranjenih i bolesnih drugova, 2 bunkera na I. ekonomskom sektoru za spremanje žita.

U toku ovih mjesec dana rad kod izgradnje bunkera i zgrada mnogo je ometan uslijed stalnoga nadiranja neprijateljske vojske na ovo područje.

Ljudstvo ove sekcije vrlo loše stoji u pogledu obuke i odjeće, nema se prilike ovo ljudstvo sa potrebnom obućom i odjećom snabdjeti.

IV. POŠTANSKO TELEFONSKA SEKCIJA

Brojno stanje ove sekcije jest 94 osobe. Od toga 6 upravnika pošta, 8 čuvara telefonske linije, 5 telefonista, 49 kurira, i 26 vod za vezu.

Promet na poštama odvijao se je normalno, osim 27. i 28. ov. mj. kada je nastao zastoj uslijed evakuacije, radi nadiranja neprijateljske vojske na ovo područje.

Rad voda za vezu: Od prošloga izvještaja do danas, vod za vezu vršio je u glavnom popravke na linijama na samom području. Od 24. o. mj. pokušavano je uspostaviti telefonsku liniju do Papučko-Krndijskog područja, koju je neprijatelj u dužini od 300 m raskinuo, no ali ovo nije uspjelo sve do 31. o. mj. jer je neprijatelj pravio zasjede oko Graca i Londžice i krstario ovim pravcem. Na ovoj liniji stradao je linijaš Bošnjak Petar izgubivši ruku ovih dana.

Ovoj sekciji nedostaje dovoljno oružja t.j. pušaka, te kuriri prilikom pre-nosa pošte posuđuju jedan drugome puške, te oni koji ostaju, ostaju bez oružja, pa se više puta desi, da zatim i oni sami moraju putovati u nekom pravcu i to potpuno nenaoružani. Isto tako odjevno stanje i obuća, dosta je loša.

V. REGISTRATURA

U toku proteklih mjesec dana preko ove Registrature prošlo je 154 novaka. Od ovih 154 novaka jesu po naciji: 100 Hrvata, 39 Srba, 1 Rus, 11 Slovaka, 2 Mađžara.

Socijalni sastav:

114 seljaka, 28 radnika, 1 intelektualac.

Ovi novaci raspoređeni su i to: u XII Diviziju 40, Osječki Odred 44 i Diljski Odred 14. Registratura požeskog područja 5, ratna dopisnička služba Đakovo—Vinkovci 1, Slagalište I. ek. sektora 28, Registraturu Diljskog područja 1, Okružnom NOO-u Brod 5, S.K. KPH Brod 1, Građevinska sekcija 1, Oblasni NOO 2, Registraturi Papučko-Krndijskog područja 2, Registraturi Daruvarskog područja 1, Slagalištu III. ek. sektor 3, Komandi Diljskog područja 1, Poštansko-telefonskoj sekciji 1, Komandiru 1. čete pozadinskih straža 1, dok su 3 otpuštena kući.

Nadalje je preko ove Registrature upućeno u svoje jedinice 20 dezertera i to iz Daruvarskog odreda 2, iz Požeškog odreda 2, iz Brodske Brigade 7, iz XVII Bgirate 5, iz XXI Bgirate 3, iz XVIII Brigade 2.

VI. BOLNICA

Kako se je uprava i osoblje vojno-partizanske bolnice evakuisalo, prilikom akcije na Caglin, to ista uprava bolnice nije nam ovaj puta dostavila izvještaj o svom radu.

VII. EKONOMIJA

U toku proteklih mjesec dana preveženo je iz naših slagališta Intendanturi Korpusa 2 vagona pšenice.

Konfiskacijom kod narodnih neprijatelja dobiveno je u naša slagališta 1 vagon pšenice te ostale razne spreme i stvari.

U radionicama štrikerskim izrađivano je zacijelo vrijeme čarape i nešto rukavica. U krojačkim radionicama vršene su popravke odijela i šivano nešto novih košulja. U postolarskim radionicama također su vršeni popravci cipela i druge obuće.

VIII. INDUSTRIJSKA SEKCIJA

Kako se ukazala potreba za postojanje ove sekcije, to smo istu ponovno uspostavili. Referat ove sekcije je drug Ćirović Božo. Pod ovu sekciju potpadaju isključivo mehaničke radionice, kao što su puškarnica i kovačnica.

U proteklom vremenu ova je industrija izvršila slijedeće radove:

Puškarska radionica: Ova radionica popravila je i to 37 pušaka, 2 puško mitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 parabelu, 8 pištolja, 4 pisaa stroja, 1 džepnu električnu lampu, 1 štrikersku mašinu, 2 civilne puške i 1 šmajser. Nadalje je ova radionica izradila 6 izvlakača i 5 peći za bajte.

Kovačka radionica: Ova radionica izradila je 94 novih potkova, popravila 8 sikira, izradila 54 novih klamfi, 3 peći, popravila 13 kola, 4 budaka, okovala 1 samar, izradila 2 čivije za kola, 2 kapice, 2 štemajzla i okovala 5 saonica.

Ovoj sekciji za odjev i obuću njenih radnika nedostaje odjela i cipela.

IX. SAOBRAĆAJNA SEKCIJA

Prema ukazanoj potrebi uspostavljena je u toku ovog mjeseca i saobraćajna sekcija.

Rad ove sekcije sastojao se je u raspodjeli svakoga dana konjske zaprege za prevoz ranjenika, pšenice za meljavu i ostalih raznih potrebnih prevoza.

⁷ To je jedna od mjera protiv onih koji su radili protiv interesa NOP-a. Vidi detaljnije u „Gradi“, knj. IX, dok. 49, str. 118.

Ova sekcija ne raspolaže nikakvim motornim vozilima, već jedino sa konjskim zapregama.

Referent ove sekcije jeste drug Vranešević Pajo.

Napomena: Izvještaj o radu Vojno partizanske bolnice i slagališta III. ekonomskog sektora, kao i podaci: nacionalni i socijalni sastav, pregled brojnog stanja i naoružanja i formular o općim podacima, ovaj puta ne dostavlja se, iz razloga, što je uslijed napada neprijateljske vojske na samu Krndiju odnosno na naš III. ekonomski sektor, gdje se je nalazila i uprava bolnice, te uslijed bombardiranja toga sektora po neprijateljskoj avijaciji, osoblje kako III. ek. sektora, tako i uprave bolnice razbjeglo se, te nam ove podatke nisu mogli dostaviti.

Na ovom području osnovana je 1 udarna grupa, koja ima specijalni zadatak mobilizaciju kola, daljnja patroliranja i već prema dobivenim naređenjima. Ovo mi smatramo kao četu za specijalne zadatke,⁸ te smo istu i unijeli u odgovarajući formular u rubriku „Ceta za specijalne zadatke“, jer smo smatrali, da se ova udarna grupa može ovako nazivati, jer u stvari ona to i jest.

Ostali formulari smatramo da su ispravno popunjeni, no u koliko nisu, molimo da nas se o tome izvjesti, kako bi u buduće iste pravilno popunili.

Prilog: Brojno stanje i naoružanje, spisak nacionalni i socijalni sastav i formular o općim podacima.⁹

Smrt Fašizmu — Sloboda Narodu!

Pomoćnik :
Frišić

Komandant :
Nikola Kokić

Original u VII, Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 47/1, ftk. 580—584.

31. I 1944.

Izvještaj Komande Bilogorskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini Štaba VI korpusa NOV i POJ o radu, organizacionom stanju, disciplini i suradnji s narodom podređenih jedinica i ustanova, pojačanoj aktivnosti neprijateljskih oružanih snaga, te o političkom i ekonomskom stanju na sektoru Komande.

Dostavlja se redovan petnaestodnevni izveštaj o radu ove Komande u vremenu od 16. I. 1944. g. do 31. I. 1944. g.

16. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. U smislu naređenja toga Otsjeka, pristupilo se formiranju četa¹ u čiji sastav ulaze dosadašnje partizanske straže. U tom smislu izdata je naredba svim vojnim ustanovama ovoga Područja. U ovu Komandu stižu novomobilisani drugovi, koji se upućuju u

⁸ Uputstva za formiranje tih jedinica vidi u dok. br. 134.

⁹ Nije priložen izvještaju.

¹ Radi se o osnivanju specijalnih jedinica pri komandama područja. Vidi dok. br. 134.

Registraturu ove Komande radi rasporeda. Štab XVII. Udarne Brigade upućuje 9 drugova na pregled pred zdravstvenu komisiju, pa već prema nalazu da se odrede na odgovarajuću dužnost ili pak da ih se onesposobi. Javno je obešen u selu Jasenašu Međumorec Ivan zloglasni bandit, koji odgovara za ubistvo i zlostavljanje više naših drugova i koji je na najsvirepiji način mučio narod. Isti je obešen 16. I. 1944. g. u 14 sati. Tu je bio prisutan zamjenik i pomoćnik komandanta.

17. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Iz Špišić Bukovice stiže u Komandu plijen, koji je dobiven iz konfiskacije imovine narodnih neprijatelja. U Psunjsko Područje upućeno dva druga i jedna drugarica na prisilan rad po presudi Okružnog N.O.O.-a, za Viroviticu. Jedan drug iz III. bataljona XVIII. Bgirade, koji je bio na bolovanju i izostao iza svoje jedinice, upućen u Štab XII. Divizije, Štab XXVIII. Divizije Udarne upućuje u ovu Komandu 18 drugova pred zdravstvenu komisiju da se osposobe za pozadinsku službu. Od ovih 3 druga su se samovoljno na putu udaljila — pobjegla, za kojima je izdana poternica. Komanda Mjesta Pčelić upućuje u ovu Komandu 4 novomobilisana druga za pozadinsku službu. Od svih napred upućenih drugova nekolicina je određena u četu za specijalne zadatke na teritoriji ovoga Područja, koja je sada u formiranju. Ova Komanda je dobila pouzdano obaveštenje, da je u Viroviticu stigla iz Osijeka, jedna Divizija, u jačini od oko 2000 ljudi, naoružana sa 6 haubica a isto tako u sastavu iste nalazi se oko 10 tenkova, koja ima za nameru upadati u našu oslobođenu teritoriju i vršiti pljačku. Ista Divizija je već sa jednim brojem ljudstva već došla do mjesta Borove. Nagovešten je dolazak i jedne druge takove Divizije u Viroviticu. Intendant Područja vrši obilazak slagališta. Komandant i Pomoćnik otišli su u V. P. Bolnicu Br. V. i izvršili obilazak naših ranjenih drugova, a isto tako su i pregledali završene radove u Bolnici. Komandant izvršio raspored novopridošlih drugova u Registraturi. Tri domobrana pogjela su iz uporišta Grubišnogolj(i prijavili se dobrovoljno u NOV-u. Sa sobom su doneli jedan šmajser i tri karabina. Ova trojica na putu prijavljivanja u NOV-u bili su napadnuti od jednog bandita, kojeg su ubili.

18. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Iz Lukačkog Budrovca, dva druga su se dobrovoljno prijavila u NOV-u. Upućen je kurir po obuču u Tehnički Otsjek Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, koja je namenjena za kurire pošta i četu za vezu. Komandir partizanske straže drug Lazić Nikola, pošto je grešio na svojoj dužnosti a i pošto nije bio u borbenoj jedinici, upućen i stavljen na raspoloženje Štabu XXVIII. Divizije. Komanda Mjesta Pitomača, izveštava ovu Komandu, da se je u okolini Pitomače pojavila izvesna mala grupica „bijeke garde“;³ naređeno istoj Komandi Mjesta, da najenergičnije pristupi pronalasku istih, pa je u tom cilju umoljen Štab Bilogorskog N. O. Partizanskog Odreda, da stupi u vezu sa Komandom Mjesta u Pitomači, da se ista grupa pohapsi, i da se prema njima postupi. U Štab XXVIII. Divizije upućeno je 15 drugova; u Štab Diljskog Odreda upućeno 5 drugova; u Komandu Psunjskog Područja upućeno 12 drugova. Pomenuti drugovi su u većini slučajeva novomobilisani, mahom pak koji su dezertirali iz svojih jedinica ili su pak dobili prekomandu iz ovoga Područja u druge jedinice ili Područja.

² Ekonomska mjera, kazna koju su izricali organi NOP-a. Vidi opširnije u „Gradi“, knj. IX, dok. 49, str. 118.

³ Oružane grupe pristaša reakcionarnog dijela HSS-a, koji su namjeravali stvoriti svoju „vojsku“ kao protutežu u pregovorima s NOP-om.

19. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Komandant u Registraturi izvršio raspored ljudstva. U Štab XXVIII. Udarne Divizije upućeno 52 druga-drugarica ; među istima je bilo novomobilisanih, a isto tako i koji su izostali iza svojih jedinica, kao i dezertera. Održan je sastanak članova Komande Područja kao i ostalog osoblja komande, na kojem je održano političko savetovanje, čitane su vijesti, o istima je vođena diskusija. Pomoćnik Komandanta i politički instruktori su sve to popratili potrebnim tumačenjem.

20. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Formirana je I. četa ovoga Područja, ista je upućena u svoje sjedište u Dabčevačke Brdane. Komandiru i komesaru iste čete data su uputstva za dalji rad. Isto tako četa za specijalne zadatke u formiranju je. Drugovi koji su do sada ušli u sastav te čete, upućeni su na teren, sa određenim zadatkom. U Štab XII. Divizije upućeno je 29 drugova-drugarica, koji su mahom novomobilisani, kao i koji su izostali iza svojih jedinica, a isto tako i oni koji su dezertirali. Komandi Daruvarskog Područja upućeno 11 drugova-drugarica, Komandi Psunjskog Područja upućeno 7 drugova drugarica, Komandi Diljskog Područja upućeno 2 druga. Svi ovi drugovi, mahom su novomobilisani, ili su pak dobili prekomandu. U Komandu je došao šef vojno-sudskog Otsjeka Štaba VI. Korpusa NOV i POJ. Održao je savetovanje sa Pomoćnikom komandanta — pretседnikom Vojnog suda ovoga Područja, obojica su otišli u zatvor ove Komande i vrše pretres krivica hapšenika a broj hapšenika je priličan. Dosadašnji komesar V. P. Bolnice Br. V. drug Palikuća Milenko, postavljen je za vojno-sudskog isljednika vojnog suda ovoga Područja. U ovu Komandu je stigo Komandant VI. Korpusa⁴ NOV i POJ, održao savetovanje sa Komandantom Područja,⁵ pa su obojica išli na obilazak ustanova ovoga Područja.

21. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Šef vojno-sudskog Otsjeka Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, zajedno sa Pomoćnikom Komandanta ovoga Područja, u zatvoru ove Komande, još uvek vrši pretres krivica hapšenika, koji se nalaze u zatvoru Komande. Ova Kamanda je primila izveštaje od Komande Mjesta Pitomaca i Pčelić, da banda iz Grubišnog Polja a isto tako i iz Virovitice, upada stalno u našu oslobođenu teritoriju, i pri tome pali sela do kojih dodje u svom nadiranju, iz istih sela iseljava banditske familije, a imovinu naših pristalica-simpatizera pljačka. Pri tome isto tako sve ljudstvo koje zatekne u tim selima sve od reda mobilise i odvodi sobom u banditsku vojsku. Banda je pokušala opkoliti našu stražu u Budrovcu, i pri tome se je razvila borba, u kojoj je poginuo jedan naš drug, dok je jedan pao bandi u ruke. Prema primljenim podacima gubitei bande se isto tako kreću oko 8 ljudi što mrtvih i ranjenih. Banda je upala u Novi Gradac, i tom prilikom je obesila 4 madara, od kojih je jedan bio naš simpatizer, a isto tako je upalila 7 kuća. Stožerni žandarmeriski narednik N.D.H. na dužnosti u Splitu, došao na otsustvo kod svoje familije u Detkovac, i tu se prijavi u NOV-u.

22. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. U Komandi održao sastanak Šef Tehničkog Otsjeka Štaba VI. Korpusa NOV i POJ. sa referentima sekcije ovoga Područja. Komandant Korpusa sa svojom pratnjom, te Komandant Područja, vratili se sa puta — službenog obilaska ustanova. Banda iz Virovitice, upala je do mjesta Pčelić, gde je smještena Komanda Mjesta, tu se

⁴ Petar Drapšin
⁵ Nikola Sužnjević

razvila borba, sa bandom, i nije upala u samo mjesto, nego se povratila. Banda je upala u selo Borova, iz kojega vrši iseljavanje banditskih familija. U borbi sa bandom, ranjen je jedan naš drug. Ova Komanda je primila obavještenje, da se banda seli iz uporišta Grubišnogpolje i Grdevca, pa je ova Komanda odmah dala uputstva komandiru I. čete, u Dabčevačkim Brdanima, da provjeri to iseljavanje bande iz pomenutih uporišta, te da se prema tome oceni situacija, dali postoji mogućnost da se bandi poremeti normalno povlačenje, ili pak da se banda slučajno potpuno povuče, da se preduzmu shodne mjere. Data su isto tako uputstva za mobilizaciju radne snage, koja bi imala za zadatak odvodne puteve iz tih uporišta prekopati i tako sprečiti odvoz stvari, koje banda ima nameru sobom odneti.

23. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. U Komandu je stigo komesar Glavnog Štaba Hrvatske⁶ u proputovanju za Slavoniju, zajedno sa svojom pratnjom. Šef Vojno-sudskog Otsjeka i šef Tehničkog Otsjeka Štaba VI. Korpusa NOV i POJ., pošto su završili svoj rad na teritoriji ovoga Područja, otišli su iz ove Komande, na dalju svoju dužnost, pošto su prethodno održali sastanak u ovoj komandi sa članovima uže Komande. Komanda Mjesta u Pčeliću, izveštava ovu Komandu, da se broj bande u Virovitici popeo na 6.000 gestapa,⁷ od kojih je izvestan broj stalno u pokretu u pravcu našeg oslobođenog teritorija. Banda se u glavnom kreće u pravcu Borova, Suhopolje, Kapan i Pčelić, pa je već i stigla do tih mjesta, iz istih izvršila iseljavanje banditskih familija, a naše simpatizere opljačkala. Preduzete su sve potrebne mjere, kako bi sa snagama sa kojima raspolažemo, suprotstavili se bandi, a ujedno data su uputstva Komandi Mjesta za slučaj potrebe da se povuku. Upravi V. P. Bolnice Br. V. stavljeno u dužnost, da isto tako preduzme sve mjere predostrožnosti kako bi u slučaju potrebe što brže mogli izvršiti konspiraciju ranjenika i ostaloga. Komandant sa izvesnim brojem stražara, dao pratnju komesaru Glavnog Štaba Hrvatske i njegovim saputnicima u njihovom proputovanju kroz teritoriju ovoga Područja.

24. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. U Komandu su se prijavili dva druga iz Budrovca u NOV-u, isti su upućeni u Štab Bilogorskog N. O. Partizanskog Odreda. U Komandu je stiglo pismo preko naših veza od državnih službenika N.D.H. iz Grubišnogpolja, u kojem mole NOV-u, da spreče bandi da ih iseljava, i odvode u logore, pošto ih prethodno banda potpuno opljačkala. Predlažu da se odvodni putevi iz Grubišnogpolja blokiraju i ceste prekopaju, dva mosta dignu, kako bi se bandi sprečio odvoz plijena. Komanda Mjesta u Pčeliću, izveštava ovu Komandu, da je banda stigla pancermom u Suhopolje, pa pošto je iz pancera izišla, krenula za Borovu, zauzela čotove i kleti u Borovskim vinogradima, dok pancerni, on se vratio u Viroviticu. Saznaje se da banda ima nameru da krene prema Pčeliću i u Bilogoru u opće. U Virovitici, Bazijama i Terezijinom Polju, broj bande se ceni oko 5.000 zajedno sa od oko 28 tenkova. Glavni cilj je bande iseljavanje banditskih familija sa našeg oslobođenog teritorija, čiji su članovi porodice mahom u banditskoj vojsci, a isto tako imaju za cilj i pljačkanje naših simpatizera.

25. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Komanda Mjesta u Pitomači izveštava ovu Komandu, da su 4 bandita ubili u Sedlarici jednog

⁶ Rade Žigic.
⁷ Radi se o dijelovima 42. lovačke divizije Wehrmachta (VII fond NAVT-314, r. 1547, s. 104U1—42 i s. 1039—40). Na područje Virovitice tada je stigao i jedan policijski bataljon koji je osiguravao iseljenje pripadnika Njemačke skupine. Vidi dok. br. 94.

našeg simpatizera zajedno sa njegovom drugaricom, pa su se po tom povukli u šumu; naša je patrola za istima tragala, i pri tome je od iste bande jedan bandit teže ranio jednog našeg druga, koji je od zadobijenih rana poginuo. Pošto se ustanovilo koji su to banditi, Komanda Mjesta, odmah je uputila drugove na njihove stanove, gde im je konfiskovana njihova imovina, kao narodnim neprijateljima. Pri tome je jedan kod kojeg je vršena konfiskacija, pokušao da nožem napadne zamjenika Komandanta Mjesta u Pitomači, ali ga je ovaj preduhitrio i iz šmajsera ubio.

26. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Telefonska veza sa Štabom VI. Korpusa NOV i POJ. prekinuta, usled krstarenja bande kod Komande Daruvarskog Područja i na tome sektoru. Komanda Mjesta u Pčeliću, izveštava ovu Komandu o gubitcima koje su pretrpele straže u raznim borbama, koje su imale sa bandom, koji su: 3 mrtva druga i jedan lakše ranjen, koji je upućen u bolnicu na lečenje. Banda se kretala u Suhopolju, Borovi⁸ i na tome sektoru u jačini od oko 1.500 ljudi, 4—6 tenkova i oko 50 kamiona. U koliko smo obavješteni, banda je imala namjeru doći do ove Komande Područja. Komanda Mjesta u Pčeliću, s obzirom na stanje na tome sektoru, obraća se za pomoć u ljudstvu. Usled navaljivanja bande kod Daruvarskog Područja neki drugovi iz istog Područja su došli u ovu Komandu, a ova Komanda je iste drugove uputila u njihove jedinice, pošto se prethodno uvjerila, da za to postoji mogućnost. U ovoj Komandi je održan sastanak sa novopostavljanim komandirima i komesarima novoformiranih četa. Data su im uputstva za rad.

27. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Komandant obišao slagalište I. ekonomskog sektora i izvršio pregled rada u toj ustanovi. Poslat raspis svim vojnim ustanovama ovoga Područja, da se pripadnici XXVIII. Udarne Divizije upućuju samo u tu svoju jedinicu. U ovu komandu se prijavio aktivan sudija kotarskog suda N.D.H. iz Grubišnogpolja zajedno sa svojom drugaricom, i dao je izjavu o stanju u tom uporištu.

28. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Komanda Mjesta u Pčeliću, upućuje u ovu Komandu 3 dezertera, a Štab Bilogorskog N.O. Partizanskog Odreda upućuje dva dezertera. — svih pet su iz XXVIII. Udarne Divizije, Komanda Mjesta u Pčeliću, upućuje u ovu Komandu konfiskovane stvari u Borovoj, kao imovinu narodnih neprijatelja. U Komandi je održan sastanak svih članova područja — svih referenata, a isto tako tome sastanku su prisustvovali Upravnik i komesar V. P. Bolnice Br. V.⁹ Na ovom širem sastanku raspravljano je o svim tekućim poslovima, ove Komande, preduzete su shodne mjere za otklanjanje nedostataka koji se uočuju.

29. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Komandant otišao u Registraturu da izvrši raspored novopridošlih drugova. Pomoćnik Komandanta otišao u zatvor Komande, da izvrši pretres krivica hapšenika, koji se nalaze u zatvoru. Ova Komanda je izdala raspis svim svojim ustanovama, a koje se u glavnom odnosi na držanje naših partizanskih straža u slučaju povlačenja bande iz sadanjih uporišta. Kako je ova komanda obavještena, banda u svom eventualnom povlačenju imala bi za zadatak da podmina sve ustanove u kojima se oni sada nalaze, a isto tako da truje vodu u bunarima.

⁸ Isto.
⁹Na Bilogorskom području bile su vojno-partiznaske bolnice V/I (upravnik dr Boro Vile) i V/II (upravnik dr Krešo Štamec).

30. I. 1944. g. Tekući poslovi. Rešavanje redovne pošte. Ova Komanda je dobila obaveštenje, da je banda napala selo Bačkovicu, tu je zapaljena lugarna. Prema do sada primljenim izveštajima,, naša su dva stražara pogunila, a 8 drugova je nestalo, za čiju se sudbinu za sada ne zna, ali se isto najenergичnije provjerava. U sjedište ove Komande stiže 36 teže ranjenih drugova koji se upućuju u Slavoniju. Osiguranje daje Bjelovarski N.O. Partizanski Odred. Pošto je prolazak ovih ranjenika ovoj Komandi bio nagovešten, to je ova komanda preduzela na vreme sve potrebne mjere za doček, smještaj i prehranu ranjenika u saradnji sa mjesnim civilnim vlastima.

Komanda Mjesta Pčelić

U ovom periodu vremena pomenuta Komanda Mjesta stalno se nalazila na položaju, t.j. u zasjedi suprotstavljajući se tako reći danju noću bandi, koja je iz uporišta Virovitica, sa znatnim snagama upadala na naš oslobođeni teritorij na tome sektoru. Komanda mjesta je preko svojih partizanskih straža u granicama mogućnosti stalno davala otpor, tako da su sve te straže jednom prilikom ostale skoro potpuno bez municije. Ova Komanda je preduzela hitne mjere, tako, da je municija nabavljena iz Artiljerisko Tehničkog Slagališta Štaba VI. Korpusa NOV i POJ. Kao rezultat svih tih upada bande na našu oslobođenu teritoriju, moglo bi se konstatovati, da je banda imala za glavni cilj opustošenje sela u kojima žive naši simpatizeri, i pri tome je banda sve odreda mobilisala i odvodila sobom u banditsku vojsku. Banda je uspjela uspostaviti željeznički saobraćaj na pruzi Virovitica — Suhopolje, na kojem sada saobraća pancar. Pomoću pancera se prebacio veći broj neprijateljske vojske u neposrednu blizinu naše oslobođene teritorije. Prema podacima sa kojima raspolažemo banda je u tim borbama pretrpela 8 žrtava, dok su naši gubitci bili 3 mrtva i jedan lakše ranjen drug, koji je bio upućen odmah u bolnicu.

Na teritoriji te Komande Mjesta, formirana je od dosadašnjih partizanskih straža jedna četa sa dva voda koja nosi naziv „3. četa“. Ista četa je novofor-mirana, pa kao takova nije imala prilike, s obzirom na situaciju koja vlada na tome sektoru, da da od sebe što imala dati. Ovo se pravda s time, što je cela četa kao takova bila za sve ovo vreme iznudena davati otpor bandi, koja je svremena na vreme upadala u našu oslobođenu teritoriju. Inače ova Komanda je preko Komande Mjesta u Pčelićima dala tačne direktive za rad te čete. Svakako će se samim osnivanjem ove čete kako na vojničkom polju, tako i na političkom te ekonomskom polju, postići vidljiviji rezultati, jer su time stvoreni uslovi za pravilno funkcionisanje dosadašnjih partizanskih straža, koje nisu ni u koliko izmenili svoj rad i nadležnost poslovanja.

Disciplina na stražama kod osoblja je prilično se popravila. Svakako se nastoji, da se u tom pogledu postigne što više uspjeha. Politički se nije imalo mogućnosti u ovom periodu vremena mnogo raditi, pošto su straže, kao što smo napred pomenuli bile iznudene stalno braniti se od bande.

Na tome sektoru partizanske straže su u pojedinim mjestima davale osi-guranje za konfiskaciju imovine narodnih neprijatelja. Sve konfiskovane stvari su upućene u slagališta ovoga područja na našu NOV-u.

Općenito izraženo, rad komande Mjesta zajedno sa svim svojim podređenim ustanovama nije baš zadovoljavajući, ali svakako se nastoji, da greške koje

postoje, da se otklone, i u tom cilju su preduzete najenergičnije mjere, a isto tako nastoji se, da se to politički obradi.

Komanda Mjesta Pitomaca

Na teritoriji pomenute Komande Mjesta, isto se tako pristupilo formiranju čete, u čiji su sastav ušle dosadašnje partizanske straže sa te teritorije. Data su isto tako uputstva za pravilno funkcionisanje pomenute čete odnosno straža koje su u sastavu iste. U vojničkom polju Komanda Mjesta zajedno sa svim svojim ustanovama bila je izložena stalnim upadima bande iz okolnih uporišta, koja je i ovde imala za cilj pljačkanje i pustošenje sela u našem oslobođenom teritoriju. Tako je u Malom Gradcu banda popalila nekoliko kuća i obesila 4 druga od kojih je jedan bio naš simpatizer. Pored toga prema najnovijim izveštajima koji su stigli u ovu Komandu banda je napala mjesto Bačkovicu. Još nije izvjesno, da li je napadnuto i slagalište, ali prema primljenim podatcima, straža u pomenutom mjestu imala je gubitak: dva mrtva druga, i 8 nestalih drugova, za čiju se sudbinu još ne zna. Preduzete su potrebne mjere, da se to dozna. Isto tako banda je u više navrata upadala u mjesto Špišić Bukovica, tu je sve odreda kupila sobom i odnosila, kako sam narod, tako i sve njihove stvari. U istom mjestu je obješen jedan naš drug. Inače narod se sada ne zadržava u tome mjestu, nego se je raselio u okolna mjesta i šume, gdje je od strane naše vojske uzet u zaštitu.

Poslije prolaska naše XXVIII. Udarne Divizije kroz teritoriju pomenute Komande Mjesta, vojnička i politička situacija na odnosnoj teritoriji, na izvesne momente postala je pravo zabrinjavajuća. Zapravo neprijatelj je pokušao da dovede u pitanje našu borbu na tom sektoru, ubacujući među narod agente koji su imali za cilj organizovanje bijele garde. U početku tu su uspjeli, pošto se počele u izvesnim mjestima pojavljivati manje grupice politički nastrojene protivu naše borbe kao belogardejci. Odmah po otkriću tih pojava, ova Komanda je dala instrukciju pomenutoj Komandi Mjesta, da odmah pristupi najenergičnije suzbijanju toga pokreta. Tako su sve naše raspoložive vojne snage stavljene u akciju za suzbijanje istih. Svakako da su se te grupice povukle u šumu, pa je jedan izvestan broj od njih pohvatan, dok se još jedan manji broj skriva po šumama na sektoru oko Šandrovca. Tako je ta grupa napala u mjestu Sedlarici jednog našeg simpatizera, pa ga je ubila zajedno sa njegovom drugaricom. Poslije svestrane istrage saznalo se tko su ubice, i u poteri za njima, naša jedna patrola namerila se na njih, i tom prilikom ponovo je ranjen jedan naš stražar, i od zadobivane rane je kasnije podlegao. Najenergičnije se traga za istima, i svi su izgledi da će biti pronađeni. Poslije toga jedna naša patrola na čelu sa zamjenikom komandanta Mjesta pristupila je konfiskaciji imovine tih bandita, i pri tome jedan od članova porodice od istih bandita, potegao je nož na zamjenika komandanta, ali ga je ovaj preduhitrio i videći opasnost koja mu preti ubio ga iz šmajsera. Sam ovaj pokret kao što smo napred pomenuli, u početku zadao je brigu tamošnjim našim vojnim vlastima, pošto su ovi belogardejci nagovarali narod da se odmetne u šume, i da se ne odaziva našoj mobilizaciji. Političkim radom na tome sektoru, uspjeli smo kod naroda objasniti hrdave strane toga pokreta, tako, da se sada narod vraća iz šume i prijavljuje se kod naših vojnih vlasti. Glavni krivci među hapšenjcima uzimaju se na odgovornost, i po celoj stvari vodi se istraga: prema njima će se postupiti. Koliko je cela stvar u početku bila ozbiljne prirode, može se sada reći,

da ista grupa sada više nije u stanju da nam ozbiljnije naškodi, i nastoji **se** da **se** svi bez razlike pohvataju i da se prema njima postupi.

Na ekonomskom polju isto se prilično postiglo. Sve konfiskovane stvari narodnih neprijatelja siate su u slagalište za korist naše vojske. Iscrpan izvještaj o tome podnosi intendant ovoga područja Intendanturi Štaba VI. Korpusa NOV i POJ.

Sto se tiče discipline kod ljudstva ustanova na tome sektoru jeste u znaku poboljšanja. Politički se radi kod drugova. Isto tako svakim danom političko stanje na terenu t.j. sa narodom je sve bolje.

Rad ostalih četa

Sve ostale partizanske straže, koje nisu ušle u sastav četa na teritoriji Komanda Mjesta u Pitomači i Pčeliću, ušle su u sastav novoformiranih: 1. i 4. četa, koje su pod neposrednom Komandom ove Komande. Sjedište prve čete je u Dabčevačkim Brdanima, a sjedište 4. čete je u Registraturi ove Komande u Maloj Dabčevici. Rad partizanskih straža koje su ušle u sastav tih četa kreće se dobro. Ove čete u ovom periodu vremena nisu imale nikakvih sukoba sa bandom, ali iste vrše patroliranje u pravcu uporišta Grubišnopolje. U glavnom ove čete na svome sektoru vrše kontrolisanje terena, na suzbijanju ulaznja u neprijateljska uporišta, daju osiguranje za konfiskaciju imovine narodnih neprijatelja i tome slično. Pored toga novoosnovana četa za specijalne zadatke kojoj je privremeno sjedište u Maloj Dabčevici ima iste zadatke kao i napred pomenute čete sa tom razlikom što je ista četa pokretna i vrše svoje zadatke već prema potrebama. Za ovo kratko vreme od svoga formiranja ove napred pomenute čete nisu se imale prilike, kao što je to napred pomenuto, vojnički istaći se.

Disciplina kod svih tih straža je dobra. Politički se radi kod svih ustanova.

Ima nekoliko slučajeva konfiskacije imovine narodnih neprijatelja koja je u većini slučajeva odnešena u slagališta ovoga Područja za upotrebu naše NOV-e.

Rad Registrature ove Komande.

U ovom periodu vremena oseća se veliki priliv novopridošlih drugova koji su u većini slučajeva mobilisani, a isto tako bilo je slučajeva na dobrovoljnoj bazi. Raspored ljudstva vrši Komandant prema potrebi, t.j. onako kako stižu. Prilikom rasporeda ljudstva striktno se pridržavamo naredbe u kojoj je predviđen način rasporeda ljudstva. Pored vršenja svoje dužnosti, preko Registrature se šalju i svi oni drugovi, koji su bilo na koji način odvojili se od svoje operativne jedinice, ili pak neke Komande u pozadini, ili su pak dezertirali, što su se samovoljno odvojili od tih svojih jedinica, ili su pak presedili odobreno im odsustvo — bolovanje, ili su se pak sami prijavili u ovu Komandu, da se reše njihove stvari, pošto nisu imali stvarno mogućnosti da dodu do svojih jedinica. Ova Komanda je u Registraturi grupisala takove drugove, pa ih je upućivala redovno pod pretnjom u odgovarajuće jedinice. Na taj način onemogućeno je begstvo drugova i izgovor da nije mogao pronaći svoju jedinicu

otpada. Tako je ova Komanda u periodu ovoga vremena uputila u razne jedinice i Komande pozadinskih vlasti ukupno 180 drugova-drugarica, isti drugovi su upućeni kako sledi:

U Štab XXVIII. Divizije N.O.V.J. upućeno je 101 drugova-drugarica,

U K-du Daruvarskog Područja	11			
U K-du Psunjskog Područja	20			
U K-du Diljskog Područja	4			
U K-du Papučko-Krndijskog	7			
U K-du Požeškog Područja	1			
U Štab Diljskog Odreda	5			
Ukupno :	180			

Iz napred pomenutog broja ova komanda ne može baš tačno utvrditi koliki je broj dezertera, i ako je popratnom aktu za svakoga konstatovano zbog čega se upućuje — sprovodi. U dosta slučajeva dosta je teško doneti sud o tome dali je isti namerno izostao iza svoje jedinice ili su pak stvarne potrebe izostanka iza iste po sredi. A u dosta slučajeva ih je pak bilo, koji nisu imali pri sebi nikakvih propustnica. U glavnom ova Komanda je uzela sebi u zadatak da svakako tome dezerterstvu stane na put.

Rad čete za vezu i pošta

Ova četa je u izgradnji telefonske linije došla do mjesta Sandrovca. Ali u zadnjih nekoliko dana na nekoliko mjesta ista linija je oštećena, a svakako su to izvršili belogardejci. Sama četa za vezu pronalasku tih sabotera linije poklonila je veliku pažnju, određivši za tu svrhu stalne patrole koje kontrolišu liniju. Do sada se isti nisu mogli pronaći. U tom cilju data su uputstva i strazama da budno paze, kako bi se isti pronašli.

Rad pošta odvija se redovno, o tome podnosi izveštaj referent Poštansko telefonske sekcije u svome zasebnom izveštaju. U ovom periodu službena pisma, paketi i privatna pisma tačno i na vreme se dostavljaju na mjesto opredeljenja. Nije bilo slučajja gubljenja pisma.

Pomoćnik Komandanta, u smislu primljenog naređenja, preduzeo je shodne mjere za političko izgrađivanje osoblja zaposlenog u poštanskim ustanovama.

Odjeća i obuća kurira i ostalog osoblja je prilično dobra.

Sanitetsko stanje

Broj ranjenih i bolesnih drugova u našoj bolnici kreće se oko 30 drugova-drugarica, tako da bolničke prostorije sa kojima raspolažemo, dovoljne su za udobni smještaj naših bolesnika. Bolesnim drugovima se poklanja naročita pažnja. Bolnica, kako nam je poznato raspolaže sa potrebnim lekovima za lečenje naših bolesnika. Ishrana bolesnika je u bolnici vrlo dobra. Narod se pokazao izdašan u davanju dobrovoljnih priloga za naše bolesnike. Ova Komanda u zajednici sa Upravom Bolnice, preduzela je potrebne mjere za slučaj potrebe konspiracije bolesnika. U Registraturi se redovno sastaje zdravstvena komisija.

Ekonomsko stanje

Ekonomsko stanje na teritoriji ovoga Područja je dobro. Svojevremeno se postaralo, i ova Komanda raspolaže u svojim magacinima — bunkerima sa potrebnom rezervom u životnim namirnicama za ljudstvo a isto tako i za stoku. Naročita pažnja je poklonjena da se te naše rezerve zakonspirišu, kako ne bi banda u slučaju upada došla do tih rezervi. Radi se na proširenju broja bunkera za smještaj hrane. Iscrpan izveštaj o tome podnosi se Intendanturi Štaba VI. Korpusa NOV i POJ.

Političko stanje

Izuzev u pojedinim mjestima u Podravini, političko stanje na celoj teritoriji ovoga Područja je dobro. U ovom periodu vremena je pristupljeno popunjavanju mjesta političkih komesara četa novoformiranih, i drugovima postavljenim na te položaje data su uputstva i program rada po toj struci na kojim treba da izidu kod ljudstva svih naših ustanova. Kao što je u tom programu rada predviđeno političko izgrađivanje naših drugova na dužnostima u NOV-i, isto tako data su uputstva za što tešnju saradnju vojske i civilnog stanovništva. Kako vojska, tako i civilno stanovništvo redovito se obaveštava o svim novim momentima kako u samoj našoj borbi, isto tako i općoj političkoj situaciji kod nas i u svetu u opće. Moral kod vojske i kod naroda je dobar. Vojski i narodu, pokušani lokalni belogardejski pokret, koji je u samom svom začetku, najenergičnije suzbija, prikazan je kao propao, i kao jedan politički manevar našeg protivnika, koji na ovaj način pokušava da u izvesnom obimu poremeti normalan razvoj naše Borbe. Odziv na mobilizaciju u krajevima **gde** se ona vrši, sada je već zadovoljavajući.

Saradnja sa narodom i N.O.O.-ima je potpuna. Kako kod naših voj. ustanova, tako isto i kod naroda proturuje se sav politički materijal, koji se tu- mači i o kojem se vode potrebne diskusije. Političkom izgrađivanju je poklo- njena najveća pažnja. Iscrpan izveštaj o političkom stanju podnosi Pomoćnik Komandanta.

U izvesnim slučajevima susreću se pojave špijunaže, ubacivanje neprija- teljske propagande preko agenata pa i letaka, a sve se to energično suzbija, i prema krivcima se postupa.

Inače ova Komanda po svim primljenim naređenjima postupa i ista pre- nosi na sve svoje podređene ustanove, tako je o svim naređenjima primljenim u ovom periodu preduzeto za izvršenje pomenutih naređenja.

Ova Komanda je u tesnoj saradnji sa Okružnim Komitetom K.P.H. sa Okružnim N.O.O.-om, sa svim civilnim i Antifašističkim organizacijama.

Sa Bilogorskim N.O. Partizanskim Odredom je puna saradnja.

Pomoćnik Komandanta, Intedant, Registratura, referenti sekcija, podnose svoje redovne zasebne petnaestodnevne izveštaje o svome radu Štabu VI. Kor- pusa NOV i POJ., u odgovarajuće Odjele.

U prilogu se dostavljaju obrasci o brojnom stanju i naoružanju ljudstva ovoga Područja.

Smrt fašizmu — Sloboda Narodu!

K o m a n d a n t :
Sužnjević Nikola

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDIB, Slav. Brod, K 46/1, ftk. 395—402.

J e d i n i c a	Brojno stanje	Socijalni sastav						N a c i o n a l n i s a s t a v														Politički		Primjedba						
		Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Vojno policijskih lica	Intelektualaca	Srba	Hrvata	Muslimana	Nijemaca	Mađara	Slovaka	Poljaka	Ukrajnjaca	Talijana	Slovenaca	Bugara	Rusa	Čeha	Grka	Članova KP	Vanpartijskih komunisti		Bezpartijanci					
Štab XII divizije	157	19		94	11	4	3	6	85	49			1	2																
XVIII brigada	1276	240	937	68		8	6	18	798	434			34	7	14															
Brodsko brigada	1059	401	579	97		8		14	509	441	31		101	5					2											
Češka brigada	618	84	383	147		10		16	187	98	3		6	13		10		2		2	296									
UKUPNO	3089	745	1998	253		30	9	54	1579	992	33		30	122	21		10		2		4	296								

Politički komesar:
M^r. Bulović

Komandant potpukovnik:
M^r. Stanivuković

Original u VII. Beč
Fotokopija u CDJSH, Slav. Brod, K 551, flk. 99.
1 Milan
2 Mirko

Siječanj, 1944.

Izveštaj zapovjednika ustaške Stražarske satnije iz D. Miholjca Zapovjedništvu Poglavnikovog tjelesnog zdruga o rezultatu borbe jednog voda satnije s partizanima u selu Kapelni.

Tokom mjeseca siječnja 1944. izvršen je samo jedan pothvat i to Stražarske sati iz Donjeg Miholjca i to kod mjesta Kapelne:

Dne 14. I. 1944. krenuo je jedan vod Stražarske sati, koja se nalazi kao posada u Donjem Miholjcu, u jačini od 37. ljudi prema šumi Jelas sjeverozapadno od mjesta Kapelne, a u svrhu osiguranja dovoza drva za Hrvatske i Njemačke oružane snage.

Vod je krenuo pod zapovjedništvom zastavnika Ivana Jelušića i imao je prema dogovoru sa zapovjednikom 4. sati. XVIII. bojne i zapovjednikom 5. sati XV. bojne II. Ustaškog Sdruga osigurati vlak i izviditi u kakvom se stanju nalazi pruga koja vodi iz Donjeg Miholjca do sjeverozapadno od sela Kapelne.

Vod je krenuo vlakom Podravske željeznice prema određenom mjestu. Pod zapovjedništvom zastavnika I. Jelušića nalazilo se i 17. pripadnika 4. sati XVIII. Ustaške bojne II. stajaćeg Sdruga, koji su radi iste svrhe dodijeljeni zastavniku Jelušiću.

Kad je vlak stigao do jedno 200. metara do raskrižja pruge i ceste koja vodi iz sela Viljeva u Kapelnu naišli su na potrganu i preva¹ prugu. Kako vlak nije mogao dalje krenuti pošao je zastavnik Jelušić s svojim vodom lijevo prema mjestu Kapelni u svrhu u namjeri da dovede ljude koji će popraviti prugu. Formirajući vod u rojeve krenuo je zastavnik Jelušić jarkom pokraj ceste prema selu. U času kad je predhodnica stigla pred most koji je bio porušen, a zastavnik Ivan Jelušić na čelu prvog roja nalazio se kojih 30. metara pred porušenim mostom, započela je prvo stornja Kapelnačke pravoslavne crkve strojnička vatra, a zatim odmah iz obližnjih kuća vatra iz strojopušaka i pušaka. Strojica na tornju bila je točno usmjerena na cestu te je odmah prvim metcima pogodila zastavnika I. Jelušića i nekoliko vojnika. Kako je teren bio vrlo otvoren nisu ostali mogli otvoriti protuvatru nego su se morali povlačiti nazad prema pruzi. Kako su bili u povlačenju nezaštićeni, a odmetnička vatra bila je vrlo jaka palo je prilikom povlačenja nekoliko pripadnika te sati.

Pored već spomenutog odmetničkog oružja isti su imali i mali bacač kojim su bacili nekoliko granata od kojih je jedna imala puno djelovanje. Dok su ranjeni i mrtvi ostali ležati, a ostali se povlačili do željezničke pruge izašli su iz sela partizani, žene i djeca u namjeri da skinu odjela i pokaup oružje. Tako im je uspjelo sa nekoliko mrtvih i ranjenih skinuti i odijela i odnijeti oružje. Vlastiti gubitci iznose 13. mrtvih pet ranjenih i dva nestala.

Prema izjavi mještana partizani su imali desetak mrtvih.²

¹ Riječ u tekstu originala dok. nejasna. Vjerojatno: prevaljenu.
² Borbu s ustašama vodila je Podravska četa bez vlastitih gubitaka. Vidi u ovoj knjizi dok. 84, 91 i 135.

Snaga i jakost partizana (po izvještaju mještana) bila je oko 150 ljudi.³ Imali su jednu strojnicu, više strojopuša i strojosamokresa, pušaka i jedan mali bacač.

Tom prilikom je izgubljeno odnosno zarobljeno od partizana sljedeće:

- 1. Jedna strojopuška K. B.
- 2. Jedan strojosamokres (Schmeiser)
- 3. šest pušaka talijanskih 6.5 mm.
- 4. oko 1000. naboja za iste i nekoliko prasaka.

Pored toga izgubljena je i oprema i odjeća šest pripadnika te sati.

Zaključak: Čitav događaj odigrao se kao viješto spremljena zasjeda sa strane partizana.

Sa naše strane s premalo opreza, a s mnogo samopouzdanja, bez pretpostavke na moguću zasjedu i iznenađenje. I ako bez izgleda na uspješan odpor i prihvatanje borbe, držanje i borbena samosvjest bila je kod svih do posljednjeg časa na potpunjoj visini.

Za Poglavnika i Dom spremni!

Zapovjednik 1/2. puk.
(ust. stk. Josip Nikšić)

M. P.

Original u VII. Bgd.
Fotokopija u ČDİSB, Slav. Brod, K 25/111, ftk. 33/737.

143

Siječanj, 1944.

Proglas Oblasnog NOO-a za Slavoniju i Štaba VI korpusa NOV i POJ hrvatskom narodu Slavonije u kome se ističu veliki uspjesi Narodnooslobodilačke vojske protiv okupatora i njegovih pomagača, ustaša i četnika. Ukazuje se na sve masovniji priliv boraca-Hrvata u redove NOV i energično opominje one koji se kolebaju, da odmah prihvate oružje i ispune svoj dug prema domovini.

HRVATI SLAVONIJE!

Diljem Hrvatske ore se partizanske pjesme. Diljem Hrvatske praskaju puške naše Narodno-oslobodilačke Vojske. Svi krajevi Hrvatske obuhvaćeni su svetom oslobodilačkom borbom. Ogromne teritorije Hrvatske su oslobođene. Slobodni su veliki dijelovi Srijema, Slavonije, Podravine i Zagorja. Slobodna je Lika, Banija i Kordun. Slobodan je veći dio Primorja i Dalmacije. Pred vratima Zagreba stoje partizani.

³ Podravska četa je brojala oko 50 ljudi.

Širom naše zemlje junačka naša Narodno-oslobodilačka Vojska oslobodava nova i nova mjesta.

Ponos naše Slavonije, naša dična XXVIII. Divizija oslobodila je Varaždinske Toplice, Ludbreg, Ivanec, Zlatar, Koprivnicu, Virje i Čazmu. Ovjenčala je slavom naše slavonsko oružje. Proslavili su se junački slavonski borci.

Braćo Hrvati!

Još više hrvatskih krajeva bilo bi danas oslobođeno, još čvršće bi hrvatski narod uzeo oružje u svoje ruke, još sigurnija bi bila budućnost Hrvatske, da u hrvatskom narodu nisu vršili svoju mračnu ulogu špekulanti i reacioneri oko Mačeka.

„Pokoravajte se okupatoru” govorili su izdajice oko Mačeka, kada su Hrvati za interese Svaba ginuli kod Staljingrada i drugdje.

„Dajte sve i bud’te mirni” govori Mačekova klika, a okupator odvlači stoku, hranu, a u zadnje vrijeme i čitave tvornice (Tivarovu iz Varaždina).

„Čekajte još nije vrijeme” govori reakcionarna klika oko Mačeka, da bi radi svojih sebičnih interesa spriječila stupanje Hrvata u Narodno-oslobodilačku Vojsku. S druge strane te izdajice i špekulanti guraju Hrvate u domobranu — guraju ih u službu okupatora, oni se povezuju i s okupatorom i s veliko-srpskom klikom u Londonu u borbi protiv svog vlastitog naroda.

Braćo Hrvati!

Hrvatski je narod kao cjelina prezreo i odbacio politiku „čekanja”, politiku pomaganja i saradnje s okupatorom. Hrvatski narod u bratskoj zajednici sa srpskim narodom nalazi se u borbi. Pojedinci još samo „čekaju”.

Da je hrvatski narod „čekao”, svi za oružje sposobni Hrvati bili bi već davno silom otjerani na istočni front, jer ne bi bilo Narodno-oslobodilačke Vojske, koja je to spriječila.

Da je hrvatski narod slušao Mačkovu kliku i „čekao”, sva Hrvatska bila bi opljačkana. Bila bi opljačkana kao što su opljačkane Češka, Rumunija i Mađarska.

Da nije bilo Narodno-oslobodilačke Vojske i da je hrvatski narod slušao Mačkovu špekulante, koji su mu govorili da „čeka”, on bi se nalazio danas u taboru fašizma. Dijelio bi u potpunosti sudbinu Njemačke, Mađarske i Rumunije. Hrvati bi zajedno sa Nijemcima dijelili sudbinu ratnih krivaca.

Da je hrvatski narod slijedio politiku „čekanja”, nikada on ne bi sebi izvojevao demokraciju, ravnopravnost i federativno uređenje. Kad ne bi bilo Narodno-oslobodilačke Vojske, u zemlju bi se vratio kralj i monarhija sa četnicima Draže Mihailovića, koji bi se krvavo osvetili hrvatskom narodu zbog zlodjela ustaških bandi.

Hrvati Slavonije!

Zahvaljujući herojskoj borbi svojih najboljih sinova, zahvaljujući borbi Narodno-oslobodilačke Vojske, hrvatski narod svijetlo gleda u svoju budućnost. Odbacivši politiku „čekanja” i slijedeći put borbe, koji mu je pokazala Komunistička Partija Hrvatske hrvatski narod već danas ostvaruje svoje vjekovne težnje.

Odlukama Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije osigurana je hrvatskom narodu puna ravnopravnost. Osigurano je federativno

uređenje, a to znači, da će Hrvatska u federativnoj Jugoslaviji imati svoj parlamenat i svoju vladu.

Odlukom Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Jugoslavije zabranjen je povratak u zemlju kralju Petru i jugoslavenskoj „vladi“, koji su naročito hrvatskom narodu spremili crnu sudbinu.

U federativnoj Jugoslaviji u bratskoj zajednici sa slobodnom Srbijom, Slovenijom, Makedonijom i Crnom Gorom živjet će slobodna Hrvatska.

Slobodni Hrvati sa slobodnim Srbima, Slovencima, Makedoncima i Crnogorcima postat će narodi sreće i blagostanja.

Za ovakovu slobodnu i demokratsku Hrvatsku daju svoje živote i svoju krv najbolji sinovi hrvatskog naroda u redovima naših slavnih brigada.

Pojedincima, koji još uvijek „čekaju“ ili kao Kvaternik, Ipša, Mesarov, Špehar, Radinković i Tuna Babić propovijedaju politiku „čekanja“ svanuo je crni petak.

Opomena druga Tita od 6. siječnja ove godine zadala im je smrtni udarac, jer u njoj drug Tito kaže: „Sva lica, koja su sposobna da se bore, ali koja se kolebaju i špekulišu također služe interesima neprijatelja svoga naroda“. To znači, da će svi špekulanti i propovjednici „čekanja“, u koliko nastave tu svoju politiku, odgovarati pred svojim narodom.

O ovoj opomeni druga Tita treba da razmisle i svi domobrani, jer u toj opomeni drug Tito kaže: „Svim vojnicima, oficirima i podoficirima hrvatskog domobranstva, a također onima, koji se nalaze u divizijama, kojima komanduju njemački oficiri i podoficiri, predlaže se, da napuste neprijateljske redove i da se jave najbližoj jedinici Narodno-oslobodilačke Vojske Jugoslavije. Svaki daljnji rad u korist okupatora i domaćih izdajnika Pavelića, Nedića i Rupnika smatrat će se kao izdaja svoje domovine i svoga naroda i povući će za sobom najstrože kazne, sve do lišenja građanskih prava i smrtne kazne.“

Za domobrane postoji samo jedaz izlaz, a to je stupanje u redove Narodno-oslobodilačke Vojske.

Obitelji domobrana spasit će svoje sinove, braću i očeve od sudbine izdajica, ako ih pozovu da bježe iz domobranstva i da pridu u redove narodnih boraca.

Hrvatski narode!

Ovih dana je 600 novih boraca — Hrvata iz virovitičkog kotara stupilo u redove Narodno-oslobodilačke Vojske. 600 novih boraca rekli su jasno i glasno, da se sloboda ne stiče čekanjem, nego puškom u ruci.

Od 8. do 14. ovog mjeseca po selima ravne Podravine virovitičkog kotara orile su se pjesme veselja. Pjevali su novi partizanski borci. Duge kolone cvijeta hrvatskog naroda, hrvatske omladine, stajale su pred sjedištima regrutne komisije.

Zastave su se vile. Na okićenim konjima i kolima dolazili su veseli Podravci, Hrvati virovitičkog kotara stupali su u redove svoje vojske.

Seljaci iz sela Turanovca, Bušetine, Marofa, Okrugljače, Lozana, Rogovca, Špišić Bukovice, Golog Brda, Vukosavljevice, Gradca, Turnašice, Sedlarice, Stare i Nove Brezine, Aladara i Novog Budakovca primali su oružje. Primali su oružje, da se bore za sreću svoje djece i blagostanje svog naroda.

600 novih boraca dao je virovitički kotar uz hiljadu ranije datih.

600 Hrvata svojim dobrovoljnim i odlučnim stupanjem u partizane osudilo je i prezrelo špekulante i propovjednike „čekanja” Ipšu, Mesarova, Kvaternika, Špehara, Radinkovića, Tunu Babica i njima slične.

600 novo-mobilisanih Hrvata pozvalo je svojim stupanjem u Narodno oslobodilačku Vojsku i ostale Hrvate Slavonije, da ih slijede.

Hrvati Slavonije!

Slijedite put 600 novih boraca ravne Podravine! Slijedite primjer Hrvata Podravine, koji Vas zovu u borbu! Učvrstite oružano jedinstvo s bratskim srpskim narodom, koji je dao ogromne žrtve ne samo za svoju slobodu nego i za slobodu hrvatskog naroda!

Sloboda Hrvatske je u našim rukama! Sa stupanjem u redove Narodno-oslobodilačke vojske i pojačanom borbom mi ćemo je potpuno osloboditi.

U Narodno-oslobodilačkoj Vojsci imamo jedino jamstvo da se na grbaču naših naroda ne će opet popeti kralj Petar, njegova izdajnička jugoslavenska „vlada” i njihovi krvavi četnici.

Braćo Hrvati!

Svi na oružje! Svi u borbu! Svi u partizane! S nama je veliki naš slavenski brat — moćna Sovjetska Rusija! S nama su saveznički narodi Velike Britanije i Amerike!

Pobjeda je naša! Nitko je ne može zaustaviti!

Svi u borbu svi u partizane!

Živjela naša junačka Narodno-oslobodilačka Vojska!

Živjelo oružano bratstvo Hrvata i Srba!

Živjela slobodna Hrvatska u slobodnoj, istinski demokratskoj, bratskoj federativnoj Jugoslaviji!

Živjela Privremena Vlada — Nacionalni Komitet Oslobođenja Jugoslavije!

Živio vođa naroda Jugoslavije Maršal Josip Broz — Tito!

Smrt okupatoru, ustašama i četnicima!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-oslobodilačke Vojske
i Partizanskih odreda

Oblasni
Narodno-oslobodilački Odbor
za Slavoniju
Jugoslavije

Original u IHRPH, Zgb.
Mikrofilm u CDISB, Slav. Brod, K V, f. 1, sn. 41 i 42.

REGISTAR LIČNIH IMENA	
A	
Ajman Antun — 369	Božičković Mara — 161
Aleksić Dorde — 17	Božić Bora — 290
Andelfinger Franjo — 353	Božić Nikola — 125, 131
Antić Vinko — 38, 39, 41, 312, 402, 404	Božić Smilja — 248
Antolović Josip — 329, 330, 335	Branković Pero — 399, 427
Antoni Mara — 452	Brkić Dušan — 144
Aparac Luka — 391	Brkić Fatima — 290
Arsenić Marko — 224	Brkić Manda — 447
	Brkić Zvonko — 390
	Brković Nikola — 324, 331
	Brlošić Stjepan — 125, 131
	Brović Bosiljka — 248
B	Broz Josip Tito — 7, 8, 73, 116, 143, 161, 166, 167, 168, 186, 201, 205, 224, 267, 271, 277, 294, 356, 368, 371, 391, 478
Babić Anka — 399, 428	Budak Volga — 246
Babić Suzana — 248	Bulović Anica — 16
Babić Tuna — 166, 267, 341, 478	Bulović Mirko — 36, 101, 173, 245, 253, 255, 289, 379, 474
Bajt Franjo — 203	Bunjevac Gajo — 144
Balen Tomo — 76	
Baletić Andrija — 413	C
Barač Ivan — 404, 429	Car Eia — 290
Barić Mirko — 370	Car Petar — 26, 329, 335
Basarić Dušan — 153	Car Rudolf — 162
Basarić Nada — 16	Carević Stevo — 132
Bauer Katarina — 290	Cazi Josip — 31, 130, 369, 372
Behnić Marko — 162	Cerić Mato — 322, 323, 369
Bem Zvonimir — 246	Cetusić Mileva — 144
Benković Josipa — 246	Crnobrnja Bogdan — 46, 373
Bičanić Vid — 447	Crnogorac Nada — 290
Biro Ankica — 30	Crnoković Elizabeta — 249
Bišof Karla — 341	Cvijović Miroslav — 18, 161
Bjelajac Stanko — 144	Cvrlja Ante — 249
Bjelić Miodrag — 297	
Blagajac Vinko — 317	C
Blagojević Slavko — 209	Čalić Dušan — 144, 204, 391, 367
Bobetko Mijo — 114	Čanić Matija — 62
Bogdan Marica — 290	Čanić Olga — 30
Bogdanović Ignjatija — 246	Čenbura Petar — 220
Bogojević Nikola — 337	Čičak Stefica — 290
Boje Karla — 247	Čop Danica — 248
Bonić Josip — 318	Črnjeka Tihomir — 248
Borojević Jovan — 144	Čvek Petar — 220
Bosanac Krsto — 192	
Eosanac Stevo — 399, 428	
Bošnjak Josip — 319	
Bošnjak Petar — 462	
Bošković Mirko — 370	

C

Čirić Stevo — 378

Čirović Božo — 463

Čorković Dušan — 441

D

Danilović Stoja — 248

Dasović Danica — 290

Dedijer Vladimir — 161

Dejanović Stevo — 230

Delibašić Stevo — 76

Demonja Nikola — 125

Desathy Ferdo — 318

Dimić Nikola — 337, 427

Divić Dušan — 220

Divić Stojan — 29, 139, 276

Domankušić Stjepan — 117, 135, 288, 298, 366, 397

Domović Josip — 368

Dončević dr Zvonimir — 398

Dopša Mijo — 125, 127, 131

Dragić Nikola — 399, 428

Dragila Pero — 373

Dragojević Mihajlo — 30

Drapšin Petar — 20, 67, 68, 124, 204, 321, 430, 466

Drezga Porin — 46

Dulikrava Mile — 144

D

Darić Ljuban — 144

Derki Antun — 219

Dilas Milovan — 15

Dukić Dušanka — 290

F

Fadil Bilal — 246

Fadljević Josipa — 246

Farić Franjo — 337

Fumić Duro — 399, 428

Filaković Imro — 317

Filipović Dragica — 290

Filipović Ljubica — 290

Filipović Nevenka — 290

Filipović Katica — 290

Filipović Stjepan — 248

Fišer dr Teodora — 90, 372

Fletz Ivan — 390, 391

Franjić Mato — 126

Fumić Pavo — 390

G

Galac Ivan — 319

Gazibarić Marko — 248.

Gleise Horstenau — 56

Glumac Draga — 289

Gojković Bogdan — 104

Gojković Savka — 246

Golub Zorko — 130

Gosti Mira — 247

Gostović Mileva — 247

Grahovac Bude — 144, 157

Grbić Anka — 16

Grbić Cedo — 38, 39, 41, 210, 312, 402, 404

Grbić Luka — 344

Grmić Jovo — 246

Grmić Rade — 246

Grozaj Marijan — 85

Grubišić Nikola — 287

Grujić Duro — 331

Gvozdanović Mirjana — 452, 453

Gubarev dr Nikolaj — 99

Guberović Nikola — 55

H

Habdiija Mirko — 321

Hahn dr Arpad — 99

Hajdinović Desanka — 290

Has Zdenko — 130

Haydringer Josef — 180

Hebrang Andrija — 116, 166, 302

Hefer dr Stjepan — 318

Hitler Adolf — 115, 354

Hiršl dr Mladen — 317

Holzschuh Fritz — 221

Hundrić Nikola — 367

Hunjet Zorka — 246

I

Ibler dr Stanko — 92

Ilakovac Stjepan — 246

Iljić Vladimir Lenjin — 385

Ipsa Mijo — 151, 166, 167, 267, 323, 367, 478

Iveković dr Mladen — 145

Ilić Slobodan — 144

Ilić Milka — 144

Ivić Andrija — 289

Ivić Zlata — 289

J

Jakovljević Duro — 399, 427

Jakšić Nikola — 21

Janić Vlado — 272, 357

Janković Ana — 290

Janković Savo — 76

Janković Stjepan — 127

Janjašević Siniša — 323

Janjđić Dušan — 74, 201

Javorski Mihailo — 26

Jekić Emil — 404, 429

Jelanić Ferdo — 223

Meixner Ivan — 148
Meleš Ivan — 156
Mesarić Ivo — 322
Mesarov Martin — 267, 322, 478
Mihajlović Draža — 127, 143, 161, 167, 355, 356, 367, 372, 477
Mihajlović Petra — 246
Milaković Bogoljub — 195
Milaković Dokica — 390, 391
Milaković Jovan — 276
Milanović Marija — 286
Milanović Jure — 76
M'lanović Milka — 248
Miličić Jela — 248
Milinković Dorde — 364, 394, 428
M'linović Milivoj — 399, 427
MiPnović Nada — 290
M'Urvojević Milka — 248
Milojević Todor — 77, 86, 252
Mikosavljević Milivoj — 370
Milosevic Olga — 92
Miljanović Boško — 399, 428
Miljanović Nikola — 225
Miljanović Savo — 101, 111
Miljević Paulina — 290
Misunić Nata — 290
Mitrović Aco — 319
Momčilović Dorde — 370
Momčilović Stjepan — 243
Moslavac Ivan — 325
Mussolini Benito — 115

N

Navratil Fridrih — 56, 149
Nazor Vladimir — 141
Nedić Milan — 143
Nedić Petar — 22
Nenezić Radojica — 50, 141, 162, 458
Nikolić Jozo — 126
Nikolić Marko — 104
Nikolić Milan — 194
Nikoliš dr Gojko — 144
Nikišić Josip — 476
Nogić Savo — 220
Novatić Josip — 248
Novak—Andrejević Vlatka — 290
Novaković Boro — 263, 297
Novoselić Beno — 319

O

Oberhofer dr Tea — 99
Olić Stanko — 125, 131
Opačić Stanko — 144
Oreščanin Bogdan — 144

P

Palikuća Milenko — 466
Papratović Ivan — 342
Pandurović Stanko — 398

Pauković Mirkó — 247
Pavelić dr Ante — 115, 142, 169, 373, 478
Pavić Proko — 37
Pavković Mirkó — 331
Pavlović Alekša — 399, 427
Pavlović Rade — 15, 109, 282, 299
Pejnović Kata — 144
Pejnović Ljubica — 16, 370
Peles Teodor — 370
Perkić Roko — 126
Pernar Ivan — 204
Pešut Mijo — 366
Petković Andrija — 38
Petrović Mile — 144
Pfefer Mathias — 197
Pihler Marija — 30
Pismarević Stevo — 429
Počuća Mile — 144
Popov dr Mihajlo — 350
Popović Dušan — 399, 428
Popović Lazar — 399, 428
Posezić Josip — 318
Poldrugac Milan — 247
Popović Nevenka — 290
Posavec Ivo — 257
Praskić Ana — 248
Pres Rudolf — 291
Presnac Duro — 319
Pribičević Mićan — 144
Pribičević dr Rade — 141, 144
Prodanović Glišo — 399, 428
Prodanović Milan — 76, 77, 194
Prodanović Nevenka — 249
Prodanović Stanko — 291
Prokić Doko — 220
Puškarić Mile — 313

R

Radanović Nevenka — 248
Radelić Milan — 399, 428
Radetić Mara — 249
Radišić Stevo — 128
Rajdl Matija — 224, 297
Radojčić Pavle — 249
Radosavljević Tošo — 104, 120
Radovanović Radmila — 289
Radovanović Stanko — 125
Radovanović Vitomir — 104, 120
Radulović Jovanka — 324
Rajčević Perka — 290
Rajković Ljubinka — 290
Rapajić Bogoljub — 144
Ratić Svetozar — 377, 429
Resanović Milica — 220
Rikanović Ilija — 76, 224
Rikanović Radojka — 30
Rogić Veljko — 248
Rogulić Milka — 248
Romanic Petar — 117, 135, 366

S

Sabljak Ivica — 290
Sadović Maumer — 246
Sarajčić Ivo — 130, 323
Savić Anka — 390
Savić Milenko — 20, 235
Savić Petar — 337, 428
Savić Slavko — 30, 248
Sebele Franjo — 209
Seitz Mathias — 198
Sekulić Milena 248
Sekulić Stjepan — 157
Serbedija Slavko — 318
Serdar Štefica — 449
Sertić Franjo — 76, 240
Sesar Grga — 157
Sicili Šandor — 249
Simić Mićo — 364, 428
Smiljanić Mara — 161
Smoljanović Miliš — 404, 429
Srđić Aleksa — 332
Stambolija Stoja — 16
Stančić Vaso — 337
Stanisavljević Milena — 249
Stanivuković Milan — 58, 165, 171, 173, 245, 253, 289, 379, 474
Stanković Duro — 248
Steiner Ružica — 290
Stjepanović Bojana — 246
Stojaković Duro — 399, 427
Stojnić Branko — 125, 131
Strajnić Milica — 247
Subotić Luka — 404, 429
Sudar Jovo — 104, 120, 417
Sudarević Slavko — 457
Surkalović Petar — 74
Sužnjević Nikola — 466, 473

Š

Šakić Mićun — 144
Šakula Mileva — 429
Šasić Jefto — 366
Šauter Tatjana — 249
Šenhof Nikola — 249
Šenićnjak Marko — 444
Šepa Bojana — 248
Šepić Stjepan — 107
Šimić Ljuba — 248
Šimić Slava — 289
Šimić Stevo — 144, 257
Šimunović Šimun — 94
Škrbina Ivan — 447
Šloser Ivan — 247
Šljubura Mirko — 337
Špehar Nikola — 74
Špoljarić Bora — 290
Šram Erich — 291
Štefić Stjepan — 319
Šteković Mišo — 104, 120
Štimac dr Krešimir 99, 468

Št'mac Smilja — 543
Štrumberger Katja — 16
Šumanovac Mica — 452
Šunić Josip — 447
Šuran Josip — 249
Šuster Nikola — 247
Šušnjarac Milan — 248
Švehola Josip — 133

T

Tadijanović Mišo — 92, 245, 369
Tarbuk Stoja — 249
Tencer Antun — 76, 366, 369
Tišma Radovan — 399
Teodorović Petar — 337
Todorčić Ivan — 398
Tolj Ivan — 221, 340
Tomašević Julia — 220
Topuzović Dragan — 128
Torbica Lazo — 337
Todorović Š'mo — 144
Trbojević Mane — 144
Trbović Rade — 144
Trgovčević Bogdan — 50
Trljajić Mara — 248
Trumbeljak Jozo — 128
Tukerić Ljubica — 289
Tulum Lazo — 247
Turković Karla — 221

U

Uglješić Zlato — 132, 144, 393
Uskoković Mladen — 70, 121
Utješinović Dušan — 429

V

Vajnaht Bora — 249
Vajnaht Edo — 34, 360, 371
Valentić Neda — 130
Varga dr Franjo — 318, 319
Vargaš Manda — 290
Veber Norbert — 449
Verić Mato — 452
Vevern — 90
Vicković Uroš — 245, 372
Vičić Antun — 415
Vidović Nikola — 144
Vidaković Perica — 347
Vidović Gabrijel — 369
Vidović Lazo — 26
Vilić dr Borislav — 99, 468
Vison Henry — 23
Vincetić Nikola — 49
Violini Cecilija — 289
Visarionović Josif Staljin — 391
Vitas Jela — 289
Vitez Stjepan — 399, 428

Vještica Stevo — 399, 428
Vlasnik Josip — 246
Vlašić Josip — 55
Vondraček Josip — 255
Vranešević Janja — 450
Vranešević Pajo — 464
Vrhovac Ljuba — 291
Vučić Ana — 220
Vučić Stevo — 220
Vučilovski Zora — 290
Vučinić Milan — 391
Vučković Milan — 399, 427
Vujančić Pava — 249
Vujaninović Joco — 324
Vujatović Milan — 218
Vujičić Milica — 144
Vujnić Milutin — 325
Vukašinović Ivan — 125, 127
Vukelić Ana — 249
Vukelić Branko — 144
Vukelić Dragica — 290
Vukelić Sava — 144
Vukić Ljubomir — 183
Vukosavljević Blagoja — 128
Vuković Branko — 27
Vuković Stevo — 37
Vuksanović Aleksa — 128

W

Wolf Nikola — 319
Winterhalter Mira — 290

Z

Zastavniković Jeka — 248
Zec Vaso — 194
Zuber Draga — 220
Zvonarević Ivan — 391

Ž

Žakula Mileva — 404
Žarković dr Grujica — 95, 99, 144, 226, 265
Žarković Petar — 325
Žarković Sreto — 230
Žestić Sara — 249
Žigić Rade — 65, 144, 467
Živković Dušan — 225
Živković Eva — 248
Žuncko Nada — 317
Županić Duro — 211

REGISTAR GEOGRAFSKIH POJMOVA

A		Bjeljevina — 348
Aladar — 478		Bobare — 35, 101, 112, 382
Andrijevi G. — 163		Borova — 69, 70, 197, 316, 465, 467, 468
Ašikovci — 133, 413, 415		Borovac — 219, 422
B		Bos. Brod — 22
Babanovci — 332		Bosna — 21, 25, 36, 58, 60, 74, 150, 169, 266, 271, 341, 446
Babina Gora — 90		Bošnjaci — 341, 342
Babina Greda — 266, 287, 341, 342, 344		Bračevci — 454
Babja gora — 57, 74, 134, 167, 169, 283, 287, 293, 396		Brestača — 74, 120, 228, 272, 302, 418, 443
Bačkovac — 469		Brestovac — 131, 214, 283, 384, 386
Bačindol — 101		Brezine — 151, 201, 421
Balkan — 354		Breznica — 454
Baničevac — 222		Brezovac — 227, 272
Banija — 168, 172, 266		Brodčić — 138
Banovac — 75		Brodski Stupnik — 163, 173, 368, 408
Banova Jaruga — 35, 74, 173, 228, 273		Brodanci — 319
Banja Luka — 34, 57, 60, 227, 228, 265, 272, 273, 323, 324, 328, 330,		Bršadin — 221
Bare — 109		Brusnik — 194
Barice — 102		Bućica — 36
Bastaji — 181		Bučje — 126, 130, 171, 296, 448
Batinjani — 181, 214, 217, 274, 275		Budimci — 459
Bazije — 467		Budrovci — 128
Bedenik — 303		Bugarska — 167
Beketinci — 128		Buk — 292
Bektež — 226, 310, 311, 379		Bukovlje — 132, 459
Beograd — 356		Bukvik — 352
Beravci — 342		Buhnac — 360, 420, 422
Berek — 207		Busetina — 135, 207, 208, 270, 478
Bihać — 81		C
Bijela — 181, 182, 373, 388		Cabuna — 67, 70, 121, 135, 136, 197, 418, 437
Bijelac — 127		Ceremošnjak — 296, 363, 365, 395, 459, 460
Bijela <i>Loza</i> — 458		Cernik — 34, 36
Bijela Stijena — 101, 112, 113, 114, 172, 407		Cerovac — 127, 130
Bijelo Brdo — 17, 150		Ciglenik Požeški — 127, 308, 309, 320
Bilač — 425		Cikočka Rijeka — 71, 193
Bili Brig — 172		Crkvari — 109, 256, 438
Bistrica — 109		Crna Gora — 478
Biškupci — 210, 211		Crni Potok — 445
Bjelovar — 322, 420		

Č

Čačinci — 109, 262, 303, 436, 437, 438, 439, 440

čadavica — 392

Caglić D. — 35, 102, 417

Caglić G. — 102, 103, 138, 404

Caglin — 127, 133, 225, 226, 293, 309, 310, 311, 312, 320, 321, 335, 336, 362, 363, 364, 378, 389, 392, 394, 395, 396, 397, 398, 400, 402, 403, 404, 405, 410, 411, 412, 416, 422, 423, 425, 426, 427, 428, 429, 445, 459, 460, 461, 463

Čaprginci — 35

Čazma — 41, 447

Čečavae — 89

Čenkovo — 130

Čopin — 459

Češljakovac — 212

Česka — 167, 356, 477

Čovac — 239, 368

Č

Četekovac — 438

Čeralije — 256

Cosinae — 378, 425

D

Dalmacija — 367

Dapčevački Brdani — 466, 467, 471

Daruvar — 102, 181, 183, 320, 366, 368, 387

Davor — 422

Derventa — 22, 324, 325, 330, 332, 333

Dežanovac — 366, 384, 385, 386, 387

Dij — 134, 171, 253, 266, 283, 287, 292, 396, 460

Divoševci — 344

Djedina Rijeka — 164, 226, 292, 425

Doboj — 133, 413

Dobrudža — 141

Dolci — 133, 253, 409

Doljani — 181

Donja Varoš — 416

Donja Obrijež — 75

Donja Vrba — 286, 414

Donji Andrijevi — 151, 253, 285, 286, 288, 409, 410, 414

Donji Grahovljani — 89

Donji Miholjac — 256, 257, 262, 283, 287, 392, 396, 475

Draga — 296

Dragalić — 57

Dragotin — 234, 448, 454, 455

Dragovci — 133, 412

Drava — 67, 68, 121, 257, 303, 418

Drenovac Slatinski — 259, 373

Drenje — 128, 129, 296, 459

Drežnik — 101

Drvar — 18, 54

Dubočac — 444

Duboka — 379, 389, 392

Duboka Rijeka — 211

Dubovik — 292, 368

Dubranec — 124

Dubrava — 324, 327

Dunav — 62

Duzluk — 317, 373, 460

D

Dakovo — 60, 111, 112, 126, 129, 150, 226, 282, 377, 389, 392, 396, 406, 410, 423, 459, 460

Dakovština — 99

Dulovac — 180, 183, 197, 214, 217, 218, 303

Durdenovac — 262, 460

Durdevac — 67, 68, 70, 118, 121, 135, 190, 192, 205, 266, 270, 418

E

Engleska — 8, 142, 268, 294, 296, 384

F

Feričanci — 109, 437, 438

Ferovac — 308, 309, 310

Filipovac — 75

Forkuševci — 127

Francuska — 447

G

Gaboš — 221

Gaj — 122

Galovac — 420

Galipovac — 324

Garčin — 253, 286, 414, 461

Gašinoi — 127, 128, 130

Gazije — 109, 262

Giletinac — 369

Glogovac — 325

Glogovica — 164, 445, 446

Godinjak — 74

Golenić — 437, 438

Golobrdac — 110

Golo Brdo — 478

Golubinjak — 180, 214

Gorjani — 130, 150

Gornja Obrijež — 75

Gornja Pištana — 259, 351

Gornja Šnjegotina — 326, 327, 334

Gornje Gradište — 364

Gornji Bogičevci — 26, 35, 57, 99, 229, 405

Gornji Borci — 217, 373, 388
Gornji Miholjac — 404
Gornji Trputci — 324
Gornji Uljanik — 183, 217
Govede Polje — 217
Grabarje — 164, 308, 455
Grabovnica — 190, 207, 208
Gradac — 207, 225, 226, 310, 311,
373, 379, 392, 396, 460, 462, 478
Gradina — 241, 276, 324, 326, 459
Gradište — 225, 226, 310, 311, 341,
379, 389, 392
Grahovljani — 102, 219
Granice — 363, 364, 459, 460
Gredani — 239, 416
Grčka — 388, 393
Grdevac — 467
Grizići — 163, 171
Grginac — 420
Grnjić — 327
Gromačnik — 99
Grubišno Polje — 38, 68, 70, 122, 273,
276, 465, 466, 467
Gundinci — 341, 342

H

Habjanovci — 160, 319
Hampovica — 190, 207
Hrkanovci — 131
Hrvatska — 38, 142, 143, 167, 188,
256, 444, 476, 478
Hum — 109
Humljani — 109, 437

I

Ilova — 326
Imrijevcí — 130
Imsovac — 386
Italija — 142
Ivandvor — 394, 415
Ivanec — 477
Ivanovac — 127
Ivare — 416

J

Jagma — 417
Jajce — 31, 59
Jakačina Mala — 164, 171
Jakišić — 131, 285, 336
Jamarice — 138, 302, 443
Janja Lipa — 74, 151, 201, 302, 443
Japan — 142
Jasenovac — 35, 74, 228, 272, 442,
443, 444
Jasik — 379
Jaska — 43
Jasenaš — 465
Jazavica — 219, 239

Ješevik — 292
Jozipovac — 127
Jugovo Polje — 138
Jurkovac — 128, 379

K

Kajmakčalan — 141
Kamenska — 211
Kalinčić — 425
Kaniža — 444
Kapan — 316, 467
Kapelná — 257, 261, 283, 285, 286,
293, 351, 415, 437, 440, 475
Kaptol — 210, 212, 283, 293, 336
Karač — 326, 327
Karašica — 392
Kip — 181
Knešci — 133, 378, 413, 415, 424, 425,
426
Klokočevik — 242, 253, 283, 292, 296,
298, 414, 459
Kokinac — 420, 422
Kokočak — 317
Kometnik — 91, 109
Končanica — 102, 181
Kondrić — 126, 128, 130, 288, 454
Kopri vna — 17
Koprivnica — 90, 371
Koprivnica Požeška — 112, 407
Korduševci — 132, 242, 253, 283, 292,
298, 459
Korija — 67, 69, 118
Korita — 80, 112, 120, 172, 174, 417
Koritna — 127
Korovi — 22
Kosovo — 141
Kotor-Varoš — 327, 328
Koturić — 217
Kovačevac — 102, 103, 417
Kovačevići — 327, 328
Kozarevac — 190, 207, 208
Kozarice — 138, 201, 239
Kraguj — 75, 80, 194, 224
Krajačići — 163, 164, 171
Krajna — 350
Kraljeva Velika — 74, 228, 240, 273,
419, 442, 443
Kreštelovac — 320, 386
Krivaj — 240, 443
Krndija — 292, 296, 365, 388, 460
Kršinci — 296
Kućanei — 127, 130, 260, 283, 286,
368
Kukunjevac — 228, 272
Kula — 131, 293, 308, 309, 310, 312,
320, 335, 336, 337, 378, 392, 394,
395, 397, 398, 401, 402, 403, 416,
422, 423, 425, 426, 427, 429, 430,
459

Kupina — 342, 344
Kurilovec — 37, 124, 410
Kusonje Donje — 382, 437
Kusonje Gornje — 382
Kutjevo — 212, 283, 287, 293, 296,
310, 311, 336, 394, 460
Kutovi — 109
Kuzmica — 266

L

Ladimirevci — 319
Lapovci — 292, 296
Latinovac — 127, 309, 395
Laze — 340
Lekenik — 37, 410
Levanjska Varoš — 126, 130, 392, 460
Levinović — 167
Lika — 50, 138, 223, 272, 370, 450
Lipa — 283, 286, 293, 415
Lipik — 35, 80, 82, 102, 103, 120, 173,
223, 227, 228, 272, 273, 417
Liplje — 326
Lipovac — 217
Lipovljani — 74, 138, 201, 223, 240,
273, 443, 444
Lisićine — 109
London — 477
Londžica — 226, 379, 403, 426, 459,
460
Lonja — 443
Lovčić — 163, 171
Lovska — 35, 120, 121, 227, 272, 417
Lozan — 69, 207, 478
Lozani — 135
Lučki Budrovac — 465
Ludbreg — 477
Lug — 43
Lukavac — 437, 438
Lužani — 134, 413, 421

Lj

Ljeskovica — 403, 426

M

Macute — 109
Mačkovac — 102, 103, 325
Mađarska — 59, 62, 67, 68, 70, 118,
120, 121, 135, 167, 356, 418, 477
478
Majar — 460
Majur — 309
Makedonija — 478
Mala Crešnjevica — 190, 207
Mala Dapčevica — 471
Mala Londžica — 296, 364
Mala Kopanica — 342, 344
Mali Budići — 193
Mali Gradac — 470

Malo Nabrde — 128
Mandičevac — 283, 296
Marinović Brdo — 129
Markušica — 221
Marof — 68, 69, 70, 122, 135, 207,
Maslenjača — 217
Maslovar — 326, 327, 328
Medari — 26, 34, 35, 36, 57, 405
Medjeda — 404
Međurić — 443
Meljane — 382, 437
Mijači — 71, 72
Mikleuš — 109, 438
Milan Lug — 128, 226, 310, 397, 403,
404, 424, 426, 427
Miljanovac — 181, 214
Mirkovci — 340
Miškovci — 325
Molve — 190, 207
Moslavina — 36, 124, 184, 204, 270
Motajica — 22, 269, 421, 454
Mračlin — 36
Mravice — 325, 330
Mrkonjić-Grad — 24
Musić — 126, 130, 456

N

Našice — 17, 262, 282, 296, 320, 335,
365, 379, 392, 393, 395, 396, 398,
401, 423, 424, 425, 426, 427, 428,
429, 430, 436, 458, 459, 460
Nova Bukovica — 478
Nova Gradiska — 26, 34, 73, 74, 99,
101, 110, 135, 158, 222, 227, 250,
272, 287, 293, 405, 406, 407, 412
Nova Josava — 438
Nova Kapela — 132, 222, 266, 283,
293, 408
Nova Subocka — 74, 228, 273, 302,
443
Nova Ves — 22, 23
Nove Brezine — 478
Novi Grad — 342
Novi Gradac — 466
Novi Perkovci — 130
Novi Varoš — 120, 416
Novo Topolje — 152, 288
Novska — 26, 34, 35, 74, 82, 101,
120, 220, 236, 239, 250, 273, 418,
443

Nj

Njemačka — 8, 67, 118, 142, 167, 356,
392, 477

O

Oborovo 124, 125
Odra — 37, 410
Odvorci — 57, 445, 446
Okrugljača — 478

Omerbegova Snjegotina — 326
Opatovac — 222
 Orahovica — 91, 109, 152, 259, 263,
 303, 348, 349, 350, 352, 353, 436,
 437, 438, 439
Dpšljp — 1 Q8
Okučani — 26, 34, 35, 56, 57, 99,
 100, 110, 112, 113, 114, 118, 135,
 173, 228, 230, 236, 253, 265, 266,
 276, 405, 406, 407, 422
Orljavac — 30, 90, 167
Omiovac — 173, 174, 408
Orubica — 421, 422
Osijek — 20, 127, 283, 291, 319, 392,
 459, 465
Ostrovo — 221
Otočac — 49, 75, 141
Otrovanec — 41, 190, 207, 208

P

Paka — 128, 129, 130
Paklenica — 219, 419, 422, 443
Pakrac — 82, 102, 228, 236, 273
Paljevina — 127, 128
Paljezina — 333
Papazović — 163, 164
Pasikovoi — 404
Paučje — 111, 129, 130, 164, 226, 292,
 459
Pčelić — 68, 70, 122, 466, 467, 468,
 469, 471
Petrijević — 319
Petrovac — 183, 438
Pižen'ce — 240
Piškorević — 128, 150
Pitomaca — 67, 69, 124, 135, 138,
 190, 192, 203, 207, 208, 270, 273,
 303, 322, 404, 465, 468, 471
Pivnica — 70, 121
Plačkovac — 324, 325, 330, 332
Plesmo — 223, 442
Pleternica — 131, 172, 266, 282, 293,
 320, 377, 378, 394, 395, 397, 398,
 401, 410, 423, 425, 427
Podcrkavlje — 164, 395
Podgorač — 20, 131, 458
Podgorje — 210, 211
Podravina — 67, 124, 184, 189, 190,
 203, 209, 256, 266, 267, 270, 283,
 286, 287, 292, 296, 392, 441, 473
Podravska Slatina — 68, 70, 121, 122,
 155, 257, 392, 396, 418, 437, 438
Podvrsko — 110
Pokupsko — 36
Popovac — 173
Poreč — 303, 309, 310, 312, 336, 337,
 378, 392, 394, 395, 397, 398, 401,
 402, 403, 416, 422, 423, 425, 426,
 427, 429, 430, 459

Potočani — 212

Posavina — 122, 138, 228, 229, 230,
 271, 273, 276, 287, 388, 389, 396,
 446
Požeška kotlina — 266, 286, 292, 308,
 362, 392
Preslatinci — 128, 130
Pričac — 421
Pridvorje — 283, 296, 454, 459
Primorje — 367
Prkovci — 234, 287
Prnjavor — 23, 25, 324, 325, 326, 327,
 330, 331, 332, 334, 335
Psunj — 53, 122, 135, 169, 406
Punitovci — 130
Puška — 74
Pušina — 109, 382, 438

R

Radovanci — 212, 296
Radlovac — 350
Radosavci — 437, 440
Rajdč — 35, 57, 74, 422
Rajsovac — 336
Rakovac — 326
Rompovica — 270
Ratkovac — 35, 57, 173, 405
Ratkov Dol — 129, 131, 455
Ratkovica — 172
Rezovac — 70, 273
Rogovac — 207, 478
Roždanik — 239
Rumunjska — 354, 356, 477

S

SAD — 8, 142, 268, 294, 296
Samobor — 43
Sandžak — 36
Sapci — 244, 253, 286, 289, 409, 414
Sapna — 130
Sava — 36, 341, 412, 416, 421
Sedlarica — 322, 467, 470, 478
Selna — 414
Semel jci — 128
Seona — 426, 460
Severin — 422
Sicilija — 319
Sibinj — 99, 100, 164, 174, 446
Sibokovac — 129, 226
Sibovska — 326
Sikirević — 341, 342, 344
Sirač — 102, 118, 181, 216
Sirova Katalena — 190, 207, 208
Sisak — 36, 37
Sitneš — 23
Sladojevci — 109, 437
Slana Voda — 382
Slatinik — 459
Slatinik Donji — 445
Slatinik Drenjski — 283
Slatinik Gornji — 164, 445

Slavonija — 23, 36, 38, 41, 50, 60, 69, 291, 354, 367, 370, 391, 372, 374, 423, 467, 469, 477

Slav. Požega — 82, 131, 250, 282, 283, 285, 287, 336, 377, 378, 383, 397, 401, 402, 413, 423, 424, 425, 427

Slav. Brod — 22, 60, 132, 133, 147, 148, 150, 164, 173, 174, 242, 282, 286, 320, 377, 393, 394, 395, 398, 408, 409, 412, 414, 423, 425, 446, 447, 455, 459

Slav. Kobaš — 421, 454

Slav. Samac — 266, 455

Slobodna Vlast — 112, 113, 126, 130, 131, 454, 455

Slobodnica — 444

Slovenija — 478

Smrtić — 35, 57

Smrtići — 22, 324, 426

Sokolovac — 384, 386

Sovski Dol — 128, 226

Split — 466

SSSR — 8, 15, 142, 254, 296

Srbac — 22, 25

Srbija — 62, 228, 368, 478

Srednja Snjegotina — 326, 327, 334

Sredoka — 124, 190, 207

Stara Gradiška — 120, 265, 266, 416

Stara Jošava — 437, 438

Stara Ploštica — 124, 190, 207, 270

Stara Subocka — 228, 272, 273, 302, 417, 442, 443

Stare Brezine — 478

Stari Grabovac — 220, 239

Stari Gradac — 135, 207, 322

St. Marof — 138

Stari Martinci — 23

St. Slatinik — 163, 408

Star jak — 124

Staro Petrovo Selo — 133, 222, 412

Staro Topolje — 244, 285, 286, 288, 409, 410, 414

Stojčinovac — 131

Stražanac — 320, 386

Strizi vojna — 127

Stržičevac — 75

Subocki Grad — 173

Subotska — 103, 104, 119, 120, 135

Suha Katalena — 190, 207, 208, 322

Suhomlaka — 438

Suhopolje — 70, 198, 303, 316, 467, 468

Sulkovac — 415

Svetoblažje — 129, 234, 235, 448, 455

g

Šagovina Katolička — 34, 36, 101, 110, 172, 223, 406, 407

Šagovina Pravoslavna — 110, 228, 272, 369, 407

Šandrovac — 124, 470, 472

Šemovac — 190, 207, 270

Širinci — 35, 55, 112

Široko Polje — 127

Šnjegavić — 110

Špišić-Bukovica — 68, 69, 70, 122, 135, 138, 197, 203, 207, 270, 273, 274, 422, 465, 470, 478

Štitar — 341

Štivor — 325

Šumanovac — 320, 335, 336

Šumeće — 444

Šušnjari — 238

Šušnjevci — 242, 253, 283, 414, 459

T

Tekići — 133, 414

Terezino Polje — 467

Teslić — 325

Tisovac — 193, 283, 286

Tomašica — 138

Trenkovo — 131, 293

Trešnjeвица — 322, 404

Trnakovac — 35, 112, 113

Trnava — 26, 57, 448

Trnava Gornja — 404, 405

Trnjani — 106, 253, 285, 292, 461

Trojeglava — 217, 386

Trstenci — 22

Tulnik — 425

Turanovac — 207, 270, 478

Turnašica — 168, 478

Turopolje — 36, 37, 38, 67, 124, 410

Tuzla — 60

U

Ukrina — 324, 330, 332, 333

V

Valpovo — 319

Varaždinske Toplice — 477

Varcaga — 288

Velika — 212, 287, 293, 296, 303

Velika Babina Gora — 207

Velika Gorica — 37, 411

Velika Kapanica — 342, 344, 447, 455

Velika Londžica — 129, 130, 131

Velika Peratovica — 70, 121

Velika Pisanica — 38, 404, 420

Velika Trešnjeвица — 207

Veliki Bastaji — 219

Veliki Bjelajac — 127

Veliki Budići — 193

Veliki Grdevac — 38

Vel. Nabrde — 131, 235

Veliko Trojstvo — 420

Venje — 286, 414

Vetovo — 210, 286, 293, 336

Vidovci — 133
Vijećani — 325, 328
Vilić-Selo — 383
Viljevo — 475
Vinkovački Banovci — 221
Vinkovci — 106, 339, 340
Virje — 208, 447
Virovitica — 68, 69, 70, 90, 118, 121,
122, 152, 155, 266, 273, 276, 291,
322, 418, 422, 438, 465, 466, 467,
469
Voćarica — 239
Voćin — 16, 109, 145, 146, 262, 303,
370, 371, 372, 373, 382, 390, 436,
438, 439, 441
Vodostaj — 75
Vojnović Salaš — 120, 416
Vranovci — 132
Vrbovac — 181
Vrhovci — 213
Vrhovina — 132, 242, 243, 253, 283,
292, 296, 298, 414, 459
Vrbova — 74, 223
Vrjeska — 181
Vrpolje — 127, 132, 266, 283
Vučjak — 211, 330, 331

Vuka — 127
Vukojevica — 404, 478
Vukomerić — 124
Vukosavljevica — 208

Z

Zadubravlje — 414
Zagreb — 36, 37, 38, 256, 411
Zarilac — 378, 425
Zagrade — 292
Zaile — 182, 215, 217, 373
Zdenci — 163, 164, 292, 445
Zdenkovac — 129, 131
Zlatar — 477
Zoljani — 342
Zvečevo — 46, 50, 72, 371, 372

Ž

Živčani — 292, 296, 388, 392, 459
živike — 421
žumberak — 36, 42, 44
županja — 282, 287, 341

REGISTAR PREDMETNIH POJMOVA		
A		
<i>Agitacija i propaganda narodnooslobodilačkog pokreta</i> (NOP) — 20, 52, 62, 63, 86, 146, 319, 368, 377, 443	Nacionalni komitet oslobodenja Jugoslavije (NKOJ) — 7, 8, 22, 43, 59, 60, 61, 64, 73, 74, 81, 86, 104, 105, 136, 143, 151, 156, 168, 185, 190, 200, 204, 207, 214, 217, 230, 239, 267, 268, 270, 277, 278, 279, 281, 293, 343, 344, 356, 359, 360, 368, 388, 389, 446, 454	
neprijateljska — 59, 61, 203, 210, 211, 222, 236, 257, 265, 281, 339, 371, 473	Povjereništvo za prehranu — 105,	
<i>Akcije NOV i PO</i>	Odluke II zasjedanja — 17, 20, 20, 31, 52, 86, 130, 136, 152, 161, 167, 168, 185, 187, 188, 204, 205, 206, 210, 217, 222, 223, 224, 225, 230, 236, 241, 251, 255, 257, 266, 267, 270, 277, 278, 279, 293, 294, 296, 298, 302, 347, 348, 354, 355, 356, 368, 369, 371, 384, 386, 390, 391, 445, 446, 454, 477	
ekonomske — 11, 104, 122, 180, 215, 219, 276, 394, 415, 441, 460	<i>Atlantska povelja</i> — 347, 360	
oružane — 67, 68, 99, 101, 102, 103, 106, 112, 113, 114, 118, 120, 121, 124, 133, 135, 136, 163, 171, 266, 272, 274, 282, 285, 328, 330, 333, 334, 358, 379, 389, 392, 393, 394, 395, 397, 398, 400, 401, 403, 404, 405, 411, 416, 420, 436, 440, 445, 460		
<i>Antifašistička fronta žena</i> (AFŽ) — 16, 19, 20, 32, 33, 54, 55, 83, 130, 145, 168, 246, 255, 261, 278, 342, 367, 372, 387, 454, 455		
<i>Antifašistički odbor žena (AOŽ)</i>	B	
Kotarski AOŽ	<i>Bataljoni četnički:</i>	
Nova Gradiška — 83	Petra Nedića — 22	
Novska — 83	<i>Bataljoni u NOV i POJ:</i>	
Pakrac — 83	Bilogorskog NOP odreda —	
Oblasni AOŽ za Slavoniju — 15	Drugi (II) — 68, 69, 70, 122, 136, 177, 276, 345, 357, 358, 359, 360, 361, 420	
Okružni AOŽ	Prvi (I) — 68, 69, 70, 122, 276, 345, 358, 359	
Nova Gradiška — 16, 83	Treći (III) — 67, 68, 69, 70, 122, 276, 345, 357, 358, 359, 360, 361	
Osijek — 20	Brodске brigade	
Virovitica — 16	Četvrti (IV) — 163, 170	
<i>Antifašističko vijeće narodnog oslobodenja Jugoslavije</i> (AVNOJ) — 8, 18, 20, 24, 32, 33, 42, 64, 81, 136, 138, 143, 168, 191, 200, 207, 214, 215, 217, 267, 293, 344, 347, 356, 368, 384, 444, 446, 454	Cehoslovačke brigade „Jan Žižka”	
Drugo (II) zasjedanje — 7, 8, 10, 17, 20, 22, 73, 74, 126, 127, 130, 136, 151, 156, 165, 166, 186, 230, 236, 237, 238, 239, 254, 277, 278, 381, 383, 388, 389, 444	Drugi (II) — 27, 87, 113, 114	
	Prvi (I) — 27, 87, 112, 113, 114	
	Treći (III) — 87, 113, 114	
	Četrnaeste (XIV) NOU brigade	
	Četvrti (IV) — 332	

Daruvarskog NOP odreda
Drugi (II) — 102, 103, 122, 276, 385, 387, 388
Prvi (I) — 102, 103, 122, 276, 385, 387
Diljskog NOP odreda
Drugi (II) — 297, 451
Prvi (I) — 293, 451
Diverzantski — 422 Štab — 456
Dvadesetprve (XXI) NOU brigade
Četvrti (IV) — 206, 335, 336, 401, 404
Drugi (II) — 206, 335, 363, 395
Prvi (I) — 37, 206, 208, 335, 336, 337, 338
Treći (III) — 206, 209, 335, 336, 337, 338, 428
Dvanaeste (XII) NOU brigade
Četvrti (IV) — 24, 25, 313, 315, 326, 327, 328, 329, 333, 334, 421
Drugi (II) — 24, 25, 26, 313, 315, 324, 325, 326, 328, 329, 330, 334, 421
Prvi (I) — 24, 313, 315, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 334
Treći (III) — 24, 25, 26, 313, 315, 324, 325, 327, 328, 329, 332, 333, 334, 421
„Hajduk Veljko” — 35, 156
Mađarski „Šandor Petöfi” — 60
Novogradiški — 228, 229, 230, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 275, 293
Osamnaeste (XVIII) brigade —
Drugi (II) — 26, 27, 244, 429
Treći (III) — 163, 429, 465
Osječkog NOP odreda —
Drugi (II) — 232, 235, 294, 309, 395, 396, 402
Prvi (I) — 232, 233, 234, 294, 297, 395, 425
Treći (III) — 232, 294, 363, 365
Posavskog NOP odreda
Drugi (II) — 122, 137, 228, 229, 230, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 275, 276, 417
Prvi (I) — 122, 228, 229, 230, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 275, 276, 417
Požeškog NOP odreda
Drugi (II) — 286, 395
Prvi (I) — 310
Sedamnaeste (XVII) NOU brigade
Četvrti (IV) — 187, 192, 205, 208, 309, 401, 402, 404, 425
Drugi (II) — 186, 191, 205, 399, 403, 428, 429, 430
Prvi (I) — 186, 191, 205, 399, 403
Treći (III) — 37, 91, 186, 187, 189, 191, 205, 209, 403, 428

Bijela garda — 322, 323, 358, 386, 465, 470
Bojne
domobranske
Prva (I) 4. lovačke pukovnije — 334
ustaške
Druga (II) — 102, 182, 214, 219
Jedanaesta (XI) — 103, 118
Osamnaesta (XVIII) — 283, 475
Petnaesta (XV) — 68, 121, 392, 474
Šesnaesta (XVI) — 363, 458, 460
Sesta (VI) — 336, 395, 397, 423
Bolnice u NOB — 13, 15, 71, 85, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 219, 225, 226, 262, 265, 270, 300, 317, 351, 379, 380, 381, 382, 388, 389, 392, 438, 440, 460, 461, 463, 465, 466, 467, 468, 472
Apoteka — 91
Bombardiranje — 59, 124, 203, 273, 274, 353, 379, 392, 438, 445, 460, 464
Bosanci — 335
Bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda — 9, 142, 143, 151, 256
Brigade u NOVJ
Brodsko — 34, 35, 57, 60, 156, 163, 164, 172, 173, 174, 222, 239, 244, 254, 268, 271, 288, 379, 405, 406, 407, 408, 410, 463, 474 Štab — 36, 163, 164, 165, 170
Čehoslovačka „Jan Žižka” — 27, 35, 57, 87, 112, 151, 155, 156, 157, 169, 170, 172, 174, 177, 181, 222, 239, 254, 266, 405, 407, 408, 409, 410, 423, 474
Štab — 112
Četrnaesta (XIV) NOU (XI divizije) — 330, 331, 334
Štab — 334
Dvadesetprva (XXI) NOU — 37, 38, 39, 41, 60, 162, 204, 206, 207, 209, 226, 268, 269, 270, 271, 309, 310, 311, 320, 378, 395, 396, 401, 402, 410, 411, 424, 427, 428, 430, 463
Štab — 209, 310, 335, 411
Dvanaesta (XII) NOU — 21, 23, 24, 60, 133, 150, 156, 201, 223, 269, 270, 271, 313, 315, 323, 327, 421
Štab — 24, 26, 323, 330

Osamnaesta (XVIII) — 26, 35, 57,
60, 110, 111, 150, 156, 157, 158,
163, 164, 172, 174, 176, 181, 228,
244, 254, 268, 272, 288, 320, 336,
337, 362, 379, 401, 405, 406, 407,
408, 409, 424, 425, 429, 430, 463,
474
Štab — 26, 110, 163, 164, 255
Peta (V) Kozarska — 327
Sedamnaesta (XVII) NOU — 38,
39, 60, 124, 176, 184, 188, 204,
205, 207, 208, 209, 225, 226, 268,
269, 270, 309, 311, 312, 336, 394,
397, 398, 403, 404, 410, 411, 423,
495 4^Q *AR-I*
Štab — 124, 209, 310, 400, 430,
465
Šesnaesta (XVI) omladinska „Jo-
za Vlahović“ — 42, 44, 45, 46 Štab — 44, 45
Brošure
Historija Svesavezne komunistič-
ke partije (boljševika) — 25,
78, 79, 155, 233, 258, 260
Izgledi za razvoj antifašističkog
fronta žena (AFŽ) — 51, 54
Nacionalno pitanje u Jugoslaviji
u svetlu NOB — 391
Okrugnice CK KPJ br. 314 —
391
Organizaciono pitanje KPJ — 391
Osnovi lenjinizma — 391
Razvitak društva — 386
Sovjetska omladina pokazuje nam
put — 161
Bunkeri — 14, 71, 72, 73, 132, 213,
283, 309, 340, 381, 389, 392, 397,
399, 400, 401, 420, 423, 424, 462,
473
C
Crnogorci — 143, 488
Crvena armija — 42, 54, 143, 150, 185,
211, 294, 347, 354, 357, 383
Ćerkezi — 22, 23, 150, 214, 271, 325,
326, 329, 372
Cesi — 22, 23, 59, 154, 315, 385, 474
Cete u NOVJ
Diverzantska — 35
Grubišnopolska — 71, 122, 276,
353, 361
„Matija Gubec“ — 120, 122, 136,
229, 230, 236, 237, 238, 240, 241,
274, 275, 276, 419
Pakračka — 75, 104, 138, 276
Partizanski straža — 300
Podravska — 234, 256, 257, 281,
286, 287, 293, 396, 415, 437

Protiv pete kolone (PPK) — 274
 Radna — 160
 Valpovačka — 17, 232
 Vinkovačka — 232

Za specijalne zadatke pri komandi područja — 140, 141, 300, 301, 431, 432, 433, 435, 436, 464, 466, 471

Za vezu — 472

Četnici — U, 17, 21, 22, 23, 25, 53,
 60, 74, 75, 93, 101, 133, 143, 150,
 161, 166, 167, 201, 202, 216, 239,
 245, 269, 271, 281, 322, 326, 327,
 328, 341, 356, 389, 432, 446, 454,
 476, 477

D

Dezerteri — 17, 18, 23, 28, 29, 61, 75,
113, 114, 119, 139, 151, 156, 181,
192, 209, 214, 219, 225, 229, 242,
256, 274, 298, 361, 368, 388, 392,
394, 432, 439, 441, 446, 447, 463,
468, 471, 472

Diverzije — 37, 57, 85, 99, 101, 120,
133, 134, 162, 163, 169, 172, 173,
176, 229, 243, 244, 266, 276, 285,
286, 287, 389, 293, 406, 407, 408,
410, 412, 414, 415, 419, 422

Divizije NOVJ

Dvadeset osma (XXVIII) udarna
— 12, 36, 37, 49, 69, 49, 68, 90,
139, 156, 162, 176, 184, 188, 203,
204, 210, 225, 226, 266, 267, 268,
270, 271, 272, 320, 358, 366, 378,
397, 410, 411, 423, 425, 427, 441,
445, 459, 468, 470, 477

Stab — 38, 39, 41, 49, 124, 204,
269, 271, 308, 335, 336, 338,
364, 365, 403, 410, 429, 430,
465, 466, 472

Dvanaesta (XII) — 12, 26, 49, 57,
90, 99, 101, 104, 110, 111, 118,
126, 135, 139, 150, 156, 157, 158,
162, 164, 169, 174, 176, 189, 219,
225, 226, 243, 252, 253, 254, 265,
266, 267, 268, 270, 271, 272, 285,
310, 320, 354, 362, 366, 377, 390,
398, 405, 406, 408, 409, 410, 418,
423, 425, 427, 441, 445, 459, 462,
474

Stab — 26, 34, 49, 56, 99,
100, 104, 110, 112, 113, 114,
123, 162, 163, 164, 169, 171,
172, 243, 252, 254, 255, 288,
310, 377, 407, 465, 466, 472,
473

Jedanasta (XI) Srednjohorvatska
— 21, 326, 327, 330 Stab — 323, 325

Divizije — njemačke
Četrdeset druga (42) lovačka — 174, 336, 362, 370, 392, 401, 403, 460, 467
Prva kovačka konjička — 22, 43, 59, 150
Sedma SS „Princ Eugen” — 58
Sto osamdeset sedma (187) rezervna — 58, 132
Sto sedamdeset treća (173) rezervna — 17
Tristo šezdeset deveta (369) legionsarska — 58
Divizioni u NOVJ
Artiljerijski — 41
Domobrani — 8, 9, 10, 61, 74, 93, 120, 122, 131, 132, 133, 148, 168, 174, 190, 212, 217, 228, 239, 242, 243, 254, 271, 273, 274, 279, 283, 285, 298, 334, 338, 339, 343, 344, 384, 409, 413, 414, 416, 441, 443, 444, 445, 446, 455, 465, 477, 478
Drugo domobransko zborno područje — 58, 147
Zapovjedništvo — 148, 242
Glavni stožer Domobranstva — 173
Zapovjedništvo — 173, 320
Prvo domobransko zborno područje — 147
Treće domobransko zborno područje — 147
Pukovnije
Osmu gorska — 421
Domovi u NOB
Dječji — 30, 372
Invalidski — 182
Kulture — 97, 280, 352, 353, 372
Kulturno-prosvjetni — 261, 381
Omladinski — 160
Radnički — 211
Drugi (II) front — 204, 205, 268, 294, 384

E

Ekonomska slagališta
Drugo — 85, 200, 389
Prvo — 85, 200, 389
Treće — 85
Ekonomski sektori
Drugi 439, 461
Prvi — 439, 461, 468
Treći — 439, 460, 461, 462, 464
Englezi
Evakuacije — 389, 459
Plijena — 11, 311, 430
Ranjenika — 164, 225

F

Fašizam — 8, 9, 11, 93, 126, 142, 185, 294, 347, 443, 477

G

Gestapovci — 43, 57, 67, 103, 120, 135, 168, 266, 298, 302, 322, 341, 405, 417, 420, 447, 459, 460, 467
„Glas Slavonije” — v. štampa
Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 13, 21, 36, 49, 50, 62, 65, 133, 156, 162, 201, 212, 223, 226, 263, 265, 266, 282, 300, 405, 457, 467
Glavna intendantura — 11
Glavni sanitet NOVH — 98, 264
Odsjek vojne vlasti u pozadini — 300
Sanitetsko odjeljenje — 94, 436
Tehnički odsjek — 46, 71
Gubici
Narodnooslobodilačke vojske — 57, 70, 99, 103, 110, 111, 119, 120, 121, 124, 132, 133, 134, 135, 170, 172, 173, 174, 177, 229, 244, 275, 285, 286, 289, 331, 332, 333, 364, 378, 392, 395, 396, 399, 402, 403, 405, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 417, 418, 420, 421, 427, 437, 474, neprijatelja — 27, 57, 103, 104, 110, 111, 120, 121, 173, 229, 244, 325, 326, 327, 328, 333, 336, 378, 395, 396, 399, 402, 403, 405, 407, 408, 409, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 420, 421 422, 427

H

Hapšenja — 60, 74, 127, 150, 210, 235
„Historija Svesavezne komunističke partije (boljševika)” — v. Brošure
Hrvati — 58, 73, 75, 93, 94, 111, 126, 127, 128, 130, 142, 143, 153, 154, 161, 166, 167, 196, 200, 201, 210, 212, 221, 223, 224, 225, 232, 242, 243, 245, 256, 267, 268, 270, 301, 315, 323, 339, 340, 342, 345, 348, 354, 355, 356, 358, 367, 369, 384, 385, 389, 451, 452, 453, 462, 474, 476, 478, 479
Hrvatska seljačka stranka (HSS) — 9, 10, 74, 92, 93, 127, 138, 142, 151, 165, 166, 167, 169, 183, 201, 204, 208, 223, 236, 239, 240, 256, 257, 260, 267, 268, 271, 301, 318, 319, 322, 323, 341, 343, 344, 355, 356, 357, 360, 367, 388, 443, 446, 454, 477
Bijela zvijezda — 368, 446
Glavni odbor HSS-a — 217, 256
Izvršni odbor (IO) — 138, 200, 322, 367
Politika „čekanja” — 445, 478, 479

I
<i>Iseljavanje</i> — 22, 221, 371, 459, 466, 467
<i>Istočni front</i> — 8, 167, 214, 273, 294, 354, 356, 477
<i>Iskustva NOV</i> — 124, 134, 229, 278, 323, 329, 396, 405, 436, 441
<i>Izbjeglice</i> — 197, 351
<i>Izgledi za razvoj AFŽ v. Brošure</i>
J
<i>Jugoslavenska izbjeglička vlada u Londonu</i> — 63, 64, 93, 127, 143, 166, 167, 169, 204, 205, 223, 256, 267, 268, 343, 355, 367, 372
K
<i>Kampanje za NOV za sakupljanje:</i> historijskih podataka — 50, 53 hrane — 14, 19, 105, 129, 218, 348, 349
Igrokaza i skečeva — 371
knjiga — 280
mobilizaciju — 357
narodnih pjesama — 52, 371
neprijateljskog propagandnog materijala — 280
Objašnjavanje i populariziranje odluka AVNOJ-a — 31, 33, 277, 368, 369, 371, 372, 444, 448, 456
Odjeće — 150
otpadaka — 351
podataka o imovinskoj šteti — 50, 53
prelaznu zastavicu — 254
<i>Kazališna družina „August Cesarec”</i> — 95, 96, 353
<i>Kazalište narodnog oslobođenja Slavonije (KNOS)</i> — 257, 371, 390
<i>Komisije</i> Gospodarske — 104, 105, 106, 370 Poljoprivredne — 105, 349

Kotarski komiteti (KK) :
Daruvar — 386
Donji Miholjac — 154, 258
Dakovo 449, 450, 452
Našice — 258, 259, 262, 390
Novska — 74, 76, 77, 153, 240
Nova Gradiška — 74, 75, 223
Osijek — 18
Pakrac — 76, 77, 154, 249
Podravska Slatina — 257, 258
Slavonska Požega — 76, 153
Slavonski Brod — 235, 449, 451
Valpovo — 18, 154
Vinkovci — 17, 18, 154
Virovitica — 291
Županja — 449, 450, 452
Oblasni komitet KPH za Slavoniju — 7, 10, 17, 19, 20, 31, 50, 73, 152, 155, 157, 165, 166, 204, 205, 209, 222, 235, 237, 241, 255, 267, 289, 294, 322, 357, 359, 383, 390, 444, 450, 452, 456
Agitprop — 50, 53, 54
Kulturno-umjetnički sektor — 50
Štamparija — 50, 51
Okružni komiteti (OK) :
Našice — 154, 230, 255, 258
Nova Gradiška — 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 84, 90, 161, 211, 222, 249
Osijek — 17, 19, 20, 161, 230
Pokuplje — 45
Slavonski Brod — 21, 235, 254, 444, 448, 450, 451
Virovitica — 322, 385, 386, 473
Općinski komiteti :
Banova Jaruga — 78
Branešci — 78
Brusnik — 78
Čačlić — 78
Duboka — 450
Feričanci — 258
Golobrdac — 78
Jakovci — 78
Koprivna — 78
Levanjska Varoš — 450
Mašić — 78
Medari — 77
Novska — 78
Okučani — 77, 78
Orahovica — 258
Perenci — 78
Podsreće — 211
Slatinski Drenovac — 258
Striježevica — 78
Voćin — 258
Vrbova — 78
<i>Konfiskacija</i> — 10, 11, 21, 22, 68, 70, 101, 121, 122, 127, 133, 140, 168, 180, 181, 210, 212, 213, 214, 218, 219, 222, 224, 229, 236, 269, 286, 307, 308, 358, 370, 384, 389, 414, 441, 446, 463, 465, 471

Konferencije:
Moskovska — 136, 236, 241, 254
Deklaracija — 167
Teheranska — 7, 8, 136, 187, 236, 241, 254, 270, 294

Korpusi u NOVJ:
Peti (V) — 34, 57, 273
Prvi (I) proleterski — 34, 57, 273
Sesti (VI) — 20, 34, 56, 67, 68, 71,
95, 98, 124, 135, 171, 176, 182, 203, 204, 210, 212, 214, 253, 265, 292, 304, 306, 354, 388, 389, 422, 423, 466

Stab — 14, 26, 36, 41, 56, 57, 65, 67, 100, 118, 128, 131, 140, 168, 169, 171, 172, 199, 216, 223, 225, 227, 234, 243, 263, 264, 271, 272, 282, 288, 299, 303, 308, 310, 311, 321, 323, 330, 356, 363, 378, 383, 392, 339, 397, 401, 402, 403, 405, 423, 431, 436, 439, 441, 456, 457, 458, 468, 473, 476, 479

Odsjeci:
Artiljerijski — 41
Informativni — 227, 289
Tehnički — 46, 49, 73, 182, 465, 466, 467

Industrijska sekcija — 46, 49

Građevinska sekcija — 71
Sanitetski — 90, 94, 95, 98, 225, 264, 265, 379

Vojno-sudski — 466
Intendantura — 11, 15, 107, 108, 181, 200, 282, 298, 307, 389, 460, 463, 471, 473

Odsjek vojne vlasti u pozadini — 180, 300, 307, 431, 464

Sekcije za vezu — 49, 50

Korpusi njemački
Seddesetdeveti (69.) armijski re-zervni — 22, 362
Glavna komanda — 174, 362

Kotari:
Daruvár — 53, 94, 151, 384
Derventa — 130
Donji Miholjac — 91, 153, 155, 158, 161, 256, 257, 261, 262
Dakovo — 127, 130, 131, 150, 153, 445, 446, 448, 450, 452, 453, 454, 455

Durđevac — 209
Grubišno Polje — 38, 155
Našice — 91, 257, 259, 262, 317
Nova Gradiška — 54, 55, 73, 74, 75, 77, 78, 90, 154, 202, 222, 250, 283

Novska — 54, 55, 74, 77, 78, 90, 154, 223, 250

Osiijek — 17, 130, 150, 154, 230
Pakrac — 54, 74, 77, 78, 90, 223, 224, 250

Podravska Slatina — 91, 92, 146, 155, 256, 257
Slavonska Požega — 53, 54, 55, 75, 77, 78, 83, 90, 150, 155, 224, 250

Slavonski Brod — 130, 151, 152, 160, 444, 445, 448, 450, 452, 453, 454, 455

Valpovo — 17, 18, 318, 319, 320
Vinkovci — 17, 18, 20, 130, 161, 230, 338

Virovitica — 152, 168, 169, 209
266, 283, 386, 448, 478

Vukovar — 20, 130

Županja — 150, 158, 230, 340, 341, 344, 445, 446, 447, 450, 453, 454, 455

Kotarske oblasti:
Brod n/S — 242, 243
Novska — 220
Vinkovci — 242, 243

Kozaci — 61

Kultura u NOB
Diletanatske grupe — 157, 159, 215, 238, 295, 360, 371, 435
Sekcije — 137, 381
glumačke — 391
pjevačke — 391

Igrokazi — 33, 43
Kulturno-prosvjetni rad — 28, 29, 42, 43, 62, 63, 96, 292, 295, 386, 435

Novine
džepne — 25, 189, 207, 269
usmene — 24, 43, 97, 189, 263, 269, 295, 360, 371, 456
zidne — 16, 25, 28, 43, 97, 137, 295, 353, 372, 388

Pjevački horovi — 137, 211, 215, 234, 239, 269, 295, 353, 360, 435

Priredbe — 16, 33, 43, 211, 215, 217, 234, 238, 262, 456

Proslave — 152
Recitacije — 206, 239, 278, 353
Skečevi — 189, 207, 238
Tamburaška društva — 211, 360
Utakmice — 279

„Kulturni prilozi” v. Štampa
Kuriri — 102, 103, 120, 134, 171, 182, 229, 285, 340, 383, 402, 456, 459

L

Leci — 22, 32, 51, 54, 60, 86, 256, 261, 279, 294, 342, 371, 473

Legionari — 455

Logori — 185, 291, 320, 342, 442, 443, 467

Sabirni — 221, 272
Stara Gradiška — 289

M	
<i>Madari</i>	— 59, 61, 127, 128, 135, 315, 345, 369, 384, 385, 447, 452, 453, 462, 466, 474
<i>Makedonci</i>	— 143, 488
<i>Masovni sastanci</i>	— 20, 352, 454, 455
<i>„Mladi borac“ v. Štampa</i>	
<i>„Mladi komunist“ v. Štampa</i>	
<i>Mitinci</i>	— 10, 17, 22, 24, 29, 32, 43, 86, 102, 122, 138, 168, 186, 190, 191, 201, 207, 212, 216, 224, 229, 230, 34, 235, 236, 240, 241, 255, 274, 283, 296, 358, 360, 384, 386, 446, 448, 454, 455, 456
<i>Mobilizacija</i>	— 7, 8, 17, 18, 23, 28, 29, 38, 67, 68, 69, 70, 71, 75, 84, 100, 104, 113, 119, 120, 122, 125, 126, 127, 132, 137, 139, 152, 165, 166, 167, 163, 169, 170, 183, 185, 186, 190, 192, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 216, 224, 226, 229, 242, 254, 255, 257, 266, 267, 268, 270, 282, 275, 276, 280, 285, 296, 301, 322, 323, 343, 354, 355, 356, 357, 358, 360, 366, 376, 385, 386, 392, 394, 440, 441, 445, 446, 448, 453, 454, 460, 464, 466, 467, 470, 471, 473
<i>Moral</i>	— 20, 74, 112, 113, 119, 131, 156, 169, 170, 181, 227, 228, 233, 239, 255, 265, 273, 284, 294, 325, 338, 393, 394, 439, 440, 443, 444, 461, 473
<i>Muslimani</i>	— 196, 232, 315, 385, 474

N	
<i>Nacionalne manjine</i>	— 23, 59
<i>Nacionalno pitanje u Jugoslaviji u svjetlu NOB v. Brošure</i>	
<i>„Naprijed“ v. Štampa</i>	
<i>Narodnooslobodilačka borba</i>	
(NOB)	— 9, 15, 19, 20, 23, 30, 53, 62, 63, 64, 70, 73, 92, 93, 96, 105, 107, 110, 127, 128, 129, 136, 142, 150, 167, 193, 203, 208, 212, 223, 230, 236, 259, 261, 264, 268, 280, 281, 293, 294, 295, 299, 318, 322, 347, 348, 352, 354, 358, 367, 381, 384, 389, 433, 444, 445, 448
<i>Narodnooslobodilačka vojska</i>	
(NOV)	— 7, 8, 10, 14, 20, 42, 63, 64, 83, 84, 93, 107, 108, 138, 142, 150, 152, 156, 165, 166, 167, 168, 176, 190, 193, 197, 202, 208, 231, 239, 261, 280, 294, 299, 302, 304, 321, 322, 341, 354, 356, 358, 388, 392, 397, 399, 446, 455, 465, 466, 467, 469, 476, 477, 478
<i>Narodnooslobodilački fond</i> (NOF)	— 168, 229, 243, 349, 351, 377
<i>Narodnooslobodilački front</i> (NOF)	— 212, 355

<i>Narodnooslobodilački odbori</i>	
(NOO)	— 11, 12, 15, 17, 19, 22, 23, 24, 32, 33, 43, 45, 51, 53, 54, 55, 65, 66, 73, 74, 75, 81, 82, 83, 86, 95, 96, 97, 98, 102, 104, 105, 106, 126, 127, 138, 140, 145, 147, 168, 194, 208, 211, 212, 239, 261, 246, 255, 260, 261, 271, 278, 279, 280, 281, 91, 294, 296, 298, 299, 304, 307, 308, 322, 341, 343, 344, 347, 348, 352, 358, 367, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 377, 389, 442, 444, 453, 454, 459, 473
Poslovnik o radu NOO-a	— 145
Kotarski NOO	
Daruvar	— 216, 371, 386
Donji Miholjac	— 256, 260
Bakovo	— 125, 127, 128, 129
Odjeli:	
Gospodarski	— 126, 129
Prometni	— 126, 129
Prosvjetni	— 126, 130, 131
Propagandni	— 126, 130
Socijalni	— 126, 130
Sudski	— 128
Upravno-administrativni (UA)	— 126, 128
Zdravstveni	— 126, 129
Našice	— 260, 261, 317, 318, 347, 349, 352
Propagandni odjel	— 277
Nova Gradiska	— 82, 90, 202
Novska	— 82, 242
Osijek	— 19
Pakrac	— 82, 90, 369
Podravska Slatina	— 260, 261, 371, 382
Slavonska Požega	— 82, 90, 212, 371
Slavonski Brod	— 453
Valpovo	— 19
Vinkovci	— 19
Županija	— 340, 342, 450, 453
Oblasni NOO za Slavoniju	— 11, 33, 46, 89, 92, 128, 140, 180, 214, 246, 299, 307, 308, 366, 368, 369, 371, 373, 390, 462, 476, 479
Izvrši odbor (IO)	— 366, 370
Kulturno-prosvjetni odbor (KPO)	— 53
Oblasna zdravstvena sekcija	— 89, 91, 92, 144, 145
Odjeli:	
Propagandni	— 31, 52, 53, 442
Prosvjetni	— 30, 31, 50, 245
Zdravstveni	— 89, 317, 382
Upravo-adiministrativni	— 46
Štamparija	— 7
Okružni NOO	
Našice	— 91, 317, 347, 351, 363, 370, 371, 391

Okružna zdravstvena sek-
cija — 91
Zdravstveni odjel — 317
Nova Gradiška — 46, 81, 89 90,
369, 371
Okružna zdravstvena sekci-
ja — 89, 90
Prosvjetni odjel — 54
Osijek — 19, 91, 370, 371
Okružna zdravstvena sek-
cija — 91
Pokuplje — 45
Slavonski Brod — 30, 125, 127,
128, 129, 130, 131, 340, 371.
453, 462
Izvršni odbor — 453
Okružna zdravstvena sek-
cija — 91
Prometni odjel — 30, 453
Virovitica — 46, 90, 369, 371,
465, 473
Okružna zdravstvena sek-
cija — 90
Općinski NOO
Babina Greda — 344
Bračevci — 128
Breznica — 128
Brusnik — 194
Drenje — 128, 131
Dulovac — 217
Gašinci — 131
Orahovica — 260, 317, 346,
349, 350, 353
Paka — 128
Piškorevci — 128
Sikirevci — 344
Srbac — 22
Trojeglava — 217
Uljanik — 217
Velika Kopanica — 344
Seoski NOO
Babina Greda — 342
Baničevac — 222
Beketinci — 128
Drenje — 128
Duzluk — 317, 351
Gašinci — 128
Gornji Čaglić — 138
Kokočak — 317, 351
Kondrić — 128
Kupina — 342
Lipovac — 194
Mala Kopanica — 342
Malo Nabrde — 128
Milan Lug — 128
Paljevina — 128
Podvrsko — 202
Preslatinci — 128
Semeljci — 128
Sikirevci — 341
Sovski Dol — 128
Suhomlaka — 348
Širinci — 55
Uljanik — 217

***Narodnooslobodilački partizanski
odredi*** (NOPO) —
Bilogorski — 35, 66, 67, 69, 70,
118, 119, 121, 122, 135, 136, 137
139, 157, 176, 184, 209, 210, 266,
269, 272, 273, 274, 275, 276, 345,
357, 361, 418, 420, 437, 467, 473 Štab — 67, 122, 345, 465, 468
Bjelovarski — 469
Daruvarski — 27, 35, 102, 104, 118,
119, 120, 121, 122, 123, 135, 136,
137, 157, 215, 266, 269, 273, 274,
275, 276, 320, 361, 383, 384, 385,
386, 417, 463
Stab — 102, 122, 139, 385, 387
Diljski — 20, 60, 117, 132, 133, 134,
152, 157, 266, 284, 285, 286, 287,
292, 293, 294, 295, 297, 298, 320,
366, 377, 393, 394, 396, 398, 412,
413, 414, 415, 423, 449, 451, 455 Štab — 132, 297, 465
Grupe NOP odreda
Istočna — 49, 117, 132, 141, 266,
268, 272, 282, 287, 292, 364,
392, 396, 416, 423, 428, 429,
431, 459
Štab — 117, 131, 134, 234,
282, 298, 310, 363, 392,
303, 394, 402
Zapadna — 27, 28, 35, 49, 68,
139, 141, 236, 266, 269, 272,
416, 431
Štab — 28, 67, 102, 118, 135,
⁹⁶⁷ ⁹⁷⁹
Motajički — 23, 26
Osječki — 20, 60, 117, 132, 134,
135, 152, 157, 226, 230, 231, 233,
234, 257, 261, 266, 282, 283, 284
85, 287, 293, 294, 295, 297, 309,
310, 320, 365, 393, 394, 395, 396,
398, 401, 415, 423, 424, 429, 459,
462
Štab — 235, 297, 298
Podravski — 209
Posavski — 35, 84, 118, 120, 121,
122, 123, 136, 137, 138, 139, 153,
157, 225, 228, 236, 238, 240, 242,
265, 266, 269, 272, 273, 274, 275,
276, 416, 418, 419, 421
Štab — 122, 227, 241
Požeški — 84, 117, 131, 134, 153,
157, 212, 224, 226, 266, 283, 284,
285, 286, 287, 293, 294, 295, 296,
297, 310, 320, 336, 366, 393, 394,
396, 398, 401, 412, 413, 414, 415,
423, 429, 463
Štab — 225, 297, 298
Turopoljsko-posavski — 36, 37
Narodnooslobodilački pokret
(NOP) — 9, 23, 30, 62, 63, 64, 93,
114, 126, 127, 131, 165, 166, 167,
188, 198, 200, 217, 222, 307, 318,
338, 341, 343, 367, 432, 433, 442,
453

Nezavisna Država Hrvatska (NDH)
— 114, 115, 174, 201, 318, 319, 466, 468
Ministarstva NDH
Oružanih snaga — 58, 149, 243
Glavni stožen pozadinskog odjela — 147
Unutrašnjih poslova — 221, 318
Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost — 318, 338
Vlada NDH — 56, 318
Nijemci — 22, 27, 58, 59, 75, 101, 128, 132, 133, 153, 166, 167, 173, 196, 214, 221, 227, 229, 254, 263, 275, 283, 296, 308, 312, 315, 326, 328, 339, 340, 348, 369, 378, 379, 384, 389, 395, 401, 403, 406, 407, 414, 419, 43, 424, 425, 426, 444, 447, 452, 453, 455, 459, 474, 477
Njemački pukovi:
Devedeset drugi (92) motori-zirani — 58
Devetsto prvi (901) grenadirski — 26, 118, 158, 169, 227, 265

Nj
Njemačka narodna skupina u NDH
106, 126, 197, 221, 308, 401
Iseljavanje — 291, 316
Okružji (Kreise) —
Srednja Drava-Ilova — 197, 291, 316
Mjesne grupe:
Antonsdorf — 198
Borova — 198
Bukovica — 197
Dulavsj — 197
Cabuna — 197
Orešac — 198
Suhopolje — 198

O
Određi — v. ***Partizanski NOPO***
Ofanzive (operacije)
„Božić Bata” — 36
„Brandfackel” — 179
Četvrta — 64
„Kugelblitz” — 58, 178
„Napfkuhen” — 169, 178
Peta — 64
„Schneesturm” — 178
Šesta — 211
Okružji
Našice — 152, 153, 154
Nova Gradiška — 153, 154
Osijek — 150, 151, 152, 153, 154
Slavonski Brod — 150, 152, 153
Virovitica — 151, 153

Okupator — 8, 93, 143, 151, 161, 166, 167, 200, 204, 214, 235, 244, 298, 301, 340, 347, 355, 367, 447, 476, 477
Omladina — 19, 25, 81, 86, 96, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 160, 188, 217, 239, 249, 250, 251, 260, 343, 361, 372, 387, 448, 453, 478
Omladinska borba v. Stampa
Omladinski borac v. Stampa
Osnovi Lenjinizma v. Brošure
Organizaciono pitanje KPJ v. Brošure
Opcine:
Brusnik — 75
Levanjska Varoš — 126, 130, 131
Medari — 222
Mirkovci — 221
Nijemci — 221
Novi Jankovci — 221
Okučani — 222
Orahovica — 259
Paka — 130
Pakrac — 75
Podravska Slatina — 382
Rajić — 220
Sibinj — 446
Sibokovac — 130, 131
Slatinski Drenovac — 259, 382
Sopje — 256
Sremske Laze — 221
Staro Petrovo Selo — 223
Stitar — 343
Trnava — 130
Trnjan — 242
Voćin — 370
Operativna zona NOVH
Druga (II) — 156, 162, 188, 303
Oslobodeni teritorij — 9, 11, 12, 14, 20, 32, 46, 49, 52, 55, 64, 65, 67, 68, 70, 89, 91, 104, 106, 107, 108, 122, 126, 132, 140, 151, 159, 160, 168, 169, 192, 212, 219, 222, 224, 236, 268, 280, 283, 286, 288, 295, 300, 301, 302, 328, 368, 388, 390, 393, 397, 423, 438, 439, 440, 441, 450, 465, 466, 467, 469, 476, 477
Otprema hrane na oslobođeni teritorij — 11, 12, 223, 302

P
Paljenje sela — 110, 217, 242, 245, 253, 254, 256, 267, 269, 272, 283, 392, 407, 437, 443, 459, 460, 470
Parole — 32, 51, 130, 161, 277, 278, 456

Partizani — 7, 17, 23, 59, 60, 61, 106, 112, 115, 116, 133, 136, 160, 173, 174, 208, 214, 217, 222, 223, 224, 225, 231, 234, 239, 243, 254, 256, 261, 270, 319, 320, 339, 341, 342, 357, 358, 375, 385, 396, 422, 442, 443, 447, 474, 475

Partizanska burad — 146, 350

Partizanske straže — 181, 214, 215, 300, 301, 303, 348, 390, 419, 432, 438, 439, 440, 441, 458, 460, 461, 464, 469, 470

Petokolonaši — 20, 23, 42, 74, 75, 140, 142, 208, 210, 214, 218, 219, 256, 266, 270, 296, 302, 348, 384, 389, 390, 432, 433, 456

Pioniri — 149, 160

Plakati — 32, 51, 52, 341

Plijen — 35, 41, 68, 70, 99, 133, 135, 136, 172, 173, 228, 229, 266, 283, 293, 324, 331, 332, 333, 395, 398, 402, 405, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 413, 415, 416, 417, 418, 419, 20, 421, 427, 438, 455, 459, 465, 467

Pljačka — 22, 60, 61, 67, 68, 69, 75, 103, 111, 118, 119, 120, 132, 150, 182, 183, 199, 202, 242, 256, 267, 283, 323, 339, 341, 358, 389, 392, 393, 396, 437, 438, 439, 442, 443, 446, 459, 460, 465, 466, 467, 477

Političko-prosvjetni rad — 24, 25, 42

Politička situacija — 21, 73, 75, 81, 82, 125, 126, 127, 130, 136, 151, 174, 189, 206, 217, 222, 230, 231, 236, 239, 240, 241, 255, 256, 265, 272, 280, 300, 301, 317, 322, 344, 346, 352, 357, 366, 369, 383, 384, 386, 390, 391, 436, 444, 448, 456, 470

Poljaci — 22, 23, 315, 474

Područja u NOB v. Vojno pozadinska područja u NOB

Pomoćni obavještajni centar — 182, 432

Pošte — 85, 182, 199, 202, 211, 274, 462, 472

Privredna obnova — 270, 298, 299

Nabavka sjemena — 370

Organizacija izgradnje — 373

Organizacija obrade napuštene zemlje — 373, 374 <75, 376, 377

Paljenje drvenog ugljena — 72

Paljenje kreča — 72, 351

Popravci kuća — "51

Popisi

Sela — 370, 372

stoke — 350

stručnjaka — 370

Povećanje proizvodnje — 374

Sjetva — 349, 375, 376

Proglasi:

Češkoj i slovačkoj omladini — 152

Omladini Slavonije — 152

Omladinicima, radnicima i namještenicima grada Durdevca — 152

Srednjoškolskoj omladini — 152

Prosvjeta i obuka u NOB

Kursevi (tečajevi)

Analfabetski — 30, 54, 55, 83, 84, 130, 131, 245, 246, 295, 352, 372, 381

Nacrt plana i programa - ■ 55

Artiljerijski — 41, 274

Intendantski — 11

Kulturno-prosvjetni — 161

Niži partijski — 21, 155, 233

Niži skojevski — 161, 260

Podoficirski — 297

Srednji partijski — 18, 53, 385, 449

Srednji skojevski — 155, 161, 259

Statistički — 370

Telefonski — 47

Telefonskih mehaničara — 49, 50

Viši skojevski — 153

Viši vojnički — 138

Vojno-politički — 208

Učiteljski — 30, 130, 372

Za aktivistkinje AFZ — 15, 16

Za higijeničare — 90, 91, 92, 146, 147, 318, 350, 351, 372

Za komesare partizanskih straža — 433

Za NOO-e 82, 369

Za politdelegate — 433

Za politikomesare 211, 215

Za rukovodioce za vezu — 49, 50

Zdravstveni — 146

Škole — 31, 54, 55, 131, 352, 372, 373

Dopisnička — 352

Gospodarska — 370

R

Radionice u NOB — 13, 14, 15, 41, 182, 199, 202, 215, 216, Centralna — 13, 46, 47, 82, 215

Odjeljenja

Automehaničarsko — 47

Bravarsko — 47

Elektrotehničko — 47

Puškarsko — 47

Radiotelegrafsko — 47

Tokarsko — 47

Ciglane — 349
Konjske salame — 12
Kovačke — 47, 48, 463
Kožarske — 12, 13, 182, 215
Krojačke — 13, 48, 182, 211, 215, 463
Kukuruzane — 72
Limarske — 47
Mehaničarske — 47, 48, 199, 274, 463
Mesarske — 13, 182, 215
Mlinovi — 11, 12, 13, 107, 108, 109, 129, 181, 183, 192, 193, 194, 214, 216, 220, 349, 373
Papučarske — 215
Pekarske — 13, 48
Pilane — 71, 72, 181, 183, 211, 214, 349, 350
Pletione — 463
Postolarske — 13, 181, 182, 211, 215, 463
Puškarske — 463
Stolarske — 71, 72
Trgovačke radnje — 129, 349
Tvornica soda vode — 349

Radiostanice
Slobodna Jugoslavija — 21, 166
Rajonski obavještajni centar (ROC) — 240, 432
Raspoloženje naroda — 58, 174 203, 301
Razvitak društva v. Brošure
Rekvizicije — 299, 339, 343
Represalije — 23, 150., 166
Rusi — 43, 196, 162, 474
Rusini — 128, 315

S

Sabotaže — 10, 59, 60, 74, 148, 324, 367, 472
Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ) — 10, 18, 42, 44, 73, 78, 79, 80, 149, 154, 156, 188, 230, 233, 249, 250, 255, 257, 259, 260, 383, 387, 390, 444, 451
Centralni komitet (CK) — 153, 161
Kotarski komiteti (KK)
Donji Miholjac — 154
Nova Gradiška — 250, 251
Novska — 79
Pakrac — 78
Podravska Slatina — 154, 256
Slavonska Požega — 79, 154
Županja — 453
Oblasni komitet SKOJ-a za Slavoniju — 149, 161, 251, 452
Okružni komiteti (OK)
Našice — 259, 260

Nova Gradiška — 78, 79, 153
Osijek — 18, 19, 153, 161
Slavonski Brod — 153
Virovitica — 154
Saveznici — 7, 8, 20, 42, 59, 63, 64, 142, 143, 167, 185, 187, 204, 205, 211, 268, 294, 347, 459
Slavonci — 44, 334
„Slobodni dom“ — v. Stampa
Slovaci — 126, 127, 315, 448, 453, 462
Slovenci — 143, 196, 232, 315, 453, 474, 488
Sovjetska omladina pokazuje nam put — v. Brošure
Srbi — 59, 73, 75, 94, 94, 127, 128, 130, 141, 142, 143, 154, 161, 167, 196, 201, 202, 221, 224, 225, 232, 245, 268, 301, 315, 339, 342, 345, 348, 355, 358, 367, 368, 369, 384, 385, 443, 446, 451, 452, 453, 462, 474, 477, 478, 479
Stremci — 42, 43, 44, 119, 139, 216
„Srpska riječ“ v. Stampa
Strelasti križevi — 217
Svetopismaši — 257
Suhoputne stanice u:

Duzluku — 373
Gradcu — 373
Slatinskom Drenovcu — 373
Voćinu — 373

Š

Špijunaža — 296, 369, 473
Špijuni — 66, 140, 286, 302, 341, 348, 373, 432
Štampa
„Glas Slavonije“ — 51, 53, 130, 160, 188, 262, 269, 371, 386 442
„Vijesti“ — 51, 53, 263, 280
„Kulturni prilezi“ — 51, 56, 167, 294, 295
„Mladi borac“ — 160
„Mladi komunist“ — 79, 161
„Naprijed“ — 7, 21, 32, 51, 73, 237, 262, 269, 277, 281, 294, 360., 386
„Omladinska borba“ — 155
„Omladinski borac“ — 80
„Slobodni dom“ — 130, 371
„Srpska riječ“ — 20, 32, 51, 130, 371
članak o srpskom narodnooslobodilačkom klubu — 20
Proglas srpskom pravoslavnom svećenstvu — 20
„Vjesnik“ — 281, 360, 371
„Žena danas“ — 54
„Žena u borbi“ — 15
Ščerc — 140, 341, 369

X

Talijani — 23, 41, 474
Taoci — 59
Tečajevi u NOB v. Prosvjeta i obuka u NOB
Teror — 17, 19, 20, 59, 67, 74, 183, 202, 214, 220, 221, 222, 223, 271, 302, 341, 442, 443, 447, 459, 470
Tdeći (UI) Reich — 56
Ministarstvo vanjskih poslova — 56
Njemačko poslanstvo u Zagrebu — 56
Njemački opunomoćeni general u NDH — 56, 114
Wehrmacht — 56
„Trokut“ — 104., 12, 135, 201, 223, 230, 236, 239, 302, 442, 443
Tvornica „Kruļjac“ u Novoj Gradiški — 73, 74
Tvornica vagona, strojeva i mostova Brod n/S — 147, 148, 149
Zapovjedništvo povojniĉene tvornice — 148, 149

U

Ujedinjeni savez antifašistiĉke omladine Hrvatske (USAOH) — 18, 19, 32, 33, 51, 54, 79, 80, 130, 145, 149, 151, 154, 155, 158, 159, 160, 246, 250, 259, 278, 372, 451, 453
Kotarski odbori
Novska — 80, 154
Osijek — 154, 188
Valpovo — 19
Vinkovci — 19
Oblasni odbor USAOH za Slavoniju — 158, 233
Okružni odbori
Nova Gradiška — 80, 154, 158, 159
Osijek — 19, 158
Slavonski Brod — 151, 159
Virovitica — 158
Ujedinjeni savez antifašistiĉke omladine Jugoslavije (USAOJ) — 81
Drugi (II) kongres — 18, 19, 54, 80, 81, 86, 149, 151, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 161, 162, 233, 251, 252, 451
Konferencije za pripreme kongresa — 19
Prvi (I) kongres — 152, 156, 157, 158
Ukrajinci — 154, 242, 451, 452, 453, 474

Ustaše — 11, 22, 23, 27, 53, 57, 67, 75, 93, 101, 103, 106, 115, 116, 120, 126, 131,133, 134, 135, 136,143, 161, 166,167, 168, 189, 201, 202, 220, 223,228, 231, 239, 245,256, 261, 262,273, 275, 81, 301,302, 312, 322,335, 339, 340, 341,342, 358, 368,373, 389, 392, 396, 398, 399, 405,412, 414, 415, 416,419, 429, 421,424, 432, 437, 438,442, 443, 446, 459, 460, 476
Ustaški logor u Vinkovcima — 221
Ustaška mladež — 154
Ustaški pokret — 149, 301, 318, 319
Ušur za NOV — 11, ,12 107, 108, 109, 193, 349, 373

V

Velike župe NDH
Baranja — 318
Livac-Zapolje — 220
Vuka — 221
„Vjesnik“ v. Stampa
Vojno-pozadinska područja u NOB
Bilogorsko — 11, 48, 72, 99, 122, 302, 303, 305, 438, 473
Komanda — 68, 431, 464, 465, 468, 469, 471, 472, 473
Bjelovarsko — 303
Daruvarsko — 11, 48, 72, 99, 180, 181, 182, 183, 214, 302, 303, 305, 462
Komanda — 123, 183, 274, 431, 466, 468, 472
Diljsko — 11, 49, 72, 99, 106, 302, 303, 305, 431, 440, 462
Komanda — 342, 388, 389, 451, 456, 458, 466, 472
Papučko-krndijsko — 11, 48, 72, 99, 302, 303, 305, 431, 459, 462
Komanda — 436, 438, 472
Požeško — 11, 71, 85, 99, 133, 285, 302, 305, 431, 462
Komanda — 195, 210, 213, 472
Psunjsko — 11, 47, 71, 85, 99, 198, 302, 305, 379, 465
Komanda — 192, 202, 203, 283, 431, 472
Vojno-pozadinske komande mjesta
Cačinci — 303, 438, 439
Đulovac — 183, 218, 303
Orahovica — 303, 437, 433, 439
Pčelić — 466, 467, 469, 471
Pitomaca D 303, 465, 466, 468, 470, 471
Slatinski Drenovac — 439
Suhopolje — 303
Velika — 303
Voćin — 303, 438, 439

Vrhovni štab NOV i POJ (VŠ) —
7, 22, 36, 56, 64, 265, 406, 457

Z

Zajam narodnog oslobođenja — 105
Zasjede — 26, 34, 35, 37, 43, 104, 114,
119, 120, 165, 171, 173, 229, 236,
244, 274, 275, 276, 293, 301, 310,
331, 336, 337, 343, 364, 365, 378,
379, 392, 394, 397, 401, 402, 405,
409, 410, 417, 419, 420, 424, 425,
426, 427, 428, 429, 430, 455, 475,
476
Zborovi — 52, 130, 131, 152, 186, 224,
269, 277, 279, 371, 444, 445, 448,
456
Zdrugovi
Domobranski, četvrti gorski —
57, 102, 118, 182
Ustaški
Drugi (II) stajaci — 383, 379,
395
Poglavnikov tjelesni — 475
*Zemaljsko antifašističko vijeće na-
rodnog oslobođenja Bosne i Her-
cegovine (ZAVNOBiH)* — 22, 24

*Zemaljsko antifašističko vijeće na-
rodnog oslobođenja Hrvatske
(ZAVNOH)* — 18, 31, 32, 33, 43,
89, 96, 141, 143, 166, 214, 215, 217,
279, 293, 367, 370, 371, 372
Odjeli
Ekonomski — 104
Gospodarski — 105
Propagandni — 95, 267
Prosvjetni — 31, 55, 245
Zdravstveni — 16, 89, 145
Tajništvo — 143
Odsjek
Kulturno-umjetnički — 95, 96,
97, 98
Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a
— 75, 130, 138, 141, 143, 144,
217, 272
Izvršni odbor Kluba (IO) 136

Ž

Žandari — 27, 57
Židovi — 59, 315, 371, 385
Župske redarstvene oblasti
Brod n/S — 60
Nova Gradiska — 74
Vinkovci — 338

S A D R Ź A J

	Strana
Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju partijskim i antifašističkim organizacijama u kome se ukazuje na propuste prilikom upoznavanja naroda s odlukama Drugog zasjedanja AVNOJ-a. Zahtijeva se od političkih radnika da prethodno temeljito obrazlože svaku odluku nakon čega treba da slijedi njena primjena — — — — —	7
Izvještaj Intendanture VI korpusa NOV i POJ Glavnoj intendanturi NOV Hrvatske u kome se detaljno govori o općem stanju ishrane i odjevenosti boraca, rezultatima rada Intendanture, kao i teškoćama otpreme hrane u ekonomski pasivne oslobođene krajeve Hrvatske — — — — —	11
Izvještaj rukovodioca kursa za aktivistkinje AFŽ-a Oblasnom odboru AFŽ-a za Slavoniju, u kojem se govori o obrađenim temama i uspjehu kursistkinja 15	
Izvještaj Okružnog komiteta KPH Osijek Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju u kome se analizira politička situacija na okrugu, organizaciono stanje Partije i drugih antifašističkih organizacija, zatim NOO-a i vojnih jedinica koje djeluju na tom terenu — — — — —	17
Izvještaj partijskog sekretara XII udarne brigade NOVJ Centralnom komitetu KP Hrvatske o političkoj situaciji na terenu gdje je Brigada djelovala, brojnom stanju partijske i skojevske organizacije u jedinicama Brigade, političko-prosvjetnom radu i drugim aktualnim pitanjima — — — — —	21
Izvještaj Štaba XVIII NO brigade Štaba XII divizije NOV i POJ o borbama kod Nove Gradiške i Novske te fingiranom napadu na Okučane i G. Bo- gicevce — — — — —	26
Pismo političkog komesara Zapadne grupe NOP odreda politkomesarima podređenih jedinica u kome se kritički osvrće na njihove izvještaje ukazujući na uopćavanje, površnost i nepreciznost. Na kraju se daju uputstva i obrazac kako treba sastavljati političke izvještaje — — — — —	27
Dopis Prosvjetnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Prosvjetnom odjelu Diljskog okružnog NOO-a u kome se ukazuje na značaj organiziranja i održavanja analfabetskih tečajeva, a nadležne se poziva da prikupe podatke o broju nezbrinute djece za prijem u Dječji dom i posvete više pažnje higijenskim uvjetima u školama — — — — —	30
Pismo Propagandnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju u kome se daju detaljne upute kako treba organizirati proučavanje i objašnjavanje odluka Drugog zasjedanja AVNOJ-a	31
Zapovijest Štaba XII divizije VI korpusa NOV Jugoslavije podređenim jedinicama za napad na neprijateljska uporišta i komunikacije na relaciji Nov- ska—Nova Gradiška — — — — —	34
Operativni izvještaj XXVIII udarne divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu podređenih jedinica, izvedenim akcijama, stečenim iskustvi- ma i daljnjim operativnim namjerama — — — — —	36
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava boraca XXVIII divizije VI korpusa NOVJ — — — — —	39
Dopis Štaba XXVIII udarne divizije NOVJ u kome se naređuje štabovima XVII i XXI brigade da odaberu i upute po 10 boraca za formiranje arti- ljerijske baterije brdskih topova — — — — —	41
	507

Izvjestaj sekretara partijske organizacije XVI (omladinske) brigade „Joža Vlahović” Centralnom komitetu KP Hrvatske ... o političkom i kulturno-prosvjetnom radu u Brigadi, političko-propagandnom djelovanju među narodom na terenu, radu i brojnom stanju članova Partije i SKOJ-a, te o vojnim akcijama Brigade — — — — —	42
Dopis Oblasnog NOO-a za Slavoniju okružnim NOO-ima u kome ih upoznaje o promjeni naziva Podravskog i Psunjskog okružnog NOO-a — — — —	46
Izvjestaj Industrijske sekcije Tehničkog odsjeka Štaba VI korpusa NOVJ Tehničkom odsjeku Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o rezultatima rada vojnih radionica na oslobođenoj teritoriji Slavonije u prosincu 1943 — —	46
Dopis Sekcije za vezu VI korpusa NOV i POJ štabovima XII i XXVIII divizije, Istočne i Zapadne grupe NOP odreda u kome se prenosi naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske da se odaberu i upute na kurs telefonskih mehaničara odgovarajući polaznici — — — — —	49
Izvjestaj Agitpropa Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju Agitpropu CK KP Hrvatske o organizacionom stanju, rezultatima aktivnosti štamparije i njenoj tehničkoj opremljenosti, usmenoj propagandi, dopisničko-suradničkoj službi i publicističkoj djelatnosti u okviru kulturno-umjetničkog sektora. Daje se naglasak sakupljanju historijskih podataka, materijala za proučavanje ekonomske strukture sela i imovinske štete — — — — —	50
Pismo Prosvjetnog odjela Okružnog NOO-a Nova Gradiška prosvjetnim odjelima svojih kotarskih NOO-a u kome se iznose brožani podaci polaznika škola i tečajeva, ali se i kritički osvvrće na odnos NOO-a prema problemima u prosvjeti kojima se često prilazi potcenjivački — — — — —	54
Pismo Ministarstva vanjskih poslova III Reicha Vrhovnoj komandi Vermachta u kome ga upoznaje sa sadržajem tajnog sastanka predstavnika Njemačkog poslanstva u Zagrebu i vlade NDH. Na sastanku je zaključeno da se pristupi osnivanju jedinica mjesne zaštite, koje bi djelovale u sastavu žandarmerijskih stanica — — — — —	56
Izvjestaj Štaba XII divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV i POJ o izvedenoj akciji na neprijateljsko uporište Okučani — — — — —	56
Izvjestaj Zapovjedništva II zbornog područja u Brodu n/S Ministarstvu oružanih snaga NDH ... u kome se govori o borbama s jedinicama NOV, moralno-političkom raspoloženju naroda, stanju u vojsci i ekonomskim problemima. Na kraju se naglašava zabrinutost zbog sve jače aktivnosti partizana i opadanja morala kod naroda — — — — —	58
Pismo Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske svim politkomesarima podređenih jedinica u kome se ističe važnost kulturno-prosvjetnog i agitacionog rada među narodom i borcima dajući uputstva kako ta djelatnost treba da postane najsnažnije oružje u daljnjem jačanju i razvoju NOB-a — — — —	62
Dopis Štaba VI korpusa NOV i POJ štabovima podređenih jedinica u kome se prenosi uputstvo za primjenu naređenja Glavnog štaba NOV i POH o organizaciji kontrole kretanja vojnih i civilnih vlasti na oslobođenoj teritoriji 65	
Izvjestaj Štaba Bilogorskog NOP odreda Štabu Zapadne grupe NOP odreda o izvedenim akcijama, vojnoj obuci boraca i razmještanju svojih jedinica — — — — —	67
Izvjestaj Građevinske sekcije Tehničkog odsjeka Štaba VI korpusa NOVJ Tehničkom odsjeku Glavnog štaba NOV Hrvatske o brojnom stanju ljudstva zaposlenog u građevinskim sekcijama pri komandama područja i rezultatima njihova rada — — — — —	71
Izvjestaj Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkoj situaciji na okrugu, organizacionom stanju i radu Partije, SKOJ-a i drugih antifašističkih organizacija te broju i djelovanju NOO-a. U izvještaju se daje velik dio prostora radu Partije i drugim pitanjima u vojnim jedinicama koje djeluju na području okruga — — — — —	73
Brojno stanje i naoružanje Čehoslovačke brigade NOVH „Jan Žižka z Trocnova” — — — — —	87
Izvjestaj Zdravstvenog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Zdravstvenom odjelu Izvršnog odbora ZAVNOH-a o radu zdravstvenih sekcija pri okružnim NOO-ima, zdravstvenom stanju naroda i pojavama zaraznih bolesti, naročito veneričnih — — — — —	89

nim selima, a i nekim oslobođenim, pa se u vezi s tim naređuje formiranje specijalnih četa pri komandama područja. Ujedno se tim jedinicama u pismu preciziraju i zadaci — — — — —	140
Proglas Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a srpskom narodu u Hrvatskoj kojim ga poziva na borbu protiv okupatora i njegovih pomagača — — — — —	141
Pismo Oblasnog zdravstvenog inspektora za Slavoniju Tajništvu ZAVNOH-a 0 reorganizaciji civilne zdravstvene službe u Slavoniji — — — — —	144
Zapovijed Glavnog stožera Pozadinskog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH Zapovjedništvu I, II i III zbornog područja o povojničanju Tvornice vagona, strojeva i mostova d. d. Brod na Savi — — — — —	147
Izvještaj Oblasnog komiteta SKOJ-a za Slavoniju Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku o općepolitičkoj situaciji, organizacionom i brojnom stanju SKOJ-a i USAOH-a u Slavoniji, radu i disciplini okružnih, kotarskih i općinskih rukovodstava, političko-ideološkoj izgrađenosti i radu skojevske organizacije u vojsci te o pionirima i kultumo-prosvjetnoj djelatnosti — — — — —	149
Izvod iz naredbe Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o proglašenju XXI NO brigade udarnom. Štab VI korpusa NOVJ s tim upoznaje podređene jedinice — — — — —	162
Zapovijest Štaba XII divizije VI korpusa NOVJ za napad na željezničku prugu Zagreb—Beograd — — — — —	162
Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju partijskim organizacijama i političkim radnicima na terenu u kome se daju detaljna uputstva za razoblićavanje politike pristaša reakcionarnog dijela HSS-a kojom nastoje odvratiti hrvatski narod od uključivanja u NOP i spriječiti mobilizaciju u NOV. Ističe se da su odluke II zasjedanja AVNOJ-a najsnažnije oružje za mobilizaciju masa u NOB i da ih treba stalno tumačiti narodu — — — — —	165
Izvještaj Štaba XII divizije NOV Štabu VI korpusa o razmjешtaju podređenih jedinica, pokretima neprijateljskih snaga, disciplini i moralu boraca, radu Štabova i daljnjim operativnim namjerama — — — — —	169
Nadopuna izvještaja Štaba XII divizije NOV Hrvatske Štabu VI korpusa NOVJ u kome se daju detaljniji podaci o borbama kod Šagovine, Bijeke Stijene 1 diverzijama na komunikaciji Zagreb—Beograd — — — — —	172
Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera Domobranstva o borbama vođenim protiv jedinica NOV i događajima na željezničkim prugama — — — — —	173
Izvještaj 42. lovačke divizije Wehrmachta Glavnoj komandi 69. armijskog korpusa o političkim prilikama i vojnim akcijama na području Slavonije od 13. XII 1943. do 12. I 1944. Optužuju se vojne i civilne vlasti NDH za pogoršavanje vojno-političke i ekonomske situacije, kao i za rastuće nerazpoloženje naroda prema njemačkoj vojsci — — — — —	174
Izvještaj Komande Daruvarskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini Štaba VI korpusa NOV i POJ u kome se iznose podaci o vojno-političkoj situaciji na terenu, radu partizanskih straža, ekonomskim akcijama, poštanској i obavještajno-informativnoj službi te o zalihama hrane i snabdjevenosti bolnica — — — — —	180
Izvještaj političkog komesara XVII NO udarne brigade političkom komesaru XXVIII udarne divizije NOV o političkim i vojnim prilikama na terenu, mobilizaciji novih boraca u NOV, političkom radu podređenih jedinica, ishrani, odjeći i zdravlju boraca, o kadrovima, radu štabova i kulturno-prosvjetnoj djelatnosti u jedinicama i među narodom — — — — —	184
Izvještaj nadzornika vojnih i civilnih mlinova Komande Psunjskog područja za razdoblje od 1. do 15. I 1944. god. — — — — —	192
Pregled brojnog stanja i naoružanja te nacionalnog i socijalnog sastava ljudstva Komande Požeškog područja — — — — —	195
Izvještaj okružnog vode Njemačke narodne skupine Okruga Srednja Drava—Plava o političkoj i vojnoj situaciji mjesnih skupina na teritoriji pod kontrolom NOV, padu morala pripadnika Skupine i teškoćama u prehrani i smještanju izbjeglica. Traži se vojna intervencija njemačkih oružanih snaga — — — — —	197

Izvještaj pomoćnika komandanta Psunjskog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o prilikama i događajima na terenu, nedovoljnoj obaviještenosti političkih radnika o najvažnijim pitanjima u zemlji, pojačanom djelovanju neprijateljske propagande i raspoloženju naroda prema NOP-u — — —	199
Izvještaj političkog komesara XXVIII udarne divizije NOVJ politkomesaru VI korpusa NOV i POJ za razdoblje od 1. do 15. I 1944. 0 političkom radu u Diviziji i podređenim jedinicama, raspoloženju naroda prema NOB-u u krajevima gdje se kretala Divizija, pojavama djelovanja neprijateljske propagande, o radu štabova i kulturno-prosvjetnom radu — — — — —	203
Izvještaj Komande Požeškog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o političkom i kulturno-prosvjetnom radu u podređenim ustanovama, djelovanju neprijateljske vojske i propagande, ishrani i odjeći boraca te o političkim prilikama na terenu — — — — —	210
Izvještaj pomoćnika komandanta Daruvarskog područja politkomesaru VI korpusa NOV i POJ o vojno-političkoj situaciji, radu podređenih ustanova i jedinica, ekonomskim akcijama i prikupljanju hrane za bolnice, kao i djelovanju političkih instruktora među borcima — — — — —	214
Izvještaj Oružničke postaje Novska Zapovjedništvu 2. bojne 1. gorske pukovnije ... o teškom zločinu ustaša nad nedužnim stanovnicima sela: Paklenica, Jazavica i Borovac — — — — —	220
Prijedlog kotarskih funkcionera iz Vinkovaca Ministarstvu unutarnjih poslova NDH za iseljenje stanovnika iz općine Mirkovci, Novi Jankovci, Sremske Laze i sela Vinkovački Banovci, općina Nijemci — — — — —	221
Pismo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju kojim se analizira vojno-politička situacija na području okruga. Uočava se naglašeno djelovanje neprijateljske propagande, a i vojnih upada u poluoslobodena i oslobodena sela, pa se stoga ističe još veća obaveza političkih aktivista da upoznaju narod sa ciljevima NOP-a i odlukama II zasjedanja AVNOJ-a. Ukazuje se i na slučajeve lošeg ponašanja partizana u nekim selima — — — — —	222
Dopunska zapovijest Sanitetskog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ štabovima XII i XXVIII divizije NOVJ u vezi s napadom na Čaglin — — —	225
Pismo Informativnog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ komandi njemačkih jedinica u kome se predlaže razmjena zarobljenika — — — — —	227
Izvještaj Štaba Posavskog NOP odreda štabu Zapadne grupe NOP odreda o aktivnosti neprijateljskih snaga na području djelovanja Odreda, radu štabova bataljona, disciplini i moralu boraca, izvedenim akcijama i dislokaciji podređenih jedinica — — — — —	227
Izvještaj partijskog sekretara Osječkog NOP odreda Okružnom komitetu KPH Osijek o političkom stanju među narodom gdje se Odred kretao, posebno u neoslobodenim krajevima, o političkom djelovanju i objašnjavanju ciljeva NOB-a, organizacionom stanju članova KP i SKOJ-a, kulturno-prosvjetnom radu među narodom i borcima te radu partijskih biroa — — —	230
Izvještaj politkomesara Posavskog NOP odreda komesaru Zapadne grupe NOP odreda u kome se analizira vojno-politička situacija na terenu, politički rad u narodu, naročito objašnjavanje odluka II zasjedanja AVNOJ-a, kulturno-prosvjetni i politički rad u jedinicama, zatim djelovanje neprijateljske propagande i poduzimanje mjera da se ona razobliči — — — — —	236
Obavijest Kotarske oblasti u Brodu na Savi Zapovjedništvu II domobranskog zbora o pljačkanju sela trnjsanske općine od strane njemačke vojske — — —	242
Izvještaj Štaba XII divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV i POJ o borbi između sela Vranovci i Trnjani — — — — —	243
Izvještaj Prosvjetnog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Privjetnom odjelu ZAVNOH-a o suzbijanju nepismenosti. Izvještaju je priložen spisak održanih analfabetskih tečajeva, imena voditelja i broj upisanih tečajaca — — —	245
Pismo Okružnog komiteta KPH Nova Gradiška Kotarskom komitetu KPH Pakrac u kome se kritički osvrće na odnos Partije prema skojevskoj organizaciji za koju se kaže da nije dovoljno politički aktivna među omladinom. Daju se i direktive što treba učiniti da se stanje popravi — — —	249

Dopis Štaba XII divizije NOV Hrvatske štabovima podređenih brigada u kome su razrađene proporcije natječaja Divizije za prelaznu zastavicu —	252
Pismo politkomesara XII divizije NOVH politkomesaru VI korpusa NOV i POJ o vojnopoličkoj situaciji na terenu i u jedinicama, izvedenim akcijama i daljnjim operativnim namjerama — — — — —	253
Izveštaj Okružnog komiteta KPH Našice Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju o političkim prilikama na okrugu, organizacionom stanju i radu KP, SKOJ-a, AF2-a i NOO-a, djelovanju neprijateljske propagande i poduzetim mjerama da se otklone nedostaci i unaprijedi politički rad u narodu i vlastitim redovima — — — — —	255
Pismo Štaba VI korpusa NOV i POJ štabovima podređenih jedinica u kome se prenosi naredba Glavnog štaba NOV Hrvatske o postupku s njemačkim zarobljenicima — — — — —	263
Uputstvo Sanitetskog odsjeka Štaba VI korpusa NOV i POJ za rad političkih instruktora u zdravstvenim odsjecima komandi područja — — — — —	264
Izveštaj političkih komesara VI korpusa NOV i POJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o vojno-političkom stanju na terenu i u podređenim jedinicama, djelovanju neprijateljske propagande, disciplini i moralno-političkoj izgrađenosti boraca, o ishrani, odjeći i zdravstvenom stanju, te o kulturno-prosvjetnom radu i zapažanjima u narodu — — — — —	265
Izveštaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o općoj vojno-političkoj situaciji na teritoriju djelovanja podređenih jedinica, izvedenim akcijama, disciplini i vojnoj obuci, te o zdravstvenom stanju, odjeći i ishrani boraca — — — — —	272
Pismo Propagandnog odjela Kotarskog NOO-a Našice Općinskom NOO-u Čačinci u kome se detaljno razrađuju uputstva za tumačenje i popularizaciju odluka II zasjedanja AVNOJ-a i oblicima organiziranja sastanaka. Na- ročito se naglašava potreba djelovanja na neoslobodonom teritoriju — —	277
Dopis Intendanture VI korpusa NOV i POJ štabovima podređenih jedinica 1 ustanova u kome se daje nova tabela sljedovanja pojedinih artikala —	282
Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o izvedenim akcijama i stanju u jedinicama i na terenu — — — — —	282
Izveštaj Štaba XII divizije NOVH Štabu VI korpusa NOV i POJ o izvršenoj diverziji na željezničkoj pruži između St. Topolja i Donjih Andrijevac —	288
Pismo Oblasnog komiteta KPH za Slavoniju šefu Informativnog odajeka VI korpusa NOV i POJ u kome se daje popis zatočenika u logoru Stara Gra- diška radi zamjene — -r- — — — — —	289
Izveštaj okružnog vode Nemačke narodne skupine okruga Srednja Drava — llova o provedbi djelomičnog preseljenja pripadnika Skupine Špišić-Buko- vica napominjući da i ostale skupine na okrugu traže što hitnije pre- seljenje — — — — — — — — — —	291
Izveštaj politkomesara Istočne grupe NOP odreda politkomesaru VI korpusa NOV i POJ o političkom stanju i radu u jedinicama i među narodom, kul- turno-prosvjetnom radu, ishrani, odjeći i zdravlju boraca te o kadrovima — — — — —	292
Pismo Intendanture VI korpusa NOV i POJ štabovima divizija ... u kome ih upoznaje s nepravilnim postupkom seljaka prema radnoj stoci, poljopriv- rednim alatcima i opremi koju im je NOV dala na korištenje. Izdaje se i naređenje kako te odnose treba regulirati — — — — —	298
Izveštaj Odsjeka vojne vlasti u pozadini Štabu VI korpusa NOV i POJ Od- sjeku vojne vlasti u pozadini Glavnog štaba NOV Hrvatske o osnivanju četa i radu partizanskih straža, stanju komandi područja mjesta, ekonom- skoj situaciji, djelatnosti NOO-a i antifašističkih organizacija te o politič- kom raspoloženju u narodu — — — — — — — — — —	300
Brojno stanje i naoružanje komandi područja VI korpusa NOV i POJ — —	305
Pismo II odjela Štaba VI korpusa NOV i POJ Oblasnom NOO-u za Slavoniju u kome se iznose primjedbe postupka prilikom vršenja konfiskacije imo-	

vine neprijatelja NOP-a, koju vrše NOO-i, čime ona gubi svoju pravu svrhu —————	— — —	307
Zapovijest Štaba XXVIII udarne divizije NOVJ podređenim jedinicama za napad na Kulu i Poreč —————	— — —	308
Pregled brojnog stanja i naoružanja XII udarne brigade NOVJ —	— — —	313
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava XII udarne brigade NOVJ	—	315
Izvjestaj okružnog vode Njemačke skupine Okruga Srednja Drava organiziranju iseljavanja mjesnih skupina Suhopolje, Borova i Kapan. Izbjeglice su smještene, kao i njihova pokretna imovina, u virovitičke domobranske kasarne —————	— Ilova o	316
Pismo Zdravstvenog odjela Okružnog NOO-a Našice Zdravstvenom odjelu Ob- lasnog NOO-a za Slavoniju o održanom tečaju higijeničara —	— — —	317
Dopis Kotarskog NOO-a Našice Općinskom NOO-u Orahovica, u kome vještava o početku novog kursa za higijeničare i naređuje da je svaki se- oski NOO obavezan poslati po jednog polaznika ———	ga oba-	317
Izvod iz izvještaja Glavnog ravnateljstva za javni red i sigurnost NDH Minis- tarstva unutarnjih poslova o političkim prilikama na kotaru Valpovo. Zali se na težak položaj ustaškog pokreta jer su viđeniji vode HSS-a pristupili NOP-u a inteligencija se otvoreno izjašnjava protiv ustaške vlasti, pa predlaže oštrij kurs — — — — —	— — — — —	318
Izvjestaj Zapovjedništva Glavnog stožera Domobranstva o napadu jedinica NOV i PO Hrvatske na Caglin i borbama kod Duravara, Našica i Broda		320
Punomoć Štaba VI korpusa NOV i POJ kapetanu NOV Mirku Habdiji da može vršiti pregovore i razmjenu za njemačke ratne zarobljenike —	— — —	321
Pismo Okružnog komiteta KPH Virovitica Oblasnom komitetu KPH za Slavo- niju u kome se daje informacija o političkoj situaciji i poduzetim mjerama protiv djelovanja reakcionarnog dijela HSS-a, koji pokušava organizirati i oružane grupe protiv NOB-a — — — — —	— — — — —	322
Izvjestaj Štaba XII udarne brigade NOV Hrvatske Štabu VI korpusa NOV i POJ o borbi na osiguranju prilikom napada na Banja Luku, rezultatu bor- be i stečenim iskustvima — — — — —	— — — — —	323
Izvjestaj Štaba XII udarne brigade NOVH Štabu VI korpusa NOV i POJ o iz- vršenoj akciji na uporište Prnjavor i rezultatu borbe —	— — —	330
Izvjestaj Štaba XXI NO udarne brigade Štabu XXVIII udarne divizije NOV Hrvatske o toku i rezultatima borbi na osiguranju prilikom napada na uporište Caglin — — — — —	— — — — —	335
Pismo upravitelja Ispostave Župske redarstvene oblasti u Vinkovcima Glavnom ravnateljstvu za javni red i sigurnost u Zagrebu u kome izražava veliku zabrinutost zbog poljuljanog morala domobrana, većeg dijela građana, sve široj pojavi suradnika NOP-a i kretanju partizanskih grupa u neposrednoj blizini grada — — — — —	— — — — —	338
Izvjestaj Kotarskog NOO-a Županja Okružnom NOO-u Slav. Brod o političkim prilikama, organizacionom stanju i radu mjesnih NOO-a i planiranju bu- dućih zadataka — — — — —	— — — — —	340
Spisak brojnog stanja i naoružanja te socijalnog i nacionalnog sastava Bilogor- skog NOP odreda — — — — —	— — — — —	345
Zapisnik sa sjednice Općinskog NOO-a Orahovica na kojoj je analizirana poli- tička situacija u zemlji i svijetu, a zatim supodneseni izvještaji po od- sjecima ———	— — — — —	347
Pismo političkog komesara VI korpusa NOV i POJ komesaru XII divizije NOV Hrvatske u kome se analizira vojnopolitičko stanje u vezi sa svjetskim događajima i upozorava na pojavu izvjesne besperspektivnosti kod boraca zbog porasta okupatorskih snaga u našoj zemlji. Da bi se takvo štetno miš- ljenje što prije otklonilo, treba pojačati politički rad u jedinicama NOV i među narodom, objašnjavati odluke II zasjedanja AVNOJ-a, razobličavati politiku čekanja dr V. Mačeka i mobilizirati u NOB preostali dio hrvat- skog naroda — — — — —	— — — — —	354

Izveštaj partijskog sekretara Bilogorskog NOP odreda Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju ... o političkom stanju na terenu i u jedinicama, brojnom stanju članova KP i SKOJ-a, političkom i kulturno-prosvjetnom radu u Odredu i među narodom te vojnoj osposobljenosti boraca i rukovodilaca 357	
Izveštaj 42. lovačke divizije Wehrmachta Komandi 69. armijskog korpusa o rezultatima borbi podređenih jedinica na položajima u istočnom dijelu Požeške kotline i o gubicima ustaške posade u Caglini —————	362
Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o vođenim borbama s neprijateljskim jedinicama koje su nadirale u pomoć opsjednutom uporištu Caglin —————	363
Zapisnik sa sjednice Izvršnog odbora Oblasnog NOO-a za Slavoniju na kojoj su prisutni upoznati s političkom situacijom a zatim je analiziran rad pojedinih odjela — — — — —	366
Uputstvo Oblasnog NOO-a za Slavoniju okružnim NOO-ima u kome se razrađuje organizacija za obradu napuštene i nenapustene zemlje na oslobođenoj teritoriji — — — — —	373
Izveštaj Štaba XII divizije NOV Hrvatske Štabu VI korpusa NOV i POJ o borbama prilikom napada na uporišta Caglin, Kulu i Poreč — — — — —	377
Mjesečni izvještaj Zdravstvenog odsjeka Komande tetskom odsjeku Štaba VI korpusa o stanju u Psunjskog područja Sanibolnicama i zdravstvenim stanicama — — — — —	379
Dopis Zdravstvenog odjela Oblasnog NOO-a za Slavoniju Zdravstvenoj sekciji Kotarskog NOO-a Podravska Slatina u kome je obavještava o početku kursa higijeničara i poziva da pošalje slušaoce sa svoga područja — — — — —	382
Propusnica Štaba VI korpusa NOV i POJ predstavniku njemačke komande iz Slav. Požege za održavanje veze s Korpusom — — — — —	383
Izveštaj partijskog sekretara Daruvarskog NOP odreda Oblasnom komitetu KPH za Slavoniju ... o političkoj situaciji na području djelovanja Odreda, brojnom stanju, nacionalnom i socijalnom sastavu članova KP i SKOJ-a te o političkom i vojnom radu u podređenim jedinicama — — — — —	383
Politički izvještaj Komande Diljskog područja politkomesaru VI korpusa NOV i POJ o političkom radu i stanju na terenu i ustanovama Područja te o ekonomskim i higijenskim uvjetima — — — — —	388
Izveštaj partijske organizacije Kazališta narodnog oslobođenja Slavonije Oblasnom komitetu KPH o održanim sastancima i radu Kazališta — — — — —	390
Izveštaj Štaba Istočne grupe NOP odreda Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu podređenih jedinica, izvedenim akcijama, stečenim iskustvima i operativnim namjerama — — — — —	392
Izveštaj Štaba XXVIII udarne divizije NOVJ Štabu VI korpusa NOV i POJ o toku i rezultatima napada na Caglin, Kulu i Poreč — — — — —	397
Izveštaj Štaba VI korpusa NOV i POJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o izvedenim akcijama u siječnju 1944. godine, stečenim iskustvima u napadu na Caglin i kritički osvrt — — — — —	405
Obavijest Odsjeka vojne vlasti u pozadini Štaba VI korpusa NOV i POJ komandama područja o formiranju jedinica za specijalne zadatke — — — — —	431
Izveštaj Komande Papučko-krndijskog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ za siječanj 1944. o vojno-političkoj situaciji na terenu, radu podređenih ustanova, brojnom stanju, naoružanju i disciplini boraca, službi veze, izvedenim akcijama i stečenom iskustvu — — — — —	436
Pismo suradnika NOP-a iz Brezovca Propagandnom odjelu Oblasnog NOO-a za Slavoniju s kojim želi uspostaviti dopisničku službu. Opisuje više zločina što su ih počinile ustaše iz Jasenovca — — — — —	442
Izveštaj Okružnog komiteta KPH Slav. Brod Oblasnom komitetu KPH Slavoniju o političkoj situaciji na okrug, organizacijskom stanju i radu KP i SKOJ-a, antifašističkih organizacija i NOO-a te agitaciji i propagandi 444	

Dopis Štaba VI korpusa NOV i POJ podređenim jedinicama u kome se pre-	
nosi naredenje Glavnog štaba NOV i POH o obaveznom organiziranju	
intendanture pri svim štabovima operativnih jedinica, koje su dužne osi-	
gurati živežne namirnice i kuhinje za prehranu boraca — — —	457
Izveštaj Komande Diljskog područja Štabu VI korpusa NOV i POJ o radu	
podređenih jedinica i ustanova u siječnju 1944. god., organizacionom sta-	
nju i akcijama partizanskih straža te o postignutim rezultatima u radu	
sekcija i registraure — — — — —	458
Izveštaj Komande Bilogorskog područja Odsjeku vojne vlasti u pozadini Štaba	
VI korpusa NOV i POJ o radu, organizacionom stanju, disciplini i suradnji	
s narodom podređenih jedinica i ustanova, pojačanoj aktivnosti neprija-	
teljskih oružanih snaga, te o političkom i ekonomskom stanju na sektoru	
Komande — — — — —	464
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava XII divizije NOV Hrvatske	474
Izveštaj zapovjednika ustaške Stražarske satnije iz D. Miholjca Zapovjedniš-	
tvu Poglavnikovog tjelesnog zdruga o rezultatu borbe jednog voda sat-	
nije s partizanima u selu Kapelni — — — — —	475
Proglas Oblasnog NOO-a za Slavoniju i Štabu VI korpusa NOV i POJ hrvat-	
skom narodu Slavonije u kome se ističu veliki uspjesi Narodnosolobodi-	
lačke vojske protiv okupatora i njegovih pomagača, ustaša i četnika. Uka-	
zuje se na sve masovniji priliv boraca-Hrvata u redove NOV i energično	
opominje one koji se kolebaju, da odmah prihvate oružje i ispune svoj	
dug prema domovini — — — — —	476

GRAD A
Z A *HISTORIJU NARODNOOSLOBODILAČKOG*
POKRETA U SLAVONIJI

Izdavač
Centar za društvena istraživanja Slavonije
i Baranje, Slavonski Brod

Za izdavača
dr. *Mile Konjević*

Grafička oprema
Ivan Seitz

Korektura
Mile Mojić i Ranka Vranešević

Naklada: 500 primjeraka
Stampa: SOUR „GRAFIS“, RO „MINERVA“
OOUR Štamparija, Subotica